

Sala 2

Gab. —

Est. 8

Tab. 13

N.º 11

2

8

13

11

2
8
13
11

Δ 18.9.7

COMMENTARII
COLLEGGII CO.
NIMBRICENSIS
SOCIETATIS
IESV,

IN DVOS LIBROS DE GENERATIONE
& Corruptione, Aristotelis
Stagiritæ.



47595

Martin a^o Maria
Do Collegio de S.
Joseph. de Carmelitas
descalcos.

CONIMBRICÆ

Ex Officina Antonij à Mariz Vniuersitatis Typographi.
Anno Domini, M. D. LXXXVII.

Cum Privilegio Regis, et facultate Superiorum.



1892

THE
JOURNAL
OF
THE
SOCIETY
OF
THE
FRIENDS
OF
THE
AFRICAN
INDIAN

FOR
THE
YEAR
1892



THE
SOCIETY
OF
THE
FRIENDS
OF
THE
AFRICAN
INDIAN

I V D I C I V M E O R V M, Q V I A D
hos cōmentarios ex officio Sanctæ Inquisitionis
recognoscendos constituti fuerunt.

PERlegimus hos cursus Conimbricenis cōmentariōs in libros de
Generatione, & Corruptione, in quibus nihil inuenimus, quod
Fidei aut bonis moribus repugnet. Quin verō censuimus esse
opus & doctrinæ subtilitate, & styli nitore, & rerum, quæ in eo tractā
tur, copia & varietate insignē; nec Philosophis tantum, sed Theolo-
gis quoque perquā vtile futurum. Quod proinde non modo typis
excudi, sed immortalitati commendari debeat.

Ioannes Correa.

F. Ludouicus de Sotto Maior.

Rey de Goes.

FACULTAS SUPREMI SANCTÆ
Inquisitionis Concilij.

Excudantur hi commentarij in duos libros de Generatione, & Cor-
ruptione. 24. Septembris. 1592.

Antonius de Mendoça.

Iacobus de Sousa.

Marcus Teixeyra.

FACULTAS REGII SENATVS.

Excudantur hi commentarij. Olisipone, 23. Decembris. 1595.

Hieronimus Pereira.

Damianus de Aguiar.

FACULTAS ILLVSTRISS. AC REVEREN
diss. D. Alphonsi de Castelbranco Episcopi
Conimbricensis.

Excudi possunt hi commentarij, cum nihil contineant à Christiana
religione, aut rectamorum Doctrina alienum. 4. Decemb. 1595.

D. ALPHONSVS EPISCOPVS COMMES.


SVMMA DO PRIVILEGIO REAL

Communicado ao Impressor Antonio de Mariz, com to.

das suas forças, & pelo mesmo tempo que aos

Padres da Companhia de I E S V

he concedido.

 **LREY** Nosso Senhor fez merce aos Padres da Companhia de IESV deste Reyno, que ninguem possa Imprimir, nem trazer de fora, nem vender quaesquer liuros compostos, ordenados, ou tresladados por elles, sem sua approvação sobpena de perder os ditos liuros que lhe forem achados, & trinta cruzados: como mais largamente se contém no priuilegio, & Prouisão de Sua Alteza, que Iorge da Costa fez em Lisboa a 25. de Agosto. Anno do Senhor. De 1572.

R E Y.

S V M M A C A P I T V M, ET Q V Æ S T I O N V M, Q V Æ I N H I S C E L I B R I S A R I S T O T E L I S D E G E N E R A T I O N E, E T C O R R U P T I O N E C O N T I N E N T V R.

In Primo libro.

CAPITE PRIMO.



Roponitur suscepti instituti-
ti ratio; enumerantur ve-
terum philosophorum do-
gmata de rerum ortu, &
interitu.

CAPITE II.

Rursus doctrinæ scopus explicatur; & anti-
quorum de re proposita sententiæ in medium
afferuntur.

CAPITE III.

Declarat Aristoteles quid ipse de rerum ortu,
& interitu sentiat: statuit dandam genera-
tionem simplicem, & dubia quædam dissol-
uit.

CAPITE IIIL.

Generatio simplex quid sit; quo pacto ab alte-
ratione, cæterisque mutationibus differat:
Item quænam alterationis propria, pecu-
liaris ve natura sit.

Quæstio. 1. Quid sit alteratio, & quo pacto ad generatio-
nem sese habeat.

Art. 1. Explicatur alterationis definitio.

2. Quibus inter se alteratio, generatioque dissi-
dent.

3. Dubij cuiusdam enodatio.

Quæst. 2. Vtrum alteratio sit continua; nec ne.

Art. 1. Qui partem negativam tueantur, & quibus ar-
gumentis.

2. Solutio quæstionis.

3. Diluuntur primi articuli argumenta.

Quæst. 3. Quem dignitatis locum alteratio inter cæte-
ros motus vendicat.

Art. 1. Responsio ad quæstionem.

2. Aliquot obiectorum dilutio.

Quæst. 4. Quod nam sit subiectum alterationis, alio-
rumque materialium accidentium.

Art. 1. Explicatio controuersie.

2. Materialia accidentia interuentu quætitatis in
materiam recipi.

3. Obiecta aduersus ea, quæ primo articulo con-
clusa sunt, eorumque refutatio.

Vtrum quodlibet accidens diuina virtute alie-
no subiecto inherere possit; an non.

Quæst. 5.

Argumenta pro parte negatiua.

Art. 1.

Quid in re proposita sentiendum videatur.

2.

Occurrunt primi articuli argumentis.

3.

Possit ne accidens diuina virtute cõseruari ex-
tra subiectum.

Quæst. 6.

Quæ argumenta probare videantur, non posse.

Art. 1.

Certum esse, posse diuina virtute cõseruari
accidentia extra subiectum.

2.

Argumentis initio adductis nihil contra ea, 3.
quæ primo articulo asserta sunt, confici.

Quid nam accidens amittere, aut acquirere de-
beat, vt diuinitus extra subiectum maneat.

Quæst. 7.

Quid circa vtranque partem controuersie sen-
tiendum sit.

Art. 1.

Explicantur duo argumenta proximi articuli.

2.

Agitur de actione, & interitu accidentium
extra subiectum.

Diluuntur tertium argumentum primi articuli:
ostenditur e usalitem subiecti respectu ac-
cidentium non suppleri à Deo in genere cau-
se materialis.

3.

Detur ne substantialis generatio, an non.

Quæst. 8.

Et si eam veteres negarint, negari tamen non
posse.

Art. 1.

Occurrunt argumentis, quibus substantialis
generatio oppugnari potest.

2.

An generatio substantialis rectè ab Aristotele
definita sit.

Quæst. 9.

Explicatur definitio generationis substantia-
lis.

Art. 1.

Refutatio obiectorum.

2.

An definitio generationis viuientium rectè se-
habeat.

Quæst. 10.

Explicatur definitio generationis viuientium.

Art. 1.

Responsio ad argumenta contra superiorem
definitionem.

2.

Vtrum generatio sit conuersio.

Quæst. 11.

De conditionibus ad conuersionem requisitis.

Art. 1.

Disputatio quæstionis, eiusque dilutio.

2.

Vtrum generatio sit vera actio instantanea, an
non.

Quæst. 12.

Opinio existimantium non esse.

Art. 1.

Constituitur vera sententia, diluunturque ar-
gumenta aduersariorum.

2.

In quam actionem generatio propriè con-
sistat.

Quæst. 13.

Decernitur consistere in actione, qua generas
vni

Art. 1.

- videt formam cum materia. Disquirunt
num in humana generatione talis actio
deur.
2. Probabilis videri etiam in generatione homi-
nis dari ex parte, generantis actiorem, quæ
animam intrinsecè attingat eâ corpori uni-
endo.
- Quæst. 14. Vtrum humane generationes supra naturæ vim
editæ propriè, vniuoque generationes sint:
an non.
- Art. 1. Argumenta partis negatiuæ.
2. Explicatio controuersie; & dilutio argumen-
torum superioris articuli.
- Quæst. 15. Vtrum forma, an compositus sit terminus per
se generationis.
- Art. 1. Diverse auctorum sententiæ.
2. Quid in re proposita asserendum videatur.
3. Responsio ad primi articuli argumenta.
- Quæst. 16. Quibus rebus generatio, & corruptio inter se
conueniant, & differant: & de quibusdam
earum affectionibus.
- Art. 1. Explicatur corruptionis definitio.
2. Multiplex conuenientia, & discrimen, inter ge-
nerationem, corruptionemque.
3. Quoniam modo corruptio dicenda sit naturalis.
4. Quod generatio intendatur per se a natura.
5. Quod corruptio non intendatur a natura per se.
- Quæst. 17. An corruptio vnius, sit alterius generatio.
- Art. 1. Argumenta, quæ pro parte negatiua afferri
possunt.
2. Statuuntur aliquot affectiones, quibus tota quæ-
stio explicatur.
- Quæst. 18. An in cuiuslibet rei naturalis interitu fiat usque
ad materiam primam resolutio, nec ne.
- Art. 1. Quibus argumentis negatiua pars quæstionis
ostendi videatur.
2. Defenditur pars affirmatiua controuersie.
3. Diluitur primam argumentum primi articuli:
Agitur de concursu dispositionum respectu
formæ.
4. Explicantur cetera primi articuli argumenta.
5. Quo pacto dilui possint rationes eorum, qui
negatiuam quæstionis partem tuebantur.
- Quæst. 19. Num in quolibet composito physico totius sint
formæ substantiales se ipsa differentes, quot
essentialia prædicata.
- Art. 1. Qui affirmatiuam partem sequantur, & quibus
eam argumentis probent.
2. Ascribitur pars negatiua, diluuntur aduersariorū
argumenta.
- Quæst. 20. Danda ne sit in rebus physicis corporeitatis for-
ma, an non.
- Art. 1. Opiniones, & argumenta eorum, qui affirma-
tiuam partem tuebantur.
2. Corporeitatis formam esse fictitiā, minimeq;
necessariā.
3. Diluuntur contrariæ opinionis argumenta.
- Quæst. 21. Vtrum in homine plures sint animæ, an vna
tantum.
- Diverse auctorum sententiæ. Art. 1.
Omniū asserendum vnam tantum esse animā 2.
in quolibet homine.
Occurritur primi articuli argumentis. 3.
Vtrum partes organice animalium diuersas spe-
cie formas vendicent, an non. Quæst. 22.
Opinio existimantium vendicare. Art. 1.
Constituitur pars negatiua controuersie. Dilu-
untur tria priora argumenta superioris arti-
culi. 2.
Explicatur quantum argumentum: differitur de
partium dissimilitudine actione. 3.
Sintne capilli, & ungues animati: an non. Quæst. 23.
Diverse philosophorum sententiæ. Art. 1.
Dissoluantur argumenta pro superioribus sen-
tentis adducta, ut quam quisque magis pro-
bat, tueri possit. 2.
Num quatuor humores, & spiritus tam vitales, Quæst. 24.
quam animales vita præditi sint, an non.
Quibus argumentis pars affirmatiua quæstio-
nis vera videatur. Art. 1.
Concluditur pars negatiua controuersie. 2.
Explicatio argumentorum primi articuli. 3.
Vtrum lac, & semen viuant. Quæst. 25.
Qua ratione lac procreetur: & quod vita careat. Art. 1.
Semen potestate, non actu viuere. 2.
Vtrum in semine generatiua, & formatrix vir-
tus insideat. Quæst. 26.
Quid in proposito difficultate sentiendum sit. Art. 1.
Vniū vltimi argumenti superioris controuer-
sæ; & aliarum quāundam dubitationum ex-
plicatio. 2.
An uterque parens per vim seminariam actuè
concurrat ad generationem. Quæst. 27.
Quæstionis in utranque partem disputatio. Art. 1.
Quæstionis conclusio. Explicatio argumen-
torum vtriusque partis. 2.
Ex qua materia coagmentetur foetus. Quæst. 28.
Proponitur duplex sententia, vna Aristotelis, Art. 1.
altera Medicorum.
Dubia quædam soluentur. 2.
An cor ante alia membra efformetur. Quæst. 29.
Resutantur qui omnia membra eque primò co-
fingi credidere. Art. 1.
Sententia Hippocratis, & Aristotelis, quorum
ille hepar, hic cor primò fingi putant. 2.
Probabile esse cor: probabile item i: cur primò
gigni: vtriusque partis argumenta probabilia
tantum esse. 3.
Cui filij parentibus, alijsve similes, aut dissimi-
les enascantur. Quæst. 30.
Traduntur nonnullæ huius rei causæ. Art. 1.
Quantam in re proposita imaginatio vim ha-
beat. 2.

CAPITE V.

Quid sit accretio: quo pacto ab alijs motibus
differat:

DE GENERATIONE, ET COR. PROOEM.

differat: quid inter eam, & nutritionem sit discriminis.

- Questio. 1.** De facultate naturali, vitali, & animali.
- Art. 1.** Facultatem naturalem, ad quam accretio, & nutritio spectant, partim in iecore contineri, partim non.
2. Facultatem vitalem in corde sedem habere.
3. Quid de animali facultate asserendum sit.
4. Argumenta aduersus ea, quae superionibus articulis conclusa sunt.
5. Soluantur omnia proximi articuli argumenta, excepto ultimo.
6. Dilatur vltimum quarti articuli argumentum. Queritur quodnam sit in animali membris dignitate primum.
- Quest. 2.** Debetur ne spiritus in animento, an non.
- Art. 1.** Dari spiritus vitales, & animales, & ut quidam volunt, etiam naturales.
2. Quo naturae artificio spiritus procreantur, foueanturque.
- Quest. 3.** Qua ratione alitrix facultas circa alimentum negotietur.
- Art. 1.** De necessitate vegetatricum facultatum, deque prima alimenti coctione.
2. De secunda coctione.
3. De tertia coctione, & conuersione alimentis, deque facultatibus adutricibus.
- Quest. 4.** Vtrum omnes quatuor humores in hepate gignantur.
- Art. 1.** Constituitur pars affirmatiua.
2. Aliquot obiectionum dilatio.
- Quest. 5.** Quidnam sit fames, & sitis.
- Art. 1.** Argumenta contra famem, & sitis definitionem ab Aristotele traditam.
2. Unde fames, & sitis oriantur; & in quo proprie consistant.
3. Dilutio argumentorum primi articuli.
- Quest. 6.** Cuiusmodi esse oporteat alimentum.
- Art. 1.** Propositi dubij explicatio.
2. Obiecta, eorumque refutatio.
- Quest. 7.** An elementum, rei viuens alimentum esse queat, nec ne.
- Art. 1.** Argumenta in partem affirmatiuam.
2. Dubij superioris explicatio.
- Quest. 8.** Vtrum animalia sanguine praedita solo sanguine nutrantur.
- Art. 1.** Vtriusque partis argumenta.
2. Quaestionis conclusio.
3. Soluantur argumenta primi articuli.
- Quest. 9.** Vtrum sit necesse omne viuens nutrir, an non.
- Art. 1.** Dissolutio controuersiae; & argumenta, quibus ea oppugnari possit.
2. Responsio ad superiora argumenta.
- Quest. 10.** Vtrum viuens, quando vinit, nutriatur.
- Art. 1.** Videri non semper nutrir.
2. Viuens, quando vinit, nutrir; nec superioribus argumentis oppositum concludi.
- Quest. 11.** Vtrum alimentum per nutritionem in veram

- substantiam rei, quae alitur, commutetur.
- Sententia Magistri, & Alexandri Aphrodisiae. **Art. 1.**
- Superiorum sententiarum confutatio. **2.**
- Responsio ad argumenta primi articuli. **3.**
- An toto nutritionis decursu idem subiectum perseueret, nec ne. **Quest. 12.**
- Quid Aristoteles significarit nomine patrum formalium, & materialium subiecti. **Art. 1.**
- Quo pacto maneat, vel non maneat idem, subiectum, quod nutritur. **2.**
- Quonam modo accretio, & decretio inter se, & a nutritione differant. **Quest. 13.**
- Quam varie accretionis, & decretionis nomen interpretetur. **Art. 1.**
- Explicatio controuersiae. **2.**
- Fiori ne possit, ut viuens, dum vita fruatur, semper augeatur. **Quest. 14.**
- Et si viuens dum vinit, nouam quantitatis portionem comparat; augeri tamen perpetuo non posse.
- Soluantur aliquot obiectiones. **2.**
- Numcuius, quod incrementum sumit, qualibet pars augeatur. **Quest. 15.**
- Astruitur pars affirmatiua quaestionis. **Art. 1.**
- Quatundam obiectionum dilatio. **2.**
- Sit ne accretio in quouis poro facta motus continuus, an non. **Quest. 16.**
- Diuersae auctorum sententiae. **Art. 1.**
- Vere opinionis explicatio. **2.**
- Respondetur contrarium opinionum argumentis. **3.**
- An corpus, quod rarefcit, nouam acquirat quantitatem; nec ne. **Quest. 17.**
- Quidnam sint raritas & densitas. **Art. 1.**
- Diuersae opiniones circa controuersiam initio propositam. **2.**
- Rarefactione neque veterem quantitatem deperdi, neque nouam acquiri. **3.**
- Dissoluntur contrariarum partium argumenta. **4.**
- Quos motus subeat corpus cum rarefcit. **5.**
- Argumenta aduersus id, quod de motu ad maiorem extensionem assertum fuit: eorumque explicatio. **6.**
- Vtrum sine rarefactione, & absque accessu nouae materiae possit diuina virtute ex patino fieri magnum, an non. **Quest. 18.**
- Quaestionis in vtranque partem disputatio. **Art. 1.**
- Praefertur pars negatiua, diluantur vtriusque partis argumenta. **2.**

CAPITE VI.

- Quid, & quotuplex sit tactus; & quorum actio tactum requiratur.
- Vtrum ad mutuam actionem, & passionem corporum, requiratur agentis, & patientis tactus. **Quest. 19.**
- Negatiue partis argumenta. **Art. 1.**

A 2

Solutio

IN LIBROS ARISTOTELIS

2. Solutio questionis, & argumentorum superioris articali explanatio.

CAPITE VII.

Referuntur veterum opiniones de actione, & passione: statuitur quæ in se mutuo agunt, & patiuntur, partim similia, partim dissimilia esse oportere: item ea, quæ communem materiam non habent, absque invicem pati non posse.

CAPITE VIII.

Confutantur antiquorum placita de modo agendi, & patiendi, videlicet Empedoclis, Leucippi, Melissi, & Platonis.

CAPITE IX.

Quæ sit vera agendi, & patiendi ratio, & quæ ad id conditiones requirantur.

Quæst. 1. Possitne id agere in se ipsum actione reflexa.
Art. 1. Explanatio controversiæ quoad actionem reflexam luminis.

2. Enodatio controversiæ quoad actionem, reflexam, quæ per antiperistasis sit.

3. Explicatio eiusdem.

4. Adduntur quædam ad propositæ difficultatis explicationem concludendam.

Quæst. 2. Possitne simile agere in sibi simile, an non.

Art. 1. Statuitur prima conclusio eademque ab adversariis argumentis defenditur.

2. Ponitur secunda conclusio: diluuntur obiectiones.

3. Traditur tertia conclusio: solvantur rationes contrariæ sententiæ.

Quæst. 3. Detur ne inter agens, & patiens actio reciproca: an non.

Art. 1. Argumenta partis negativæ.

2. Negari non posse mutuum actionem, & passionem inter agens, & patiens: & in ea re explicanda non rectè quoddam philosophari.

3. Repulsionem fieri, dum unius qualitatis actio alterius resistentiam vincit.

4. Refelluntur falsæ quorundam opiniones circa ea, quæ proximè conclusa sunt.

5. Diluuntur rationes, quæ probare contendebant patiens non regere.

CAPITE X.

An detur in rerum natura mistio: quibus rebus competat: qua ratione fiat: quid sit mistile.

Quæst. 1. Vtrum mistio sit.

Art. 1. Quibusdam argumentis videri non esse: retamen vera esse.

2. Diluuntur argumenta, quæ mitionem à medio tollere nitentur.

3. Dubij cuiusdam enodatio.

Vtrum definitio mitionis rectè se habeat.

Argumenta partis negativæ.

Defenditur mitionis definitio. Occurritur argumentis in adversam partem adductis.

Vtrum elementa secundum suas formas manent in misto: an non.

Qui auctores affirmativam partem defendant, & quibus argumentis.

Negativam partem questionis veram esse.

Diluuntur adversariis argumenta.

Qua ratione elementa dicantur manere virgine in mistis.

Diversæ auctorum sententiæ.

Veræ opinionis explicatio.

In secundo libro.

CAPITE PRIMO.

Inchoatur disputatio de elementorum ortu, & interitu: agitur de materiali principio tum elementorum, tum corporum, quæ ex ipsis coalescunt: referuntur ea de re varieg antiquorum sententiæ.

CAPITE II.

Differitur de principio formali elementorum, quatenus tangibilia, atque activa, & passiva sunt: enumerantur varieg contrarietates tactilium qualitatum: explicatur, quænam ex ipsis pertineant ad formale principium elementorum, & quænam activæ sint, quæ passivæ.

CAPITE III.

Singulis elementis propriæ assignantur qualitates: ponitur numerus elementorum: subiunguntur nonnulla theoremata ad eorum statum, conditionemque declarandam.

Quid sit elementum.

Multiplex elementi significatio, & definitio.

Essentiales elementorum formas non esse qualitates primas.

Solutio rationum, quæ oppositum probare nitentur.

Sintne quatuor primæ qualitates, an non.

Negativæ partis argumenta.

Totius controversiæ explicatio.

Solvantur adversariæ parti argumenta.

Vtrum Aristoteles quatuor primas qualitates rectè definiat.

Quibus rationibus negativa pars ostendi videatur.

Diluuntur proximi articulationes.

Num è quatuor primis qualitatibus duæ activæ sint, duæ passivæ.

Explicatio questionis.

Dubiorum quorundam solutio.

Vtrum singulis elementis, singulæ in summo qualitates insint, & quæ quibus.

Vni-

DE GENERATIONE, ET COR. PROOEM.

- Art. 1.** Vnicuique elemento in suo naturali statu competere vnam qualitatem in summo: igni calorem, aeri humiditatem.
2. Aquæ summum frigus; terræ siccitatem summam debere.

Questio. 6. Vtrum elementa, præter qualitatem vnam summam intentionem, aliam in excellenti gradu vendicent.

- Art. 1.** Affirmatiue partis assertio, & confirmatio.
2. Eorum rationes, quæ aerem naturæ calidum esse negant.
3. Concluditur aerem esse naturæ calidum, diluuntur aduersariorum argumenta.
4. Qualitatem, quæ elementis in excellenti, non tamen summo gradu competit, contrariæ admixtam esse.

Quest. 7. Vtrum qualitates symbolice elementorum inter se specie distinguantur, an non.

- Art. 1.** Non distinguuntur.
2. Diluuntur argumenta contra superioris articuli conclusionem.
Quest. 8. Vtrum calor elementalis specie differat ab animali, & cælesti, an non.
Art. 1. Qui auctores putent differre, & quibus id argumentis foveant.
2. Elementarem calorem, cælestem, & vitalem, omnesque in vniuersum calores eandem esse speciem.
3. Adversariæ partis argumenta non concludere.

Quest. 9. Possint ne duo contraria inueniri simul in eodem subiecto, an non.

- Art. 1.** Opinio existimantium nec contraria remissa posse simul inueniri.
2. Quædam contraria remissa eidem rei inesse posse; quædam non posse.
3. Contraria in excellenti gradu non posse simul in eodem subiecto inueniri.
4. Semper ex utroque contrario, si prima sint, vnus latitudinem absolui.
5. Contrarias qualitates in gradibus perfectis diuinari virtute eidem rei inesse posse.
6. Quid de existentia contrariarum actionum in eodem subiecto iudicandum sit.
7. Dissoluantur primi articuli argumenta.

CAPITE IIII.

Elementa ex se mutuò gigni; & quo pacto inter habentia, vel non habentia symbola, eiusmodi generatio sese habeat.

Quest. 1. Vtrum quoduis elementum è quouis gignatur, an non.

- Art. 1.** Argumenta in negatiuam partem.
2. Responsio ad propositam dubitationem.

Quest. 2. Num symbolica elementa in sese facilius commiscantur.

- Art. 1.** Argumenta, quæ affirmatiuam partem oppugnant.
2. Constituitur pars affirmatiua.

Vtrum ex pluribus elementis possit gigni vnu à quolibet eorum specie distinctum.
 Quibus argumentis videatur non posse.
 Solutio dubij. Explicatio argumentorum.

Quest. 3.

Art. 1.
2.

CAPITE V.

Præter elementa non dari aliud corpus, quod ipsorum principium, & materia sit: ipsa verò elementa quatuor esse, non plura, nec pauciora.

CAPITE VI.

Peccasse Empedoclem, quod negarit elementa in se mutuò commiscari, atque alia quædā afferuerit, & a suis dictis, & a philosophica veritate aliena.

CAPITE VII.

Empedoclis errores iterum coarguuntur. Explicatur qua ratione mista ex elementis consistant, & ut primarum qualitatum mixtura, ac temperies fiat.

CAPITE VIII.

In quolibet misto inesse elementa omnia; etiā ignem, qui & si naturæ videatur, re tamē vera non nutritur; sed prout in quolibet misto virtute continetur, in pabulum rerum viventium cedit.

Quid, & quomplex sit temperamentum.

Temperamentum non esse relationem, nec quinquam qualitatem; sed quatuor primas ad moderationem reductas.

Temperamentorum differentie, quæ & quales sint.

Derut ne corpus ex quesiis temperatum, an non.

De temperamento ad iustitiam.

De temperamento ad pondus diuersæ auctorū sententiæ.

Questionis explanatio.

An corporis humani temperamentum, & constitutio idonea sit cæteris quæ præstantior.

Negatiue partis argumenta.

Constituitur pars affirmatiua; refelluntur argumenta contraria.

Diluuntur vltimum primi articuli argumentum:

Explicatur in quonā pulchritudo consistat.

Quodnam temperamentum a de excellentiā ingenij, & mentis perspicaciam magis idoneū sit.

Generatim de ijs, quæ ingenium vel melius, vel deterius reddunt.

Questionis initio propositæ in varias partes dissectio.

Contrariæ conclusio, & explicatio argumentorum.

Quod temperamentum vendicent quatuor anni tempora.

Quest. 2.
Art. 1.

2.
Quest. 3.
Art. 1.
2.

3.
Quest. 4.

Art. 1.
2.

Quest. 4.

Art. 1.

2.

3.

Quest. 5.

IN LIBROS ARISTOTELIS

- Art.1.** De causa efficiēte, & fine quadripartitæ huiusce
varietatis.
2. Controuersiarum solutio.
Quæ.6. De ætatum, & singulatum partium tempera-
mentis,
Art.1. Temperamenta ætatum.
2. Temperamenta singulatum partium.

CAPITE IX.

Tradantur communes, & generales causæ trans-
mutationis generabilium, & corruptibilium
corporum; referanturque antiquorum ea de
re opiniones.

CAPITE X.

Causam efficientem generationis, & interitus
rerum esse rationes cœlestes, a quibus hic in-
ferior mundus, ac priuatim certa periodos
vitæ cuiusque viuētis dependet. Finalem au-
tem causam circuitionis prædicti ortus, &
corruptionis esse, ut corruptibilia, quoad
possunt, perennitatem obtineant.

- Quæst.1.** An sit necesse omnia viuētia naturæ conditio-
ne tandem extinguī.
Art.1. Negatiuæ partis argumenta.
2. Explanatio quæstionis.

Solutio argumentorum.

CAPITE XI.

De necessitate successionis generationum: de
duplici earum progressu, recto & circulari:
num id, quod semel interit, idem numero
reparari queat.

- Num** quod semel interijt per vim naturæ idem
numero redire possit, nec ne. **Quæst.1.**
Verū in proposita quæstione sententia, eiusque
improbatio. **Art.1.**
Opinio aliorum existimantium id, quod inte-
rijt, posse idem numero redire per naturam. **2.**
Approbatio contrariæ sententiæ. **3.**
Explicatio argumentorum secundi articuli. **4.**
Possit ne ens permanens, quod esse desijt, idem
numero diuina virtute reparari, an non. **Quæst.2.**
Quæ argumenta probare videantur non posse. **Art.1.**
Partem affirmatiuam omnino veram esse. **2.**
Responsio ad primi articuli argumenta. **3.**
Possit ne successiuam, quod euauit, diuina vir-
tute idem restitui. **Quæst.3.**
Negatiuæ partis argumenta. **Art.1.**
Partem, quæ affirmat, probabiliorē videri;
nec aduersariorum argumenta concludere. **2.**



DE

DE ORDINE DOCTRINÆ, DE SVBIECTO, INSCRI- PTIONE, ET PAR- titione huius operis.



POST doctrinam librorum de cœlo, in his de gene-
ratione, & corruptione, qui illos proximè sequun-
tur, accedit Aristoteles ad præcipuas quasdam nascen-
tium, & intereuntium corporum affectiones pertra-
ctandas: ita tamen, ut de ijs, magna ex parte, in com-
mune tantum differat; easdem postea in reliquo suæ
Physiologiæ progressu membratim explicaturus.
Postulat enim ordo doctrinæ, sicuti ipse in Physicæ auscultationis proœ-
mio, & lib. 1. de partibus animalium cap. 1. Hippocrates in lib. de natu-
ra humana, Socrates apud Platonem in Phædro, admonent, ut à
confusis ad distincta, à communioribus ad minus communia ince-
damus.

Ordo doctri-
næ.

Existit nihilominus de re huic operi subiecta inter scriptores dissi-
dium. M. Albertus hoc loco tractatu. 1. cap. 1. ait esse corpus simplex,
id est, elementum, prout mobile, seu mutabile est ad formam substan-
tialem, vel accidentariam; non externam, qualis est locus, sed internā,
hec est, in re ipsa, quā denominat, receptam. Ad stipulanturque huic
opinionem Alexander lib. 1. Meteor. & Averroes 1. de cœlo cōmento. 3.
eidemque videtur favere Aristoteles lib. 1. de sensu, & sensili cap. 4. ubi
hoc opus appellat commentationem de elementis, & lib. 2. de anima
c. 11. text. 117. ubi se hic de elemētis egisse profitetur; videlicet libro
secundo, in quo de reciproca elemētorum commutatione, ortuque dis-
ferit. Verum sententia hæc non placet; quia Aristoteles, uti Philopo-
nus annotavit, non de elementorum tantum, sed de mistorum etiam
affectionibus, quæ corpora generationi obnoxia communiter sequun-
tur, in hisce libris accuratè disputat. Quod & se facturum pollicetur
primo, & secundo capite primi libri; eodemque capite secundo Plato-
nem coarguit, quod simplicium tantum, non autem omnium corporū,
etiam mistorum, generationem complexus fuerit. Quare non debuit
Aristoteles doctrinam hanc sub ea, quam in Platone requirebat, am-
plitudine, præterire. Ea verò, quæ in cōtrariam partem adducta sunt,
non concludunt. Nimirum ideo Aristoteles loco citato hoc opus cō-
mentationem de elementis vocat, quia de illis hoc secundo libro disce-
ruerat: sed enim ea disceptatio non sat est, ut propterea elementum
debeat totius operis subiectum dici; cum in eodem etiam mistorum cō-
munes proprietates, affectionesque ex instituto pertractentur, ut pau-
lò ante advertimus.

Opiniões
varie de sub-
iecto.

Alexander
Averroes.
Aristoteles.

Plato ab Ari-
stotele reprehē-
sus.

Vera senten-
tia de subie-
cto.

Motus loca-
lis corporū
simplicium,
pertinet ad li-
bros de celo.

Inscriptio
operis.

Partitio.

Opinio Ale-
xandri, & alio-
rum de quarto
Meteor. lib.

Statuendum igitur cum D. Thoma, Aegidio, Marfilio, Venetō, alijsque hoc loco, primum quidem, seu principale huius operis subiectum esse corpus generabile, & corruptibile, seu, quod eodem recidit, corpus mobile, prout secundum formam substantialem mutari potest, id enim potius huius instituti partem, & curam vendicat, ut legentibus planum est. Quia tamen hic simul de alteratione, accretione, diminutione, nutritione, & mitione, ex professo agitur; dicendum, si non de præcipuo solum, sed de adæquato, seu quasi adæquato subiecto loquamur, esse corpus mobile, non ut generationem substantialem dumtaxat, sed ut alia etiam cōmunia mutationum genera subire potest; excepto motu locali, qui prout corporibus simplicibus convenit explicatus est in libris de celo; ut autem in animantibus invenitur, seorsim tractatur in libris de animalium incessu, & de animalium motu. Latius verò, quæ multis animæ expertibus accommodatur, peculiarem, distinctamve considerationem ab ea, quæ librorum de celo propria est, nequaquā exigit; propterea quod talia mixta non nisi facultate, ac vi dominantis elementi secundum naturam feruntur. Quidam ex ijs auctoribus, quos supra retulimus, prædictum subiectum vocant corpus mobile ad formam inhærentem, ut comprehensis reliquarum mutationum speciebus lationem excludant, quam aiunt ad solam formam externam, hoc est, ad locum tendere, & non in mobili, sed in corpore ambiente inesse. Nos tamen ab hac appellatione abstinuimus; quia 3. Physic. libro, eorum sententiam probauimus, qui arbitrantur lationem non in corpore ambiente; sed in eo, quod motu ipso agitur, insidere; nec per se formam externam, sed internam, videlicet, ubi, quod in ipso mobili insit, pro termino vendicare.

Cap. 3. q. 2.

Porro inscribitur hoc opus, de generatione, & corruptione; accepta, ut interdum fit, ab eo, quod excellentius est, nuncupatione. Quandoquidem generatio, ut suo loco exponemus, præstantissima habetur intereuntium corporum affectio. Continet autem tota hæc tractatio, quæ duobus libris absoluitur, tripartitam explicationem. Quatuor prioribus primi libri capitibus, de generatione & interitu, de quæ alteratione agitur; in reliqua eiusdem libri parte de accretione, de contactu, de actione, de perpeffione, & mitione. Totum verò secundum librum occupat quatuor elementorum consideratio, prout non solum ipsa agnuntur, & occidunt; sed alijs corporibus, quæ eorum perimitione constant, nascendi, & intereundi vices moluntur.

Nonnulli, e quorum numero est Alexander Aphrodisiensis, quartum Meteororum librum hisce duobus annectendum putant: quam quæstionem recentiores quidam philosophi adductis hinc inde argumētis vehementer agitarunt. Nobis, & si Alexandri opinio admodum probabilis videatur; contraria tamen, in qua fuerunt Olympiodorus, Philoponus, D. Thomas, Magnus Albertus, & alij, magis placet; ei que suffragatur vulgata horum librorum dispositio, & ordo, quem non parū antiquum esse constat, utpote qui ante Alexandri tempora, vel ipso Alexandro teste, viguerit. Itaque quartum illum librum neque huic operi

operi adiungendum, neque à Meteorologia separandum existimamus. Nam quod aduersarij obijciunt eius doctrinam, & scopum (quia videlicet in eo quatuor primarum qualitatum vis, & efficientia traditur) à Meteorologia alienum videri; haud ita est. Etenim cum tribus primis Meteororum libris, de elementorum affectionibus disseruisset, & quo pacto mista imperfecta in sublimi aeris regione; itemque metalla, & lapides, aliaque eiusmodi in terræ sinu gignerentur, docuisset Aristoteles; vtile censuit ad rem magis illustrandam, quarto eiusdem operis libro ea proponere, quæ in talium rerum ortu communiter cerne-
rentur.



B IN

4
IN PRIMVM LIBRVM
ARISTOTELIS DE
GENERATIONE, ET
CORRUPTIONE.

P R O E M I V M.



VIVSCE libri doctrina hunc in modum distributa est. Duobus primis capitibus, tradito prius operis totius instituto, veterum sententias de rerum ortu, & interitu, deque discrimine inter generationem, & alterationem commemorat Aristoteles. Quod plerique auctores in tractandis cōtrouersijs non sine magno susce-

Quam sit vtilitas veterum sententias in medium afferre.

ptæ disputationis fructu, & vtilitate præstare consueuerunt. Primum quia sæpe eorum testimonijs, quorum est propter antiquitatē recepta auctoritas, ea, quæ à nobis dicuntur, fidem merentur. Non enim sine causa dicitur in antiquis esse sapientiam. Quin id vsque adeo hominū animis persuasum, infixumq; est, vt magna ex parte, qui antiquiores contemnunt, & cornicum oculos, vt est in prouerbio, nituntur cōfigere, nouas inuehendo opiniones, dum propter nouitatē in admiratione esse volunt, despiciantur. Secundò, quia, vt docet Aristoteles lib. 1. de anima cap. 5. text. 85. rectū suū, contrarij q; index est; proindeq; oportet rectē sentientē non veratantū inspicere: sed quæ ab alijs falsò dicuntur, discernere. Sic enim & veritas magis splendet, & illius præsentia falsitas tanquam nebula radio solis euanescit. Tertiò, quia non est æquum alios indicta causa damnare; & vt Aristoteles lib. 1. de cœlo cap. 10. text. 101. ait, dicenda tunc magis credentur, cum eorum dogmatum, quæ in controuersiam veniunt, iura prius fuerint audita: præsertim cum eos, qui veritatē dijudicāt, non aduersarios, sed arbitros esse oporteat. Ob has ergo causas Aristoteles ijs, quæ diximus, capitibus, aliorum sententias, & rationes profert, perpenditque. Deinde tertio, & quarto capite, ex proprio sensu de rerum ortu & corruptione agit, declarans qua ratione generatio ab alteratione differat, & rursum vt alteratio à cæteris motibus distinguatur. Tum capite quinto differit de accretione, & decretione; quas ostendit ab alijs motibus dissidere. Et quia neque generatio, neque alteratio, neque accretio, aut decretio, sine contactu, & actione, ac passione constare queunt; de his vsque ad caput nonum inclusiuè disputat. Tandem capite 10. quid sit mistile; quid mistio, quibus rebus conueniat, & quo pacto dari possit, pertractat.

Iob. cap. 12.

Aristot.

Aristot.

Capit.

Capitis primi Explanatio.



De^a ortu autem & Summatim proponit ea, quæ explicare instituit, videlicet quid sit generatio, & corruptio, & quænam communes rerum dissolubiliæ causæ, rationesque existant: item quam naturam obstant alteratio, & accretio, & nam alteratio, generatioque, ut diuersis nominibus exprimuntur; ita essentia inter se distinguantur.

b Quæ natura gignuntur? Differendum sibi ait de ijs, quæ natura, idest, per causas Physicas gignuntur, & occidunt, quia, ut D. Thomas, & Philoponus interpretantur, licet ea quoque generati aliquo modo dici possint, quæ artificum ingenio, & arte peraguntur, ut naues, ædificia, vestes, quæque industria, & consilio cõparantur, ut opes, amicitia, dignitates; de his tamen, cum à Physiologicæ disciplinæ institutione aliena sint, nihil in hoc opere scribere decreuit; sed de illis, quæ per naturam gigni, & corrumpi solent. Quibus autem modis inter se conueniant, & distendant ea, quæ per artem, & quæ per naturam efficiuntur, latè expoluimus libro 2. Physicæ, c. 1. quæst. 3.

Propositio operis.

Quæ natura gignuntur, & intereunt.

ARISTOTELIS

De generatione & corruptione.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Textus. 1.

De^a ortu autem, ac interitu eorum, quæ b naturâ gignuntur, intereuntque, vniuersum de omnibus tunc causas, tum rationes eorundem distinguendo, dicamus oportet: præterea quid accretio, quidque alteratio sit: & tandemne alterationis, atque generationis, esse naturâ existimare liceat, an diuersam, perinde ut ipsi quæque nominibus discrete sunt. Præcorum^c igitur quidam generationem simplicem, absolutamque alterationem esse inquirunt: quidam à generatione alterationem aliud esse. Nā d. qui vniuersum ipsum alunt vnam quippiam esse, & omnia ex vno oriri censent, ij generationem alterationem esse, & quod propriè generatur, id alterari dicant est necesse. At^e qui plures, quā vnam, esse materias adtribuunt, uti Empedocles, Anaxagoras, & Leucippus, illas differre dicant oportet: quāquā Anaxagoras suā profectò vocem ignorauit: quippe cum ori ac interire, idem esse quod alterari dicat: at multa esse rerum elementa, perinde atque alij, asserit. Nam t. Empedocles corporea quidē elementa, quatuor: omnia verò vna cum hisce, quæ motu ciendi vim habent, numero sex ait esse. Anaxagoras verò & Leucippus, & Democritus, infinita. Etenim Anaxagoras ea facit elementa rerum, quæ similia sunt: ut os, carnem, medullā, ceteraque, quorum cuiusque pars

decernat. Ait autem è veteribus Philosophis alios generationem distinguere ab alteratione, alios non distinguere.

d Nam qui vniuersum? Quidam vnum duntaxat principium, quod ens in actū, totaque rerum substantia esset, ratione tunc vniuersum, idest, totus hic mundus corporeus, vnum quid diceretur, inuexere. Hos ait Aristoteles, si modò constaret sibi ipsis velint, nullam inter generationem, & alterationem differentiam posuituros, ut mox patebit. Qui autem vnius principij, quo solo res physicae constarent, assertores fuerint, & quam longè à veritate deflexerint, declaratum à nobis fuit primo libro Physicorum cap. 7. quæst. 1. Aduersus hoc placitum scripsit Aristoteles non solum eo libro à text. 8. ad text. 47. sed etiam tertio de celo à text. 42. vsque ad 35. & 2. huius operis in principio, & ibidem à text. 24. Item lib. 1. Metaph. à text. 1. ad text. 15. Præterea Hippocrates in libro de Natura humana, Plato in Theæteto, & Sophista, Galenus primo de elementis, Plutarchus primo de placitis Phil.

c Præcorum igitur? Disputat nam generatio simplex, & perfecta, quæ videlicet non accidens, sed substantia generatur, ab alteratione differat, propterea quod hæc scrutatio ad inuestigandam generationis naturam, cuiusque ab alijs intereuntium rerum affectionibus discrimen, non parum conducit. Aliorum igitur placita, uti solet, in medium affert, ut ea iudicij sui examine, quasi ad Lydium lapidem, exploret, deinde quid veritati consentaneum sit,

Quæstio.

Veterū dogma de discrimine inter generationem, alterationem que.

Qui vnu rerum principium fecere.

Anaxagoras
suam vocē
ignoravit.

Empedocles
quatuor fecit
rerum princi-
pia.

Disidiū in-
ter Anaxago-
ram, & Empe-
doclem.

Qui philoso-
phi genera-
tionem ab al-
teratione dis-
tinguere ne-
queant.

Dubium.

Respons.

e A: quod plures } Eos, qui plura principia faciunt, tueri posse inquit differentiā inter generatio-
nē, & alterationē, ut paulō post declarabit. Inter hos verō Anaxagoram suā vocē ignorasse inquit,
propterea quod, ut interpretatur Philoponus, generationē vocabat id, quod re vera generatio non
est. Vel, ut D. Thomas exponit, quia cum posset generationem, & alterationem ab se mutuō se-
parare, si sibi ipsi congruenter loqueretur, & in fundamentis, quæ de principiorum multitudine re-
cerat, persisteret: eas tamen nullo modo secevit.

f Nam Empedocles } Qui philosophi plura rerum principia statuerunt, & quæ nā illa sint, decla-
rat. Empedocles quatuor inuexit corporea, id est, materialia principia, terram, aquam, aerem,
ignem, quibus adiecit duo mouentia; nempe amicitiam, quæ res in chaos & æcerum congrega-
ret; litem, quæ easdē inde abiungeret. Sed de Empedocle, Leucippi, Democriti, & Anaxagoræ, alio-
rūque veterū sententijs, qui plura esse rerū initia arbitrati sunt, egimus in primo physico: ū c. 7. q. 1.

g Porro Anaxagoras }

Empedocles asserbat os, carnē, aliāque huiusmodi simplicitate esse: quatuor autē elementa, esse mixta. Contra verō Anaxagoras hæc simplicitate, illa mixta appellabat. Huiusce discipulantiæ ratio fuit, quia Empedocles credebat res fieri per secretionē a mixto, in quo latebant, proindeque videret ex terra, aqua, aere, & igne alia corpora generari; in eam sententiam venit, ut diceret alia corpora in elementis contineri, atque adeo elementa esse mixta. At Anaxagoras oppositū asseruit: quia arbitrabatur res non per secretionem, sed elementorū coalitu effici; atque ita elementa, quæ ad carnem, & ossa, cæteraque, id genus coagmentanda vniuntur, simplicitate vocabat.

h Igitur qui ex vno omnia } Illos, qui ex vno tantum principio, quod sit ens in actu, omnia constant, generatio-

nem ab alteratione distin-

guere nō posse, ex eo suadet, quia qui ita sentient affirmare coguntur eiusmodi principium neutrum quā in aliud dissolui, sed idē omnino perpetuō manere (alioquin ita nō esset vnu, & semper idē, atque immobilis principium, quale ponit) mutatio verō, quæ accidit manente eodē prorsus subiecto actu, nullaque facta mutatione penes substantiā (intellige, re etiā immota secundū locū) non est alia, quā alteratio, quia necessariō circa qualitates versabitur. Si quis autem petat cur talis mutatio nō possit esse ē numero eorum, quibus vniuerbia nouā quantitatem acquirunt, quā accretionem vocant, respondendū erit eā accretionem semper esse coniunctam cum nutritione, quæ est partialis quædā generatio tendens ad substantiam: Aristotelem autem velle mutationem, quæ sit prædicto illo modo, manente videlicet eodē prorsus subiecto, ita ut non oporteat, etiam secundū aliam mutationem, rem simul mutari penes substantiam; talem inquam mutationem seruatis circumstantijs, & conditionibus, quas diximus, necessariō debere esse alterationem.

i Qui verō plura } Ostendit apud eos, qui plura rerum principia dari arbitrati sunt, consistere posse differentiā inter generationem, & alterationem. Quandoquidem possunt ea principia non solū in vnu coire, vicissimque disungi; sed etiam ex ijs composita secundum qualitates variari. Quæ re cum

parse eandem cū toto sortita est appellationem. Democritus autē & Leucippus ex indiuisibilibus corporibus, quæ & multitudine & formis infinita sunt, cætera componi dicunt, atque hæc inter se se differre per illa, nimirū situ, ac ordine eorum, ex quibus cōstāt. Porro g Anaxagoras, & Empedocles cōtrario dicere modo videntur: ille enim terram, aquam, aerē, & ignē, elementa quatuor, eaque simplicitate magis, quā carnem, os, & id genus similia. Hic verō hæc quidē simplicitate, elementaque, illa verō, terrā, inquam, aquam, aeremque & ignem cōposita: utpote quibus gignendis illa præstent semina. Igitur h qui ex vno omnia conficiunt, generationē & corruptionem esse dicant alterationē est necesse. Nam subiectum ipsum semper idem, atque vnu manere dicant oportet: quod autē tale est, id dicim⁹ alterari. Qui i verō plura genera statunt, a generatione alterationem differre censent necessariū est. Cum enim ea coeunt, aut dissoluuntur, generatio, corruptioque fit. Quocirca & Empedocles ad hunc canit modum: Nullus est natura, sed ipsa.

Mistio, mistorūque prius diuulsio solum. Patet igitur sermonem eorū suppositioni esse accommodatum: cum hoc prædicto dicunt, ac eos ad hunc dicere modum. At & necessariū & illis quoque est, ut alterationē dicant a generatione quippiam esse diuersū: fieri tamen haudquaquam potest iuxta ea, quæ ab eis dicuntur. Quod autē hoc rectē dicamus, facile est perspicere: nā quiescente substantia, ut in ea mutationē in magnitudine, quæ vocatur accretio, & decretio, ita & alterationē fieri videmus. Verū enī verō fieri nequit, ut alteratio fiat per ea quæ

re cum primo modo res gignantur, secundo intereant, tertio alterentur, sit ut iuxta eorum dogma alteratio a generatione, & corruptione distingui queat.

K. Quo circa & Empedocles? Ex verbis Empedoclis, qui res Physicas metro scripserit, elicit eum putasse dari generationem, fierique illa coeantibus elementis: cum dicat nullum rei naturam, id est, ut D. Thomas interpretatur, nullius rei formam esse; hoc est, nulli mixto aliquam formam esse perpetuam, ac permanentem, sed omnes formas mixtionis elementorum advenire, eorumque dissolutione abecedere.

L. At necessarium & illis? Licet Philosophi, qui plura principia indixerunt, si quaedam eorum dicta spectentur, generationem ab alteratione separaverint, ac distinxerint, tamen si alia ipsorum decreta expendantur, fieri non poterit, ut haec inter se distinguantur. Aut enim qualitates, quarum accessu alterari res dicuntur, esse elementorum formas: has vero nunquam deponi, aut denuo introduci, eo quod elementa, quae ex his

Veterum in dictis repugnantia.

que dicunt, qui plura vno principia faciunt. Siquidem affectus ipsi, iuxta quos id accidere dicimus, differentiae sunt elementorum, quod genus sunt, caliditas, frigiditas, albedo, nigredo, ariditas, humiditas, mollitudo, durities: & ceterae aliae, uti & Empedocles ait.

Albentem penitus solem, calidumque videri:

Ast imbrem inter cuncta nigrum, simul atque rigentem.

Similiter, & de reliquis quoque de finit, pronuntiat. Quare si fieri nequeat, ut ex igni oriatur aqua, aut ex aqua terra; neque projecta ex albo quidquam nigrum fiet, aut e molli durum. Eadem & de ceteris quoque ratio est: hoc autem est alteratio. An in ne etiam perspicuum est oportere semper contrariis ipsis vna subiacere materiam sine loco, sine accretione, decurtatione, sine alteratione mutatio fiat? Praeterea similiter & hoc alterationem esse est necesse. Et enim si alteratio sit, & subiectum est elementum vnum, & omnium, quae in se se vicissim mutantur, vna est materia: & si subiectum vnum sit, alteratio esse solet.

Textus. 2.

Empedocles igitur & hisce, quae apparent, & ipse sibi contraria dicere videtur. Nam elementorum nullum ex alio fieri, sed ex eis cetera omnia, & cum universam naturam in vna coegit praeter discordiam, ex illo vno rursus quoque fieri asserit. Quare ex vno quodam, ut patet eorum, quae differentiis quibusdam, ac effectibus distincta, separataque sunt, aliud aqua, aliud igni factum est: quemadmodum solem aut album & calidum, terram vero gravem atque duram. Detrahit igitur hisce differentiis (detrahi enim possunt in nam gentes sunt) tum ex aqua terram, tum ex terra aquam necessario fieri constat. Eodem pacto &

coalescunt, cum sint prima rerum initia, immortalia perpetuaque esse oporteat. Attribuebant autem singulis rebus peculiares suas qualitates, ut Empedocles solē, quae ignis naturae esse arbitratus est, calidum, seu nitidum, calidumque appellationem aquam vero frigida simul & obsecram, quod aer pluvius obsecratur. Ad iheriebant praeterea non posse ex igni aquam etheri, vel ex aqua terram, aut aliud quodvis elementum in aliud commutari: quia non crederet elementa coagmentata esse ex materia, & forma, atque ita vnius totius intereunte gigni posse aliud; sed elementa primas rerum materias, primasque subiecta, quae in aliud dissoluta non possent, constituiebant. Adde etiam quod dum posse ignem in aquam mutari inficiabatur, negare conuincuntur posse materiam ignis, qualitatibus aque dissolutioni, ipsae alterari, cum alteratio sit gratia generationis: atque ita tam circa has, quam circa alias eiusmodi affectiones

Empedocles solem ignis naturae faciebat.

in An ne etiam perspicuum est? Ostendit adhuc philosophus illos a teratione e medio tollere: quia si res loco moveantur, si accrescant, aut decrescant, sine alteratione, aut alia quodvis mutatione subeant, dari oportet vnum commune subiectum, quod contraria vicissim recipiat. Hoc autem illi dari negant, quia non admittunt aliquod subiectum, quod secundum affectiones, aut formas varietur, ut paulo ante dictum fuit. Et ita tamen confortari videatur repugnare sibi Aristoteli, cum superius docuerit eos, qui vnum tantum subiectum ponebant, alterationis & generationis naturam demoliri: nec vero asserat, ad omne mutationem sustinendam oportere vnum commune subiectum supponi. Sed occurrendum antea locutum fuisse Aristotelem de subiecto vno rerum naturalium, quod esset ens in actu perfectum, & completum, atque immutabile quoad substantiam, quale ij philosophi ponebant: liquet autem vnicuique vno principio, subiectoque constituto tolli generationem, ut fuit a nobis antea declaratum. Num vero cum Aristoteles ad mutationem subeundas requirit subiectum vnum, loquitur de subiecto, quod in generatione quidem sit ens in potentia, id est, nota materia; in ceteris autem mutationibus sit ens in actu, hoc est, materia actiua per formam separabilem, quale subiectum veteres illi non agnoscant.

Empedocles igitur coarguit Empedocle, quod & seipsum, & suis dictis repugnare enuntiat. Seseipsum, quia reciprocā elementorum in se transmutationem negavit: suis vero dictis, quia cum vnum elementum ex alio

Necessario dari commune subiectum contrariorum.

Reprehendimus Empedocles.

Sententia Em-
pedoclis de
solis, ignisq;
natura.

nullo modo gigni posse statueret, esto omnia elementorum coitione nascentur: adiecit quoties ē
rebus antea dissipatis, sed postea federe amicitie collectis, sphaerus ille coalescit, rursū violato
federe proflire inde elementa. Quo iam concedit fieri illa tum ex alio, tum ex se. Ex alio, quia
ex sphæro: siquidē ait ex illo, prout diversarum affectionum transmutatione, per litem prodire
solem, id est, ignem (nam soli & igni eandem naturam, vimque dabat Empedocles) calidum
& leuem; & terram gravem ac duram; & denique vnumquodque eorum, quæ proprietatibus suis
differunt. Vnde iam constat prædictas differentias denuo elementis advenire, deinde auferri pos-
se, quia quod de nouo ad-
venit, abire, amitti non
repugnat; atque ita po-
tuerit ex illo acervo gigni
terra & aqua, & vnum
quodque aliorum elemē-
torum, ac deinde rursus
interire. Ex se, quia cū
omnia, ut ille prædicat,
in sphæro confundantur,
amissis peculiaribus affe-
ctionibus, quæ recupera-
ri queant, fiet ut mate-
ria ignis subiciatur for-
mæ aque, & contra: atq;
ita ex igni aqua, & quod
vis elementum ex alio
gignetur, immo & nunc
quoque in hoc statu re-

cæterorū quodque: neque tū solum, verū etiam, nunc si mo-
dō mutantur iuxta affectus. Nam de numero eorum sunt,
quæ adesse, & abesse rursus posse dixit: præsertim adhuc
inter sese pugnantibus discordia & concordia. Quocirca
& tunc ex vno orta sunt atque genita: non enim vniver-
sū ipsū ignis, aer, aqua & terra, cū adhuc vñ esset, erat.
Sed & id quoque nequaquam liquet, vtrum scilicet ille
ipsum vnum principium statuere debeat, an ipsa multa, ig-
nem, inquam, & terram, & quæ cum hisce eiusdem sunt
seriei. Nam quo ipsum vnum, ut materia, subicitur, ex
quo mutatione, quæ motionis opera sit, terra & ignis fiunt,
elementum est. At quo id quidem ex compositione sit coe-
untibus, inquam, illis, illa verò ex dissolutione: hoc elemen-
ti appellatione digniora sunt, naturæq; priora.

Textus. 3.

Parum sibi
constare Em-
pedoclem.

o Sed & id quoque? Rursus Empedoclem reprehendit, quod perplexē, aut parum sibi conue-
nienter philosophatus fuerit. Namque dum ait elementa ex sphæro, ut ex seminario, vel tanquā
ex informi materia per litem distinguī, & enasci, videtur ipsam sphæram elementorum princi-
pium facere: dum verò ex elementis per amicitiam coeuntibus sphæram conflat, elementa ipsa
sphæri principia constituit.

Capitis secundi Explanatio.

Diminuet
Platonem de
generatione
disputasse.



Mnino itaque a? Rursus proponit de quibus agere instituit, nempe de ge-
neratione, & corruptione secundum quas dicitur quidpiam simpliciter ge-
nerari, & corrumpi. Itemque de moribus, qui ordinantur ad generationem
simplicem, id est, de alteratione, & accretione, de quibus, ut ait, stricte ad-
modum, & tenuiter Plato disputavit. Non enim de omni mutatione, sed de
generatione tantum & interitu egit. Nec de omnium rerum orto, sed de
elementorum origine dantaxat. Quin verò nemo ex antiquis philosophis
de accretione, alteratione, missione, aut de vllō alio mutationum genere,
aut de ratione, & modo agendi, vel patiendi accuratē, sed superficialia tantum ratione disseruit.

præter Democritum, qui
harum omnium rerum
cognitionē tradere cona-
tus est, & si nequaquam
earum difficultates eno-
darit. Præsertim autem
quod ad accretionē spe-
ctat, licet veteres rectē
pronuntiarint eam perfici accessione rei similis, quia oportet alimentum reddi simile & cognā-
tū rei, in cuius substantiā vertitur, quo tamen pacto id fieret, quantum opus erat, non explicarūt.

O Mnino itaque a de generatione, & corruptione
simplici absoluta vtrum sit nec ne, & quo pacto
sit: & de cæteris absolutis motibus, verbi causa,
de accretione, & alteratione, dicendum est. Plato igitur de
gene-

Textus. 4.

Textus. 5.

Democ-

b Democritus autem) Democritus & Leucippus arbitrati sunt nihil esse aliud generationem, quam atomorum, seu corporum inflexibilium collisionem, interitum verò secretionem eorundem: ac tunc rem alterari, cum eiusmodi corpuscula in ipsa compositione penes suum ordinemque variè commutantur.

c Ceterum quoniam) Grave fuit inter gentium Philosophos disidium de ratione inveniendæ, disputandæque veritatis, ut constat ex ijs, quæ tradit Aristoteles lib. 4. Metaph. c. 3. & 6. Tullius. 1. Academic. quest. Numenius in lib. de diffinitione Acad. alijque scriptores. Quidam veritatem inaccessibleem, & incomprehensam; alij eandem in promptu esse cõtendebant. Nonnulli eâ sensu, plerique phantasia, quidam intellectu, alij omnibus his modis reperiri, & estimari posse arbitrabantur. In

Democriti,
& Leucippi
falsa opinio
de generatio-
ne rerum.

Veterum do-
gmata de ra-
tione dispu-
tandæ ve-
ritatis.

generatione, ac corruptione quomodo rebus ipsis competat, consideravit solùm; nec id quidem de omni sed elementorum quomodo verò carnes, aut ossa, aut quippiam aliud tale gignatur, nequaquam. Insuper nec de alteratione, nec de accretione, quonam pacto rebus ipsis contingant. Ad summam, de nulla mutatione, nisi superfice tenui, quicquam ullus definivit, præterquam Democritus, cui omnia fuisse curæ videntur, sed in hoc, nempe qua via ac ratione fiant, iam discrepat. Nam nec de accretione quisquam quicquam definiuit, sicuti diximus, quod non vel quisvis dicat. Dixerunt enim res ipsas accessu rei similis augeri: id autem quonam pacto fiat, nihil præterea dixere. Nec de mixtione, nec de aliorum, propè diximus, ullo, verbi causa, de actione, & passionem, quonammodo aliud agat, aliud patiatur in actione naturali. Democritus b autem & Leucippus figuras cõtinnant, ex quibus alterationem faciunt, atque generationem: congregationem quidem, & segregationem generationem atque corruptionem: ordine verò & positu, alterationem. Ceterum c quoniam quæ apparent ea vera esse putabant, contraria autem & infinita sunt, quæ apparent, infinitas fecere figuras, ita ut per compositi transmutationem idem contrarium videatur alijs, atque alijs, transmuteturque, insertare pusillas: & omnino permutato vno quopiam diversum quid appareat: quandoquidem Tragedia & Comædia, eisdem sunt literis. At cum generatio & corruptio diversum quid esse omnibus ferè videatur, & ea, quæ sunt cōgregatione, atque segregatione, oriri, ac occidere, & demutatione affectuâ alterari de his cōtemplentur, qui hoc instituti habent, oportet: hæc autem & multas, & quæ rationis fines non egrediuntur, dubitationes habent. Nā si generatio cōgregatio sit, multa ex eorum numero, quæ fieri nequeunt, evenire solent. Sunt autem rursus alterationes, quæ urgent, quæque haud facile solui possunt, quod

hac sententiarum collatio-
ne Leucippus & Democritus, ut loco citato Aristoteles refert, convincuntur cõsoluisse id esse verum, quod verum esse apparet, & quia diversis hominibus diversa, & cõtaria videntur, imo & pene infinita, sicuti opinionum varietas testatur, ut horum omnium ratio assignari posset, pro rerum principijs infinitas atomos invenire, alias leves, alias asperas, rotundas, angulares, curvatas, aduncas, quarum transpositis res alio, & alio modo sensum afficeret: quandoquidem istiusmodi cōmutatio magnâ ad id viam obviaret, etiam dâ sit accessu vnius, vel minimæ particulæ, vel dâ una pars in ipso toto ordinem, & sita variat. Quæadmodum ex ipsis litteris variè copulatis oritur omnis diversitas in dictionibus, quibus comædia, & tragedia constat.

Infinitudo
& varietas
atomorum.

d At cum generatio, & corruptio) abolitis iâ eorundem dogmatibus, qui generationem, & corruptionem non distinguebant cōmunem sui temporis opinionem esse ait differre illa mutuo; & tunc res

gigni, cum inter se iunguntur; interire, cum dissociantur; alterari, verò, cum penes affectus, qualitatesque mutationem subeunt: sed in hac dubitatione pertractanda cuiuslibet partis assertores difficultatibus virgeri, ac premi. Nam si generatio nihil aliud sit, quam congregatio; multa sequuntur inconcussa, & impossibilia, ut progressu patebit: & cōtrariò ijs, qui generationem aliud quid esse pronuntiant, multa occurrunt argumenta, quæ non parùm negotij facessunt; quæ tamen omnia, ut res, prout oportet, explicentur, dissolvenda sunt.

e Principium autem) oportere inquit constitucere, nū ad subeundas mutationes, de quibus hic agimus, dari oporteat magnitudines individuas, an verò nollæ tales magnitudines in natura rerum existant. Deinde si ex dentur, verum ne corpora sint, ut Democrito, & Leucippo videbatur, an potius plana, hoc est, superficies, ad quas corporum sectio terminatur, ut Plato in Timæo docuit.

Questio de
magnitudi-
nibus indivi-
duis.

hoc

Text. 6.

4.

5.

Anteposuit
opinio De-
mocriti &
Leucippi sen-
tentia Plato-
nis.

f. Hoc igitur ipsum. Et si ita Democritus, & Leucippi; quæ Platonis opinio, quæ iam in libris de
celo confutata fuit, a vero absit; magis tamen absurdum esse inquit Platonis sententia. Illi enim
dum corpora naturalia ex atomis constant, possunt utique ratione, causam reddere naturalium mu-
tationum; nimirum res, verbi causa, alterari per conversionem atomorum secundum alium & alium contactum,
& diversum ordinem, sicutque partium, ac figurarum differentias. Unde & Democritus asserat colorem,
ceterasque id genus qualitates nullum esse fixam & stabile in rebus obnoxiis; sed videri redemptum
colorari, cum atomi secundum ordinem & positionem conuertantur: quemadmodum & collum colubæ,
ex diverso ad lucem situ varijs coloribus fucatur. Plato autem dum corpora ex superficialibus conficit
& in superficies resolvit, nullam hanc mutationum probabilem causam afferre potest, cum ex superfi-
ciebus non nisi solidum

quid, Mathematicum, ac
sine materia, proindeque
nullius physicæ qualita-
tis particeps, oriatur.

g. Sed cur parum va-
leant? Docet Platonicos
ideo a veritate aberrasse,
quia experientiam, quæ
philosophiæ mater est,
neglexerunt, & a rebus,
quæ sub sensu cadunt, ad
mathematicas & intelli-
gibiles contemplationem
avocant, atque ex ijs,
quæ in comune confide-
rabant, paucis in singula
res perspicitis, temere, &
absque diligenti perseru-
tatione de rebus natura-
libus sententiam tulerunt,
quod tamen non accidit
ijs, qui consulti sensibus,
& experientie fide adhi-
bita in physiologie stu-
dio versantur. Lege Bel-
larionem lib. 2. c. 9. contra
calumniatorem Platonis,
ubi explicat, quonamo-
do sit intelligendus Plato
cum naturalium rerum prin-
cipia in figuras planas,
& lineas resolvit.

h. Porro ex hisce)
Ostendit ex ijs, quæ præ-
manibus habentur, depre-
hendi posse quantum disfe-
rant in investigatione
veritatis, qui physicæ res considerant, ut Democritici; & qui rationibus non proprijs, sed comu-
nibus & abstractis nituntur, ut Platonici. Hi enim probant dari magnitudines indivisibiles, quia

Idea unum-
quid Platon-
is.

alioqui etiam idea magnitudinis, & trianguli in multas magnitudines, & triangulos divideretur,
quod est contra rationem ideæ, cuius natura efflagitat, ut omnimodis unum quippiam sit. Democri-
tus autem cuiusque alimni offerebant rationes a maiore fontibus hauritas, magisque ad rem phy-
sicam idoneas, ut ijs, quæ postea dicuntur, planum fiet.

Ratio Demo-
criti.

i. Nam res ipsa. Quia Democriti sententia, viamque, probandi Platonice anteposuerat, ut id
iure absque factu demonstraret, rationem Democriti in medium afferit, quæ in hunc fere modum conclusa
erat, Aut corpus constat ex atomis inseparabilibus, aut ex temper diuisis corpusculis: si detur primum,
habetur propositum: quod autem posterius admitti non debeat, probatur: si enim corpus ex ita di-
uisis constat sit, nihil obstat quominus aliquando non modo per medium, sed quantumcumque
diuidi

fieri non potest, ut quicquam aliter se habeat si generatio con-
gregatio non sit, aut quæ omnino generatio non est, aut eadem
alteratio est atque id quantum deficiente, ostendendum est solvere.

Principium autem horum omnium est utrum, ea quæ sunt, generentur hoc pacto, accrescant, alterenturque, & hisce contrariis sub-
beant mutationes magnitudinibus primis nullam diuisionem ad-
mittentibus, an nulla sit magnitudo indivisibilis: hoc enim
interest quam plurimum. Et rursum si magnitudines sint inse-
parabiles, utrum hæc corpora sint, ut Democrito placet, atque Leu-
cippo: an plana, ut in Timæo scribitur. Hoc igitur ipsum
fieri inquam dissolutionem ad plana usque, cancellos egreditar
rationis: id quod alio quoque loco iam diximus. Idcirco magis
consentaneum rationi fuerit corpora non posse diuidi. Verum
& hæc quoque perabsurda sunt: sed tamen hisce alteratione,
generationeque, uti dictum est, facere conversione & attritu,
atque figurarum varietate permutando idem contingit: quod sane
Democritus facit. Quocirca non esse colorem asserit: nam res
ipsas per conversionem colore tingi, censet. At illis, qui in pla-
na diuisionem faciunt, minimè. Nihil enim planis compositis
præterquam solida, sit: quando nulla ex eis qualitas, effectusve
gigni potest. Sed & cur parum valeant, quæ consentanea sunt
perspicere, causam habet ipsa experientie vacuitas. Quan-
obrem quotquot diutius circa rerum naturalium speculationem
versati sunt, ijs eiusmodi principia, quæ inter se cohercant,
consentiuntque, quam plurimum supponere magis possunt. At qui
multis rationibus, quænam veræ sint, haudquaquam expendere
consueverunt, paucis aspectis facile pronuntiant. h. Porro ex
hisce perpendere etiam quis potest, quam inter eos intersit, qui
naturaliter, quique, via rationali quamprimum exercent conside-
rationem. Nam de eo, quod est, magnitudines esse indivisibiles,
nonnulli quidem inquirunt, quod ipse, idealisque triangulus,

Text. 7.

Text. 8.

diui potest, hoc est, in omnem sui partem se ipsa diuidatur, licet sectio non simul fiat, sed successione quadam: quod si fieri potest, nullum ex eo sequetur absurdum (quemadmodum nullum sequetur, si corpus in multa partium millia diuidatur, & si nemo unquam fortasse diuisor sit) quandoquidem ex possibili adducto in actum nihil existet incommodi: At quod multo secus res habet, quodque plurima a veritate rationeque aliena necessario colligantur diuisio in omnes partes corpore probat vterius Democritus.

K Quod ergo erit reliquum? Ratio Democriti colligens absurda, quæ sequuntur, si corpus in omnem sui partem diuidatur, ita se habet: vel sectione peracta remanebunt magnitudines, vel non magnitudines, vel puncta, vel affectiones accidentiæ, aut nihil. Quorum omnium nullum recte

Possibili in actum adducto nihil existet incommodi.

plures erit. At Democritus rationibus proprijs, naturæq; ac commodatis persuasus esse profecto videbitur. Quod autem dicimus, in progressu euadit apertum. Nam res ipsa dubitationem habet, si quis corpus aliquod, magnitudinemq; omnino atq; omni ex parte diuisibile esse statuatur, atq; fieri posse, ut penitus diuidatur. Quid enim erit, quod effugiat diuisionem? nam si omni ex parte, atq; omnino sit diuisibile, & ita diuidi queat, siue simul erit hoc omni ex parte diuisum (& si non simul dicatur) siue id fiat, nihil accidet impossibile; igitur & secundum medium, haud secus. Et in summa, si omni ex parte, ac omnino diuidi aptum sit, si diuidatur, nullum emerget impossibile, quando ne vllum quidam oriatur impossibile, si in decies millies dena millia diuisum sit: quamuis forte nemo unquam diuidet. Itaq; cum corpus ipsum omnino tale sit, diuidatur: quid ergo erit reliquum? magnitudo? id enim fieri non potest: esset enim quippiam haud diuisum, at erat omni ex parte, omninoq; diuisibile. At verò si nec corpus, nec magnitudo relinquatur: diuisio tamen sit, aut corpus ex punctis constabit, & ea, ex quibus componitur, magnitudine carebunt, aut nihil omnino erit. Quare siue factum ex nihilo, siue compositum sit profecto totum ipsum nihil præterquam apparatus, erit. Similiter si ex punctis conflare dicatur quantum non erit. Nam cum vna in magnitudine se se tangunt, & magnitudo vna, perpetuaq; est, atq; illa simul sunt, nihilo minus totum ipsum reddunt; quoniam si totum in duo, aut plura diuidatur, nihilo ipsum minus, quam prius euadit. Quare puncta etiam si omnia coagmentata sint, nullam efficiunt magnitudinem. Verum enim verò si quid tale inter diuidendum corpus fiat, quale est ramentum illud, quod excidit, dum quippiam ferrum secatur, atque hoc pacto corpus aliquod a magnitudine abscedat, idem sermo recidit, quo modo, inquam, diuisibile illud sit. Quod si id, quod abscedere solet, corpus non sit, sed forma quaedam, affectusue se

dicti potest. Ac primum quod nequeat residua esse magnitudo inde patet, quia cum magnitudo omnis constet partibus, in quas secari potest, dabitur post diuisionem omnis ope secta diuisibile non dum diuisum, quod repugnat.

L Ea, ex quibus componitur Colligit si absoluta diuisione neq; magnitudo remaneat, forte ut corpus ex solis punctis coalescat, ac proinde ut magnitudo ex ijs, quæ magnitudinis experta sunt constet: vel etiam ut id, quod residuum est, nihil omnino sit. Quod tamen posterius minime concedi posse ex eo patet, quia quidquid in nihilum resoluatur, id ex nihilo productum est. Quod verò ita se habet, nihil omnino esse potest. Quare sequitur eiusmodi corpus nullum veri entis gradum, sed inanem tantum speciem, similitudinemque existentis possidere. Adverte cum dicitur id, quod ex nihilo productum est, esse nihil: hoc quidem loco, ut ex orationis contextu patet, intelligendum id esse de eo, quod dicitur effici ex nihilo tan-

Ex nihilo nihil per vim naturæ.

quam ex parte componente: quod pronuntiatum verissimum est, siue de naturali, siue de diuina potentia loquamur. Si tamen intelligatur tanquam ex termino, licet naturaliter non possit quicquam fieri ex nihilo; diuinitus tamen potest: siquidem facultas diuina, quæ omne naturæ vim superat, ex nihilo res efficere valet per creationem ut lib. 1. Physicorum cap. 7. q. 1. art. 2. & lib. 8. eiusdem operis cap. 2. distinximus.

M Similiter si ex punctis? Non posse corpus ex solis punctis constitui inde sonat, quia sequeretur corpus non esse quippiam quantum & extensum. Nam si puncta immediate sibi cohererent, vnianturq; in magnitudine, cum indiuisibilia addunt, aut detracta non efficiant corpus maius, minusve, quemadmodum vno aut pluribus eorum ablati non euadit magnitudo minor: certe nequebunt puncta quantitate villo modo extendere, imò nec vlla vera quantitas ex ijs, etiam in vno confertim occurrentibus, concreset.

Magnitudinem non ex solis punctis conflare.

C n Verum

n Verum enim verò) Siquis dicat perfecta diuisione relinqui particulas similes camentis, quæ
 è nonnullis corporibus, cū dissecantur, decidere consueuerunt; eadem ratio redabit: vel enim
 ea particule diuiduæ erunt, vel indiuiduæ, quorum utrumlibet confutatum est.

Confutatio
 responsionis.

o Quod si id, quod) Contenderet fortasse aliquis puncta constituere corpus ratione alicuius
 affectus, hoc est, qualitatis, qua prædita sint, hanc verò diuisione amitti, & euanescere, solaque
 puncta relinqui: itaque magnitudinem ex solis punctis ea qualitate affecti, coagmentari. Hoc
 responsum ex eo refellit, quod statuat magnitudinem constari ex partibus quantitatem non habē-
 tibus, qualia sunt puncta. Quod tamen paulo antè impugnatum fuit.

p Ad hæc puncta ipsa) Argumentatur adhuc Democritus contra assertionē componentium
 magnitudinē ex punctis.

Nā siue linea oriatur, ve
 quidā volunt, ex fluxu,
 motuue puncti, siue nō:
 vel (ut est aliorū inter-
 pretatio) siue puncta in
 magnitudine moueātur,
 siue sint motus expertia,
 quēnam in magnitudine
 sicū vendicabunt? Dicit
 Aduersarius puncta esse
 in quavis parte lineæ, ut
 ijs partes omnes sese tan-
 gant, sibiq; mutuē cohæ-
 reant. At si ita res habet,
 inquit Democritus, planē
 conuincitur non ex so-
 lis punctis magnitudinē
 effici, quandoquidem cū
 aliqua se inuicē tangūt,
 aut diuisionē subeūt, præ-
 ter id, cuius interuentu
 tactus, aut diuisio fit, ali-
 quid aliud dari oportet,
 nimirū partes ipsas, quæ
 tangūt, aut inter se diui-
 sionem habent. Quare

Non esse in
 magnitudi-
 ne puncta
 sola.

non erunt in magnitudi-
 ne puncta duntaxat.

q Præterea si lignū)
 Aliter idem confirmat,
 Nam cū lignū, aut quod-
 cumque aliud corpus an-
 tea dissectum, ex parti-
 bus iterum coeuntibus
 componitur, fit quippiā
 æquale, si quæ respon-
 dens; quia ex eisdem par-
 tibus cōsurgit: quare idē
 etiā eueniet, si magnitudo in quolibet puncto atq; in omnes suas partes diuidatur, poteritque eadē
 similiter reintegrari, cū ergo magnitudo ex punctis, aut ex qualitatibus refici non possit, utiq;
 fatendum erit non diuidi illam in puncta, aut qualitates, neque ex ijs componi.

Facultate na-
 turæ non da-
 ri qualitatē
 extra subie-
 ctum.

r Quid igitur præter diuisionem) Virget adhuc argumento suo Democritus. Si oportet, in-
 quit diuisionem ad aliquid terminari, ecquidnam reliquum erit confecta partitione magnitudi-
 nis in omnes suas partes? nunquid affectus aliquis, seu qualitas: eentē quod id neutrquam relinqui
 possit, liquidō constat. Primum quia qualitas non gignitur ex quantitatibus, sicuti nec substantia.
 Deinde quia qualitas nequit extra subiectum, cū inheret, consistere. Quod intellige facultate
 naturæ. Nā virtute diuina posse accidens conservari extra subiectū, docemur mysterio diuinæ
 Eucharistiæ, ubi post consecrationē, manent accidentia panis, & vini perse absque adminiculo
 substantiæ.

parabilis, sitq; magnitudo ipsa, puncta, vel tactus sic affecti,
 magnitudinē ex non magnitudinibus cōstare incongruū, atq;
 abhorrens est. Ad hæc p puncta ipsa siue à motu vacent, siue
 eundē subeant, ubi nā erunt? vnus enim semper duorū quo-
 rūdam tactus est tanquā re quapiam alia, præter tactū,
 punctūq; ac diuisionē existēte. Siquis ergo quoduis aut quan-
 tumlibet corpus esse ōni ex parte, atq; omnino diuisibile po-
 nat, hæc accidunt vniuersa. Præterea q si lignū, aut quippiā
 aliud ita diuisū rursū cōponas, iterū æqualiter pariter, atque
 vnū euadit. Igitur ad hunc modū res sese habet, ut patet,
 etiam si illud quolibet in puncto incidas, Potentia ergo, ōni
 ex parte, ac omnino diuiditur. Quid igitur præter diui-
 sionē erit? Nam si est affectio quedam, at quonam pacto
 dissoluitur in hæc, sitque ex his: aut qualiter hæc separari
 queunt? itaq; si fieri nequeat, ut magnitudines ex punctis,
 aut tactibus constet, indiuisibilia sint corpora, magnitudi-
 nesq; necesse est. At verò & ijs quoq; qui hæc astruunt, non
 minus accidit impossibile: de quibus quanquā alias fuerit
 à nobis consideratū: tñ ea ipsa soluere enici oportet. Quā-
 obrem iterū ab initio dicenda dubitatio est. Igitur omne
 corpus sensibile, quouis in puncto esse diuisibile, atq; indiui-
 sibile nihil est absurdū: potentia siquidem diuisibile existit,
 actu indiuisibile. At ut simul sit ōni ex parte potentia
 diuisibile, fieri non posse videtur. Nam si fieri possit, &
 fiat, baudquaquam ad hunc fiet modū, ut simul ambo sint
 actu, indiuisibile inquā, atq; diuisū: sed quolibet in puncto
 diuisū. Nihil igitur erit reliquū, atq; corpus ipsum corru-
 ptione abibit in incorporeū: & rursū aut ex punctis, aut
 prorsus ex nihilo fiet: atq; id, quifieri potest: at verò quod
 in separabiles, & subinde minores, atq; inter se distantes, se-
 paratasq; magnitudines diuidatur corpus, certū est. Itaq; nec
 per partes diuidēti sectio, quæ in minutula fit, infinita occur-

Text. 9.

Itaque

• Itaque si fieri nequit) Concludit tandem Democritus id, quod probandum assumpserat, nimirum cum magnitudo non componatur ex ijs, quibus ea nullo modo constare posse hactenus demonstrauit, nihil aliud superesse, quam ut concedamus constitui ex atomis, seu corpusculis insectilibus, quorum coalitu, abcessuque: rerum ortus, & interitus perficiantur. Subiicit Aristoteles hanc Democriti sententiam (esto rationibus magis physicis, quam Platonica, ut dictum est, innitatur) non minoribus tamen premi difficultatibus. Et verò eius argumenta licet in tertio libro de celo pertractata, explicataque fuerint, esse nihilominus in presenti dissoluenda ad propositam de rerum generatione, & interitus controuersiam diiudicandam.

• Quamobrem iterum) Accedit Aristoteles ad diluendam rationem Democriti: pro cuius

Conclusio
Democriti.

ret: nec insuper continget, ut omni in signo (non enim est possibile) sed quadam tenuis diuidatur. Individuas igitur inesse magnitudines, quæ oculi aciem fugiant, necesse est: & præsertim, si generatio congregatione, & corruptio segregatione fieri debeat. Quæ igitur ratio magnitudines esse indiuisibiles necessario colligere videbatur, hæc est. Sed quod clanculo peruersa rationatione utatur, & quatenus lateat, exponamus oportet. Nam quia punctum puncto non habet, magnitudines partim sunt, & partim non sunt omni ex parte diuisibiles. Sed cum hoc x positum, assertumque est, punctum ubiuis, ac omni in parte videtur esse: ita ut in puncta diuidi magnitudinem sit necesse, quippe cum omni in parte punctum sit: quo sit ut ea vel tactibus vel punctis constet. At omni in parte diuisibilis est, quia ubi unum est, & omnia ut singula quodlibet: uno autem plura non sunt: non enim sunt deinceps. Quare non omni in parte diuisibilis est. Nam si per medium diuisibilis sit, & per punctum adherens erit diuisibilis. At id haudquaquam fit: siquidem nec signum signo, nec punctum puncto habet. Hoc x autem est, diuisio, & compositio. Quare tamen congregatio, quæ segregatio est, sed non ex insectilibus & insectilia, (composita enim inde emergunt absurda) nec hoc pacto ut omni ex parte fiat diuisio (id enim eueniret, si punctum puncto haberet) sed segregatio in parua, & minora, & congregatio ex minoribus sit. At simplex perfecta generatio congregatione & segregatione definita non est quemadmodum nonnullis placet, qui & eam, quæ in continuo fit, mutationem, alterationem esse asserunt. Verum id ipsum est, in quo prorsus errant: non enim generatio simplex, atque corruptio congregatione, se-

explicatione aduertit cum dicitur continuum esse diuisibile in quamlibet sui partem, bitariam id posse intelligi: uno modo, distributivè, ita ut nulla pars designari queat, in quam non possumus diuidi: alio collectivè, ita ut ad totam partium collectionem diuisio terminari possit: itaque prioris potentie, quam vocant syncategorematicam, respondet actus in completus, & inchoatus, secundum quem semper oportet residuum esse in continuo partes, quæ adhuc sine termino diuiduntur: Posteriori, quam categorematicam appellant, respondet actus omnino perfectus absolvens omnes continui partes nullamque absque dissectione relinquens. Porro cum magnitudo, siue continuum perhibetur a philosophis diuidi posse in omnem sui partem, id secundum prioris sententiam accipi debet: alioquin falsum atque impossibile est, quandoquidē talis diuisio neces-

Bifariam continuum dici posse diuisibile in omnem sui partem.

Text. 10.

ratio sit in partes adhuc extensas, & quæ ex alijs consent partibus, in quas continuum ulterius diuidi possit. Quia verò Democritus proposita effati posteriori tantummodo sensum agnouit, de quo contaxat inter disputandum meministi, ideo se contra aduersarios rem totam confecisse arbitrabatur. Respondet ergo Aristoteles non esse absurdum affirmare continuum posse diuidi in omnem sui partem, intellige prioris modo, simulque non posse diuidi, nimirum posteriori: ite esse diuisibile potentia, intellige syncategorematicam; & indiuisibile actu, videlicet completo & absoluto, licet nullum punctum designari queat, per quem dissectionem fieri repugnet.

• Nihil igitur erit reliquum) Colligit in pauciora Democriti argumentum, ut suam rationem detestationem, atque latere in eo fallaciam. Nam cum puncta non immediate sibi coherant in magnitudine, sed inter quolibet duo puncta sit continuum, sit ut magnitudo & possit, & non possit diuidi secundum omnem sui partem: possit, per quoduis determinatum signum, punctumque, non possit, quia pars iacens inter quolibet duo puncta, est infinitè diuidua.

• Sed cum hoc positum) Obiiceret aliquis, si magnitudo per quodlibet determinatum signum, & punctum diuidi potest, sequi hinc dari ubique puncta in continuo, atque ita magnitudinem ex solis punctis constare, & in ea tantum resolui: occurrat Aristoteles, & si magnitudo prædicto modo secari

Obiectio.
Dilatio.

Inter quolibet duo puncta est continuum.

queat non tamen dari in linea plura puncta immediate copulata, sed ubique unum, hoc est ubique punctum inest, illic unum tantum esse, nec unum alteri proxime coniungi, idque omnibus singulis punctis esse pronuntiandum. Quare cum inter quolibet duo puncta inveniatur continuum, & linea, non sequi ubique in magnitudine esse puncta, hoc est, nihil in ea præter puncta inveniatur aut illam ex punctis tantummodo constari. Lege, si placet, ea quæ de divisione continui in duas partes à nobis explicata sunt lib. 3. Physic. cap. 4. q. 1. art. 4. & quæ de indivisibilibus lib. 6. c. 7. q. 1. & 2. ubi differemus utrum puncta sint entia vera, positaque in continuo, an negationes tantum: multumque arguantur entis demonstrantes continuum non componi ex solis indivisibilibus.

Democritus magnitudinem ex indivisibilibus componebat.

z Hoc autem est divisio? Cum Aristoteles concedat continuum posse dividi modo ante explicato, & constitui ex partibus inter se concutibus, monet non negare se omnem congregationem, & segregationem; sed qualem fingebat Democritus, qui ex insectilibus magnitudinem coagmeutabat, & in insectilia dissoluebat: quique istiusmodi individuum corporum coaglitum & secretionem, ortum interitumque esse arbitrabatur: cum tamen ex priori dogmate plurima absurda consequantur, ut constat ex ijs, quæ hætenus disputata sunt & posterius verò facilius erroris convincatur. Non enim generatio simplex, hoc est, substantialis, nec similiter corruptio esse potest, nisi cum substantia ipsa mutatur: generatio quidem, cum est productio novæ substantiæ, ut quando ex aere fit ignis corruptio cum est eversio, seu destructio substantiæ, quæ ante erat, ut aeris.

Generatio & corruptio quando sint.

y Alij verò omnem Rejeit opinionem arbitrantium omnem mutationem, quæ fit ex hoc in hoc, esse alterationem. Nam cum in subiecto, hoc est, in quovis composito naturali sint forma & materia, itemque affectus siue accidentia, quoties fit mutatio secundum materiam & formam; quia videlicet materia novam formam recipit, amittit; generatio vel vocatur: cum verò compositum penes qualitates mutationem subit, appellatur alteratio. Congregatio autem vel segregatio, quæ Democritici ponunt, longè aliter se habent, quia tantum sunt vel concretiones secretiones atomorum: licet non sit negandum partium coaglitum, divisionemque, non nihil ad interitum rei facere, quatenus ea, quæ in minores partes dissecta sunt, quia minus resistunt, corruptioni magis patent, quæ autem collectiora & graviora, existunt, quia acius oblectantur, corruptionem diutius inhibent, ut patet in magna aquarum vi, quæ tardius, & in guttulis, quæ citius in aerem mutantur, quod suo loco plurius dicetur. Ex superiori disputatione tamen manere vult Aristoteles generationi non esse atomorum conjunctionem, quam Democritus, cuiusque sectatoresuebantur.

Alteratio quando fiat.

Capitis tertij Explanatio.

Cōclusio contra Democriticos.

Is autem determinatis pertractatisque, primò cōtemplari oportet utrum simpliciter quippiam, an propriè nihil generetur, & corrumpatur vè? semper autem ex quodam quiddam fiat, ut ex agro sanum, & ex sano agrum aut pasillam magno, & magnum è pusillo: & reliqua omnia ad hunc modum. b Nam si generatio simpliciter sit

Questio, nū detur generatio simpliciter.

similes mutationes cōtingūt.

Omnis mutatio est inter contraria.

b Nam si generatio? Argumentatur in partem negativam questionis à te propositæ. Si eni aliquid generetur simpliciter, cum generatio omnis & in universum quælibet mutatio, sit inter contraria:

H Is autem determinatis pertractatisque, primò cōtemplari oportet utrum simpliciter quippiam, an propriè nihil generetur, & corrumpatur vè? semper autem ex quodam quiddam fiat, ut ex agro sanum, & ex sano agrum aut pasillam magno, & magnum è pusillo: & reliqua omnia ad hunc modum. b Nam si generatio simpliciter sit

Text. II.

gignetur ens simpliciter, ex nō ente simpliciter, quæadmodum & in generatione secundum quid, siue accidentaria, & sic citur v.g. subiectum album è nō albo: ac quod repugnet gigni quiddam simpliciter eo modo; inde perspicuum videtur, quia tale nō ens simpliciter, è quo dicitur gigni, nihil est aliud quam subiectum, è quo res fit, quod in re genita necessario manet: impossibile est autem nō ens simpliciter manere in ente simpliciter,

Porro

c Porro simpliciter.) Auger excitata dubitationis difficultate. Enim vero non ens simpliciter, vel negat precipuam categoriam, hoc est, substantiam, quæ simpliciter ens vocatur, vel remouet ens absolutè, id est, in toto ambitu sue significationis: vtrouis autem horum modorum non ens simpliciter accipitur, nequaquam apparet qua ratione substantia possit gigni non ente simpliciter. Nam si priori modo usurgetur, iam substantia fiet ens non substantia, posteriori, substantia fiet omnino è nihilo: immo & idem sequetur si non ens simpliciter iuxta priorem modum sit natura, quandoquid substantia negatio ceteras omnes categorias, cunctaq; entia excludit: quia accidentia substantiæ adminiculo fulciuntur, eoque dempto necesse est reliqua funditus tolli.

d Sed de hisce in alijs libris.) Superiorem ambiguitatē diuerat Aristoteles in 1. lib. Physicorum

Responso ad
superias arg.

quippiā profectò è non ente simpliciter, absoluteq; fiet. Quare verū erit dicere, quidāsdā ñ ens cōpetere: quippè cū generatio quādā è quodā non ente, cen è nō bono fiat. At simplex generatio è nō ente simpliciter sit. Porro c simpliciter, absoluteq; nō ens, aut id, quod ex omnibus entis predicamentis primū est, aut quod est vniuersale, & cūctā ambit, significat. Igitur primū, è nō substantia erit substantiæ generatio. At cui substantia ñ cōpetit, nec ei ceterorū predicamentorum ullū, veluti qualitātē, quantitātē, aut vbi cōpetere posse palam est: nam aliōqui affectū ipsi à substantia separari posset. Quod si ita res habeat, omnino ipsū nō ens, vniuersaliter omniū erit abnegatio. Quare id, quod generatur ex nihilo gignatur, erit necesse. d Sed de hisce in alijs libris latius ad dubitatū simul, atq; definitū fuit. Verū cōpendiose in præsentia quoq; dicamus oportet, è ñ ente simpliciter aliquo modo fieri generationē, & alio ex ente sēper: namq; ens potentia, sed actu non ens, præexistat est necesse: quod sanè, vt patet, vtroq; dicitur modo. e Determinatis autē hisce, id rursū exactè disquiram oportet, quod mirā habet ambiguitatē, quonā inquam pacto generatio simplex sit, siue ex ente potentia, siue etiam alio quouis pacto fiat. Dubitauerit nāq; quispiā, utrū substantiæ, ac rei huiusce, sed ñ qualitatis, quantitatis, aut vbi generatio sit eodē modo & de corruptione. Nā si quid oriatur, quandū potentia, ñ actu substantiā esse, dilucidū est, ex qua fiat generatio, & in quā id mutari necesse sit, quod corruptio nē subit. Vtrū igitur ex ceteris, quæ actu sunt quippiā huic cōpetet, utrū in quā id, quod potentia duntaxat hoc aliquid, atq; ens est, simpliciter autē nec hoc aliquid, nec ens, quātitas erit qualitas, aut vbi: nā si actu nihil sit: sed omnia potentia, eueniet & id, quod ita est, ñ ens esse separabile: & insuper (id quod semper maximè sunt veriti, qui primi in philosophia versati sunt) nihilo præexistente quippiam gigni. Quod si verum non sit hoc quidem substantiam, & hoc aliquid esse, sed è ceteris predicamentis ali-

cap. 8. ideoq; rem in pie
senti paucis expedies res-
pondet generationē sub-
stantiæ fieri aliquo mo-
do è non ente simplici-
ter, semper tamen fieri ex
ente. Omnis enim sub-
stantia gignitur ex mate-
ria, quæ est aliquo modo
nō ens simpliciter, id est,
non substantia, quatenus
non est substantia in se,
suaque essentia includes
actū physicū, id est, for-
mā, sed potentia ad eam
recipiendā ac sustentandā:
simulq; dicitur gigni ex
ente, quia reuera materia
cū non sit ens actus, est
tamen ens substantiale. Vn-
de etiam patet non rectè
colligi substantiā effici è
nihilò, & excludi ab ea
accidentiu categorias: si-
quidē substantiæ potētia-
lis est dicatur pro: è ni-
hil, non est tamen potum
nihil, vt alibi fusiū ex-
plicatum est.

Non ens è
quo substan-
tia gignitur.

Text. 12.

At de istiusmodi non substantia queri potest vtrum ne sit aliquod ens in actu, an potentia, & an sit actu aliquid aliorū predicamentorū, vel potentia duntaxat. Nam si nihil actu sit, vtiq; separabile erit à substantia, & accidens, id est, neq; substantia erit, neq; accidens, proindeq; erit nihil, & ex nihilo fiet aliquid contra cōmune philosophantiū dogma. Quod si quis dicat id non esse substan-
& absurdum sequeretur, videlicet coherere per se accidentia extra substantiam: siquidem conce-
dunt id, quod gignitur, fieri ex accidero, quod absque ope substantiæ consistat.

Responso ad
confutatio.

f De hisce igitur quoad.) Ut propositam excubat difficultatem, aliud interponit dubiū eniū-
explicatio & intelligentia ips, quæ dicēda sunt, non parum lucis asseret, videlicet quid à causē sit,
cur continuus ac perennis rerum ortus, & interitus, tam in ips, quæ simpliciter, quam
perennis sit

Cor ortus &
interitus re-
perennis sit
que

quæ secundum quid orientur, & occidunt, in sublunari mundo à natura nunquam deferatur

Contéplatio
primi moto-
est negotij
Metaphysici.

g Sed cum una quidem) Duplex causa est, cuius scrutatio ad præsentem controversiam pertinet, efficiens, & materialis. Efficiens nō duplex, ut in septimo, & octavo libro Physicæ Auscultationis dictum fuit. Altera mouens immobilis, quæ est primus motor: altera simul mouens, & mobilis, nempe primum mobile, seu prima cælestium sphaerarum, quæ perenni moto agitantur. De mouente immobili, cuius contéplatio ad Metaphysicū spectat, ait Aristoteles nihil se in præseni disquirere; de mobili autem, à quo rerum sublunariū generatio, & corruptio dependet, acturū se in progressu inquit, videlicet libro secundo huius operis. Quo autem sensu veī sit primi motoris considerationem ad primū Philosophum pertinere; cum de illo etiam in Physicis locutato, Aristoteles ipse disputat declaratum à nobis fuit in proœmio libri septimi, eiusdem operis.

h Nunc autem) Relicta causa efficiente per petuæ generationis materialē sibi inuestigādā ait, qua explicata constitutum erit quid respondēdum sit ad quæstionē de simplici generatione, & interitu, id est, num aliqua substantia generetur, & corrumpatur.

i Inuehit autem.) An tequam sempiternæ generationis causam affectat, ut veritas disputando magis eluceat, probat impossibilem esse istiusmodi perennitatem, quasi hūc in modum argumētur. Quod corrumpitur vel abit in ens, vel in nō ens. Si in ens, nō igitur corrumpitur, quandoquidē manet. Si in non ens, ergo in nihili quia neque in substantiam, neque in quantitatem, aut aliud quicquid ceterorum. At si in nihilum cedit, tota interuentium corporum vniuersitas funditus ruit, ac certē mirum est, quod nō dum exinanita & consumpta sit

Non dari in-
finitam ma-
teriam.

k Nō enim propterea.)

Diceret forte quispiam licet ea, quæ corrumpuntur, penitus euanescant; semper tamen gignendis rebus materiā superesse propterea quod materia interminata, atque infinita sit. Hanc responsionē improbat Aristoteles, quod rebus infinitudinem inuehat, cū tamen non dari in rebus creatis infinitū actō, demonstratū sit in Physicis; esto deret infinitam potentia quoad diuisionem. Quod si alius occurrat potuisse ex finita materia res ab æterno gigni, eo quod diuisio, quæ ex ea ad rerum generationē partes desumuntur, fiat progrediēdo per partes infinite minores iusta proportionē sibi perpetuō respōdētē; quæ secūdi ratio nullum prorsus finem inuenit. Hanc quoque solutionem inde refellit, quia sequeretur ea, quæ oriuntur, in dies minora euadere; siquidē ex partibus in dies minoribus coagmentarentur, quod falsum esse nemo non videt. Quærant in huius loci explicatione nonnulli è

quid, contiget (ut iam diximus) affectus ipsos à substan-
tijs posse separari. & De hisce igitur, quoad fieri potest, &
quæ nam sit causa, cur generatio tam quæ simpliciter, quàm
quæ secundū partem sit, semper sit, differendū est. g Sed
cū una quidē causa sit, unde motus esse principiū dicimus.
altera verò ipsa materies, de tali causa dicamus oportet,
Nam de illa quidē prius est dictū, cū de motu ageremus,
esse inquā aliud, quod omni tēpore perdurat immobile: &
aliud, quod in motu semper est. Sed de principio illo, quod
mutationi nō est obnoxium, primæ philosophiæ est determina-
re, ac pertractare. At de eo, quod cætera iccirco mouet,
quia cōtinuè moueatur, quidā eorū, quæ singularia vocātur
eiusmodi causa sit, posteriùs erit assignandū. Nunc h autē
quæ velut in materiæ specie sita est, causam, per quā gene-
ratio, & corruptio nunquā natura deficiant, dicamus oportet.
Nam simul forsità & hoc emerget, & id, quo de nuper
dubitauius, quonā inquam pacto de generatione & cor-
ruptione simplici dicere cōueniat. Inuehit i autē & id quoq;
magis abunde dubium, quonā causa sit, ut generatio ge-
nerationi sēper cohereat, & alterā altera subinde sequatur;
siquidē quod corruptionē subit, ad id proficiūtur, quod ne-
quaquā in ratione rerū existit: quod autē in ratione rerum
minimē existit, nihil est. Nam quod haud est, neq; substā-
tia est, neq; qualitas, neq; quantitas, nec ubi. Igitur si sēper
quippiā eorū, quæ sunt in ratione rerū abeat, cur non dudū
vniuersum ipsū consumptū fuit, atq; inane euasit, cū id, ex
quo sit genitorū quodq; finitū sit? nō enim k propterea quod
id, ex quo quid sit, infinitū sit, nō deficit id enim esse nequit;
nihil enim actu infinitū est, sed potentiā tantū, nepe diuisione
ipsa. Quare hanc solū causā esse oportebat, cur nūquā
deficiat; quia sēper quippiā fiat minus: nūc autē hoc fieri mi-
nimē cernim⁹. Ergo propterea quod interitus hui⁹, alterius
est

Text. 13.

Text. 14.

recentioribus interpretibus nā saltem de corporibus humanis verum sit minora in dies ferre naturam. Potest hæc dubitatio bisariam intelligi, vno modo vtrum in specie humana maiori ex parte in dies breviora corpora proveniant. Altero, nam quilibet filij parentibus semper minores evadant. Si questio secundum priorem sententiam intelligatur, affirmativè respondendum est: si secundum posteriorem, negativè. Probatur quoad priorem partem quia, ut iam alibi monuimus, id testatur experientia; & tam poetarum, ut Homeri 6. Iliados, Virgilij 1. Georgic. & 12. Aeneid. & Iuvenalis Satyr. 15. tum aliorum scriptorum, ut D. Cypriani adversus Demetrianum, D. Augustini 15. de Civit. Dei cap. 9. Plinij lib. 7. de Hist. Natur. cap. 16. & aliorum complurium auctoritas. Idemque affirmat Vriol Angelus libro 4. Esdræ cap. 3. (& si is liber Canonicus nō sit) Considera, inquit,

Homerus.
Iuvenalis,
D. Cyprianus,
D. Augustinus,
Plinius.

& tu, quoniam minori statura es præ ijs, qui ante vos; & qui post vos, minori, quā vos, quasi iam senescentes creaturæ, & fortitudinem iuventutis prætereuntes.

Constat certè multo ampliori numero olim generari solitos, Gigantes, de quibus fit mentio in divinis literis. Generos cap. 6. Namque licet non desint, qui eo loco Gigantum vocabulo nō homines magna corporis vilitate, sed superbos, impios, & feroces (quo pacto interdum Gigantum nomen in divinis literis sumitur) indicari putent, ut Philo Iodæus in libro de Gigantibus, & D. Cyrillus lib. 9. adversus Iulianum. Contraria tamen sententia vterior habetur: quæ est D. Ambrosij de arca Noe cap. 4. D. Augustini lib. quæstionum in lib. Genesim quæst. 3. & lib. 15. de Civit. Dei cap. 23. Theodoretus quæst. 48 in Genesim, Cassianus collat. 8. cap. 21. aliorumq; cōmunis. Ac præter eos Gigantes, de quibus narrat sacra pagina, alios quoque diversitè poribus fuisse ex his-

Maior olim
gigantū nu-
merus.

Phil. Iud.
D. Cyprianus

Ambrosius.
Augustinus.
Theodoretus.
Cassianus.

De Orestis
corpore.
De corpore
Pallantis.
Causa decre-
menti in cor-
poribus hu-
manis.

Lib. 8. Phy-
sic. c. 2. q. 3.

Text. 18.

est ortus, & contra ortus huius, alterius interitus; necessario accidit, ut mutatio irrequieta sit, & subsistere nequeat. Cur igitur generatio, & corruptio similiter semper sit circa unumquodq; eorum, quæ sunt; hanc apud omnes causā satis esse putandum est. m Sed quamobrē alia simpliciter, alia nō simpliciter oriri, ac interire dicatur, rursus cōsidere mus oportet: siquidē idem est generatio huius, & illius corruptio, atq; huius corruptio, & illius generatio: id enim quādam postulat rationem. Dicimus enim quippiam simpliciter nunc, & non solum hocce corrumpi atque hæc generatio, generatio simpliciter; & hæc corruptio, corruptio simpliciter est. Fit autē & hocce quidē aliquid, non autē simpliciter: etenim eum, qui discit, scientē fieri dicimus, non autē simpliciter fieri. Quia igitur quedam (id quod definiendo sæpè diximus) hoc aliquid significat, quedam non: hac sanè de causa quod in questione versatur, evenit. Refert enim haud parum, in quod mutetur id, quod mutationem subit: verbi causa, quæ ad ignem sit transitio, ea forsitan generatio simplex est; & alicuius, cen terræ, corruptio. At terræ generatio, generatio quedam est: ceterum generatio simpliciter non est; sed corruptio simpliciter, puta ignis n. Sicuti Parmenides asserit, qui duo, ens, inquam, & non ens, ignē & terram esse dicit. Verum hæc, an alia cuiusmodi supponantur, interest nihil: quandoquidē modum querimus, nō subiectū. Quæ igitur ad non ens simpliciter sit migratio, corruptio simplex est; quæ verò ad ens simpliciter, simplex generatio. Quibus igitur illæ, siue igne & terræ siue quibusdā alijs definitæ sunt, horū profectō alterū ēs, alterū nō ens erit. Vno igitur modo simpliciter quippiam generari, ac corrumpi, & non simpliciter, hoc inter se defferunt. Altero, o materiæ qualitate, conditionevē. Cuius enim differentiæ potiùs hoc aliquid significant, ea magis substantia est contra, cuius diffe-

Consule Bo-
roli lib. 1. de
tēponibus an-
te diluviū, &
Anniū ibidē
Ioan. Luc. c.
4. lib. 1. emē
datione tēp.
Xenophōtē
lib. 1. de equis.
Cael. lib.
2. c. 6. & lib.
3. c. 9. & lib.
30 c. 33. Ma-
crobi. 1. Satur.
cap. 20. Dio-
dor. lib. 1. re-
fū antiq. c. 2.
& lib. 1. c. 2.

rijs constat, & ut ceteros omittamus, refert Plinius lib. 7. Nat. Hist. cap. 16. Orestis corpus fuisse septem cubitorum; & in Creta, terræ moto rupto monte, inventum corpus stans quadraginta sex cubitorum, Abulensis etiam cap. 1. Genesios quæst. 12. inquit anno octingentesimo salutis nostræ inventum fuisse cadaver inciso nomine Pallantis Evandri filij, quod erectum in pedes barba æquaret mēbra Romanorum.

At enim non modō iam temporū decursū veteres Gigantū familiæ, & frequens eorū ortus desijt: sed ab ea magnitudine corporum, quæ non prodigiosa, sed apta convenienter operat, in dies humana natura descendit. Cuius rei causa est, quod paulatim virtus seminalis, nutritoria, anctrixq; degenerat, sicuti & res ceteræ humanæ in deteriorē statum vergunt. Itaq; negari non potest ho-

Iam

De Sanogi-
thys.

Natalitia fi-
dera quau-
pollent.

Demonēs vi
propria ne-
quaquā pos-
se gignere.

Causa perpe-
tuitatis gene-
rationum.

Iam verò posteriorem partem nostræ assertionis experientia fides comprobat. Videmus enim ex parentibus mediocribus statum nasci interdum filios admodum proceros, & contra è proce-
ris parentibus oriri pumiliones. In quam sententiam observatione dignum est quod scripsit
Scaliger exercitatione 263 in Cardanum, nempe Sanoguhios populos, qui inter Prussiam,
& Livoniam incolunt, cū proceræ stature maxima ex parte sint; tamen quasi per vices tum
proceros, tum penè nanos generare: haud ab simili ingenio quarundam arborum tertio quoque
anno fructum ferentium; quasi materia simul exhausta, tãquam succidancas repararet reliquias na-
tura, dum quod in nano abiuraderat, dependit in magnitudine insigniori.

Nec mirum quod in parentum, & filiorum statuta, tanta varietas notetur: cū sidera nata-

litia, & afflatus celestes,
atque alia, quæ ad con-
ceptum, & corporis
formationem, virtutesque
organicas in corpore ef-
fingendas cōcurrunt, ita
prolem afficere queant,
ut eam diuersitatem sor-
tiatur: & nunc sub exi-
gua quantitate maneat,
nunc etiā ad Gigantæā va-
stutatem exerceat. Nec
enim audiendi sunt poe-
tæ, qui Gigantes è terra
natos canunt: neque Fran-
ciscus Georgius in pri-
mo, & sexto tono suo-
rum problematum, ubi,
inter alia, statuit propriā
Dæmonum prolem esse:
Gigantes, neque talia mō-
stra ex solis hominibus
aut vltimo generationis
humane modo, & or-
dine gigni posse. Nam
quod Dæmones vi pro-
pria generare nequeant
progressu ostendimus,
ubi etiam nunc saltē ap-
plicando naturalia acti-
ua passiois id aliquan-
do præstare valeant, per-
tractabimus. Sed iam ad
contextum redeamus.

I. Ergo propterea
quod Reiectis falsis so-
lutionibus declarat legiti-
mam, veramque cau-
sam sempiternitatis gene-
rationum, & corruptio-
num; & quopacto finita materia ad id sufficere potuerit: asseritque eius rei causam esse, quod
corruptio vnius sit generatio alterius, & è conuerso. Ac si apertius dicat, quia cū quidpiam dis-
solvitur, non abiit in nihilum; sed in aliud cedit, & conuertitur, aliam denum formam susci-
piente materia. Causa igitur, cur generationū series nūquā intermitatur; sed consequentia qua-
dam perpetuetur, est materia ipsa, quæ abeuntiam, & succedentium formatum vicissitudinem
in se recipit, nec vnā dimittit, quin aliam semper asciscat.

Sed quam ob rem Aliam indocet quæstionem, videlicet si vnius interitum alterius gene-
ratio perpetuò consequitur; cur quædam simpliciter gigni, & interire perhibentur: alia non sim-
plicitet, sed cum adiectione, siue secundum quid tantū. Tres igitur recenset modos, quibus res
simili-

differentiæ priuationē magis significant, ea magis nō est: ut
calor prædicamentum quoddam, & species est: frigiditas
priuatio: his autē differentiis, ignis & terra differunt. At
plerisq; videtur illa poti⁹ sensibili & insensibili differre.
Nam cū ad sensibile materiā mutatio sit: tū gigni quippiā
aiunt: cū ad eam, quæ sub sensum nō cadit, corrupti. Quā-
doquidē ens, & nō ens sentiendo, & nō sentiendo definiūt:
quemadmodum quod scibile est, ens esse asserunt: quod sciri
nō solet, non ens: quippe cum sensus ipse, scientiæ vim ob-
tineat. Igitur hi ut res ipsas viuere, quia sentiant, aut sen-
tire possint, ita easdem esse, quia sub sensum cadant, arbi-
trantur, veritatem modo quodam sectantes, sed hoc falsi
dicentes. Itaq; q generari quippiam simpliciter, atq; corrupti
iuxta opinionem alio atque veritatem accidit modo. Nam
spiritus & aer sensu quidē, minus sunt, & proinde illa, quæ
simpliciter corrumpuntur, mutatione ad illa tendente cor-
rumpi dicunt: atq; generari, cū in rem tangibilem, terrāq;
mutantur. Reuera verò hoc aliquid & species magis sunt,
quàm ipsa terra. Cur igitur sit, aut non sit simplex genera-
tio, quæ eadē alicui⁹ corruptio est, & corruptio simplex, quæ
itidē generatio alicui⁹ est, causā diximus. Nā id ob materiæ
discrimen euenit: nempe aut quod ea substantia sit, vel nō sit:
aut quod hæc magis, illa minus: & non, quia materia, ex
qua mutatio venit, & ad quam proficiscitur, alia magis, alia
minus sensu percipi queat. Dicuntur autem quædam simpli-
citer, quædam solum aliquid fieri: non ob mutuam genera-
tionem, sed iuxta eam, quem nuper diximus, modum. Nā
hoc tantum nuper definitum, determinatumq; fuit, cur nam
cū omnis generatio sit alterius corruptio, & omnis corru-
ptio cuiuspiam aliūs generatio, tam oriri, quàm interire, non
similiter tribuamus hisce, quæ in sese vicissim mutari solēt.

At

Text. 19.

Text. 20.

simpliciter, & secundum quid generari, ac similiter corrumpi queant. Primo modo simpliciter gigni, aut perire dicitur substantia, quia est simpliciter ens, secundum quid verò accidens, quia non absolute ens, sed quodam modo ens, vel etiam non ens dicitur.

Triples modus genera-
tionis sim-
pliciter, & se-
cundum quid.

De alio Par-
menidis dog-
mate lege
Aristo. lib. 1.
Phys. cap. 2.
text. 6.

n Sicut Parmenides.) Parmenides secundum quoddam ipsius dogma, duo posuit rerum principia, nimirum ens, & non ens; cuius nomine ignem, non entis appellatione terram significans, fortasse, ut D. Thomas annotavit, quia ignis inter omnia elementa plus de forma, & actuitate, terra verò minus obtinet. Cum ergo aer sit ens, terra non ens, dicitur, inquit Aristoteles, aer simpli-
citer gigni, iuxta priorem considerationem generationis simpliciter; non autem terra. Quoniam autem Aristoteles exemplum hoc non ex suo sensu protulit: nec enim putabat terram esse non ens,

At quod postremo loco fuit dictum, hoc idem minime in
questionem revocat: sed quomobrem quod discit, non sim-
pliciter fieri, sed fieri sciens, quod verò nascitur, fieri dicatur.
Hæc autem prædicamentis distincta sunt. Nam alia sub-
stantiam, alia qualitatem, alia quantitatem significant. Que-
cumque igitur substantiam non significant, ea non simpliciter sed
quippiã fieri dicuntur. Verum enim verò, in omnibus generatio
simpliciter iuxta ea, quæ in altera sunt serie dicitur, ut sub-
stantia, si ignis fiat, sed non si terra, & in qualitate, si sciũ,
sed non, inscium. Quod igitur quedam simpliciter oriuntur,
quedam non, etiam omnino in ipsis substantiis dictum est,
& quod ut generatio continue sit, causa ut materia id, quod
subiicitur, est: quia in contraria mutatio est: atque in sub-
stantiis semper unus generatio, alterius est corruptio, &
unius corruptio generatio alterius. At verò nec dubitasse,
conuenit, quam ob causam corruptis quibusdam semper
generatio fiat, Nam ut corrupti simpliciter quippiã dicunt,
cum illud ad insensibile & id, quod baud est, proficisci-
tur:

sed quasi non ens, & com-
munem cum accidentibus
appellationem sortiti, sed
id ex Parmenidis dog-
mate pronuntiauit, ut se
dixat modum quæ ipse
ad explicandam senten-
tiam, siue in re subiecta
ita accideret, siue non, cum
in exemplis non sit re-
quirenda veritas.

o Altero materie qua-
litate.) Hic ponit secundum
modum generationis simpli-
citer, in quo non ita comparat
substantiam cum accidente, sed
unam substantiam cum alia, do-
cetque iuxta hunc modum
gigni secundum quid sub-
stantiam minus perfe-
ctam; simpliciter verò
eam, quæ præstantior est,
differtque ab alia per
qualitatem, & conditio-

Secundus mo-
dus genera-
tionis simpli-
citer.

Text. 21.

Lege Ari-
stotelem lib. 10
Metaph. cap.
7. text. 16. &
lib. 2. de celo
text. 18. c.
3. & lib. 2. de
gen. c. 3. text.
32.

nem materie, id est, per differentiam nature nobiliorem. Quo pacto se habet ignis compara-
tione terre. Nam terre, inquit, differentia frigus est: ignis autem, calor: ac frigus privatio quedam
est, calor verò habitus. Ex quo sequitur aerem excellentioris esse nature, quæ tertiam; cum per
nobiliorem differentiam constituitur. Duo hoc loco advertenda sunt cum D. Thoma. Alterum
est, cur Aristoteles frigus privationem vocat; cum re vera sit qualitas positiva, ut progressu huius
operis ostendemus. Alterum, cur calorem, & frigus appellat differentias ignis, & terre. Ad pri-
mum dicendum cum species sint quasi numeri teste Aristotele lib. 8. Metaph. cap. 3. text. 10. semper e
duabus speciebus sub eodem genere contentis unam esse altera perfectiorem; atque ita minus
perfectam habere quodammodo privationem perfectionis alterius. Quo fit ut illa habitus, hæc
privationis modum obtineat. Hinc est ergo, quod Aristoteles frigiditatem, quia imperfectior
est calore, & ambo sub qualitate continentur; privationem vocavit. Ad secundum respondet D.
Thomas, quia differentie substantiales elementorum ignotæ sunt, idcirco Aristotelem eas per ca-
lidum, & frigidum, quæ accidentariæ, sed omnibus notæ habentur, indicare voluisse: quod phi-
losophi non infrequenter faciunt. Sed hæc de re vberiùs, cum de elementorum formis disputabimus.

Dub. 1.

Dub. 2.

Sol. 1.

Sol. 2.

p At plerisque videtur.) Subiicit tertium modum, secundum quem arbitrabantur nonnulli
simpliciter gigni quæ sensibus magis conspicua sunt. Quorum ratio fuit, quia sensuum iudi-
cio omnia æstimabant, nec putabant esse ens, nisi quod caderet sub sensum, quem nequaquam
ab intelligentia distinguebant. Unde etiam quod scibile foret, id tantum ens esse predicabant;
quod aliter se haberet, ens esse inficiabantur. Quin & eorum error eo usque extendebatur, ut
sicuti credebant animalia vivere, quod actu sentiant, aut sentire queant; ita crederent res esse,
quia sentiuntur, aut sentiri possant.

Tertius mo-
dus genera-
tionis simpli-
citer.

Veterum Phi-
losophorum
error.

q Itaque generari quidpiam.) Comparat tertium modum cum secundo docens aliter dici re
generari, & corrumpi simpliciter iuxta opinionem tertij modi; aliter quo ad rem ipsam, ut in
secundo modo explicatur.

r Cur igitur sit.) Summam colligit quæ in superioribus conclusit, aens & si generatio unius

Q

Et

Cur quædā dicantur generari simpliciter, alia nō.

Cur accidentia dicantur gigni secundum quid.

sit corruptio alterius; & unus corruptio, alterius generatio: quædam tamen dici simpliciter generari, aut corrumpi; quædam non, ob materiæ differentiam, idest, ob diuersitatem rerum, quæ generationem, & interitum subeunt. Quædam enim sunt absolute entia, quædam non: itemque alia plus, alia minus obtinent dignitatis, & cetera.

s Dicuntur autem quædam. Docuerat eorum, quæ ex se mutuo generantur, & intereunt, quædam simpliciter, quædam secundum quid gigni, & occidere dicantur: hic eiusdem rei causam reddit in ijs, quæ non gignuntur ex se inuicem, neque in se mutuo abeunt. Quomodo affecta sunt aer, & scientia: nec enim generatio aeris est corruptio scientiæ, neque e conuerſo. Aut ergo in ijs causam discriminis esse; quod rerum quædam spectant ad categoriam substantiæ; aliæ ad

categoriam accidentiū, substantia uero ut est ens simpliciter, ita simpliciter, atque absolute generari dicitur: contra uero accidentia, ut non nisi secundum quid entia appellantur, ita non absolute, sed secundum quid gigni perhibentur.

t Verum enim uero? Tamen quælibet substantia cum accidentibus comparata simpliciter generari, & interire dicenda sit: addit tamen Aristoteles, siquæ potiores sunt cum deterioribus conferantur, illas simpliciter, has secundum quid gigni & occidere dicendas esse. Immo & in ipsis accidentibus consimilem uarietatem dari posse, ita ut accessu nobilioris qualitatis dicatur quis simpliciter gigni u. c. cum scientiam comparat, aduentu autem minus nobilis, interire, ut cum errorem acquirit.

v At uero nec dubitasse? Compertum iam esse inquit, cur ex uno corrupto semper aliud gignatur, uidelicet quia generatio omnis est progressio a non esse ad esse (ut patet etiam ex eorum opinione, qui uolunt tunc generari quidpiam, cum ex insensibili, quod putant esse non ens, sit sensibile, quod duntaxat entis nomine comprehendant) corruptio autem est progressio ab esse ad non esse. Unde sit ut terminus ad quem interitus, sit terminus a quo generationis; & terminus ad quem generationis, terminus a quo interitus: proindeque ut rara ac firma lege post uolens dissolutionem, alterius ortus existat. Hic aduerte terminum ad quem interitus non esse terminum a quo per se generationis; sed per comitantiam duntaxat. Nam cum v. c. ex aere ignis produci- tur, & aer interit, terminus ad quem corruptionis aeris, est non esse aeris; terminus autem a quo per se generationis ignis, est non esse ignis, seu priuatio formæ ignis; non autem non esse aeris, seu priuatio formæ aeris: siquidem tunc aliquid dicitur generari, cum tendit a non esse sui, ad esse sui, ut cumque se habeat esse, vel non esse alterius. Eatenus ergo terminus ad quem corruptionis, dicitur esse terminus a quo generationis, quatenus ut v. c. ignis ex aere generetur, oportet aerem corrumpi, atque ita post non esse aeris subsequi generationem ignis. Terminus uero ad quem generationis est terminus a quo per se corruptionis, non quidem rei, quæ in eodem instanti corrumpitur, ut plannum est; sed corruptionis postea futuræ, nimirum eius, quam ignis subibit: quandoquidē corruptio ignis tendit ab esse ignis ad non esse eiusdem.

Dubitatio.

x Sed queret aliquis? Quoniam generatio, ut dictum fuit, est ex non ente; dubitationem excitat, quid nā illud sit, num aliquod contrarium, u. g. nō terra, & graue sit non ens, uti posuit Parmenides; ignis autem, & leue sit ens. Respondetque non ita rem habere: siquidem terra est ens, & gignitur, dum materia recipit formam, quæ in aëre constituitur. Potius ergo non ens est ipsa terra, & ignis materia. Que tamen non est per se non ens, ut aiebat Plato, sed non ens per accidens ratione priuationis, cui adiungitur, ut constat ex lib. 1. Physic. cap. 9. text. 79. Dicitur autem res fieri ex contrario, quia sit ex materia habente priuationem formæ aduenientis, & quia forma adueniens, cum abeunte expellat, aliquo modo illi opposita est.

x Et

tur: sic & ortum subire ex eo, quod haud est, cum ex insensibili sit. Siue igitur subiecto quopiam existente, siue nō, ex eo fit, quod haud est. Quare simili modo & ex eo, quod haud est, generatur, & in id, quod haud est, corrumpitur. Merito igitur generatio non deficit: quippe cum generatio, corruptio sit eius, quod haud est, atque corruptio generatio eius, quod haud est. x Sed queret aliquis, utrum hoc ipsum, quod simpliciter non est, & contrariis sit alterum: uerbi causa, utrum non ens sit terra & id, quod graue est, ens uero ignis & quod leue est, an non: sed ens terra, non ens uero terre materies, atque ignis similiter? & utrum materies, & utriusque diuersa sit, an nec ex se se mutuo fiant, nec ex contrariis: nam hisce, igni, inquam, terre, aquæ, & aeri contraria insunt. An partim est eadem, partim diuersa. Quod enim aliquando cum sit, subijci solet, est idem: at ratio non item eadem est. Sed de hisce haftenus.

Text. 32. 1

CAP.

Et utrum materies utriusque; & Aliam mouet questionem, videlicet num eadē sit rei inereētis, & rei, quæ gignitur, materia, an diuersa. Respondet partim esse eandem, partim diuersam: eadē re, diuersam ratione. Nā quod re eadē sit ex eo conuincitur; quia alioqui cū ex aere ignis, ex igni aer generator, non diceretur hęc duo elementa fieri ex se mutuo, neque ē contrarij oriri. Non enim ex se inuicem sunt, quæ communem materiam non habent, neque contraria censentur, quæ non versantur circa idem subiectum. Esse tamen istiusmodi materiam ratione diuersam inde patet; quia aliter est disposita, aliterque se habet secundū accidentia, dum est sub vna forma; aliter dum est sub alia.

Tubitatio.

Solutio.
Contraria
circa idem.

Capitis quarti Explanatio.

DE generatione a y Postquam statuit dandam esse generationem simplicē. Nūc quid ea sit, & quopado a ceteris mutationibus differat explicaturus, docet in primis quid nam inter eam, & alterationem sit discriminis. Illud verō primū constare inquit, substantiam, & accidentia non idem esse: quandoquidem substantia subiectum est, cui accidentia inhaerent; accidentia verō sunt, quæ accessu suo, & recessu variē rem afficiunt. Sumit quoque ex superiori capite dandam esse non solum accidentium, sed etiam substantiarum generationem, mutationemvē.

CAP. IIII.

Text. 23.

DE a generatione autem, atque alteratione, quo inter se discrepent, agendum. Nam hae mutationes inter se se diuersas esse, dicimus. Cū igitur subiectū quippiam sit, & affectio, atque qualitas, quæ de subiecto nata est dici, ab eodem diuersa sit, sitque vtriusque horum mutatio: alteratio b sanē est, quando sensibile subiectum permanens, in suis mutatur affectibus; qui aut contrarij, aut inter contrarijs medijs sunt; sicuti corpus idem permanens, vicissim modō sanum, modō aegrum est: atque aes, quanquam idem, aliās teres atque rotundum est, aliās anguli speciem praefert. At cū c totum mutatur, nec sensibile quicquam, vt subiectum, idem permanet, sed perinde euenit, vt cū ex toto semine sanguis, aut ex tota aqua aer, aut ex aere toto aqua fit: iam quod est tale, generatio huius est, & illius corruptio. Et maximē d si ex insensibili ad id quod aut tactu, aut sensibus vniuersis sensibile est, mutatio fiat, aut contrā: vt cū ex aere gignitur aqua, aut eadem in aerem corrumpitur: etenim propemodum insensibilis est. Ceterū in hisce, si qua ē contrarietate affectio eadem remaneat in eo, quod ortum est, quæ prius in eo, quod

b Alteratio (sane est)
Docet tunc esse alteratio-
nem cū re integra, eodēque
sensibili subiecto manente
penes contrarias, medias
vē qualitates mutatio sit.
v. g. cū idem corpus nūc
calid, nūc frigid; nūc
citrūleo, nūc poniceo
colore imbuatur. Aristote-
les pro exemplis quali-
tatum, ad quas sit altera-
tio, affert sanitatem, & gri-
tudinem, & figurā, quia
idem animal modō sa-
num est, modō aegrum;
idē corpus nūc rotundū,
nūc angularem figurā
obinet. Contra hęc ob-
ijcit D. Thomas quod sa-
nitas, & egritudo perti-
nēt ad primam speciem
qualitatis, figura ad quar-
tam: Aristoteles autem in
Physicis decreuit neque ad
primam, neque ad quar-
tam speciem qualitatē,
sed ad tertiam duntaxat,

Alteratio
quid.

Obiectio.

Solutio D.
Thomae.

Non placet.

Text. 24.

dari per se alterationem Quare non videri istiusmodi exempla ad rem propositam facere. Occurrit D. Thomas alterationem primō & per se in solis tertiae speciei qualitatibus versari: per accidens autem interuentu aliarum qualitarum inueniri etiam alterationem in alijs speciebus, vt cū per alterationem calidi, & frigidi mutatur animal ē sanitate in egritudinem, aut ē conuerso; & cū per alterationem mollitudinis, & duritiē nouam accipit figuram. Nobis tamen hęc solutio non placet. Primū quia sanitas, & egritudo per se quidem in nulla categoria constitui possunt, cū non sint vnum quid, sed collectio multorum entium, nimirum quatuor primarum qualitarum. Redactitū verō non in prima specie qualitatē, cū sint qualitates subiectae sensibus, sed in tertia collocari debent, vt suo loco plenius, ac planius dicemus. Præterea existimandum non est interuentu, seu merito quatuor primarum qualitarum dari alterationem ad sanitatem, & egritudinem, tanquam ad rem ab ipsis qualitatibus distinctam; cū sanitas nihil aliud sit, quā calor, frigus, siccitas, humor cum certa proportionē ad naturā subiecti; similiterque egritudo nō sit aliud quā eadem qualitates cum defectu illius proportionis, seu conuenientiē. Quare dicendū po-

Vera solutio. tialis est cū ad quatuor primas qualitates, in quibus sanitas, & ægrotudo consistit, alteratio per se datur, dari etiam posse alterationem non per accidens, ut D. Thomas vult, sed per se ad sanitatem, & ægrotudinem (quauis hæc non terminetur per se ad relationem proportionis, & convenientiæ, quam sanitas adiunctam habet, neque ad defectum talis convenientiæ, que ægrotudinem comitatur) proindeque exemplum sanitatis, & ægrotudinis, quod Aristoteles attulit, non esse à re proposita alienum.

Ad figuras non est per se alteratio. Quod ad figuras attinet, & si inficiandum non sit resultare eas interdum post alterationem terminatam per se ad alias qualitates: expeditior tamen, & communior responsio ad objectionē D. Thomæ erit, si dicamus in exemplis non requiri veritatem. Nā quod ad figuras non sit per se alteratio, vel ex eo constat (variationes alias omittamus, de quibus lib. 7. Physicor. cap. 3. quæst. 1.) quia ut Aristoteles disertè docuit, omnis alteratio est ad qualitates extremas, vel medias, hoc est, quæ vel sint duo extrema contraria, ut calor, & frigus, albedo, & nigredo; vel media inter duo extrema, ut color cæruleus, & puniceus: in figuris autem contrarietas non datur. Posuit tamen Aristoteles hæc exemplorum loco figuras, quia in ijs magis conspicuum erat fieri variationē permanentem subiecto.

Definitio generationis, & corruptionis c. At cū totum mutatur? Tunc generationē dari inquit, similiterque corruptionem, cū res tota sic mutatur, ut subiectum sensibile, quod antea erat, non supersit, vel uti cū ex aere ignis fit. Hinc colligunt interpretes tam generationis, quā corruptionis definitionē. Vtrique enim est mutatio totius nullo subiecto sensibili manente. Ac quod utraq; voluerit Aristoteles hoc loco definire inde patet, quia initio huius libri promissit explicaturum se quid esset generatio, & corruptio: quod libro 2. cap. 1. text. 1. explicatū à se inquit; id autem non à ibi, quā hoc loco prestat. Sed de tota hac materia separatim questionibus disseremus.

interijt, erat, ceu si cū ex aere fit aqua, aeris perspicuitas, aut frigus, in aqua remaneat: affectionū alterutrā eius esse, in quod mutatio fiat, minimè oportet. Sin minus, erit alteratio, v. c. musicus homo corrūpitur, & homo nō musicus gignitur; homo verò idē perseuerat. Si ergo, musica, atq; musica vacuitas nō esset affectio per se hominis generatio profectō foret alterius, & alterius corruptio. Quapropter hæc hominis affectiones sunt: hominis verò musici, hominisq; nō musici generatio, atq; corruptio. Nūc autē id eius, quod permanet affectus est. Proinde circa ea, quæ eiusmodi sūt, alteratio existit. Cū igitur ē contrarietatis mutatio in quantitate est, accretio est, atq; decretio: cū in loco, latitudo: cū in affectu, atq; qualitate, alteratio. At cū id non remanet, in quo affectuū alter, aut omnino accidēs existit, tū generatio vnius est, & alterius corruptio. Porro subiectū ortus & interitus susceptiuū, maximè quidē, ac propriè materies est, quod autē modo & id quoq; quod cæteris alijs mutationibus subijci solet: propterea quod subiecta omnia quarūdā contrarietati susceptiua sunt. De generatione igitur & corruptione, si est nec ne, & quo pacto sit, item de alteratione, hoc modo sit definitum atque determinatum.

Reitas

d. Et maximè si ex insensibili? Substantiæ mutationem maximè conspicuā esse ait, cū ex insensibili in sensibile, aut e conuerso, mutatio fit, hoc est, cū subiectū quod interit, vel quod denuo gignitur magis manifestè sensus monet. Veluti cū terra, quæ & sub aspectum cadit, & ob insigni frigida tactu magis sentitur, ex aere generatur; aut contra aer ex terra.

Dub. c. Ceterū in hisce? Non cōsentiant interpretes in explicatione huius loci. Videtur tamē Aristoteles dubitationē quandā in eo remouere. Etenim cū dixisset in generatione mutari totū, in alteratione qualitates: ambigeret quispiā an in generatione totū dūtaxat mutaretur, & nō qualitates, quemadmodū in alteratione qualitates mutantur, non verò totam. Respondet cū qualitas est cōmunis genito, & corrupto, nō oportere illā mutari in oppositū, ut si aqua in aere cōuertatur, aut eōra: quia utriq; humiditas, & frigus cōueniōr, nō oportet istiusmodi affectiones deperire, aut in contrarias mutari. Nū velut hoc loco Aristoteles eandē numero, an eandē specie dūtaxat affectionem, quæ fuit in re corrupta, manere in re genita, separatim disserendum a nobis erit, cū in questionem vocabimur utrum in interitu cuiusq; rei sit usque ad materiam primam resolutio.

Discremen inter generationem, & alias mutationes physicas. f. Cū igitur contrarietatis? Duplex ponit discremen inter generationem, aliasq; mutationes physicas, quarum alteram à termino ad quem; alteram à subiecto delimitur. Primum est, quod terminus accretionis, & decretionis sit maior, & minor quantitate: rationis locus, siue vbi alterationis qualitas: generationis verò sit id, cuius accessu tota substantia mutari dicitur, id est forma substantialis. Secundum est, quod subiectam generationis sit materia prima in suo proprio significato, aliarum autem in mutationum, sit materia improprie sumpta.

Q V A E.

QVÆSTIO PRIMA

QVID SIT ALTERATIO,
& quo pacto ad generationem se se habeat.

EXPLICATUR ALTERATIONIS

Definitio.



Vt 6. Topic.
c. 5. & 2. E-
lench. c. 2.

A Epe admonet Philosophus, ei, qui inveniendæ, aut illustrandæ veritatis studio disputat, declinandam esse, quasi scopulos, vocabulorū ambiguitatē; quod nullus sit frequentior Sophistis locus, magnaq; hinc pars errorū existat in ōni disciplina; videlicet quia, teste Platone in Cratylō, & D. Augustino lib. 6. de

Plato.
D. August.

Similitudo
causa erroris.

Duplex nō-
tio alteratio-
nis.

De hac dupli-
ci notione al-
terationis Sim-
pl. 2. de an.
text. 38. D.
Th. in 1. d. 17
q. 2. a. 1. Hēr.
Gand. quodl.
9. q. 3. Iand.
7. Phys. q. 6.
& 7.

De hac re
Theophrast.
& Strato a-
pud Simpli.
lib. 6. Phys.
text. 32.

quantitate animæ cap. 32. vt rerū, ita verborū cog-
natio, & similitudo hallucinandi occasio est. Quoniā igitur de alteratio-
ne, quæ generationē, & interitū præit, differere statuim⁹, à multipli-
citate, & notione verbi ordiemur. Alteratio, vt constat ex ijs, quæ tra-
dita sunt ab Aristotele lib. 7. Physic. cap. 2. text. 12. & lib. 2. de anima
cap. 5. text. 51. & 58. alijsq; in locis, bifariā sumitur: vno modo secundū
laxiorē significatū cōprehendētē tam pprias, & germanas, quā impro-
prias, & trāslatitias alterationes; atq; ita alterari dicim⁹ elemēta nō solū
dū qualitātib⁹ inter se cōtrarijs imutantur; sed etiam dū solari luce per-
funduntur; & animā cū intelligit, aut sentit, aliam vē eiusmodi affe-
ctionem recipit: sicq; alterationis nomen vsurpauit Aristoteles 8. Phy-
sicæ Auscultationis lib. cap. 3. text. 26. cū scripsit animum opi-
nando, imaginandoq; alterationis motum subire: sic etiam Plato in-
terdum animi affectus alterationes appellat.

Secundō accipitur alteratio minus amplē, magisq; ad propriū vsum,
& cōsuetudinē Philosophorū, pro mutatione tantū successiua, quæ
fertur in qualitatem subiectam sensibus, contrarium habentem, vt
mox enucleati⁹ explicabitur. Hoc posteriori modo de alteratione
locutus est Aristoteles primo libro de cœlo cap. 3. text. 20. vbi ostē-
dit corpus cæleste alteratione vacare, eiusdemq; rei esse alteratio-
nem, & interitum admittere; atq; in eodem sensu differuit supe-
rioribus huiusce libri capitibus de alteratione; ē cuius doctrina defi-
nitio hæc colligi potest. Alteratio est motus ad qualitatem sensi-
bilem, mediam, aut extremam. Exempli gratia, calefactio aquæ, est
alteratio; quia est motus ad calorem, qui est qualitas sensibilis,
hoc est, per se mouens sensum, & est qualitas extrema; quia calor,
& frigus sunt duo extrema contraria. Non requiritur tamen ad
rationem alterationis, vt semper in alterum contrariorum extre-
mum tendat: sat enim est, si vel feratur in extremum, vt in calo-
rem, aut albedinem; vel in medium, vt in colorem caruleum qui

Definitio al-
terationis.

*Plus interpre-
tio.*

inter candorem, & nigredinem medium obtinet. Porro in hac definitione vicem generis habet motus; cætera locum differentia. Dicitur, motus, ad excludendas mutationes instantaneas, & vniuersum quidquid non est motus, seu mutatio continuè facta. Additur, ad qualitatem, ut rejiciatur verbi gratia, accretio, cuius terminus est quantitas, & alij motus, qui non versatur in qualitatibus. Sensibilem, ut remoueantur mutationes continuæ, quibus interdum nonnullæ qualitates sensui nequaquam obnoxia augeantur; ut cum quis habitum iustitiæ intēdit, adhibēte voluntate per cōtinuā successionē maiore, ac maiore conatum. Quod enim talis acquisitio continua, atque adeo motus, etsi non Physicus, in ijs habitibus comparandis dari queat, ostendimus lib. 3. Physicorum cap. 2. quæst. 1. art. 2. Denique adijcitur, mediam vel extremam, ut secludantur motus, quibus qualitates sensibiles, expertes tamen contrarietatis, acquiruntur; cuiusmodi est illuminatio, qua corpus lucidum aliud corpus illuminat, dum ad ipsum continuatione appropinquat, in eoque lumen continuè auget. Nō enim hæc luminis productio, alteratio propriè vocatur; quia lumen neque contrarium extremum, neque medium est. Ideo autem sola alteratio hac definitione comprehensa, alteratio propriè censetur; quia illa, cui tradita in ea conditiones competūt, in solis rebus generationem subeuntibus inuenitur. Propria verò alteratio, ut scripsit Aristoteles lib. 7. Physicorum cap. 3. text. 16. & cap. 1. huius libri text. 1. generationis comes est, viaque ad illam. Neque officit quod non omnem alterationem subsequatur generatio: sat enim est illam ad hanc naturæ præscripto, atque instituto tanquam ad finem ordinari; adeo ut hac sublatam funditus tolli necesse sit, docente Aristotele loco proximè citato. Nimirum, ut cæteras omittamus rationes; quia (sicuti idem Aristoteles hoc in lib. cap. 7. text. 51. inquit) omne agēs nititur sibi passū assimilare; non redditur autem passum perfectè simile, nisi assequatur formam substantialem eandem specie cum forma agentis, si agens vniucum sit. Quare cum eiusmodi forma generatione inducatur, consequens est, ut alteratio pro fine habeat generationē, quo dempto cesset: non enim natura media adhibet ad finem impossibilem. Lege Aegidium in interpretatione illius textus ad primum huius libri caput, Saxoniam quæst. 3. Marsilium quæst. 4.

Obiectio.

Quod si quis obijciat nō omnem alterationē hic definitam ad generationē ordinari, ut patet in dealbatione, alijsque id genus alterationibus, quarū termini colores sunt, qui nihil per se conferūt materiæ ad recipiendā formam. Occurrendum huiusmodi quoque alterationes suo modo generationem spectare, & si nō per se, & ex vi suorum terminorum; sed quatenus eas perpetuò comitatur mutatio circa primas qualitates generationis opifices, ex quarū varia cōmissione oritur colorū diuersitas. At enim quia istiusmodi alterationes non per se generationem spectāt, consuevit adhuc strictius sumi alteratio; nimirum pro ea, quæ ad solas primas qualitates tendit, & hæc à Philosophis generationis comes absolute vocatur, diciturque alteratio; quia tendit ad alterum
pecu-

Dilatatio.

Consule D.
Tho. opus.
37. cap. 4.

Lege Arist.
lib. 2. huius
op. c. 2. text.
8.

peculiarī modo acceptum, per quod videlicet, tanquam per medium
itur ad aliud, id est, ad compositum diuersæ naturæ, quod est terminus
generationis.

ARTICVLVS II.

QVIBVS REBVS INTER
se alteratio, generatioque dissideant.

Quia ad rei, de qua agitur, naturam introspectendam multum
confert observare eius ab alijs rebus dissimilitudinem, ijs præ-
sertim, quæ cum ea maiorem habent affinitatem, & cōiunctio-
nem; operæ pretium erit quæ potissimum inter generationem, & al-
terationem discrimina sint, explicare. Differunt igitur primum alte-
ratio, & generatio penes terminos, à quibus proficiscuntur: quia ter-
minus à quo alterationis, est positivum quid. Nam cum Socrates alte-
rationis motu albescit, è nigro v. g. efficitur albus: Terminus autem à
quo generationis, teste Aristotele lib. 1. Physic. cap. 7. text. 58. est
aliquid privativum; ignis enim è non igni privativè accepto generatur.
Quod item significavit Aristoteles cap. 3. huius lib. text. 11. docens
generationem simpliciter esse, qua fit ens simpliciter ex non ente sim-
pliciter. Vbi per non ens simpliciter, non intelligit negationem toti⁹
entis, quod est nihil (quia ex nihilo viribus naturæ nihil fit) sed non
ens actu; ut generatio simpliciter dicatur effici ex non ente actu, cuius-
modi est materia cum privatione, ut interpretatur D. Thomas.

Primum dis-
crimen.

Aristot.

Differunt secundò ratione terminorum, ad quos tendunt, quia ter-
minus ad quem alterationis, est qualitas; generationis verò substantia.
Vnde per generationem tribuitur rei genitæ esse simpliciter; per al-
terationem esse secundum quid; quia nimirum res per substantiam
habet esse absolutè; per qualitatem esse tale, ut esse calidum. Hinc fit,
ut generatio longè sit præstantior alteratione; quâdoquidè, ut advertit
D. Thomas 1. p. quæst. 45. ar. 1. colligiturq; ex ijs, quæ docuit Aristot.
lib. 1. Physic. cap. 1. text. 4. & cap. 45. text. 31. & 48. mutationis ex-
cellentia dignitate termini ad quem æstimatur; at substantia dignior est
qualitate.

2. Discrimen.

Tertiò differunt, quia alteratio est motus, proindeque successionē
vendicat: generatio autem non motus est, sed mutatio subita, ut sen-
tit Aristoteles lib. 5. Physic. cap. 1. text. 8. & lib. 6. cap. 5. text. 45.
eiusque interpretes tum inibi, tum ad textum 129. libri 4. operis
eiusdem, & D. Damascenus in suis Physicis cap. 7. Qua de re in pro-
gressu fusi⁹.

3. Discrimen.

Aver. 4. Phys.
com 219 Sim
pli. 5. Physic.
text. 8.

Quartò, quia omnem generationē proximè antecedit alteratio. Nā
citra opem qualitatum, quibus materia ad novam formam accipien-
dam præparatur, nihil gigni potest: at non omnem alterationem pro-
ximè anteit generatio: quâdoquidè licet tēpore generationis momētū
subse-

4. Discrimen.

subsequente res genita alterari queat, non tamen id rata naturæ lex, aut necessitas postulat.

Discrimen.

Subiectū generationis, & alterationis.

D. Thomæ observatio.

Quintò, quia generatio recipitur in nudam materiam, ut in 3. lib. Phisic. cap. 1. text. 7. & hoc in lib. cap. 4. text. 24. Aristoteles monuit; at subiectū alterationis est materia sub actu formæ constituta, quod Aristoteles text. 23. capitis proximè citati vocat subiectū sensibile, aïens alterationem effici eodem subiecto sensibili permanēte. Ideò autem huiuscemodi transmutationum id, quod diximus, subiectum est, quia id earum subiectum censeridebet, quod utriūque termino subiicitur, & idemmet ab vno extremo ad aliud transfertur; ita verò se habet subiectum sensibile respectu alterationis, & materia prima in se sumpta respectu generationis. Nam cum Socrates ex candido fit pallidus, idemmet per successionem candori, & pallori subest, & à candore ad pallorem migrat. Item in generatione, sola materia prima sub utroque extremo eadem perseverans à privatione ad formam transit; siquidem prioris formæ abcessu omnia vetera accidentia extinguuntur, ut progressu ostendemus. Vbi licet obiter advertere cum D. Thoma lib. 4. contra gent. cap. 63. mirum discrimen inter transubstantiationem, quæ fit in mysterio divinæ Eucharistiæ, & inter generationem substantialem: in hac enim manet substantia, nempe materia, & pereunt accidentia: in illa perseverant accidentia panis, & vini, & definit esse eorum substantia.

D. Tho. de potent. q. 3. a. 2.

Rich. in 4. d. 1. q. 1. circa 1. prin.

ARTICVLVS III

DVBII CVI VSDAM

enodatio.

Quari à quibusdam solet non minus obscura, & difficilis, quàm curiosa, & iucunda inuestigatione, vtrum cum Polypus, Chamæleon, & aliæ quædam animantes, rerum, quas attingunt, colores exhibent, veram subeant alterationem, qualem primo huius quæstionis articulo definivimus. Constat in primis experientia, refertq; Aristoteles lib. 9. de hist. anim. cap. 37. Plinius lib. 9. cap. 29. Oppianus lib. 1. Solinus Polyhist. cap. 43. Lucianus in sermone Menelai, & Protei, aliq; nonnulli polypum cuiusq; se petra affixerit, eius colorem repræsentare, adeo ut pisces falsa imagine delusos, & ultro se prædoni offerentes deuoret, sicuti testatur D. Basilus homil. 7. de mundi opificio, & D. Ambrosius cap. 8. lib. 5. Hexameron. Similiter compertum est Chamæleontem reddere colores corporū, quibus infederit, ut testatur Plutarchus in symbotiacis, & in cōmentario de adulatione, & alibi, D. Gregor. Nazianz. prima inuectiua in Iulianū. D. August. lib. 11. de Trinit. cap. 2. D. Isidorus lib. 2. orig. cap. 2. Tertullian⁹ in lib. de pallio, post Aristotelē lib. 2. de hist. anim. cap. 17. & lib. 1. Ethic. ubi ait, si quis à fortuna pēdeat, & cū illa subinde mutetur, futurū ut veluti Chamæleon qui spīa identidē varietur, nūc felix, nunc

*Aristot.
Plinius.
Solinus.
Lucianus.
D. Basil.
D. Ambros.*

*Plutarch.
D. Greg. Na.
D. August.
D. Isidor.
Tertull.*

D. Basilus in oratione 12. de inuidia, & ira, & in lib. de gentiliū lectione 1. c.

Item Abulē. ad cap. 11. Leuit. q. 49.

nunc miser; & venique fors alio, atque alio vultu respexerit, ita hunc quoque, vultum atque animum mutare.

Tarādus etiam (animal id Scytharum est, bonis magnitudine, bifida ungula, ramosis cornibus, virino colore, capite ceruino simili) ut affirmat Plinius libr. 8. capit. 34. & Solinus Polyhist. capit. 43. cuiusque rei appropinquant, concolor ei fit, saxi, frutetis, floribus: denique sui coloris esse non libuit, sed alieni. Porro autem quod ad Polypum attinet, Plutarchus in lib. de causis naturalibus cap. 19. ait Polypum carnem foraminibus, meatibusque compluribus distinctam habere, ideoque defluxu atomorum à marinis saxi ad se attracto, receptoque, ijs corpusculis vestiri, & eorum colore circumquaque perfundi. Hæc ratio minime probanda est. Sapit enim Democriti dogma asserens actionem rerum naturalium fieri per expirationem corporum ab agente, & receptionem eorundem in poris rei, quæ patitur, quod Aristoteles hoc in lib. à text. 57. vsque ad textum 76. confutat. Nam si ita res haberet, extenuarentur, & contabescerent corpora, dum vicissim agunt, ac perfectio illa, quam operando obtinent, in eorum incommodum, & dispendium perpetuo cederet. Nec satisfacit Plutarchus aiens illam atomorum emissionem peculiarem habere causam in re subiecta, propterea quod petrae littorales, cum assidua maris alluie irrigentur, ac feriantur, frequenter à se exigua frustula dimittunt. Nec enim verisimile apparet ea frustula tam brevi tempore sic Polypo aptari, & inhærescere, ut eum mox undique tam concinne vestiant, ac pingant, nec eadem alluie, & salo huc illuc fluctuante dilabantur. Adde quod Polypus etiam cum se applicuit præduro saxo, quod eiusmodi defluxiones non admittit, eius colorem refert.

Theophrastus causam huius mutationis rejicit in genuinam quandam animalis ignauiam, & pauorem. Itaque transmutari Polypum censet eo pacto, quo homines, qui pro varietate perturbationum, metus, aut iræ v. g. commotis spiritibus hoc, aut illo colore afficiuntur. Constat enim Polypum naturam meticulosam esse, & trepidum; adeo ut (quod testatur Aelianus) strepitu audito, aut viso piscatore omnino consterneretur, nec cedat, aut fuga sibi consulat, ut reliqui faciunt pisces; sed saxi, quæ primò occurrunt, se applicet, & cruribus illiget. Hæc Theophrasti responsio difficultatem minime soluit. Namque esto Polypus metu decoloretur, & expallescat confluentibus ad intima spiritibus, & sanguine; non tamen causa redditur, cur etiam nulla pauoris causa interueniente colorem mutet pro subiacentium corporum diuersitate. Addit Plutarchus in libro, quo differit plus ne rationis insit aquatilibus bestiis, quam terrenis, Polypum non trepidatione, sed ex industria se se transformare, & eum colorem quasi vestitum dolo induere, ut hoc stratagemate insidias moliri, prædam agere, non cauentibus obrepere, & dolum struentibus fucum facere queat. Quo artificio tantum proficit,

De Tarādo
Plinius.
Solinus.
Plutarch.

Refellit opinio. Democrit.

Responsio
Theophrasti.

Impugnatur.

Eadem ratione tan-

Polypus rei fa-
miliaris pru-
dens.

tantum comparata alimentis, ut tametsi alioqui stolidus habeatur, ut
pote qui se urinatum manu facile capi sinat, & ad eam adnatet, ab
Aristotele tamen loc. cit. egregius oeconomicus, ac rei domesticæ ad-
ministratores appellentur.

Opinio D.
August.

Quod ad Chamæleontem spectat, Plutarchus proximè citato lo-
co ait, illum ex metu, vicinarum rerum colores assimilare; sed hæc
opinio coarguitur ea ratione, quæ paulo ante aduersus Theophrastum
de metu polypi disseruimus. Diuus Augustinus lib. 11. de Trinit. cap.
2. videtur sentire eam mutationem ex imaginatione nasci, quia nimi-
rum Chamæleon, cum totus penè in pulmonem abeat, & plurimo
infletur spiritu, atque adeo ob corporis tenuitatem mutationibus per
quam obnoxius sit, colores, quos apprehendit, imaginaturque, sibi in-
imprimit. Voluntas, inquit, circa imaginem sensui impressam tantam
vim habet, ut si admodum violenta sit, ubi non resistit pigrior,
duriorque materies, visibilem speciem, coloremque commutet. Li-
cet videre corpusculum Chamæleontis ad colores, quos videt, facilli-
ma conversione variari. Hæc D. Augustinus.

Duo tamen sunt, quæ rationem hanc minus probabilem reddunt.
Primum, quod non videatur imaginatio Chamæleontis adeo semper
intenta, ac vehemens esse in apprehendendis coloribus, ut ad eos cor-
pori imprimendos perpetuo efficax sit: & tamen si quando alijs in re-
bus imaginationi similes effectus à quibusdam Philosophis tribuuntur,
ij non ei semper, sed duntaxat, cum vehementer intenta est, quantum
libet materia idonea, aptaque sit, tribui solent. Deinde Chamæleon
non omnes, sed tantum suppositi sibi corporis colores reddit: at fieri
potest, ut hos non concipiat, si nimirum aliò dirigat aspectum. Item
non repræsentat aut vicinos, aut distantes, quos in alijs corpori-
bus, quibus non insidet, contuetur; cum tamen hos imaginatrice
facultate apprehendat: non est ergo putandum ab imaginatione hos
ei colores indi.

Solutio du-
bijs initie ar-
propofiti.

Quid igitur statuendum? certè facilius est quæ alij dicunt impu-
gnare, quàm dicere, quæ alij non impugnent. Illud certum est,
quod didicimus narratione eorum, qui Chamæleontem in Africa, &
Brasilia sæpe viderunt, nempe illum obscure admodum colores referre,
& primò quidem obscurius, subinde maiori perspicuitate, ita ut pau-
latim in eo peregrinus color eluceat. Deinde aduertendum etsi Cha-
mæleon aduēticios colores repræsentet; vñ tamen vèdicare sibi nativum,
ac proprium, colori lacertæ similem, qui tanto magis absconditur, quāto
illi nitidiùs apparent. His positis placet nobis ea, quæ videtur esse cō-
munior auctorum, qui de hac re disseruerunt, sententia; nimirum tam
polypum, quàm Chamæleontem, aliaq; similis naturæ, & ingenij ani-
mantia colores illos reddere, non quod ijs re ipsa imbuantur, sed quia
cum habeant corpus rarum, & transmeabile, per id tanquam per vitru-
cernuntur rerum subiacentium colores; qui tamen, hallucinato aspe-
ctu, in ipsis animantibus videntur insidere; quemadmodum & vi-
tru rebus coloratis impositu pingi videtur coloribus, qui per ipsu trās-
lucent

lucent. Huius rei argumentū est, quod Chamæleon, & polypus, quod alijs id genus similiter accidit, subiectos duntaxat colores referunt: & Chamæleon quidem tunc potissimum, cum aere inflatur, referente Aristot. lib. 2. de hist. anim. cap. 11. videlicet quia tunc quasi aerius, ac magis rarus, & translucidus euadit: sicuti & polypus, ut testatur etiam Aristoteles lib. 4. de part. anim. cap. 5. dum timore vrgetur, quia tunc gelidus coit in præcordia sanguis, & color, qui magis transparentiam impediret, euanescit. Hinc intelliges, quod ex Plutarcho superius retulimus, polypum de industria se transformare mutando colorem ad insidias, verum non esse; cum ille siue insidietur, siue non, subiecti soli colores perpetuò repræsentet. Nec verò dictis obstat, quod nonnunquam, saltem in Chamæleonte, seu potius per Chamæleontem, nō statim à principio colores distinctè apparent. Potest enim eius rei causa esse, quod tunc maiorem aeris copiam sensim hauriendo, paulatim fiat translucidior, & ad reddendum colorem aptior. Nec item officit quod Chamæleon, teste Aristotele 2. de hist. animalium cap. 7. pallescit cum moritur, eundemque in posterum colorem retinet, nec reddit alienos. Id enim propterea accidit quia ob caloris defectū concresecit in eo sanguis, alijque humores; atque ita amittit diaphaneitatem, qua colores translucebant.

Refellitur solutio Plutarchi.

Quibus ita constitutis ad dubium, quod huius disceptationis caput erat, respondemus prædicta animalia, cum in se eiusmodi colores re ipsa minimè recipiant, haudquaquam secundum eos alterari, nec itē secundum eorum imagines, quia has non motu, sed instantanea mutatione recipiunt, & ad oculos transfundunt. Nec si talis mutatio successiua foret, alteratio propriè censenda esset, cum alteratio sit inter contraria, & species tam sensiles, quam intellectuales, omni contrarietate vacent.

QVÆSTIO. II.

VTRVM ALTERATIO SIT

continua, nec ne.

ARTICVLVS. I.

QVI PARTEM NEGATIVAM

tueantur, & quibus argumentis.



In hac controuersia aduertendum primò duobus modis intelligi posse aliquam mutationem esse continuam. Nimirū vel ratione mobilis, quia in eo per continuum fluxum forma extenditur; vel ratione formæ, propterea quod ipsa in

Duplex opi-
nio d modo,
quo qualitas
intenditur.

eadem parte subiecti continuè perficitur, intenditurque; siue eiusmo-
di intensio fiat secundum accrementa variarum partium, graduumque
diuersorum eiusdem qualitatis, vt sentit Scotus in 1. sent. distin. 17.
quæst. 3. D. Bonauentura secunda parte eiusdem dist. q. 2. Gabriel, &
Gregorius quæstione 4. Ochamus quæst. 6. Maior. quæst. 8. alijque
nonnulli: siue absque nouorum graduû adiectione, accedente dun-
taxat modo quodam nobiliori, secundum quem eadem qualitas alio-
res quodammodo radices agat in subiecto, illudque magis actuet, & à po-
testate euocet; quod appellant intendi per maiorem radicationem.
Quam sententiam amplexus est D. Thomas tum alibi, tum in prima
secundæ quæst. 52. ar. 2. Caietanus eodem loco, Capreolus in 1. dist.
17. quæst. 2. conclusionem 4. Ægidius q. 1. secunda parte dist. Argenti-
nas ibidem art. 2. Carthusianus quæst. 2. & alij.

Sententia ne-
gantium al-
terationē esse
motum con-
tinuum.

Sunt igitur qui opinentur alterationem neutro modo continuam
esse, sed tam intensiōem, quā extensionem qualitatis fieri per mi-
nimam interiectis morulis; exempli causa, cum ignis aquæ applicatur,
dari in aqua particulam quandam certæ, definitæq; magnitudinis igni
viciniorē, quæ tota simul attingitur, & perfunditur calore, ita vt in
nullam partem ea minorem calor produci queat. Præterea calorem
vendicare sibi minimam quandam intensiōem, qua ignis neque mi-
norem, neq; maiorem simul in re patiente efficere valeat. Itaque ex
sententia horum Philosophorum postquam ignis aquam attingit, &
frigoris repugnantiam aliquanto tempore debellauit, momento quo-
dam nūc remotiore, nūc propinquiore, pro agentis efficacitate, abj;sq;
circumstantijs, producit in aqua primum minimum caloris, idq; æqua-
biliter in tota illa prima, & minima extensione. Deinde eo producto
tantisper subsistit aqua sub illo minimo; nec ignis aliud mox inducit,
sed aquam vlteriū disponit, sibiq; subiicit, donec rursus in alio insta-
ti minimum antea genitum magis perficiat, atque intendat, & nouum
aliud in alia parte subiecti proxime cohærenti efficiat; sicque per hu-
iusmodi accremēta progreditur alteratio successione quadam; dum ge-
neratio vnius gradus, siue vnius particulæ perfectionis succedit gene-
rationi alterius; non tamen continuè, quia mobile sub quolibet mini-
mo aliquantulum quiescit.

Argum. pro
negatiua par-
te.

Hæc opinio ita à nobis explicata defenditur à Capreolo in 1. sent.
dist. 17. quæst. 2. art. 2. à Soncinate lib. 8. Metaphys. quæst. 22. à
Iauello, & à Ferrariense 8. Physic. quæst. 7. & quibusdā alijs D. Tho-
mæ sectatoribus. Potest autem suaderi in primis quoad eam partem,
quæ asserit alterationem non esse continuam ratione subiecti; hunc in
modum. Negari non debet dari minimam qualitatem secundum ex-
tensionem; igitur qualitas non diffunditur cōtinuo motu in subiecto.
Probaturn assumptum multifariè; primum quia forma substantialis est
definita versus minimum, vt à nobis in primo Physicæ auscultationis
libro ostensum fuit; ergo & forma accidentaria eodem pacto definita
erit; cum vtroque eadem ratio esse videatur. Secundo, quia si
non daretur minima qualitas quoad extēsiōem in instanti producta,

Cap. 4, q. 1.

De me-lio
quoad extē-
siōem lege

etiam Auter.
lib. 8. Phy-
sic. com. 23.
lādonum lib.
6. Physic. q.
21. Aegidium
1. huius op.
q. 21.

sed in qualibet portione quātitatis versus agens esset aliqua pars, quæ prius successiuè fuisset alterata, sequeretur res permanentes non incipere per primum sui esse, cuius oppositum docet Aristoteles 8. Physic. cap. 8. tex. 69. Tertiò quia cum vnumquodque sit operationis suæ gratia teste Aristotele lib. 2. de cœlo cap. 3. text. 17. alienum est à natura gignere aliquid in eo statu, quo operari congruenter nequeat. Cum igitur qualitates certam quantitatem deposcant ad congruenter operandum, non patietur natura gigni eas in quantumlibet exigua parte subiecti, sed certa, ac definita versus minimum. Accedit auctoritas Aristotelis lib. 8. Physic. cap. 3. tex. 23. ubi ait eos, qui rem continuè alterari prædicant, rebus perspicuis aduersari.

Vnumquodque
est gratia suæ
operationis.

Iam verò quod alteratio nec quoad intensiōem graduum cōtinua sit, sed per minima, & per certa momenta discretè fiat, ex eo ostenditur, quia si alteratio huiusmodi continuitate prædita esset, in quolibet momento temporis, quo res alterationem subit, produceretur noua qualitatis particula distincta à prioribus; quare cum in quolibet tempore infinita sint momenta, sanè peractò motu alterationis qualitas producat infinitos gradus, infinitamque intensiōem actu cohiberet. Deinde quia si acquisitio, atque adeò & remissio qualitatis non fieret per certaminiā, concedendum esset calorem in infinitum remitti posse contra Aristotelem 6. Physic. cap. 10. text. 93. aientem in nulla mutatione infinitudinem dari. Consequutio probatur, quia tunc non daretur calor sub tam exigua intensiōe, quin adhuc sub minori seruari posset, atque adeò & in infinitum diminui. Postremò erit qui ita argumentetur, tota qualitas contraria, quæ iam erat in subiecto, momento pellitur: ergo ea, quæ per alterationem aduenit, momento inducitur, proindeque alteratio ratione formæ, quæ acquiritur, nec successiua, nec continua est. Assumptum probatur, quia ex partibus intensiuis qualitatis in eadem subiecti portione pari firmitate inhærentibus non est maior ratio, cur accessu contrariæ potius hæc, quàm illa prius aboleatur; quare simul vniuersæ interibunt, eodemque puncto temporis tota qualitas contraria subiectum occupabit.

ARTICVLVS II.

SOLVTIO QVÆSTIONIS.

Verisimilior tamen est, ac magis Peripatetica sententia Greg. Ariminensis in 1. sentent. dist. 17. q. 2. art. 1. Gabrielis quæst. 4. & aliorū existimantiū alterationē simpliciter motū cōtinuū esse. Primum, quia si alteratio non fieret nisi per minima discreta, & momentanea, vt aduersarij putant, sequeretur contra doctrinam Aristotelis lib. 5. Physic. cap. 1. text. 10. & cap. 2. text. 18. nullam mutationē esse verum motum, imò nec esse mutationem vnā, siquidem omnis motus est continuus teste eodem Aristotele lib. 3. Physic. cap. 2. text. 6.

Argumenta
pro parte af-
fir. quæst.

E 3 & lib.

& lib. 6. eiusdem operis cap. 6. text. 59. & lib. 5. Metaphys. text. 18. & omnis mutatio vna requirit unitatem durationis, docente etiam Aristotele 5. Physic. cap. 4. text. 41. quam unitatem necesse est interposita quiete dissolui. Secundo, quia si in alteratione detur primum minimum, fas erit designare in ea primum mutatum esse, cuius oppositum asserit Aristoteles lib. 6. Physic. cap. 5. text. 46. Item non ante quodlibet mutatum esse præcedet moveri, contra eundem libro eodē cap. 6. text. 55. Adde quod si huiusmodi minimum esset æquali tractu, parique intensione diffusum in priori parte subiecti, sequeretur agentia naturalia non explicare primo suas qualitates per actionem uniformiter difformem: siquidem istiusmodi actionis lex non patitur dari, saltem à principio actionis, in aliqua certa parte rei patientis æqualem intensiōnem caloris, ut alibi exposuimus.

Lib. 6. Physic.
c. 2. q. 1. et 2.

Non posse
dari quietem
inter quolibet
duo mi-
nima altera-
tionis.

Præterea quod illa quies, quam inter qualibet duo minima alterationis dari autumant, fictitia sit, ita concluditur. Producat ignis in aqua primum caloris minimum: tunc quonam modo se habet tempore proxime sequenti? agit ne aliquid, an nihil? si nihil, otatur igitur: cum tamen nihil ei absit, neque obsit, quominus agat. Si aliquid, ecquidnam illud est? respondent, interm præparare, ac disponere aquam ad alterum minimum recipiendum. Sed rursus quaerimus, num ea præparatio fiat nihil omnino producendo, an producendo aliquam qualitatem, v. g. Si dent primum, ex eo refelluntur, quia intelligi non potest quo pacto ignis actione transeunte agat in ulteriorem extensionem, quæ nihil adhuc caloris ab igne accepit, & tamen in eam nihil producat. Si posterius, ut quidam eorum dant, aientes producti interim ab igni quandam raritatem calori præuiam: iam hic multis modis impugnantur. Nam vel eiusmodi raritas continuè gignitur, vel discretè; si continuè, admittunt continuam alterationem, quam negabant: si discretè, eadem quaestio, eademque impugnatio redibit. Deinde, aqua prius calefit, tum interuentu caloris in raritatem abit. Non igitur ignis antequam calefaciat, raritatem calori præuiam infert. Tertio, Aqua globo vitreo vndique obturato inclusa tepescit radio solis, nec tamen rarefit; alioqui confestim globus defringeretur non valens aquam sub ampliori quantitate continere. Igitur ortum caloris non semper raritatis productio antecedit.

Responsio ad-
uersariorum.

Postremo, cum lucidum corpus motu continuo ad opacum accedit, continuè in eo lucem auget: ergo lux continuo alterationis motu intenditur. Probatur antecedens, quia quodlibet agens, quo patienti fit propinquius, eo in id fortius agit, proindeque magis in eo intendit qualitatem, quam in ipsum transfundit: quare si corpus lucidum continuo motu ad opacum progreditur, pari continuitate lucem intendet. Hoc argumentum (etsi non sit ab alterationibus propriè sumptis, nec enim illuminatio de earum numero est, ut ex ijs, quæ superiori quaestione explicata sunt, constat) perurget aduersarios, nulli omnino alterationi continuitatem dantes: satisfacere tamen nituntur negando incrementa lucis respondere continuo accessui corporis lucidi

ad

ad opacum. Sed non satisfaciunt, cum nullam idoneam afferant rationem, cur si corpus lucidum tempore proximè hoc instans sequente est opaco viciniùs, & nullo interim impedimento retardatur; cur, inquam, non illico intensiorem gignat lucem: praesertim cum iam hic nullum detur effugium ad raritatem; tum quia traicienda, imprimendaque luci non exigitur prævía raritas: tum quia potest lumi argumentum à sole comparatione cælestium sphaerarum, quæ recipiendo lucem non rarescunt. Soncinas loco citato aduersaria patris argumentis pressus decernit tandem in fine quæstionis tutiorem fortasse, ac magis compendiarium rationem ad tollendam continuitatem alterationis esse, quod eam natura ipsa qualitatis non ferat; quia cum limitatæ perfectionis sit, nec possit in infinitum diuidi, consequens est ut continuo motu comparari nequeat, sed per intervalla, & discreta instantia. At quàm futilis sit hæc responsio facile apparebit ex argumentorum solutione, qua perspicuum fiet continuitatem motus non rectè arguere infinitudinem formæ, quæ acquiritur.

Quæ non satisfaciunt.

Solutio alia Soncinas.

Quæ minus placet.

ARTICVLVS. III.

DILVNTVR PRIMI

Articuli argumenta.

Igitur ad primum argumentum eorum, quæ probare nitebantur alterationem non esse continuam ex parte subiecti, negandum est antecedens, & ad eius probationem dicendum, quod primo libro Physic. cap. 4. quæst. 1. art. 9. monuimus, non eandem esse rationem in formis substantiarum & accidentium; namque substantiarum formæ sicuti nobiliores sunt, ita ad sui ortum plus requirunt, atque inter cæteras dispositiones definita egent quantitate: at formæ accidentiû, utpote deterius notæ, & conditionis, non eodem pacto se habent. Ad secundum, res permanentes, quatenus motu producantur, cum eo incipere, ac desinere ad eum modum, quem 8. Physicorum cap. 8. q. 2. art. 2. exposuimus. Quare nihil mirum si qualitas, dum alterationis motu gignitur, non incipiat per primum sui esse, sed per vltimum non esse, ut motus. Ad tertium dicendum illud, vnumquodque esse operationis suæ gratia, potissimum intelligi de rebus per se coherentibus, quibus ut esse per se, ita & agere propriè conuenit; minus præcipuè verò de formis accidentarijs. Quo fit, ut non multum laboret natura, ne has in eo statu gignere incipiat, in quo mox operari congruenter nequeant. Adde etiam multo plus requirere quamlibet substantiam ad functiones suas obeundas, quàm vnumquodque accidens ad suas.

De inceptione necesse est per manentium.

Ad locum ex 8. Physicorum dicimus nihil eum ijs, quæ asseruimus, repugnare: nec enim ibi Aristoteles negat alterationem esse motum continuum; sed Heraclitum reprehendit, qui veritati palam contradicebat.

Explicatur locus Aristot. in Physicis.

Repugnancia
aductionum.

Confutatio
ex Gregorio

cebat affirmās omnia in continuo motu esse. Cuius dogmatis meminit etiam Aristoteles lib. 4. Metaphysic. cap. 4. & Plato in Theæteto. At insistant nihilominus aduersarij, vrgentque auctoritate huius loci, existimantes magnum se in eo habere prælidium ad suam sententiam tuendam. Videtur enim ibi Aristoteles non solum perennitatē Heracliticæ mutationis coarguere; sed tam decretioni, quàm alterationi suam propriam continuitatem adimere. Nam cum antea statuisset nihil continuè augeri, aut minui posse, sed oportere dari intermediam quietem; subiicit, Similiter autem & in omni alteratione; Non enim si id, quod alteratur, infinitè potest diuidi, iccirco & alteratio; sed simul fit saepe, vt coagulatio. Quibus verbis negat alterationem diuiduam esse diuisione subiecti, in quo insidet; quæ tamen haud dubiè diuidua foret, si continuam extensionem comparatione subiecti vendicaret. Sed occurrendum cum Gregorio Arimensi in 1. dist. 17. quæst. 2. Aristotelicæ disputationis filium eo loco ita se habere. Primò quidem Aristoteles absolutè, & in cōmune reiecit dogma existimantium omnia perenni motu agi, neque vllō tempore quiescere. Deinde particulatim ostendit falsum id esse in singulis motibus, vt in motu ad quantitatem, quia impossibile est eandem rem continuè, id est, semper augeri, & diminui; sed aliquam necesse est interponi quietem. Idemq; ait pronuntiandum de alteratione; quia nihil alteratur continuè, id est, semper, sed interdum quiescit. Quod autem subdit, Non si id, quod alteratur, infinitè potest diuidi, iccirco & alteratione: hūc habet sensum, esto quodlibet subiectum quantum, quod alterationem recipit, infinitas habeat partes, in quas secari possit, haud propterea qualibet alteratione obtinet partes infinitas, hoc est, quæ non nisi infinito tempore transigi debeant, sicuti Zeno de motu locali putabat, asserens nihil eo moueri posse; quia oporteret mobile finito tempore decurrere in magnitudine infinitas partes, quæ tempus infinitum postulent. Non obtinere verò alterationem eiusmodi infinitudinem ex eo ostēdit Aristoteles, quia videmus res interdum subito alterari, vt cum aqua vi frigoris in gelu concreuit, At quod non neget eo loco alterationem secundum formam, quæ per eam gignitur, esse diuiduam, & continuam, ex parte subiecti, in quo diffunditur, patet; quia alioqui sibi non constaret, cum sexto eiusdem operis libro, cap. 4. text. 37. palam doceat motum alterationis, & ipsum mobile diuisionem eandem subire. Accedit quod ibidem pari modo negat motum localem continuum esse: hoc autem nisi intelligatur eo modo, quo diximus, non solum est à veritate alienum, sed repugnat etiam contrariæ partis auctoribus, qui licet alterationi continuitatem adimant; eam tamen lationi absolutè attribuant.

Primum verò argumentum eorum, quibus ostendi videbatur alterationem quoad intensionem formæ non esse continuam, facile diluetur ab eo, qui dixerit non in quolibet momento temporis, quo res alteratur, gigni aliquam partem qualitatis, etsi in quolibet post initium motus insit iam subiecto (in facto esse, vt loquuntur) aliqua pars, quæ

in

in alio priori momento non dum erat. Verum huiusmodi partes non constant qualitatem infinite intensam, cum non sint infinitæ, æquales vni certæ, & inter se non communicantes. Ideo autem non in quolibet instanti, aut mutato esse alterationis gignitur aliqua pars qualitatis; quia nihil motu producit, nisi cum datur produci, & moveri; at hoc non datur in instanti vel mutato esse, vt neque motus. Sed quid dicendum de alteratione, etsi impropria, cuius forma potest momento gigni, quo modo se habet imago rei, quæ videtur? Quid inquam dicendum, cum istiusmodi imago continuè intenditur, accedente per continuam lationē oculo ad obiectum visile; non ne in singulis momentis intenditur, cum in singulis sit obiecto vicinior, & obiectū quo minus distat, eo perfectiori modo imaginem exprimat in oculo, eamque magis intendat? Videlicet negandū, etiam in re proposita intendi formam in instanti. Licet enim prima imaginis ab obiecto ad oculū trajectio momento perficiatur; tamen ultra illud instans, posteaquam oculus moveri cœpit ad obiectū, in nullo instanti imago intenditur, quia in nullo sit magis propinqua obiecto, sed in tempore, in quo dumtaxat mouetur. Quod dicimus de obiecto comparatione imaginis, asserendum quoque est de luminoso, quod motu continuo accedit ad corpus, quod illuminat: nam post primū instās, quo appropinquare cœpit, in nullo instanti intendit in eo lucem, sed solummodo in partibus successiuis temporis, quo paulatim ad ipsum fertur, vt aduertit Gregorius in 2. sentent. dist. 17. quæst. 4. art. 2. in quam sententiam lege, si placet, quæ scripsimus lib. 3. Phisic. cap. 8. q. 1. art. 5.

Non cuilibet instanti respondet aliqua pars terminā per motum product.

De intensio-
ne luminis p
motum lu-
minosi.

Ad Secundum neganda est consecutio, & ad eius confirmationem respondendum, licet non detur calor sub tam exigua intensioe, quin adhuc sub minori suapte natura dari queat; non proinde tamen abiectionem qualitatis in infinitum abituram. Nec enim diminutio fit secundum partes proportionales, sed æquales vni certæ, aut subinde maiores aucta progressu motus victoria agentis, vel nunc maiores, nunc minores, aut alia eiusmodi varietate, prout agentis, & patientis conditio tulerit. Quo pacto necesse erit absolui diminutionē qualitatis, cum omne finitum detractione finiti, quæ tamen non fit per partes proportionales, tandem absoluator.

Obijciat aliquis, cum lux diminuitur per recessum vniuniformem corporis luminosi, eam diminutionem fieri vniuniformiter, atque adeo per partes proportionales. Sed occurrendum talem diminutionem nequaquam per partes proportionales effici: vt enim ita fieret, oporteret auferi primò medietatem lucis, deinde medietatem illius medietatis, atq; ita in infinitum procedendo: at cum lux prædicto modo diminuitur, nō ita res habet: quia immediate post instās, in quo extrinsecè incipit recessus corporis luminosi, & lucis diminutio, nō auferitur medietas lucis, sed pars incerta illius; quæ admodū immediate post nō sequitur pars certa mot⁹, sed incerta, & indeterminata. Itaq; negandū est ex eo quod diminutio alicui⁹ rei vniuniformiter progrediatur, cōtinuo sequi effici illam per partes proportionales.

Obiectio.

Dilutio.

Quod ex ijs, quæ
F libro

libro 4. Physicorum pertractata sunt liquidò constat.

Ad vltimum erit fortasse qui respondeat in gradibus qualitatis dari essentialem ordinem, ita vt in productione cuiuslibet qualitatis intensiorem subeuntis detur gradus vnus, certus, ac determinatus, qui suapte natura prius effici debeat, & à cuius effectione dependeat secundus; item secundum necessariò, ac per se supponi à tertio; atq; ita rem habere progrediendo vsq; ad summum, & vltimum gradum. Hæc tamen solutio, quæ alibi ex professo confutanda erit, non placet; liberè enim, & absq; idoneo fundamento ponit ordinem illum essentialis dependentiæ inter gradus. Igitur pro germana huiusce difficultatis solutione repetendum erit id, quod lib. 2. Physic. cap. 7. quæst. 15. art. 2. statuimus, nimirum causam naturalem ideò potius hunc singularem effectum, quàm illum producere, quia eius actio ex ordinaria lege, & præscripto diuino determinatur per se à Deo ad hanc certam actionem, & ad hunc singularem effectum per eam edendum. Nam cum causa naturalis ad id indifferens sit, & hic ignis v. c. indiscriminatim se habeat ad plures calefactiones, & plures calores eiusdem speciei producendos; ad auctorem naturæ pertinet hanc perplexitatem tollere, & efficacitate suæ potentiæ, ac voluntatis, ignem præfinire, & determinare ad singularitatem huiusce actionis, & caloris. Quæ est opinio Gregorij Ariminensis in 1. dist. 17. quæstio. 4. artic. 2. ad 7. & distinct. 36. quæst. 1. Soncinatis 8. Metaphysic. quæstio. 22. & aliorum. Porro autem sicuti ea determinatio est ab auctore naturæ, ita & in productione qualitatis diuersos gradus habentis, ratio cur hic gradus prius quàm ille producat, similiterque in expulsionem eiusdem qualitatis, cur hic potius, quàm ille prius amittatur, ad eundem naturæ auctorem spectat præfinire, vt articulo citato disertis verbis annotauit Gregorius. Quare ad argumentum negandum est antecedens, & ad eius probationem dicendum, & si ex parte causæ secundæ in se præcise consideratæ non sit maior ratio, cur potius hic gradus, quàm ille prius à subiecto expelli debeat; secus tamen rem habere si spectetur causa secunda, prout à Deo simul cum ipsa concurrente, determinatur.

Cur causa naturalis producat potius hunc effectum singularem, quàm illum.

Q V Æ S T I O. III.

Q V E M D I G N I T A T I S

locum alteratio inter cæteros
motus vendicet.

A R T I C V L V S I.

RES-

CAP. III. QVÆSTIO. III. 48
RESPONSIO AD
Quæstionem.



Conferenda à nobis hoc loco est alteratio cum reliquis motibus secundum eorum dignitatem: nam quod ad cætera attinet, nihil in eis, quod comparisonem magnopere requirat, in præsentī disceputatione occurrit. Sit primum pronunciatum. Alteratio nobilior est, quàm motus ad quantitatem. Probatur, nam præstantia cuiusque motus, simpliciter metienda est nobilitate termini, ad quem tendit: siquidem motus ab eodem speciem sortitur, & dignitatem; atque qualitas, quæ est terminus ad quem alterationis, excellentioris naturæ est, quàm sit quantitas. Quod hisce argumentis convincitur. Primum; quia, ut lib. 1. Physic. cap. 4. quæst. 1. art. 1. exposuimus, quantitas sequitur materiam, qualitas formam; id autem, quod perfectiorē partem compositi sequitur, maiorem obtinet perfectionem. Secundò, quia quantitas nullius est efficientiæ, qualitas verò deseruit substantiæ uti principium actionum illius. Tertio, quia qualitas competit nobilioribus substantijs, videlicet Angelis; quantitas non nisi corporeis, & ad materiæ sæcem abiectis. Quarto, quia quò substantiæ dignitate plus eminent, eò qualitatibus magis præstant: at non ita res habet in quantitate, ut perspicuum est; siquidem elementa quantitate, ac mole præstant animantibus, & tamen minus nobilia sunt. Postremò, quia qualitas comprehendit multa, quæ secundum idem nomen, esto non secundum eandem rationem, Deo propriè, ac formaliter conveniunt, suntque perfectiones simpliciter, ut se habent intellectus, voluntas, sapientia. Quod de quantitate minimè dici potest. Vnde S. Thomas de potentia quæst. 9. art. 2. ait omnes species quantitatis ex sua notatione imperfectionem habere, non autem omnes species qualitatis. Quod tamen nequaquam ita est accipiendum, quasi aliqua species qualitatis in se omni prorsus defectu careat, sitque perfectio simpliciter; cū omnes in categoria qualitatis sub eodem genere, quod finitam habet naturam, contineantur; cūque nihil finitum sit modis omnibus absolutum; siquidem omnis limitatio & circumscriptio defectum notat. Sed nimirum sic id interpretandum erit, ut dicamus aliquas species qualitatis, ut voluntatem, & sapientiam secundum rationē analogam, Deo, & rebus creatis cōmunem, ab omni imperfectione, & defectu abstractas, liberaque esse. Quod tamen nulli quantitati convenit. lege D. Anselmum Monolog. 14. D. Thomam loco citato, Scotum in 1. dist. 8. quæst. 1. ad primum, Caietanum de ente & essentia cap. secundo comm. 2.

Quod ad lationem attinet advertendum posse illam spectari, vel ratione mobilis, vel ratione termini, in quæ fertur: atque ex parte mobilis dupliciter, aut quoad subiecti dignitatem, aut prout ipsum lationis minus, magisve immutat, quàm ceteri motus. Enim verò, ut sentit

Primum præ-
nunt.

Qualitas nobi-
lior quan-
titate.

D. Thom.

Duplex cō-
paratio latio-
nis,

Aristoteles lib. 8. *Physic.* cap. 7. text. 59. motus, qui de stabilitate, & constantia rei minus detrahunt, minoris imperfectionis notam subiecto inurunt, atque ita perfectiores sunt.

2. Pronunt.

Sit igitur secundum pronunciatum. Alteratio comparata cum latione ratione mobilis, secundum utramlibet illarum duarum notionum, imperfectior est, quam latio. Huiusce pronunciatii veritas inde suadetur, quia si mobilis dignitatem perpendamus, latio non solum convenit omnibus corporibus, quibus alteratio, tam viventibus, quam vitæ expertibus, sed etiam alijs, in quibus alteratio propriè sumpta nequaquam inest, nimirum celestibus, quæ immortalia sunt, atque adeo saltem hac consideratione sublunaribus antecellunt. Deinde quia si subiecti mutationem spectemus, minus illud immutat latio, minusque de statu remouet, quam alteratio teste Aristotele loco cit. post Platonem in dialogo de Regno: quia terminus lationis, ut in 3. *Physicæ* auscultationis libro cap. 3. quæst. 2. statuimus, nihil est aliud, quam quantitas rei motæ aliter, ac aliter se habens quoad existentiam in ordine ad spatium, atque adeo per lationem nulla nova realitas aduenit mobili, sed modus quantitatis; at per alterationem acquiritur calor, frigus, aliæque huiusmodi qualitates à quantitate, & substantia mobilis re ipsa distinctæ: proindeque multo minus immutat latio subiectum, quam alteratio. Ac iuxta hanc duplicem notionem loquitur potissimum Aristoteles de motu locali in 8. *Physic.* cap. 7. cum illum cæteris motibus excellentiorem facit. Quod animaduertit, præter alios, D. Thomas eodem loco, & de malo quæst. 16. art. 10. ad 1.

Ut latio minus mutet subiectum in opinionione existimantium eius terminum non esse nisi locum vide d. Th. x. p. q. 110. a. 3. Capr. in 2. d. 14. q. 1. a. 3.

3. Pronunt.

Tertium pronuntiatum. Alteratio considerata ex parte termini, atque adeo simpliciter nobilior est, quam latio. Hoc pronuntiatum est ex mente D. Thomæ loco proximè adducto, itemque Durandi in 2. dist. 15. quæst. 3. Ferrariensis in commentarijs libri 2. contra gent. cap. 43. & lib. 3. cap. 82. atque aliorum complurium; facileque ex eo ostenditur, quia, uti supra dicebamus, terminus ad quem sicuti speciem, & distinctionem, ita nobilitatem motui absolutè confert; ac tanto proportionem quadam maiorem, quanto ipse plus nobilitatis vendicat: constat autem qualitatem, quæ est terminus alterationis, nobiliorem sortiri naturam, quam ubi, in quod latio tendit, cum hoc nihil aliud sit, quam quantitas spectata secundum eum modum, quem ante exposuimus. Quare minimè probanda est sententia Capreoli in 2. dist. 14. quæst. 1. art. 3. & Soncinatis. 7. *Metaphys.* quæst. 25. existimantium licet terminus alterationis termino localis motus nobilior sit, alterationem tamen motu locali imperfectiorem esse; quia cum motus sit priuatio termini ad quem, quanto terminus est præstantior, tanto oportet motum deterius esse. Non est, inquam, probanda hæc sententia; quia, ut rationes alias, quibus confutari posset, omitamus, motus ex doctrina Aristotelis libro 3. *Physic.* cap. 2. text. 15. non est priuatio, sed positium quid, cum sit entelechia, siue actus, licet potentia admixtus, ut in eodem capite definitur.

Improbatur sententia Capreoli, & Soncinatis.

Porro aggeneratio, id est, continua tendentia ad partialem substantiam,

tiam, quæ tendentia semper comitatur motum ad quantitatem, licet inter motus non connumeretur, si motus nomen strictè, magisq; propriè sumatur, vt lib. 5. Physicorum cap. 2. quæst. 1. art. 3. explicatū fuit, tamen si motus accipiatur pro tendentia successiua, & continua ad quamlibet formam, solet quoque inter motus censerī. Si igitur cū hac alterationem conferre libeat, sit quartum pronunciatum. Alteratio inferioris dignitatis est, quàm aggeneratio. Patet, quia illa habet pro termino qualitatem, hæc verò substantiam; at substantia qualita-
tem nobilitate antecedit.

4. Pronunt.

ARTICVLVS. II.

ALIQVOT OBIECTORUM dilutio.

Verū contra superiora obijciat quis. Accidentia, quæ ad substantiam officio magis appropinquant, ea quoque dignitate ad eandem propius accedunt: sed quantitas magis appropinquat officio ad substantiam, ergo & dignitate; proindeque motus ad quantitatem præstantioris notæ est, quàm motus ad qualitatem. Probatur minor, quia munus substantiæ est sustinere accidentia; at hoc etiam quantitas suo modo exhibet, cū illius interuentu accidentia materialia soleantur à supposito.

Prima obiectio.

Secundo, Etiam quantitas sequitur formam, suamque habet efficientiam. Igitur ad alstruendam maiorem dignitatem alterationis non rectè asseruimus qualitatem esse nobiliorem quantitate, quod illa sequatur formam, hæc materiam; Illa sit principium agendi, hæc omnis actiuitatis expers sit. Antecedens quoad priorem partem suadetur, quia dimensiones habent à forma terminum, definitamque mensuram; cū formæ merito non solum vaga, & inconstans materiæ potentia ad certum actum substantialem, sed etiam ad certam quantitatem determinetur. Anima enim rationalis v.g. causa est, cur homo tantam molē obtineat, nec in quantūlibet exigua magna uē quātitate aut gigni, aut conseruari possit, vt probè annotauit Simplicius lib. 1. Physic. text. 59. Deinde probatur idem antecedens quoad posteriorem partem, quia numerus est vna ē quantitatibus, & tamen hunc, miram habere in agendo vim satis confirmant Hippocratis, & aliorum medicorum placita, qui rationem dierum criticorum, id est, quibus decernitur quid de morbo futurum sit, ob insignem mutationem, quæ tunc frequenter accidit, ad numeros referunt; aiuntque ob maiorem imparis numeri perfectionem, & minorem paris, euenire quod crises imparibus diebus magna ex parte contingant; quod febris, quæ diebus paribus reliquerit, redire soleat, quæ verò imparibus certiorē valetudinem reddat; quod morbi, qui repetunt per pares, sint longiores; qui per impares, breuiores. Vnde etiam est, quod annus sexagesimus tertius, quia

2. Obiectio.

Dies critici.

Numeratur etiam inter climactericos ologesimos primus, ut maxime formidabilis. Loge Gal. lib. 27. c. 12. & lib. 23 c. 2. Gelium lib. 13. c. 7.

Annus clima
Aetivus.

numeri septimi, & noni multiplicatam, atque inuicem sibi connexam summam continet, climactericus, idest, gradarius appellatur, quod à septimo orsus, vitam hominis veluti per gradus quoddam peragit, atque hominibus solet esse formidabilis, quod in eo, ut longa experientia comprobavit, multi diem obeant. Accedit quoque ad numerorum vim, & efficientiam probandam auctoritas sacrorum interpretum, qui in multis sacrae paginae locis exponendis, numerorum mysteria accurate, diligenterque observare solent; quod utique non facerent, nisi in eis aliquam effectricem vim agnoscerent.

Obiectio.

Tertio, nihil obtinet rationem mensurae in aliquo genere, nisi id, quod in eo genere primum nobilissimumque est, ut tradit Aristoteles lib. 8. Phyl. cap. 9. text. 76. sed motus circularis docente etiam Aristotele, eodem loco, & lib. 10. Metaphys. cap. 2. text. 4. habet rationem mensurae in genere motuum; est ergo inter omnes primus, ac nobilissimus. Quare non debuit alteratio omnibus lationibus quoad essentiae nobilitatem absolute praeferi.

Dilat. 1. ob-
iect.

Ad primum horum dicendum cum Scoto in 4. dist. 12. quaest. 2. quantitatem quoad sustentandi officium propinquiorem esse substantiae, quam qualitate: sed aliud esse munus, cuius merito qualitas substantiae vicinior euadit, nimirum operationes exequi; siquidem qualitas est principium immediatum operandi, quantitas verò, ut dictum est, nullam agendi vim obtinet; constat autem praestantius quid esse operari, quam sustentare more subiecti; illud enim actum, hoc potentiam sonat, hoc ad causalitatem materialis causae reducitur, illud ad efficientem causam pertinet.

Dilat. 2. ob-
iect.

Ad Secundum negandum est antecedens, & ad rationem, qua prior eius pars confirmabatur, respondendum licet quantitas possit dici sequi formam quoad modum, seu praescriptionem mensurae: tamen, si absolute spectetur, dici sequi materiam ob eas causas, quas alibi retulimus. Id verò, quod afferebatur ad probandam posteriorem partem eiusdem antecedentis, refellendum est negando numerum ullam ex se agendi vim, aut facultatem habere. Nam quae in morbis, & hominum aetate, aliisque id genus secundum diversos numeros accidunt, ea non ad ipsorum numerorum efficacitatem, quae nulla est, referri debent, sed partim ad caelestium corporum influxum humores cientem, temperamentumque variè immutantem, partim ad ipsam humorum vim, & additiorem sympathiam, atque alias causas nobis ignotas, quae numeris quibusdam lege quadam, institutoque naturae coniunctae sunt. Et ad hunc sensum interpretandi erunt Hippocrates, alijque optimae notae auctores, cum numeris occultam vim ascribere videntur, videlicet numerorum nomenclatione significasse naturales causas, quae, quia in recessu naturae latent, per ipsarum comites numeros appositè indicantur. In quam sententiam lege quae scripsit Galenus lib. 3. de dieb⁹ decret. cap. 1. Celsus lib. 3. cap. 4. Valleriola lib. 3. locorū cōmu. cap. 7. Lenius lib. 2. de occultis naturae miraculis cap. 32. Lalamantius in Galenū loco citato, Peramatus in lib. de hominis procreatione cap. 11.

Lib. 1. Phyl.
c. 4 q. 2. 3. 6.

Numeri n^o 1
lā ex se vim
agendi obti-
nent.

De eadem re
Fernelius lib
4. Patholo-
gic. c. 11.
Medina lib. 2
suae par. n.
Mirandula,
lib. 3. contra
Astrolo. c. 16.

Fra-

Fracastorius in libello de causis criticorum dierum, & in libro de sympathia, ubi etiam ostendit numeros, quia numeri sunt, nihil per se facere ad suavitatem, vel molestiam in sonis, & musica. Quod verò sacri diuinarum literarum interpretes de numeris multa acutè disputant, non eò faciunt, quod aliquam in ijs agendi facultatem agnoscant; sed quia numeri pro varia ipsorū compositione, & accessu, vel recessu ab unitate, alijsuè huiusmodi affectionibus, diuersa mysteria congruenter designant, vt Clitovæus in libro, quem de mystica numerorum interpretatione composuit, latè ostendit.

Ad tertium respondemus id, quod simpliciter est mensura dignitatis in aliquo genere, esse in eodem genere præstantissimum; sed in genere physicarum mutationum in commune, dignitatis mensuram simpliciter haberi, non motum localem; sed generationem, cuius terminus est substantia; in genere autem motuū (latè sumpto motus nomine) aggenerationem, quæ partialis quædam generatio est: dici tamen ab Aristotele circularē lationem mensuram aliorum motuum, non absolute, sed quoad velocitatem, durationem, & æquabilitatem; quatenus omnes velocitate superat, & ea duntaxat ab æternitate esse potuit; eaq; præ cæteris motibus regulā, & uniformitatē seruat. Lege Ferrarientem ad caput. 82. lib. 3. contra gent. Iauellum lib. 10. Metaphy. quæst. 2.

Dilat. 3. ob-
stio.

Qui motus
sit mensura
dignitatis a-
liorum.

QVÆSTIO. IIII.

QVODNAM SIT SVBIECTVM
alterationis, aliorumque materialium
accidentium.

ARTICVLVS. I.

EXPLANATIO CONTROVERSIÆ.



Rænotandum hoc loco est subiecti nomen dupliciter sumi, nimirum vel pro eo, quod dicitur accidentia sustinere vt quod, siue vt subiectum principale, quod vocari solet subiectum denominationis: vel pro subiecto inhæsionis, id est, cui accidentia proxime inhærēt. Hoc posito sit prima conclusio. Subiectū sustinens, vt quod, materialia accidentia (quo nomine clarum est comprehendere etiam physicam alterationem) est compositum physicum singulare. Hæc conclusio est auctorū omnium cōmunis, estque consentanea non solum ijs, quæ tradunt philosophi primo lib. Metaph. cū disputant num actiones
sint

Prima cōcl.

Adiones sūt
suppositorū.

sint suppositorum, sed etiam Theologorum doctrinæ in materia incarnationis, cum agunt de cōmunicatione idiomatum, hoc est, de mutua predicatione diuinorum, humanorumq; attributorum inter hominē & Verbum diuinum incarnatum. Probatur autem illius veritas ex eo, quia eiusdem est sustinere, vt quod, cuius est per se & in actu perfectō subsistere, aliorumque dependentiam vltimō terminare; hoc autem supposito duntaxat conuenit, quod in rebus naturalibus est solū cōpositū physicū; quādoquidē in ijs id tantūmodo eo pacto per se cohæret. Atq; hinc est quod Aristoteles in categorijs capite de substantia docuit, non materiam, non formam, non cōmunem aliquam naturam; sed primam substantiam v. g. Socratem, maximē subistere. Videlicet, quia omnia eiusdem seriei predicata, omniaque accidentia per se fulcit, ac sustentat; nec eorum dependentiam ad aliud vlteriū refert, sed in se claudit, ac finit, quod tamen neque materiæ, neque formæ concessum est; siquidem illa ab hac; hæc, si materialis sit, ab illa; vtraq; à supposito pendet.

Aristot.

Animus rationalis, etiā dum est corpori vnitus, est per se subsistens.

Hic aduerte licet subiectum materialium accidentiū re ipsa sit suppositum physicū, hoc est, singulare per se existens, completum, & incōmunicabile: non tamen in vniuersum vt aliquid quorumlibet aliorum accidentium subiectum dicatur, hæc omnes conditiones requiri: sat enim est si sit singulare per se subsistens, hoc est, ita se habens, vt existat sine adminiculo alterius, cui innitatur, & à quo ita sustentetur, pendeatque in suo esse, cuiusmodi subsistentiam vendicat animus rationalis, qui tametsi, dum est in corpore, in eo & in toto composito existat, ab eis minimē pendet in suo esse, cum ab eisdem separatus per se cohærere valeat. Non ita verò existunt cæteræ formæ, neque materia, vt diximus, neque etiam humanitas Christi, quandoquidem pēdet in suo esse à Verbo diuino, à quo sustentatur. Ita fit vt animus rationis particeps, etiam dum est corpori vnitus, sustineat accidentia sibi propria, vt actus volendi, & intelligēdi tanquam subiectū quod, minus tamen principale, quā totum compositum; quemadmodum & eius subsistentia est partialis, compositi autem totalis, quod hoc loco obiter, & strictim diximus, alibi ex instituto, & vberius dicturi.

2. Concl.

Secunda conclusio. Neque materia prima per se absque beneficio formæ est subiectum inhaesionis materialium accidentium, nec sola forma, nec materia & forma simul, quasi vnumquodque accidens vtrique simul inhaereat. Prior pars huiusce conclusionis asseritur à D. Thoma 1. p. quæst. 77. art. 6. Capreolo in 2. dist. 13. quæst. 2. art. 1. Ochamo quodlibeto 2. quæst. 11. Caietano ad caput. 7. libri de ente, & essentia quæst. 16. ac cæteris penē auctoribus cōmuni assensu; probaturque ex eo, quia omnis actus secundus supponit actum primum. Quare cum accidentia sint actus secundi, & forma substantialis actus primus, necesse erit accidentia supponere formam substantialem, & ex consequenti nullum accidens inesse materiæ per se, ac seorsim spectatæ. Item quia ex vnione materiæ cum forma substantiali fit vnū per se; ex vnione eiusdem cum accidentibus fit vnum per accidens;

Omnia actus secundus supponit actum primum.

De hac re
Caiet. 1. p. q.
76. a. 1. & 3.
p. q. 6. art. 3.
Ferr. lib. 2.
cont. gent.
c. 68. 30219
3 p. disp. 17
sect. 1.

ens autem per se est prius ente per accidens, quemadmodum & unitas multitudinem.

Secunda pars ita ostenditur. Idem est subiectum inhaesionis materialium accidentium in homine, & in ceteris compositis physicis; sed in homine anima non recipit accidentia materialia: ergo neque alia forma in suis compositis. Probatum minor, quia ut dicitur in libro de causis, omne id, quod in aliquo per inhaesionem recipitur, necessario se se ad naturam recipientis accommodat, proindeque si subiectum materiae, & diuisionis expers sit, sensumque effugiat; etiam accidens, quod ei inhaeret, earundem conditionum particeps erit. Cum igitur constet praedicta hominis accidentia non ita se habere: siquidem re vera materialia sunt, atque extensa, & sub sensu cadunt; planum relinquitur animam humanam nullo pacto esse subiectum materialium accidentium; atque adeo nec ceteras formas: quicquid in contrariam partem scripserit Durandus in 1. dist. 8. q. 4. secunda p. dist. Neque huiusce rationis vim eleuat, quod eadem humana anima recipitur in materia extensa, & tamen non se se ad illius extensionem effingit: sed immaterialis atque infestilis manet. Non enim quidquid in materia recipitur, legem illam subit; sed quidquid in ea recipitur per inhaesionem, quo pacto se habent omnes formae accidentiae: quamquam ex substantialibus etiam nonnullae extensionem materiae sequatur, videlicet quia deterioris notae sunt magisque in materia demersae, ut imperfectorum animantium, & rerum non viventium formae.

Subiectum
accidentium
materialium
non potest
esse sola for-
ma.

Refellitur o-
pinio Duran-
di.

Tertia pars eiusdem conclusionis hunc in modum suadetur; idem accidens singulare per se vnum nequit in duobus subiectis, etiam partialibus, simul inesse: igitur accidentia materialia non recipiuntur simul in forma, & materia. Antecedens ostenditur, nam id vno est duobus modis accideret; vel ita, ut vna pars accidentis inhaereret in forma, altera in materia, vel ita, ut totum accidens in materia, & totum in forma pariter exciperetur, quorum neutrum esse potest. Non primum, tum quia iam illa pars, quae esset in materia, non penderet a forma, nec quae esset in forma, penderet a materia, ut a propria inhaesionis subiecto, quod aduersariorum sententiae repugnat: tum quia nulla ratio est, cur potius haec, quam illa pars a sola forma, vel a sola materia dependeat. Non secundum, quia si accidens materiale totum simul esset in materia, & totum in forma, sequeretur quodlibet tale accidens vindicare sibi duplicem inhaesionem partialem, vnam respectu formae, alteram respectu materiae: quod a veritate aberrare ex eo constat; quia in homine accidentia materialia nec ex toto, nec ex parte possunt in eius forma, quae spiritalis est, inhaerere, ut paulo ante ostensum fuit: quare nec in alijs subiectis inhaerebunt in forma: alioqui maiorem dependentiam haberet calor aquae v. g. ab eius forma, quam potentia ridendi a forma Socratis, siquidem potentiae ridendi esset pro subiecto sola materia; calori autem tam materia, quam forma.

Subiectum
accidentium
materialium
non potest esse
forma, & ma-
teria.

Tertia Conclusio. Subiectum, cui immediate inhaerent materialia accidentia, non est totum compositum. Veritas huius conclusio-

3. Conclusio.

nis, quæ intelligenda est cū ea moderatione, quam adhibemus in solutione argumentorū, apud eos, qui totum à partibus simul sumptis non distinguūt, conspicua iam est ex dictis, cum probatū fuerit non posse idē accidens in materia, & forma pariter insidere. Sed eadē absolute cōstabit ijs argumētis, quibus mox quartam conclusionē suadebimus.

4. Concluf.

Quarta conclusio. Subiectum inhæſionis materialium accidentium est materia prima, supposito tamen actu formæ substantialis. Hæc conclusio est Alensis 4. par. quæst. 4. mēb. 2. art. 4. Gregorij Ariminensis in 2. distinct. 11. quæst. 2. artic. 2. Hervæi quodl. 2. quæstione 10. Iauelli 8. Metaphys. quæstione 2. Marsilij hoc in lib. quæstione 7. Saxonie quæst. 6. & aliorum complurium; eandemq; putant nonnulli fuisse de mente Diui Thomæ quæstione 25. de Verit. artic. 6. licet postea in 1. par. quæstione 77. artic. 6. oppositum docuerit, statuēs subiectū inhæſionis accidentiū esse totū compositum; quod plerique eius sectatores defendunt, vt Caietanus ad caput septimum libri de ente & essentia, Capreolus in 2. distinct. 13. quæstione 1. artic. 3. quibus accedit Durandus in primo distinct. 8. in 2. parte distinct. quæstione 4. num. 15. Probatur autem nostra Conclusio hisce argumentis. Accidentia in eo hærent, de cuius potestate excitantur, & quod disponunt: atqui non excitantur de potestate formæ, aut compositi; sed materiæ, e cuius gremio in actum prodeunt, vt in primo Physicæ Auscultationis libro explicatum fuit: nec item disponunt formam, aut compositum (nec enī præparant nisi id, in quod forma introducitur) ergo accidentia materialia in sola materia inhærent.

De opinio-
ne d. Tho-
mæ discussio.

q. 12. art. 4.
cap. 9.

Quædā qua-
litates corpo-
rales non e-
ducuntur è po-
testate mate-
riæ.

Formæ, &
materiæ di-
uersa munia.

Quantitas se-
quitur mate-
riam.

Verū quoniam hæc ratio tantū colligit institutum in accidentibus, quæ educuntur de materiæ potestate, quæque illam disponunt ad substantiales formas recipiendas; cū tamen non omnia accidentia materialia istiusmodi sint; quandoquidem nonnullæ corporeæ qualitates, quæ naturæ vim excedunt, qualis erit subtilitatis dos, quam Diuus Thomas, aliique permulti inter qualitates recensent, non exeunt è potentia materiæ, vt liquet ex ijs, quæ in Physicis loco citato docuimus. Præterea multa sunt accidentia materialia, ordinis naturalis, quæ ad formam excipiendam non præparant, vt lux, vt potentiæ organicæ, vt species, quibus sensus ad functiones suas vtuntur: ideo adducendæ à nobis erunt aliæ rationes omnia materialium accidentium genera cōplectētes, nimirū hæc. Quodlibet compositum naturale constat ex forma tanquam actu, & ex materia tanquā potentia. Igitur cū forma data sit ad operandum, & eliciendas actiones, materia data erit ad patiendum, & actiones, si tamen materiales sint, recipiendas. Quod ex eo etiam confirmatur, quia cū quantitas, quæ est fundamentum omnium materialium accidentium, sequatur materiam, vt alibi ostendimus, consequens est vt materia sit prima radix recipiendi accidentia materialia, & vt ipsa primo, atque immediatè recipiat. Præterea materiæ sub actu formæ nihil deest quominus possit, ac debeat recipere accidentia materialia; igitur

D. Bon. in 4.
d. 49. 2. p. d.
a. 2. q. 1. Rich-
ardus a. 4. q.
2. Palud. d.
4. q. 3. Cap.
2. 1. Hipp. iu-
dem, Ferr. 4.
congruent. c.
86.

I. b. 1. Phys.
c. 4. q. 1. a.
1. cū D. Th.
& Scot. post
Platonem.

cur

tur ipsa erit subiectum inhæſionis talium accidentium. Conſecutio
liquet, fruſtra enim quæretur aliud ſubiectum, ſi materia ita ſumpta
ſat eſt. Antecedens oſtenditur, quia materia prima eſt iam tunc ſub-
ſiſtens, ac ſuo pte ingenio potentia receptiva, & eſt ens in actu per for-
mam ſubſtantialem: hoc autem ſufficit ad præſtandum recipiendi offi-
cium. Ac ſanè quidem ſi materia nuda ſubſtantialem formam reci-
pere valet; immerito ei ornata iam, & inſtructa actu ſubſtantialis for-
mæ denegabitur facultas ad recipienda accidentia. Cur autem mate-
ria ut hoc munere deſungi poſſit, iſtius modi actum ſubſtantialis for-
mæ præexigat, ex probatione primæ partis ſecundæ conſuſionis
manifeſtum eſt, & ijs, quæ mox dicemus, planius fiet.

Quæri ſolet num materia ut recipiat accidentia, requirat formam
tanquam cauſam, rationem vè recipiendi, ut quidam volunt; an ut cõ-
ditionem, ſine qua non reciperet, ut alij arbitrantur. Reſpondemus
quemadmodum materia, ut exiſtat, eget forma tanquam ratione ipſa
ſubſtantialiter perficiente, & ut cauſa formali non interna, ſeu compo-
nente; ſed externa exiſtentia ipſius, hoc eſt, ut materia ipſa exiſtat:
(quando quidem exiſtentia materiæ eſt imperfecta, & quaſi inchoata,
egetque actu formæ, quo perficiatur, ut in rerum natura ſit) ita ut re-
cipiat accidētia indigere forma, uti cauſa ipſam cõplente, & ab inertia,
ac potentialitate euocante ad id munus obeundum; quatenus exequi
id non poteſt niſi exiſtat ſub actu perfecto, & exiſtere ſic nequit abſq;
ea formæ cauſalitate, & beneficio. Verum quia ad ipſam accidētiũ
receptionem non ita concurrat forma, quaſi accidentia, vel ex toto,
vel partiatim recipiat, ut ſuperius conſuſum a nobis fuit; ideò verè, &
appoſitè eos loqui opinamur, qui aiunt materiam ad recipienda ac-
cidentia non exigere formam, ut concauſa receptionis paſſivæ in co-
demmet cauſæ genere; ſed exigere illam ut cauſam formalem, qua cõ-
pletè fiat habilis ad id officiũ præſtandum. Quæ dependentia, ut
liquet, maior, præſtantiorque habetur, quàm ea, quæ eſt à conditio-
ne, ſive qua non.

Num forma
requiratur ut
conditio ad
recipienda ac-
cidentia.

ARTICVLVS. II.

MATERIALIA ACCIDENTIA

interuentu quantitatis in mate-

riam recipi.

Porro non eſt hoc loco abſque examinatione prætereundũ num
materialia accidentia proximè, an interuentu quantitatis inhæ-
reant materiæ. Ochamus tractatu de Euchariftia cap. 28. &
in 4. quæſt. 7. & quodlibet 4. quæſt. 39. Maior diſt. 12. quæſt. 2. Mar-

Negativum
partis aſſer-
tio.

filius quæst. 9. art. 2. Aliacensis quæst. 5. Maior dist. 12. quæst. 2. Gabriel lect. 4. in Can. Aureolus apud Capreolum in 2. dist. 18. quæst. unica. art. 2. ad negatiuam partem deflexere, aientes accidentia non inherere quantitati, sed immediate recipi in substantiam. Pro qua opinione hæc sunt argumenta. Ex doctrina Aristotelis 4. Metaphys. cap. 4. text. 4. accidens non accidit accidenti, & vt tradit Boetius in lib. 3. de Trin. cap. 3. forma simplex non potest subijci; videlicet quia subijci pertinet ad rationem materiæ: atqui accidens accideret accidenti, & forma simplex subijceretur, si quantitas esset alicuius accidentis subiectum. Nullum ergo accidens in quantitate, vt in subiecto recipitur. Secundo, quemadmodum substantiæ conuenit per se esse, & subsistere; ita accidenti inherere: ergo sicuti repugnat substantiæ inherere; ita accidenti per se esse, vel subsistere, aut aliud accidens recipere. Tertio, nihil, quod ab alio dependet, terminat dependentiam eiusdem rationis; sed omne accidens dependet à subiecto: ergo nullum subiecti dependentiam terminat, aut subiecti vice fungitur.

Eorum 1. argum.
 2.
 3.

Assertendum tamen quod maior, meliorque pars philosophorum tuetur, videlicet accidentia materialia recipi, & inherere primo quantitati, deinde eius interuentu materiæ. Id affirmat D. Tho. 3. p. q. 77. art. 2. & 4. contra gētes cap. 65. Henricus quodlibeto 8. quæst. 15. Aegidius in theorematibus à propositione 36. Capreolus in 2. dist. 18. quæst. unica. Gregorius dist. 12. quæst. 2. Hervæus quæst. unica. Paludanus quæst. 3. D. Bonaventura art. 1. quæst. 3. Durandus quæst. 1. Richardus in 4. d. 12. q. 2. circa 1. pr. Alexander 4. p. quæst. 40. memb. 1. & 2. Albertus in 4. dist. 12. ar. 6. & alij. Probatur autē hæc

Prima ratio.

assertio. Nam cum materiam quantitas sequatur, nec vllam habeat agendi vim, vt alibi docuimus; consentaneum videtur, vt à natura contributa sit materiæ tanquā adiutrix intermedium ad recipienda accidentia. Secundo, quia accidentia corporalia sunt extensa, vt sensu patet; vel ergo extensione sibi propria, vel solius quantitatis. Non sibi propria, alioqui multæ extensiones essent in eodem situ, nempe extensio quantitatis, & aliorū accidentium; ex quo sequeretur non repugnare duo corpora simul esse: igitur extensione solius quantitatis; quia nimirum accidentia in ea insunt, ad eiusque dimensionē per accidens diffunduntur. Tertio, Accedit Theologicum argumentum. Namque in diuinā Eucharistia, cum accidentia panis eundem retineant situm, quem antea, & sequantur quantitatem, quocumque illa mouetur; haud dubiè manent inter se vnita, & colligata, ratione alicuius subiecti; non alterius, quam quantitatis (siquidem materia, & forma panis desierunt esse) igitur insident quantitati, cui ante consecrationē inhærebant; nisi quod ea quantitas, quæ prius fuerat subiectum quo; nunc diuinitus extra materiam seruata sit subiectum quod, vt in progressu fusiùs explicabitur. Prætereà, nisi quantitas sacramentalis esset subiectum aliorum accidentium, nullum eorum ab ijs speciebus posset naturaliter expelli, vel denuò acquiri: hoc autē experiētiae repugnat, cum sensu pateat species refrigerari, & incallescere, alijsque id genus

3.
 Accidentia in diuinā Eucharistia.

Capr. in 1. d. 42. q. 2. in 1. 10. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Lib. 2. Phys. c. 7 q. 14. a. 2.

alte-

alterationibus immutari: ergo & cæt. Probatum maior, quia illa expulsio est ab aliquo subiecto, & illa acquisitio, cum sit actio positiva, similiter in subiecto aliquo recipitur, & de alienius subiecti potestate educitur; at hoc subiectum, nisi sit quantitas, nullum omnino erit. Nec satisfaciet qui dixerit posse hæc omnia divina virtute præstari absque subiecti adminiculo: non enim, etiam in re tam ineffabili, miracula citra necessitatem, aut idoneam rationem multiplicanda sunt, ut communis theologorum doctrina admonet. Fatendum est igitur accidentia inhærere materiæ interiectu quantitatis; non tamen ultimo, cum per quantitatem insint materiæ, per hanc verò sustententur à supposito, ut diximus. Vnde cum supra asseruimus accidentia immediatè recipi, & inhærere in materia, non omnem prorsus mediationem exclusimus, sed mediationem dumtaxat substantialem; quia videlicet materia prima, nulla alia substantia interposita, recipit accidentia.

Confutatio
responsionis.

Lege apud
Scot. in 4. d.
12. q. 2. lon-
giorem inter-
pretationem.

Contrariæ verò partis argumenta nullam habent difficultatem. Ad primum eorum dic Aristotelem eo loco tantum velle vnum accidens non posse alteri accidere tanquam sustinenti per se more substantiæ; Boetium verò loqui de forma simplicissima, quæ est Deus, cui repugnat ulli accidenti subesse, tum ob alias rationes, tum quia subijci accidentibus importat modum quendam materiæ, & potentialitatis, qui in divinam naturam cadere non potest: cadit tamen non solum in ipsam materiam, & composita; sed etiam in quantitatem, quæ, prout recipit, quasi rationem materiæ induit, ut & reliqua subiecta. Ad secundum respondendum est quemadmodum convenit substantiæ per se esse, & subistere; ita & accidenti suo pte ingenio inhærere subiecto; atque ita ut substantiæ repugnat inhærere; sic accidenti esse per se, id est, non vindicare talem naturam, ut à subiecto per se pendeat, eiq; inhærere possit. Similiter dicendum repugnare quantitati subistere alijs accidentibus vi sua, ut subiectum quod: id enim suppositi proprium est: nihil tamen obesse, quominus eis subijciatur ut quo, siue uti medium recipiendi, cum eo pacto sic recipiat, ut tamen inhæreat. Ad tertium, id, quod ab alio dependet, non terminare ultimò alterius dependentiam eiusdem rationis, atque ita quantitatem non ultimò terminare dependentiam accidentium, quæ in eo recipiuntur; id enim, uti diximus, supposito peculiare est.

Dilatio argu-
mentorum pro
parte nega-
tiva.

1.

2.

Quantitas
quo pacto
non possit vi
sua acciden-
tibus substa-

10.

3.

D. Tho. 3. p.
q. 77. art. 2.
ad. 1.

ARTICVLVS. III.

OBIECTA ADVERSVS

ea, quæ primo articulo conclusa sunt,
eorumque refutatio.

Obiect. con-
tra 1. conclus.
primi art.

Contra singulas primi articuli conclusiones offerunt se se argu-
menta, quæ explicanda à nobis hoc loco sunt. Aduersus pri-
mam hoc. Si suppositum physicum sustentaret accidentia, etiā
Verbum Diuinum in mysterio Incarnationis diceretur sustentare ac-
cidentia humanitatis assumptæ: nam quoad supposita denominan-
da, eadem utrobique ratio esse videtur: atqui hoc asserendum nō est;
ergo neque illud. Probatur minor, quia ut subijci, ita & sustentare,
ad materialem causam pertinet, qui modus causandi, cum imperfectio-
nem contineat, in Verbum Diuinum cadere non potest.

D. August,

Secundò, Actio, qua Deus tribuit esse materiæ primæ huius lapi-
dis, non hunc lapidem denominat, sed ipsam materiam dumtaxat; igitur
non omnes actiones materiales habent pro subiecto denominatio-
nis suppositum physicum. Antecedens probatur. Nam actio illa
re ipsa est creatio, cum etiam nunc conferat materiæ primæ esse ex
nihilò: unde & Deus, ut alibi ex D. Augustino retulimus, adhuc crea-
re cœlos dicitur; quia idem esse, quod eis à prima origine ex nihilò
impertijt, nunc quoque sine intermissione eodem pacto confert; et si
non iam cum nouitate assendi. Quare verè dicenda est nunc materia
creari, quæ tamen appellatio in suppositum ipsum non conuenit.

D. Thomas
de pot. q. 3.
a. 4. ad 8.

Anima Chri-
sti subsistit p
subsistentiā
Verbi diuini.

Tertiò, Anima Christi non subsistit per se, idest, per subsistentiam
propriam; sed per subsistentiam Verbi Diuini; & tamen denominatur
ab actionibus sibi proprijs, ut ab actu intelligendi, & volendi, tanquā
subiectum quod: ergo ut aliquid sic denominetur non oportet, ut
subsistat per se, & sine adminiculo alterius, à quo pendeat in suo esse:
Cuius oppositum circa eandem conclusionem asseruimus. Maior pro-
batur, quia Verbum Diuinum, ut fides docet, descendit ad inferos: at
non nisi ratione animæ subsistentis per ipsum. Minor propositio
ostenditur, quia anima rationis particeps in quolibet alio homine di-
citur sustentare ut quod sua accidentia, uti supra monuimus; quod
non est denegandum animæ Christi, cum nihil de eius dignitate & ex-
cellētia propter hypostaticam vnionem detractum fuerit.

Obiect. con-
tra 2. con-
clusi

Deinde aduersus secundam conclusionem. Quantitas inhæret
materiæ ante omnem formæ causalitatem; igitur accidentia recipiun-
tur in materiam per se sumptam. Antecedens probatur, primum quia
forma ignis. v. c. cum extendatur extensione materiæ non nisi mate-
riam iam extensam, atque adeo affectā quantitate subire potest. Quare
prius quam forma in materiam recipiatur, proindeque antequam ma-
teria sub actu formæ sit, oportet quantitatem inhærere materiæ.
Secundò confirmatur idem antecedens, quia ut se habent accidentia
spiritalia ad formam humanam; ita materialia ad materiam; sed illa in-
hærent in forma sine dependentia à materia: ergo hæc inhærebunt in
materia absque dependentia à forma.

Aduersus tertiam. Id constitui debet subiectum accidentium, per
quod accidentia definiri solent, id verò est compositum physicum
comparatione materialium accidentium, ut ex definitionibus, quas
Aristoteles, alijque philosophi tradiderunt, planum est; igitur subie-
ctum

Etum inhaesionis ipsorum non est aliud, quàm compositum physicum. Item accidentia, quæ sunt idem re cum cōposito, vt est relatio identitatis specificæ, quæ est inter Socratem, & Platonem simul existentes, & actio, qua Deus cælum Empyreum creauit, ac nunc etiam conseruat, necessariò fatendum est in ipsomet cōposito physico inhaerere; qui enim fieri potest, vt sint idem re cum aliquo, & tamen in eo non insint? ergo saltem huiusmodi accidentia inhaerent primò, atque immediatè in cōposito.

Aduersus quartam. Materia, vt rectè ait Commentator initio lib. de substantia orbis, substantiatur per posse, eiusque essentia in ratione potentia cōsistit, vt in primo Physicæ auscultationis, cap. 9. quæst. 3. art. 1. tum argumentis, tum auctoritate Platonis, & Aristotelis, aliorumque philosophorum ostendimus: ergo cum nihil à propria natura decidere queat, siue materia coniuncta sit cum forma, siue non; in nullo statu desinet esse ens in potentia; atqui subiectum alterationis, & aliorum motuum est ens in aëtu, vt Aristoteles hoc in libro cap. 4. text. 24. docuit. Igitur saltem motus non inhaerent in materia, etiam cōstituta sub aëtu formæ. Secundò. Generatio substantialis vel inhaeret in materia nuda, vt Aristoteles loco proximè citato, & cap. 1. lib. 3. Physic. text. 7. asserit; vel potius in forma, cum qua est idem re, vt cæteræ actiones cum suis terminis. Non igitur omnia accidentia inhaerent in materia, supposita causalitate formæ substantialis.

Superiora argumenta hunc in modum soluenda erunt. Ad primū contraprimam conclusionem concessa majori neganda est minor; & ad eius confirmationem dicendum, licet sustentare accidentia in rebus creatis ad materialem causam spectet, & imperfectionem includat; quia illæ sustentant vt subiecta; in mysterio tamen incarnationis aliter se habere; quia Verbum Diuinum eatenus tantum accidentia humanitatis, sibi dumtaxat mediatè vnita dicitur sustentare, quatenus ipsorum dependentiam vltimò terminat; non quia simul inhaerent in ipso, aut in natura, cum qua sit idem realiter, idest diuina, quod vocamus hoc loco sustentare vt subiectum, sicuti sustentant supposita creata. Illa autem dependentia à Verbo, prout est præcisè à Verbo, ad nullius causæ generis propriè pertinet, vt lib. 2. Physic. cap. 7. quæst. 1. art. 3. diximus. Lege Scotum in 3. dist. 1. quæst. 1. art. 1. Capreolum ibidem art. 1. & in 2. dist. 5. quæst. 2.

Quod ad secundum argumentum attinet, multorum opinio est, vt octauo Physic. lib. retulimus, creationem non esse actionē; idque nō nulli, præsertim è recentioribus philosophis, eo potissimum argumento nituntur suadere, quia si creatio esset actio, cum hæc requiratur subiectum, id non aliud esset, quàm res ipsa, quæ creatur; quod tamen nevtiquam videtur esse posse, quia subiectum est prius accidente, quod recipit; creatio verò, cum sit actio productiua, necessariò antecedit rem productam: atque ita subiectum esset prius creatione, & rursus creatio prior subiecto, quod repugnat. Responderi tamen solet creationem esse natura priorem re creata in genere causæ efficientis; rem

Obiecta aduersus 4. conclusi.

Plato.
Aristot.

Solutio 1. argom. aduersus 1. conclusi.

Solut. 2.

Ratio existimantiū creationem non esse actionē.

Solutio propositæ rationis.

verò

Lib. 8. Phys.
c. 2. q. 2. 3

verò creatam in genere materialis, seu subiectivæ causæ antecedere creationem. Nec esse incōmodum vnam, eandemque rē diverso causæ genere esse aliam priorem, tum posteriorem. Quod concedit D.

D. Thomas.

Thomas de potentia quæstione 3. art. 3. ubi cum statuisset creationem passivè acceptam esse relationem quandam, videlicet creaturæ ad creatorem, significatam per modum mutationis ratione novitatis incæptionisvè importatæ, in responsione ad 3. argumentū, ita scripsit, Relatio illa accidens est, & secundum esse suum considerata, prout inhæret subiecto, posterius est, quàm res creata; sicuti accidens subiecto tum intellectu, tum natura posterius est; quamvis non sit tale accidens, quod causetur ex principiis subiecti. Si verò consideretur secundum suam rationem, prout ex actione agentis innascitur prædicta relatio; sic est quodammodo prior subiecto. Hæc D. Thomas, quibus verbis perspicuè admittit prioritatem illam, quam diximus, in accidente, & subiecto; licet non putet creationem activam esse actionē

De relatione creaturæ.

Contra datā solutionē instant aduersarij.

mediam inter rem creatam, & Deum; vti nos esse arbitramur. Sed urgent aduersæ partis defensores argumento, vt ipsi putant, irrefragabili, quo probare nituntur rem creatam, etiam in ratione causæ materialis, esse posteriorem actione creandi, eamq; modis omnibus supponere; atque, ita non posse nos illis prioritatibus argumentum diluere. Subiectum, inquiunt, vt exerceat causalitatem recipiendo accidens, debet prius natura existere; cum omnis eiusmodi causalitas supponat existentiam causantis: vt autem existat, debet produci, & accipere esse; hoc autem accipit per creationem: ergo subiectum, siue res creata etiam in ratione causæ subiectivæ, est quid posterius creatione. Prætereā potest eadem assertio deduci ad aliud incōmodum hoc modo. Creatio spectata vt est actio productiva, prius natura existit, quàm exerceat causalitatem in rem creatam: sed in illo naturæ momento nō dum existit res creata, quæ est subiectum creationis; cum nondum sit producta: ergo tunc existet creatio sine subiecto, quod saltem naturæ viribus fieri non potest.

Occurritur aduersarijs.

Sed hæc negotium exhibent ijs, qui non satis aduertunt quidnam sint illæ prioritates & instantia naturæ, & quidnam ex illis possit colligi, quid non possit. Certè huiusmodi instantia, vt alibi ex Durando cōmonuimus, non sunt mensuræ durationum; sed potius signa quædā indicantia è duabus, aut pluribus rebus aliquam interse dependentiā, aut ordinem habentibus, posse vnam consideratione præintelligi alteri; quo modo creatio, vt est via ad conferendum esse, præconcipitur Angelo, qui creatur; & Angelus, prout creationem potest recipere, præconcipitur creationi. Ex quo non sequitur aut creationem re ipsa, & à parte rei, vt loquuntur, existere sine Angelo, aut contra; cum illæ prioritates non sint veræ mensuræ, vti diximus, durationum, sed antecessiones naturæ, & mutuae dependentiæ, quæ in causa est, vt vnum alteri præconcipi queat. Ita liquet quidnam proposito argumēto respondendum sit. Negandæ enim sunt omnes illæ consecutiones, subiectum est prius natura creatione; ergo existit sine creatione, siue

Instantia naturæ quid sit.

Lib. 4. Phys.
c. 14 q. 3. a. 2.

ante-

Lege de his
prioritatibus
Heruzumqđ
lib. 4. q. 10.

antequam sit creatio: item creatio est prior naturā re creata; ergo existit sine re creata, siue re creata non existente: Item prius est accipere esse, quā causare; ergo res prius existit, quā causet, siue existit non causando: sicuti nec probē colliges, animal est prius natura homine, & bellua; ergo existit non existente homine, & bellua, siue antequam hæc existant. Sunt enim omnes istiusmodi consequentiæ à secundum quid ad simpliciter: quia à prioritate illa naturæ, & à præconceptione, & existentia obiectiva in intellectu, quæ est existentia secundum quid, arguunt realem existentiam, quæ est existentia simpliciter. Quod si pronunciata illa; subiectum, ut exerceat causalitatem, debet prius existere: actio prius existit, quā exerceat causalitatem, seu prius quā per eam aliquid causetur, aliaque his similia, usurpent verbum, existit, ut importat existentiam realem, ita ut sit sensus subiectum, aut actionem (in re proposita) sine suis causalitatibus, vel ante illas in naturarum existere, neganda sunt, quia naturæ prioritatibus, realis existentia antecessione falso attribuunt.

Prioritates
naturæ quā
vim habeāt.

Libuit ad hanc difficultatem enodandam hoc loco digredi, non solum ut argumenti solutio exactior esset, ac plenior; sed quia hæc ipsa explicatio in hoc opere non semel nobis usui futura est. Igitur ad argumentū respondendum creationem materiæ esse actionem, ut octavo libro Physicorum ex professo ostendimus, dicendumque istiusmodi actionem sustentari à supposito, non à materia; quia hæc non habet propriam subsistentiam; sed producitur, existitque dependenter à forma, & est in toto tanquam in eo, ad quod ultimò suam dependentiam terminat: (unde & minus propriè creati dicitur) atque hoc sat est ad tuendam veritatem nostræ conclusionis, qua asseruimus subiectum sustinens ut quod materialia accidentia, esse totum compositum. Nihil verò obstat quod lapis, cuius materiam creati dicimus, non denominetur creati: quia licet vocetur subiectum quod omnium accidentium, non tamen oportet, ut ei omniū appellatio conveniat, etiam eorū, quæ ipsi repugnant: quo modo sese habet in proposito exemplo creatio respectu huius lapidis. Sic etiam in mysterio incarnationis licet anima Christi incœperit esse, nō ideo tamen suppositum, id est, Verbum Divinum, aut Christus dicitur incœpisse esse, ut est cōmunis Theologorum assertio, definita, ut ait Caietanus 3. part. quæst. 16. art. 9. ab Alexandro Sexto. Nimirum quia cum esse, quippiam cōmune sit omne esse cōprehendens, siquid incœpisse esse perhibeatur, sensus erit, id antea nullum habuisse esse, quod de Verbo Divino, & de Christo non verè dici, planè constat.

Creatio materiæ est actio

Occurritur
tacitè obiecto

Christus non
dicitur incœpisse esse.

Ad tertium respondendum est etsi anima Christi non subsistat per propriam subsistentiam, ut rectè probat argumentū, denominari tñ ut quod ab actionibus sibi proprijs, quia est quid subsistens per subsistentiam Verbi sibi propriè, imo & pri⁹ natura, quā humanitati applicatā: atq; ita non pendet aliunde sicuti pendet materia, & formæ materiales, & humanitas ipsa, ut dictū est. Atque hac ratione intelligi debet id, quod diximus, videlicet nō sustentare ut quod, nisi id, quod propriā obtinet

Solut. 3. arg.
contra 1. cō-
clus.

H subsisten-

subsistentiam; propriam inquam, idest, vel sibi naturalem, vel sibi propriè applicatam.

Solutio. 1. arg.
gum. contra
2. conclu.

Ad primum contra secundam conclusionem negandum est antecedens, & ad eius probationem dicendum formam ignis, ceterasque formas recipi in materiam extensam extensione quantitatis: licet enim forma, cum materiâ subit, in genere causæ formalis, & efficientis antecedit quantitatem, & ita quantitas hac consideratione non inhaereat nisi in materia supposito actu formæ: tamen in genere causæ dispositivæ, & materialis quantitas nostro intelligendi modo utcumque formam præit. Ad secundum negandum est antecedens, quia forma humana, cum subsistat per se, potest recipere, & sustentare simul propria accidentia; materia verò non subsistit per se, ut dictum fuit.

Solut. 2.

Solut. 1. arg.
contra 3. cō-
clus.

Ad primum contra tertiam conclusionem dicito id, per quod accidentia à philosophis definiuntur, cum per attributionem ad subiecta explicantur, non esse subiectum inhaesionis, de quo in argumento quaeritur, sed subiectum quod, siue principale; id autem nos concedimus in materialibus accidentibus esse ipsum compositum physicum, ut ex prima conclusione initio controuersiae tradita patet. Ad secundum fatemur accidentia, quæ sunt idem re cum toto, inhaerere ipsi: neque de his nostra tertia conclusio intelligenda est, sed de alijs ordinarijs accidentibus, & quæ magis propriè materialia vocantur; quia per materiam, quasi per eorum radicem, compositis conueniunt.

Solut. 2.

Solut. 1. arg.
contra 4. cō-
clus.

Ad primum contra quartum dicimus materiam ex sua natura, & intrinseca ratione esse puram potentiam; id tamen non obitare, quominus prout est substantiali formæ coniuncta, accidentaria appellatione dicatur ens in actu, hoc est, actuata per formam: nam etiam tunc seruat rationem potentiae, cum neque in se sit actus, neque ex actu, & potentia more compositi physici coalescat, ut in lib. 1. physic. capit. 9. quaestione tertia, articulo primo exposuimus. Ad secundum respondendum est, cum generatio substantialis sit via ad formam, peculiare illi esse inter alia accidentia, ut inhaereat in materia nuda, interuentu tamen formæ, cum qua est idem realiter, saltem si forma materialis sit, qua de re suo in loco. In materia, inquam, nuda, quia sicuti forma, vnitur nudæ materiæ in eo momento naturæ, quo subsequentes dispositiones præit; ita generatio interiectu formæ in eandem materiam nudam suo modo recipi dicenda est.

Solut. 2.

Obiectio.

Obijciat tñ aliquis. Generatio inhaeret immediate in forma, & interuentu formæ in materia? ergo supponit formā, atq; adeo dicitur generatio recipi in materiâ supposito actu formæ; nullūq; supererit discrimen ex parte subiecti inter generationē, & motū, ceteraq; accidētia; quod ijs, quæ sæpe ex Aristotele retulimus, cōtradicit. Ut hæc obiecto diluatur aduerte, cum in eodē instati tēporis sit generatio, & forma actuet materiā, & subsequētes dispositiones inferatur, & resultet cōpositū, nō recipi generationē in materia, quæ re ipsa p aliquā verā, & realē durationē nuda

De subiecto
generationis

nuda sit, nullamque formam habeat; item non existere generationē, quā iam tūc sustentetur à supposito, id est, à cōposito physico, atq; adeo quin prærequirat tamquam prius natura in genere causæ materialis suppositum ipsum, & actum formæ substantialis, tamquam conditionem, sine qua materia nullum actum secundum admittit. Quare reliquum est, ut generatio eatenus tantum dicatur recipi in materiam nudam absque actu formæ, quatenus excipitur in materia non habente aliquam formam substantialem, quam ipsa non inuehat, siue producendo, siue eius unionem duntaxat attingendo; quod tamen nec motui, nec alijs accidentibus convenit; siquidem hæc omnia supponunt, inveniuntque formam generatione introductam. Adde quod generatio secundum rationem causæ agentis, formam antecedit, prout causa agens eius interuentu formam producit, aut saltem unit, quæ tamen causalitas neque in motum cadit, ut planum est, neque in reliqua accidentia, quæ instanti generationis formam comitantur, ut progressu ostendemus.

Quo pacto dicendum sit generationē recipi in materiam nudā.

Ita patet ratum adhuc manere discrimen inter generationem, aliaque accidentia; hæc enim supponunt materiam sub actu formæ introductæ: illa sub actu formæ, quam ipsa introducit. Quo fit, ut generatio, & forma sumpta tamquam unum quid (siquidem realiter idem sunt) nudam materiam inueniant, utpote sine forma, & accidentibus; cum hæc prioris formæ abscessu pereant exceptis ijs, quæ sunt idem re cū materia, ut relatio creaturæ, & respectus similitudinis, vel identitatis specificæ inter duas materias simul existentes, aliaque id genus, quæ in materia perpetuo insident, neque à certa definitaque forma dependent, ut nec ipsa materia.

Discrimen inter substantiam generationis, & accidentiam.

Superest adhuc in præsentī disceptatione exquirendum circa dependentiam accidentium à materia sub actu formæ, num saltem divina virtute possit aliquod accidens inherere soli materiæ omni substantiali forma destitutæ. Durandus in 2. sent. d. 13. quæst. 2. negat id fieri posse, quia ex forma, quæ materiæ primò aduenit, & ex materia fit unum per se; quandoquidem ubi non est nisi unus actus, ibi est simpliciter unum; unum autem simpliciter, est unum substantiale, ac per se. Quare si forma accidentaria nudæ materiæ inhereret, ex accidente, & substantia fieret unum per se, & substantiale; quod repugnat. Contraria tamen sententia tuenda est, quia materia nec ut existat, nec etiam ut recipiat accidentia, eget actu formæ necessitate absoluta, sed physica duntaxat, quæ suppleri à Deo potest, ut in primo physicae Auscultationis libro disseruimus. Deinde quia si Deus conseruat quantitatem absque omni subiecto, ut in diuina Eucharistia patet; non dubium quin eandem quantitatem in materia, ut in subiecto, licet imperfecto, absque adminiculo formæ conseruare queat: cum illud ex se maius, atque operosius sit, quam hoc. Nec Durandi argumentū vim habet; non enim ex materia, & qualibet forma, quæ primò, etiam diuinitus, materiæ aduenire potest, unum fiet; sed ex materia, & forma eiusdem generis, hoc est, quæ ambæ sint in genere substantiæ, namque

Quæstio.

Opinio Durandi.

Responsio.

Non ex qua-
libet forma,
& materia fit
unum

Cap. 9. quæst.
6. 2. 3.

hæ solæ inter se ordinem, & proportionem ad vnum per se componendum fortiuntur. Itaque non ubicumque est vnus actus, ibi est vnum simpliciter, quia si huiusmodi actus, accidens sit, non fiet nisi vnum per accidens, quod non vnum, sed plura absolute dicimus: si autem sit actus substantialis talem materiam suapte natura informans, ex eo, & materia vnum per se fiet.

Arist. lib. 2.
de an. cap. 1.
text. 7. & lib.
8. Metaph. c.
6. text. 17. D.
Th. 1. p. q. 26.
2. 7. Alenf. 3.
p. q. 7. m. 1.
art. 1.

Q V Æ S T I O. V.

V T R V M Q V O D L I B E T A C C I -
dens diuina virtute alieno subiecto inhaerere
possit, an non.

A R T I C V L V S. I.

A R G V M E N T A P R O P A R T E
negatiua.

Sensus pro-
positæ quest.



Primum arg.
pro parte ne-
gatiua.

Onstituto accidentium subiecto, in quæstionem vo-
camus num per diuinam potentiam possit quodlibet
accidens transferri a subiecto, in quo est, ad subiectum
alienum, id est, ad subiectum, in quo non est, vel etiam
denuò produci in subiecto, cui ex consueto naturæ
ordine non competit. In negatiuam partem hæc se se
offerunt. Quemadmodum accidens in commune es-

sentialiter respicit substantiam in commune, ita & hoc accidens hanc
substantiam singularem sibi propriam, cui ex ordine naturæ conuenit;
sed accidens non potest esse extra subiectum, ad quod essentialiter re-
fertur: quia iam respectum illum sibi intrinsecum amitteret. Nullum
ergo accidens potest alieno subiecto inhaerere. Item non minus repu-
gnat vnum accidens existere per alterius existetiam, quam esse in sub-
iecto alterius: vtrouique enim par difficultas occurrit; sed primum nō
videtur admittendum; ergo nec posterius. Tertiō, forma Socratis
non potest informare materiam Bucephali: ergo nec accidentia illius,
materiam huius; consecutio videtur perspicua: quandoquidem acci-
dentia, cum insint per inhaesionem, magis pendent à proprio subiecto,
quam forma à materia. Antecedens probatur, quia compositum co-
agmentatum ex illa forma, & materia, nec esset Socrates; quia compo-
neretur ex materia Bucephali, nec Bucephalus, quia constaret ex for-
ma Socratis, nec verò esset aliud indiuiduum alterius speciei, cum ea
nulla sit, daretur igitur aliquod animal singulare sub nulla specie ani-
malis contentū, quod nemo dixerit.

Præte-

Præterea, quod saltem accidentia materialia, & immaterialia non possint commutatis subiectis inherere, ita videtur concludi. Sensibile, & insensibile, siue materiale, & immateriale sunt rationes genericæ accidentium; repugnat verò aliquid amittere rationem sui generis: At hanc amitteret istiusmodi accidentia si commutatis subiectis inhererent: ergo & cæt. Probatur assumptio; quia si accidens sensibile esset in subiecto immateriali, careret extensione partium, sine qua nihil sensu mouere potest; atque ita non iam maneret accidens sensibile. Item si accidens immateriale esset in subiecto sensibili, & extenso, obtineret extensionem; quia omne, quod in aliquo recipitur, necessario conditionem recipientis sequitur: quare iam accidens immateriale maneret extensum, & sensibile.

4. Argum.

Deinde. Vt accidentia alicui subiecto per inhaesionem vniantur, debent inter se ordinem, & proportionem habere; atqui subiectum materiale nullum habet ordinem aut proportionem ad accidens spirituale: similiter neque subiectum immateriale ad materiale accidens, cum sint omnino dissimilanea, & alterius ordinis: non possunt ergo istiusmodi accidentia per inhaesionem ijs subiectis vniri, eisque inesse. Confirmaturque argumentum, quia sicuti ob defectum proportionis, & ordinis, forma cœli non potest, etiam diuina virtute, vt in libris de Cœlo diximus, informare sublunarem materiam, si ponamus hanc specie differre à cœlesti; ita ob eundemmet defectum nequibunt accidentia corporalia per inhaesionem copulari subiectis immaterialibus, aut è cōuerso. Denique Angelus nullo modo potest informare materiam; unde neque dum mouet cœlum, neque dum corpus assumit, eis vnitur tanquam forma informans, sed tanquam motor: ergo pari ratione neque forma accidentaria spiritalis villo pacto poterit materiæ copulari.

5. Argum.

Confirmatio argumēti

6. Argum.

Lib. I. cap. 2.
q. 6 a. 5.

ARTICVLVS. II.

QVID IN RE PROPOSITA
sentiendum videatur.

POtest hæc controuersia intelligi de accidentibus, quæ sunt idem re cum subiecto, vel de ijs, quæ à subiecto realiter differunt. Itē de accidentibus materialibus, vel immaterialibus; ac de vtrisque ita vt fiat comparatio inter accidentia materialia, & subiecta materialia, & inter accidentia immaterialia, & subiecta immaterialia: vel ita, vt cōmutentur subiecta, & materialia accidentia cum subiectis immaterialibus; immaterialia cum materialibus conferantur.

Sit prima conclusio. Nullum accidens idem re cum vno subiecto potest in alio diuina virtute cōstitui. In hac conclusione nomine subiecti intelligimus tam subiectum inhaesionis, quàm denominationis, tam subiectum quod, quàm subiectum quo. Est autem eius veritas

1. Conclusio

H 3

perspi-

perspicua. Nam quæ sunt idem realiter, ita se habent, ut nequeat utrumque disiungi ab altero (licet in horum nonnullis, id, quod est prius, interdum inueniatur sine posteriori, quoad eius formalem rationem, ut potentia generandi absque paternitate) si enim ambo ab se mutuo separata consisterent, necessario essent diuersæ realitates, nec iam tale accidens, & subiectum idem re dici possent. Itaque nequit relatio creaturæ, quæ est idem re cum hac anima rationali, in alia anima constitui: nec figura, quæ est idem re cum hac quantitate, in alia quantitate poni.

Relatio crea-
turæ est idem
re cum illa.

2^a Conclusio. Quodlibet accidens materiale potest diuina virtute esse in quouis subiecto materiali, & quodlibet immateriale in subiecto, siue immateriale, siue materiale. Hæc probatur, quia si De⁹ cōseruat humanitatem in supposito alieno, ut patet in mysterio incarnationis; & quantitatem extra omne subiectum, ut in diuina Eucharistia; certè nō est, cur nō possit cōseruare istiusmodi accidentia in subiecto non suo: cum inde nulla sequatur repugnantia, ut ex argumentorum solutione constabit. Aduerte autem bifariam intelligi posse immateriale accidens cōstitui in subiecto materiali. Vno modo, ut ponatur in eo indiuisibiliter, siue quia ponitur in vno aliquo dumtaxat puncto talis subiecti, alioqui extensi; siue quia collocatur in eo subiecto redacto per diuinam potentiā ad indiuisibile sub puncto quantitatis, & positiuo: seu absque eiusmodi puncto. Altero, ut ponatur in subiecto extenso, & eius quantitate per accidens extendatur. Nostra ergo conclusio, de subiecto secundum priorem considerationem intelligi debet. Nam secundum posteriorem verisimilius est nullum accidens spiritale posse recipi: etsi contrarium defendat, præter alios, Capreolus in 2. dist. 31. quæst. 1. art. 3. ad 1. contra 3. conclusionem admittens qualitatem spiritalem habentem intentionale esse, posse absolute recipi in subiecto quanto. Probatur tamen nostra sententia ex eo, quia nihil potest tali modo recipi, extendique, nisi constet partibus entitatis extensionē subeuntibus: his autem nullum accidens spiritale constat, sicuti neque spiritualis substantia, cum sint ex sua quidditate indiuisibilia. Nec verò eas partes diuina virtus conferre illis potest, sicuti neque puncto; alioqui à propria natura deciderent. A qua tamen non decideret accidens extensum, si fiat actu inextensum in immateriale subiecto: adhuc enim ibi retinebit partes suas entitativas, etsi non extensas, sed ad punctum collectas: quemadmodum nec materia beneficio quantitatis per accidens extensa naturam propriam amittet, si remota quantitate ad indiuisibile reuocetur.

Probatio se-
cundæ con-
clusionis.

3^a Conclusio. Non omnia accidentia materialia possunt diuina virtute immateriale subiecto inhaerere; quædam tamen possunt. Prior huiusce conclusionis pars suadetur. Nam quantitas (quod pari modo intellige de cæteris accidentibus, quæ idem re sunt cum quantitate, eamque secum intrinsecè deferunt, ut figura) non potest diuina virtute inhaerere Angelo, aut animæ rationali: etenim licet quantitas (ut alibi docuimus) possit indiuisibili in ordine ad loci dimensionem

Legit Tolera-
num lib. 3. de
anima q. 2. 2.
2. Cap. in 2.
d. 3. q. 2. 2. 3.

Lib. 4. Phys.
c. 5. q. 4.

respon-

respondere; facta tamen comparatione ad subiectum, cui inhæret, necessario seruat extensionem; quia hæc ad eius essentiam pertinet, secundum quam extensionem non potest non subiectum, in quo est, extendere; proindeque oportet tale subiectum habere partes entitativas substantiales, quæ per quantitatem explicari, ac fundi queant: hæc verò, ut substantiæ materiali competunt (esto non nisi quantitatis beneficio actu extendantur, & ordinentur) ita immateriali, uti diximus, repugnant, ut lib. 5. Metaph. ex professo ostendemus. Quamquam verò proprium sit quantitatis extendere substantiam; tamen ea quoque accidentia, quæ sunt idem realiter cum illa, suo modo substantiam extendunt, non quidem per se, & ex officio; sed ob comitantiam quantitatis, cum qua eandem realitatem obtinent; ideòque asseruimus non solum quantitatem, sed accidentia, quæ idem re sunt cum ipsa, nullo modo posse spiritali substantiæ inhærere.

Proprium officium quantitatis extendere substantiam.

Posterior pars eiusdem tertiæ conclusionis, qua volumus omnia accidentia, præter quantitatem, ac præter illa, quæ cū ea idem re sunt, posse diuina virtute in subiecto immateriali recipi, iisdem rationibus stabilitur, quibus secunda conclusio probata est; licet utramque neget Ioannes Maior in primo d. 17. q. 10. & Gabriel super Canonem lect. 44. argumentis parum efficacibus; quorum præcipua art. 1. retulimus. Sunt autem duæ proximæ conclusiones intelligendæ de accidentibus realiter distinctis à subiecto, ut prima conclusio declarat. In quibus aduerte non omnem prorsus extensionem alienam esse à natura substantiæ spiritalis, sed extensionem magnitudinis, cuius est coextendere per se subiectum. Nam extensio motus spiritalis, ut eius, quo interdum habitus iustitiæ continuo voluntatis conatu intenditur, & augefcit; quia non subiectum, sed acquisitionem formæ, quæ successiuè acquiritur, coextendit, non est cur à substantijs immaterialibus remoueatur, ut alibi monuimus.

negat ut
cap. 20. m.
fol. 95.

Lib. 3. Phys.
c. 2. q. 1. a. 2.

ARTICVLVS III.

OCCVRRITVR PRIMI

articuli argumentis.

Respondeamus nunc ad argumenta initio proposita. Ad primū, quidquid sit de veritate maioris propositionis, quæ alibi examinanda erit, neganda est minor, dicendumque licet accidens ponatur à Deo in subiecto alieno, non ideò amittere respectum, & ordinem, quem suapte natura ad proprium subiectum vendicat: nec enim is pendet ab actuali inhærentia; sed, utcumque res se habeat, semper eam comitatur. Ad secundum neganda est maior; quia existētia est purus modus rei, ab illa realiter indistinctus, insitus ac proprius, qui proinde nequit rem aliam modificare: at subiectum non ita se habet ad

Solutio primi argumēti.

Solut. 2.

Solut. 3. ad accidentia, quæ recipit. Ad tertium negandum est antecedens, cuius confirmationem facile dissoluet, qui dixerit compositum illud nec debere esse Socratem, nec Bucephalum, ut probat argumentum; oportere tamen esse individuum contentum sub specie hominis, quia materia prima est eiusdem speciei in omnibus corporibus sublunari-
 bus; forma autem particeps rationis trahit materiam illam ad consti-
 tuendum compositum speciei humanæ. Nec figura equina impedit quominus individuum illud re vera homo sit; quia figura, aliaque simi-
 lia accidentia, ut non constituunt quidditatem rei, neque illam abso-
 luta, sed physica tantum necessitate comitantur; ita neque essentiam variant, potestque res sine ijs, vel ipsis immutatis divina virtute conser-
 vari, ut in *Physicis* diximus cum *Argentinate* in 3. dist. 5. quæst. 1. art. 1. *Scoto* in 4. dist. 10. q. 2. *Bassolio* dist. 12. q. 2. & alijs contra *Hen-*
ricum Gandauensem quodlibet. 7. quæst. 17. *Aegidium* in 1. dist. 23. quæst. 2. *Soncinatem* 5. *Metaphys.* quæst. 22. *Maironium* in 4. dist. 12. quæst. 8. Fatendum tamen est eiusmodi individuum communi lo-
 quendi usu, & consuetudine non simpliciter appellari hominem ob defectum organorum, quæ nomen hominis quodammodo connotat.

Num cum
 externa effi-
 gie brui pos-
 sit humana
 species con-
 seruari.

Lib. I. cap. 9.
 q. 11. a. 4.

Solut. 4. Ad quartum admissa maiori propositione negandum est accidentia illa commutatis subiectis rationem sui generis amissura; quia licet acci-
 dens materiale in immateriali subiecto extensione partium, quanti-
 tatis beneficio exhibita, carere oporteat, proindeque in eo statu sub
 sensuum facultatem cadere non debeat: haud proinde tamen desinet
 esse accidens natura sua sensibile; cum non omnia, quæ actum impe-
 diunt, potentiam adimant; quod intellige de potentia remota essentiâ
 rei perpetuò comitante. Ita verò albedo in Angelo posita, esto, prout
 in Angelo est, careat potentia proxima, ut sentiatur; quia sic re ipsa
 mouere sensum nequit: adhuc tamen ad id potetiam remotam seruat,
 quatenus suo pte ingenio, & in subiecto naturæ suæ conuenientiæ ac de-
 bito, agere in sensum poterit. Pari modo accidens spiritale in mate-
 rialii subiecto, adhuc erit immateriale, id est, suapte natura conueniēs
 spiritali subiecto: & verò nec erit sensum mouens; tum quia nihil, nisi
 actu extensum, agit per contactum, & sui imaginem in sensum orga-
 na transmittit: tum quia accidentia spiritalia quocūq; modo se habeant,
 non continetur sub obiecto sensuum, atque ut nec sonus videri potest,
 nec color audiri: ita nec illa sentiri queunt.

Consule Da-
 randum in 4.
 d. 12. q. 1.

Accidens ma-
 teriale in im-
 materialii sub-
 iecto adhuc
 dicitur natu-
 ra sua sensibi-
 le.

Solut. 5. Ad quintum concedendum est, ut accidentia alicui subiecto per in-
 hæssionem vniantur, debere inter illa aliquem dari ordinem, & pro-
 portionē accommodationis; sed cum hæc vnio non nisi diuinæ virtutis
 opera effici potest, ut à Deo fiat sufficere accommodationem secundū
 potentiam obedientiarum, qua inter se iungi queunt omnia, ex quo-
 rum copulatione nexu ve nulla cōtradictionis implicatio existit. Quæ
 non sequitur ex vnione prædictorum accidentium, cum illis subiectis;
 quātumlibet inter se naturæ conditione dissentiant: sequeretur tamen
 si forma cœlestis informaret materiam inferiorem, & cum ea in vnus
 compositi substantialis naturam conueniret: esset enim eiusmodi com-
 positum

Forma cœle-
 stis nentiquā
 potest infor-
 mare materiā
 sublunarem.

positum, ac non esset vnum per se: esset, quia ita dicitur: non esset, quia vnum per se in natura substantiali non constat, nisi ex substantijs ad id per se, ac suo pte ingenio coordinatis. Sicut enim vnum per se magis est vnum, quam vnum per accidens, ita ad condendum vnum per se plura requiruntur, quam ad vnum per accidens. Quo fit vt licet accidentia possint informare subiectum, quod ad ea recipienda naturalem potentiam, & inclinationem non obtinet: forma tamen cœlestis materiam sublonarem informare nequeat. Tandem ad id, quod de Angelo obijcitur, dicendum non posse Angelū vniri materiæ per inhætionem, quia id repugnat naturæ substantiali, vt progressu ostendemus; nec tanquam formam substantialem ad constituendum cōpositū vnus naturæ per se, quia, vt iam alibi disseruimus, nullo pacto id conuenire potest enti completo, & perfectō in sua specie, cuiusmodi est Angelus: Patet autem non eodem modo se habere formam accidentariam spiritalem respectu materiæ; quo Angelus; illa enim & per inhætionem coniungitur subiecto, & non faciet vnum per se, sed per accidens cum materia.

Solut. 6.

Lib 1. de cœl.
c. 5. quest. 5. a.
4. lege etiam
Scotum in
quodl. 9. 9.

QVÆSTIO. VI.

POSSIT NE ACCIDENS
diuina virtute conseruari extra subiectum.

ARTICVLVS. I.

QVÆ ARGVMENTA PROBARE
videantur non posse.



In partem negatiuam hæc se offerunt argumenta. Id, quod fieri nō conuenit, n̄ potest fieri à Deo, qui sūma prudentia, & sapientia omnia operatur; sed non cōuenit poni accidentia extra subiectū; n̄ possunt ergo extra subiectū à Deo poni. Minor, pbatur, quia si accidentia sint extra subiectū, dabitur occasio errandi sensib⁹. Nam cum externa accidentia sint naturalia signa latētis substātiæ (vnde philosophi per accidentia in substātiarū cognitionem venire) utique sensus communem, & ordinariam naturæ legem secuti iudicabunt subesse accidentibus separatis substantiam, cum re vera non subsit.

Primum argumentum.

Secūdō, De⁹ non potest rerū naturas euertere; atqui euertetur accidentiū natura, si per se cohæreāt extra subiectū; n̄ possunt ergo extra subiectū esse. Probatur assumptio, quia vt docet Aristoteles 5. lib. Metaph. c. 30. text. 35. accidentis esse est inesse, & accidēs natura sua est ens

2. Argum.

I

alte-

alterius, id est, substantiæ, sicuti substantia, est ens per se, ut ex utriusque definitione constat. Quare ut substantia à natura sua decideret, si esset in alio, ut in subiecto; ita & accidens, si per se existat extra subiectum.

3. Argum.

Tertiò, Ut in libro de causis dicitur, intelligentiæ sunt finitæ versus partem superiorem, infinitæ versus inferiorem; quia videlicet à Deo, ut à superiori, & prima causa suum esse accipiunt, quod proinde ad mensuram recipientis finitum, limitatūque est: & tamen eadem, cum non sint formæ in materia, minimè finiuntur, aut terminantur ad capacitatem alterius naturæ recipientis. Pari ergo modo accidentia, si non sint in subiecto, assequuntur infinitudinem quandam versus partem inferiorem more substantiarum materiæ expertium: hoc autem non est admittendum; sequeretur enim accidentia ob illam infinitudinem manere extra naturæ suæ terminos: non igitur accidentia extra materiam esse possunt.

4. Argum.

Confutatio
responsionis.

Quartò, Hic candor sortitur rationem singularitatis à subiecto, in quo est, ab eoq; natura candoris ad certum gradum, qui pluribus communicari non possit, definitur: ergo si hic candor extra omne subiectum, id est, extra substantiam, & quantitatem consistat, non erit quid singulare, sed commune, quasi una ex ideis, quas Aristoteles in disciplina Platonica, ut figmenta quædam naturæ, impugnavit. Neque obstat quod quantitas extra subiectum conservetur à Deo cum propria singularitate; quia quantitas inter cætera accidentia id habet proprium, ut per se individuetur, quatenus positio, quæ est ordo partium in toto, in eius ratione includitur; ubi autem concipitur diversitas partium eiusdem speciei, necesse est individuationem intelligi. Vnde est quod plures candores concipi non possint nisi ut sunt in diversis subiectis; possint tamen multæ lineæ, quamquam secundum se considerentur, propter situm diversitatem, quæ etiam diversitas sat est ad contribuendā singularitatē materialibus accidentibus, quæ in quantitate fundantur, quatenus in ea, etiam extra materiā, conservatur radix individuationis. Quo iam liquet esto quantitas extra substantiam conservari queat, tamen saltem qualitatum naturæ repugnare extra substantiam, & quantitatem poni.

5. Argum.

Quintò, Nec motus localis potest esse extra quantitatem rei motæ, cum ab ea re ipsa non differat, ut libro tertio Physicorum decrevimus, nec item passio sine eo, quod patitur, cum sit actus patientis; & ex consequenti neq; actio, quæ est idem re cū passione; nec deniq; relatio creaturæ sine re creata, & omnino relationes absq; ijs subiectis, cum quibus idem re sunt: ergo saltem hæc accidentia nequeunt per se diuinitus conservari.

Cap. 3. q. 2.
art. 2.

6. Argum.

Sextò, Magis repugnat esse accidentia sine subiecto, quam subiectum sine accidentibus; cum magis dependeat posterius à priori, quam prius à posteriori: sed quædam sunt accidentia, sine quibus subiectum esse nequit: Ergo eiusmodi accidentia multo min⁹ extra subiectum esse poterunt. Minor suadetur, quia res non possunt consistere absque suis

Per
tit.
lib.
c. 37

suis natiuis proprietatibus, vt homo sine facultate ad ridendum, & ad capeffendas disciplinas: tum quia hæc certo, & ineuitabili quasi partu naturæ proueniunt, tum quia alioqui fieri etiam à Deo posset, vt id, quod vni naturale est, non sit ei naturale. Id verò quàm sit absurdum ex eo constat, quia sicuti repugnat mutari naturam, ita repugnat nõ congruere naturæ, quod ei antea congruebat.

Postremò, Aristoteles lib. 1. Physicorum cap. 4. à text. 39. reprehendit Anaxagoram, quòd asseruerit mentem rerum omnium procreatricem fuisse conatam secernere à subiectis affectiones, vt habitus, colores, aliaque id genus, quæ tamen nullo pacto secerni queunt. Id quod etiam ibidem ex eo confirmat, quia alioqui daretur album, aut sanum, (separata nimirum albedine, & sanitate à subiectis) quod de nullo diceretur. Putat ergo Aristoteles non posse accidentia extra subiecta, quibus insident, à Deo collocari.

ARTICVLVS II.

CERTVM ESSE, POSSE
diuina virtute conseruari accidentia extra
subiectum.

IN hac disceptatione non defuerunt, qui affirmarint posse accidens naturæ viribus absque omni subiecto esse, vt Auicebron Maurorū princeps in libro Fontis vitæ, & ex antiquioribus nonnulli, veluti Pythagoras, qui posuit numeros re ipsa per se coherentes, quales Mathematici sola consideratione à materia abungunt. Item Plato, qui, vt eius dogma interpretatur Aristoteles, asseruit quantitatem dimensionem, vt cæteras formas exemplares siue ideas, existere extra omnem substantiam. Sed hos refellit communis sensus, consensusque philosophorum; & conditio, ac natura ipsa accidentium, quæ ob tenuitatem sui esse ita pendent à subiecto, vt neque extra illud produci, neque conseruari, nisi ab eo fulciantur, possint. Hac ergo sententia reiecta, tota præsens disquisitio non de vi causarum naturalium respectu accidentium, sed de potentia diuina est.

Sit verò conclusio, de qua Christiano Philosopho dubitare non licet, posse Deum conseruare accidentia extra subiectum. Hæc conclusio stabilitur auctoritate Ecclesiæ Orthodoxæ, quæ in Concilio Constantiensi Sessio 8. & in Lateranensi sub Innocentio 3. cap. Firmiter, & in Tridentino Sessio 13. can. 2. & de consecratione dist. 2. Can. Species, & Can. Nos autem; alijsque in locis docet in mysterio Eucharistiæ peracta cōsecratione manere diuina virtute accidentia panis, & vini extra subiectum. Quod etiā tradidere Patres, D. Gregorius in homil. Paschali, Cyrillus Alexandrinus homil. de cœna Do-

Pet vim natū
re accidens
extra subie-
ctum posue-
re.
Auicebron.
Pythagoras.
Plato.
Sed refellun-
tur.

Conclusio.

Cōcil. Cōstā-
ti. Laterane.
Tridentinū.
De consecr.

D. Gregor.
Cyrill. Alex.
Cyrillie.

I 2 minica

Petrus Sot.
tit. d Eucha.
lect. 6. Alijsd
lib. 4. Alan9
637.

Ierof.
August.
Theophil.
Machar.
Innocent.
Hugo.

minica, Ierolymitanus catechesi 4. D. Augustinus apud Prosperū lib. sententiarum, Theophylactus Ioan. 6. Macharius Aegyptius homil. 27. Innocentius lib. 4. cap. 34. Hugo de Sacramentis lib. 2. parte 8. Quod vberius explicant doctores Theologi in 4. dist. 12. & D. Thomas 3. p. quæst. 77. & in opusc. 59. Alensis 4. p. quæst. 10. m. 7. art. 1. Vualdenſis to. 1. de Sacram. à cap. 76. Turrianus in priori parte tractatus de Euchar. cap. 5. à quibus refutantur, conuincunturque Vnithclephus, & Oecolampadius, alijque eiusdem farinae homines, ppositæ conclusionis veritati temerè aduersantes, aientesq; nos dum asserimus conseruari diuinitus accidentia extra subiectum, cōmune ius naturæ, ordinemque violare, cū natura rerum ita à Deo ordinata sit, vt si auferantur substantiæ, accidentia deperire, & in nihilū redigi oporteat. Certè hi dum naturæ patroni esse volunt, veritatis desertores fiunt, ipsique naturæ principi, & rerum omnium auctori Deo iniuriam faciunt, eum ita naturæ decretis subijcientes, vt nihil supra vſitatum rerum cursum ab ipso fieri posse contendant.

Probatio cō
clus. ex D.
Thom.

Probat autem propositam conclusionem D. Thomas lib. 4. contra gent. cap. 65. & 3. p. quæst. 77. art. 1. quia idem iudicium ferendum est de rerum productione, & de earum conseruatione: diuina autem virtus potest effectus causarum secundarum sine ipsis causis secundis producere, sicuti potuit hominem efformare absque semine, & valetudinem ægrotis tribuere absque naturæ opera, ob suæ virtutis infinitatem; & quia ipsis causis secundis agendi vim impertit; magisque dependent effectus à prima causa, quàm à secunda. Quare & causarum secundarum effectus absque ipsis conseruare, atque adeo & accidentia absque adminiculo substantiæ per se fulcire, & suslinere poterit. Aduerte autem cum D. Thomas ait posse virtutem diuinam effectus causarum secundarum sine ipsis causis secundis producere, non esse id intelligendum de causis materialibus, & formalibus, quæ absoluta necessitate concurrunt ad effectus; vt materia, & forma ad totum componendum; sed de ijs, quæ ad illos physica tantum necessitate requiruntur. Quo modo concurrit ignis in genere causæ efficientis ad generandum ignem, & quælibet substantia in genere causæ materialis ad sustentanda sua accidentia, & forma in genere causæ formalis extrinsecæ ad actuandam materiam primam: etsi hunc concursum non putarit D. Thomas posse diuina virtute suppleri, ita vt materia valeat absq; actu formæ consistere.

Quarū cau-
saram effe-
ctus possit
Deus se solo
producere, aut
conseruare.

Quæ accidē-
tia possint à
Deo conser-
uari extra sub-
iectum.

Sciendum verò, licet fide constet accidentia panis, & vini in diuina Eucharistia extra subiectum manere: esse tamen controuersiam inter Theologos quæ nam accidentia non solum extra substantiam, sed etiā extra quantitatem per se diuinitus conseruari queant. Nam Aegidius theoremate 35. & Argentinas in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 1. alijque nonnulli id solis permanentibus concedunt, quod putent successiua necessario includere subiectum, saltem minus principale, quod est quantitas. Præterea Aegidius à theoremate 36. vsque ad 39. & in libro de esse & essentia quæst. 11. & Hernæus quodlibet. 8. q. 3. & quodlibet.

Lib. I. Phys.
c. 9. q. 6.

bet. 11. quæst. 29. alijque è sectatoribus D. Thomæ arbitrantur non posse qualitatem extra substantiam & quantitatem à Deo poni. Cui sententiæ adstipulatur D. Thomas libro 4. contra gent. c. 64. & quod libet. 7. art. 10. ubi negat posse plures candores concipi extra omnem dimensionem, adductus quarto superioris articuli argumento: et si ipsū aliter interpretari conetur Capreolus in 2. dist. 3. quæst. 1. art. 3. & Sotus in 4. dist. 10. quæst. 2. art. 2. Nobis tamen asserendum videtur omnia accidentia, quæ à substantia re ipsa distinguuntur, posse extra substantiam; & omnia, quæ re ipsa differunt à quantitate, posse etiam extra quantitatem divina virtute conservari. Huiusce assertio- nis veritatem probat communis illa ratio, quod non sit divinæ potesta- ti subtrahendum id, ex quo nulla contradictionis repugnantia sequi- tur, quo modo se habet prædictorum accidentium conservatio extra subiectum: præsertim cum accidentium quidditas nō sit inhærere actū in substantia, vel quantitate, sed ad ea respectu transcendentis referri.

Privatim verò quod non repugnet qualitatem, vt colorem, vel lucē extra substantiam, & quantitatem divinitus servari, vt probè asserūt Scotus in 4. dist. 12. quæst. 2. Durandus quæst. 1. Paludanus quæst. 2. art. 2. Sotus dist. 10. quæst. 2. art. 2. Capreolus in 4. dist. 12. quæst. 1. Marsilius quæst. 9. Ferrariensis 4. contr. gent. cap. 65. & alij, hunc in modum concluditur. Non magis, quin potius minus pendet calor à quantitate, quàm à materia quantitas: ergo sicut quantitas sine mate- ria, ita & qualitas sine quantitate esse poterit. Antecedens probatur, quia quantitas pendet à substantia tanquam à subiecto simpliciter ac principali, calor verò à quantitate, vt à subiecto secundum quid, ac mi- nus præcipuo, à quo proinde minorem esse dependentiam oportet. Accedit ad argumenti confirmationem testimonium D. Basilij homil. 2. & 6. de opere sex dierum, ubi docet lucem solis fuisse creatam pri- ma die, mansisseque absque vehiculo, & sede, subiectouè tribus diebus, ac tandem quarta die cōditum solem, eidemq; lucem illam primigeniā insitam fuisse. Quibus similia scripsit etiā D. Damascenus lib. 2. de Fide Orthodoxa. cap. 7. Gregorius Nazianzenus in oratione de novo die dominico, Theodoretus in quæst. super Genesim quæst. 14. & 16. Burgen- sis in additionibus ad primum caput Geneseos, Lynconien- sis in idem caput, Vualden- sis lib. primo de Sacramentis cap. 77. Porro horū aucto- rū testimonia adduximus non quod putemus lucem extra omne subiectū primò divinitus fuisse creatam; sed vt eorū auctoritate refellamus eos, qui id fieri posse negant; cumq; fateantur posse manere quantitatem extra substantiam, req; ipsa manere in Sacra Eucharistia; contendunt tamen non posse qualitatem divina virtute, etiam extra quātitatem servari. Iam verò quod ens successiuū Dei potestate queat poni extra subiectum, à quo realiter differt, ex eo ostenditur, quia nō repugnat calorem, quē Deus potest extra omne subiectū constituere, ab eodē per continuum motum augeri, atque adeò existere continuū motum calefactionis, qui ens successiuum est, extra substantiam, & quantitatem.

Posse quali-
tatem con-
servari divi-
nitus extra
omne subie-
ctum.

Probatio.

D. Basilij.

D. Damasc.
Theodor.
D. Gri. Naz.

Posse ens suc-
cessiuū divi-
nitus poni ex-
tra subiectū.

ARTICVLVS III.

ARGVMENTIS INITIO

adductis nihil contra ea, quæ proximo articulo asserta sunt, confici.

Solut. 1. arg-
menti.

Accidentia ex
tra substan-
tiam quæ pa-
ssiva sunt natu-
ralia eius sig-
na.

Diluenda nunc sunt argumenta initio proposita, quorum expli-
catione, ea, quæ diximus, illustriora euadent. Ad primum con-
cessa maiori neganda est minor, & ad eius confirmationem di-
cendum accidentia, etiam separata, esse naturalia signa substantiæ, atq;
ita adhuc significare naturaliter latere substantiam, nisi circa illa præter
ordinariam legem, cursumq; naturæ Deus aliquid molitur. Itaque
signis ipsis nulla inest falsitas. Quod si quis absque vlla limitatione, sal-
tem implicita, absolute iudicet subesse illic substantiam, is quidem de-
cipietur; at non signorum vitio, aut quod ei errandi occasio data sit à
Deo, qui in eo miraculo id, quod conueniens est, præstat: sed propria
temeritate, aut miraculi ignorantia. Et verò illos, qui cælesti disci-
plina imbuti sunt, in diuinæ Eucharistiæ mysterio fides haud quaquā
finit hallucinari, intellectum erudiens, docensque non subesse illis ac-
cidentibus substantiam.

Solutio. 2. ar-
gum.

Existencia v-
nius rei ne-
quit alteria-
ptari.

Secundi argumenti maior propositio vera est; sed falsa assumptio:
nec eius probatio robur habet. Namque accidentis quidditas non est
in esse actu substantiæ, nec esse actu ens alterius, hoc est alteri in hæres;
sed esse id, cui secundum ordinariam naturæ legem conuenit non exi-
stere per se, sed inhærendo alteri. Aduerte tamen accidens imitatio-
nem quandam habere substantiæ, cū extra subiectū ponitur non quod
tunc amittat existentiam accidentis, & acquirat substantiā, siue exi-
stentiam substantiæ; quicquid velit Alensis 3. p. quæst. 40. m. 1. art. 1.
ad 6. Nam cū existentia sit purus modus, ac proprius cuiusque rei,
eidemque intrinsecus, vt supra docuimus, qui proinde rem aliam mo-
dificare nequit; certè nullo pacto aut existentia substantiæ, accidenti;
aut existentia accidentis, substantiæ accomodari poterit: alioqui eadē
res esset accidens, & non esset, similiterque esset substantia, & non esset
substantia. Eatens ergo accidens extra subiectum, imitari substan-
tiam dicitur, quatenus accidens manet per se, id est, non fultum ab ali-
qua substantia, cui inhæreat.

Repugnat ex-
istere acciden-
s per existentia
am substantiæ.

Quod igitur in argumento opponebatur, videlicet futurum vt ac-
cidens propriam naturam amitteret, si per se esset, quemadmodum &
substantiæ suæ deperiret, si alteri inhæreret: id quidē partim verū est,
partim falsum. Verum, si esse per se sumatur pro existere per existe-
ntiam substantiæ: id enim ita repugnat, vt salua & incolumi rei quiddi-
tate stare non possit, ob rationem paulo ante adductam. Falsum, si
accipiatur esse per se, pro non inhærendo actu.

Scotus in 3.
d. 2. q. 1. a. 1.
Gab. ibidem
Ochamus q.
2. post Orig.
2. Periact c. 6.
Damasc. lib. 3.
Eid. c. 11. Ba-
sil. homil. 25.

Adhuc

Adhuc tamen quæstio est vtrum vt accidens non inhærendo actu, retinet diuinitus propriam naturam, quia etiam tunc seruat aptitudinem, & propensionem ad inhærendum: ita & substantia non existendo per se, sed inhærendo in subiecto, naturam suam conseruare queat, quia licet actu non existat per se, potest tamen suo pte ingenio ita existere. Gabriel lect. 44. in Canonem, haud omnino à parte affirmatiua abhorret; sed negatiuam approbat communis sententia, in qua tñ explicanda illius assertores non cōueniunt. Sunt qui dicant ideo substantiam inhærerere non posse, quia inhærerere est effectus formalis accidentis, qui proinde sine accidente neutiquam dari potest. Sed hi nō omnino satisfaciunt; quia inhærerere non est effectus formalis accidentis, sed inhærentiæ. Quare dicendum potius congruenter ijs, quæ supra annotauimus, ideo substantiam non posse inhærerere, quia inhærentia est purus modus existendi ipsius accidentis sic illi proprius, vt implicet contradictionem modificare substantiam, cum sit incapax talis modi: esset enim, ac non esset substantia, vt ante argumentabamur.

Dubium.

Responsio
Gabrielis.Germana Sol.
lut.

Obiectio. 1a.

Verum contra superiora obijctat aliquis, subsistentia est proprius modus naturæ; & tamen potest alteri communicari, ita vt per eam aliena natura subsistat: ergo quauis existentia sit modus rei, nihil impedit, quominus rem aliam modifcet. Secundo, natura humana existens in supposito diuino caret propria subsistentia: ergo res aliqua absq; modo illi proprio, & realiter indistincto, conseruari potest.

2a.

Priori obiectioni occurrendum, si loquamur de subsistentia diuina, eam non esse modum. Si de creata, modum quidē esse: non tamen modum purum, vt est existentia. Nos verò non asseruimus ideo existentiam vnius rei non posse alteri cōmunicari, quia est modus rei; sed quia est purus modus illi proprius, & intrinsecus, vt suo loco planius, ac plenius explicandum erit. Adde probabilius esse subsistentiam creatam non posse alienæ naturæ communicari, ita vt per eam subsistat, & suppositetur, vt docet D. Thomas 3. p. quæst. 3. art. 1. Caietanus ibidem, Durandus in 3. sentent. dist. 1. quæst. 5. Paludanus quæst. 1. art. 2. Sotus in 4. dist. 9. quæst. 2. art. 2. alijq; D. Thomæ sectatores. Item Henricus quodlib. 11. quæst. 10.

Refutatio 1.
obiectionis.

Posteriorem obiectionem facile diluerit, qui similiter dicet posse naturam conseruari sine propria subsistentia, quia hæc nō est purus modus, vt existentia. Quod si quis adhuc vrgeat accidens conseruari diuinitus extra subiectum absque inhærentia, quæ est purus modus existentie ipsius accidentis. Respondendum erit modum illum, quem inhærentia addit existentie, non esse purum modum existentie simpliciter intrinsecum rei; de quo tantum in præsentia loquimur; siquidē importat ordinem ad extrinsecum, videlicet ad subiectum; ideoque nihil mirum si existentia accidentis sine illo modo per diuinam potētiā retineri valeat: nec tamen res sine propria existentia conseruari queat. Accedit quod cum amissa existentia, res pereat, atque omnino esse desinat, fieri non potest vt res, amissa existentia, conseruetur.

Refutatio. 2a
obiectionis.

Pro solutione tertij argumenti aduertendum tria esse formarum gene-

Solut. 3. arg.
primi art.

gene-

Triplex ge-
neris formati

genera. Est enim quædam forma, quæ est ipsum esse simpliciter; quia nec accipit esse ab alia causa superiori, nec recipitur in aliquo inferiori, & hæc forma est Deus, qui ideo omni ex parte, ac modis omnibus absolutam infinitatem obtinet. Aliæ formæ sunt, quæ accipiunt aliunde esse, & non recipiuntur in materia, nempe intelligentiæ à corporum concretionibus abiunctæ, quæ partim dicuntur infinitæ, partim finitæ, ut in argumento explicatur. Aliæ denique sunt formæ vnde-
quaque finitudinem habentes: quæ & esse hauriunt à causa superiori, & in materia, siue subiecto excipiuntur: istiusmodi sunt omnia accidentia, & formæ substantiales materiam informantes. Licet autem vniuersæ formæ tam secundi, quam tertij generis re ipsa terminatam, ac certis limitibus conclusam naturam habeant: tamen quæ à materia, & subiecto liberæ sunt, dicuntur quodammodo infinitatem adipisci; quia earum perfectio ad mensuram, modumque recipientis non circumscribitur, & terminatur. Sed neque hanc qualemcumque infinitudinem simpliciter obtinebunt accidentia extra subiectum; quia tametsi non limitentur actu à substantia recipiente, debetur tamen eis ea limitatio, retinentque ad eam, insitam aptitudinem; quo fit ut nequaquam dici queant extra propriæ essentia terminos diuagari.

Solut. 4.

De qualitate
extra omne
subiectum.

Ad quartum dicimus hunc candorem non individuari per subiectum, sed per differentiam singularem sibi intrinsecam, quam, etiam extra substantiam, & quantitatem retinet. Quare non erit candor extra omne subiectum, commune quid, velut idea Platonica, ut D. Thomas censuit quodlibet. 7. art. 10. Sed erit individuum categoriæ qualitatis; poteruntque plures cadores concipi, si Deus plures extra omne subiectum conseruare voluerit. Neque placet discrimen illud inter quantitatem, & qualitatem quoad principium individuationis: vtraque enim ex differentia sibi interna, & incommunicabili singularitatem accipit, ut libro 5. Metaphysicæ differemus.

Solut. 5.

Possit ne da-
ri actio sine
passione.

Ad quintum, fatendum est lationem physicam non posse dari sine quantitate, & vniuersum ea, quæ sunt idem re cum subiectis, non posse extra subiecta diuinitus constitui, ut supra monuimus. In quo numero censetur relatio creaturæ ad creatorem, & omnino respectus cum suis fundamentis comparati; & tam actio, quam passio collata cum rebus, quæ per actionem producuntur. Siquidem omnis actio est idem re cum termino, & passio non distinguitur realiter ab actione; cum ambæ simul concurrunt. Et verò potest dari actio extra omnem substantiam, & quantitatem; si nimirum Deus separatim ab his calorem producat, quod fieri potest. In quo euentu num danda sit actio sine passione controuersia est alibi à nobis ex professo tractanda. Responderi tamen interim potest, neque tunc dandam actionem sine passione; eadem enim caloris productio, ut progreditur à Deo, dicetur actio; ut in ipso met calore recipitur, passio vocabitur. Nec mirum quod calor suæ productionis subiectum fiat, cum Angelus actionem, qua creatur, recipiat, ut superius diximus. Quanuis illud in calore maiorem ingerat difficultatem, quod calor dicatur recipere, cum alioqui non sit sub-

subiectum natura sua aptum ad recipiendum, sicuti est Angeli substantia. Verum id totum ad diuinæ potentiae vim referri debet.

Postulat Sextum argumentum ut explicemus num subiecta possint absque naturis suis proprietatibus, à quibus realiter differunt, virtute diuina conseruari. Quod non possint opinio est Capreoli in 1. dist. 3. quæst. 3. & distinct. 4. quæst. 1. Caietani 1. par. quæst. 54. art. 3. & ad cap. 7. libri de ente, & essentia, Soncinatis lib. 8. Metaphys. quæst. 1. idemque nominatim de substantia materiali respectu quantitatis asserit Heruæus quodlibet. 8. quæst. 3. Adducuntur autem hi, alijque eiusdem partis defensores capotissimum ratione, quod, ut argumento obijciebamus, eiusmodi proprietates naturali fluxu ab essentia dimanent. Contraria tamen sententia vera est, cum negari non debeat, quantumvis loco citato repugnet Capreolus, & Caietanus, quoties duo aliqua inter se realiter distincta ita sunt affecta, ut neque vnum ex altero componatur, sicut totum ex partibus; neque alterum contineat totam alterius essentiam, ut materia & forma vnitæ essentiam compositi Physici; posse vtrumvis ab altero seiungi, quandoquidem nulla inde contradictionis repugnantia existit. Hanc partem secutus est præter alios Ferrariensis ad cap. 65. lib. 4. contra gentes, pro eademque stetisse contendit S. Thomam prima par. quæst. 66. alijsque in locis; qui tamen quæstione vltima de spiritalibus creaturis, & in quæstionibus de anima quæstione 12. ait subiectum existere sine propria passione, nec possibile esse, nec intelligibile.

Dubium.

Sententia quod-
rundam.Dubij expli-
cacio.

His positis ad argumentum respondendum est, licet ordinariè ex se maius sit conseruare accidentia extra subiectum, quam subiectum sine accidentibus; neutrum tamen contradictionis repugnantiam inuoluere, nisi interueniat identitas vnius cum altero, tunc enim nequit vtrumvis ab altero separari. Deinde ad reliquam eiusdem argumenti confirmationem dicendum, esto proprietates necessitate physica dimanent ab essentia; posse tamen diuinitus impediri subtrahente Deo generalem, communemve concursum, quo ad earum ortum sine emanationem, vnà cum subiectis è quibus fluunt, concurrunt. Nec proinde concedendum fieri posse, ut id, quod alicui naturale est, naturale ei non sit, uti probat ratio in argumento adducta: præsertim cum inter proprietates secundum suam entitatem à proprijs subiectis diuulsas, & inter earum subiecta permansura sit naturalis conuenientia, cuius merito adhuc Socrates, exempli gratia, intellectrici vi destitutus, suoque ingenio particeps intellectus dicitur.

Solut. 6.

Qua necessi-
tate proprie-
tates ab essen-
tia dimanent.

Vltimo argumento concedendum est Aristotelem negare eo loco posse mentem diuinam separare accidentia à subiecto. Quod eius dictum erit fortasse, qui explicare velit de potentia Dei ordinaria, non de absoluta, ad quam miraculorum editio spectat. Verum huic interpretationi obstat, quod Aristoteles nullam videtur in Deo agnouisse potentiam, præter ordinariam. Quin vero in nulla parte

Solut. 7.

K

philo-

Aristotelis
error circa di-
uinam potē-
tiam.

Philosophiæ turpius errauit, quàm in ea, quæ de diuina potentia est; cum asseruerit Deum necessitate naturæ mundū procreasse, nec posse alium mundum, aliamvè materiam primam producere, vt colligitur ex ijs, quæ ab illo tradita sunt lib. 8. Physicor. cap. 1. text. 7. & cap. 6. text. 52. & lib. 1. de Cælo cap. 9. text. 95. Quod verò contra Anaxagoram obijciebat, futurum nempe si accidens esset extra subiectū, vt album, & sanum de nullo dicerentur, facilem habet explicatio- nem. Si enim album, & sanum concretè vsurpentur, vt ipsa nomina præseferunt, negandum erit positis accidentibus extra subiecta fore vt esset album, & sanum, quod de nullo enunciarentur; nec enim tunc existerent album, & sanum: quandoquidem important accidentariam formam, eiusque formalem effectum subiecto cōmunicatum, qui effe- ctus extra subiectum dari non potest; cum subiectum ipsum inuoluat. Quod si album, & sanum accipiantur abstractè, nimirum pro albedine, & sanitate; tunc fatendum posse hæc dari, etsi in nullo subiecto insint, aut de eo dicantur; ex quo tamen nulla sequitur contradictio.

De hac re in
nostris com-
ment. lib. 8.
Phys. c. 2.
q. 5.

Q V Æ S T I O. VII.

Q V I D N A M A C C I D E N S

amittere, aut acquirere debeat, vt diuinitus
extra subiectum maneat.

A R T I C V L V S. I.

Q V I D C I R C A V T R A N Q V E

partem controuersię sentiendum videatur.



IN accidente, quod ad priorem quæstionis partem attinet, hæc considerata occurrunt, Relatio trans- cendens ad substantiam, aptitudo vt in substantia existat, actualis inhærentia in eadem, itemque exi- stentia, & relatio vnionis. Igitur dū accidēs diuina virtute cōstituitur extra substantiā, n̄ amittit respe- ctū transcendētem ad illam, cum in hoc eius essentia consistat; nec item aptitudinē, vt substantiæ inhæreat, quia eiusmodi aptitudo nihil est aliud, quàm non repugnantia nexu prorsus indissolubili consequens naturam accidentis, sicuti & aliæ proprie- tates negatiuæ. Quod verò ad actualem inhærentiam spectat, duo ab ea importantur, existentia videlicet, & talis existentie condi- ditio, modusvè: quia nimirum id, quod inhæret, existit in aliquo vt in subie-

subiecto, à quo actualem dependentiam in hæsuam habet. Si ergo nondam existentiam spectemus, dicendum eam non amitti ab accidente extra subiectum posito; quia existentia non distinguitur, nisi ut modus rei ab eo, cuius existentia est: sicque re superstitite, & incolomi semper manet. Quod si de modo existentia sermo sit, planum est deperdi tunc illum ab accidente: cum iam non actu pendeat à substantia. Vnde etiam patet quid de relatione vnionis pronuntiandū sit. Nam ubi primum accidens à substantia dilungitur, nemo ignorat dissolui continuo prædictum respectum, qui ex mutuo vtriusque nexu, & copulatione resultabat.

Quid importetur nouum actus in existentia.

Num verò oporteat accidens, ut extra subiectum conseruetur, ali- quod nouum esse acquirere beneficio diuinæ virtutis ipsum immmediate sustentantis, quæstio est, cuius partem affirmatiuam sequuntur Henricus Gandauensis quodlibet. 4. quæst. 7. & 16. & 36. & quodlibet. 8. quæst. 36. & quodlibet. 10. quæst. 8. Ferrariensis 4. contra gent. cap. 66. Caietanus 3. p. quæst. 77. art. 1. & alibi asserentes Deū per actionem, qua tunc quantitatem quasi manu tenet, contribuere illi nouum esse, ratione cuius existat ut quod, fiatque idoneum subiectū ad reliqua accidentia materialia suscipienda. Huius opinionis præcipua ratio est, quia quæritas vi propria, & suo pte ingenio non potest sustinere accidentia: cum id sit officium substantia: quare si à Deo cum suo tantum esse conseruetur, nec illi quicquam amplius adijciatur, nō poterit in se accidentia recipere, aut sustinere. Secundo, Idem confirmari poterit hunc in modum. Accidentia seruata in quantitate extra substantiam exhibent effectus, quos præstarent, si adhuc interuentu quæritatis eidem substantia inhaereret, ut in speciebus diuinæ Eucharistia experientia docet. Vel igitur ad hos effectus edē dos supplet Deus causalitatem, influxumque substantia operantis per huiusmodi accidentia: vel conferteis ad operandum nouum esse, nouamque virtutem. Primum non videtur dandum, ne tot cumulētur miracula; ergo posterius, quod facilius compendiosiusque est. Tertio, Deus conseruat quantitatem extra subiectum non in genere causæ materialis, sed efficiētis, ut est communis Theologorum doctrina; cōseruat ergo illa per aliquam actionem; ea enim est causalitas, seu modus causandi efficiētis causæ: sed omnis actio ad aliquod nouum esse terminatur; igitur quantitas extra subiectum accipit nouum esse.

Num accidens debeat acquirere nouum esse extra subiectum.

1. Opinio.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

Nihilominus oppositum asserendum est cum Scoto in 2. dist. 12. quæst. 2. & in 4. dist. 12. quæst. 1. & 2. Paludano quæst. 1. & 3. art. 2. Marfilio quæst. 9. art. 4. ad 4. Richardo art. 1. quæst. 2. videlicet quæritatem non accipere tunc simpliciter nouum esse; sed retinere antiquū sub nouo modo. Namque vel acciperet nouum esse essentia, quod repugnat, cum essentia stabilis sit, nullumque ferat incrementum, aut imminutionem: vel existentia, quod super vacaneum foret; siquidem accidens, dum incolome est, propriam seruat existentiam, nec alia prætereā indiget, sed tantum, ut sibi sua conseruetur. Cæterum quod tunc nouum existendi modum sortiatur, inde perspicuum fit, quia

2. Opinio.

Eius confirmatio.

Legē etiam
Sot. d. 10. q.
3. art. 2.

Nū quanti-
tas extra sub-
iectū posita
acquitat mo-
dū positiuū.

quantitas inerat antea in substantia, tunc cohæret per se: antea erat subiectum quo reliquorum materialium accidentium, tunc fit subiectum quod eorundem. Aduerte autem nouum hunc modum nihil positiuū quantitati addere, sed negationem tantum vnionis, & actualis dependentiæ à substantia. Etenim eo solum quod quantitas extra subiectū manet, absque alicuius positiui accessu, è subiecto quo, redditur quod; quia ad id sat est ita recipere, sustinere quæ accidentia, vt iam non sit id, cuius interuentu substantia, vti principale subiectum, ea recipit ac sustentat.

Alij tamen putant quantitatem accipere tunc modum quendam positiuum; quod ita esse ex eo ostendunt, quia portio illa noui, & efficacioris concursus, quem tunc Deus adhibet, cum positiuum quidpiam sit, necessariò habebit terminū positiuū, qui alius esse non potest, nisi modus positiuus, seu quantitas sub illo modo. Cui hæc sententia magis placuerit, is dicet non posse quantitatem retinere existentiam sine subiecto, nec reddi capacem suscipiendi per se accidentia, nisi ei per diuinum concursum accedat modus positiuus, qui per negationem vnionis, & actualis dependentiæ à substantia declaratur, esto is non in sola negatione consistat; vt contrariæ partis defensores volunt, aientes totū diuinum concursum terminari quidem ad positiuum, nēpe ad existentiam quantitatis, ad quam antea terminabatur; sed quia tali existentia deest sustentaculum subiecti, rependi hoc, & resarciri per maiorem eiusdem concursus efficaciam. Quo etiam pacto eundem calorem, quem Deus, & causa secunda producunt, potest Deus se solo efficere absque vlla accessione noui modi ex parte termini producti. Quia item ratione si Deus materiam absque actu formæ conseruet, non opus erit positiuum quid formæ adijcere, sed dūtaxat potentiorē impendere concursum, quo formæ causalitas suppleatur.

Conseruatio
accidentium
extra substan-
tiam, & quā-
titatem.

Et hæc quidē de quantitate extra subiectū, dicta à nobis sunt. Quod attinet ad lucem, candorem, cæteraquæ accidentia, quæ aliorum subiecta esse non solent, nequē è subiecto quo, fiunt subiectum quod; erit fortasse, qui putet multo minus ex diuino concursu tribuendum eis modum aliquem positiuum, si extra substantiam, & quantitatem constituantur. Sed non ita est; nam cum accidens, quod extra omne subiectum actione diuina ponitur, debeat eiusmodi actionē in se recipere, vt supra decreuimus, proindeque exercere in illam, subiecti causalitatem, idque non suo pte ingenio, sed supra naturæ propriæ vim; certè ad id munus obeundum conferetur illi à Deo, saltem modus aliquis positiuus, idem re cum ipso accidente: quemadmodum & ordinaria causalitas cuiuslibet subiecti sita est in quodā modo simili, positiuo, vt in Phisicis differuimus.

Lib. 1. cap. 7.
q. 6. art. 2.

ARTICVLVS II.

EXPLI.

EXPLICANTVR DVO AR.

gumenta proximi articuli. Agitur de a^{ct}ione,
& interitu accidentium extra
subiectum.

Diluenda nunc sunt argumenta, quibus ostendi videbatur debe-
re accidētia, cū extra subiectum manent, novū esse accipere.
Ac primi quidem solutio ex dictis conspicua est. Pro secundi
verō explicatione aduertendum posse nos loqui vel de productione
vnius accidentis ab alio posito per diuinam potentiam in quantitate
extra substantiam: vel de productione formæ substantialis ab eodem.
Si igitur de priori productione loquamur, non dubiū, quin ea possit
dari naturaliter absque vllō peculiari concursu Dei suppletis influxū
formæ: si enim aqua calefacta ab igne producit calorē, non concurrēte
ad id forma ignis per aliquē seu totalem, seu partialem concursum sibi
propriū; cū talis forma ibi non detur, cur calor separatus egebit
eo formæ concursu, quem proinde suppleri à Deo oporteat?

Quod si de posteriori productione sermo sit, aiunt nonnulli debe-
re tunc Deū supplere concursum formæ substantialis; quia arbitra-
tur substantialem formam non produci nisi vel à sola substantia per-
actionem ipsi propriam, & quæ non simul ab accidente eliciatur; vel
certē non produci, nisi pariter à substantia, & accidente; ita vt ex con-
cursu vtriusque fiat vnus integer, & totalis concursus. Quare cū po-
sito accidente extra substantiam, forma substantialis talem concursum
exhibere non valeat, siquidem non ibi existit; consequens erit, vt is
compensetur à Deo, si tunc aliqua forma substantialis producenda sit.

Opinio quo-
rundā de pro-
ductione for-
mæ substan-
tialis.

Verū prædicta sententia nobis in Physicis non placuit. Censui-
mus enim cū ignis V. C. ignem generat, non dari modum illum seu
propriū, & distinctū, seu partialis concursus ex parte ignis, sed sufficere
vnā cū cōcursu primæ causæ eū, qui ab accidentibus ignis immedia-
tē elicitur, qui ipsi quoque igni attribuitur, eiusque est, quatenus ta-
lia accidentia sunt virtus ignis, eiusque instrumentum.

Ita porro non minor, nec minus efficax est concursus accidētis sepa-
rati, quam dum substantiæ inhærebat. Proindeque ad argumentum
respondemus neq; Deū separatis accidentibus conferre nonum esse,
aut virtutem; neque vt illa operentur, opus esse, vt suppleat in eis
Deus actiuam causalitatem, influxum ve, quem substantia præsens cō-
ferebat. Quidquid in contrariam partem asseruerit Scotus in 4. dist.
12. quæst. 3. Durandus quæst. 2. D. Bonauentura art. 2. quæst. 3.
Ochamus quæst. 7. Alensis 4. p. quæst. 40 memb. 2. Gabriel lect. 45.
in Canonem.

De concursu
accidentis se-
parati.

Quod de actiuitate separatorum accidentium diximus, pronunti-
andum similiter est de amissione, interituque eorundē: possunt enim
vi naturæ amitti, & aboleri. Vtrūq; de cōmuni Theologorum con-
sensu

De interitu se-
paratorū ac-
cidentium.

sensu tradit D. Thomas 3. p. quæst. 77. At enim Durandus in 4. dist. 12. quæst. 2. art. 2. existimat quantitatem extra substantiam non naturali, sed diuina virtute destrui posse. Quod ita probat; Quantitas illa non corrumpitur corruptione subiecti, cum ibi nullum sit: nec contrarij appulsu, quia quantitati nihil est contrarium, vt docet Aristoteles in categorijs cap. de quantitate: nec per diuisionem, quia quantitas natura sua in infinitum diuidua est: non sunt autem plures modi, quib⁹ ea per facultatem naturæ corrumpi valeat; non potest ergo ita corrumpi. Adde quod quantitas extra subiectum immediatè à Deo conseruatur, proindeque vt esse desinat, oportet Deum peculiarem illum concursū subtrahere, ad quem inhibendum, aut retardandum nulla vis naturæ videtur sufficere. Ad hæc tamen dicendum posse quantitatem corrumpi quoties in ea datur alteratio, aliaue mutatio, quæ secundum naturæ ordinem sufficeret ad corruptionem substantiæ, si ibi esset. Nam quod hæc, aliaque ijs similia, perinde se habent accidentia, ac si eis substerneretur propria substantia. Cum verò talis mutatio euenit, ex lege ordinaria, subtrahit Deus peculiarem illum concursum, quo quantitatem seruabat, vltro cedendo actiuitati causarum naturalium.

Verum nonnulla adhuc aduertenda hoc loco sunt. Primum est, ea, quæ de actione, & corruptione accidentium extra subiectum asseruimus, intelligenda esse cum accidentia sunt extra substantiā; sed tamen in quantitate. Si enim extra quantitatem sint, tunc nec agere, nec pati naturæ viribus possunt; quia ad omnem actionem, & passionem agentium corporalium requiritur contactus, qui ministerio quātitatis fit. Secundum est, cum dicimus accidentia administrare easdem actiones extra subiectum, non pronuntiari id à nobis de actionibus vitalibus: de his enim quid affirmandum sit, vt an facultas videndi speciebus visibilibus configoata ex se visionem edere queat extra subiectum, in libris de anima statuemus. Nec item de manationibus, quibus species panis, & vini refrigeratæ, aut aliter affectæ se se vltro ad tēperiem naturæ suæ conuenientem reuocant. Nam cum hæc, quarum præcipua causa est generans, non fiant interuentu qualitatis alicuius, quantitatisve, sed à forma substantiali immediatè proficiscantur, vt lib. 8. Phisicorum cap. 4. quæst. 1. ostendimus. Cum etiam in diuina Eucharistia forma panis, & vini esse desierint; asserendum erit (quod loco citato, aliorum sententijs omisis, monuimus) eiusmodi fluxus manationesve præstari illic immediatè à solo Deo ex lege huius mysterij ineffabilis, & ex vi prioris, præcipuique miraculi, quo substantia panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi conuersa sunt: præstari, inquam, vt dictæ manationes eo modo procedant, ac si adhuc ibi panis, & vini substantia maneret. Atque ita sentiendum esse, vt diximus, de ijs manationibus affirmant tum alij priuatim, tum communiter illi, qui omnes specierum sacramentalium actiones ad diuinam virtutem referunt, è quorum numero sunt Ochamus in 4. quæst. 7. Scotus distinct. 12. quæst. 1. Durandus eadem dist. quæst. 2. Gabriel super Canonem lect. 45. Alensis 4. p. quæst. 40. memb. 2. art. 2. Quod etiam propendet

Legi etiam
Och. in 4. q.
7.

Non placet
Durandi opi
nio.

Sine quantita
te non datur
actio agentis
corporei.

Emmanatio
num præci
pua causa ge
nerans.

Legi D. Th.
3. p. q. 77. a. 8.
Cap. in 4. d.
12. q. 1. Palu
dan. quæst. 4.
Cath. q. 2.
Rich. 2. 2. q.
2. Aegidium
theor. 44.

det D. Bonaventura distinct. cit. artic. 2. quæst. 3. & Paludanus quæst. 4.

Tertium est, cum ex speciebus sacramentalibus aliqua substantia aggeneratur, ut in nutritione; vel de integro gignitur, ut cum ex ijs putrefactis vermes enascuntur, solere Deum materiam subijcere, vel eandem, quæ per transubstantiationem panis defierat, vel aliam de nouo creatam, ne nutritio absque accessu nouæ materiæ partialis; vel generatio absque integra materia detur; quod, ut attendenti planum erit, repugnantiam inuoluit.

De generatio-
ne substantiæ
ex speciebus
Sacrae Eucha-
ristiæ.

ARTICVLVS III.

DILVITVR TERTIVM ARGV-
mentum primi articuli. Ostenditur causalita-
tem subiecti respectu accidentium non
suppleri à Deo in genere causæ
materialis.

Postulat tertij argumenti difficultas, ut exponamus quo causæ genere suppleat Deus causalitatem subiecti respectu accidentiū, cum illa extra omne subiectum conseruat. Sunt qui putent supplere in eodem causæ genere, hoc est, in genere causæ materialis, siue subiectiue, dempta tamen omni imperfectione. Aiunt enim causalitatem subiecti duo impertare; sustentationem, & receptionem. Deum verò subire sustentationem, quia sustentat; & quasi manu tenet accidentia; non subire autem receptionem; quia non ita ea sustentat, ut ipsi inhæreant; alioqui imperfectionis notam haudquaquam euaderet. Quod autem asserendum sit Deum non in genere causæ efficientis, sed materialis accidentia fulcire, eo potissimum argumento probant, quia ut causa efficiens, & materialis inter se specie distinguuntur, ita & earū causalitates. Quo fit ut causalitas vnus per alterius causalitatem suppleri non possit.

Quorundam
opinio.

Præterea cum huius sententiæ auctores opinentur causalitatē causæ materialis, seu subiectiue consistere in modo quodam positiuo non transeunte in effectum, sed manente in re, quæ denominatur causa; ut nos etiam in Physicis constituimus, aiunt quoties Deus supplet causalitatem causæ materialis, imo & dum ordinariè concurrit cum materia, ut causa vniuersalis cum sua particulari (quod similiter volunt præstari à Deo in eodem causæ genere) aduenire ei nouum modū positiuū, qui in ipso Deo insideat; quod item inquirunt accidere in cōcursu Dei dum in quolibet alio causæ genere concurrit: siquidem arbitrantur omnes prorsus causalitates in ijs modis consistere.

Modus cau-
sandi causæ
materialis.

Verum hæc sententia nequaquam admittenda est. Primum quia cum

Cōfutatō sa-
pientioris sen-
tentia.

cum ij modi non fuerint ex æternitate in Deo, sed ei de nouo accedat; sequeretur dari in Deo potentiam passiuam ad illos recipiendos, & ex consequenti Deum non esse actum purum, ac simplicem. Deinde vel ij modi incipiunt inesse Deo per actum intellectus, aut voluntatis; vel resultant in essentia diuina: quorum neutrum dici potest; si quidem per actum intellectus nihil producitur manens in Deo præter Verbum Diuinum; & per actum voluntatis nihil præter Spiritum Sanctum. Ponere autem in Deo illas resultantias absurdum est, & inauditum in Theologia; nulla ergo ratione tales modi possunt Deo aduenire. Postremo id, quod ex non habente aliquid, fit habens aliquid, haud dubie mutatur; si quidem aliter afficitur nunc, atque antea: sed Deus ex non habente hos modos, fit habens illos; cum ijs ab æterno caruerit; & hi modi sunt aliquid, quia non sunt nihil, alioqui causalitas causæ materialis in nihilo sita esset; igitur Deus mutatur, contra illud Malachiæ 3. Ego Deus, & non mutor; & Iacobi 1. Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio; & illud in cap. Firmiter de Summa Trinitate, & Fide Catholica, ex Concilio Lateranensi 2. Vnus solus est verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis. Neque satisfaciunt qui respondent accessionem talium modorum non fat esse ad veram rei mutationem. Est enim triplex gradus eorum, quæ aduentu suo rem mutant. In primo continentur illa, quæ ab eo, cui denuo adueniunt, realiter differunt, vt candor à Socrate. In secundo, quæ differunt essentialiter, & non realiter, vt relatio à suo fundamento. In tertio, quæ differunt tanquam modi à rebus, quarum modi sunt, vt materiæ, vel formæ causalitas ab ipsa materia, & formæ; & existentia rei ab essentia. At enim licet quæ in tertio consistunt gradu rem minus mutant; negari tamen non potest eam reuera mutare, cum eorum interuentu res aliter, atque antea, positivè se se habeat. Siue ij modi sint absoluti, siue respectivi, dummodo ponantur non per solum intellectum aduenire, aut extrinsecus tantum denominare, sed à parte rei in ipsa diuina substantia inesse.

Sanè cum Deus non solum immutabilis sit; sed omnino immutabilis, ita vt immutabilitas ex Patrum, & scholasticæ Theologiæ professorum doctrina proprium Dei attributum sit: qui tamen prædictos modos Deo attribuunt, Deum si non reali, aut formali; modaliter tamen mutatione cunctis rebus creatis mutabiliorem faciunt. Cum enim Deus ex eorum sententia in omnibus quatuor causarum generibus secundum modos illos sibi ex tempore accedentes concurrat; oportebit ipsum innumerabiles modos partim stabiliter sustinere, partim singulis horum quadrantibus, singulisque momentis de nouo subire. Siquidem quot in mundo existunt substantiæ separatae, quot animæ rationis compotes, quot materiæ, quot denique entia, quæ per creationem producta fuere, quibus etiam nunc Deus idem esse confert: similiter quot inveniuntur in rebus creatis operationes, seu fixæ, vt sunt visiones beatificæ; seu transcurrentes, vt nostrates cogitationes, vt calefactio ignis, aliæque id genus (ne omnes sigillatim percurramus) totidem modi ad effectri-

Malachias.
Iacobus.
Cap. Firmiter.

Triplex gradus eorum, quæ suo accessu re mu-

Nulla prorsus mutatio in Deum potest querere.

Adhuc Deus rebus a se creatis idem esse confert.

effectricem causam pertinentes Deo conuenient. Idemque in cæteris causalitatû generibus accidet; ita vt quot numero sunt causalitates materierum, & subiectorû, substantiales, vel accidentarias formas sustine-
tium; quot formarum, finium, & exemplariû, totidem numero modi ad hæc causas spectâtes Deo insint. Quin & simul quot causalitates ex iisdem generibus cessant quotidie circa creaturas, cû quibus Deus secundum illos modos necessariò cõcurrit; totidem modi perpetua varietate desinant in Deo existere. At quis non videat hæc modorum accedentium, & recedentium turbam, & colluionem à syncerissima diuinæ naturæ simplicitate omnis potentialitatis, & mutationis experte, omnino alienam esse?

At dissoluamusea, quibus aduersarij potissimû nituntur. Aiunt posse Deum mun⁹, & officiû causæ materialis, de qua hic loquimur, ab omni nota imperfectionis liberare. Nõ ita est: quia causalitas materiæ ex sua natura, & essentia, est causalitas passiuæ; quæ proinde ita imbibitam habet imperfectionem, vt ab ea eximi nequeat. Vnde illud D. Thomæ lib. 2. cõtra gētes cap. 25. quod cõmunis Theologorû consensus approbat. Non potest ea Deus, quæ posse, est potentia passiuæ. Cû verò obijciunt posse Deum sustentare non recipiendo; aduerte sustentare in cõmune, esse quid indifferēs ad sustentare absque receptione, & cû receptione: sed contrahi ad diuersas species per aliam, & aliam differentiam, vt, exempli gratia, ad sustentationem, quæ fit per terminationem dependentiæ à supposito: quam sustentationem omnis imperfectionis experte subit Verbum Diuinum respectu humanitatis: & ad sustentationem, qua Deus dicitur sustentare res omnes conferendo illis esse actiuè, quæ similiter nullam inuehit imperfectionem: & ad eam, qua quodlibet subiectum sustinet accidentia recipiendo illa, similiterque materia formas ab ipsa dependentes: quæ receptio est specifica differentia, seu quasi differentia contrahens sustentationem in cõmune ad eam, in qua subiecti, & materiæ causalitas sita est. Quare vt homo absque propria suæ speciei differentia esse nequit, ita nec causalitas materiæ absque receptione. Vnde cû receptio imperfectio sit, repugnat sustentare Deum accidentia in genere causæ materialis, sicuti repugnat ea in se recipere.

Sed opponat aliquis. Materia recipit animam rationalem, neq; tamen eam sustentat; ergo recipere non est differentia contrahens sustentationem in cõmune ad sustentationem materialem. Respondetur recipere, dici analogicè de receptione materiæ cõparatione accidentiû, formarûq; ab ea dependentiû; & de receptione eiusdem, collatione animæ rationalis, quam materia nequaquam sustinet, vt pote independentem à corpore quoad suum esse: ideoque nihil mirum si posterior hæc receptio seorsim à sustentatione abiuncta inueniatur.

Dicendum ergo est cû Deus conseruat accidentia extra subiectum, supplere causalitatem causæ materialis per concursum causæ efficientis, vt est cõmunis Theologorû sententia in 4. dist. 12. alijsque in locis. Licet enim causa secunda vim alterius causæ in diuerso causæ genere supplere n̄ possit; prima tamen ob suam eminentiam, & infinitatem potest.

Dilutio arg.
pro sententia
initio art. p.
posita.

sustentatio
varijs modis
sumitur.

Obiectio.

Dilutio.

Veræ senten-
tiæ explica-
tio.

L

Præstat

Responſio ad
3. arg. primi

Præſtat verò id Deus adhibendo potentiorẽ, & efficaciorẽ concurrũ, quo, abſq; ſuſtentatione paſſiva, conſervet eſſe accidentis cõpenſando concurrũ, quem ad id ſubiectũ ante præſtabat. Atque ut antea, dum accidentia inhærebant ſubiecto, impertiebat illis Deus eſſe effectivè, & ad eſſe, quod eis ſubiectũ paſſivè dabat, ipſe in genere cauſæ agentis concurrebat: ita & nunc idem eſſe effectivè cõfert, ſed actione valentiori, ac miraculoſa, qua cauſalitatẽ ſubiecti ſupplet. Quib; ita expoſitis ad argumentũ, cuius occasione hæc diſſerimus, reſpondendũ eſt conſervare Deum per aliquam actionẽ accidentia extra ſubiectũ, nec oportere omnẽ actionẽ terminari ad novũ eſſe rei.

Q V Æ S T I O. VIII.

DE TVR NE SVBSTANTIALIS generatio, an non.

A R T I C V L V S. I.

ET SI EAM VETERES negarint; negari tamen non poſſe.

Falſa veteris
Philoſophiæ
opinio de ge-
neratione re-
rum.



Diſſervimus hætenus de natura alterationis, de quẽ eius, & aliorum accidentium materialium ſubiecto; proximũ eſt, ut de generatione ſubſtantiali, quæ alterationẽ ſequitur, diſputemus. Ac primum quod ad propoſitam quæſtionẽ ſpectat: Rũdioris ſeculi philoſophia nullã in rebus natura lib; ſubſtãtiã, præter materiã, agnovit; & quod hui; erroris cõſequentiũ erat, omnẽ ſubſtantialẽ generationẽ e medio ſuſtulit. Non ita Plato, & Ariſtoteles, horumquẽ alumni Academici, & Peripatetici, qui quamlibet rem naturalem ex materiã, formaquẽ ſubſtantiali, cõpoſuere, aſſerentes elemẽta omnia, & ex his concreta corpora, ſecundũ ſubſtãtiã gigni, & interire; gigni quidẽ accẽſſu formæ; interire eiũdẽ abſceſſu, occaſuẽ. Licet verò Ariſtoteles tum ſuperioribus capitibus, tũ alijs in locis longa diſputationũ ſerie veteres Philoſophos cõfutarit, oſtẽderitquẽ dandam eſſe ſubſtantialem generationẽ; nos tamen id in præſentia breviter cõmonſtrabimus hunc in modum.

Conſtat ex
Ariſt. lib. I.
Metaph. c. 2.
& ex Lact. lib. 7.

Plato in Ti-
mæo. Ariſt.
lib. 2. huius
op. c. 9 & 1.
Phyſ. c. 7. &
lib. 2. de æo.
c. 1. & lib. 7.
Metaph. c. 4.
& lib. 12. c. 2.

Aſſeritio, & cõ-
probatio for-
mæ ſubſtan-
tialis.

In rebus phyſicis, quæ ſub lunæ orbe continẽtur, ut in igni, alijsquẽ elemẽtis, & in miſtis, præter materiã, dantur formæ ſubſtãtiales, ac circa huiusmodi formas accidit mutatio ab una ad aliam ſub eadẽ cõmuni materiã, ut à formã aquæ ad formã ignis; hæc aut mutatio eſt generatio ſubſtãtialis. Negari ergo non poteſt dari talem generationẽ. Maior propoſitio huiusce argumentationis mẽbratim oſtẽditur, ac prima eius pars, videlicet dari in rebus phyſicis formas ſubſtãtiales, ita ſuadetur.

Paſſim

Passim experimur aliquas peculiares operationes rata cōstātia quibusdā rebus conuenire, quæ alijs non cōpetūt, vt igni calefacere, aquæ refrigerare. Cum igitur huiusmodi operationes n̄ sint à materia, quæ vt nullū ex se habet actū, ita nullam agendi vim possidet, consequēs est, vt sint à forma substāiali. Nec huiusmodi rationis vim effugiet, qui respōderit esse illas à formis accidētarijs, nec ab vltiori alio fonte dimanare. Quærimus enim cur hæ ipsæ formæ accidētariæ quibusdā rebus cōueniant, alijs non; vt cur igni calor, n̄ aquæ; cur aquæ frigus, non calor, competat? Sanē cum huius rei causa non sit materia, tum quia est pura potētia, tum quia ex se n̄ magis hanc, quā illam qualitātē poscit, cū in omnibus rebus sublunaribus sit eiusedē infimæ speciei; reliquū est, vt sit forma substāialis, quæ eiusmodi qualitates primò ex se fundit, tum earū interuentu actiones edit. Idē quoque priuatim in mistis Peripatetici quidam ostendūt. Nāque in ijs aliquid datur, quod quatuor primas qualitates in sua proportionē continet, & coercet: hoc autem n̄ esse aliud, quā formam facillē conuincitur. Nō enim est materia, cum hæc nihilo magis hanc, quā illam qualitātū intensiōē exigat. Nec sūt ipsæ primæ qualitates, vt quæ sibi aduersentur, & interitū vicissim moliantur. Nec vero est qualitas aliqua ex earundem qualitatum permistione orta. Nam potius ea à primis qualitātibus penderet, quā primæ qualitates ab ipsa. Restat igitur, vt sit substantia aliqua ijs, prior, ac nobilior, quæ toti composito præsit, & potentiorū qualitātū vim dominatu suo cohibeat, ac refrenet, id est, forma substāialis. Idque videtur Pythagoræ occasionem dedisse appellādi formam harmoniā; videlicet, quia contrarias qualitates, quoad eius fieri potest, ad concētum, & amicitiam redigit. Quare perspicuum manet singulis compositis physicis suam formam substāialem competere.

Quod autē circa huiusmodi formas, hoc est, ab vna ad aliam, mutatio detur, ex eo constat, quia cum ignis lignumurit, consumpto ligno prodit, remanetque eius loco quippiam eadē habēs proprietates, & operationes, quas ignis; siquidem lucet, sursum nititur, calefacit. Cum igitur hæc à forma oriantur, vt paulò ante ostendimus, & non ab alia, quā à forma ignis, vt tanta affectionum conuenientia, & similitudo declarat; manifestum relinquitur fuisse denuò introductam formam ignis in materiam ligni; atque adeo ab huius ad illius formam mutationem esse factam; quod similiter de alijs eiusmodi transmutationibus pronuntiandum erit.

Iam quod hæc mutatio, sub eadē materia cōmuni accadat, ex eo cōcluditur, quia vel materia, quæ prius sub forma ligni extiterat, manet sub forma ignis; vel non: si manet, habetur propositū; si non manet, sed omnino perit, vel ergo alia à generāte ignē producit, vel sola forma ignis residua est; quorū neutrum dici potest. Nō primū, quia materia, vt in Phisicis ostendimus, à solo Deo accipit esse per creationem: non posterius; quia, vt alia absurda prætereamus, sequeretur cōpositū naturale constitui ex sola forma. Reliquū est igitur vt eadē materia singularis sub vtroque termino perseverans prædictam mutationē sustineat.

Materia nullā habere actiuitatē Arist. hoc lib. c. 7. text. 33. Alein. lib. de doct. Plat. cap. 11. Ploti. c. 18. lib. 7. enn. 3. Diu. Aug. lib. de nat. boni. c. 18.

Leged. Th. 1. p. 9. 76. a. 3. Caiet. 2. de ani. c. 5.

Materia omnis actiuitas est propria.

Forme substantiales.

Forma cuius Pythagoræ harmonia.

Materia à solo Deo accipit esse per creationem.

at et b. 1. n. c. 2. Lacit.

in Ti. Arist. huius 9. & 1. c. 7. & de an. lib. 7. ch. c. 4. 12. c. 2.

Lib. 1. cap. 7. 9. 1. a. 2.

Perpetuitatis
appetitus.

Sed alia etiam ratione probari potest dari substantialem generationem. Namque omnia composita sublunaria se tuendi, ac perpetuandi ingenitum habent a natura appetitum, ut (quod Aristoteles lib. 2. de anima cap. 4. text. 34. & 35. animadvertit) hac ratione, quoad fieri possit, primam causam, quæ immortalis est, imitetur. Cum igitur se se eadem numero conservare nequeant, quia corruptioni sunt obnoxia, consequens est, ut nitantur se conservare in propria specie, perenni aliorum, atque aliorum singularium successione; hoc verò non aliter assequuntur, quam per generationem, quæ de novo genita in intereuntium locum subrogantur. Datur ergo in rebus physicis talis generatio, alioqui natura, quæ nihil in cassum efficit, appetitum illud frustra indidisset.

Lege Arist.
lib. 2. de ge-
ner. an. c. 1.

ARTICVLVS II.

OCCVRRITVR ARGVMENTIS, quibus substantialis generatio op- pugnari potest.

Primum arg.

Explicanda hoc loco sunt aliquot argumenta, quæ quis afferret ad substantialem generationem à medio tollendam. Primum est; Id, quod non est per se, non debet produci nisi ab eo, quod per se est; atqui formæ rerum naturalium non sunt per se; quia non per se coherant, & sunt participationes quædam formarum absque materia per se existentium: ergo ab ijs debent effluere in materiam, non autem ab agente naturali per generationem. Nulla ergo datur substantialis generatio, saltem quæ naturalium agentium virtute fiat.

Aristoteles.

2. Secundum est. Cum totum ex suis partibus coagmentetur, & constet, non potest aliquid dici totum produci, nisi tunc omnes eius partes efficiantur: sed id, quod substantiali generatione fit, dicitur totum produci, ut docuit Aristoteles cap. 4. huius libri text. 23. aiens generationem esse mutationem totius, siue ad totum: ergo eius, quod ita gignitur, necesse est partes omnes tunc efficij: at hoc impossibile est, cum materia à nullo agente creato vnquam fiat, ut supra diximus; sed à solo Deo initio mundi creata sit: ergo nulla generatio substantialis re vera datur.

Essentia inest
rebus ex æter-
nitate.

3. Tertium. Generatio terminatur ad esse, teste Aristotele 8. Physicor. cap. 7. text. 62. hoc autem esse non est ipsum esse substantiæ, seu essentiæ (quia id non ex tempore, sed ex æternitate unicuique rei inest, unde & Aristoteles 7. Metaph. cap. 8. text. 27. scripsit essentiam, siue substantiam non fieri) est ergo esse existentia: sed hoc esse est accidentarium rei creatæ; siquidem existere, ut Theologi vno consensu docent, ad solius Dei essentiam pertinet. Igitur nulla generatio habet pro termino substantiam, sed esse accidentarium; proindeque omnis generatio est accidentaria, nulla substantialis.

D. Hil. 6. de
Trinit. Boet.
de heb. c. 2.
D. Thom. d.
eate & ess. c.
4. & lib. 1.
contr. gent.
c. 22.

Quar-

Quartum. Si vlla esset substantialis generatio, id, quod per eam fieret, caperet esse in instanti, vt est communis philosophorum vox aientium generationem substantialem esse momentaneam actionem; atque ita id, quod gignitur, dum fieret, iam esset: sed hoc palam negat Aristoteles multis in locis, vt 6. lib. Physicor. cap. 6. text. 59. & 8. lib. Physicor. cap. 8. text. 69. vbi ait nihil simul esse, & fieri: ergo &cæt.

Quintum. Si daretur generatio substantialis siue generatio simpliciter, sequeretur posse aliquid generari ex nō ente simpliciter; sed hoc fieri nequit, quia non ens simpliciter est nihil: ex nihilo autem per naturam nihil fit: ergo nulla datur generatio simpliciter. Consecutio probatur, quia sicut se habet generatio secundum quid ad nō ens secundum quid; ita generatio simpliciter ad non ens simpliciter: sed generatio secundū quid fit ex non ente secundum quid, vt generatio albi ex non albo: ergo generatio simpliciter fit ex non ente simpliciter.

Hæc tamen argumenta paruo negotio diluuntur. Ac primum quidem attingit dogma Auicennæ existimantis formas physicas illabi in finem materiæ ex influxu, & virtute intelligentiæ, sublunarium corporum, vt ipse aiebat, gubernatricis. Quem errorem refellit D. Thomas 1. p. quæst. 65. art. 4. & lib. 3. contra gent. cap. 69. eundēq; nos confutauim⁹ lib. 1. Phys. Nunc igitur ad argumentum dūtaxat respondentes, negamus formas, quæ non existunt per se, debere produci à formis, quæ per se existunt absque materia. Habent enim suas causas physicas per se existentes, à quibus comproducantur, videlicet agentia naturalia. Eaque vi carent intelligentiæ, vt loco citato ex cōmuni Aristotelis, & Theologorum sententia demonstravimus.

Ad secundum respondendum est licet totum ex suis partibus coalescat; tamen, vt aliquid dicatur totum produci, non oportere tunc omnes eius partes fieri: sufficit enim per earum vnionem incipere esse illud compositū, quod antea non existebat, vt Socratem; esto aliqua eius pars antea extiterit; imo licet ambæ præcesserint, nō tamen vnita vt fiet in resurrectione corporum, quæ erit quædam regeneratio, qua totum iterū produceretur, & reuiuifcet ex partibus iam antea existentibus sed diuulsis, ac tunc iterum copulatis.

Ad tertium, generationem terminari ad esse, hoc est, ad substantiam rei sub esse existentia, ita vt substantia sit terminus qui, existentia vero terminus sub quo, quæ existentia licet accidentario rebus creatis competat, non ideo generationes substantiarum accidentaria vocanda sunt; cū principalis terminus, vnde generationum species, & appellatio sumi debet, substantia sit. Quod autem obijcitur substantiam, & essentiam non habere causam (quidquid sentiendū sit de connexionibus essentialib⁹, & alijs, quæ perpetuam habere veritatem, ac nunquam cœpisse dicuntur, qualis est inter animal, & substantiā, inter hominem, & disciplinā particeps, de quibus alibi) dicimus substantiā, & essentiam quoad sui productionem in rerum natura, habere causam efficientem; quia cum Socrates gignitur, eius substantia, & essentia accipit à generante esse existentia, sub quo incipit esse, cū antea nō

Ex nihilo nō
hil per natura-
ram.

Dilutio 1. ar-
gum.
Error Auicē-
næ.

Dilut. 2.

Resurrectio
regeneratio
quædam.

Dilut. 3.

Quo pacto
essentia non
habeat causā

Cap. 9. q. 12.
art. 3.

De hac re D.
Thom. 1. p.
q. 10. a. 3. &
de vent. q. 1.
art. 5. ad 7.
Capit. in 1. d.
8. q. 1. Caiet.
c. 4. de ente,
& ess. Alb. in
postpræd. c.
2. ex Auic.
Alg. & Al-
phar.

Formæ non
propriè dicū
tur produci,
excepta tamē
rationali.

Dilat. 4.

extaret. Neque hoc negat Aristoteles lib. 7. Metaphys. loco citato: ibi enim, ut ex contextu orationis liquet, tantum docet nec formam, nec essentiam abstractè sumptam propriè, ac simpliciter dici produci; sed comproduci, quatenus in præcipuo generationis termino, qui totum compositum est, continetur. Cum audis formam non propriè dici produci, excipe animam rationis participem, quæ ut est per se existēs, ita per se propriè effici dicitur, nimirum per creationem.

Ad quartum, Id, quod incipit esse per generationem substantialem propriè dictam, quæ est actio momentanea, in instanti accipere esse, & cum gignitur, iam existere: Aristotelem verò locis in argumēto adductis loqui partim de generatione accidentaria, partim de substantiali, non per se tamen sumpta, sed vnà cum præcedente alteratione; quæ alteratio dum est, dicitur aliquo modo res gigni, quatenus tenditur ad rem generandam, ut ad terminum ipsius alterationis, licet externum: cum verò res hisce modis gignitur, nondum existit, ut manifestum est: quia quod albescit .v.c. nondum ex integro album est, & id, quod substantialem generatur, id est, ad cuius substantialem generationem tenditur, non est, nisi in instanti introductionis formæ.

Lege Hera.
quodl. 8. q. 7.

Dilat. 5.

Non ens du-
pliciter acci-
pi.

Ad quintum dicito, non ens simpliciter, bifariam sumi. Vno modo, ita ut particula, non, neget ens in actu tantum: & ita concedendum est generationem simpliciter fieri ex non ente simpliciter; quia fit ex materia, quæ est non ens in actu; cum sit pura potentia. Altero, ut neget absolutè tam ens in actu, quam potentia; quo pacto negari debet generationem simpliciter fieri ex non ente simpliciter. Nec similitudo illa inter generationem simpliciter, & secundum quid, admittenda est: licet enim generatio secundum quid, fiat ex non ente secundum quid; non ideo generatio simpliciter erit ex non ente simpliciter, id est, neq; ex ente actu, nec potentia.

Q V Æ S T I O. IX.

AN GENERATIO SVBSTANTIALIS rectè ab Aristotele definita sit.

A R T I C V L V S I.

EXPLICATUR DEFINITIO
generationis substantialis.

Triplex acco-
ptio genera-
tionis.

Generatio in doctrina Aristotelis trifariam sumitur, fusè, stri-
ctè, medio modo. Fusè comprehendit tam substantialem, quam
accidentariam generationem, sicque de illa agit Aristoteles lib. 1. 1.
Meta-

Metaphys. cap. 10. & libro 5. Physicor. cap. 1. text. 7. vbi generationem definiunt, mutationem ex non subiecto in subiectum, id est, vt ibidem interpretes declarant, à termino negatiuo ad affirmatiuū, siue is substantia sit, siue accidens. Sic quoque de generatione locutus est Aristoteles hoc in libro cap. 3. text. 11. cum dixit tam substantias, quam accidenti generationem subire. Strictè verò accipitur generatio pro sola viuentium productione, vt in libro de vita, & morte cap. 1. vbi generatio dicitur participatio animæ vegetatricis in calido. Denique medio modo spectata omnem, solamque generationem substantialem complectitur. Ac secundum hanc tertiam notionem disputauit de ea Aristoteles lib. 12. Metaphys. cap. 1. text. 7. & hoc in libro cap. 4. text. 23. vbi docuit, cum res gignitur, non manere idem sensibile subiectum.

De qua generatione dis-
seruerit hoc
lib. Arist.

Igitur de generatione hoc tertio modo considerata, quæ ad huiusce operis disciplinam ex instituto pertinet, priori loco differemus. Eius verò quatuor potissimum definitiones, quæ tamen re ipsa in vnam, eandemque recidunt, ex Aristotele colliguntur. Prima ex libro 3. Physicor. cap. 1. text. 14. Generatio est via ad naturam. Secunda ex 8. libro eiusdem operis cap. 7. text. 62. Generatio est mutatio ex non ente ad ens. Tertia ex hoc libro cap. 4. text. 23. Generatio est mutatio totius nullo sensibili subiecto manente. Quarta ex hoc etiā libro cap. 5. text. 25. Generatio est mutatio à substantia potentia in substantiam actū.

Quatuor de
finitiones ge-
nerationis.

Cum autem generatio mutatio sit, habeatque subiectum, cui inhaereat, itemque terminum à quo, & terminum ad quem. Hæc omnia in hisce definitionibus, etsi non in singulis expressa, inueniuntur. Nam via, quod in prima definitione est, idem valet, ac mutatio, quod in cæteris definitionibus ponitur. Subiectum autem generationis, quod est materia prima, notatur in tertia definitione, cum dicitur in generatione non manere sensibile subiectum, hoc est compositum, sed materiā; idemque traditur in quarta, illis verbis, substantia potentia; siquidem materia dicitur ens potentia, siue substantia potentia, vt alibi exposuimus. Terminus à quo, qui est priuatio formæ introducendæ, significatur in secunda definitione, appellatione non entis. Terminus ad quem principalis, quod est compositum, indicatur in tertia definitione vocabulo totius; minus principalis verò, qui est forma, in prima, nomine naturæ. Namque vt docet Aristoteles lib. 2. Phys. cap. 1. text. 12. & 1. de partibus animalium cap. 1. alijsque in locis, forma est præcipuum naturæ significatū, pro quo accipitur natura cum absolute ponitur. Idem etiam vterque terminus ad quem, indiscretè explicatur in secunda definitione nomine entis.

Quæ in quali-
bet genera-
tione repe-
riantur.

Lib. 1. Phys. c.
9. q. 3. a. 1.

Lege d. Th.
4. contr. gē.
cap. 63.

Cæterum omnes superiores particulæ possunt in vnam definitionē explicatè colligi, hoc modo. Generatio est mutatio à priuatione formæ substantialis ad formam substantialem in materia. Locum generis habet mutatio, quæ vt D. Thomas. 1. p. quæst. 45. art. 2. & in 2. dist. 1. quæst. 1. art. 2. quæstiuncula 3. & 2. contra gentes cap. 17. &

Apud genera-
tionis defini-
tio.

Quid requi-
rat propria
mutatio.

& 18. alijque auctores animaduertunt, si propriè sumatur, requirit sub-
iectum, quod duratione antecedit formam, quæ per ipsam mutationē
inducitur. Nihil enim mutari dicitur nisi ab vno termino, & statu, in
quo erat, ad aliū transeat. Quare nec creatio, nec transubstantiatio in
mysterio Eucharistiæ, neque cōuersio, qua Deus potest totam vnā
creaturam in aliam conuertere, vt totum hominem in lapidem, muta-
tiones dicuntur; quia non eis subest cōmune aliquod subiectum manēs
sub vtroque termino. Igitur per particulam, mutatio, reijciuntur à
definitione generationis, tum hæc; tum, vt semel dicamus, quæcunq;
alia, quibus ratio propriæ mutationis non conuenit. Verba illa, à pri-
uatione formæ substantialis ad formam substantialem, excludunt mu-
tationes accidentarias, quæ non tendunt ad substantialem formam, sed
ad accidentariam, cuiusmodi est calefactio. Porro licet omnis mutatio
ad formam substantialem, sit in materia, sitque generatio; atque adeo
nihil per vltimam definitionis particulam denuo reijciatur: eā tamen
adhibuimus ad maiorem explicationem, vt in definitione tradita enu-
cleatè apparerent tria illa principia, quæ ad conceptum quidditatiuū
generationis substantialis requiruntur, materia, nimirum, forma, & pri-
uatio, vt lib. 1. Physicor. cap. 7. cum Aristotele docuimus.

Quæst. 1. a. 4.

Tria princi-
pia requisita
ad generatio-
nem.

ARTICVLVS II.

OBIECTA, ET EORVM confutatio.

Primū arg.

AD demoliedas tñ singulas particulas, ppositæ definitionis singu-
la se se offerunt argumenta. Ac primum quod generatio n̄ sit
mutatio, hunc in modum ostenditur. Si generatio esset mu-
tatio, quidquid gignitur, mutaretur; sed non ita est: ergo generatio nō
est mutatio. Probatur assumptio. Nam Verbum Diuinum genitum
est ex Virgine Matre, & tamen non fuit mutatum, cū in Deum
nulla mutatio cadat; igitur generatio non est mutatio.

2. Argum.

Deinde. Quod non sit mutatio ad formā, probatur. Terminus gene-
rationis non est forma, sed compositum: ergo generatio est mutatio ad
compositum, non ad formam. Antecedens ostenditur. Nam cū
generatio tendat ad esse rei; id tantum dicitur generari, quod per se
existit; nulla autem forma, rationali excepta, existit per se, sed dun-
taxat compositum, quod in suo esse subsistit.

3. Argum.

Tertio. Quod non sit mutatio in materia, ita cōcluditur. Si genera-
tio in materia esset, posset ipsam denominare; cū omne accidēs ap-
pellet subiectum, cui inest; sed generatio non denominat materiam vt
perspicuū est; siquidem materia non dicitur generari; sed creari. Igitur
generatio non est mutatio facta in materia.

Solutio pri-
mi argum.

Ad primum horum concessa maiori propositione, ad minorē res-
pondendum, Verbum Diuinum dici mutari ratione temporariæ ge-
nera-

nerationis: non esse tamen absolutè pronuntiandum aut Deum, aut Verbum diuinum mutari, sed cum adiectione, videlicet per communicationē idiomatū, & ratione naturæ assumptæ, ne videamur ipsi naturæ diuinæ in se mutationem tribuere.

Cum Arist.
lib. 4. Physic.
9. text. 84. lib.
7. Metaph. c.
8. text. 26. &
lib. 8. c. 5. text.
24. D. Th. 1.
p. q. 45. art. 1.
& alij.

Ad secundum respondendum est terminum generationis principalem, esse compositum, idque tantum propriè dici generari, vt probat argumentum; minus præcipuum verò, qui tamen per se formaliter speciem tribuit generationi, esse formam; ideoque generationem rectè definiri mutationem ad formam, vt exprimat id, quod eam per se specificat: quamquam eadem non incongruè etiam definiatur per respectum ad totum, vt quoniam sit eius principalis terminus, intelcat.

Solutio. 2.

Compositū
propriè gene-
rari.

Ad tertium dicito generationem denominare materiam secundum commune nomen mutationis: dicitur enim materia propriè mutari: non eam tamen appellare secundum peculiarem notionem ipsius generationis; etsi contrarium scripsisse videatur Auerroes. 1. lib. Physicor. comm. 6. Iandunus. 5. quæstione 2. & Saxonia 1. huius operis quæstione 2. & alij de grege Auerroistarum. Nec oportet omne accidens absolutè appellare subiectum, cui inhæret, præsertim cum appellat subiectum principale, vt in re proposita euenit, in qua v. g. Socrates, qui est subiectum principale generationis, dicitur generari.

Solutio. 3.

Materia dicitur
propriè mutari, non
tamen generari.

QVÆSTIO X.

AN DEFINITIO GENERATIONIS viuentium rectè se habeat.

ARTICVLVS I.

EXPLICATVR DEFINITIO generationis viuentium.



Explicata natura generationis substantialis in commune, proximum est vt quidnam generatio viuentis sit declaramus. Generatio viuentis, vt de substantiali generatione dicebamus, tripliciter sumi consuevit, amplè, medio modo, pressè. Amplè, pro productione viuentis à quocūque. Quo pacto non solum productio equi ab alio equo generante, sed etiā muris, qui ex putri materia à Sole fit, generatio viuentis appellatur. Medio modo, p productione viuentis ab alio viuenti, seruatis certis conditionibus, de quibus mox dicemus. Pressè, pro productione

Triplex no-
tio generatio-
nis viuentiū.

M viuen-

viuentis ab alio viuento, non quolibet, sed per cognitionem operante.

Definitiones
generationis
viuentium,

Aristoteles.
D. Damasc.

Quod ergo attinet ad generationem viuentis primo modo acceptam, facile est eam definire, nimirum ita, Generatio est productio, seu processio rei viuentis ab aliquo. Generatio autem secundo modo sic definitur à D. Thoma prima par. quæstione 27. artic. 2. conuenienter ijs, quæ tradidit Aristoteles lib. 7. Metaphysic. capit. 8. text. 28. & lib. 8. Ethic. capit. 12. & in problematis sect. 4. problemate 14. & Diuus Damascenus lib. 1. Fid. Orth. capit. 8. Generatio est processio viuentis à principio vitæ coniuncto secundum rationem similitudinis, saltem in specie infima. Per illa verba, processio viuentis, reijcitur productio rerum vitæ expertium, vt aquæ, & lapidis. Per illa, à principio vitæ, remouetur productio viuentium à non viuento, vt ranarum à Sole. Vt autem pateat quid per particulam, coniuncto, excludatur; sciendū est viuens, cuius hic generatio definitur, debere esse initio productionis coniunctum producenti; ita vt ei quodammodo internum sit, in eoque maneat, saltem quoad suum principium. Quo pacto leo fuit in leone generante ratione seminis, quod generans ex parte quadam alimenti defæcatori intra se efformauit, & seminali virtute imbuit, vt deserui- ret tam ipsi vt instrumentum generandi, quàm foetui vt materia, ex qua illius corpus partiatim coagmentaretur, vt suo loco fusiùs explicabitur. Igitur per particulam, coniuncto, remouetur à definitione generationis emanatio Angelorum, & aliarum creaturarum viuentium, à Deo. Neque enim hæ fuerunt Deo creanti prædicto modo coniunctæ. Per illa verba, secundum rationem similitudinis saltem in specie infima, excluduntur, præter alia, capilli, si ponamus hos viuere, & informari alia anima distincta ab anima viuentis, cui in sunt; qua de re in progressu.

Creatiōi An-
gelorum cur
non conue-
niat definitio
generationis
viuentium,

Discrimina
inter tres su-
periores de-
finitiones,

Quod ad generationem tertio modo sumptam spectat. Eius definitio sic habet. Generatio est processio viuentis à principio vitæ cōiuncto, & per cognitionem, atque amorem operanti, secundum rationem similitudinis saltem in specie infima. Vbi verba illa, per cognitionem & car. quæ nihil aliud significant, quàm tale generans debere esse præditum cognitione, atque adeo & amore, remouent generationem eorum viuentium, quæ citra cognitionem operantur, vt arborum, quæ ex alijs arboribus gignuntur. Differunt autem hæ tres definitiones, quod prima latius pateat, quàm secunda; & secunda, quàm tertia. Nam quibuscumque conuenit tertia, conuenit secunda; & quibus competit secunda, competit prima: non tamen contra; siquidem prima competit generationi ranæ ex petri materia; non tamen secunda. Secunda competit generationi vnius arboris ab alia; non autem tertia. Præterea generatio tertio modo omnibus est absoluta numeris, omniumque perfectissima. Ideoque quidquid per eam gignit, nomen patris; quod per eam gignitur, nomen filij obtinet. Et quidem merito; non enim hæ appellationes rite accommo- dantur nisi ijs, quæ se mutuo diligunt, quod solis viuētibus cognitione prædi-

præditis conuenit, vt annotauit S. Thomas 3. p. quæst. 32. art. 3. & ad tertium caput epistolæ ad Ephesios lect. 4. Item Almainus in 3. dist. 8. & Maior dist. 13. quæst. vnica.

Eadem definitio cōmuni Theologorum consensu competit etiam generationi Filij in diuinis: quia Filius procedit à Patre, vt à principio vitæ coniunctissimo, & ex vi. intellectiōis, per quam procedit, habet vt sit imago Patris, ei que omnino similis; atque adeo, vt propriè Filius dicatur. Qui modus procedendi cum non conueniat Spiritui Sācto, qui non per intellectiōem, ad quam spectat ratio imaginis; sed per actum amandi producit, ideo Filius vocari non potest. Quare & illius processioni definitio generationis minimè cōpetit. Verum hæc fufius persequi non est huius loci, nec instituti.

Generatio
Filij in diuinis.

Ex dictis facile quis intelliget definitionem illam generationis substantialis in cōmune, quam supra attulimus, nempe, generatio est mutatio & cæt. non conuenire omnibus, quibus traditæ uiuentium generationes competunt, vti monet D. Thomas. 1. p. quæst. 27. art. 2. quandoquidem Verbi diuini generatio neutiquam dici potest mutatio, seu via à non esse, ad esse; quia eius vita non prodijt à non esse, nec de potentia ad actum, vt manifestum est, cum Deus sit omnis potentialitatis expers, & actus purissimus, ac simplicissimus, in quem nulla cadit mutatio.

D. Th. 1. sent.
dist. 4. q. 2. a. 1.
Capit. 9. l. 2. a. 2.
Henr. Gin.
in sommar.
38. q. 1. Rich.
in 1. d. 8. q. 6.
cūca 1. princ.

ARTICVLVS II.

RESPONSIO AD ARGVMENTA
contra superiorem definitionem.

Contra ea, quæ in explicanda definitione generationis uiuentiū asserimus, opponet quis hæc. Efformatio Eux ex costa Adam, de qua 2. cap. Geneseos, nō fuit propriè generatio uiuentis: vnde nec Adamus Eux pater vocatur, neque inter Euam, & Adamum vlla ratio cōsanguinitatis intercessit, vt docet S. Thomas 1. p. quæst. 92. art. 2. ad 3. & tñ tota definitio generationis propriè sumptæ illi cōuenit. Nō igitur ea definitio rectè se habet. Secundo Aues, quæ incubatu suo ex alienis ouis fœtus educunt, vt non raro fit, sunt parentes eiusmodi fœtuum; & tamen hi non eis coniunguntur, vt vitæ principio; sed ijs, quæ oua concipiunt, & pariunt. Igitur cum hæc propriè generatio uiuentium sit, non videntur rectè adhibitæ in definitione illæ particulæ, principio vitæ coniuncto. Maior probatur, quia parentes sunt, qui materiam disponunt, & formam inuehant: id verò præstant incubantes aues, quæ oua tepesciunt, & fouet, quoad pulli oriantur.

Primum arg.

Tertio. Eandem generationem, qua vna arbor aliam generat, potest Deus se solo præstare; & tamen arbor genita non procedet à Deo, vt à principio vitæ coniuncto; ergo ea conditio, saltem absoluta necessitate, ad generationem uiuentis non requiritur. Antecedens probatur,

M 2

quia

Omnis cau-
salitas causæ
efficientis po-
test à Deo sup-
pleri.

quia non est negandum posse Deum per se edere omnem effectū, quē exhibent causa secundæ efficientes: id quē adeo verum putat D. Thomas prima p. quæst. 105. art. 2. vt oppositam sententiam erroris nota coarguat.

4.

Quartò. Quod ad prædictam generationem non requiratur similitudo speciei inter sobolem, & progenitores, ostenditur, primum quia generatio muli ex equa, & asino; siue ex asina, & equo, est proprie generatio viuentis, qualis est etiam ea, qua ex leæna, & pardo leopardus; ex lupo, & cerua lynx oritur: & tamen in ijs proles differt specie à parētibus. Secundò, quia ex congressu dæmonis, & fœminæ potest per veram generationem humana soboles oriri, imò & lape ortam graues auctores asserunt: at humana soboles distinguitur specie à dæmone, vt planum est.

Responsio ad
1. argum.

Hæc tamen facile diluentur. Ad primum concessa maiori propositione negetur minor, tū quia Eva non processit ab Adamo, vt à principio actiuo, quo pacto ea particula intelligi debet; tum quia nō processit secundum rationem similitudinis, saltem in specie infima. Enim verò licet Adamus, & Eva eandem specie infima naturam sortiātur; non tamen ea similitudo collata est Eux ex vi illius productionis; cum potuerit Deus ex costa Adami, sicuti Euam, ita & leonem pari modo efficere, vt obseruatum est à D. Thoma. 1. p. quæst. 42. art. 2. ad tertium, & in 4. sent. dist. 40. quæst. vnica art. 3. ad primum.

Ad 2. arg.

De procrea-
tione pullo-
rum ex ouis.

Ad secundum dic parentes pullorum, qui ex ouis nascuntur, haud dubiè esse tum auem fœminam, quæ oua in vtero concipit, & parit, tum alitem marem, qui pariter cum fœmina feminalem virtutem ouis imprimit, (nam hæc virtus ab vtroque parente deriuatur, vt progressu ostendemus) esse autem hos veros parentes; non eos, qui incubationis beneficium tantummodo exhibent, aliquot argumentis palam conuincitur. Primum, quia non incubantibus, sed illis, vti vitæ principio, iunguntur ad modum superius explicatum. Secundò, quia illos similitudine referunt, vt videre est, cum gallina pauonum oua excludit. Tertiò, quia illi pullorum corporibus formādis de suo materiam præbent: quandoquidem, vt docet Aristoteles lib. 3. de generatione animalium cap. 2. Plinius lib. 10. Naturalis historiæ cap. 53. pullorum membra ex albo oui effinguntur, vitellus autem, dum intra testam continentur, eis in pabulum & nutrimentū cedit. Postremò, quia si aues incubantes propterea quod oua ad exclusionem decoquunt, pullorū parentes dici deberent, idem ius sibi vendicarent quæcūque id ipsum absque incubatu præstant, vt terra, fœmus, & quædam alia, teste experientia, referenteque Aristotele lib. 3. de generatione animalium cap. 2. & lib. 6. de hist. anim. cap. 2. vbi ita scripsit, Incubitu auium foetum excludi naturæ ratio est; non tamen ita solum oua aperiuntur, sed etiam sponte in terra, vt in Aegypto obturata fimo pulliciem procreant. Et Syraculis potator quidam ouis sub storea in terra politis tandiu potabat, donec oua ederent foetum. Hæc ille. Ac nunc etiam Aegyptij ad urbem Cayrum, & Cinæ multas ouorum centurias supra

Albū oui, &
vitellus diuer-
sa præstāt mu-
nia.

Aristoteles de
incubata au-
um.

Idem refert
Plinius lib. 10
cap. 14. Ioui-
usto. 1. hist.
lib. 18.

fur-

furni tectum leui subiecto igni disponunt, vnde compendio intra paucos dies erumpit numerosa soboles pullorum.

Denique quod legitimi pullorum parentes non sint qui oua tantum excludunt, satis indicat illud, quod de perdice ex Aristotele, Theophrasto, & Plinio referunt D. Ambrosius 6. Exam. cap. 3. & D. Hieronymus ad decimum septimum caput Ieremiæ in illa verba, Perdix fouit, quæ non peperit; videlicet perdicem aliena oua fouere, vt sacer vates inquit; sed pullos vbi eius, quæ oua peperit, cantum audierint, ad illam confestim aduolare, vt pote quam mirabili naturæ instinctu veram sibi matrem ouorum generatione cognouerint, significantes aliam nutricis functam esse officio, hanc parentis.

Aristoteles.
Theophrastus
Plinius.
D. Ambrosius.
D. Hieronymus.

Ad id verò, quod pro aduersaria parte afferebatur, dicendum aues, quæ tantum ouis incubant, aliquo modo pro sua parte iuuare dispositionem materiæ ad pullorum formam introducendam; non tamen id sat esse, vt eorum parentes dicantur, cum non disponant principaliter, vt faciunt alites, qui oua generant, eisque seminalem vim imprimunt. Ita patet solutio secundi argumenti, cuius maior propositio neganda est, & eius confirmatio refutanda ijs, quæ diximus.

Aues, quæ tantum incubant, non disponere principaliter materiam.

Pro explicatione tertij argumenti aduertendum cōtrouersiam esse num vitalem actionem creaturæ possit Deus se solo producere absque concursu viuentis. Negant Caietanus 1. p. quæst. 26. art. 3. & 3. p. quæst. 9. art. 1. Conradus prima secundæ quæst. 51. art. 4. Sotus in 4. sentent. distinct. 49. quæst. 2. art. 3. conclusionem 1. & alij arbitantes vitalem actionem pendere essentialiter à principio vitæ coniuncto, proindeque non posse eiusmodi dependentiam à Deo suppleri. Contrariam partem tuerentur Gregorius in 1. dist. 3. quæst. 1. art. 2. Maiorinus dist. 1. quæst. 7. Aliacensis quæst. 3. art. 1. Ochamus quæst. 2. conclusionem 2. & in 4. sentent. quæst. 13. art. 5. ad sextum. Gabriel in 3. dist. 14. quæst. 1. & supplementum in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 3. dubio 2. Paludanus eadem dist. quæst. 1. art. 2. conclusionem 3. Capreolus quæst. 5. art. 2. Marsilius in 3. quæst. 10. art. 2. cōclusionem sextam, Ferrariensis 4. contra gentes cap. 59. Soncinas 9. Metaphys. quæst. 20. Olcott. quodlib. 8. art. 3. ac cæteri fere auctores communi consensu, vt testatur Gervasius in tract. de notitijs. His ad stipulatur tum ratio ex doctrina D. Thomæ in argumento adducta: tum quia nihil conuincit dependentiam actionis à principio vitæ coniuncto, cum sit à causa pure efficiente, maiorem esse, quam physicam. Quare cum physica dependentia diuina virtute suppleri queat, licet essentialis nequeat, sit vt non videatur negandum posse quamlibet actionem vitalem à solo Deo produci. Quod ex eo etiam confirmatur; quia non arctiorem nexum habet actus generandi cum anima, quam potentia ipsa generatiua, nec maiorem potentia generatiua, quam alia naturales facultates cum rebus inanimis, quarum propriæ sunt. At parum omnino (quantumuis non nulli reclamant) parum, inquam, verisimile est non posse Deum huiusmodi rerum vita carentium facultates per se producere in subiectis, inhibito prorsus concursu formarum, à quibus dimanant.

Ad 3. argum.

Quæstio de dependentia vitaliū actionum à principio vitæ.

Dependentia actionis vitalis à principio vitæ, non est maior, quam physica.

In hac tamen dubitatione aduertendū dupliciter excitari posse præsentem quæstionem. Vno modo, an actio vitalis quoad substantiam, id est, quoad suam absolutam naturam, & entitatem à solo Deo produci possit. Altero, an ita possit produci, vt tunc dicatur vitaliter elicitā. Quo posito asserimus priori modo posse illam produci, vt probāt rationes, quibus eam partem stabilimus; posteriori modo non posse. Etenim quando conditio producendi aliquem effectum appolita ex parte causæ efficientis, etiam creatæ, ipsam causam includit, certum est non posse illum effectum cum ea conditione produci non concurrente eiusmodi causa: talis verò est conditio illa, vitaliter, quæ intrinsecè importat, atque includit principium vitæ, à quo actio vitalis oritur. Nostra ergo sententia est eandem speciem, & numero generationē, quæ fit à principio vitæ coniuncto, posse à solo Deo effici; non ita tamen, vt tunc dicenda sit vitaliter elicitā. Sed quæres num talis generatio in proposita definitione generationis comprehendatur.

Nihil posse
vitaliter pro
duci, nisi à
principio vi-
tæ coniuncto.
Dub.

Resp.

Respondemus non comprehendī; quia arbitramur definiri in ea non qualemūque generationem viuētis; sed eam duntaxat, quæ vitaliter elicitur, quæque communi philosophorum vsurpatione propriè vitalis appellatur; etsi hæc, & illa, quam Deus produceret, eandem essentiam obtinerent. Nimirum definitio illa non omnes, quæ eandem essentiam, nisi eundem quoque productionis modum vendicent, complectitur; etsi is modus accidentarium tantum discrimen inducat.

Solut. 3. arg.

Ita constat quid ad tertium argumentum respondendum sit. Potest enim Deus eandem generationē, qua vna arbor aliam gignit, se solo præstare; ex quo sequitur ad exhibendam illam met generationem quoad substantiam, physica tantum necessitate requiri, vt sit à principio vitæ coniuncto; licet vitalis productio talem conditionem absolute exigat. Cum verò dicitur posse Deum per se edere omnem effectum causæ secundæ actiue, id de effectu in se, non de effectu secundū quemlibet modū, & conditionem spectato, intelligi debet.

Solut. 4. arg.

Ad quartum argumentum respondendum, est cum dicimus generationem viuētis requirere convenientiam in specie infima, intelligendum id esse de generatione ordinaria, ac secundum naturam; non de ea, quæ præter naturam est, cuiusmodi habetur illa procreatio muli, & aliarum rerum, quæ in argumento asseruntur. Atque hæc responsio desumpta est ex doctrina Aristotelis lib. 7. Metaph. cap. 8. text. 28. & Cyrilli Alexandrini lib. 7. in Ioannem cap. 10. Vel (quod eodem fere recidit) dicendum sat esse prædictam generationem ex instituto, sineque agentis tendere in simile secundum speciem infimam; licet ob impedimentum ab ea similitudine deciscat. Impediunt enim se duorum animantium natura differentium semina, quorum mistio in causa est, vt proles in tertiam speciem degeneret; retenta, quantum fieri potest, inter illam, & parentes similitudine citra convenientiam in specie. Lege Aristotelē lib. 2. de Generatione animalium cap. 6. D. Thomam quæst. 3. de veritate art. 8. ad 4. Magnum Albertum lib. 16. de animalibus cap. 15. tract. 1. Auerroem, & Alensem ad text. illum septimi

Aristot.
Cyrill. Alex.

Aristot.
D. Thom.
M. Albert.
Alens.

Lege D. Th.
7. Metaph.
text. 28.

septimilibri Metaphysi. Porro quod diximus de generatione muli, aliorumque animantium à duobus parentibus inter se specie diuersis, similiter dicendum de ijs, quæ à duobus parentibus inter se convenientibus specie ita gignuntur, vt ab vtroque specifica natura distinguantur; sicuti accidere perhibent in quibusdam auium generibus. Nam ex aquilinis pullis Haliaetus à patribus specie differt, & hic non Haliaetos, sed phenas gignit; ex phenis autem milui nascuntur; nec milui aues suæ speciei procreant, sed diuersæ; atquæ hic demum sistitur, & fit degenerandi modus.

De aquilarum pullis.

ARTICVLVS. III.

SOLVITVR POSTERIOR
pars quarti argumenti. Disquiritur num
ex congressu dæmonis, & foeminæ
humana soboles gigni possit.

Lege quoque
Eugub. lib. 8.
de perenni
Phil. c. 37. &
38.

Quod aliud
fuerit Ange-
lorum pecca-
tum docto-
res in. 2. d. 5

Th.
hys.

Circa posteriorem partem eiusdem quarti argumenti aduertendū est ex D. Augustino lib. 8. de ciuitate Dei cap. 17. Apuleio in lib. de Socratis Dæmone, Psello in lib. de Dæmonibus, Maximo Tyrio sermone 26. Plutarcho in libro de Iside, Platoniorū fuisse dogma Dæmones natura sua præditos esse aërio corpore, & perturbationibus, atque obscænis voluptatibus, vt homines, affici. Sciendum prætereà quosdam alios auctores adductos verbis illis cap. 6. Genesios, Ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt; existimasse Dæmones vel Angelos (ob id nimirum è dignitate, & gratia deiectos) proprijs, vel assumptis corporibus foeminarum concubitu liberos procreasse. Ita sensit Philo in libro de Gigantibus, Iosephus lib. 1. Antiquitatum cap. 5. Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatū, Lactantius lib. 2. cap. 15. Tertullianus in libro de habitu muliebri, & de velandis virginibus, Iustinus Martyr in priori Apologia pro Christianis, vbi ita scripsit. Deus eorum, quæ sub coelo sunt, curam commisit designatis ad hanc functionem Angelis, qui ab officio decedentes, victique foeminarum amore susceperunt ex eis progeniem, quam vulgus vocat Genios; & prouecti ad maiorem audaciam, genus humanum sibi subdiderunt partim Magicis litteris, partim incusso metu poenarum, partim cōmonstratis sacris, quæ constant victimis, odoris, atque libaminibus, quorum tenebantur cupidine; deuinētisq; per hos affectus animis, passim miscuerunt omnia maleficijs. Quapropter poetæ, ac fabulatores nescientes, Angelos, & ex ijs prognatos Genios re habuisse cum masculis, & foeminis; ciuitates, gentesq; à se memoratas retulerunt ad ipsum Iouem, eiusque, ac fratrum eius Neptuni, Ditisque filios, & horum progeniem. Hæc D. Iustinus.

D. Agost.

Platonicum
dogma ad
dæmonibus.

Philo.
Iosephus.
Clem. Alex.
Lactantius.
Tertullianus
Iustinus M.

De Genijs.

1. Pronunti-
um.

Præsens tamen cōtrouersia duplici pronuntiato decidenda est. Pri-
mum

Dæmones
esse incorpo-
reas substan-
tias.

Concil. Lat.

num sit. Dæmones virtute sua non possunt concubitu foeminarum generare. Quod ita probatur. Dæmones sunt substantiæ corporis expertes; & a materia abiunctæ: sed nulla eiusmodi substantia potest propria vialiquam formam inducere in materiam, vt lib. 1. Physicorū ostendimus; igitur Dæmones nequeunt virtute propria generare. Maior probari solet tum alijs argumentis, tum quia cōstat Lucæ cap. 8. fuisse in vno homine Dæmonum legionem, quæ continet sex mille sexcentos sexaginta sex: at si Dæmones corporei essent, non possent in eodem corpore simul consistere, cum penetratio corporum sola diuina virtute dari queat. Adde quod Angelos, siue Dæmones corporibus esse præditos, etsi non sit sententia erroris nomine condemnanda, est tamen parum tuta post decretum Concilij Lateranensis secundi cap. Firmiter de sūma Trinitate, & fide catholica, in quo dicitur Deū ab initio temporis vtramque de nihilo condidisse creaturam, spiritua-lem, & corporalem, Angelicam & mundanam; deinde humanam quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam. Cum igitur concilium Angelos, e quorum ordinibus Dæmones ceciderunt, appellet creaturam spiritua-lem, prout a corporali distinguitur; palam docet tā Angelos, quā Dæmones incorporeos esse.

Quin verō nec si Dæmones essent naturā suā præditi corporib⁹, vt quorundam sententia fuit, possent ex foeminis visua liberos suscipere; quia generatiuum teste Aristotele lib. 2. de anima cap. 4. text. 34. supponit vegetatiuum: omne autem corpus, quod vegetatur, & nutri-tur; corrumpitur; vt docet etiam Aristoteles lib. 1. de Cælo cap. 3. text. 21. & hoc in libro cap. 3. text. 26. quare si Dæmonibus vis ge-nerandi competeret, haud dubiè essent corruptioni obnoxij, quod falsum est.

2. Pronunt.

Secundum pronuntiatum. Probabile est Dæmones corpore extrinsecus assumpto, & ad humanā effigiem conformato, posse foe-minarum congressu, virtute seminis virilis aliunde arrepti, humanam sobolem procreare. Huiusce pronuntiati veritas, quam tuetur D. Thomas in 2. dist. 8. quæst. 1. art. 4. & Richardus in 1. dist. 9. quæst. 1. circa primum principale, inde suadet, quia, vt ex D. Augustino, alijsque Theologis 1. libro Physicorū ostendimus, Dæmones possūt edere effectus naturales applicando ad idoneam materiam naturalia actiua, ad quos illa ingentiam vim habeant. Virtus autem generandi ex parte viri est in semine, quod Dæmon succubus potest a viro ac-cipere, deinde factus incubus in vterum foeminæ transfundere.

D. August.

Ac quod aliquando improbi Dæmones cum foeminis ita concu-buerint multi graues auctores testantur. Quare re ita scripsit D. Au-gustin⁹ lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 23. Creberrima fama est, multiq; se expertos, vel ab eis, qui experti essent, de quorum fide dubitandū non est, audisse confirmant, Syluanos, & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos saepe extitisse mulieribus, & earum appetisse, ac peregrisse concubitum; & quosdam Dæmones, quos Dulos Galli nuncupant, hanc assidue immunditiam, & tentare & efficere, plures, talesq; asseue-

Cap. 9. q. 12
art. 3.

Dæmones, &
Angelos esse
in corporeos
affirmat D.
Dionys. c. 4.
& diuin. nom.
d. Greg. Nyss.
in lib. d. orat.
D. Chrys. ho-
mil. 22. i. Gen.
D. Cypil. lib.
4. in Ioan. c.
10 D. Greg.
lib. 4. dial.

Dæmones
esse incorru-
ptibiles docet
Cōcil. Later.
sub Leone de-
cimo Sess. 8.
& Conci. sex-
tum. Constā-
tinopolita-
num a. c. 11.

Cap. 10. q. 12
art. 3.

Lege Dur. in
2. d. 7. q. 4.
D. Th. 1. p. q.
91. art. 2.

Citatur hic lo-
cus a D. Th.
1. p. q. 91. art.
ad 6.

asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc Diuus Augustinus.

Idem constat ex epistola decretali Innocentij Papæ huius nominis Octauj, vbi statuitur, vt fidei Inquisitores in maleficas mulieres cum Dæmonibus turpiter consuetudinē habentes, vti par est, animaduertant. Idē affirmat etiam Abulensis quæstione 6. ad caput sextum Geneseos aiens ex ijs conceptib⁹ robustissimos, & procerissimæ staturæ homines nasci, propterea quod vt etiam D. Thomas in 2. dist. 8. quæst. 1. art. 4. ad 3. & Durandus quæst. 2. aduertit, Dæmones nouerint vim seminum, & opportuniora tempora ad generandum, quib⁹ admirandi, & inusitati partus obueniant. Additque Abulensis ex quorundam opinione Merlinum vatem in Anglia celebrem eo modo fuisse generatum: idēque de Homero poeta refert in eius vita Plutarchus ex Aristotele lib. 3. Poeticæ, & Politianus in sua præfatione in Homerum: quod tñ poeticū videtur. Aduerte autē eos, qui à Dæmonibus ita gignuntur, ñ dici eorū filios, sed illorū potius, à quib⁹ semen decisum capiunt, & à quibus gignendi virtus semini imprimitur. Quemadmodū neq; ij, qui ignem vrendis lignis admovent, propriē dicuntur ligna vrere, sed ignis, cuius calore lignorum materia ad formā ignis disponitur.

Porro secundum hoc pronuntiatum non certa, sed probabili duntaxat assertione constituimus; quia etli non videatur dubitandum posse Dæmones applicando naturalia actiua passiuis producere animalia, quæ ex putri materia oriuntur, quo pacto eorum ope Magi Pharaonis veros serpentes exhibuerunt, vt D. Augustinus 20. lib. de Ciuitat. Dei cap. 19. & lib. 3. de Trinitate cap. 7. & 8. alijque auctores affirmant: tamen num ad generationem humanam semen aliunde assumptum ita accommodare valeant, vt proles concipiatur, ambigū est; idque fieri posse negant nonnulli ex schola Medicorum; propterea quod virtus feminalis insideat in partib⁹ seminis tenuissimis, hoc est in spiritib⁹, qui hinc illuc transferri non possunt, quin evanescant. Quod minimē mirandum est, cum neque Dæmones possint corpora ex elementis formare adeo humanis similia, vt si quis ea diligenter, & cōsideratē attretaret, non posset facile deprehendere non humana, sed fictitia esse, ob discrepantiam mollitudinis, & duritiæ, ac reliquæ tēperaturæ, quam exactē effingere in potestate Dæmonū non est. Id quod affirmat, & exemplis comprobatum fuisse memorat Caietanus in commentarijs secundæ secundæ quæst. 95. artic. 3. Caterum D. Thomas in 2. distinct. 8. quæstione 1. artic. 4. arbitratus, vt supra retulimus, posse Dæmones modo illo humanam prolem edere, ait facile ijs esse (cū magna celeritate moueantur, moueantque corpora eis quoad lationem obsequentia) adhibitis externis fomentis calorem, & spiritus in semine assumpto ad breue illud tempus conseruare.

Quod verò attinet ad locum illum Geneseos, videntes filij Dei filias hominum, &cæt. quem, vt supra retulimus, multi ita interpretati sunt, vt asseruerint Angelos, vel Dæmones propria vi

N huma-

Decretū In-
nocentis

De Merlinō,
quē ferunt ex
cōgressu Dæ-
monis gene-
ratum.

D. August. de
serpentibus
Magorum.

Dæmonū im-
becillitas in
efformandis
corporib⁹.

Opinio D.
Thom.

Explicatur lo-
cus cap. 6. Ge-
neseos.

D. Tb. 3. p. q.
1. ad 6.

Idē negat Io-
annes Lucid.
lib. 1. de emē-
datione tam-
p. c. 4.

Stirps Seth.
Deū colebat.

Altera eiusdē
loci interpr.

humanam prolem genuisse; dicendum nomine filiorum Dei non significari ibi Angelos, aut Dæmones, sed ortos ex sancta stirpe Seth; nomine autem filiarum hominum eas, quæ erant de familia Cain; ut explicat D. Clemens lib. 1. Recognit. D. Cyprianus sermone 5. D. Athanasius lib. de quæstionib⁹ script. quæstione. 19. D. Augustinus lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 23. D. Chrysostomus homil. 22. in Genesim, D. Cyrillus lib. 9. contra Iulianum, Cassianus collatione 8. cap. 23. D. Thomas 1. p. quæst. 51. art. 3. ad 6. Eucherius, Theodoretus, Genadius, Rupertus, Albinus in explicatione eius loci. Alij nomine filiorum Dei, secundum phrasem Hebræam, & sacræ paginæ consuetudinem significari inquit filios iudicum, principum, ac potentum. Quæ de re D. Hieronymus in quæstionib⁹ Hebraicis. His non obstat, quod ubi vulgata editio habet, filij Dei, alia versio habet, Angeli Dei. Primum quia lectio illa communis non est. Deinde quia adhuc appellatione Angelorum non Angelici spiritus; sed homines indicantur. Nam & Dei cultores, iusti ve in sacris litteris interdum Angeli nuncupantur. Lege D. Augustinum quæst. 3. super Genesim, & 15. de Ciuitate Dei cap. 23. & D. Chrysostomum homil. 21. in Genesim.

Q V Æ S T I O XI.

V T R V M G E N E R A T I O

sit conuersio.

A R T I C V L V S I.

D E C O N D I T I O N I B V S

ad conuersionem requisitis.

Prima con-
ditio.



D. August. de
poeticis trās-
formationi-
bus.

IN hac diceptatione aduertendū primò est ad rationem conuersionis quinque conditiones requiri. Prima est, ut id, quod convertitur, desinat esse. Probat, quia in omnibus conuersionibus ita fieri videmus. Nam v. g. cum aer convertitur in ignem, desinit esse aer; cum panis in diuina Eucharistia trās-stantiatur, & convertitur in corpus Christi, desinit esse panis; similiter cum vxor Lot Geneseos 19. in statu salis cōuersa fuit, extincta est. Deinde ratione confirmatur; quia quod convertitur, transit in aliud; id enim nomen ipsum, & notio conuersionis indicant; quod autem in aliud transit, proprium esse amittit. Vnde D. Augustinus lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 18. ait non fuisse veras conuersiones illas, quas Ethnici poetæ prædicabant à Magis, aut Dijs effectas; ut Arcadam in lupos, sociorum Diomedis in aues; comitū Vlyssis in diuer-

Homerus O-
dyll. 10. Virg.
7. Aen. Ouid.
14. & 12. Me-
tam. Itē Boe-
tius lib. 4. de
consol. Phil.
meto 3.

diuerſi generis beſtias, Iphigeniæ in ceruam. Non enim per eas, qui conuerſi dicebantur, deſinebant eſſe; ſed Dæmonum præſtigijs humano aſpectui ſubtrahebantur. Non eſt tamen neceſſe, vt res conuerſa quoad omnes ſuas partes, ex quibus conſtat, pereat. Nam conuerſio vxoris Lot in ſtatuam ſalis, vera fuit conuerſio, & tamen remanſit eius materia. Quod pari modo accidit in conuerſione aquæ in vinum Ioann. 2. Nec enim opus fuit aliam in ijs materiam de nouo creari, aut aliunde aſciſci. Sat ergo eſt per interitum, abſceſſum ve ſolius formæ deſinere eſſe compositum, ſi id, quod conuertitur, compositum ſit. Nonnunquam tamen omnes compositi partes eſſe deſinunt, vt in ſacræ Eucharistiæ myſterio; vbi ſit conuerſio tam formæ, quàm materiæ panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, vt docet Concilium Tridentinum Seſſ. 13. cap. 8. can. 2. Vniuerſim autem iſtiusmodi conuerſiones, in quibus tam forma, quàm materia deperit, ſolius diuinæ virtutis ſunt. Etenim vt natura in omni actione, & mutatione ſupponit materiam, ſolamque formam inducit; ita ſolam formam ſaluam materia poteſt expellere: Deus autem vt vtrumque in ſua poteſtate cohibet, & vtrumque valet producere; ita non minus vnum, quàm alterum poteſt extinguere, & in aliud mutare, vt animaduertit S. Thomas 4. contra gent. cap. 63. & in 3. p. quæſt. 75. art. 4. ad 3.

De cōuerſio-
ne vxoris Lot

Conci. Tride

Natura in
omni actio-
ne, & muta-
tione ſuppo-
nit materiam.Quædam ob-
ſeruanda cir-
ca modos lo-
quendi in cō-
uerſionibus.

Ex dictis facile quiuis intelliget non eodẽ loquendi modos in omni- bus conuerſionibus, verè, ac propriè uſurpari poſſe. Etenim in conuerſionibus acci- dentarijs verà, propriaque habentur hæc pronuntiatæ, cā- didum ſit nigrum, molle ſit durum; in ſubſtantialibus verò non item: hæc enim, aer ſit ignis, homo ſit cadaver, minus propria ſunt. Ratio discriminis eſt, quia non ritè dicitur vnum fieri alterum, niſi quando manet idem cōmune ſuppoſitum; ſiue idem ſingulare per ſe ſubſiſtēs; hoc autem manet, cum mutatio penes ſola accidentia contingit, non cum ſit penes ipſam ſubſtantiam. Multo minus autem uſurpari ſolēt eiufmodi propoſitiones in conuerſionibus ſupernaturalibus, in quibus nulla pars rei, quæ conuertitur, manet, vt in diuina Eucharistiæ. Ideoque Theologi docent ſi proprietatem verborum ſpectemus, neque ea ad alium uſum transferamus, vt interdum accidit, falſam eſſe hanc propoſitionem, panis ſit corpus Chriſti: in ijs tamen, quæ naturæ vi perſiciuntur, verifimilior eſt ea loquendi ratio; propterea quod in illis eadem communis materia ſubiiciatur vtri- que termino, vt diximus, ſed neque in ijs ſimpliciter admittitur à Philoſophis.

Siquis autem petat num in conuerſionibus ſubſtantialibus aptè uſurpentur particulæ, de, vel, ex. Vt liceat ne dicere de aere, vel ex aere fieri ignem. Respondemus in conuerſionibus naturalibus vtrū- que verè proprieque dici. Nam particula, de, indicat ſubiectum ſubſtantiale, ſeu materiale cauſam vtri- que termino cōmunem. Particula verò, ex, non neceſſariò importat habitudinem cauſæ, vel principij, vt cum dicimus homo ſit ex corpore, & animo; ſed etiam ſucceſſionẽ, vel ordinẽ cuiuslibet termini à quo; vt cum creatio deſinitur pductio ex nihilo; & cum nox dicitur fieri ex die. Patet autem ex dictis ſen-

Particula, ex,
vt latiffimè
pateat.

Idē aſſerit D.
Th. 3. p. q. 75.
2. 2. & in 4. d.
21. ibidē D.
Bon. 4. 1. q. 2.
Hugo. Vi. q.
lib. 2. p. 8. c. 9.
Ibnoc lib. 4.
de myſt. c. 8.
& 19.
Lege etiam
Concil. Lat.
c. Firm. Cō-
ſtant. Seſſ. 8.

Lege Soarū
3. p. q. 75. diſ-
put. 31. ſect. 9.

tuſ O.
Virg.
Quid.
Me.
Boe-
de
Phil.
3.

sum utriusque particulæ, apte convenire in conversionem substantialem naturalem. In supernaturalibus autem, in quibus nihil substantiæ, eius, quod convertitur, remanet; usus particulæ, de, locum non habet: quia talis loquendi modus falsus est, ut satis constat, nisi ea particula, sumatur pro particula, ex, usus verò particulæ, ex, utrobique communis est, quia in omnibus conversionibus invenitur successio, vel transitus ab uno ad alterum.

2. *Conditio.*

Secunda conditio requisita ad veram conversionem, est, ut id, in quod fit conversio, aliquo modo accipiat esse, vel novam dependentiā, aut aliudqd simile. Probatur, quia alioqui si res, in quā alia convertitur, eodem prorsus modo se habeat, atque antea; nihil causæ erit, cur ea, quæ convertitur, in illam potius, quam in aliam converti dicatur. Itē quia conversio, cum non sit pura desitio, alioqui esset annihilatio, vel corruptio; cumque non fiat per solam subtractionem concursus causæ agentis, sed per influxum positivum illius, atque adeo per actionem; consequens est ut tendat in rem aliquid ei conferendo eo modo, quo diximus. Et hoc quidem planum est tam in naturalibus conversionibus, quā in ijs, quæ supra naturæ vim peractæ fuerunt, quibus nova forma in materiā introducta est, ut in conversione uxoris Lot, & aquæ in vinum, de quibus supra. Siquidem id, in quod aliud ita conversum dicitur, re vera generatur, accipitque de novo esse. Sed idem quoque in divina Eucharistia suo modo contemplari possumus; ubi corpus Christi per actionem, qua panis in ipsum convertitur, accipit esse substantiale, non quasi tunc de novo productum; cum iam id à parte rei habeat; sed illud idem esse sub novo modo supernaturali cum dependentia à speciebus. Sic enim sub ijs latet, ut eas ex lege sacramenti, quocumque deferantur, comitetur, & ijsdem corruptis sub eis esse designat.

Corpus Christi in divina Eucharistia accipit esse substantiale.

3. *Conditio.*

Tertia conditio, quæ ex duabus superioribus colligitur, est ut ver- setur inter duos terminos utrinque positivos. Nam cum conversio sit transitus quidam, & in omni transitu detur unum, à quo, & aliud, ad quod tenditur; oportet in omni conversione dari terminum à quo, & terminum ad quem. Debere autem hos, esse duas res positivas inde constat, quia nihil amittit esse, nisi quod esse habet, atque adeo quod est quidpiam positivum: & nihil terminat veram, positivāque actionē, nisi quod verum, & positivum esse obtinet. At id, quod convertitur, amittit esse: & conversio est vera, ac positiva actio terminata ad id, in quod fit conversio.

Scot. in 4. d. II. q. 3.

4. *Conditio.*

Quarta conditio est, ut sit connexio quædam, & dependentia inter desitionem termini à quo, & successionem termini ad quem: ita ut ille designat, quia hic subsequitur, & vi desitionis successio fiat: alioqui nō diceretur unum converti in aliud: sed erit pura desitio unius, & simplex productio alterius.

5. *Conditio.*

Quinta conditio est, ut sit aliquid utrique termino commune; alioqui non dabitur connexio, & ordo inter terminos conversionis. Quod autem tale quid in omnibus conversionibus inveniat, inductione

cōspi-

D. Th. 3. p. q. 75. & 4. cōst. gēt. c. 63. Scot. in 4. d. 9. q. 2. a. 2. ad 3. Du. rad. d. 11. q. 2.

conspicuum fiet: siquidem cum per conuersionem noua forma materiã subit, interuenit communis materia: & in mysterio Eucharistiæ manet Christi corpus sub eisdem speciebus, sub quibus panis fuerat; idẽq; suo modo cõtinget in cæteris cõuersionibus, quæ diuinitus fieri possunt, si modo propriè conuersiones fuerint. Obijciat tamen aliquis, Deus ex cõmuni sententia Theologorum potest conuercere lapidem in Angelum v. c. & quamlibet creaturam in aliam: atqui nulla pars lapidis, nec aliquod eius accidens potest manere in Angelo. Igitur ad veram conuersionem non necessario dandum est aliquid cõmune vtriq; termino. Occurrendum posse in Angelo diuinitus seruari aliqua accidentia, quæ in lapide extiterant, & viceuersa, vt alibi ostensum à nobis fuit, idque ad rem propositam fat esse

Obiectiõ.

Responsio.

ARTICVLVS II.

DISPVTATIO QVÆSTIONIS,
eiusque dilutio.

HIs ita explicatis, erit qui probet generationem neutiquam esse conuersionem. Primum, quia terminus à quo generationis, est priuatio; conuersionis autem positium quid, vt diximus. Secundo, quia in generatione manet eadem materia: in conuersione autem interdum manet, vt de virga Aaronis affirmat D. Chrysostomus in Ioannẽ homil. 21. & D. Thomas in 2. dist. 18. quæst. 1. art. 3. & 4. At non ita res habet in diuina Eucharistia v. g. vbi neque forma, neque materia panis manet. Tertiò, quia conuersio importat duplicem actionem, alteram negatiuam, qua res, quæ conuertitur, euanesceat; alteram positiuam, qua ponitur id, in quod fit conuersio: generatio autem nõ est nisi vna simplex actio: neque obstat, quod tam generatio, quam conuersio possunt ferri in eundem terminum, vt cum generatur ignis, in quem aer conuertitur. Non enim vnitas specifica actionis sumenda est præcisè à termino ad quem materialiter sumpto, sed secundum modum & rationem formalem, sub qua terminat: at ignis terminat generationem, vt quid generabile; conuersionem autem vt quid conuertibile (liceat enim inopia vocabuli sumere conuertibile pro eo, in quod fit conuersio) constat autem diuersam esse rationem generabilis, & conuertibilis. Generabile enim dicit producibile ex priuatione, vt termino à quo, seu potius ex priuatione formæ rei, quæ gignitur sub eadem communi materia. Conuertibile autem, producibile ex alio positio, in cuius vicem succedit, seruatis cæteris conditionibus, quas paulo ante recensuimus. Itaque vt productio hominis per creationem, & generationem, esto in eundem materialem terminum ferantur, omnium consensu distinguuntur specie; quia creatio terminatur ad hominem, vt producibilem ex nihilo; generatio autem vt producibilem ex alio iuxta modum, quem diximus: ita generatio, & conuersio, licet ha-

Primum arg. p. parte negat. quæst. 2.

3.

Cõfutatõ res-
ponsonis.Creatio, & ge-
neratio eius-
dem vt differ-
rant.

Scot. in 4. d.
11. q. 1. 2. 3. & 4.
quodl. q. 10.
Rich. d. 10. a.
3. q. 1. Palud.
d. 11. q. 3. Capr.
a. 3. ad 1. Dur.
cõtra 2. cõcl.
Mai. q. 1. a. 3.
Sot. d. 9. q. 2.
art. 4. Gabr.
lect. 40. in
Can. Belar.
lib. 3. de Eu-
cha. c. 13.

4. d

p. q.
cõtr.
Scot.
q. 2.
Da.
1. q. 2.

beant eundem terminum ad quem materiale; ob diuersitatem rationis formalis, natura, specieque inter se different.

Primum pronuntiatum.

Hæc controuersia duplici pronuntiato enodabitur. Primum est, Omnis generatio, quæ naturæ viribus fit, est conuersio: non tamen omnis, quæ diuinitus dari potest. Prior pars ostenditur, quia cum natura aliquid generat, semper vnū in alterū cōuertit, vt cū ex aere generat ignem, vel ex aqua terram. Idemque in cæteris eiusmodi videre licet. Posterior pars suadetur, quia si Deus nunc creet materiam, & eam præuijs accidentibus disponat, deinde formam ignis in ea producat: talis productio erit generatio, vt liquet ex ijs, quæ à nobis in hoc libro, & in primo Physicorum tradita sunt: & tamen ea generatio non erit conuersio, quia tunc nihil dabitur, quod dici possit in ignem conuerti: ergo non omnis generatio, quæ diuina virtute effici potest, conuersio est.

Cap. 7. q. 1.
art. 4.

2. Pronuntiatum.

Secundum pronuntiatum. Cum generatio, & conuersio in productione alicuius rei simul concurrunt, sunt vna, & eadem actio realiter; non tamen eadem essentialiter. Huius pronuntii veritas, quoad priorem partem, ex eo ostenditur, quia conuersio est actio positua & realis; nec enim est sola desitio rei, quæ conuertitur, vt ex dictis constat. Non sunt autem ponendæ in generatione duæ actiones; vna, quæ dicatur conuersio; altera, quæ vocetur generatio, cum eam multiplicationem nulla ratio, aut necessitas persuadeat: ergo generatio, & conuersio cum simul concurrunt, sunt vna, eademque actio realiter.

Probatio prioris partis.

Confirmatio posterioris.

Deinde quod non sit eadem actio essentialiter, quæ erat posterior pars eiusdem pronuntii, probatur; quia conuersio in suo conceptu quidditatiuo includit terminum à quo posituum: generatio autem non nisi priuatiuum. Præterea idem ostendunt aliæ differentiæ, quas diximus inueniri inter conuersionem, & generationem. Idem confirmant rationes initio huius articuli à nobis adductæ; planè enim cōcludunt dari intrinsecam distinctionem inter generationem, quæ generatio, & quæ conuersio est; non tamen maiorem, quàm essentialē. Vbi aduerte conuersionem esse quid cōmune comprehendens sub se varias species, vt conuersionem panis in corpus Christi, conuersionem vxoris Lot in statuam salis, conuersionē aeris in ignem, cum ex aere ignis generatur, aliasque huiusmodi. Verum cum ex aere fit ignis, licet ibi interueniat species quædam conuersionis eadem re cū generatione eiusdē ignis; ea tamen conuersio distinguitur specie à generatione ignis, vt prædicta argumenta conficiunt.

Responsio ad arg. pro parte negat.

Igitur ad ea, quæ initio huius articuli proposuimus, dicendū ijs tantūmodo concludi generationem, & conuersionē distingui inter se essentialiter, intellige cum simul concurrunt: alioqui cum vna absque alia inuenitur, vt adductis exemplis ostendimus, planum est illas re ipsa differre. Aduerte autem circa tertium argumentū nomine conuersionis non ex æquo importari actionem posituam, & negatiuam; sed illā primò, hanc secundaria ratione, & vt quid connotatum.

QVAES.

QVÆSTIO XII.

VTRVM GENERATIO SIT

vera actio momentanea; an non.

ARTICVLVS I.

OPINIO EXISTIMAN-
tium non esse.

Erutus in tractatu de vnitae formarum quæst. 17. Caietanus 1. p. quæst. 54. art. 3. & in libello de ente & essentia quæst. 17. alijque nonnulli negatiuam partem amplexi sunt aientes vbi primum materia accidentibus ad recipiendam formam necessitatijs præparata, ac disposita est, resultare in ea formam (si modo ex ijs sit, quæ de materiæ potestate educuntur) resultare, in quam, vi antecedentium dispositionum sine vlla noua actione, similiterque in generatione hominis, momento, quo a Deo anima corpori disposito infunditur, nullam dari neque ex parte Dei, neque ex parte generantis actionem, qua vnio animæ cum materia attingatur, vel qua producatu compositum. Quod si his auctoribus opponas Aristotelem numerantem generationem inter mutationes, actionesque positiuas. Occurrunt non loqui tunc Philosophum de generatione nuda, hoc est, de introductione formæ per se, sed vnâ cum præuia alteratione, prout extrinsecus terminatur ad esse rei in instanti genitæ.

Videtur autem hæc sententia hisce argumentis comprobari. Primum, quia si generatio pro introductione formæ esset vera actio momentanea, vnum è duobus incommodis sequeretur; vel aliqua substantia foret immediatum principium suæ operationis, quod admittendum non esse ostendimus in Physicis; vel aliqua substantia ageret interuentu accidentium, quæ non existunt, quod est contra Aristotelem 1. lib. Poster. cap. 4. vbi ait, id quod non est, non posse esse causam eius, quod est, & lib. 2. Phys. cap. 4. text. 37. & lib. 5. Metaphy. cap. 2. text. 3. vbi docet effectum in actu, & causam in actu esse simul. Sequi verò ex his alterum, patet. Nam eo puncto temporis, quo forma materiam subit, nullum iam est in ea accidens à generante productum, facta videlicet resolutione usque ad materiam primam. Quare vel generans eiusmodi actionem immediate eliciet è sua substantia; vel certe ex accidentibus, quibus antea materiam apparauerat, quæ tamen iam euannescere.

Secundò, Omnis actio est accidens, & omne accidens recipitur in singulari per se existente, vt docet Aristoteles lib. 1. Metaphys. cap. 1. archi

Vi lib. 5. Phy
cap. 1.

lib. 2. Phys. c.
7. q. 18. a. 5.

Primum arg.
p parte neg.

Id, quod non
est, non posse
esse causam
eius, quod est.

2. Argum.



atque generatio sumpta pro introductione formæ nō ita se habet; quādoquidem eius subiectum est materia prima, asserente eodem Aristotele hoc in libro capit. 4. text. 24. ergo talis generatio non est vera actio.

3. Argum.

Tertiò. Hæc sententiam probant multa loca Aristotelis. Nam in libro categoriarum cap. 13. generationem numerat inter species motus. Quod etiam facit lib. 3. Phys. cap. 2. text. 6. alijsq; in locis. Præterea lib. 5. eiusdem operis cap. 1. text. 7. asserit in omni mutatione dari prius & posterius & lib. 6. c. 3. text. 22. pbat vniuersim id, quod mutatur, partim esse in termino à quo, partim in termino ad quem; & cap. 6. text. 54. & 55. ait omne, quod mutatur, tēpore mutari, nec fieri posse, vt quicquam in instanti mutationem subeat. Et denique lib. 7. cap. 4. text. 34. comparat inter se generationes quoad tarditatem, & velocitatem. Quibus perspicuum videtur non dari in disciplina Aristotelis generationem, quæ sit vera mutatio positiua, actioque momentanea, proindeque veram generationem nihil aliud esse, quam alterationem, quæ formæ introductionem præcedit.

ARTICVLVS II.

CONSTITVITVR VERA

Sententia: diluuntur argumenta
aduersariorum.

Assertores par-
tis affirmati-
uæ, quæ de-
fenditur.

Contraria tamen opinio, & veritati, & Peripateticæ doctrinæ consentanea est, eamque amplectitur D. Thomas in quæst. de potentia quæst. 3. art. 3. Henricus Gandauensis quodlib. 9. q. 4. Scotus in 2. dist. 2. quæst. 9. Capreolus in 2. dist. 13. quæst. 1. art. 3. Alensis 3. p. quæst. 7. memb. 6. Auerroes lib. 4. Physic. comm. 129. & lib. 5. comm. 8. Simplicius lib. 5. eiusdem operis ad text. 8. ac cæteri fere tam Græci, quam Latini interpretes. Nam quod nonnulli pro contraria sententia D. Thomam, aliosque graues auctores citant, quia interdum in eis legunt generationem esse terminum extrinsecum alterationis; leui planè indicio id colligunt. In neutra enim sententia inficiandum est alterationem terminari extrinsecus ad generationem, cum ad eam ordinetur. Nec quicquam impedit, quominus vna actio sit terminus extrinsecus alterius, vt calefactio illuminationis.

Soncinas lib.
8. Met. q. 14.
ad 1. Abul. in
c. 1. Math. 7.
12.

Eius rationes

Generatio
nō est altera-
tio.

Primum igitur quod generatio sumpta pro momentanea formæ introductione distinguatur intrinsecè, & essentialiter ab alteratione, ostenditur, tum quia generatio ita spectata habet pro termino substantiam; alteratio qualitatem; talis verò differentia ex parte termini intrinsecum, & essentialiale discrimen ponit inter mutationes, vt alibi docuimus. Secundò quia cum introductionem formæ non antecedit vna alteratio, sed multæ; tot videlicet, quot accidentia generans in-

Lib. 5. Phys.
c. 4. q. 1.

mate-

materiam inuehit, vt eam recipiendæ formæ idoneam reddat: vel generatio consistit intrinsecè in vna aliqua dumtaxat earum alterationū: vel in collectione omnium; quorum neutrum dici potest: non primū, cū nulla sit maior ratio, cur in vna, quàm in alia ponatur. Non secundum, quia sequeretur generationem non esse vnā simplicem mutationem; sed plures, contra communem sententiam Philosophorum, præsertim Aristotelis lib. 5. *Physic.* cū de vnitāte mutationū disserit. Igitur inter generationem prædicto modo consideratam, & inter alterationem necessariò constituendum est essentiæ discrimen; quod nōnulli contrariæ partis auctores negant.

Generatio est
mutatio vna,
simplexque.

Deinde, quod generatio pro momentanea introductione formæ sit vera, & realis actio, ostenditur; quia generatio ita accepta, est mutatio, vt in confesso est apud omnes; cū per eam materia in instanti generationis aliter se habeat secundum formam, quā recipit, ac se se habebat tempore generationem antecedente. Deinde hæc mutatio est realis, vt satis indicat eius terminus, tum proximus, & immediatus, qui est forma; tum medius principalis, qui est compositum. Item verò talis mutatio infertur ab agente, hoc est, à generante, siue ab introducente formam: est ergo actus agentis: atqui actus agentis, vt agens est, nihil est aliud, quam actio: igitur prædicta introductio formæ, est vera, & realis actio momentanea. Præterea cū leo leonem gignit, datur vera actio, qua generans formam geniti, saltem vt terminum minus principalem producit, vnitque cum materia; siquidem producere, & vnire, est agere: atqui istiusmodi actio re ipsa generatio est, vt quæstione proxima ostendemus; igitur generatio est vera actio. Denique aggeneratio, quæ datur dum viuens nutritur, est vera actio: siquidem est motus continuus, vt progressu demonstrabim⁹, & omnis motus realiter est actio, vt lib. 3. *Physicor.* cap. 3. quæst. 1. art. 2. docuimus: ergo & totalis generatio, vera actio diceretur; cū vtrobiq; eadem sit ratio.

Generatio est
vera, & realis
actio.

Postremò, quod hæc nostra sententia Peripatetica sit, ex eo probatur, quia Aristoteles multis in locis facit generationem mutationem realem, diuersam ab alterationis motu, formæ introductionem præeunte, vt lib. 5. *Physicorum* capit. 1 vbi mutationem in generationem, & in motum, vt in distincta membra partitur. Et hoc in lib. capit. 4. textu 24. & rursus lib. 5. *Physicorum* capit. 1. textu 8. vbi docet aliud esse subiectum generationis, aliud alterationis; & eodem lib. capit. primo text. 9. & capit. 5. text. 51. cū affirmat generationem non esse motum, propterea quod hic inter terminos contrarios, illa inter contradictorios versetur: & eodem lib. cap. 1. text. 10. cū ait ad substantiam non esse per se motum, atque ita generationem motum non esse.

Quod hæc
opinio sit Ari-
stotelis.

Quoniam igitur argumenta alterius opinionis, & si in speciem probabilia sint, non tamen institutum probant; ea diluemus. Ad id, quod initio propositū fuit, respondendū est è duobus illis incōmodis

Responsio ad
argumenta su-
perioris art.

Ad. 1. primum non rectè colligi; secundum in tali euentu reuera incommodū non esse. Etenim substantia non attingit generationem, nisi interuentu accidentium, quæ licet in eo instanti pereant; adhuc tamen eorum vi generans actionem generandi elicere potest: sat enim est perseuerasse illa usque ad instans generationis extrinsecè; neq; in eo, nisi ratione subiecti intereuntis, desisse. Quæ enim ita desinunt censentur quodammodo adhuc esse, cum inter momentum generationis, & antecedens tempus, quo extiterunt, nulla duratio interiecta sit.

Ad. 2. Ad secundum concessis ijs, quæ in eo assumuntur, respondendum est, licet generatio in materiam recipiatur, id non esse impedimento, quominus dicatur à supposito, siue singulari per se existente sustineri, & in eo recipi. Nam cum materia sit pars suppositi, dicetur quidem generationem sustentare, ut quo; ipsum vero suppositum, ut quod. Siquis verò urgeat generationem tum forma, tum supposito priorem natura esse; quare non videri quo pacto in illo originis momento sustentari queat à supposito. Respondemus, quod supra, esse quidem priorem in genere causæ agentis, posteriorem in genere causæ materialis.

Ad. 3. Pro solutione tertij argumēti, quod Aristotelicæ doctrinæ testimonijs innititur, repetendum est, quod alibi monuimus ex Simplicio lib. 5. Physicor. text. 8. & Auerroe lib. 6. Physicor. comm. 59. & lib. 8. comment. 55. M. Alberto 1. huius operis tractatu 1. cap. 21. & alijs, generationem apud Aristotelem (quod etiam aduersarij fatentur, ut initio quæstionis præfati sumus) interdum sumi pro alteratione præuia vnâ cum suo termino extrinsecò, qui est formæ substantialis introductio: nonnunquam pro sola introductione eiusdem formæ. Igitur cum Aristoteles generationes motibus annumerat, eas ve quoad velocitatem, & tarditatem comparat; generationis nomen in priori sensu accipit, non in posteriori. Item locis alijs in argumento adductis, ubi de mutatione loquitur, non agit de mutatione in toto suæ significationis ambitu, prout motum, generationemque comprehendit, sed pressius, ut interdum solet, prout de mutatione successiua duntaxat, siue de motu dicitur. Atque ita cum ait in omni mutatione dari prius, & posterius; perinde est ac si dicat, in omni motu. Et in hunc sensum alia his affinia testimonia accipienda sunt.

Q V Æ S T I O XIII.

IN QVA NAM ACTIONE
generatio propriè consistat.

A R T I C V L V S I.

DE:

DECERNITVR CONSISTERE

in actione, qua generans vnit formam cū materia. Disquiritur num in humana generatione talis actio detur.



Via superiori disputatione conclusum à nobis fuit generationem esse veram, germanāque actionem, proximum est vt quæ nam actio ea sit, scrutemur. Hæc difficultas, vt explicatè enodetur, aduertendum est cū quippiam generatur, præter antecedentium dispositionum productionem, in qua generationem propriè sumptā minimè sitam esse ostē-

dimus; dari productionem formæ, siue introductionem, vñionem ve eiusdem cum materia; itemque productionem totius. Quærimus ergo in quonam ex his generatio formaliter constitui debeat. Quod nō in productione totius, ex eo suadetur; quia, vt inferius à nobis probabitur, totum non efficitur per aliquam veram actionem sibi propriā distinctam ab ea, qua forma gignitur, seu vñitur cum materia. Quare cū generatio sit vera actio, non consistet in ea, qua totum peculiari- ter fiat. Deinde quòd non consistat absolutè in illa, qua producitur forma, probatur, quia vt rectè ait Caietanus 1. p. quæst. 118, art. 2. & Hispalensis 1. sentent. dist. 5. quæst. 1. art. 3. & Soncinas 8. Metaphy. quæst. 14. productio formæ non pertinet per se ad rationem formale, & intrinsecā generationis (intellige nisi productio formæ, & eius vñitio in eandem formaliter actionem recidant, qua de re infra.) Nam in resurrectione, quæ iterata quædam generatio est, nō producet forma, sed vñietur. Et si aliud quoduis agens productā iam ab alio formam cū materia copulare posset; haud dubiè diceretur generare, si eam tantum cum materia coniungeret; quemadmodum parieti calcem admonens, parietem dealbare perhibetur; cū tamen candorem ipse non producat, sed calci inhærentem parieti ad moueat, iungatque. Superest ergo, vt generatio cōsistat formaliter in actione, qua forma in materiam inducitur, seu cum ea copulatur.

Verū quonam pacto id in humana generatione constet, grauis dubitatio est; in qua duæ occurrunt celebriores sententiæ. Prima est D. Thomæ 1. p. quæst. 118. art. 2. ad 4. & lib. 2. contra gentes cap. 89. alijsque in locis, Scoti in 1. distinct. 17. quæst. 3. Richardi in 2. distinct. 17. quæst. 3. Capreoli dist. 15. quæst. vnica, Bassolij distinct. 19. quæst. vnica art. 3. Ferrariensis ad caput citatum contra gentes, & aliorum complurium, qui ex parte hominis generantis nullam ponūt actionem, quæ intrinsecè attingat animam rationalem, eam cum materia vñiendo; aiuntque, vt homo hominem gignere dicatur, iuxta celebre illud pronunciatum Aristotelis lib. 2. Physi. cap. 2. text. 26.

Quod gene- ratio nō con- sistat in pro- ductione to- tius.

Nec in prod. formæ.

Sed in vñitio- ne cum ma- teria.

De generatio- ne humana.

1. Opinio.

Aristot.

Abulensis ad
6. 22. Math.
9. 238.

sol, & homo generant hominem; sat esse præparari ab eo materiam, in quam, ubi primum perfectè disposita est, Deus animam infundit, vnitque corpori.

2. Opinio.

Secunda opinio est Caietani 1. p. quæst. 18. art. 2. Soncinatis lib. 8. Metaph. quæst. 14. aliorumque arbitrantium in generatione humana dari ex parte hominis generantis actionem terminatam intrinsecè ad animam rationalem, non secundum se, ut absolutè accipit esse, siue prout est creabilis (sic enim terminus est creationis) sed quatenus accipit esse in materia, & cum ea copulatur, siue prout est corpori vni-

*Præsertim recentū Philo-
sophorum.*

*Prioris senten-
tiæ fundamē-
tum.*

Prior sententiæ ex eo probatur, quia superuacanea videtur talis actio à generante elicitæ; cum Deus, dum animam creat, infunditque; eam simul vniat; esto id non præstet per eandem formaliter actionem, sed per actionem re ipsa eandem, formaliter tamen diuersam, quatenus creatio terminatur ad esse animæ absolutè; vnitio verò ad inesse, hoc est, ad esse eiusdem prout inest in materia, eamque informat, ac sibi coniungit. Secundò, quia non posse dari talem actionem ex parte generantis, videtur manifestum. Nam cum illa debeat esse spiritalis (ut quæ pro termino habeat immaterialem substantiam, reque ipsa idem cum ea sit, quemadmodum & cæteræ actiones cum suo termino intrinseco) utique non poterit à potentia gignente, quæ materialis, & corporea est, ac nullo pacto aliunde eleuatur, efficienter proficisci.

*Rationes pro
secunda opi-
nionē.*

Posterior opinio ex eo suadetur, quia cum generatio, ut supra ostendimus, consistat in actione, qua forma materiæ copulatur, cumque anima rationis particeps, sit formalis terminus, à quo humana generatio speciem sortitur; non videtur quo modo talis generatio constare queat, nisi detur actio, quæ circa animam versetur, eamque uti proprium terminum intrinsecè attingat, & materiæ vniat. Nec satisfaciunt, qui ponunt actionem illam ex parte solius Dei creantis simul animam, copulantisque cum materia. Nam si homo ad eam eliciendam non concurrat, cum in ea formaliter, proprièque generatio consistat; haud propriè dicetur hominem gignere, vel certè humana generatio cum aliorum videntium generatione non vniuocè conueniet; quorum pri-

Henric. Gād.

um etsi concedat Henricus Gandauensis quodlib. 3. quæst. 16. & Marsilius 1. huius operis quæst. 2. art. 2. Posterius verò Abulensis super lib. Geneseos cap. 2. Neutrum tamen Peripateticæ doctrinæ consentaneum est. Non primū, cum Aristoteles loco illo Physicorū, quem antè citauimus, communi philosophorum consensu absolutè pronuntiet hominem à sole, & homine generari, & lib. 2. huius operis cap. 6. text. 39. & lib. 12. Metaph. cap. 3. text. 13. hominem generare hominem. Non secundum; cum idem lib. 2. de partibus animalium cap. 1. dicat hominem gignere hominem, ut stirps stirpem ex subiecta sibi materia. Nec probanda est responsio Ochami quodlib. 2. quæst. 10. & 11. ubi ait ex eo quod homo productionem, vniionemque animæ sensitiuæ, quæ cum anima rationali permaneat, simul attingit, dici hominem generare; esto circa animam rationis participem nullam

edat

Aristoteli

*Reijcitur opi-
nio Ochami.*

In quest. vtrū
in homine
plures sint
animæ, an v-
na tantum.

edat actionem. Hæc enim sententia preterquam quod ponit in ho-
mine plures animas, quod progressu confutabimus, quod ad præsen-
tem disputationem attinet; ex eo refellitur, quia ut homo non consti-
tuitur in esse hominis per animam sensitivam; sed per rationalem; ita
ut quis dicatur hominem generare, non sat erit solam formam sensiti-
vam producere, aut vnire materiæ.

Præterea, quod ut homo dicatur generare hominem, non sufficiat
induci ab illo dispositiones, quibus perfectis Deus animam creat, ex eo
conuincitur, quia si dispositiones, ut generantis instrumenta ipsam
actionem generandi non edunt; sed obseruiunt duntaxat ad reddendā
materiæ suscipiendæ formæ idoneam; profecto ut tales dispositiones
non concurrunt actiue, sed habent se se ex parte materiæ; ita nec gene-
rans dicetur per eas actiue concurrere, proindeque nec merito illarum
dicendus erit homo generare, cum generare sit agere.

Ex doctrina
Aristot. lib. 3.
Metaph. c. 3.

Denique idem ex eo concluditur, quia relatio paternitatis, qua So-
phroniscus refertur ad Socratem, habet pro fundamento proximo ali-
quam actionem; non aliam, quam eam, qua Sophroniscus attigit vnio-
nem animæ Socratis cum eius materiæ: liquidem productio antecede-
tium dispositionum non est vna actio, sed plures specie differentes, ut
alibi docuimus. Quare inficiandum non est dari talem actionem à ge-
nerante editam.

Quo J sic fon-
damentū pro-
ximū paterni-
tatis.

ARTICVLVS II.

PROBABILIUS VIDERI

etiā in generatione hominis dari ex parte ge-
nerantis actionē, quæ animā intrinsecē
atingat, eam corpori vniendo.

H I S ita disputatis quannīs vtrāq; pars controuersię admodum
probabilis sit, & nos priorem alibi secuti fuerimus: nunc tamen
re diligentius considerata posteriorem, quam scimus in philo-
sophantium schola indies magis probari, quæque Aristotelis doctrinā
magis sapit, eligendam iudicamus: iuxta quam dicendum erit cum Sco-
to in 4. dist. 43. quæst. 3. art. 3. & Capreolo eadem dist. quæst. 2. art.
3. contra Henricum Gandauensem quodlib. 1. r. quæst. 14. & alios, nō
posse animam separatam propria virtute vnire se materiæ diuinit⁹ dis-
positæ: si quidem indiget prædicta actione vnitua. Quare ad primum
argumentum aduersariorum respondemus, cum Deus animam ratio-
nis participem creat, eam simul vnire, non tamen se solo, sed simul eū
generante; concurrente videlicet cum eo per communem concursum
ad eam actionem vnitivam, quam generans seminariæ virtutis inter-
uentu elicit: habet enim humana proles ex naturæ ordine talem à suis
parentibus dependentiam, quemadmodum & cetera cōposita natu-
ralia

ralia à suis. Quanquam posset Deus, si vellet, absque opera generantis, efficaciorum concursum adhibendo, animam corpori perfecte unire, ut faciet in resurrectione, quæ, ut paulò post dicemus, generatio quædam est.

Proxima quæ-
stione.

Solut. 2. arg.

Quo in eue-
tu possit actio
spiritalis elici
à potentia cor-
poræ.

Anima ratio-
nalis quo ad
officium in-
formandi pē-
det à corpore

Ad secundum respondendum, actionē, qua generans attingit unionem animæ rationalis cum materia, esse idem re cum anima, esseque immaterialem, quanvis eliciatur à potentia corporea non elevata; nec id pro absurdo reputandum esse. Primum, quia non est actio productiva rei spiritalis, sed eius unitiva dumtaxat. Secundò, quia non per se, ex vi agentis causæ; sed quasi ex accidente spiritalis est, quatenus videlicet incurrit in spiritalem terminum, à quo immateriale esse fortitur. Tertiò, quia licet tendat in animam rationalem, quæ quoad substantiam supra materiæ conditionem eminet; versatur tamen circa illam, quatenus habet quodammodo esse materiale, & dependens à corpore, ut loco citato primæ partis, rectè dixit Caietanus; siquidem esto secundum se à corpore non pendeat; nihilominus quoad officiū informandi, actuandique materiam, quo pacto in eam fertur unienti actio, ab illo dependet. In quam sententiam lege D. Thomam in quæstionibus disputatis, quæst. unica de anima art. 1. & Henricum Gandavensem quodlib. 6. quæst. 14. Sanè in aggeneratione hominis, ut supra annotauimus, similis actio datur, qua animus materiæ denuò accedenti unitur: alioqui aggeneration non esset motus, cum omnis motus sit idem re cum actione mouentis: & tamen ea actio spiritalis est; licet à virtute nutriente, siue augente, quæ materiæ inhæret, proficiscatur. Quare nihil mirum si cum homo de integro generatur, idem euequiat.

In nostris
Physicis lib. 3.
c. 3. q. 1. art. 2.

Q V Æ S T I O XIII.

V T R V M H V M A N Æ G E-
nerationes supra naturæ vim editæ propriè,
vniuocèque generationes sint: an non.

A R T I C V L V S I.

A R G V M E N T A P A R-
tis negatiuæ.



Quatuor hu-
manæ genera-
tionis modi.

Vtor eius opusculi, cui titulus est, sermones ad fratres in
cremo. (circumfertur inter opera D. Augustini) D. An-
selmus lib. 2. cur Deus homo. Alensis 3. p. quæst. 8. m. 1.
D. Bonauentura, & Richardus initio lib. tertij sent. aliq;
nonnulli quatuor humanæ generationis modos recensent.
Primus

Legit D. Gre.
Naz. orat. in
sanctū baptis.

Primus est absque mare, & foemina, vt productio Adami. Secundus absque foemina, sed interueniente mare, vt productio Euæ, cuius corpus Deus ex Adami costa efformauit. Tertius absque mare, sed concurrente foemina, cuiusmodi fuit humana Christi generatio ex Virgine. Quartus ex mare, & foemina, qualis est ordinaria, & communis aliorum hominum generatio. Ad primum membrum reuocari potest resurrectio. Nam & Christi resurrectio, generatio appellatur verbis illis Psalmi 2. Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genuite. Quæ etiam de Christi resurrectione intelligenda esse docuit D. Paulus actorum 13. sumpto inde argumento ad astruendam fidem resurrectionis Christi. Et Matthæi 19. communis corporū resurrectio, dicitur à Christo regeneratio.

Resurrectio
in diuina lit.
generatio,
vel regenera-
tio vocatur.

Est ergo non leuis controuerfia, an vt generationi quarto modo sumptæ, ita & reliquis tribus propriè, vniuocèque conueniat physicæ generationis definitio, quam superius inculcauimus. Pro parte negatiua hæc sunt argumenta. Primum, quia cum tres illæ generationes naturæ vim excedant, miraculosæ sunt; miraculosum autem, & naturale videntur distinguere inter se, nec in vnâ definitionem conuenire. Secundò, quia generatio, vt superiori quæstione statuimus, consistit formaliter in vnitione formæ cum materia, ad quam generans vnâ cum Deo concurrat: & tamen ad nullam illarum trium generationum concurrat generans. Item, quia prima, & secunda generatio non sunt actiones vitales, cum non procedant à principio vitæ coniuncto; at vitales actiones à non vitalibus videntur genere distinguere. Præterea, generatio exigit in materia naturalem potentiam, siue aptitudinem ad recipiendam formam (siquidem generatio est progressio à priuatione formæ in subiecto natura apto) sed re intereunte non manet iam in materia talis potetia, seu aptitudo ad illius rei formam; quemadmodum nec in natura datur potentia actiua, quæ illam possit introducere: ergo si illa met forma rursus in materiam diuinitus inferatur, vt fiet in resurrectione corporum; non poterit ea introductio, generatio appellari. Deniq; generatio humana Christi habet pro termino Personam Verbi, cum actiones non nisi ad supposita terminentur, & ibi nullum sit suppositum humanum, sed diuinum dumtaxat, quod est Persona Verbi incarnati: atqui persona dicitur de persona diuina, & humana analogicè: ergo generatio humana Christi non conuenit cum alijs generationibus nisi analogicè. Ex quo sequitur illi, cæterisque generationibus prædictam definitionem, quæ vna, & vniuoca habetur, non ritè accommodari.

Primum arg.
pro parte ne-
gatiua.

2.

3.

4.

5.
De termino
generationis
humane
Christi.

De analogia
inter Personā
diuinā, &
creatā D.
Th. 1. p. q. 29
art. 4.

ARTICVLVS II.

EXPLANATIO CONTROVERSIÆ;
& dilutio argumentorum superioris articuli.

Ad

Multiplex cō-
sideratio ge-
nerationis.

Responsio ad
quæst.

Discrimen in-
ter Physicas
& supernatu-
rales genera-
tiones.

D. August.
D. Gregor.
D. Chrysost.

Inc. 1

Quot dierū
spatio mēbra
infantiū mā-
sculorū effor-
mentur.

AD difficultatem hanc explicandam aduertendum est posse nos considerare generationem, vel quoad essentiam, & ea, quæ per-
tinent ad conceptum quidditatum illius; vel quoad extrinse-
ca, & quasi connotata. Quo posito dicimus in primis si generatio prio-
ri modo sumatur, omnes illas generationes eandem communem ratio-
nem generationis sortiri: si secundo modo, tres priores à quarta non pa-
rum differre. Huius assertionis prior pars ex eo ostenditur, quia quæ
spectant ad naturam, & quidditatum conceptū generationis, prout
mutatio est, sunt transitus à priuatione formæ ad formam in materia,
vt sæpe diximus; prout verò est actio, sunt vnitio formæ substantia-
lis cū materia. At hæc omnia in generationibus illis cernuntur, vt erit
consideranti perspicuum, & ex argumentorum solutione apertius
euadet.

Posterior pars ostenditur. Quia in generationibus physicis prius
materia ab agente naturali successiuè disponitur: at in illis tribus non
ita res habuit. Namque in ijs, esto Deus formam materiæ non nisi dis-
positionibus aptæ, paratæque intulerit; dispositiones tamen haud pe-
detentim, sed instanti introductæ fuerunt. Præterea in ordinaria ho-
minum generatione licet solus Deus animam creet; eius introductio-
nem, & vnionem cum materia attingit agens physicum, cum quo ad
id generali concursu concurrat Deus: in productione verò Adami, &
Eux nulla circa id generantis, imo nec alterius agentis creati, vt do-
cet D. Thomas 1. p. quæst. 91. art. 4. interuenit actio; nec etiam in-
terueniet in resurrectione: in qua cineres quidem ab Angelis erunt
colligendi, vt asserunt scholasticæ Theologiæ professores in 4. dist.
43. cum D. Augustino 3. de Trinitate cap. 4. & D. Gregorio 4. lib.
dialogorū cap. 5. & D. Chrysostomo homil. 8. in 1. ad Thessal. alijsq;
patribus: verum nec corpora distinguenda organis, & reliquo accidē-
tium apparatu instruenda; nec animæ ijs copulandæ erunt, nisi solius
Dei virtute, vt est etiam communis theologorū doctrina loco citato.

Quod verò ad humanam Christi generationem attinet, præstitit
circa eam beata Virgo omnia, quæ ad veram generationem humanam
à matre necessariò exhibēda sunt; cū vera Christi mater sit: sed quod
ex parte viri actiuè præstandum erat, suppletum fuit opera Spiritus
Sancti iuxta illud Lucæ 1. Spiritus Sanctus superueniet in te, & vir-
tus altissimi obumbrabit tibi. Qua etiam virtute vitalis facultas, &
concurfus Virginis ad celerrimè euocandum, attrahendumq; purissi-
mum sanguinem ad locum conceptionis, excitatus fuit, & ad deline-
andum, efformandumque pro sua parte, momento temporis, corpus
Christi. Sicque præparatio materiæ, & organorum distinctio, quæ ad
introductionem animæ rationalis infantium masculorum quadraginta
circiter diebus perficitur, in generatione Christi absque successione
vno instāti absoluta fuit; vt scripsit D. Damascenus lib. 3. fide. ortho-
doxæ cap. 2. D. Thomas 3. p. quæst. 33. att. 1. D. Bonauentura in
3. distinct. 3. quæstione vltima. Paludanus quæst. 3. Richard. artic. 3.
quæst. 2. Gabriel distinct. 4. quæst. vnica art. 2. Alensis 3. p. quæst.
8. memb.

Legit D. Chry-
sost. homil. 13
in Genesim.

Idē sentit A-
lenfis 2. p. 7.
78. m. 2. a. 1.

Beata Virgi-
nē verè ac p-
priè esse ma-
trē Dei defini-
tū est in cōcil.
Ephes. et Chal-
ced. et in 6. Sy-
nod. act. 4. &
11. habeturq;
in 7. Synod.
act. 4. & 7. in
concil. Later.
sub Martino
1. can. 3. & in
alijs.
De spatio for-
mationis ex-
tus M. Alb. 9.
de anim. c. 5.
tract. 1.

Legit
in 4.

Lib.
42.

8. memb. 2. & quæst. 9. membro 4. & 4. p. quæst. 34. memb. 3. alijque Theologi communi assensu.

Ita patet si hæc, quæ retulimus, aliaque huiusmodi, quæ naturæ generationis extrinseca sunt, & ab ea quali connotantur, perpenderit, vulgarem hominum generationem, & tres illas, de quibus agim⁹, non eandem habere rationem. Cæterum quia hæc non variant substantiam, & assentiam, ut pote cuius identitas nec à modo faciendi, nec à principio actiuo per se pendet; dicendum erit prædictas omnes generationes propriè, & vniuocè generationes esse, & in vnius speciei naturæ eandemque essentialem definitionem, qualis est ea, quæ à nobis ex Aristotele tradita fuit, conuenire; quæ est multorum Theologorum sententia, ut testatur Capreolus in 1. distinct. 5. quæst. vnicæ art. 2. Certè nō minus generationes naturales, & supra naturæ vim editæ, in vnam quidditatem, & rationem consentiunt; quàm illuminatio aeris à sole deriuata, & ea, qua Deus se solo, si velit, eundem aerē collustrabit.

Quæstionis
propositæ di-
lutio.

Idētas esse
tūc nō pēdet
per se à prin-
cipio actiuo.

Ad primum igitur argumentum superioris articuli, dicendum est, etsi miraculola distinguantur modo, & ex parte principij actiui ab ijs, quæ per naturam fiunt; non tamen ab eis essentia differre, cum cætera consentiunt, ut in re proposita accidit. Ad secundum respondemus generationem consistere in formæ cum materia vnitione, ad quam in ordinarijs generationibus concurrunt simul agens creatum; in extraordinarijs vero, ad quas illius consortium non admittitur; id, quod ab eo præstandum erat, diuinitus cōpensatur. Ad tertium dicito ex eo præcisè, quod vna operatio sit vitalis, alia non vitalis, nō colligi inter eas discrimen essentiæ, ut exijs, quæ superius disseruimus, constat. Enimverò eandem prorsus intellectionem, quam Socrates elicit, potest Deus se solo producere. Et tamen illa vitalis dicetur, ut pote à principio vitæ coniuncto orta; hæc autem non vitalis.

Solutio pri-
mi arg. pro
parte neg.

Solut. 2.

Solut. 3.

Pro solutione quarti argumenti animaduertendum est potentiam materiæ, quod ad præsentem locū attinet, duobus modis sumi. Nimirum vel pro respectu transcendentis, & ordine ipsius materiæ ad formā, à quocūque, & quouis modo illa inducatur: vel pro aptitudine materiæ ad recipiendā formam ab agente naturali. Si potentia priori modo spectetur, cum nō sit aliud, quàm ipsa met substantia, & essentia materiæ, ut in Phisicis exposuimus; non dubium, quin corrupto composito adhuc illa maneat in materia. Ac de huiusmodi potentia intelligendus est D. Th. 1. q. 104. ac. 4. ad 3. vbi ait etsi cum forma interit, nihil ei⁹ residuū sit, non dici formam annihilari, quia adhuc manet in potētia materiæ. Si aut potentia posteriori modo sumatur, re intereunte non iam relinquitur in materia huiusmodi potentia; quia sicut in natura non existit aliqua potentia actiua, à qua semel corruptum reparari queat; ita nec in materia datur ad formam corruptam, vel à materia separatam potentia illa passiua talem vim actiuam recipiens: datur tamen potentia obedientialis in ordine ad Deum. Hinc ad argu-

Solut. 4.

Materiæ po-
tentiā dupli-
citer sumi.

Explicatur lo-
cus D. Tho.

P. men.

Legs Capr.
in 4. d. 43. q. 1

Lib. 1. cap. 9.
q. 2. art. 1.

mentum respondebis, ut sit vera generatio quoad substantiam, sat esse dari in materia potentiam priori modo cum prædicta aptitudine obedientiali: quia cum generatio dicitur procedere à privatione, ut à termino à quo; & privatio definitur negatio formæ in subiecto natura apto; ea aptitudo, siue potentia non debet limitari ad potentiam in ordine ad agens naturale, sed indiscriminatim accipienda est: quanquam in ordinarijs generationibus utriusque potentiæ ratio in materia simul inveniatur.

Solut. 3.

Ad quintum, humanam Christi generationem terminari ad personam Verbi, non secundum se; sed ut cum humanitate, ineffabili compositione, componit hunc hominem, siue ut subsistit in humanitate, ita ut terminus principalis sit suppositum ipsum, formalis autem, à quo generatio sumit speciem, sit forma humana, quæ non solum est eiusdem speciei cum formis aliorum hominum, sed & homo ille Christus in eandem naturam specificam cum cæteris hominibus convenit, ut est Patrum, & scholasticæ Theologiæ professorum communis doctrina, de qua suo loco. Ita patet analogiam inter personam divinam, & personas aliorum hominum nihil ob stare, quominus generatio humana Christi cum aliorum hominum generationibus uniuocè conveniat; cum uniuocatio generationis non à persona, sed à forma petenda sit.

Uniuocatio
generationis
vnde.

Q V Æ S T I O XV.

V T R V M F O R M A, A N
compositum sit terminus per se
generationis.

A R T I C V L V S I

D I V E R S Æ A V C T O R V M
sententiæ.



Omne formæ non intelligimus hoc loco eam, quam vocant formam totius, cuiusmodi est humanitas; sed formam informantem, quam appellant formam partis, qualis est anima hominis, vel equi. Porro terminari generationem ad formam, & ad compositum, inter Philosophos liquet.

Quo tamen pacto, & ad quod nam horum primo, ac per se terminetur, controuersum est. Quidam arbitrantur generationem terminari intrinsecè, & per se ad totum; ad formam autem non nisi ex concomitantia, quatenus in toto includitur. Quæ sententia ex eo ostendi potest, quia

Prima opinio.

De hac duplici notionis formæ 3. p. q. 13. art. 1.

Ex his videtur Scoti lib. 7. Metaph. h. 9. 10. Tröberta lib. 2. eiusdem op. q. 5.

De hactenus
in lib. 7. Me-
taph. q. 12.

quia terminari per se, & intrinsecè generationem convenit supposito: id verò compositum est, non forma. Item quia idem est terminus per se generationis, qui postea erit corruptionis; corruptio autem non nisi ad compositum terminatur, ut patet in hominis interitu, ubi non extinguitur forma, sed compositum. Quare non forma, sed compositum erit terminus per se generationis. Præterea cum nulla forma, excepta humana, sit per se subsistens; nulla potest obtinere esse; nisi id à toto mutuetur; atque adeò nulla, nisi productione totius, in quo inest, efficitur.

Anima hu-
mana est per
se subsistens.

Alij censent in qualibet generatione duplicem actionem dari, quarum unaquæque suum terminum per se primò vendicat; altera formam, altera compositum. Quæ opinio eo potissimum stabilitur argumento, quia ut forma, & compositum re ipsa inter se distinguuntur; ita distinctas realiter actiones poscunt; cum actiones realiter distinctæ non sint aliud, quam res diversæ in fieri. Alij postremò in generatione unam duntaxat ponunt actionem, quæ primò, & intrinsecè in formam, in compositum verò secundariò, & extrinsecè, sed ut in præcipuū terminum feratur. Huius opinionis fundamenta proximo articulo iacienda erunt.

Secunda opi-
nio.

Tertia opi-
nio.

ARTICVLVS II.

QVID IN RE PROPOSITA
asserendum videatur.

Legit D. Th.
in 1. d. 5. q. 3.
& 3. p. q. 6. a.
5. Ferr. 2. co-
tra, c. 26.

Presens quæstio aliquot assertionibus explicanda est. Prima sit. Terminus generationis primus primitate intentionis, est compositum. Hæc assertio ex eo perspicua est, quia ut forma nobilitate præstat materiæ, ita compositum formæ, quod alibi docuimus: & ut materia est propter formam, ita forma est propter compositum: cum ergo generans in id, quod excellentius est, & cuius gratia reliqua sunt, præcipuè contendat, ad idque primò, tanquam ad scopum, actiones suas dirigat, necessariò compositum in eius intensione primum erit: esto forma, & materia executione priora sint; quatenus materia tempore quamlibet formam; forma verò origine compositum antecedit.

Prima asser-
tio.

Lib. 2. Physic.
c. 7. q. 3. a. 1.

Secunda assertio. Terminus generationis, qui ut quod producit, non est forma, sed compositum. Hæc est Aristotelis lib. 1. Metaph. cap. 1. & lib. 7. eiusdem operis cap. 8. text. 26. & lib. 12. cap. 3. text. 13. & lib. 4. Physic. cap. 9. text. 84. & lib. 1. cap. 7. text. 67. nec non & aliorum auctorum communis: D. Thomæ. 1. p. quæst. 45. art. 1. & in 1. sentent. distinct. 5. quæst. 3. art. 1. Capreoli ibidem quæst. 1. art. 3. ad argumenta contra primam conclusionem, Scoti in 2. distinct. 2. quæst. 7. & in 3. distinct. 4. quæst. unica. Argentinatis distinct. 19. quæst. 1. art. 1. Ferrarientis 1. contra gentes cap. 26. Soncinatis 7. Metaph. quæst. 23. Magni Alberti 1. huius operis cap. 21. & aliorum.

2. Assertio.

D. Thom.
Capreol.
Scot.
Argent.
Ferrar.
M. Alberti

Eam verò ratio illa ostendit, quia cum productio terminetur ad esse; ut vnum quodque est, ita producit. Quare id, quod per se est, per se producit. Cum igitur nulla materialis forma sit per se, siue ut quod; sed tanquam id, quo aliud est; compositum autem per se sit, & ut quod; planè sequitur non formam, sed compositum ut quod, siue ut principalem terminum produci. Item per generationem accidentariam non fit per se forma, ut albedo; sed compositum, id est, album; neque fit musica, sed musicus, ut docet Aristoteles lib. 7. Metaphy. cap. 8. text. 26. & 27. ergo neque per substantialem generationem fiet per se, siue ut quod, forma, sed compositum naturale.

3. Assertio.

Tertia assertio. Terminus formalis, & proximus generationis est forma. Hæc & Aristotelis, & aliorum auctorum, quos supra citauimus, etiam communis est; ostenditurque hunc in modum. Generatio, ut docet Aristoteles lib. 2. phys. cap. 1. text. 14. est via ad naturam, id est, ad formam; & ut in primo eiusdem operis libro concluditur, est principium generationis, non nisi quia formaliter generationem terminat, ut demonstrat illius definitio, nempe, Generatio est mutatio à priuatione formæ ad formam in materia; ergo forma est terminus formalis generationis. Deinde generatio consistit in introductione, siue vnitione formæ: ergo proximus illius terminus est forma, atque adeo forma est terminus formalis, & proxim⁹ generationis: minus tamen præcipuus, ut ex confirmatione proximæ assertionis manifestum est:

De hac re Iā-
donn. lib. 7.
Metaph. q. 26.

Generatio-
nis definitio.

4. Assertio.

Quarta assertio. Forma, & compositum in generatione non terminant diuersas actiones: sed vnā duntaxat, quæ intrinsecè terminetur ad formam, extrinsecè ad ipsum compositum. Hanc assertionem, etsi magni nominis philosophi non sine probabilitate impugnent, ex eo veram putamus, quia nulla ratio, aut necessitas cogit istiusmodi actiones multiplicare, cum post vnitionem formæ cum materia, quæ intrinsecè attingit formam (siquidem hæc est immediatus eius termin⁹, ut ex superiori assertionem patet) cū in quā possit absq; noua actione resultare totum: maxime quia non apparet à quo tunc eiusmodi actio elici debeat. Nam quod à materia, & forma geniti nō oriatur, inde constat, quia materia, & forma non causant totum per aliquam actionem: siquidem, ut à nobis in physicis ostensum fuit, sola causa efficiens p causam, seu modo causandi, actionem vendicat. Meliori specie probabilitatis dicet quis elici prædictam actionem à virtute seminali; sed neque id placet: non enim probabile videtur duas ab ea simul actiones proficisci; vnā, qua forma cum materia vnatur; alteram, qua producat totum. Adde quod Aristoteles cum de generatione disserit, nullam in ea agnoscit actionem, quæ ad substantiam tendat, præter illam, quam in materia nuda recipi ait, quæ certè non est nisi formæ introductio, quæ idem subiectum, quod forma ipsa, vendicat. Quis enim dicat productionem totius recipi in materia?

Causalitas
formæ, & ma-
teriæ non est
actio.

Lib. 2. cap. 7.
quest. 7.

5. Assertio.

Quinta assertio. Generatio est idem re cum forma, non autem cū toto, seu composito. Probatur quoad priorem partem, quia actio est idem cum termino, quem proximè attingit: is autē, ut ex dictis patet, non

non est totum, sed forma. Deinde quoad posteriorem; quia si generatio esset idem cum toto, cum ea sit idem cum forma, ut nunc ostensum fuit; utique pars, & totum essent inter se idem, ex vulgato illo axioma, quæ sunt eadem in vno tertio, sunt eadem inter se.

Obijciat aliquis, quemadmodum per generationem forma vnitur materiæ, sic materia vnitur formæ. Non igitur maior ratio est, cur generatio sit idem potius cum forma, quam cum materia. Item in generatione hominis creatio est idem cum anima rationali; ergo si vnitio eiusdem animæ cum corpore, profecta, uti diximus, à generante, est etiam idem cum anima; certè generatio, & creatio erunt inter se idem, iuxta pronuntiatum illud, cuius ante meminimus, quæcunque sunt eadem in vno tertio &cæt. Ad primum horum concessio antecedente, neganda est consecutio. Quia actio vniendi debet esse idem cum ea parte, quæ trahitur ad vniionem cum altera; forma autem, dum introducit, quodammodo ad materiam trahitur, non ad formam materiam: cum hæc vna, eademque manens, sit abeuntiū, & succedentium formarum quasi cōmune receptaculum, ut scripsit plato in Timæo. Ad secundum concedendum est, quod probat, videlicet vniionem animæ rationalis, & creationem eiusdem, esse idem re ob identitatem termini; non tamen idem quoad formalitatem, & essentiam.

Sexta assertio. Actio, qua materialis forma producitur, & vnitur, est vna, eademque actio, non solum re, sed essentia. Hanc statuūt Scotus in 2. distinct. 17. quæst. 1. & in 4. distinct. 12. quæst. 1. Soncinas 7. lib. Metaph. quæst. 23. & lib. 8. quæst. 14. ac cæteri fere auctores. Suadetur autem ex eo, quia cum esse formæ materialis non sit esse per se, sed esse in materia; consequens fit, ut talis forma per eandem actionem recipiat esse, & illud esse recipiat in materia, ei que vnitur; sicuti candor per eandemmet actionem gignitur, & subiecto copulatur.

ARTICVLVS III.

RESPONSIO AD PRIMI
articuli argumenta.

EXplicanda nūc sunt argumēta initio quæstionis proposita, quæ ex parte superiores conclusiones oppugnant. Ad primum dicimus licet ad supposita, hoc est, ad singularia per se existentia, spectet terminare per se, ac principaliter generationem, sicuti & cæteras actiones: non tamen oportere, ut terminent intrinsecè; id enim formæ proprium est. Ad secundum respondemus eundem esse terminum principalem generationis, qui corruptionis, videlicet totum; sed quemadmodum proximus terminus generationis est forma; ita proximum corruptionis esse formam: non quasi omnis forma toto intereunte pereat; siquidem humana immortalis est; sed quia omnis, cum to-

Obiectio. 1.

Obiectio. 2.

Dilat. 1. obi

Dilat. 2.

6. Assertio.

Esse formæ
materialis.Responsio ad
1. arg. pro 1.
opin.

Ad. 2.

Ut forma per
accidens cor-
rumpatur ex-
plicat D. Th.
lib. 2. contra
gēt. c. 33.

Ad. 3.

Etiam mate-
ria sibi non habet
existentiam.Ad arg. pro
2. op.Totum absq;
nova actio-
ne emergit.

tum perit, desinit informare corpus; atque ita etiam ea, quæ manet, quodammodo amittit esse, non simpliciter, sed in materia. Ad tertium negandum est formam existere per existentiam totius, id est, à toto deriuatam. Habet enim non solum formam, sed etiam materiam existentiam sibi propriam, ac peculiarem, ut lib. 1. Physic. ostendimus. Quin verò cum materia, & forma prius natura habeant esse, quam compositum, & illius causæ sint; potius partes toti, quam totum partibus existentiam comunicant.

Cap. 9. q. 4.
a. 2.De hac re
Hic. tract. d.
vnitate form.
q. 2.

Ad argumentum pro secunda opinione dicendum, non omnia, quæ re ipsa distinguuntur, produci actionibus realiter diuersis. Sunt enim non nulla, quæ licet ita differant; non tamen plures actiones vendicant; quia vna duntaxat ad eorum productionem fat est, ut in re subiecta accidit. Sufficit enim formæ vnitio, quam totius resultantia absque noua actione confestim sequitur. Neque actiones realiter distinctas nihil esse aliud, quam res diuersas in fieri, absolute verum est; sed tunc solū, cum quælibet earum rerum per se fit, & vna alterius effectione non producitur, ut nonnunquam euenit.

Q V Æ S T I O XVI.

Q V I B V S R E B V S G E N E R A-
tio, & corruptio inter se conueniant, & diffe-
rant: & de quibusdā earū affectionibus.

A R T I C V L V S I.

E X P L I C A T V R C O R R U P T I O-
nis definitio.Definitio cor-
ruptionis.Corruptio
nō est actio
positiua.

Ntequam generationem cum corruptione conferamus, corruptionem definiemus, sicuti & superius generationē. Reiecta eorum sententia, qui arbitrati sunt corruptionem esse latentiam rerum apparentium; generationem verò esse exitum rerum latentium, ut Anaxagoras, Anaximander, alijque non pauci, de quibus primo Physicæ Auscultationis libro: ampletenda est ea corruptionis definitio, quam interpretes ex ijs, quæ docuit Aristoteles cap. 4. & 5. huius libri, colligunt, videlicet, Corruptio est mutatio totius, id est, ex toto, sub eadem communi materia. Mutationis nomen sic erit hoc loco accipiendum, ut tam posituias, & reales, quam negatiuas mutationes cōprehendat. Nec enim corruptio, ut paulo post dicemus, positium quid est, sed negatiuum

Quo-

Quoniam autem in mutatione propriè dicta semper manet commune aliquod subiectum; id enim mutationis nomen, uti supra monuimus, secum affert; reiicienda erunt per hanc particulam ea, quæ nō sunt mutationes, ut annihilatio v. g. sicut enim actio creandi, mutatio non est; ita nec annihilatio; quia in neutra oportet dari cōmune subiectū, quod transitū à nō esse ad esse, vel ab esse, ad nō esse in se recipiat. Particula, toti⁹, id est, ex toto, indicat terminum à quo corruptionis, esse totum, & ex consequenti terminum ad quem eiusdem debere esse non totum, cum omnis mutatio docente Aristotele 5. lib. physic. cap. 1. text. 7. inter extrema opposita versetur. Ponitur ergo hæc particula ad discrimen generationis tam accidentariæ, quàm substantialis; quia licet vtræque sit mutatio; neutra tñ est ex toto, id est, ex tota substantia: siquidem generatio accidentaria non est mutatio ex substantia; substantialis autem non est mutatio ex tota substantia in non substantiam, ut ex Socrate in non Socratem, sed è conuerso ex non tota in totam, ut ex nō Socrate in Socratem. Additur, sub eadem communi materia, ut apertius maneat quoddam subiectum corruptionem sustineat, ac sub vtroq; illius termino perseueret. Itaque si placeat corruptionem enucleatius definire, sic definienda erit: corruptio est mutatio totius in non totum sub eadem communi materia.

Nec creatio,
nec annihila-
tio mutatio-
nes sunt.

Legit Arist. lib.
2. Metaph. c.
2. text. 7. & in
interpretis, &
c. 3. huius lib.
text. 18.

Duo hic aduertenda sunt; imprimis nomen corruptionis interdum impropriè à philosophis usurpari, videlicet non pro formæ defitione, quam paulo ante definiuimus, sed pro introductione formæ, cum nobilior forma abiicitur, & deterior introducitur, ut, exempli gratia, cum ex viuentis fit cadaver; id enim corruptionem potius, quàm generationem vocamus. Cuius rei causa est, quia plus attendimus ad amissionem formæ præstātoris, quàm ad introductionem eius, quæ ignobilior est.

Duplex usur-
patio corru-
ptionis.

Scot. in 4. d.
11. q. 4.

Deinde aduertendum ea, quæ corrumpuntur, & generantur, non dici propriè mutari, quod iam facile quivis ex dictis colliget: siquidem id, quod propriè mutationem subit, necessario prius existit sub termino à quo, deinde sub termino ad quem; at id, quod corrumpitur, sub termino ad quem iam non existit, quia desijt esse; & id, quod generatur, non fuit sub termino à quo; quia nondum erat: non igitur hæc propriè, ac philosophicè loquendo dicenda sunt mutari, intellige perse primò, sed duntaxat ratione materiæ, quæ sub vtroque termino manet.

Quæ corru-
puntur, & ge-
nerantur, nō
propriè dici
mutari.

ARTICVLVS II.

MVLTIPLIX CONVENIENTIA,
& discrimen inter generationem,
corruptionemque.

Mul-

Prima con-
uenientia.

Multis autem modis inter se conueniunt, ac dissident genera-
tio, & corruptio. Conueniunt primò; quia vtraque pro sub-
iecto habet materiam primam: vt enim cum res generatur, ita
& cum interit, sit vsque ad materiam primam resolutio; proindeque
nullum manet subiectum sub vtroque extremo, prater materiam.
2. Secundò, quia vtraque alteram perpetuò comitatur, quod significauit
Aristoteles cap. 3. huius lib. text. 17. cum dixit generationem vnius
3. esse corruptionem alterius, vt suo loco seorsim explicabimus. Ter-
tiò, quia vtraque in eodem momento datur: nam eodem puncto tem-
poris, quo res corrupta definit per primum sui non esse, incipit res ge-
nita per primum sui esse. Quarto, quia vtraque materiæ, & rebus
4. dissolubilibus naturalis est, vt progressu exponemus. Quinto, quia,
5. vt generatio, teste Aristotele lib. 1. physic. cap. 7. text. 67. alijsque in
locis, non est propriè nisi compositi, ita & corruptio; vt enim sola per
se substantia propriè accipitur esse, sic ea tantum propriè esse amit-
tunt, vt sæpe diximus.

Sola per se
substantia p-
priè accipitur
esse.
Primum dis-
crimen.

Dissident quoque eadem inter se, primum quod generatio sit mu-
tatio realis, ac positua: corruptio verò negatiuum quidpiam, vt ex
vtriusque termino ad quem satis patet. Generatio enim tendit in sub-
stantiam, quæ antea non erat; corruptio in negationem substantiæ
quæ antea fuerat, vt 5. Physic. cap. 1. text. 7. & cap. 3. huius lib. tex.
16. & lib. 2. de generatione animalium cap. 4. docet Aristoteles. Sed
enim, vt ad rationem generationis necesse est produci cõpositum; non
tamen est necesse produci formam; sed vniri denuò materiæ, siue tunc
producatur, siue non: ita ad corruptionem necessarium est, vt com-
positum intereat; non tamen oportet, vt forma aboleatur; sed vt desi-
nat informare materiam, siue corrumpatur, siue non. Vt cunq̃ue ta-
men res habeat, semper corruptio, etiam ex parte formæ, terminatur
ad negatiuum; quia semper tendit ad non esse informationis, siue ad
non esse formæ in materia, vt iam supra monuimus.

Corruptio-
nis terminus
negatiuum qd.

2. Difer.

Differunt etiam, quia per corruptionem itur ab actu in potentiam;
per generationem à potentia in actum: siquidem materia, intereunte
3. cõposito, actum formæ, quæ habebat, amittit; per generationem, actum, quæ
n̄ habebat, recipit. Præterea, quia licet tã ad generationem, quàm ad cor-
ruptionem materia cõcurrat, peculiari tñ modo dicitur apud Philoso-
phos corruptio à materia proficisci. Vnde materia ab Aristotele lib. 7.
Metaph. cap. 7. text. 22. vocatur principium non essendi; nimirum quia ra-
tione priuationum, quibus referta est, semper cõposito interitum machi-
4. natur, vt 1. Physic. cap. 4. quæst. 4. art. 2. exposuimus. Postremò,
quia corruptio est malum naturæ; generatio autem bonum: quo fit,
vt hanc natura per se, illam verò non nisi per accidens intendat.

Materia prin-
cipium non
essendi.

Opinio exi-
stimatur cor-
ruptio esse quid
positiuum.

Sunt tamen, qui contra id, quod statuimus, opinentur corruptio-
nem non esse mutationem negatiuam; sed positiuam. Quod videtur
posse ostendi, primum quia lib. 5. Physic. cap. 2. numeratur ab Aristotele
inter mutationes positivas, ac reales. Deinde, quia non minus
videtur corruptio aliquid positiuum, quàm annihilatio; cum vtraque
termi-

D. Th. opuscul.
31. c. 3. De po-
t. q. 3. Caiet.
3. p. 933. ad 1.

D. Th. 1. 2. q.
113. a. 7. & in
1. d. 32. q. 4.
art. 3.

D. Th. in 2.
d. 19. q. 3. a. 7.
ad 2. vt corru-
ptio non sit
propriè nisi
composita.

terminetur ad non esse rei; at quod annihilatio positivum quidpiam sit, ea ratio probat, quia ut creare, ita & annihilare solius Dei est, non ob aliam sanè causam, nisi quia requiritur ad id infinita virtus, virtus autem infinita erga creaturas in agendo, atque adeò in aliquo positivo cer-
nitur. Igitur annihilatio non est aliquid negativum.

Ad primum horum dicendum, Aristotelem loco citato non solas mu-
tationes reales, & positivas, sed etiam negativas promiscuè numerare. Ad secundum tam corruptionem, quàm annihilationem esse quid ne-
gativum; annihilationem verò non arguere in annihilante infinitam
virtutem, propterea quod si Deus rem quampiam in nihilum velit re-
digere, id p̄ aliquā actionē præstiturus sit; sed quia debet cessare ab
actione, qua tanquam primum essendi principium, esse rei influit, &
conseruat, quod est solius primæ causæ infinitam potentiam habentis.
Lege D. Thomam 1. p. quæst. 104. art. 3. & 4.

Annihilatio
est quid nega-
tium.

ARTICVLVS III.

QVONAM MODO CORRVPTIO
dicenda sit naturalis.

EX ijs, quæ superiori articulo posuim⁹, tria sunt à nobis accurat⁹
expēdenda. Primū est, num corruptio sit naturalis. Secundum,
vtrum natura feratur per se in generationē. Tertiū, an natura ex
accidēte dūtaxat corruptionē intēdat. Quod ad primū attinet, in partē
negatiuā ita obijcitur. Id, quod rei contrarium est, nullo modo potest
ei dici naturale: corruptio est contraria tam naturæ cōpositi, quàm for-
mæ; nō potest ergo dici naturalis respectu eorū. Minor probatur, quia
corruptio destruit cōpositū, & formam caducā; formam verò immor-
talem, id est, humanam, etsi nō destruit, expellit eam tñ à corpore, ad
quod informandū naturalē habet propensionē. Id autē, quod re euer-
tit, aut remouet ab eo statu, ad quem suo pte ingenio inclinatur, haud
dubiè contrariū naturæ est. Præterea, Naturale & violentū, vt tradit
Aristoteles lib. 5. physic. cap. 6. tex. 57. distinguuntur inter se, vt mē-
bra opposita; sed est quoddam genus mortis, atque adeò & corruptio-
nis violētæ: ergo saltem ea corruptio nequaquā erit vocanda naturalis.
Deinde, Id, quod in natura non habet principia, & causas, non potest
esse naturale, atqui ita se habet corruptio; cum sit quid negativum, vt
ex dictis constat; ergo &c.

Argumentū
partis negati-
uæ.

Naturale, &
violentum.

Non est tñ ob hæc recedendū à cōmuni placito Philosophorū, qui
corruptionē appellāt naturalē affectionē. Sed aduertendū naturale tri-
fariā sumi. Primū, vt artificioso, & supernaturali opponitur. Secūdo, p̄
eo, ad quod res, vt ad suā pfectionē, ppendet. Tertiō, p̄ eo, quod sequi-
tur rei naturā, vt cūq; se se ad illā habeat. Deinde aduertēdū corruptio-
nē posse conferri cū materia, cū forma, cū toto, seu cōposito. Sit igi-
tur primū pronuntiatum. Si naturale primo modo spectetur, corru-
ptio

Naturale tri-
pliciter sumi.

Primum pro-
nuntiatum.

ptio est naturalis tam respectu materiæ, quàm formæ corruptibilis, & compositi. Patet, quia corruptio competit hisce tribus; materiæ tanquam subiecto, quod recipit corruptionem; formæ caducæ, & eius composito, tanquam ijs, quæ corrumpi dicuntur: non conuenit autē ijs ab arte, nec supra naturæ vim: atque adeo respectu illorum nec artificiosum, nec supernaturale quidpiam est; erit ergo naturale secundū primam usurpationem.

Secundū pronuntiatum.

Si verò naturale secundo modo sumatur, alterum pronuntiatū sit. Corruptio est naturalis respectu materiæ, non tamen respectu formæ, aut cōpositi. Probat quoad priorē partem; quia cum materia inclinatur ad recipiendam quālibet mutationem, ut ad propriū actum perfectionemque, inclinabitur etiam suo modo ad recipiendam corruptionem, quæ mutatio quædam est, etsi non positua; sed negatiua. Item quia cum materia formas, ut suam maximā perfectionem, expetat; & ijs, quas non dum actu possidet, non nisi interueniente corruptione potiri queat; certē ipsam etiam corruptionem expetet, & ad eam inclinabitur; etsi non per se, sed ex accidente; quandoquidem nihil propendit per se nisi ad bonum: corruptio verò, malū quidpiam est. Huiusce probationis vis ijs, quæ sequenti articulo dicemus, apertior fiet.

Legē Fer. lib. 3. cōtra gent. c. 24.

Corruptio malum quid.

Posterior autē pars eiusdem pronuntiatī inde liquet, quia cum forma, & cōpositum insitam à natura propensione habeant ad tuendum, perpetuandūque suum esse; nequaquam ad interitum, uti ad suam perfectionē, propendere queunt, sed eum potius toto conatu effugient; & in hoc sensu scripsit Aristoteles primo lib. de cœl. cap. 6. text. 37. senectutē, aliasque eiusmodi affectiones, quæ rei perniciem moluntur, cōtra naturam esse.

Legē D. Th. 2. cōtra. get. c. 31. & i. d. sup. quæst. 1. d. 2. lo. 21. 3. ad. 18. arg.

Tertium pronuntiatum.

Postremo si naturale sub tertia consideratione expendatur, sit tertium pronuntiatū. Corruptio est naturalis respectu formæ corruptibilis, & ei⁹ compositi, atque etiā materiæ suo modo. Probat quoad formā, & compositū; quia quoties potentia, siue aptitudo aliqua comitatur rei naturā; actus, qui tali potētia, siue aptitudini respōdet, eamque necessario cōsequitur, etiā rei naturā sequi dicitur: cōstat autē corruptibilitatē esse potētia, siue aptitudinē, quæ res caducas comitatur; & corruptionē esse actum, seu quasi actū, qui eam necessario sequitur. Quare planū fit corruptionē in prædicto sensu naturalē esse respectu formæ, & compositi interitum subeuntiū, & hoc pacto mors est naturalis homini. Qua de re D. Thomas in 2. sent. dist. 30. quæst. 1. art. 1. Durāndus eadē dist. quæst. 1. Capreolus ibidē ar. 1. Richardus dist. 29. quæst. 2. Aegidius quæst. 3. Est autē corruptibilitas homini, sicuti & cæteris mistis ingēnita, tū quia cōponuntur ex materia contrariorū susceptrice, quæque alias, & alias formas subinde appetit, & nouæ formæ desiderio priorē dimittit; tū quia, saltem uiuentia, cōstāt ab intrinseco ex contrarijs, quæ rei interitū pariūt. Formæ verò caducæ ideo corruptibiles sunt, quia ut materiā informēt, certas requirūt dispositiones, quibus amissis seruari amplius in ea nō possunt; cumque extra materiā coherere nō valeant; quia ab illa quoad suum esse dependent, euanescent.

Mors naturalis homini.

Vnde pronuntiat corruptibilitas mistis

Vnde formis

Legē Scot. in 2. d. 19. q. 1. & in 4. d. 1. q. 3.

Quod

Quod ad materiam spectat, dici etiam potest corruptio eius naturā sequi, proindeque hac notione respectu illius naturalis iudicari, quatenus materia suo pte ingenio commune ortus, & interitus subiectū est.

Igitur ad primum argumentum eorum, quæ initio articuli proposuimus, dicendum erit id, quod alteri propria contrarietate opponitur, vt calor frigori, non eidem naturale esse: at corruptionem non ita opponi rei intereunti, sed eatenus ei contrariam appellari, quatenus per illam amittit esse, ad quod ingenitam habet propensionem. Nihil verò obstat, quominus id, quod ita aduersariū est, naturale esse possit, si naturale sumatur pro eo, quod rei naturam sequitur.

Responso ad
argutio ad
ducta.

Lege Theo-
phrastū lib. 5.
de causis plāt.
c. 15. & 16. A-
rist. lib. de vi-
ta, & mort. c.
15. & 7. Gal.
lib. 1. de sanit.
tu. Auic. Fen.
1. primi doct.
3. c. 3. Scot. in
2. d. 19. q. 1.

Ad secundum respondendum est, mortem violentam (vt alias acceptiones omittamus) propriè vocari eam, quæ per externam vim infertur, vt cum quis ferro perimitur: hanc autem contrariam esse naturali, hoc est, ei, quæ absque externa vi provenit, marcescente videlicet calore ob temporis diuturnitatem. Sedenim mors quoque illa, & corruptio violenta, potest naturalis vocari, quatenus ipsam rei naturā sequitur, vt corrumpi possit, siue hinc, siue inde, siue intempestivè, siue aliter ei mors obueniat. Ad tertium dic licet corruptio negatiuū, seu priuatiuum quippiam sit; suo tamen modo causas habere. Itaque causa subiectiua illius, est materia, quæ ipsam in se recipit; causa efficiēs est id, quod naturale compositum dissoluit; finis autem proximus, generatio; quatenus naturæ instituto ideo res vna interit, vt altera gignatur. Quia tamen corruptio non est ens, huiusmodi causas non per se, sed per accidens vendicat, vt probat S. Thomas lib. 3. contra gent. cap. 13.

De morte vio-
lenta.

Quomodo
corruptio cau-
sas habeat.

ARTICVLVS IIII.

QVOD GENERATIO

intendatur per se à natura.

Circa id, quod secundo loco examinandum proposuimus, num videlicet generatio intendatur per se à natura, erit qui partem negatiuam probare contēdat hunc in modum. Natura, vt Auicenna 1. suffic. cap. 1. asserit, fertur per se in conseruandam speciem, non autem in multitudinem singularium corruptibilium, hæc enim abit in infinitum, à quo natura abhorret, cum semper finitum quærat, vt ait Aristoteles 1. de generatione animalium cap. 1. ergo natura non curat per se ortum singularium corruptibilium. Deinde, Natura non per se intendit imperfecta, cum semper id, quod optimum est, spectare soleat, vt Aristoteles affirmat lib. 2. de cœlo cap. 5. tex 34. & de iuuentute, & senectute cap. 2. & lib. 2. de generatione animalium capit. 14. & tamen non pauca efficit imperfecta, & obliqua, teste ipso Aristotele in Problematis sectione. 10. problemate 44. ergo saltem horum generationem minimè intendit. Corroboraturque

Idem asserit
D. Thom. 2.
contra Gent.
c. 82.

Auicenna.

Natura ab-
horret ab in-
finito.

Natura non
pauca efficit
imperfecta.

Q²

vis,

Fœmina mas occasionatur. vis argumenti exemplo fœminæ, cuius productionem non intendi à natura, sententia est Aristotelis lib. 2. de generatione animalium cap. 3. ubi fœminam appellat marem occasionatum, id est, occasione magis, quàm intentione naturæ productum; quibus similia scripsit etiam lib. 4. eiusdem operis cap. 2. & lib. 7. politic. cap. 16.

Immortalitas appetus. Nihilominus asserendum intendi per se generationē à natura. Nam cum omnibus rebus creatis, ut supra diximus, innatum sit vehemens se perpetuandi desiderium, entia verò naturalia corruptioni subiecta non nisi interuentu generationis perennitatem assequi valeant; consequens est, ut generationem per se maxime intendant. Ad superiora verò argumenta ita respondemus. Ad primum, cum bonum speciei sit vniuersalius, atque adeo appetibilius; naturam ferri per se, ac primaria intentione in speciem: verum cum non nisi per singularia speciem conseruare possit, etiam in eorum multitudinem per se tendere; licet non primaria intentione, de qua interpretandus erit Auicenna, sed secundaria, ac minùs præcipua. Nec obstat, quod singularia corruptibilia nō contineantur certo numero, & ex se alia alijs in infinitum succedant. Non enim istiusmodi infinitum natura refugit; sed maximè quidem infinitum actu in quocunq̃ genere; deinde infinitum, etiam syncategorematicum, in multiplicatione specierum; de qua infinitudine discretis verbis loquebatur Aristoteles primo de generatione animalium loco citato.

Bifariæ entia naturalia dici imperfecta. Pro secundi argumenti solutione aduerte duobus modis, quod ad præsentem locum facit, entia naturalia dici imperfecta: altero, quia inter reliquas species sui generis imperfecta sunt, ut mures inter species animantium: altero, quia deformitatem aliquam, aut alium defectum suæ speciei aduentitiū habent, ut monstra. Si igitur de priori entium naturalium genere loquamur, manifestum est intendi illorum generationem per se à natura; quia, tametsi aliorum comparatione imperfecta sint; obtinent tamen omnem perfectionem suæ speciei conuenientem, ac debitam; atque ita quoties ea gignit natura, facit optimum in ea specie. Si de posteriori, sciendum posse à nobis spectari vel solam causam particularem, quæ impeditur ne effectum absque imperfectione producat; vel eandem simul cum causa impediēte, siue cum impedimento, ex quo potissimum oritur defectus in re producta. Si de causa particulari iuxta primam considerationem sermo sit, fatendum talium rerum ortum non intendi per se ab illa; quia ita sumpta ab eo defectu abhorret: si iuxta secundum sensum, inficiandum est non intendi ab ea, ut lib. 2. physic. cap. 9. quæst. 6. ex instituto probauim⁹, non parum firmis argumentis, quæ non est cur hoc loco à nobis repetantur. Itaque ratum ad huc manet generationem intendi à natura per se, etsi non à qualibet natura, siue à quolibet agente quouis pacto, sed ab alijs hoc, ab alijs alio modo sumptis.

D. Th. de intentione naturæ in productione fœminæ. De intentione autem naturæ in productione fœminæ ita scripsit D. Thomas 1. p. quæst. 92. art. 1. ad 1. Dicendum quod per respectū ad naturam particularem, fœmina est aliquid deficient, & occasionatū; quia

quia virtus actiua, quæ est in semine maris, intendit producere sibi simile perfectum secundum masculinum sexum. Sed quod foemina generetur, hoc est propter virtutis actiuae debilitatem; vel propter aliquam materiæ indispositionem: vel etiam propter aliquam transmutationem ab extrinseco: vt à ventis Australibus, qui sunt humidi, vt dicitur in lib. de generatione animalium: sed per comparisonem ad naturam vniuersalem foemina non est aliquid occasionatum, sed est de intentione naturæ ad opus generationis ordinata. Intentio autem naturæ vniuersalis dependet ex Deo, qui est vniuersalis auctor naturæ, & ideo instituendo naturam, non solum materiam, sed etiam foeminam producit. Hæc D. Thomas, quæ etiā docuit in 2. sent. dist. 20. quæst. 2. art. 1. & lib. 3. contra gent. cap. 94. idemque sentiunt D. Bonaventura in 2. dist. 20. quæst. 6. Richardus quæst. 10. circa 2. principale, Egidius ead. dist. Ferrariensis ad caput citatum lib. 3. cōtra gent. Aiunt quippe licet foemina intendatur per se à natura vniuersali, non tamen intendi per se à particulari. Durandus tamen in 2. dist. 20. quæst. 3. asserit cum productio foeminæ provenit ex influxu ventorum Australium, quos ad id multum conferre experientia constat, vel ex imaginatione parentum, quæ in delineatione prolis, & effingendo sexu miram vim habet, tunc generationem foeminæ etiam à causa particulari per se intendi. Hæc tamen limitatio aut probanda non est, aut explicationem desiderat. Nam quod ad Australium ventorum influxum spectat, siue ij, siue alij venti spirent, semper generans, vt ex inclinatione propriæ naturæ agit, intendit id, quod perfectius est, atque adeo masculinum. Item verò cum generans, foeminam cogitatione percipit, vt opitulante imaginatricis facultatis vi foeminam gignat; licet tunc dicatur produci foemina ex instituto generantis, quatenus per electionem agit; nō tamen dicetur intendi per se ab illo, vt operatur ex intentione naturæ: hæc enim ex se, vt cunque agentis voluntas se habeat, in masculini generationem perpetuò incumbit.

Hoc igitur dubium congruenter ijs, quæ à nobis superius tradita sunt, sic explicandum erit, vt dicamus à progenitore in se sumpto nō intendi per se generationem foeminæ, intendi tamen ab illo, si spectetur simul cum ijs, quæ maris productionem inhibent, foeminæ autem inducunt. Et verò cum sexus foemineus non sit imperfectio peregrina speciei, sed quid ordinarium, etsi minus perfectum; cumque agens particulare nitatur conservare speciem, & hanc non nisi concurrente foemina conservare possit: existimandum non est progenitorem, etiā secundum se consideratum, ita à foeminæ, vt a mōstri productione abhorre; sed dari in intentione per accidens quasi gradus quosdam, & foeminæ ortum minus per accidens intendi, quàm monstrum. Quoniam verò foeminæ productionem, & primi agentis cura ac providentia, & intentio particularis agentis secundum eam considerationem, quam diximus, per se spectant; cum Aristoteles foeminam marem occasionatum vocat, foeminam comparat cum progenitore per se sumpto duntaxat.

Intentio naturæ vniuersalis

Opinio Durandi de intentione naturæ in productione foeminæ.

Quo pacto foeminæ generatio intendatur à natura.

De hac imaginationis vi D. Th. in 2. d. 20. q. 2. ar. 1. Avic. lib. 5. de anim. Galen. lib. de Theriac. ad Pil. Ferret. 7. lib. Physi. c. 12. Linn. lib. 4. de occult. nat. mir. c. 7. & c. 19. lib. 1.

ARTICVLVS V.

QVOD CORRVPTIO NON
intendatur à natura per se.

Ex quibus ef-
florescat mū-
di pulchritu-
do.

SVperest tertia dubitatio, an natura, siue agens naturale intendat per se corruptionem. Nam quod eam sic intendat videtur hisce argumentis concludi. Id, quod per se intendit finem, etiam per se intendit media ad finem; sed agens naturale per se intendit productionem compositi, ad quam corruptio via, seu medium est. Igitur agens naturale intendit per se corruptionem. Deinde, Naturæ auctor intendit per se pulchritudinem vniuersi; atqui, vt docet Aristoteles in lib. de mundo ad Alexandrum (si eius est illud opus) & D. Augustin⁹ lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 18. vniuersi pulchritudo efflorescit ex oppositione contrariorum, vt atrii, & candidi; magni, & parui; boni, & mali; generationis, & interitus. Negari ergo non potest interitū per se intendi ab auctore naturæ, ac proinde etiam à natura, quæ illius est instrumentum. Item, si corruptio non intenderetur per se à natura; idē esset, quia corruptio est naturæ ipsius malum: sed quod non sit ostenditur, primum quia malum naturæ non potest fundari in bono naturæ: alioqui vnum oppositum stabiliretur in alio; corruptio autē recipitur, fundaturque in materia; quæ in genere naturæ bonum quid est. Item, quia corruptio non magis naturæ malum est, quam annihilatio; hanc verò non esse malum appellandam docet D. Thomas in quæstionibus de potentia, quæst. 5. art. 3. ad. 14. Postremo, esto corruptio malum sit; tam ea, quam quoduis aliud malum habet causam per se; ergo per se intenditur. Probatur antecedens, quia si malum nō haberet causam per se, sed per accidens; sequeretur malum, vt cætera, quæ per accidens sunt, nō in pluribus, sed in paucioribus euenire, quod falsum est.

Solutio da-
bi.

Dupliciter in-
tendi aliquid
per se.

Ad hoc dubium respondet S. Thomas 3. contragentes cap. 94. & 1. p. quæst. 19. art. 9. & quæst. 49. art. 2. Caietan⁹ ibidem, Capreolus in 2. sent. distinct. 4. quæst. 1. art. 3. & distinct. 34. quæst. 2. ar. 1. Henricus in sua summa ar. 41. corruptionē non intendi per se à natura. Verum vt rem enucleatē explicemus obseruandum erit bifariam posse quippiam dici intendi per se. Vno modo, quia non intēditur propter aliud, hoc est ob aliud quid assequendum; quo pacto sanitas dicitur ab ægroto intendi per se, nō autem deambulatio; quia hæc quæritur gratia alicuius, nempe sanitatis; illa verò non item. Alio modo dicitur quid per se intendi, quia in se est obiectum terminans actum intentionis, appetitionis ve alicuius; siue ad aliud quid vltius referatur, siue non: quo sensu deambulatio dicitur per se intendi, quia in se est obiectum electionis ægroti; licet ægrotus deambulationem ipsam ad obtinendam valetudinem ordinet.

His

His positis quod corruptio à nullo agente intendatur per se priori modo, in confesso est apud omnes philosophos. Cum enim finis cuiusque actionis semper sit aliquod esse, quod per eam acquiritur, aut conseruatur; & corruptio priuet rem suo esse, neutiquam fieri potest, ut per se spectata sit finis intentus ab agente. Vnde Aristoteles lib. 2. physic. cap. 2. text. 23. negat mortem, quæ corruptio quædam est, posse dici finē. Quod verò nec posteriori modo possit corruptio intēdi per se (intellige ob aliquā præstantiā sibi intrinsecā) simili argumēto ostenditur. Etenim malum non potest sic obiectum esse intentionis, aut appetitionis alicuius; corruptio est malum, sicuti & generatio eius oppositum, est bonum quid: ergo. Maior patet ex doctrina tum D. Dionysij 4. cap. de diuinis nominibus asserentis malum esse præter intentionem in rebus; nihilque ad malum respiciendo operari; tum Aristotelis 1. Ethic. cap. 1. vbi ait omnem actum, intentionemve ferri in bonum. Quod tam de appetitu naturali, quam de animali, & rationali intelligendum esse ostendit S. Thomas. 1. p. quæst. 19. art. 9.

D. Dionys.

Malum esse præter intentionem.

Dilat. 1. arg.

Diluamus igitur aduersariæ partis argumenta. Primi difficultate permoti quidam manus dedere, concedentes generans etsi non primaria, secundaria tamen intentione per se corruptionem intendere. Nihilominus dicendum si ij auctores intentionem per se aliter, quam à nobis explicata fuit, usurpare velint, ita nimirum, ut etiam perhibeatur intēdi per se quicquid necessario exigitur ad obtinendum finem, licet in se malum sit, non esse negandum posse dici eo pacto corruptionem intēdi per se secundaria intentione. Persistendo autem in nostra doctrina, & loquendi modo, qui probatior, & communior est apud philosophos; respondemus non omne, quod medium utcumque dicitur, intēdi per se ab expetente finem; sed oportere, ut tale medium non sit expers omnis bonitatis, ut est corruptio, quæ sicuti est non ens, ita nullam bonitatem participat.

Ad secundum concessa maiori respondendum est ad minorem, vniuersi pulchritudinem resultare ex oppositis; non tamen per se ex omnibus, quia ex malis, & defectibus, ut docet D. Dionysius 3. cap. de diuinis nominibus, & D. Thomas 1. p. quæst. 19. art. 9. ad 2. per accidēs tantum sequitur, quatenus bona, formæ, perfectionesque, illorum vicinitate, & comparatione illustriora fiunt, ac magis commendantur. Lege D. Augustinum 17. de ciuit. Dei cap. 8. & lib. 3. de libro arbitrio cap. 9. & lib. 1. de ordine cap. 7.

Dilat. 2. arg.

Lege. M. Alb.
2. p. sum. tra-
ctat. 21. q. 62

Ad tertium concedendum est prius pronuntiatum, dicendumque corruptionem esse malum, & ad primam rationem, quæ id oppugnat, negandum est malum naturæ, quod est priuatio boni naturalis, non posse fundari in eo, quod naturaliter bonum quid est; videlicet in materia. Ad id verò, quod obijcitur, vnum oppositum non posse in alio esse, respondet D. Augustinus in Ench. circa existentiam mali in bono fallere dialecticorum regulam negantem contraria posse coherere simul. Quod D. Thomas in quæstionibus de malo quæst. 1. art. 2. ad 5. interpretatur de fallentia ymbratili, seu quoad primum aspectum.

Dilat. 3. arg.

Dicitur Aug.
de existentia
mali in bono.

Viden.

videtur enim malum priuationis, & bonum subiecti, in quo est inter se opponi; re tamen vera non opponuntur; quia malum (intellige priuatiue sumptum) tantum opponitur bono, cuius est priuatio, vt cæcitas aspectui; non autem bono, quod conuenit rei, in qua priuatio recipitur, vt annotauit idem Sanctus Doctor articulo citato ad tertium, & lib. 3. contra gentes capit. 11. ibidemque Ferrariensis. Neque his obstat quod D. Dionysius 4. cap. de diuinis nominibus ait malum neque esse existens, neque inexistens; tantum enim significat malum sicuti non est aliquid positium; ita nec in subiecto positiue existere. Deinde ad secundam rationem, quæ etiam probare nitebatur corruptionem malum non esse, negandum est eodem pacto se habere annihilationem quoad rationem mali, quo se habet corruptio. Annihilatio enim malum esse nequit, vt explicat Sanctus Thomas loco in argumento adducto; quia omne malum, cum priuatio quædam sit, fundamentum obtinet in aliquo bono: annihilatio verò, quia rem omnino destruit, nihil in ea relinquit, quo ea priuationi possit: ideòque, vt ante rerum creationem malum nullum erat; ita nec malum vllum foret, si Deus cuncta in nihilum relabi sineret. Vbi aduerte obiter cum D. Thoma in quæstionibus disputatis, quæst. 5. de potentia art. 4. in solutione 6. argumenti ideò Deum creaturam intellectualem in se peccantem non redigere in nihilum, licet ex iustitia posset; quia cum in re annihilata vt nihil mali, ita nihil boni remaneat; sequeretur in tali iustitia nihil esse misericordiæ admixtum, cum tamen, vt dicitur in Psalmo 24. vniuersæ viæ domini misericordia, & veritas.

Annihilatio
non est malū
quid.

Cur Deus in
se peccantes
non annihilet.

Dilut. 4. arg.

Cur in homi-
nib. maiori
ex parte inue-
niatur malū
morale.

Ad vltimum respondetur inficiando antecedens, & ad eius confirmationem dicendo, in primis cum D. Thoma 1. parte quæst. 49. ar. 3. ad 5. non in omnibus rerum generibus malum maiori ex parte euenire; quia generabilia, & corruptibilia, in quibus duntaxat naturæ malum contingit, sunt exigua pars totius vniuersi. Item, quia si de particularibus singularum specierum defectibus loquamur; ij paucioribus in sunt: licet in hominibus maiori ex parte malum morale sit ob inferioris appetitus ad sensibilia procliuatatem; & quia, vt Aristoteles lib. 2. Ethic. cap. 6. ait, multifariam contingit deflectere à medio, in quo virtus consistit. Sed quod multa, quæ causas per accidens habent, vel vt plurimum, vel semper eueniant, ostendit D. Thomas in disputatis, quæstione 1. de malo art. 3. in responsione ad 17. argumentum exemplo eius, qui in forum emptionis gratia tendit, & vel semper, vel vt plurimum inuenit in foro hominum multitudinem, cuius tamen inueniendæ gratia forum non petit; & eius, qui voluptatis gratia aliquam edit actionem, cum qua semper coniuncta est peccati deformitas, quam ille per se non quærit. Quibus patet esto corruptio non nisi causas per accidens vendicet; id tamen non impedire, quominus in omnibus rebus caducis reperiatur.

QVÆSTIO XVII.

AN CORRVPTIO VNIVS

sit alterius generatio.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA, QVÆ

pro parte negatiua afferri possunt.



ertio huius libri capite, textu 17. & 20. docuit Aristoteles semper corruptionem vnus esse generationem alterius; idemque scripsit lib. 3. Physic. cap. 8. text. 73. & lib. 12. Metaph. cap. 2. text. 7. Verum quia estatum hoc non nihil dubitationis continet, discutiendum hoc loco est. Nec desunt argumenta, quæ id oppugnet. Primū sit. Generatio est verum,

1. Argum.

& positivū ens; corruptio negativū quid, vt ex ijs, quæ superius disputata sunt, constat. Igitur corruptio n̄ est generatio: nisi quis dicat vnā, eandēque rem & esse ens, & non ens; quod nemo rectē dixerit.

Respondeat aliquis huiusmodi pronūtiatū non esse capiendū in sensu, qui identitatē, sed qui nexū, vel causam indicet; id est, generationē vni⁹ dici corruptionē alteri⁹, n̄ quod generatio re ipsa idē sit, atq; corruptio; sed vel quia hæc duo mutuo connexa, & cōplicata sūt; ita vt alterū sine altero n̄ detur, vel quia vnū alterius causa est; quaten⁹ corruptio saltē dispositivē causat generationē; generatio quodāmodo effectivē corruptionē, qua loquedi figura eclypsis dicitur interiectio terræ inter Solē, & Lunam: putrefactio, interitus caloris; ira, feruor sanguinis circa cor; quia eclypsis fit interiectu terræ, aliaque eiusmodi similiter.

Responso.

Verū quod hæc respōsio nō satisfaciat, hūc in modū suadet. In divina Eucharistia, cum primū species panis desinūt esse in ea tēperie, in qua cōservaret formā panis, si ibi esset, desinūt sub illis esse corp⁹ Chri, & generatur aliquod cōpositū physicū, p ratione dispositionū, quæ in quātitate præcesserūt, vt est cōmunis doctrina Theologorū in 4. sent. dist. 12. At in hoc euentu datur generatio, supponēte Deo speciebus materiæ vel illā eandē, quæ in cōsecratione euauerat, vel aliā denuō creatā. Præterea intereūte homine gignitur forma cadaueris, nec tū interit forma hominis. Itē dū vivens nutritur, corrūpitur alimentū, neq; nova forma, aut nouū animal denuō gignitur. Ergo nec sēper generatio vni⁹ cū alteri⁹ corruptione, nec vni⁹ corruptio cū alteri⁹ generatione copulata est. Itē ortū vni⁹ accidētis n̄ sēmp antecedit alteri⁹ amissio: ergo saltē in formis accidētarijs n̄ datur prædicta cōnexio. Antecedēs cōspiciū est in lumine, in saporib⁹, in odorib⁹, in speciebus, quæ sensui & intellectui

Confutatio
responsionis
ex alio argu-
mento.

R

imprī-

De istiusmo
disensu casu
sali dixerit
Arist. lib. 6.
Topic. c. 3.

D. Th. 3. p. q.
77. a. 5. & lib
4. cōtra gent.
c. 60.

3. Argum.

Animal,
quod ex terre
fit, fit aquati-
le.

imprimuntur, alijq; cōpluribus, quorū ort⁹ aliorū interitū nō deponit.
Ad hæc. Certum est apud lapones in insula, quam Gotū vocāt, ani-
mal quoddam esse corporis magnitudine, & figura simile cani, vel, ut
alij narrant, lupo. Quod primō quidem in terra vivit, deinde certo tē-
pore mare incipit frequētare in eoq; se natatu assiduo excercēs paula-
tim efformatur in piscē; ac tandē mēbris iā in piscis figurā cōpositis pe-
lago se dat, fitque marina bellua, vna de squamigero grege. Cū igitur
animantes, quæ in aquis degunt, specie differte videātur à terrestribus,
nequibit istiusmodi animal ē terrestri in aquatile commutari, nisi aliam
formam substantialem capiat; & tamen non amittit eam, quam ante
habuerat; alioqui interiret: induit ergo novā formam superflite priori,
& quod inde consequēs est, datur generatio sine corruptione.

ARTICVLVS III.

STATVNTVR ALIQVOT
assertiones, quibus tota quæstio explanatur.

Planum est generationē vnus non idē re esse, atq; alterius cor-
ruptionē, ut euicit primū superioris articuli argumentū. Restat
ergo, ut Aristotelica propositio in vtrius duorū sensuum, quos
ibidē subiecimus, vera sit. Sed adhuc ea sub priori sensu bifariā intelli-
gi potest, nimirū vel ut sermo sit de forma, siue substantiali, siue acci-
dentaria; dicaturque nunquā exoriri novā formā, quin prior corrū-
patur, & contra. Vel de cōposito; sic ut affirmetur non posse cōpositū
vnum sine præeunte alterius corruptione gigni; similiterq; vice versa.

Prima con-
clusio.

Confirmatio

His prænotatis sit prima conclusio. Non semper ortus novæ formæ
substantialis, antecedētē alterius obitū requirit; tñ semper extinctio-
nem, discessum ve prioris, novæ successio consequitur. Prior pars hu-
iuscē conclusionis patet in morte hominis, vbi, ut supra argumenta-
bamur, introducitur forma cadaveris, & tamen anima, & si recedit à
materia, non tamen interit. Posterior verò ex eo ostenditur, quia si
vna forma intereunte, alia in materiā non succederet; cū in materiā
non sit, nisi vna forma substantialis, ut suo loco ostendemus, relinque-
retur materia absque omni substantiali forma. Diximus, succederet, nō
aut produceretur; quia cū vna forma interit, nō necesse est, ut in ei⁹ ma-
teria producat alia de novo, sed sufficit, ut antea producta eam tunc
denuo subeat, ut in hominis v. g. nutritione accidit.

2. Conclusio

Probatio.

Secunda conclusio. Semper vnus compositi substantialis productio
cum alterius occasu, seu totali, seu partiali: semper vnus occasus cum
alterius productione, vel saltem aggeneratione coniunctus est. Hæc
quoad priorem partem inde ostenditur, quia si aliquod substantiale cō-
positum in lucem prodiret, quin aliud nec ex toto, nec ex parte occū-
beret, sequeretur in eandem materiā, duplicem formā substantialem
coire posse, videlicet eam, quæ præextiterat, & illam, quā nova genera-
tio

D. Th. opusc.
37. Caier. 1. p.
976, ar. 4.

tio inuclit. Diximus, seu totali, seu partiali; quia non necesse est quod
 ties aliquod cōpositum naturale gignitur, totū aliud corrumpi, vt pa-
 tet cum per actionem nasci caloris in humidum deperit pars viuentis,
 in cuius partis materiam inducitur forma alterius corporis: tunc enim
 gignitur quoddam totum, & tamen non perit totum aliud, sed illius
 pars. Deinde probatur conclusio quo ad posteriorem partem; quia si
 quod substantiale cōpositum interiret, quin aliud nasceretur; id sanē
 fieret, quia agens naturale non aliam formam substitueret loco eius,
 quam depulit. In quo eventu maneret, vt proximē dicebamus, materia
 absque omni substantiali forma; & agens physicum, quoad eius fieri po-
 test, mortalitati non succurreret; sed interitum, atque adeo naturæ ma-
 lum per se intenderet, quorum vtrumque à naturæ prouidentia, & bo-
 nitate alienum est. Addidimus, vel aggeneratione, quia in nutritione,
 corruptio alimenti non est coniuncta cum generatione alterius rei, sed
 cum aggeneratione viuentis, quod nutritur. Observat autem Scotus in
 2. dist. 12. quæst. 1. idēo generans patientis formam excludere, ipsam
 quæ interimere; quia cum generationem intendat, & totam rei genera-
 dæ essentiam in sua virtute non cohibeat; siquidem eius materiam effi-
 cere non potest, opus fuit aliunde materiam quærere, nimirum à subie-
 cto intereunte, eamque quodammodo suam facere, ac genito attribuere.
 Aduerte autem circa hanc Scoti rationem generans in productione ho-
 minis non solum non continere in sua virtute materiam, sed nec formā,
 vt patet: siquidem hanc solus Deus creat, nisi habere in sua virtute su-
 matur admodum latē, ita vt etiam dicatur de eo, quod, etsi nequeat
 formam producere, habet tamen in sua potestate materiam disponere,
 qua disposita Deus animam creat, cuius introductionem, & unionē id,
 quod materiam disponit, simul attingat.

Actio natu-
 caloris in hu-
 midum.

Loge Capr.
 in 2. d. 13. q. 1.
 at. 3.

Cum generans
 patientis fo-
 mam exclu-
 dat.

Aegd. quodl.
 4. q. 11.

Tertia conclusio. Generatio vnius accidentis interdum amissionē
 alterius coniunctam habet; interdum non. Prior pars huius conclu-
 sioni patet in quatuor primis qualitatibus. Nec enim V. G. calor
 vnquam acquiritur, quin frigus, vel ex toto, vel ex parte in eodē sub-
 iecto depereat. Posterior liquet in productione luminis, & aliorum
 complurium accidentium, vti superius ostendebamus.

3. Conclusio.
 Probatio.

Argumenta verò initio quæstionis adducta nihil contra superiores
 conclusiones efficiunt. Ac primo quidem rectē occurtebatur. Ca-
 teris ita respondendum. Imprimis cum desinit esse corpus Christi sub
 speciebus panis, non dari ibi corruptionem, licet detur generatio com-
 positi Physici. Verum id non ex naturæ ordine, sed ex vi facti mira-
 culi euenire. Quæ verò sequuntur de ortu cadaueris, & de productio-
 ne accidentium soluta iam sunt. Ad illud de Iaponeasi animali, dic-
 tum eiusmodi animal ē terrestri sit natatile, nec nouam formā asciscere,
 nec antiquam speciem deferere: sed externam tantum effigiem ad
 natatum accommodare. Itaque negandum est omne aquatile à quouis
 terrestri specie distingui. Quod ex eo etiam confirmari potest, quia
 teste Cicerone 2. de natura deorum quædam serpentes oriuntur ex-
 tra aquam, quæ simulac primæ nati possunt, nihil mutata natura, aquā

Solutio argu-
 mentorū pri-
 mi articuli.

De aquatili-
bus, & amphibijs.

prosequuntur. Et, ut docet Aristoteles lib. 1. de histor. anim. cap. 1. quædam primum in aquis degunt, deinde foris viuunt. Item, ut idem refert lib. 8. cap. 2. eiusdem operis quædam sunt bestię ancipites in utroque elemento, terra, inquam, & mari viuentes, ut genus testudinum, & tamen non propterea pertinent simul ad duas species. Quare neque quæ ex terrestribus omnino aquatiles fiunt speciem mutabunt.

Q V Æ S T I O XVIII.

A N I N C V I V S L I B E T R E I
naturalis interitu fiat vsque ad materiam
primam resolutio; nec ne.

A R T I C V L V S I.

Q V I B V S A R G V N E N T I S
negatiua pars quæstionis ostendi videatur.



Ieri vsque ad materiam primam resolutionem, est nullum accidens eorum, quæ in re corrupta fuerant, nullamque eius substantialem formam in re genita permanere. Quia verò in præsentia sumimus, quod progressu ostendimus, in qualibet re naturali vnā tantum dari formam substantialem, ac proinde re dissoluta nullam eiusmodi formam in materia superesse; tota hæc quæstio circa accidentia versabitur.

Assertores
partis negati-
uæ

I. Argum.

Auicenna 1. suff. cap. 7. Auerroes in lib. de substantia orbis cap. 1. & in epitome Metaph. Henricus Gādauiensis quodlib. 15. quæst. 7. Gregorius in 2. dist. 12. quæst. 2. art. 1. Gabriel dist. 16. quæst. vnica. Ochamus quodlib. 2. quæst. 11. alijque non pauci negatiuam partem tuentur, quæ hisce argumentis ostendi potest. Primo, si in puncto illo temporis, quo res gignitur, nullum manet accidens eorum, quæ prius materiam disponebant; sequitur induci formam in materiam non dispositam, quo enim pacto disposita sit, quæ accidentibus, per quæ disponitur, destituta est? sequitur relinqui materiam indifferentem ad quālibet formam; siquidem nuda materia non magis ad vnā, quā ad aliam formam determinata est. Sequitur materiam in instanti, quo receptura esset formam aeris, ad quam tempore antecedente disponebatur, posse formam ignis recipere, si ei in eodem instanti ignis applicetur, maxime cum ignis actuosior sit, & efficacior ad agendū, nec eius actioni quicquam in eo puncto resistat. Cum igitur hæc omnia absurda sint, relin-

Theophilus
lib. 2. de anima.
ma. tex. 5.

relinquitur huiusmodi positionem, ex qua ea sequuntur, minimè probandam esse.

Secundo, Alienū est à philosophica veritate spernere fidem sensuum, à quibus omnis nostra cognitio ortum capit: atqui sensus iudicat in homine mortuo eandem esse cicatricem, eandem figuram, & calorem, cæteraque eiusmodi quæ in vivente fuerant. Non igitur alia accidentia numero distincta; sed eadem omnino, quæ erant in re corrupta, manent in re genita.

2. Argum.

Tertio, Non minùs, quin potius multò magis pendet materia à forma substantiali, quàm accidentia; cum materia sit pura potentia, accidentia verò actus: atqui eadem materia, abscedente vna forma, permanet sub alia. Ergo & idem accidens. Confirmaturque hæc ratio; quia si lumen ab vno corpore lucido productum, potest ab altero conservari, cur non & idem calor in eadem materia sub diversis formis conservabitur?

3. Argum.

Quarto, Accidentia, quibus materia ad novam formam accipiendā redditur perfectè disposita, cum sint certa quoad gradualem latitudinem, & in subiecto certo; oportet ut incipiant in materia per primum sui esse; atque adeo in instanti, ut ex ijs, quæ 8. Physicorum libro docuimus, manifestum est; atqui hoc fieri nequit, si in eo momento, quo forma in materiam infertur, omnia accidentia pereunt; quia tunc dandum esset complementum latitudinis gradualis talium accidentium. Nullo igitur pacto ea perire dicendum est.

4. Argum.

Quinto, Si omnia accidentia rei corruptæ momento generationis evanescerent, aliquid interiret sine corruptente; aliquid gigneretur sine generante; aliquid produceretur à suo contrario; aliquid sibi ipsi perniciem moliretur; aliquid ageret quando non esset; quæ omnia à veritate longè absunt. Prima huius consecutionis pars suadetur, quia cum, exempli gratia, aqua in aerem vertitur, si aquæ humor corrumpitur, à nullo corrumpitur; non enim ab humore aeris; siquidem vñ accidens non extinguit alterum eiusdem speciei; non à siccitate, cum aer humidior sit, quàm aqua; non à calore, aut frigore, quia hæc humori non aduersantur: à nullo ergo interimitur. Secunda pars ostenditur, quia cicatrix, & candor, quæ in Socratis cadavere videntur, neque à corruptente, neque ab alia effectrici causa videntur produci. Tertia probatur, quia in visceribus eius, qui frigore interiit, manet aliquandiu calor; qui denuò gignitur, certè non nisi à frigiditate, atque adeo à suo contrario. Quarta demonstratur, quia id, quod est causa generationis, est etiam causa eorum, quæ generationem necessario consequuntur, iuxta illud commune proloquium ex libro de causis proposit. 1. quicquid est causa causæ, est causa causati. Quare cum accidentia, quæ disponunt ad formam recipiendam, sint causa generationis, si hæc necessario consequitur eorundem accidentium interitus, utique fatendum erit ipsa accidentia sibi interitum machinari. Quinta ex eo concluditur, quia dispositiones, quæ formam antecedunt, attingunt introductionem formæ in instanti generationis, & tñ in eo iam n̄ sunt, ut aduersarij volunt.

5. Argum.

Philosophi-
cum axioma
ex lib. de cau-
sis.

R 3

Postre-

6. Argum.

Postremo, Aristoteles hoc in libro cap. 4. tex. 24. affirmat cum ex aere aqua gignitur, manere in genito eandem perspicuitatem, quæ fuerat in corrupto. Et libro 2. cap. 4. tex. 25. docet ideo elementa symbolica, id est, quæ symbolum seu convenientiam in aliqua qualitate habent, facilius inuicem transmutari; quia minus operosum est, unam, quam duas qualitates e contrario expellere. Sentit ergo Aristoteles cum res interit non omnes qualitates ab illa expelli, sed aliquas in re, quæ de nouo generatur, permanere.

De quantitate interminata opinio Pythagore, Platonis, & aliorum.

Præter superiora argumenta possent ad idem institutum confirmandum adduci ea, quibus probare aliqui nituntur quantitatem interminatam esse materiam coæquam. Quam sententiam post Pythagoram, & Platonem, ac Platonicæ disciplinæ alumnos secuti sunt ex Peripateticis non pauci. Est autem quantitas interminata, quæ etiam dicitur dimensio simplex, & dimensio in potentia, ut explicat Gregorius lib. 2. sent. d. 12. quæst. 2. art. 1. ad 5. nihil aliud, quam triplex dimensio quantitatis in se spectata absque vlla certa figura, & termino; non quod ea sic actu existat, sed quia non nisi merito formarum hanc aut illam figuram, seu terminum vendicat: quæadmodum materia ex se informis dicitur, quia natura sua non magis ad hanc, quam ad illam formam præfinita est, licet re ipsa nunquam omni forma careat. Itaque terminata, & interminata quantitas re idem sunt, modo tantum & ratione differunt. Cæterum quia præcipuæ rationes pro hac sententia, alibi à nobis inculcatae, & solutæ iam sunt; non est, cur hoc loco à nobis repetantur. Legat, qui volet, Gregorium in 2. dist. 12. quæst. 2. Bassolium ibid. quæst. 3. Iandonum ad lib. de substantia orbis quæst. 17. Aureolum apud Capreolum in 2. dist. 13. quæst. unica. art. 2. Vtrum autem Auerroes dicat in corruptione non solum manere quantitatem, sed alia accidentia, controuersum est inter eius sectatores. Quæ de re Caietanus in lib. de ente, & essentia q. 17. Soncinas lib. 8. Metaph. q. 9. Niphus cap. 4. huius lib.

Lib. 5. Phys. c. 2. q. 1. 2. 4.

De opinione Auerrois.

ARTICVLVS II.

DEFENDITVR PARS

affirmatiua controuersie.

Conclusio affirmatiua.

Nemo, ut nobis quidem videtur, superiora argumenta, & ea, quæ pro aduersaria parte afferemus, expendet, qui, si a quis æstimat esse velit, non fateatur admodum esse probabilem eorum sententiam, qui negant in interitu rerum naturalium fieri resolutionem, usque ad materiam primam. Placet tamen contrariam assertionem, quæ magis Aristotelica videtur, tueri cum D. Thoma 1. p. quæst. 76. art. 6. cum 15. utroque illius magistro, Alense 4. p. quæst. 57. m. 4. & Magno Alberto, 2. parte summae de homine, cum Aegidio lib. 2. huius operis ad textum, 25. cum Heruæo de unitate formarum quæst. 16. & 17. & quodlib. 4. quæst. 10. Caietano ad caput. 7. libri de

D. Tho. in tract. de formis q. 6. & lib. 4. Sent. d. 11. q. 1. 2. 1. quæstion. 13. ad 7.

de ente & essentia quæst. 17. Iauello 8. Metaph. quæst. 7. Soncinate ibidem quæst. 9. Hispalensi in 1. dist. 5. quæst. 1. art. 4. Capreolo in 2. dist. 13. quæst. vnica. art. 3. vbi ait, etli olim D. Thomas contrariū scripserat secutus placitum Auerrois de quantitate interminata; postea tamen seipso factum doctiorem, hanc, quam sequimur, opinionem docuisse, præsertim in summa Theologia, qui est quasi liber retractationum illius.

Porro qui arbitrantur subiectum inhesionis accidentium esse totū compositum, ij sententiam hanc ea potissimum ratione confirmant, quod dissoluto subiecto necesse sit omnia illius accidentia fundit⁹ interire; alioqui posset accidens de subiecto in subiectum migrare. Verum istiusmodi fundamentum labefactatum à nobis fuit in quæstione de subiecto accidentium, vbi ostendimus non esse id totum compositū, sed materiam, prout formæ subest. Alia igitur ingressi via sic institutum comprobabimus. Accidentia materialia inhærent in materia interuentu quantitatis; sed in corruptione non manet eadem quantitas; igitur neque alia accidentia materialia. Minor probatur, primum, quia si in materia maneret eadem quantitas, sequeretur firmiorem esse vnionem materiæ cum quantitate, quam cum forma substantiali; siquidem illa esset dissolubilis, hæc autem perpetua. Absurditatem verò consequentis id declarat, quia cum forma, & materia pertineant ad idem genus, hoc est, suo modo ad eandem categoriam substantiæ, multo aptiora sunt ad mutuum nexum, & vnionem, eiusque diuturnitatem seruandam, quam materia, & quantitas; vnde & illa faciunt compositum per se, hæc per accidens; quæ autem sunt per se firmiora esse consueuerunt, vt in cæteris rebus videre licet, quam quæ sunt per accidens. Deinde confirmatur eadem minor huc in modum. Idem est ordo in recipiendo, qui in respiciendo; nec enim est, cur is perueriti, aut variari debeat: atqui materia prius respicit formam substantialem, ad quam vt ad finem ordinatur, vt cum ea in vnus compositi naturam associetur; igitur prius substantialem formam, quam accidentariam recipit: sed non illam prius reciperet, si in omni generatione eadem quantitas permaneret, ergo &cæt.

Præterea sublato vinculo, & causa vnionis dissoluitur vnio, sed act⁹ secundus, quemadmodum supponit actū primum, qui est forma substantialis, ita vnitur materiæ per eandem formam; ergo soluta vnione inter materiam, & formam substantialem, soluetur vnio inter materiam, & actum secundum, inter accidentia & eorum subiectum; atque adeo re corrupta omnia accidentia interibunt.

Item subiectum accidentium, vt supra ostēdimus, est materia prout subest formæ. Ergo sicuti accidentia absolutè sumpta pendent quoad sui conseruationem à materia, vt subest formæ absolutè spectatæ: ita hæc singularia accidentia pendebunt ab eadem materia quatenus huic certæ formæ subest; proindeque huius formæ abscessu, vel occasu omnia singularia accidentia delebuntur, alioqui trasmearent ab vno subiecto ad aliud.

Quorundā
fundamentū
in hac sen-
tentia tuēda

Prima ratio.

Ordo idem
in recipiendo
qui in respi-
cendo.

2. Ratio.

3. Ratio.

Deni-

Ultim.

Denique teste Aristotele cap. 4. huius libri text. 23. corruptio est mutatio totius nullo manente sensibili subiecto: si autem re intereunte non omnia illius accidentia pereunt, manet idem sensibile subiectum. Necessse est igitur omnia interire. Item subiectum generationis, ut ex Aristotele saepe retulim⁹, est materia nuda: ergo forma adueniens nullū accidens in materia inuenit.

ARTICVLVS III.

DILVITVR PRIMVM

argumentum primi articuli. Agitur de
concurſu dispositionum reſpe-
ctu formæ.

Duo genera
dispositionū.

Accedamus nunc ad diluenda argumenta contrariæ opinionis. Quoniam autem in primo agitur de dispositionibus materiæ, amplioris doctrinæ gratia explicabimus, quoniam pacto illæ ad introductionem nouæ formæ concurrant. Aduertendum duo esse dispositionum genera: quædam enim antecedunt introductionem formæ, & in ipſo generationis momento pereunt, ut proximo articulo statuimus: aliæ formam origine ſubſequuntur, & cum ea in eodem instanti incipiunt. v. g. calor, quem ignis in aquæ materiā producit, dum propriam formam inducere in eam molitur; dispositio est introductionem formæ ignis antecedens: calor verò, qui priore intereunte formam ignis in ipſo generationis puncto conſequitur, & cum ea manet, dispositio conſequens dicitur. Igitur circa priores dispositiones nulla est hoc loco difficultas. Nam cum ſint instrumenta, quorum interuentu efficiens rem gignit, ipſamque generandi actionē elicit, conſtat eas ad formæ introductionem actiue concurrere: at circa posteriores nonnulla dubitatio est, quæ aliquot pronuntiatibus enodabitur. Primū ſit. Dispositiones conſequentes non concurrunt efficienter ad introductionem formæ. Pronuntiatum hoc ſtatuit Caietanus ad cap. 7. libelli de ente & eſſentia quæſt. 17. & Hiſpalenſis in 2. diſt. 13. quæſt. 1. memb. 2. probaturque. Nam v. g. forma ignis eſt cauſa effectrix ſui caloris; ſi igitur ille met calor, qui eſt dispositio ipſam formam conſequens, ad introductionem formæ ignis efficienter concurreret, eadem forma ſui ipſius cauſa eſſet; ſiquidem quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt item cauſa eius, quod ab ea ſit. Item dispositiones antecedentes præparant quantum ſat eſt materiā, ſufficiuntque per ſe ad effectiue introducendam formam. Igitur ſuperuacaneus erit conſequentium dispositionum concurſus in eo cauſæ genere.

Primū pronū-
tium.2. Pronūtia-
tum.

Secundum pronuntiatum ſit. Dispositiones conſequentes concurrunt aliquo modo ex parte materiæ, ſeu in genere cauſæ materialiſ ad formam, eamque origine vtrumque antecedunt. Hoc pronuntiatum appro-

approbat, edisseritque Sanctus Thomas in quæstionibus de Veritate quæstione 28. artic. 8. hisce penè verbis. Dispositio, quæ necessaria est ad formam, quodammodo formam substantialem præcedit, nimirum secundum rationem causæ materialis: hæc enim dispositio ex parte materiæ se habet; sed alio modo, ex parte videlicet causæ formalis, substantialis forma prior est, in quantum & materiam, & materialia accidentia perficit. Idem asserit Capreolus in primo dist. 3. quæstione 3. artic. 2. Soncinas 8. Metaphys. quæstione 9. & 17. Ferrariensis 2. contra gentes ad caput. 71. & alij. Quod autem prædicta antecessio nequaquam ijs dispositionibus neganda sit, ex eo ostendi potest; quia illæ habent se se ex parte materiæ, quatenus eam ut congruentiæ vinculum reddūt aptam ad copulationem cum forma; adeo ut sine ijs non posset vi naturæ talis nexus dari; liquidem, ut Aristoteles lib. 2. de anima. capit. 2. textu 24. docet, actus non nisi in agente apto, idoneoque recipiuntur. Quoniam igitur tales dispositiones eo modo respectu materiæ se habent, sicut materia prior est, quàm forma, sic illæ dici poterunt materiam antecedere.

Sed contra prius pronuntiatum iam aliquis obijciat. Agens principale per consequentes dispositiones tanquam per instrumenta conseruat formam rei genitæ. Ergo nihil impedit, quominus per eas attingat productionem eiusdem formæ; si modo ea sit e numero illarum, quæ de potestate materiæ excitantur. Probatur conclusio, quia agens conseruare eo pacto formam nihil est aliud, quàm post primum instans generationis continuare collationem esse iam præhabiti; sed agens dedit esse formæ in primo illo instanti, & in eo iam erant dispositiones, nec quicquam eis deerat, quominus per eas ageret. Igitur iam tunc per eas contulit esse formæ (etsi nondum ipsas diceretur conseruare, quia non eis conferebat esse iam præhabitum) atque adeo potuere consequentes dispositiones effectiue attingere productionem formæ. Item contra secundum pronuntiatum. Excepto fine nihil causat antequam existat, sed dispositiones non existunt ante formam, quia nihil in rerum natura coheret ante suam causam efficientem, causa autem efficiens dispositionum consequentium est forma: ergo hæ dispositiones nullam rationem causæ fortiuntur comparatione formæ.

Ad primum horum respondendum, cum dispositiones, quæ per se consequuntur formam rei genitæ, actiue oriantur ab eadem forma, ut calor, & siccitas à forma ignis, temperamentum à forma mixti; non dici agens per eas conseruare formam rei genitæ actiue, quod ipsæ agant in formam, sed quia forma per eas agit, suumque bonum procurat, & se tuetur, ut per virtutem motricem quærendo locum conuenientem; per nutritiuam, conuertendo alimentum: per calorem, resistendo externo frigori: similiterque per alia. Quare non rectè in argumento colligitur dispositiones consequentes posse attingere productionem formæ, eo quod agens per eas formam conseruat, cum eiusmodi conseruatio actiua non sit per actionem in formam,

Obiectio contra 1. pronuntiatum.

Obiectio contra 2. pronuntiatum.

Solut. 1. obiecti.

Sed

Dispositiones
per se conse-
quentes for-
mam rei ge-
nitæ conser-
uare formam
dispositiue.

sed à forma. Adde etiam dispositiones per se consequentes formam rei genitæ conseruare formam dispositiue, quatenus requiruntur ad tuendam vnionem inter materiam, & formam; siquidem forma non copulatur materiæ nisi aptè disposita, vt supra diximus; adeo vt si materia contrarijs dispositionibus omnino occupetur, mox compositum dissoluatur. Cum autem hic alter modus conseruandi non pertineat ad conseruationem actiuam, nec detur propriè nisi post instans generationis, sicuti nec prior, quia conseruare supponit esse iam præhabitum à re, quæ conseruatur; manifestum est ex hac conseruatione, quæ per dispositiones consequentes fit, non rectè sequi posse agens earum vi attingere productionem formæ, cum per eas vt sic non agat. Locuti autem sumus in hac solutione de dispositionibus, quæ per se consequuntur formam rei genitæ; quia quæ ad illam ex accidente se habent, vt cicatrix ad formam cadaueris, ex neutro modo obseruiunt ad conseruandam formam. Ad secundum maiori concessa dicendum est ad minorem, dispositiones non simpliciter existere ante formam; quia sic illam in genere causæ materialis origine antecedunt, vt eandem in genere causæ efficientis supponant.

Responso ad
1. arg. primi
articuli.

His ita explicatis veniamus ad primum argumentum initio quæstionis propositum, cuius occasione hæc dissernimus. Respondemus ergo negandam esse consecutionem, & ad primam eius partem dicendum, formam induci in materiam dispositam; primum quia accidentia, quæ secum forma inuehit, sunt priora origine in genere causæ disponentis, & materialis, vt diximus, atque ita forma inuenit materiam prius natura dispositam: tum quia materia censetur in eo instanti præparata virtute earum dispositionum, quas tempore proximè antecedente habuerat: præsertim cum hæc dispositiones non prius exuat, quàm veterem formam deponat: earum siquidem corruptio prioris formæ amissionem consequitur, quàm amissionem ingressus nouæ formæ in genere causæ formalis antecedit. Ad secundam, & tertiam partem eiusdem consecutionis liquet ex dictis, quid dicendum sit. Est enim materia in eo puncto temporis determinata ad certam formam vi tam præcedentium, quàm consequentium dispositionum. Nec si ignis in eo instanti, materiæ ab aere dispositæ applicetur, suam ei formam inducet, quantumlibet actuosior sit, quàm aer, propterea quod aer per proprias dispositiones materiam omnino præoccupauit, & ad recipiendam in eo instanti suam formam prius tempore, & natura præfiniuit.

Aliorū solutio,
quæ im-
probatur.

Sunt etiam, qui opinentur esto materia à nullo agēte ad certam formam determinata sit, nullumque in se habeat contrarium, sed absque omni forma diuinitus consistat, adhuc ignem eam sibi momēto disponere, & accommodare non posse; quia nimirū cum calorem vniformiter difformiter in materiam explicet; necessariò temporis moram requirit, vt cum pro ratione, ac mensura suæ formæ perfectè intendat, atque adeo vt formam introducat. Nec quod ignis, inquiunt, nullam contrariam qualitatem, quæ ipsius actionem retardet, in materia offen-

Capit. in 1. d.
11. q. unica
art. 3.

Lib. 1. de co-
loc. 2. q. 1.
art. 3.

offendat, ideoque legem illam, tenoremque agendi variabit: siquidem
luci contrarium nihil est, quam tamen Sol non nisi dispari & quabilita-
te, siue uniformiter difformiter producit. Hæc tamen responsio est
contra communem sententiam Philosophorum aientium posse ignem
totam sui caloris latitudinem, & cum ea formam substantialem mo-
mento introducere in materiam, si illi nudæ cum sola quantitate ap-
plicetur. Ideo enim, cum sit resolutio usque ad materiam primam,
ignis totum suum calorem in eam momento infert, quia nullum in-
uenit contrarium, à quo detineatur. Nec illud de lege actionis uni-
formiter difformis vim habet. Namque eam legem non seruat ca-
lor nisi per accidens, nimirum inuento contrario, quod paulatim ex-
pugnet. Siquis autem interroget cur ignis ita se habeat, cum tamen
lux, cui nihil est contrarium, semper agat uniformiter difformiter. Oc-
currendum discriminis rationem esse eam, quam alibi tradidimus, quia
calor v. g. ab igni productus, est qualitas ex se disponens ad genera-
tionem ignis, proindeque debuit ita se habere, ut posset uniformiter
diffundi ad materiam aptè, congruenterque disponendam. Lux verò
non disponit materiam ad generationem, ut luce ipsa clarius est; ideoque
nihil mirum si quantumvis luminosum in eodem spatio immoretur,
non producat in eo lucem intensiorem, quam in primo instanti pro-
duxerat, sed perpetuò uniformem illam difformitatem seruet.

Calor quan-
do nō seruet
legem actio-
nis uniformi-
ter difformis.

ARTICVLVS III.

EXPLICANTVR CÆTERA

primi articuli argumenta.

AD secundum argumentum eorum, quæ in primo articulo cō-
tinentur, respondendum est nec debere Philosophum cogni-
tionem sensuum aspernari, nec vero ijs perpetuò fidem habere,
cum interdum hallucinantur. Ac quod ad præsens argumentum at-
tinet, iudicium de identitate, & diuersitate accidentium non spectare
ad sensus externos, qui res simplici duntaxat notione apprehendunt;
sed præcipuè quidem ad intellectum; aliquo modo ad sensus internos;
quæ potentia si rectè æstiment, non iudicabunt aliquod accidens eo-
rum, quæ in re corrupta extiterant, in re genita seruari.

Responsio ad
2. arg. 1. artic.

Ad tertium dicendum est licet materia sit pura potentia; magis hoc
accidens, quam hanc materiam ab hac singulari forma pendere; quia
materia suo pte ingenio est quasi gremium, & commune receptaculū
à natura institutum, ut accedentium, recedentiumque formarum vi-
cissitudinem sustineat. Quo fit ut eadem omnino sub diuersis formis
necessario permaneat, non tamen idem singulare accidens. Ad argu-
menti confirmationem dicimus magis item vnumquodque accidens à
suo subiecto, siue à materia, ut subest formæ, quam à sua causa effici-

Ad 3.

Accidens nō
refertur res-
pectu transce-
denti ad suū
efficientem.

ente dependere, cuius rei indicium est, quod accidens relatione trans-
cendenti, ac secundum suam essentiam ad subiectum refertur, non ita
verò ad suum efficiens. Quare nihil mirum, si quod ab vna effectrici
causa productum est, nonnunquam ab alia idem numero efficienter
conseruetur; nec tamen idem in diuersis subiectis, siue in eadem mate-
ria sub diuersis formis perseueret.

Ad 4.

Ad quartum dispositiones, quæ nouam formam inducunt, quoad
suam perfectionem, & complementum, & vt Philosophi loquuntur,
in esse quieto, incepturas fuisse per primum sui esse in instanti genera-
tionis. Verum quia in eo, intereunte subiecto, ipsæ quoque vnā cō-
cidunt, ex accidente esse, quod prædicto modo non incipiant, quæ
tempore immediatè antecedente momentum generationis iam totæ
erant in fieri.

Ad 5.

Ad quintum vt quid respondendum sit pateat, obseruandum est ex
D. Thoma in disputatis, quæst. de charitate art. 11. ex Caetano in li-
bello de ente, & essentia cap. 7. quæst. 17. & Capreolo in 2. dist. 13.
quæst. vnica. art. 3. quadrifariam accidentia interire posse. Primo
ob conseruatricis causæ absentiam, sicuti lucido corpore remoto lu-
men enanescit. Deinde, per alterationem, qua contraria qualitas in
subiectum inducitur, quomodo subeunte calore frigus corrumpitur.
Tertiò, occasu subiecti, quo pacto mortuo Socrate eius risibilitas pe-
rit. Quartò, corrupto termino, sicque vno simili intereunte alterum

Quatuor mo-
dis perire ac-
cidentia.

Quatuor itē
gigni.

simul interit. Et quia quot modis oppositorum vnum dicitur, totidē
alterum dici consuevit, quadrifariam quoque accidentia generari con-
tinget. Primò, ad præsentiam agentis, à quo eorum effectio, & cō-
seruatio dependeat, vt se habet lumen respectu Solis. Secundò, ab-
iectione contrarij, vt cum in aqua depulso frigore calor gignitur.
Tertiò, ad generationem subiecti, quomodo homine genito risibilitas
oritur. Denique ratione termini reciprocantis, quo pacto vna tan-
tū re alba, vt Cygno, existente, si res alia denuò albescat, cōsequitur
Cygnum relationem similitudinis, quam antea non habuerat. His ani-

Arist. lib. 1.
Topic. cap.
15. vel. 13.

Cū ex aqua
aer gignitur,
corrūpi aque
humorem.

mauersis neganda est prima pars consequentiæ, & ad rationem, qua
confirmatur, dicendum, cum ex aqua aer gignitur, corrumpi aquæ
humorem non per se, sed per accidens ad corruptionem subiecti. Ne-
ganda item secunda pars, & ad eius probationem respondendum aliā
cicatricem numero diuersam produci à genitore cadaueris non per se,
aut ex instituto generantis; sed quia materia tempore antecedente ita
secundum figuram affecta erat, vt in ipsa introductione formæ cada-
ueris aliter se habere nequiverit. Itaque non ea solum accidentia, quæ
per se, ac suapte natura formæ debentur, per naturalem consecutionē
oriri solent vnā cum subiecto; sed alia etiam multa, quæ ipsum ex ne-
cessitate materiæ; in qua antea radices egerant, consequuntur. Ad
tertiam partem dicendum, non esse incommodum aliquid effici per ac-
cidens à suo contrario, & ita in visceribus eius, qui frigore interiit,
gigni calorem interuentu frigoris, quod interiitum attulit, gigni, in quā,
per accidens, quatenus eiusmodi calor, qui materiam occupabat, qua-
dam

Lego Cap. in
2. d. 25. q. vni-
us art. 3.

dam naturali consecutione in nouo subiecto sibi similem producit. Similiter quartæ particedendum posse aliquid sibi ipsi damnum, & interitum asserre; non tamen per se, sed per accidens; præsertim si sit agens instrumentale à præcipuo agente directum ad alterius generationem; vt patet etiam in semine, quod cum sit instrumentum rei viuentis ordinatum à natura ad generationem proles, sui ipsius corruptionem per accidens molitur, dum intendit foetus productionem, quæ non nisi corrupto semine dari potest, vt suo loco fusiùs explicabimus. Sic ergo cum generans dispositiones inferat, ordinatque ad formæ introductionem, quæ nisi priori abeunte, atque adeo corrupto composito introduci nequit, mirandum non est si illæ sibi prædicto modo interitum pariant. Ad quintam, & vltimam partem quid respondendum sit, ex posuimus superiori articulo.

Non repugnat aliud sibi ipsi per accidens interitum moliri.

Ad id, quod postremo loco ex Aristotele obiectum fuit, dicendum est, cum ex acre fit aqua manere quidem perspicuitatem non eandem numero, sed specie. Item faciliorem esse conuersionem inter elementa symbolum habentia, quam inter nō habentia; quia in priori generatione vna tantum qualitas expelli debet; in posteriori duæ. Loquitur verò ibi Aristoteles de expulsiōe antecedente, qua materia ad recipiendam formam disponitur. Debet enim tunc ignis à materia aquæ humorem, & frigiditatem remouere: à materia verò aeris solum humorem; quanuis in ipsa momentanea formæ introductione omnes qualitates, quæ in re intereunte extiterant, pariter deleantur.

Ad 6.

ARTICVLVS V.

QVO PACTO DILVI

possint rationes eorum, qui negatiuam
quæstionis partem tuerentur.

Q Via eorum sententia, qui putant non fieri resolutionem vsq; ad materiam primam, vt initio secundi articuli monuimus, admodum probabilis est, aduersariorum rationes diluamus, vt eam, qui vult, tueatur. Ad primam, concessa propositione, neganda est assumptio, & ad eius confirmationem dicendum nihil mirum, quod firmior sit vnio quantitatis absolutè sumptæ, quam formæ cum materia. Quantitas enim sicut ad materiam officio proprius accedit, quatenus est medium, cuius interiectu materia corporalia accidentia recipit: ita materiæ permanentiam æmulatur. Nec verò ex maiori conueniētia in genere substantiæ, qualis cernitur inter formam, & materiam, arguitur diuturnior nexus; quanuis inde maior vnio eatenus colligi possit, quatenus ex materia, & forma fit magis vnum, nempe vnum per se; ex materia verò, & quantitate vnum per

Responso ad 1. rationem. Quantitas ad materiam officio proprius accedit.

accidens. Neque simpliciter verum est omnia, quæ in vnum per accidens conueniunt, magis fluxa esse, minisque diuturna, quam ea, ex quibus fit vnum per se. Nam, exempli gratia, ex anima rationali, & ex specie intelligibili fit vnū per accidens: & tamen species intelligibilis semel acquisita perpetuo manet; cum tamē anima ex qua, & materia fit vnum per se, à materia separetur. Ad confirmationem eiusdem argumenti dicendum materiam prius prioritate originis respicere accidentia, saltem ea, quæ formam inducunt, quam ipsam formam: atque ita prius illam, quam hanc, recipere; esto prioritate quasi intentionis, & ordine naturæ secundum perfectionem prius ad formam referatur.

Ad 2.

Ad secundam concedenda est maior, & ad minorem dicendum, actū secundum supponere actum primum, à quo oritur, itemque hæc singularia accidentia, vt insint in materia, requirere formam; non tamen hanc determinatē, quasi soluta inter illam, & materiam vnione, oporteat quoque omnium accidentium cum materia coniunctionem statim dirimi.

Ad 3.

Ad tertiam similiter respondendum horum accidentium subiectum nō esse materiam, vt subest huic determinatæ formæ, sed huic, vel illi; nisi sint accidentia ita propria tali formæ, vt cum sequenti minimē cohærere possint. Quo pacto se habet facultas ridendi ad formam humanam. Neque ex eo, quod calor, qui in aere fuit, idem in igne, qui ex aere genitus est, permaneat; sequitur calorem migrare ab vno subiecto in hæfionis in aliud: non enim migrat à materia, quæ est sub forma ad aliam materiam, quod in hæfionis subiectum est; sed transit ab aere in ignem, hoc est ab vno subiecto denominationis ad aliud, quod nullum est incommodum.

Ad 4.

Ad vltimam ex Aristotele, respondetur nomine subiecti sensibilis intelligi compositum, vt Philoponus interpretatur. Item generationem recipi in materiam nudam, non quidem nuditate accidentium; his enim adhuc induta est materia; sed nuditate formæ substantialis, quia cum per generationem noua forma substantialis aduenit, prior abice- dit; quod tamen in alteratione, cæterisque motibus, qui propriè mot⁹ dicuntur, non ita habet. Quo liquet etiam in hac sententia integrum manere discrimen inter subiectum generationis, & motuum. Sed ab alijs quoque assignari illud cōsuevit, quia subiectum, quod per generationem mutari dicitur, est materia prima; quod per motum, compositum. Materia enim manet sub vtroque termino generationis, non compositum, & tamen hoc etiam sub termino motus perseverat.

lege scor in
4. d. 12. q. 4.

Discrimen
inter subiectū
generationis
& motuum.

Id, quod nō
est, nō habet
vim agendi.

Circa defensionem huius sententiæ quæ statuit non fieri resolutionem vsque ad materiam primam, notanda est, vltima pars quinti argumenti: ea enim multū negotij exhibet aduersarijs: quia si in instanti generationis dispositiones non sunt, non apparet quo pacto possint tunc agere: cum id, quod non est, non habeat virtutem agendi: nec id, quod est, possit physicē, & realiter pendere ab eo, quod non est. Item quia si fieri nequit, vt res, quæ futura est, quicquam efficiat antequam sit: certē non min⁹ repugnabit rē, quæ præterijt, efficere aliquid postquam iam

iam non est nec per se, nec per aliquam virtutem ab ipsa derelictam. Nec sat est extitisse dispositiones toto tempore antecedente, si re vera in eo instati non sunt. Nihil enim refert multò, aut paulò ante desisse: cum repugnantia oriatur ex defectu entitatis, siue ex ipsa ratione non entis.

Occurrendum tamen his vtrumque est: hæc argumenta, quæ in alijs rebus concluderent, non habere vim in subiecta materia, vbi id, quod esse definit, & quod nos nihilominus agere dicimus, perinde se habet, vt iam supra monuimus, ac si adhuc esset: quia per se quidẽ adhuc existere deberet in eo instanti, nec nisi ex accidente perit intereunte subiecto.

QVÆSTIO XIX.

NVM IN QVOLIBET
composito Physico tot insint formæ substan-
tiales re ipsa differentes, quot essentialia
Prædicata.

ARTICVLVS I.

QVI AFFIRMATIVAM
partem sequantur, & quibuseam
argumentis probent.



De hac sen-
tentia Auice-
bronis D.
Thomas hoc
loc. text. 24.

VIA forma est proximus, & formalis terminus, à quo generatio speciem, & vnitatem sortitur: accuratæ doctrinæ ratio postulat, vt hinc de formarum in eodem composito vnitatem, seu multitudinem differamus. Ac primum quod ad præsentem attinet quæstionem; Auicebron in libro, qui inscribitur fontis vitæ, Ioannes Gandauensis 1. de anima. quæst. 8. & 2. Metaph. quæst. 10. & Venetus lib. 7. Metaphy. affirmatiuam partem secuti, aiunt Socratem .v. g. per vnā formam esse hominem, per aliam animal, per aliam corpus animatum; atque ita deinceps vsque ad genus summum. Pro qua opinione hæc potissimum sunt argumenta. Ex varietate operationum, & munerum colligitur diuersitas, & multitudo formarum; cum formæ sint principia agendi, & vnaquæque per operationes sibi proprias ab alia differat; sed in quolibet composito naturali tot generatim notantur operationes, & officia, quod sunt prædicata essentialia in eadem recta serie; ergo & totidem erunt formæ. Pro-
batur

Primum arg.

batur minor, quia Socrati cōuenit ratiocinari, sentire, viuere, interire, distēdi corporaliter, & diuisibiliter, ac deniq; esse substantia liter: quę singulatim respondent naturę hominis, animalis, viuētis, corporis corruptibilis, corporis in commune, substantiæ. Nec satisfaciunt, qui dicunt hæc ab vna, eademq; forma proficisci. Nam pari ratione posset quis dicere proprietates, quę reciprocantur cum formis specie distinctis, vt hinnibile cum equo, discursuum cum homine, esse ab eadem forma secundum speciem. Quo nihil absurdius.

2. Argum. Secundo, Id, quod conuenit homini per formam, per quam est substantia, conuenit ei, quatenus substantia est, & quod eidem hoc modo competit, omni substantiæ est commune: ergo si homo per eandem formam est rationis particeps, & est substantia; omnis substantia erit particeps rationis.

3. Argum. Tertiò, Quę sunt ab eadem forma, non possunt ita se habere, vt vnū insit prius, alterum posterius: sed Socrates prius est substantia, quàm corpus; & corpus, quàm viuens, similiterque vsque ad infima prædicata. Igitur hæc non sumuntur ab eadem forma. Minor probatur, quia quidquid supponitur ab alio, quod vicissim illud non supponit, est prius illo, vt constat ex ijs, quę tradidit Aristoteles in postprædicamentis capite de modis prioris.

4. Argum. Postremo, Accedunt testimonia Aristotelis, qui lib. 7. Metaphy. cap. 10. text. 33. ait partes definitionis respondere partibus rei definitæ, & lib. 2. eiusdem operis cap. 2. text. 6. probat non dari progressum infinitum in causis formalibus, quia non datur in prædicatis quidditatis. Quę duo non ob aliam causam vera esse videntur, nisi quia quot sunt partes formales in definitione, & quot prædicata essentialia, totidem formę physicę inueniuntur in composito naturali.

A R T I C V L V S II.

ASTRUITVR PARS NEGATIVA.

Diluuntur aduersariorum argumenta.

Asserto res
partis neg. **C**ontraria tamen sententia omnino vera est, quam communi assensione philosophi amplectuntur. D. Thomas. 1. p. quæst. 76. art. 3. Magnus Albertus 2. p. summæ de homine, Aegidius in 2. dist. 18. in 2. principali quæst. 2. & in theorematibus propositione 31. Gregorius in 2. dist. 16. quæst. 2. Capreolus in 2. dist. 15. quæst. unica art. 3. Argentinas in 4. dist. 13. art. 14. conclusionē 2. Soneinas 8. Metaphys. quæst. 12. Heruæus in tract. de unit. form. quæst. ult. & alij. Ostenditur autem huiusce opinionis veritas hoc modo. Id, cui plures insunt formę, non potest esse simpliciter vnum; ergo si cui libet composito naturali plures formę insunt; nullum eorum erit vnum simpliciter in genere substantiæ; quod à philosophorum sensu abhorret.

Theophil. 2.
de anim. ad
text. 5.

Antece-

Antecedens probatur, quia ut forma dat esse, ita & unitatem docentē Aristotele 1. lib. Phisic. text. 78. quare si forma nō sit vna, nec erit vnū esse, nec vnum compositum per se, sed per accidēs, ut item docet Aristoteles 7. Metaphysic. cap. 13. text. 49. aliens ē duobus entibus in actu, cuiusmodi sunt duæ substantiales formæ, non nisi plura simpliciter fieri.

Forma dat esse, & unitatē.

Secundō, Album per eandem formam habentem diuersos gradus formaliter tantum differentes, est & album, & coloratum, similiterque Angelus per eandem naturam continentē diuersos gradus solaratione distinctos obtinet diuersa prædicata essentialia. Ergo & Socrates per eandem formam includentem diuersos gradus, qui non re, sed ratione tantum inter se dissideant, est homo, animal, viuēs, &c. Consecutio non videtur quo pacto regari queat; cum utrobique æqua ratio sit. Antecedens præterquam quod communi philosophorum doctrina admittitur, ex eo suaderi potest, quia nec in Angelo sunt partes re ipsa distinctæ, cum id eius simplicitati repugnet: nec in accidentibus præter intensiōis, & extensiōis latitudinem, alia partium re ipsa differentium multitudo inuenitur. Corroboraturque huiusce argumenti vis; quia vel forma, per quam Socrates est homo, est accidentalis, vel substantialis: non accidentalis, alioqui cōstitueret accidēs; si substantialis, necessariō conferet esse substantiale: nō ergo opus est alia forma, quæ Socrati esse substantiale tribuat.

2. ratio.

Tertiō, Si in Socrate tot essent formæ re ipsa distinctæ, quot essentialia prædicata, posset Deus cæteris formis extinctis, eam, qua Socrates substantia est, seorsim in materia seruare. Hoc dato, compositum, quod coalesceret ex ea forma, & materia, esset singulare quoddam cōtentum sub genere summo in categoria substantiæ; nec tamen contineretur sub aliqua illius specie, quod est manifestē absurdum. Non igitur Socrates per vnā formam est substantia, per aliam homo.

3. Ratio.

Quartō, Vel omnes eiusmodi formæ distinctæ realiter à forma specifica equi v. g. inferuntur pariter in materiam eodem instanti, quo forma equi; vel antea, vel post. Si pariter, sequitur generationem equi (quod de alijs pari ratione dicendum erit) non habere vnum formalem terminum, atque adeo non esse generationem vnā, cum mutationes à terminis, in quos tendunt, unitatem habeant. Si antea, sequitur formam equi non conferre esse simpliciter: id enim quod rei in actu substantiali constitutæ aduenit, non tribuit esse simpliciter, sed tale esse, seu esse secundum quid, ut calor, qui accidit materiæ actuatæ forma substantiali aquæ, non dat illi esse aquam, sed esse calidam. Si postea, cum adueniant enti in actu, similiter sequitur eiusmodi formas nullum substantiale esse contribuere, sed tantum esse secundum quid, atque adeo non substantiales, sed accidentarias esse. Quare nullo pacto ea formarum turba admittenda est. Plura ad hanc sententiam confirmandam habes apud Heraclum in tractatu de unitate formarum quæst. 18. ubi centum argumentis probat vnā tantum dari formam in quolibet composito.

4. Ratio.

Solutio pri-
mi arg. pro
parte aff.

Quæ verò contrarium probare nitebantur, parum momenti habent. Ad primum dicito ex distinctione specifica munerum, & functionum in diuersis suppositis, vt ex actione ridendi, & hinniendi, quæ non nisi in suppositis natura diuersis, nimirum in homine, & equo inueniuntur, rectè colligi specificam differentiã formarum non tamen ex actionib⁹ specie distinctis, cum reperiuntur in eodem supposito; tunc enim ab vna, eademque forma, virtute alias formas continente possunt illarū munia, atque operationes proficisci. Vt ab anima hominis, quæ eminenter continet formas brutorum animantium, & stirpiū aliorūque id genus, quod progressu enucleati⁹ explicabimus. Quippe, vt Alensis 3. p. q. 84. art. 1. ex libro fontis vitæ, & Boetius in tractatu de diuisione animaduertit, quò forma nobiliore habet essentiã, eo pluriū proprietatum, & operationum effetricem vim continet; consuevitque natura, quæ in minus perfectis, minusque primæ vnitati coniunctis sparsit, ea in ijs, quæ excellentiora sunt, colligere, vt alibi etiam annotauimus, asseritque ex Simplicio Theophilus lib. 2. de anim. text. 5.

Solutio. 2.

Ad Secundum negandum est quidquid cōuenit homini per formā, per quam est substantia, conuenire illi, quatenus est substantia, si particula, quatenus, sumatur reduplicatiuè, quo pacto accipi debet, cum dicitur quidquid competit alicui, quatenus est substantia, competere omni substantiæ. Itaque ex eo quod rationale, & substantia conueniant homini per eandē formam, non sequitur hominē, quatenus substantia est reduplicatiuè, esse rationale; quia reduplicatio exigit, vt forma reduplicata sit causa, cur prædicatū primò, & adæquatè in sit subiecto. Quod in re proposita non accidit: nec enim ratio substantiæ eo pacto causa, est cur homo sit rationis particeps, vt satis liquet.

Solut. 3.

Tertium argumentum soluitur inficiatione maioris propositionis. Possunt enim ab eadem forma secundum aliam, & aliam rationem duci prædicata quidditativa, quorum vnum origine prius sit, aliud posterius; cum istiusmodi antecessio naturæ concedatur in prædicatis substantiarum separatarum, in quibus nulla est compositio realis, sed rationis tantum, ac Metaphysica, vt suo loco dicemus. Nam Michael v. g. prius natura est substantia, quam Angelus.

Michael pri-
us natura sub-
stantia, quam
Angelus.

Solut. 4.

Ad quartum respondendum cum Gregorio Ariminensi, Capreolo, Söcinate, & alijs Aristotelem loco illo septimi libri Metaphysices agere tantum de definitionibus, quæ per partes rei definitæ in obliquo tradentur, cuiusmodi sunt definitiones Physicæ, quarum partes definiētes diuersis rei definitæ partibus respondent, vt planum est. Quod spectat ad locum alium ex libro secundo eiusdem operis, dicendum, si rationis contextus perpendatur, non loqui ibi Aristotelē, saltem expressè, de causis formalibus Physicis, nec probare has non esse infinitas, quia darentur infinita prædicata quidditativa; sed demonstrare non dari infinitudinem in prædicatis essentialibus, quæ more Metaphysico formales causæ appellantur, quia si talis infinitudo daretur, necessario existerent absurda, quæ ibidem colligit. Nec si Aristoteles probatione illa vteretur, idcō putaret totidem dari for-

Explicatur
locus Aristot.
ex lib. 2. Me-
taph.

formas, quot prædicata additativa: sed datis infinitis formis necessariò concedendam infinitatem eiusmodi prædicatorum; quia ex qualibet earum potest sumi aliquod prædicatum, esto non quodlibet distinctam formam requirat, sed ab una, eademque forma multa prædicata desumi queant.

QVÆSTIO XX.

DANDA NE SIT IN REBUS

Physicis corporeitatis forma, an non.

ARTICVLVS I.

OPINIONES, ET ARGVMENTA

eorum, qui affirmatiuam partem tuerentur.



Antiqua Stoicorum opinio fuit, quam secutus est etiam Pericles quidam Lydius, ut testatur Simplicius lib. 1. Physic. in sua digressionem de corporeitate materiae primæ, dari in qualibet re naturali formam quandam, quam vocant corporeitatis, quæ nimirum sit quasi præuia dispositio ad propriam, & specificam rei formam; quam sententiam amplexus fuit, & illustrauit Auicenna 1. philosoph. cap. 2. Henricus Gandauensis quodlib. 2. quæst. 2. & quodlibet. 4. quæst. 13. & 4. Scotus in 4. dist. 11. quæst. 3. Richardus in 2. dist. 17. in 1. principali. quæst. 5. Tamen si horum nonnulli in hoc placito tuendo, & explicando non parum inter se dissideant; etenim, ut de cæteris taceamus, Auicenna credit ex forma illa corporeitatis, & materia prima constitui corpus categoriæ substantiæ, esseque eiusmodi formam materiae coæuam, expertem ortus, atque interitus, & à formis specificis re ipsa distinctam.

Auicenna
Henricus
Scotus
Richardus

Eandem sententiam esse omnium doctorum Anglicorum, & aliquot Parisiensium asserit Argentinus in 4. d. 13. art. 1. concl. 2.

Cum Scotus sentiat Antonium Andream 2. Metaph. q. 17. Bassol. in 2. d. 17. Barchinensem in 3. d. 19. q. unica Maior in 2. d. 16. q. unica.

Scotus verò censet ex prædicta forma, & materia prima effici incompletum quid, nempe corpus, quod est altera pars viuentis, proindeque corpus ita sumptum non poni directo in categoria substantiæ, sed ad eam reduci. Addit etiam formam corporeitatis non ubique, sed in rebus viuentibus duntaxat à specifica forma re ipsa differre, nec esse materiae coæuam, & à generatione atque interitu liberam; sed cum ex re non viuentis viuentis oritur, materiam primam omni substantiali forma, quam antea habebat, exui; ei que duplicem induci formam, unam eius viuentis, quod generatur, alteram corporeitatis, ex qua simul cum materia corpus, quod altera viuentis pars est, coalescat. Quod si postea è re illa viuentis viuentis aliud oriatur, ut ex embryone homo, non

Opinio Scoti

utraq[ue] forma materiam privari, sed manere prædictam corporeitatis formam, tantumq[ue] expelli formam specificam viventis, quod interit, & induci aliam viventis denuò generati. At si vivens intereat, indeq[ue] aliquod non vivens fiat, ut ex homine cadauer; abigi tunc formam specificam viventis, quod interit, nec in eius locum aliam denuò succedere. Itaq[ue] nihil aliud esse cadauer, quàm compositum illud incompletum ex materia prima, & forma corporeitatis; ipsam autem corporeitatis formam tunc aboleri, cum cadauer in aliud mistum inanime, aut in elemēta convertitur.

Ratio Avicē.
nq.

Probat igitur opinionem suam Avicenna hunc in modum. Antequam materia specificam formam recipiat, oportet habere partes inter se distinctas, & extensas; hoc autem esse nequit, nisi detur aliqua forma, quæ ante alias præsit materiæ, eamq[ue] idoneam reddat ad quantitatem, & partium distinctionem excipiendam. Danda est igitur ea forma. Maior propositio suadetur, quia forma specifica non recipitur in indivisibili. Minor verò ex eo probatur, quia esse quantum, & extensum, cum sit esse accidentarium, ac secundum quid; necessario prærequirit esse substantiale alicuius formæ.

Ratio Scoti.

Scotus autem hoc fere modo pro opinione sua disputat. Quodlibet vivens, ut Philosophi omnes asserunt, compositum est ex corpore, & anima; aut ergo corpus, ex quo constitui dicitur, est sola materia, aut materia certis affecta accidentibus, aut materia cum anima, aut cum forma corporeitatis. Non primum, quia cum res physica inanimata ex materia, & forma constet; concedendum esset eas componi etiam ex corpore, quod philosophi negat. Non secundum, quia nullius substantiæ essentia ex accidentibus coalescit. Non tertium, quia anima est altera pars viventis à corpore distincta, in quam, & in corpus diuiditur homo physica diuisione, ut in partes re ipsa diversas. Dandum igitur erit quartum; atque adeò admittenda forma corporeitatis.

Ab unitate cadaueris.

Deinde, Interdum particula carnis ab animali decisa, iterum vnitur, & coherescit cum reliqua carne, formamq[ue] viventis recuperat: hoc autem esse non posset, nisi ea particula retineret formam aliquam substantialem sibi propriam cum dispositionibus, quæ animæ unionem rursus conciliarent; habet igitur eam formam, quæ necessario distincta erit à forma totius, nec alia, quam forma corporeitatis.

Præterea, Si hæc forma non esset, sequeretur cadauera, quæ ex viventibus eiusdem speciei, v. g. ex hominib[us] relinquuntur, posse inter se distinguere specie, & quæ relinquuntur ex viventibus specie diversis, ut cadauer hominis, & equi posse in eadem specie convenire, quod videtur absurdum. Consecutio probatur. Fieri potest, ut Socrates ex abundantia caloris, Plato ex abundantia frigoris intereat, quæ dispositiones cum specie differant, si cadauerum formas producant, necesse erit producere formas specie diversas. Similiter fieri potest, ut eodem caloris excessu occumbat Socrates, & Bucephalus. Igitur in huius, & illius materiam succedent formæ eiusdem speciei, quod tamen absurdum esse ex eo concluditur, quia in cadaueribus viventium eiusdem

spe-

speciei eadem apparet figura, eademque organa; quod apud philosophos magnum habetur specificæ unitatis argumentum.

Rursus, Qui hominem inflicto vulnere interficit, nullo pacto disponit materiam ad formam cadaueris. Non ergo eiusmodi formam inducit. Probatur antecedens, quia inflicto vulnere est carnis sectio, atque adeo motus localis, qui neutiquam materiam disponit; cum dispositio non nisi per alterationem fiat. Item à quonam quæso materia ad formam cadaueris determinatur? Certè non à figura, cum hæc viventis sit, non à calore, alijsue qualitatibus; cum et alias etiam formas inducant: à nullo igitur. Quare nullo modo ea forma in materiam Socratis de mortui novè succedet.

De eo, qui ex
vulnere infli-
cto moritur.

Postremo, Christi corpus mortuum erat idem numero, quod vivum: sed unitas, & identitas compositi, est ab unitate formæ: ergo Christi corpus mortuum habebat eandem formam, quam habuerat vivum; hæc autem non erat alia, nisi forma corporeitatis, quæ antea cum animo rationali pariter coharebat. Non est igitur negandum talem formam dari. Maior probatur communi testimonio patrum, ut Athanasij in epistola ad Epictetum contra hæreticos, & in Rescripto ad Liberium, item Leonis Pap. sermone 1. de assensione, Augustini lib. contra Felicianum cap. 14. & sermone 3. de assensione, Gregorij homil. 29. in Evangelia, & aliorum. Deinde Christi corpus in triduo erat unitum Verbo. Licet enim per mortem fuerit soluta unio hypostatica inter Verbum, & humanitatem (propterea quod non existeret humanitas post partum, hoc est animæ, & corporis divisionem) tamen inter animam, & Verbum, itemque inter Verbum, & corpus mansit eadem unio. At quod hinc colligatur Christi corpus non accepisse in morte aliam formam, ex eo ostenditur; quia alioquin sequeretur Verbum divinum eam formam denuò tunc sibi copulasse in unitatem personæ, eandemque rursus in resurrectione dimisisse; cum tamen D. Damascenus lib. 3. fidei orthodoxæ cap. 26. asserat Filium Dei eorum, quæ semel assumpsit, nihil dimisisse. Et quidem meritò, cum gratuitum beneficium sine eius, cui tribuitur, culpa nunquam à Deo revocetur. Adde quod si Verbum divinum formam cadaueris triduo mortis copulatam habuisset, sequeretur potuisse tunc de eo cadauer affirmari, quod dictum absurdum videtur.

De corpore
Christi in tri-
duo.

Testimoniū
Athanasij.
Leonis.
Augustini.
Gregorij.

D. Damasc.

ARTICVLVS II.

CORPOREITATIS FORMAM
esse fictitiam, minimeque necessariam.

Contraria tamen sententia existimantium non dari prædictam corporeitatis formam, & vera, & Peripatetica est. Eam sequitur D. Thomas in 2. sent. distinct. 18. quæst. 1. art. 2. & 1. p. quæst.

Affectores huius
sententiæ.

quæst. 76. art. 4. Caietanus in commentarijs eiusdem loci, Hervæus tractatu de unitate formarum quæst. ultima, Gregorius in 2. distin. 17. quæst. 2. Marsilius in 3. quæst. 13. art. 1. Paludanus in 3. distin. 21. quæst. 4. art. 3. Argentinas in 4. dist. 13. quæst. 1. art. 1. Ferrariensis lib. 2. contra gentes cap. 58. aliique complures, in quibus est etiam Auerroes, et si alij oppositum scripserint. Nam in lib. de substantia orbis cap. 1. reprehendit Avicennam, quod formam corporeitatis posuerit, ostendens quam multa, & graua incommoda in philosophia ex ea assertionem consequantur.

Abol. in Ma
th. c. 2. q
238. Zima-
ra theor. 20.
lauch. 7. Me-
ta. q. 19. &
lib. 8. q. 4.
Socin. ibi-
dem q. 8.

Primū arg.

Sunt verò pro ea parte, quam tuemur, argumenta omnia, quæ supra attulimus ad impugnandam multitudinem formarum. Deinde priuatim hæc; in primis contra Avicennam, quatenus ait formam corporeitatis constituere cum materia corpus categoriæ substantiæ. Nam forma specifica, ut anima hominis, quæ sufficit ad conferendos gradus intermedios, sat erit ad conferendum gradum corporeitatis; siquidem nulla ratio est, cur hunc etiam tribuere non possit; præsertim cum sit deterioris notæ, quam inferiores, quare superuacanea est forma corporeitatis ad constituendum corpus in commune.

2. Argum.

Item, Corpus categoriæ substantiæ, est genus comparatione suorum inferiorum, atque adeo idem realiter cum illis; sed hoc esse nequit, si corporeitatis forma illud constituens, sit quædam peculiaris forma distincta realiter à formis specificis, ergo & cat. Probatur assumptio, Nam quando aliqua ita sunt affecta, ut vnum contineat quidpiam realiter componens, quod alterum non continet, necesse est ea distingui inter se realiter: sic autem se habent in opinione Avicennæ inferiora, siquidem obtinent proprias formas específicas, ex quibus physicè componuntur, distinctas re à forma corporeitatis.

3. Argum.

Deinde, Quod eiusmodi forma non sit indissolubilis à materia, eique coæua, ostenditur; quia omnes formæ inferiorum corporum sunt à materia separabiles; ideo enim materia sublunaris licet tot formas specie diuersas respiciat, est vna secundum speciem infimā; quia ad omnes illas refertur, ut habent vnum, eundemque specificum informandi modum, videlicet separabiliter. Quare etiam forma corporeitatis poterit separari à materia. Quod post Platonem in Timæo non obscure docuit Aristoteles primo libro Physic. cap. 7. text. 69. aiens materiam primam ita se habere ad formas naturales, ut se habet materia artefactorum ad formas artificiales; nimirum quia vtræque indiscriminatim se habet ad omnes suas formas, nec ulli certæ addicta, præfixaque est. Quod tamen secus accideret, si materia perpetuo, & inuariabili nexu formam corporeitatis vendicaret.

Plato.
Arist.

4. Argum.

omnis forma
aut est Meta-
phy aut Ma-
thematica,
aut Naturalis

Præterea, Simul contra Avicennam, & Scotum ita licebit argumētari. Omnis forma vel est Metaphysica, vel Mathematica, vel Naturalis: forma illa, quam ponunt, nulla ex his esse potest; non est igitur ponenda. Minor probatur. Nec enim est Metaphysica; cum sit demersa in materiam; nec Mathematica, quia formæ Mathematicæ non sunt substantiæ, hæc autem numeratur à suis auctoribus inter substantias.

Nec denique Naturalis; quia, ut constat ex doctrina Aristotelis lib. 2. Physic. cap. 1. aliisque in locis, omnis forma naturalis est principium motus, & quietis: quod huic formæ non convenit, cum omnes motuum differentia habeant tam in mixtis, quam in simplicibus corporibus alias peculiares formas, à quibus proveniant. Ad nullum ergo formarum genus hæc forma pertinet.

Rursum, Hoc interest inter subiectum generationis, aliarumque mutationum, quod subiectum generationis sit materia prima, aliarum vero mutationum ens actu: atqui materia cum forma corporeitatis est ens actu; igitur nulli substantiali generationi subijcitur; quod tamen negant aduersarij. Huic argumento occurrit Scotus formam corporeitatis esse actum imperfectum, & incompletum, propterea quod sit via ad cæteras formas, ideoque non impedire quominus materia eo informata, ens in potentia dici queat. Verum hæc responsio non satisfacit, quia cum vniversum omnis forma sit actus substantialis, illa etiam corporeitatis forma si datur, talis erit; atque adeo constituet materiam in actu; alioqui alteratio cadaueris non esset verus motus, cum subiectum motus ens simpliciter in actu esset debeat.

s. Argum.

Refutatio solutionis.

ARTICVLVS III.

DISSOLVUNTUR CONTRARIÆ
opinionis argumenta.

Explicanda nunc sunt argumenta, quæ pro aduersarijs attulimus. Ad primum respondemus materiam secundum se, ac sine quantitate spectatam habere partes distinctas, & extensas non actu; sed potestate: item re ipsa semper habere eiusmodi partes cum actuali distinctione, & extensione; quandoquidem nunquam est destituta quantitate, cuius beneficio id obtinet. Et quidem toto tempore, quo ad nouam formam disponitur, id habet à quantitate, qua tunc affecta est; in ipso vero generationis momento à quantitate, quam secum inuehit noua forma, quæ proinde non est dicenda recipi in indistinctibili: præsertim cum dispositiones consequentes, in quibus numeratur quantitas, in genere causæ materialis nouam formam antecedant, ut supra statimus. Ita vero cum singulæ formæ specificæ, dimensiones quantitatis sibi convenientes secum afferant, superuacaneum erit ponere formam corporeitatis, quæ illas ex peculiari officio inducat.

Solut. 1. arg.

De extensione materie.

Ad secundum, Cum dicimus quodlibet viuens constare ex corpore, & anima, per corpus intelligi materiam affectam organis ad vitæ munia obeunda accommodatis, non quasi nomine corporis ipsa organa formaliter importentur, sed duntaxat tanquam adsignificata, seu connotata quædam, ex quibus viuens non constituitur, sed ex forma, & materia, cui eiusmodi organa accidunt. Ita, præter alios, Gregorius in

Solut. 2.

2. d.

2. dist. 16. quæst. 2. Argentinas in 4. dist. 13. quæst. 1. art. 2. concl. 3. contra Capreolum in 2. dist. 15. quæst. 1. art. 3. Hispalensem quæst. 1. art. 4. Caietanum 1. p. quæst. 76. art. 4. Soncinatē 8. Metaph. q. 11. & alios existimantes nomine corporis importari materiam primam simul cum anima, ut tantummodo confert esse corporeum. Quorum sententia ex professo à nobis confutatur in lib. de anima.

Solut. 3. Ad tertium, Nonnunquam particulam carnis omnino diuisam, iterum coire cum reliqua carne, rursumque informari anima, & vitales functiones exercere; non quod dum à corpore fuit abiuncta, retineat aliquam formam, qua prius informata erat; sed quia seruat dispositiones similes prioribus, quarum interuentu, accedente artis industria eas con-
Obiectionis refutatio. temperante, veterem rei viuentis formam recuperat. Quod si quis obijciat facultate naturæ non dari regressum à priuatione vitæ ad habitum: occurrendum non dari huiusmodi regressum in tota materia, nec in precipuis eius partibus. Nec enim anima viribus naturæ ad totum corpus, vel ad cor, aut cerebrum, quod dereliquerat, remeat; posse tamen dari respectu aliquarum partium minus principalium, interim dum reliquum corpus informat, ut in proposito exemplo.

Cur membrorum similitudo cadauerum formas comiterat. Pro solutione quarti argumenti sciendum in primis identitatē, aut distinctionem specificam inter formas cadauerum non esse æstimandā ex identitate, aut distinctione figurarum, membrorumvè; quanquam secus res habet in formis viuentium: ratio discriminis est, quia formas viuentium per se, cadauerum autem per accidens ea lineamenta consequuntur. Cuius rei præter alia id euidens est argumentum, quod organorum apparatus, & figura requiritur in viuentibus ad diuersa munia, & operationes administrandas; in cadaueribus autem minime. Notauit autem Capreolus in 2. sent. dist. 15. quæst. unica. art. 3. ideo eam, quam videmus, artuum similitudinem cadauerum formas comitari, quia quemadmodum materia ad introductionem formæ viuentis, præsertim animalis, longo temporis tractu, varijsque transmutationibus disponitur, & delineatur; ita non confestim, sed multis alterationibus à membrorum effigie destituitur.

Solut. 4. Hoc posito respondemus ad argumentum cū Caietano 1. p. quæst. 76. art. 4. & lib. 2. de anima. cap. 1. quæst. 7. Gregorio Ariminensi in 2. dist. 16. quæst. 2. Capreolo in 2. dist. 15. quæst. unica. art. 3. & alijs, cadauera distinguī, aut conuenire specie pro diuersitate, vel conuenientia dispositionum, à quibus eorum formæ introducuntur; ita ut omnia cadauera genita potissimum excessu caloris v.g. sint eiusdem infimæ speciei, & distinguantur specie ab alijs, quæ proueniunt potissimum ex redundantia frigoris, similiterque res habeat in cæteris. Quod nequaquam absurdum videri debet, cum cadauerum lineamenta nihil per se faciant ad eorum distinctionem, aut conuenientiam in natura; faciant verò plurimum dispositiones inducunt à progenitore cadauerum, cum per eas determinetur materia ad hanc, & illam formam. Et verò probabile est etiā dispositiones, quæ ad interitū disponūt, ita modificari ab affectionibus viuentium eiusdem speciei, ut semper inuehant cadauera
inter

Ut ab Aristoteli
lib. de celo.
q. 2. ult.

Legi
in
vita
ma

inter se specie similia, & ab aliormm viuentium cadaueribus differētia. Quod ita esse ex eo apparet, quia inconueniens videtur concedere cadauer arboris, hominis, & bouis posse aliquando in eadem specie conuenire. Quāquā illiusmodi conuenientiam probabilem quoque indicat Caietanus loco citato aiens cum forma cadaueris imperfecta sit, & commune medium ad omnia elementa, nihil mirum quod eadem à diuersis agentibus produci possit. Prior tamen sententia magis placet.

Ad quintum, formam cadaueris non generari per se ab eo, qui vnus infligit, vt probat argumentum; sed ab agente, quodcumque illud sit, quod in materiam induxit eas qualitates, quibus tempore generationem cadaueris proximè antecedēte affecta erat materia viuētis: sicut enim ex dispositiones introductionem formæ cadaueris, vt causa instrumentaria attingunt: ita cadaueris generatio ad id, à quo illæ productæ fuere, vt ad principem causam, ac progenitorem referenda est. Si tamen id, quod dispositiones produxit, imperfectius sit cadauere, ne admittamus causam æquiuocam principalem esse effectui suo deteriore, dicendum erit causam principalem cadaueris esse corpus cæleste, cuius tanquam primi alterantis ex qualitates instrumenta sunt.

Ad Sextum, Materiam viuētis determinari ad formam cadaueris non à calore duntaxat, aut vno aliquo accidente; sed à collectione dispositionū, quæ cadaueris generationem attingunt. Sed quo pacto dicet quispiam, aer, verbi gratia, frigiditate animal interimens formam cadaueris inducit; cum vnumquodque, simile sibi, vt ignis ignem, aer aerem generet? Respondendum aerem quidem niti formam suā similem in materiam inducere, aeremque progignere, quemadmodum & vnumquodque cæterorum agentium particularium, quæ cæteras dispositiones innexere, nitebatur producere sibi simile. Verum æquiuoca generatione interijci formam illam cadaueris, quia antequā materia ad aeris v. g. formam disponeretur, fuerunt in ea dispositiones, quæ ad cadaueris formam inducendam sufficerent.

Ad vltimum respondendum est corpus Christi viuū, & mortuū fuisse idem, vt partes aiunt, idem, inquam, secundum identitatem materiæ, & suppositi, cui erat vnitum, vt in argumēto probè asseritur, & probatur; non tamen fuisse idem quoad vnitatem formæ, quia re vera aliquam formam accepit mortuum, quam viuū non habuerat, nempe formam cadaueris. Nam quod Marsilius affirmat in 3. quæst. 3. art. 1. & quæst. 13. art. 1. & probabile iudicat Henricus quodli. 1. quæst. 4. nēpe mansisse Christi corpus in triduo absq; omni substāiali forma; nō placet, quia sine necessitate, aut causa nouū miraculū fingūt. Itaq; dicendū cum D. Thoma 3. p. quæst. 50. art. 5. cæterisq; eiusdē disciplinæ alūis Christi corp⁹ ab excessu animæ vsque ad resurrectionē fuisse sub forma cadaueris, nec esse absurdū Verbuū diuinū eam formā denuō sibi in vnitatē psonæ asciuisse. Non per vniōē simpliciter nouā, sed ex vi antiquæ assumptionis, quaten⁹ eiusmodi forma post separationē aīe quadā naturali cōsecutione materiā ante vnitā subiit. Nec est incōmodū filiū

Solutio. 5.

Solutio. 6.

Dubij cuiusdam explicatio.

Lege Heraclitum de vniuersali forma.

Marsilij opinio refellitur

Verbuū diuinū non vniū sibi in triduo formā cadaueris.

Explicatur
dictū D. Da-
mascenī.

Dei naturam illam, & formam cadaueris non per se, & ex primaria intentione; sed veluti in via, & ob aliud assumptam, in resurrectione dimisisse: quemadmodum & dum mortalem vitam ageret, hinc partes quasdam materiæ, actione caloris humidum continentis resolutas dimittebat; inde alias denuò per continuam nutritionem sibi copulabat. Illud autem D. Damasceni dictum, intelligendum est de ijs partibus, quæ ad naturæ humanæ integritatem, quas Christus primò assumpsit, requiruntur. Neque propterea quod natura cadaueris, atque eius forma Verbo diuino vnita esse desijt, humana Christi natura alicuius beneficij dispendium perpessa est; quin verò per eam dissolutionem instauratum illi fuit beneficium vnionis totius humanitatis cum Verbo; siquidem copulata rursus anima rationali cum corpore, redintegrata est humanitas, simulque antiqua eius vnio cum Verbo, quæ pereunte humanitate euannerat. Denique ad id, quod vltimò obijcitur, respondendum, non debere absurdum reputari, quod natura cadaueris per illud triduum mortis Christi de Verbo diuino per communicationem idiomatum enuntiaretur. Nam qui se se ad naturæ nostræ abiectiōem, & ad mortem demisit, simul quod deinde consequens erat, non exhorruit.

Q V Æ S T I O XXI.

V T R V M I N H O M I N E
plures insint animæ; an vna tantum.

A R T I C V L V S I.

D I V E R S Æ A V C T O-
rum Sententiæ.

Manichæorū
dogma.



N hac controuersia reiiciendum in primis est stultum, impiumque dogma Manichæorum, qui, vt refert Diu^s Augustinus lib. 10. super Genesim ad lit. capit. 13. & lib. 6. contra Faustum capit. 8. & in libro. de duabus animabus capite 12. duas in homine animas posuere, alteram omnino culpa vacuum, vt pote diuino fatu editam, &

Damnati ab
Octaua Syno-
do generali.

Dei particulam; alteram vitiorum labe concretam, & à principio quodam malorum omnium auctore productam. Quem errorem anathemate damnavit cætava Synodus generalis actione 10. can. 11.

Porro ex antiquis philosophis Plato in Timæo, alijsque in locis

tres

Aliquos Phil.
in hac fuisse
sententia refe-
re Aut. lib.
6. nat. p. 5. c. 7
Leg. Plutar.
de plac. lib. 4
cap. 4.

Themistius
in sua para-
ph. 1. de an.
c. 2. Platon.
ab hac calu-
nia vindicare
nititur.

tres homini animas tribuit ex triplici operatione vitæ, cognitione, ira, nutritione, quarum primam in cerebro, secundam in corde, tertiam in hepate collocauit: easdemque libro 9. de Republica similes fecit tribus ciuitatis partibus, consulari, militari, quæstuosæ, & tribus hominum generibus, philosopho, contentioso, auaro. Probauit autem quarto de Republica suam hanc sententiam de triplici anima eo argumento, quod sæpè in homine aliud ratio, aliud iracundia, aliud libido suadet. Quare cum hoc intestinum bellum non videatur ab eadem anima exci- tari posse, tres animæ in homine ponendæ erunt. Sunt tamen, qui ve- lint Platonem hæc animas non re; sed potestate, seu viribus dun- taxat distinctas posuisse. Cui interpretationi fauet id, quod in eius Theæteto legitur, videlicet non esse putandum plures esse animas in homine quasi milites in equo Troiano. Verum Platonem, uti dixim⁹, interpretatus est Aristoteles libro primo de anima cap. vlti. Auerroes lib. 3. de part. anim. cap. de corde, & D. Thomas 1. p. quæst. 76. artic. 3. videturque id haud obscure colligi ex Timæo, ubi totius naturæ princeps Deus creato à se animo rationis compote, dijs iunioribus curam delegat tornandi humani corporis, aliasque duas animas pro- ducendi. Nec obest illud ex Theæteto; non enim ibi Plato negat esse in homine plures animas, sed esse tanquam in equo Troiano, hoc est, acervatim, & perturbata, atque indiscreta confusione.

Sic etiam Platonem intellexit, & secutus est Galenus in libro, qui scribitur, Quod animi mores corporis temperaturam sequantur, & lib. 7. de decretis Hippocratis, & Platonis, ubi ternarium numerum animorum se contra Aristotelem demonstrasse gloriatur. Eius autem demonstratio ita ferè concluditur. Dissectione constat singulas par- tes corporis per nervos à cerebro vim animalem, ac sensitivam reci- pere, eamque cerebrum non aliunde, sed à seipso obtinere. Igitur anima cognoscens, & rationalis in cerebro sita est: irascibilem vero esse in corde, nemo non fatetur; concupiscibilem in iecore venarum ori- go monstrat. Sunt igitur separatæ locis animæ tres, quod si locis, etiam substantia, idem enim distinctis sedibus contineri non potest. Ita Galenus.

Deinde, quod negari non debeat esse in homine tres animas, ve- getatiuam, sensitivam, intellectiuam, hinc in modum videtur osten- di. Fœtus, ut Aristoteles docet 2. de generatione animalium cap. 3. dum vtero fingitur, & conformatur, primò vivit vitam stirpis, deinde animalis, postremò hominis. Igitur cum anima sensitiva producit, iam insidet in materia anima vegetatiua, & cum anima rationalis creatur, iam præest anima sensitiva. Sed nec prima accessu se- cundæ, nec secunda ingressu tertiæ interit. Manent ergo in homi- ne hæc tres animæ. Probatur minor, tum quia non est à quo animæ illæ in vtero delitescerent interimantur; tum quia superuacanea fuisset earum productio, si eo pacto extinguendæ forent.

Item, si anima vegetatiua, sensitiva, & intellectiva essent in homi- ne una anima secundum substantiam; oporteret in quacumque parte

Sententia Pla-
tonis de tri-
plici anima.

Ut etiam Ari-
stoteles, Auer-
roes, & D.
Tho. intelli-
gunt.

Platonis sen-
tentiam de-
fendit Gale-
nus.

Probatio Ga-
leni.

Primum arg.
pro triplici
anima.

vna earum est, etiam reliquas esse: sed non ita res habet; quia in ossibus est anima vegetatiua, siquidem nutriuntur, & augetur; nec tñ est sensitiua, quia ossa vim sentiendi non obtinent, vt docet Aristoteles lib. 3. de anima cap. 13. text. 66. igitur illæ tres animæ substantia, & re inter se distinguuntur.

altera opinio,
quæ statuit
in homine
duas animas

Eius confir-
matio.

D. Paul.

Caducum, &
immortale dif-
ferunt gene-
re.

Præter superiorem sententiam de triplici anima, est alia huic proxima, quæ non tres, sed duas tantum constituit in quolibet homine, vnam sentientem, alteram intellectricem, quod teste Clemente Alexandrino lib. 2. Stromatum, & Theodoro lib. 5. de curatione Græcarum affectionum, secuti fuere ex priscis philosophis nonnulli. Item Philo Iudæus in libro, cui titulus est, Quod deterius potiori insidietur; & ex Peripateticis nō pauci, vt Ochamus in 4. sent. quæst. 7. & quodlibet. 2. quæst. 10. Maiorinus in 2. dist. 17. quæst. vnica. Mirandulanus lib. 33. de euerfione singularis certaminis, lect. 2. idemque probabilius censet Thomas Garbius lib. 1. tractat. 5. quæst. 49. quib⁹ hæc potissimū sūt argumenta. Duo actus inter se pugnantes nequeunt eidem animæ simul inesse; sed, vt patet experientia, docetque Aristoteles lib. 3. de anim. cap. 11. text. 53. idem homo, eodemque tempore appetitu sensitiuo amplectitur voluptatem, & rationali eandē reijcit, qui actus inter se pugnant iuxta illud Pauli in epist. ad Rom. cap. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: ergo appetitus sensitiuus, & rationalis non in vna insunt anima; sed in diuersis; ex quo sequitur duas esse animas in homine. Idem ostendi potest argumento ducto ab operationibus sensitiuis, & intellectiuis. Nam cum hæ omnes, sint actiones vitales, & immanentes; debent recipi in anima, à qua oriuntur; sed operationes sensitiuæ; quia materiales sunt, non possunt recipi in anima rationali; recipientur ergo in anima sentiente, eaque diuersa à rationali. Præterea caducum, & immortale differunt genere, vt Aristoteles docet lib. 10. Metaphysic. cap. 13. text. 26. sed anima sensitiua hominis est caduca; quia est eiusdē speciei cum anima sensitiua brutorum, particeps verò rationis est immortalis: ergo in homine non est vna, eademque anima sensitiua, & particeps rationis. Adde quod incorruptibile non potest conferre esse corruptibile; cū igitur homo corruptibilis sit, & anima rationalis incorruptibilis; utique ab alia forma obtinebit homo corruptibilitatem, videlicet ab anima sensitiua. Nec satisfaciet qui dixerit animam rationalem, potestate, ac virtute continere gradū corruptibilis. Nam cum homo formaliter corruptibilis sit, oportet accipere id ab aliqua forma, quæ talem gradum non virtute; sed actu, ac formaliter in se habeat.

ARTICVLVS II.

OMNINO ASSERENDVM VNAM
tantum esse animam in quolibet homine.

Longe tamen absunt à veritate, qui in quolibet homine plures animas constituunt, quàm vnā rationis, & intelligentiæ cōpōtem; quæ, vt D. Gregorius Nyssenus in libro de hominis opificio cap. 12. ait, totum humanum corpus instar musici instrumenti fabricatum connectat, regat, ac moueat, omnesque illius functiones per diuersa organa, & facultates administret, ad eum modum, quo vnus idemque citharædus varietate fidium diuersos pariter sonos in vnum concentum edit.

D. Gre. Nys.

Itaque vna, & eadem anima in homine est nutritiua, sensitiua, & intellectiua; ab vna proueniunt actiones nutriendi, sentiendi, & intelligendi, cæteræque id genus, vt docet Aristoteles lib. 1. de anima cap. 5. text. 91. & cap. 4. text. 66. & libro 2. eiusdem operis cap. 3. text. 31. Quod vt planius euadat, aduertendum erit rerum species, & formas differre inter se, vt quid perfectius, & minus perfectum. Sunt enim in rerum ordine v. g. viuētia perfectiora non viuētibz, animalia plantis, homines brutis: atque in singulis etiam horum generum diuersi existunt gradus. Vnde Aristoteles lib. 8. Metaph. cap. 3. text. 10. ait species esse veluti numeros, qui adiectione, vel detractione unitatis differunt: & lib. 2. de anima cap. 3. text. 31. comparat diuersas animas speciebus figurarum, quarum ea, quæ perfectior est, continet minus perfectam, & aliquid amplius, vt figura pentagona tetragonam, & aliquid præterea. Sic igitur anima intellectiua, quæ cæteras animas nobilitate longè superat, virtute cohibet quidquid continet anima sensitiua brutorum animantium, & nutritiua plantarum: & vt superficies, quæ figuram pentagonam obtinet, non per aliam figuram tetragonam est, per aliā pentagonam, quia figura tetragona superflua esset, vt quæ iam in pentagona inclusa sit; ita nec per aliam animam Socrates est homo, per aliam animal, per aliam viuens; sed per vnā, & eandē, quæ à potiori gradu, quem homini vna cum materia tribuit, rationalis appellatur.

Similitudo animæ cum figura.

Illud tamen hic aduertes animam sensitiuam, & vegetatiuam dupliciter spectari posse, vel in commune, vel vt sensitiua componit brutū, vegetatiua plantam. Præterea bifariam dici rem vnā continere aliam virtute; nimirum aut quia potest eā producere, quo pacto Deus creaturas, & lux calorē cōtinet; aut quia etsi nō possit eam producere, potest tamen exercere operationes, & officia, quæ ab illa exercētur. Hoc posito si anima sensitiua, & vegetatiua priori modo sumantur, tūc anima rationalis non dicetur eas virtute continere, sed actu, & formaliter, quo pacto omnia superiora in recta serie in suis inferioribus continentur, vt notum est. Si autem posteriori modo spectetur, dicitur eas continere virtute, accepta tamen virtuali continentia iuxta secundam considerationē duntaxat: quandoquidem anima rationalis nequit animam brutorum, plantarūve producere: valet tamen operationes, quæ ab his oriūtur quaten⁹ vegetatiuæ, & sensitiuæ sunt, administrare: esto nequeat exercere illas, quæ formas específicas brutorum, & plantarum cōsequuntur. Non enim potest edere actionē hinnendi, quæ consequitur formam equi, v. c.

Doplex consideratio animæ sensitiuæ, & vegetatiuæ.

Vnius animæ
assertores.

Hanc de animæ unitate sententiam, ut à nobis explicata est, edisserit probatque S. Thomas 1. p. quæst. 76. art. 3. Magnus Albertus tract. 2. de homine, cap. 1. & in lib. de origine animæ. Alensis 2. p. quæst. 62. memb. 2. Henricus Gandav. quodlibet. 2. quæst. 2. & 3. Aegidi⁹ in opusculo de gradibus formarum, & in 1. dist. 16. quæst. 1. Scotus in 2. dist. 15. quæst. unica. & in 4. dist. 11. quæst. 3. art. 2. Durandus dist. 11. quæst. 2. Argentinas dist. 13. art. 1. conclusionē. 2. Plutarchus, & Alexander apud Philoponum ad text. 13. lib. de anima, Averroes 1. de anima cap. 7. Avicenna 6. naturalium p. 1. cap. 3. & denique nobilissimi quique Theologi, & philosophi cōmuni consensu, apud quos plurima ad hanc veritatem confirmandam, atque illustrandam argumenta leguntur. Nos pauca duntaxat afferemus.

Pro unitate
animæ arg.

Primum hoc esto. Si cuiusque hominis plures forent animæ, non esset quilibet homo animal vñ: hoc aut fallum est; ergo & illud. Probatur maior; quia, ut superius argumentabamur, vnaquæque forma tribuit esse, & unitatem, & est actus primus, atque adeo quælibet cōstituit per se hoc aliquid, ex quo sequitur non posse esse compositum vñ per se, nec animal vñ, ubi plures sunt animæ, ut recte colligit Aristoteles lib. 1. de anima cap. 5. text. 91. contra plurium animarum assertores; nec sat est huiusmodi animas ordine quodam connexas esse in eodem homine; cum perspicuum sit ordinem in multitudine nō efficere vñ absolute, sed vñ secundum quid, ut exercitum.

2. Argum.

Secundum, Animæ functiones, ut testatur experientia, mutuò se retardant, ac nonnunquam omnino impediunt, ut actiones sensuum, contemplationem; & e converso contemplatio, si vehemens sit, nō modo sensuum, sed & stomachi ipsius operam, ac nutritionem; huius autem rei non alia causa est, nisi quia vniuersa hæc munia perficiuntur ab eadem anima, quæ si se ad vñ vehementius applicuerit, ad cætera exercenda non sufficit. Igitur in homine vna tantum est anima horū

Obiectio.

munium opifex, ac moderatrix. Quod si quis obijciat non videri argumentum aptum ad unitatem formæ asserendam, quod vna vehemens operatio aliam impediat, cum id proveniat ex concursu spirituum, qui si ad vñus potentiæ organū frequētes cōfluant, alia sensiteria destituūt, uti fit cum anima in operationem facultatis tali organo insidentis acrius incumbit. Occurrendum, licet ita accadat propter confluxū spirituum, adhuc tamen eiusmodi confluxū attribuendum esse animæ, quæ quia vna est, tanquam totius corporis, omniumque virium domina, & dispensatrix, ab vna parte ad aliam pro rerum opportunitate spiritus euocat, sinens interim aliam partem defraudari; quod præstare utique aut ægrè, aut nullo modo posset, si nō vna, sed plures essent animæ, quarum quælibet pro se ageret, suæque munia tueretur.

Dilatio.

3. Argum.

Tertium, Forma illa sensus particeps distincta ab anima rationali, quam contrariæ partis defensores homini attribuant, ante aduentum animæ rationalis constituebat individuum quoddam sub specie bruti. Ergo cum adhuc naturam suam speciemque conseruet, idem nihilominus individuum constituet. Quare Socrates ex bruti, & homi-

Lege Scotum
in 3. d. 1. q. 1.
& D. Tho. 2.
2. q. 173. a. 3.
& de verit. q.
12. a. 9. ad 4.

nis

nis natura componetur, eritque partim homo, partim bellua.

Quartum, Vel anima illa sensitiva in morte Christi superstes mansit in corpore, vel interitum subiit (extra corpus enim non emerfit, cum sit dependens a materia). Primum falsum est, quia alioqui Christi corpus fuisset in sepulchro vivum. Secundum etiam verum non est, quia debuisset postea Deus eandem animam in resurrectione producere, si- bique unire, quod certe fictitium est. Non ergo in Christo eiusmodi anima sensitiva fuit, ac proinde nec in nobis.

Accedunt prostrems ad refellendam animarum multitudinem plu- rima, eaque illustria testimonia. Nam patres, ubicumque de hac re sermo incidit, unam esse in quolibet homine tantum animam disertis verbis docent, ut D. Augustinus in lib. de quantitate animæ cap. 3. D. Damascenus 2. de fide orthodoxa cap. 12. D. Gregorius Magnus homil. 12. in Ezechielem. D. Gregorius Nyssenus de creatione hominis cap. 15. Hugo Victorius in lib. de spiritu & anima, & in explicatione cantici beatæ Virginis, Lactantius in libro de ira Dei cap. 11. & alij.

Idem confirmant aliquot sacræ paginæ loca, ut cum capite 2. Ge- neseos, anima rationalis, cuius ibi creatio traditur, spiraculum vitæ ap- pellatur, id est, spiraculum vitale, seu vivificans. His enim verbis uni animæ rationali attribuitur vita absolute, hoc est, triplex vita, intelle- ctiva, sensitiva, vegetativa. Imo & in Hebræo non legitur singulari- ter, vitæ, sed pluraliter, spiraculum vitarum, ad significandum, ut Ca- ietanus eo loco annotavit, animam rationis compotem omnem vitæ gradum vi sua homini conferre. Ad idem ostendendum valent etiam illa Christi domini verba apud Matthæum. cap. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quæ non solum animæ humanæ immortalitatem testantur, sed simul indi- cant unam tantum esse animam in quolibet homine. Nam cum dicitur, animam non possunt occidere, monstratur immunitas aîæ humanæ ab interi- tu. Cum dicitur absolute, animam, non verò animam rationalem; signi- ficatur nullam esse in homine animam, quæ interitum subire possit; ac si esset in eo anima sensitiva, cū hæc sit morti obnoxia, non fuisset simpli- citer verè affirmatum, animam autem non possunt occidere.

Huc etiam spectat, quod habetur titulo de summa Trinitate & fidē Catholica, ubi duæ solum traduntur partes humanæ naturæ, spiritus, & corpus; spiritus autem solum de anima rationali prædicatur: & pla- nius in Clementina de summa Trinitate, cum asseritur Christum verè factum hominem per hoc, quod assumpsit partes naturæ nostræ simul unitas, scilicet corpus, & animam intellectuam. Item de celebratione missarum. C. in quadam ex Genes. 2. ubi dicitur, per idem est intelle- ctuum, & vivens homo.

Quæri hoc loco solet quam censuram mereatur assertio, quæ plures animas constituit in eodem homine. Respondendum si eas constituat ut Manichæi, de quibus initio quæstionis diximus, vel ut Plato, qui putabat animam rationalem non esse veram formam corporis, sed uniri ei tanquam motorem, vel nautam; utramlibet harum assertionū

hære-

4. Argum.

Patrum testi-
monia.

D. August.
D. Damasc.
D. Greg. M.
D. Greg. Ny.
Hugonis.
Lactantij.

Loca sacræ
paginæ.

Caput Fir-
mum.

Clementina,
de sum. Tri-
nitat.

C. in quadā

Dubit.

Resp.

8. Synod.
Cōcil. Later.
Concil. Vi.
Clement.

hæreticam esse. Priorem, quia repugnat decretis fidei, & condemnata est in octava Synodo generali; posteriorem, quia similiter condemnata est in Concilio Lateranensi tertio sub Leone decimo sess. 8. & in Viēnensi sub Clemente quinto, & in Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica, ubi definitur animam intellectiuam esse verè, & essentialiter formam humani corporis.

Humana
anima

August. 13
Cōcil. 14
August. 15
August. 16
August. 17
August. 18

August. 19

Censura opi
nionis attri
buentis ho
mini plures
animas.

Quod verò attinet ad sententiā, quæ unicuique homini plures animas dat eo modo, quo Nominales, & alij nonnulli catholici auctores, quos supra memorauimus; controuersum est quidnam de ea pronuntiandum sit. Heruæus in tractatu de vnitæ formarū quæst. 18. vocat eam erroneam, eandemque ei notam inurunt quidam e recentioribus, præsertim ob decretum illud octauæ Synodi, quod etiam de huiusmodi positione intelligunt. Alij contra affirmant, videlicet nec de illa Synodum aliquid statuisse, nec iure damnari posse, cum sit res pertinet ad philosophicam discepcionem, & quæ nulla ex parte religionem attingat. Nobis media quædam via placet, ita vt dicamus prædictā assertionem non esse iudicandam hæreticam, aut erroneam; habendam tamen pro minus tuta, proindeque nullo pacto in philosophia admittendam. Huius nostri pronūciati prior pars ex eo suadetur, quia nulla apparet idonea ratio, nec ab ijs, qui contra opinantur, vlla affertur, cur eo nomine damnanda sit hæc sententia; præsertim cum octaua Synodus, cuius potissimum auctoritate cōdemnata videri posset, non videatur de illa quicquā decreuisse; sed de Manichæorum dogmate, vel etiam de errore ponentium in eodem corpore humano plures animas rationales, alteram informantem, alteram alsidentem duntaxat. Posteriorem partem eiusdem pronūciati suadet argumentum illud à nobis propositum de anima sensitua in morte Christi, & loca, quæ ex sacra pagina, & patrum, ac Pōtificum dictis, retulimus: quæ tamen non probant sententiam illam grauiori censura esse afficiendam.

ARTICVLVS III.

OCCVRITVR PRIMI articuli argumentis.

Ad Arg. Plat.

Ad arg. Gale
licōtra Arist.

Diluamus nunc argumenta initio proposita. Ac primum ad id, quo Plato ternarium numerum animarum suadebat, dicimus ex eo quod homo eandem rem simul velit, & repudiet, aut actus alia ratione quasi pugnantes exerceat, non colligi esse in eo multas animas, sed diuersas potentias, à quibus ij actus proficiantur. Similiter ad id, quo Galenus magnam plagam se Aristoteli imposuisse gloriabatur, respondendum eo tantum concludi quasdam animarum functiones certis locis, ac sedibus contineri, atque adeo facultates, è quibus oriuntur, re ipsa inter se distingui, quod libenter damus. Inde autem multitu-

multitudo animarum non rectè arguitur; cum vna, eademque anima naturali sua fecunditate plures ex se potentias, organorum apparatus, officio, reque distinctas parere possit. Aduerte tamen circa illam sediū, & organorum distinctionem, quam Galenus tradit, vim intelligendi, eiusque operationes non affigi certo organo, cum non hæreant in materia. Item vim concupiscendi non esse in iecore, sed in corde, vt ex Aristotele, alijsque auctoribus in Ethicis docuimus.

De qua con-
trouersia D.
Thom. 2. p. 138.
art. 2. sensus
2. p. 9. 93.
Henr. quodl.
3. q. 8. Matf.
lib. 1. huius op.
q. 6. Alber. in
sum. de ho.
Philoponus
2. 3. lib. 2. huius
op. Greg. in
2. d. 1. q. 2.

Ad aliud ex Aristotele, omissa interim controuersia, quæ circa pro-
gressum foetus in utero existit, de qua in libris de Anima disserimus, respondendum est accessu animæ sensitivæ aboleri vegetatiuam, quæ iam foetum animabat, similiterque ingressu rationalis extingui sen-
sitivam. Nec ideo priores animas superuacaneas fuisse. Poscit enim ordo naturæ, quæ ab imperfectis ad perfectiora incedit, vt materia sensim, & quasi per gradus ad melioris formæ susceptionem promoueatur: corrumpuntur verò illæ formæ, vt D. Thomas 1. p. quæst. 118. artic. 1. & 2. contragentes cap. 89. explicat, ab ipso ge-
nerante tum per virtutem formatricem in spiritu seminis inhaerentem, quæ materiam effigiat, ac præparat ad sequentem formam; tum per alias dispositiones, quibus sic materia afficitur, vt prædictæ formæ nō nisi ad certum tempus in ea seruentur, eoque peracto intereāt, & tandē animæ rationali locum dent. Ex quo patet embryonem haud sibi ipsi interitum moliri, cum virtus illa formatrix, cæteræque dispositiones nō agant, nisi vt instrumenta generantis, cuius finis, ac primarium insti-
tutum est vltimæ formæ introductio, & hominis ipsius generatio: non autem corruptio embryonis, etsi hæc, tanquam conditio sine qua nō, ad nouam generationem requiratur.

De successio-
ne animarū
in utero.

D. Thom.

Ad vltimum pro eadem sententia dicendum est in omnibus parti-
bus, quibus inest anima vegetatiua hominis, inesse sensitivam, & in-
tellectiuam, cum sit vna, eademque substantia: sed non oportere inesse omnibus actum sentiendi, cum non nullæ sint ad talem actū ineptæ ab improprietatem temperamenti, vt ossa ob nimis terrenam concre-
tionem, quæ tamen eis necessaria fuit, vt sua duritie, & firmitate re-
liquum corpus stabilirent, aliosque vsus præstarent, de quibus Aristoteles libro secundo de partibus animalium capit. 8. & 9. & Gale-
nus lib. de vsu partium.

Ad primum eorum, quæ attulimus pro assertionem ponentium in
singulis hominibus duplicem animam, liquet iam quid dicendum sit
ex ijs, quæ tradidimus in responsione ad argumentum Platonis; vi-
delicet tantum eo concludi esse in homine duplicem facultatē appe-
tendi, nimirum voluntatem, & appetitum concupiscibilem inhaerentē
corpori, quorum appetitū vnus interdū id appetit, quod alter reijcit.
Vnde etiam patet eos actus non propriè contrarios dici, cum non re-
cipiantur in eadem potentia; etsi aliquo modo repugnantes vocari
queant, quatenus feruntur in idem obiectum opposito modo.

De duplici
hominis ap-
petitu.

Lege Capr.
in 3. d. 16. q.
vnic. 1. 3. D.
Th. 3. p. 9. 18.
2. 3.

Ad secundum respondendū est tam operationes intellectiuas, quàm
sensitiuas in homine oriri ab anima rationali: sed intellectiuas, cum

X imma-

imateriales sunt, inhærere in ipsa anima; sensitivas autem in corpore; quia materiales sunt, & extensæ, atque à potentia organica efficiuntur. Nec propterea quod hæ operationes sint immanentes debent insidere in ipsa anima: sat enim est manere in potetia, à qua immediate oriuntur.

De corrupti-
bilitate ani-
mæ sensitivæ.

Ad tertium dicendum illud, immortale, & caducum differunt genere, propriè intelligi de compositis, non autem de formis, ut advertit D. Thomas hoc in lib. ad text. 31. Quod si ad formas extendatur, concessa maiori propositione, dices ad minorem, animam sensitivam in commune, prout sub se rationalem & sensitivam brutorum animarum comprehendit, non vindicare sibi definitè corruptibilitatem, sed indifferentem esse ad illam; sicuti animal ad hominem, & belluam: animam verò sensitivam hominis, cum sit una, eademque substantia cum rationali, non esse eiusdem speciei cum sensitiva brutorum, neque mortifubiacere, ut illam. Ad reliquam partem eiusdem argumenti dicendum erit corruptibile, cæterosque gradus metaphysicos non desumi à sola forma; sed simul etiam à materia; & licet anima rationalis in se immortalis, & incorruptibilis sit; posse tamen ab ea partiatim desumi gradum corruptibilis, prout materiam separabiliter informat. Sicut enim non repugnat formam esse incorruptibilem, & informare separabiliter; ita neque repugnabit corruptibile desumi à forma incorruptibili. Atque in hoc sensu dicitur anima rationalis continere virtute eiusmodi gradum, quem tamen ita virtute continet, ut actu cõferat: nec enim pugnat hæc virtualis continentia cum actuali collatione, ut notum est.

Q V Æ S T I O XXII.

VTRUM PARTES ORGANICÆ
animalium diuersas specie formas vendi-
cent, an non.

ARTICVLVS I.

OPINIO EXISTIMAN-
tium vindicare.

D. Greg. Nyss.
D. Thomas.

Aristoteles.



T D. Gregorius Nyssenus in lib. de hominis opificio cap. 12. & S. Thomas in 4. sent. dist. 44. quaest. 1. art. 2. explicat, habet se se anima ad corpus non solum ut forma, & finis; sed etiam tanquam ars teste Aristotele lib. 1. de anima cap. 3. text. 53. Quare sicuti ars ad perficiendum opus; ita anima ad functiones vitæ administrandas organis, siue instrumentis utitur. Hinc orta est partium animalis diuisio in organicas, siue officiales, instrumentariasue, & in non organicas.

Et

D. Greg. Ny-
lib. de elem.
cap. 3. D. Ne-
mes. lib. de
nat. hom. c.
4. Fernel lib.
de elem. c. 2.
D. Tho. in
disq. q. vnic.
de anim. 2. 1.
ad 1.

De hac re A-
ristot. lib. 2.
de part. ani.
c. 7.

Galen. etiam
3. de causis
symptomatum
an cerebrum
non sentire.

E quibus organica propriè dicuntur, quæ peculiari alicui officio de-
stinata sunt, veluti cor, cerebrum, manus, ut luculenter explicat Aristo-
teles libro primo de partibus animalium cap. 1. & Galenus in lib. de
usu partium. Quærimus igitur hoc loco num partes organicae, præ-
ter communem formam totius, peculiare formas specie diuersas habeant.
Pars affirmatiua hunc in modum videtur ostendi. Quælibet pars orga-
nica habet propriam definitionem distinctam à definitione alterius.
Igitur cum definitio præcipuè sumatur à forma, quælibet pars organi-
ca obtinebit suam formam diuersam à forma alterius. Deinde ex
actionibus specie distinctis colliguntur formæ specie differentes; sed
diuersa organa habent actiones distinctas specie; cor enim v. g. calefa-
cit, & exsiccatur; cerebrum refrigerat, & humectat, ergo &c. Tertio,
partes organicae non sunt inter se continuatae; sed contigua tantum,
ergo non conueniunt in eadem cõmuniforma. Consecutio probatur;
quia alioqui eadem forma rebus simpliciter distinctis, ac supposito dif-
ferentibus inesset. Antecedens autem ex eo ostenditur, quia Aristoteles
2. de partibus animalium cap. 7. affirmat cerebrum non esse continua-
tum cum alijs partibus, idque tum aspectu patere, tum vel maxime in-
de constare, quod cum tangitur, nullum efficit sensum quemadmodum
nec sanguis. Præterea quod caro, ossa, atque nervi non seruent cum
alijs partibus continuitatem, monstrant Anatomicae artis periti in artuum
dissectione, auctore etiam Galeno lib. 2. de anatomicis administrationi-
bus. Postremo partes, quæ diuersum temperamentum sortitæ sūt,
agunt in se mutuò, & à naturali statu se se deiciunt; vnde nonnunquã
totius compositi dissolutio, & mors sequitur: sed hæc pugna non po-
test ab vna, eademque forma totius provenire, ut quæ partium harmo-
niam, & concordiam conciliare studeat; provenit ergo à peculiaribus
formis ipsarum partium.

Quæ propriè
dicantur par-
tes organicae.

Arg. partib.
aff. 1.

2.

3.

Aristoteles 2.
cerebro.

4.

ARTICVLVS II.

CONSTITVITVR PARS

negatiua controuersia. Diluuntur tria prio-
ra argumenta superioris articuli.

Proposita argumenta Medicorum nonnullos in affirmantem
quæstionis partem adduxere aientes esse illam Medicæ artis
theorematis admodum consentaneam. In eadem quoque fuisse
Pythagoram memorant, & eam Scotus 7. Metaphys. quæst. 20. sub-
tilem, ac veram esse contendit; sed nobis contraria & verior, & subti-
lior videtur cum Sancto Thoma 2. contra gentes cap. 64. Alense 2. p.
quæstione 59. memb. 2. Gregorio in 2. distinct. 16. quæst. 2. con-
clusionem 3. Durando in 4. distinct. 42. quæstione 2. Caietano. 2. lib.
de anima cap. 1. & alijs, quos supra pro vnitæte formarum citauimus.

Conclusio

Scoto affen-
tior Bar-
gus in 1. d.
30. Antonius
Aure 7. Me-
taph. q. 17. &
ex parte Sa-
nti 2. li-
br. op.

Solutio. arg.
p. parte affir.

Valent autem ad hanc sententiam confirmandam argumenta, quæ ibi attulimus; tum illud privatim, quod ad organorum, & dissimilium partium, ex quibus animal integratur, varietatem constituendam, earumque munia obeunda sufficit una forma totius cum diverso temperamento, situ, & figura: quæ omnia in ijs partibus accidentarium tantum discrimen ponunt. Quare ad primum aduersæ opinionis argumentum respondendum est sicut partes dissimilares, & organicae, quibus animal integratur, ex accidente solum differunt; ita accidentarias tantum, non intrinsecas definitiones diuersas habere. Alij aliquanto luculentius respondent, nimirum partes organicas dupliciter considerari. Vno modo absolute, quatenus partiales quædam substantiæ sunt ex parte materiæ, & forma tota, vel ex parte, si diuisibilis sit, constitutæ. Altero, ut has, vel illas complexionem, & figuras vendicant. Priori modo nec definitione differre, nec aliter, quam partem eiusdem rationis à parte vnius eiusdemque totius. Posteriori differre inter se definitione, qualè habent composita per accidentem convenientia in natura, & forma substantiali, & accidentibus inter se differentia. Ad secundum ex similis, argumenti solutione, quam superius attulimus, patet quid respondendum sit; sed rursus ad maiorem explicationem negandum est, ex actionibus specie diuersis argui semper formas specie distinctas. Licet enim vnaquæque forma specie differens ab alia, obtineat aliquam peculiarem actionem distinctam specie ab ijs, quæ cæteris formis competunt; non tamen quælibet actio specie diuersa requirit formam specie distinctam; cum perspicuum sit actiones discrepantes specie eidem formæ convenire, ut formæ aquæ refrigerare, & humectare, & formæ equi actionem audiendi, & nutriendi. Lege Heruæum in tractatu de unitate formarum quæst. 18. ad 4.

D. Th. in 2. d.
18. q. 1. a. 2. &
opusc. 41. Ga-
bra in Can.
1. d. 42. Mar-
fil. hoc lib. q.
6. S. 1. d. 8.
Metaph. 1. 10
Cap. in 2. d.
13. q. 1. d. 10.

Solut. 2. arg.

lege D. Th.
p. q. 76. a. 1.
ad 3.

Solut. 3. arg.

Omnia mē-
bra artusque
animantium
inter se con-
tinuari.

Ad tertium argumentum respondemus cū Auerroce. 5. Physic. text. 26. Richardo in 2. dist. 17. quæst. 4. circa 2. principale, & Abulense paradoxo 2. cap. 26. & alijs, quantumlibet Anatomicae artis professores reclament, membra omnia, artus, & partes, ex quibus simpliciter, ac per se compactum animal dicitur (de his enim duntaxat in hac disceptatione loquimur) musculis, nervis, aut fibris tenuibus, alijsque iuncturis perpetuo nexu inter se vinciri, & continuari, quanuis interdum huiusmodi ligamenta, ut in suo libro de anima Fracastorius aduertit, non dignoscantur sensu. Alioqui nisi ex partes continuatae essent, quantumlibet in eiusdem compositi structuram, & coagmentationem conspirent, non posset ex eis vnum numero simpliciter effici, ut rectè probat argumentum: semper enim discontinua, & discreta, numero distinguuntur docente Aristotele lib. 5. Metaphysic. cap. 6. text. 12. Ad locum verò ex lib. de part. anim. erit qui respondeat, nihil mirum quod Aristoteles ita de cerebro iudicavit; cum alia quoque de eodem scripserit, quæ, ut alibi dicemus, communis philosophorum sententia rejicit. Sed occurrendum potius, Aristotelem non illic absolute negare cerebrum esse continuatum cum alijs partibus animalis; sed negare continuatum esse proximè cum partibus, quæ actu sentiunt, ut ipse mox subiicit,

Oppositū sen-
tit Marcellus.
2. de ani. c.
138.

Locus Aristo-
telis explica-
tur.

Ossa non ſe-
nt per ſe, af-
ſent Vega lib.
2. de loc. af-
fect. c. 1. Ve-
ſalius lib. 1. de
fabr. corp.
hum. c. 2. qui
tam in deſes
excepit.

ſubijcit. Vnde & paulò inferius ait continuari ipſam cū medulla dor-
ſi, quæ non ſentit. Idemque affirmat Veſalius lib. 7. de fabrica huma-
ni corporis cap. 4. Cū ergo Ariſtoteles probat cerebrum non con-
tinuari cum alijs partibus; quia non ſentit, de partibus actu ſentienti-
bus tantū loquitur. Nec oportet omnes partes, quæ anima informā-
tur, actu ſentire, vt patet in oſsibus, aut cum ijs, quæ actu ſentiunt,
immediatè cohærere, vt liquet etiam in carne oſsibus continuata.

ARTICVLVS III.

EXPLICATUR QVARTVM

argumentum; diſſeritur de partium
diſſimilariū actione.

Postulat quārti argumenti difficultas, vt de organicarum, diſſi-
milariumque partium actione aliquid dicamus. Omisſis verò
hac de re controuerſijs, quas videre eſt apud Fulgineum in tract.
de actione partium organicarum. Thomam Garbium in ſumma lib. 1.
tract. 4. quæſt. 33. Thomam à Vega in lib. artis Medicæ cap. 40. &
alios, duplici pronuntiato reſpondebimus. Primum ſit. Partes diſ-
ſimilares, etiam dum natiuam temperiem retinent, agunt in ſe mutuò.
Hoc pronuntiatum, eſſi à quibuſdam negetur; aſſeritur tamen à Gar-
bio loco cit. à Valleſio lib. 4. contr. Med. cap. vlt. à Peramato in lib.
de temperamentis cap. 10. & alijs, eſtque de ſententia Ariſtotelis, qui
lib. 2. de part. anim. cap. 7. arbitratur cor perpetuò calefacere cerebrū,
& ab eo viciffim refrigerari: ſed quidquid de hac cerebri actione in
cor, de qua ſuo loco, conſtat certè à corde in cerebrum, & in alias par-
tes corporis, tanquam à fonte calorē derivari. Quod ſimiliter par eſt,
vt cætera membra ſecundum varietatem, & vim ſui temperamenti in
cōmune totius corporis bonum alijs præſtent, calefaciendo, refrigerā-
do, humectando, deſiccando: vt hac diſcordi amicitia, alia alijs proſint,
cunctaque in officio ſint.

1. Pronuntia-
tum.

Sententia
Ariſtote-
lis.

Secundum pronuntiatum. Dum vnumquodque membrum natu-
ralem ſtatum ſeruat, quantumlibet alijs potentius ſit, nō ſolet ea à na-
tiua ſua temperie deijcere; ſolet tamen, ſi extra naturalem ſtatum con-
ſtituatur. Prior huiusce pronuntiator pars ex eo ſuadetur; quia alioqui
nunquam membra animalis debitum ſibi temperamentum ſeruarent.
Item quia cum naturales membrorum functiones ſint per ſe à forma toti⁹;
ſequeretur formam & ſibi, modò corruptibilis ſit, & toti composito
interitum per ſe moliri, quod abſurdum eſt. Quid ergo, dicet aliquis
partem valentiorē cohibet, ne in vicinam effuſe agat, eamque contra
ipſius naturam, ſimilem ſibi reddat? Nimirū quodlibet membrū agit
vniformiter diſformiter; & ita, quantumlibet potentius ſit, non trans-
fundit in alia propriam qualitatem niſi ſub minori intenſione; & in eo

2. Pronuntia-
tum.

Dub.

Reſp.

gradu, in quo eorum temperamentum non simpliciter laedat, ut mox dicemus, praesertim cum eis natura, prout cuiusque necessitas postulat, aliunde consulat per appulsum aeris, spirituum, cibi, sanguinis, & partium vicinarum auxilia, alijsque modis. Quod si v. g. membra cordi vicina, eius aestu pra alijs ab eo calefiunt, id a temperie ipsis conuenienti non simpliciter alienum existimari debet. Iam vero posteriorem partem eiusdem pronuntiati demonstrat experientia; siquidem videmus membrum affectum sua contagione alterum pervadere, & a manu in brachium, a brachio in pectus paulatim morbum serpere. Et vero, ut medici docent, febris, quae est calor immodicus operationem laedens, a corde in reliquum corpus communicari consuevit.

Febris, cuiusmodi calor.

Dubit.

Sanitatem dupliciter sumi.

Non est tamen adhuc explicatu facile quonammodo vnum membrum in aliud agere possit, quin illud a sua temperie remoueat, si eam tunc obtineat: ut si membri alicuius temperies exigat quinque gradus caloris, & tres frigoris, qua ratione a magis calido pati queat, quin ultra quintum gradum calefiat, & a temperie destituatur. Ad explanationem huius dubij aduertendum est temperiem, sanitatemue membri dupliciter accipi, nimirum pro temperie exactissima, vel pro minus exacta. Item exactissimam consistere in insectili; minus exactam, habere latitudinem, intra quam potest membrum ad maiorem, vel minorem qualitatis intensiorem alterari; & tamen adhuc sanum, & temperatum dici: v. g. fieri potest, ut exactissima alicuius membri temperies requirat tres gradus frigoris, & quinque caloris ad amussim absque ulla varietate; minus vero exacta contenta sit quatuor gradibus & dimidiato caloris, & reliquam intensiorem usque ad octauum gradum expleat frigus; ita ut quando membrum mouetur a tertio gradu frigoris usque ad medietatem alterius gradus frigoris; vel a quarto gradu, & dimidiato caloris usque ad alteram medietatem eiusdem gradus; adhuc membrum intra terminos sanitatis, & temperamenti consistat. His animaduertis cum dicimus vnum membrum posse agere in aliud, quin passum a sua temperie deturbet, intelligendum est id de temperie non priori, sed posteriori modo accepta. Sed quid si membrum habeat completos gradus caloris, quos natium eius temperamentum secundo modo spectatum postulat, aget ne tunc in illud, membrum calidius? aget non tamen actione noui caloris productiua, sed conseruatiua eius, quae iam possidet.

Responsio ad propositum dubium.

Solutio quartae arg.

Ex his perspicua iam est solutio quarti argumenti, cuius gratia haec praemisimus. Respondendum est enim partes, quae diuersum sortitae sunt temperamentum, licet in se mutuo agant, non se tamen a naturali statu dimouere, dum secundum naturam habent. Quod si praeue affectae sint, tunc posse quidem & sibi mutuo, & toti incommodum afferre: quod tamen non alicui peculiari formae partium, aut totius compositi ascribi debet. Qua de re in progressu.

QVAES.

QVÆSTIO XXIII.

SINT NE CAPILLI,

& vngues animati.

ARTICVLVS I.

DIVERSA PHILOSOPHORUM placita.



IN hac controuersia tres præcipuæ occurrunt sententia. Prima D. Thomæ in 4. dist. 44. quæst. 1. art. 2. quæstiuncula 3. Iauelli lib. 2. de anima quæst. 10. Thomæ à Vega de art. Med. cap. 9. Viguerij de institut. cap. 21. & aliorum, eademque videtur fuisse Scoti in 4. distinct. 3. quæst. vnica art. 7. Hi existimant vngues, & capillos eadem forma totius

1. Opinio.

animari, vt in homine anima rationali, non quidem secundum omnes gradus, hoc est, non quasi ibi exerceat operationes, quæ singulis gradibus attribuuntur, cum ex partes sensum non habeant, vt experientia notum est; sed quoad gradum vegetandi tantum. Huius placiti fundamentum statuit loco citato D. Thomas, quia cum, inquit, capilli, & vngues nutriantur, & augeantur, atque adeo functiones animæ administrent; in homine verò vna tantum anima sit, nimirum particeps rationis, consentaneum est, vt ipsi etiam eadem anima informentur. Pro hac quoque sententia est, quod vngues, & capilli easdem subeunt affectiones, quas & reliquum corpus. Nam vngues plerumque cutis similem habent colorem; ac pueris cum digitis versus omnes dimensiones increseunt, & decursu ætatis duriores, crassioresque fiunt, vt reliqua membra. Idem pariter obseruatum est in capillis; prouectioribus enim vt longiores, ita crassiores, durioresque fiunt, & ijs, qui tenuiorē habent cutem, exiliores nascuntur, vt testatur Aristoteles 3. lib. de hist. animal. cap. 9. & 5. de generat. animal. cap. 3. Cum item calore animal destituitur, ipsi eundē sentiunt defectum; vnde senes canescunt defectu caloris non valentis decoquere humidum; quod & interdum accidit ijs, qui per ægritudinem caloris inopia laborant, teste eodem Aristotele cap. 4. libri paulo ante citati.

Fundamētū.

Vngues versus omnem dimensionē crescunt.

Aristot.

Canities vna de.

Secunda opinio est D. Bonauenturæ in 4. dist. 44. quæst. 2. Durandi ibidem quæst. 1. & aliorum asserentium vngues, & capillos animatos quidem esse; quia nascuntur, & crescunt; nō tamen informari anima ipsius animalis; sed alia sibi propria, quæ sola vegetandi facultate prædi-

2. Opinio.

lege Aristot.
in probl. sect.
10. probl. 65.

Quod vegeta-
ti, & capilli vi-
uunt, D. Augu-
st. lib. 6. Mulic.
cap. 5. idēque
asserit de vn-
guibus Theop.
2. de ani. ad
text. 18.

prædita sit, habereque se ad corpus, non secus, atque herbas ad terram, quæ illi quidem radicibus inhærescunt; sed unaquæque suam animam vegetatricem obtinet. Quod verò animantis ipsius forma haud quam animentur, ex eo suadetur; quia cum animal incrementi sui metam statò tempore definitam habeat; vngues tamen toto vitæ decursu præcisi crescunt. Deinde, quia, ut testatur Aristoteles 3. de historia anim. cap. 10. & Plinius lib. 11. Nat. hist. cap. 39. hæticis, & tabidis, quibus reliquum corpus non modo non augetur, sed consumitur, & liquefcit; diffunduntur, & vberius se se proferunt. Item, quia corporibus vita functis succrescunt, ut passim deprehenditur, docetque Aristoteles loco proximè citato, & Plinius lib. 11. historiae Nat. cap. 45. Præterea, quia absurdum videtur existimare in capillis à capite ad terram usque defluentibus contineri animam rationalem.

Aristot.
Plin.

Capilli fun-
dis vita suc-
crescunt.

3. Opinio.

Galen.
Concil.
Fernel.
Garb.
Achil.
Fracast.

Pilorum, &
vnguium ge-
neratio.

Pili sunt ex
recrementis
ficcis, & va-
pore fuligi-
noso.
Aristoteles.

Alimentum
quodam insti-
tutæ medio-
critate dispé-
latur.

Tertia opinio est existimantium vngues, & capillos neutiquam esse animatos, nec propriè nutriri & aulescere, videlicet attracto, susceptoq; intus alimento, & in eorum substantiam conuerso; sed materia illis ad radicem paulatim congesta, quod vocant accrementum per iuxta positionem. Ita sentit Galenus in libro artis medicæ (et si de vnguibus sui fortasse oblitus contra opinetur lib. 2. de anatomic. administ. circa finem) Conciliator differ. 34. Fernelius lib. 2. Physiolog. cap. 2. Thomas Garb. lib. 1. tract. 4. quæst. 53. Achillinus lib. 2. de elementis quæst. 1. art. 5. Fracastorius in suo libro de anima, Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 8. Probatur autem hæc sententia ex ipso progressu generationis capillorum, & vnguium, qui haud dubiè ex materia superflua, & reiectanea sùt, & aulescunt, proindeque nec animantur, nec propriè nutriuntur, cum nutritio propriè dicta non fiat ex ijs, quæ natura negligit, sed quæ seligit. Quippe vnguium procreatio in hunc modum se habet. Nervi, ligamenta, tendines, arteriæ, venæque digitorum crassius, ac magis concretum recrementum, quam aliæ partes carneæ, relinquunt: hoc verò ob crassitiem non resoluitur, sed ab expultrice facultate in externam digitorum partem effunditur, ubi magis exsiccatur, maioremque duritiem, ac soliditatem comparat, sicque in vngues euadit. Pilorum etiam generatio eadem fere ratione progreditur: sicut enim ex recrementis ficcis, nempe crasso & fuliginoso vapore, qui in angustis spiramentis impactus, & in meatibus cutis detentus, vltusque oblongam eorum formam assumit, & hunc quidem alius rursus è profundo veniēs impellit; hic alterum, atque illud alius, sicque paulatim ab radice exeunt, ut etiam ait Aristoteles lib. 3. de historia anim. cap. 11. Vnde quod antea in capillo radix erat, postea medium, & tandem extremum efficitur, similiterque accidit in incremento vnguium. At enim in ijs, quæ viuunt, & vera nutritio ne increfcunt, non ita accidere consuevit; sed cum alimentum quadam institutæ mediocritate quoquo uersum dispensetur; nulla pars delignari sensu potest, cui sua alimenti portio non accedat. Et hæc quidem ratio ad confutandam tam primam, quam secundam opinionem valet. Priuatim autem contra secundam illud est, quod si quilibet vnguis,

De gener. vngu-
guis Arist. 2.
de gen. an. c.
4. Galen. 2.
de adm. Aph-
rod. lib. 2.
probl. q. 18.
Plutarch. de
plac. lib. 5. c.
22.

De ortu capil-
lorum Anicet.
Fen. 1. tra 2.
1. Auer. 2. Col-
lig. Halyabas
2. Theor. c.
vit. Garb. lib. 4.
tract. 4. q. 34.
D. Gr. Nyl.
lib. de creat.
hom. c. vlti.
Gal. 1. de tēp.
c. 3. Thoris. 11.
Mier. cap. 12.
Arist. probl.
12. sect. 20.

aut

aut pilus vnum per se viuens esset; sequeretur vnum quemlibet eorū esse corpus organicum; siquidem anima, teste Aristotele 2. de anima cap. 1. est actus primus organici corporis. At quæ nam quæso organa, quæ dissimilariū partium varietas, & distinctio in vngue, aut pilo apparet? certè nulla.

Nec officit, quod pili, & vngues non in immensum luxurient, sed ad certum incrementi terminum progrediantur, quod viuentium proprium videtur, vt primo physicae auscultationis libro statuimus. Non inquam officit; quia non per se; sed ex accidēte duntaxat fit, vt certo limite finiantur; quatenus videlicet necessum est ad eam magnitudinē peruenire; quæ partes, quæ ab radice vrgent, impellere alias n̄ possint, & ita ccrementum impediatur. Atque hinc etiā est, quod derasi, & præcisi citius, & cum ampliori crassitie subnascuntur, videlicet ob minorem in propellendo resistentiam.

Occurrit
obiectioni.

Capilli præ-
cisius citius
enascantur.

Nec item obstat, quod Aethiopum filij, etsi in regione temperata nascantur, pilorum crispitudine parentes imitentur; quod non videtur aliunde provenire, quam ex formatrice virtute à parentibus etiam in pilos demandata; at si in ijs virtus formatrix, quæ viuentium propria est, operam suam præstat, minimè negandum erit eos viuere. Non inquam obstat, quia crispitudo, vt alibi ex Aristotele, & Galeno docuimus, oritur ex certa conditione fuliginosæ materiæ, quæ pili cōstāt, & ex obliquitate meatuum, per quos exeunt. Quæ causæ ad temperamentum, & alias affectiones à parentibus communicatas, non autem ad virtutem formatricem, quæ ipsi capilli eo modo componantur, referendæ sunt.

Dilatio ob-
iectionis

In lib. de in-
uol. c. 7.

ARTICVLVS II. DISSOLVVTVR ARGVMENTA pro superioribus sententijs adducta, vt quam quisq; magis probarit, tueri possit.

QUoniam tres sententiæ articulo proximo explicatæ æquā fere probabilitatē habere videntur (& si ad D. Thomæ opinionē libētius accedam⁹) earū omniū argumēta diluemus, vt promptū cuiq; sit earū quamlibet defendere. Ad primū pro prima opinione dicendum est capillos, & vngues aut nutriri, & augescere vi facultatis nutritiæ profectæ n̄ ab anima totius viuentis, sed ab alia ipsis ppria, vt secundæ opinionis auctores inquirunt: aut non nutriri nisi impropria nutritione, & cumulata ad radicem materia, vt in tertia opinione asseritur. Item vngues, & capillos subire affectiones similes, ijs, quas reliquum corpus; non quod eadem anima informetur; sed quia suggeritur eis materia talibus imbuta accidentibus, qualia reliquum corpus obtinet ad eum modum, qui in argumento explicatur. Pueris autem vngues, & capilli crescunt versus lōgum, latum, & profundū,

Respon-
sio ad
primū arg.
pro 1. opi-
nionē.

X

eisdem.

Pueris vngues præcisi cur-
citius regenerantur.

eisdemque præcisi citius regenerantur propter abundantiam materiæ. Est enim naturæ consentaneum, ut corpora, quæ plurimum alimenti accipiunt, ut corpora puerorum, plurimum quoque afferant excrementi. Sentiunt verò pili defectum, & inopiam caloris pariter cum corpore, cui adhærescunt, non quod habeant cum eo continuitatem, sed ob mutuam coniunctionem, qua ab illo materiam, cognataque accidia recipiunt, ut diximus. Denique progrediente ætate capilli, & vngues duriores fiunt propter siccitatem fuliginis, quæ in pabulum eis cedit.

Responsio
ad arg. pro
2. opinione.

Ad primum pro secunda opinione concedendum est capillos, & vngues totius vitæ decursu renasci, & crescere, quia etsi iuxta primam opinionem informantur eadem anima, quæ totum; non tamen omnes partes totius eadem incrementi lege tenentur, cum etiam dentes tota vitâ crescant, ut in libris parvorum naturalium ex Aristotele tradidimus. Contra eos autem, qui capillis, & vnguibus vitam prorsus negant, nihil probat hoc argumentum, ut liquet constare. Ad secundum respon-

Aristoteles.

dendum est cum Aristotele lib. 2. de generat. anim. cap. 4. agrotantium corpora, quæ alimentum minus probè decoquunt, minusque sibi agglutinant, plus suppeditare recrementi ad vnguim, & capillorum confectionem.

Aphrodisæus

Ad tertium respondet Aphrodisæensis lib. 1. problem. quæst. 140. capillos, & vngues videri in cadaueribus augeri; quia emacerata, consumptaque carne partes imæ, quæ antea operta latebāt, deteguntur, ac patet,

De incrementis
capillorum,
& vngium in
cadaueribus.

ac ita videtur vnguibus, & capillis aliquid augmentum, cum non ita sit. Vel dicendum crescere illos reuera per iuxta positionem, præsertim cum interdum post attenuatam, & depressam cutem adhuc extendantur, sed incrementi causam esse calorem aliquandiu in cadaueribus servatum, qui, licet virtus expultrix animalis, seu viuētis, evanuerit; ipse tamen aliquanto tempore concretionem humiditatis vaporis ad radicem vngium, & capillorum relictam, & recrementa, in quæ mortua corpora per cariem resolvuntur, foras eiecit, & capillos, vnguesque protendit.

Ita Vallesius
lib. 2. controuers.
med. & phil. c. 7.

Responsio
ad arg. pro
3. opin.

Reliquum est, ut argumentis pro tertia opinione adductis occurramus. Ad primum concedendum cum Aristotele, cæterisque philosophis capillos, & vngues coalescere ex materia recrementitia: negandum tamen fieri ex ea, alijs partibus iuxta alias positis, & congestis per impropiam nutritionem: gignuntur enim ministerio altricis virtutis, vel ab anima toti corpori, ut opinio prima asserit, vel à propria ipsarum anima, ut secunda affirmat.

Ut vngues, &
capilli nutriantur.

Nec absurdum est id, quod à membris potioribus negligitur, repudiaturque per vim expultricem, eligi, siue cooptari ab infima notæ partibus, quales sunt vngues, & capilli, per attrahentem, & per alentem facultatem, quæ in eis quoque insidet. Ita verò quælibet pars vnguim, & capillorum transmissa sibi alimenti portiuncula nutritur, & augetur: licet in capillis, ut plurimum vix sensu deprehendi queat accrementum; nisi versus longitudinem. Diximus, ut plurimum; quia in ætate puerili versus omnem dimensionem notatur.

Lege Aristot.
lib. 2. de generat.
anim. cap. 4.

Ad id, quod subinde opponebatur, respondendum est etiam capillos, & vngues suis constare organis; etsi hæc saltim in capillis, sensu non percipi-

percipiantur, quemadmodum neque in acaro, alijsque minutis bestiolis, quorum corpora nemo organica esse negat. Præterea ad id, quod de termino magnitudinis vnguium, & capillorum additur, dicendum siue anima totius, siue alia sibi propria informetur; non ex accidente, sed per se limitibus claudi, esto eis non desit fuliginum copia, quam ebibant, sicuti & alia viuentia, eorumque partes magnitudine circumscribuntur, vt libro primo Physicorum cap. 4. quæst. 1. art. 2. ostendimus: quod tamen non obstat quominus præcisi recreascant, quando quidem nunquam eo recremento excedunt sui crementi metam.

De termino
magnitudi-
nis vnguium,
& capillorum.

Vingere vngu-
es affirmat
Theophil. 1.
d anima tex.
37. cōtra Phi-
loponum.

Illud postremo in hac controuersia animaduertendum censuimus, cum probabile sit tam capillos, quam vngues viuere: id tamen de vnguibus cum maiori probabilitate affirmari. Vnde non nulli, in quibus est Vallesius lib. 2. controu. medic. & phil. cap. 5. cum vitam capillis negent, vnguibus concedunt, nec nutrientem solum, sed & sentientem; eo indicio, quod in vnguibus apparent fibræ, seu venulæ deferentes alimentum, quales in arborum frondibus. Deinde, quia interdum in eis acri doloris sensu afficimur. Quanquam ad hæc etiam responderi potest eas venulas non veras, sed umbratiles tantum esse, quales in quibusdam lapidibus visuntur. Item dolorem non sentiri in vnguibus, sed in carne, quæ ipsis contigua est.

Legit Vesal.
lib. 1. c. 1. Ce-
llum lib. 4.
cap. 4.

Siquis autem petat quid de dentibus pronuntiandum sit. Respondemus eos esse animatos anima totius; quia eandem rationem obtinent, quam ossa docente Aristotele 2. de generatione animalium cap. 4. constat autem hæc totius anima informari; cum sint partes tam insignes in corporis fabrica. Quod intellige siue ponamus dentes sentire, vt videtur existimasse Galenus in lib. de ossibus, & lib. 5. de medicam. compos. siue non, vt credit Vega lib. 2. de loc. affect. cap. 1. sect. 2. vbi ait dolorem dentium in vicinia, non in ipsis sentiri. Videlicet ex defectu sentiendi non semper arguitur absentia animæ sensitivæ: cum hic obuenire possit ex crassitudine terrenæ materiæ, cum qua nihilominus anima ipsa sensitiua coherere valet.

Q V Æ S T I O XXIII.

NVM QVATVOR HVMORES,
& spiritus tam vitales, quam animales vita
præditi sint, an non.

A R T I C V L V S I.

QVIBVS ARGVMENTIS PARS
affirmatiua quæstionis vera videatur.



Illud etiam hoc loco discutiendum occurrit, num sanguis, phlegma, atra & flava bilis, & spiritus, qui in animantium corporibus dantur, quorum alij vitales, alij animales dicuntur, de quorum ortu in progressu dicendum est, anima informantur. Pro parte, quæ affirmat, in primis quod ad humores attinet, hæc argumenta occurrunt. Quatuor hu-

Primum arg.
pro parte af-
firmatiua.

mores sunt verè partes animantium. Igitur informantur anima. Consecutio ex eo ostenditur, quia in omnibus animantium partibus, si verè, ac propriè partes sint, est vna, eademque anima, vt ex ijs, quæ superius conclusa sunt, liquet. Antecedens probatur; quia quatuor humores non solum ad conseruandam, & tuendam vitam requiruntur; sed etiam ad naturæ integritatem, non secus ac quatuor elementa ad vniuersi coagmentationem; vnde communis est Theologorum sententia eos in resurrectione corporum vnicuique homini reddendos, ac redintegrandos esse.

D. Th. 4. d.
44. q. 1. ar. 2.

2. Argum.

Deinde quod sanguis anima præditus sit, proprijs rationibus ostenditur. Primum ita, sanguis oberrat huc, illuc versus omnes partes corporis, frequenterque imaginationis, & appetitus impulsu in diuersa agitur. Nam cum pudore afficimur, ad faciem se se refundit; cum timore, ad intima conditur; cum irascimur, effervesceat; cum lætamur, spargitur a corde ad alias partes; est igitur animatus. Consecutio probatur, tum quia moueri ab se versus omnes loci differentias, proprium est viventium; tum quia animæ imaginationi, & appetitui ea tantum videntur obtemperare, quæ ab ipsa anima informantur.

Moueri ab se
proprium vi-
uentium.

3. Argum.

Item effuso sanguine confestim moritur animal, absque alimento aliquot dies viuit. Igitur sanguis non est tantum à natura loco nutri-menti datus, sed tanquam pars ad integrandum totum, ex quo sequitur eum vitæ participem esse. Præterea, adeps ex cōmuni medicorū

Lege Plinij.
lib. 11. c. 38.

4. Argum.

sententia viuit: & tamen adeps non differt natura à sanguine: ergo san-

Adeps quid.

guis viuit. Assumptio probatur, quia adeps, vt inquit Galenus lib. 2. de temperamentis, est sanguis concretus frigore: vel potius, vt ait Aristoteles lib. 1. de generatione animalium cap. 19. & lib. 2. de partibus animalium cap. 5. est sanguis concoctus per bonam nutritionem. Rur-

5. Argum.

sus, idem confirmatur testimonio Aristotelis. Nam 2. de part. anima. cap. 2. sanguinem partium animalis appellatione comprehendit, & lib. 3. de hist. anim. cap. 2. vocat sanguinem vnā partium similariū, & eodem libro cap. 19. conceptis verbis ait sanguinem animari. Palpitat, inquit, intra venas sanguis omnium animalium, pulsuque simul vndique mouetur, & semper, quandiu vita seruator, sanguis vnus ani-

D. Agustin.

matur, & feruet. Præterea D. Augustinus in lib. quæst. veteris & noui testamenti, affirmat, & repetunt decreta Can. in cap. Moyses 32. q.

D. Epipha.

2. animam in sanguine habitare. Quod & ante scripserat D. Epiphanius lib. hæres. 1. to. 1. sect. 9. & lib. 2. to. 1. sect. 56. Quin & hoc ipsum

Leuit.

nos sacræ literæ docere videntur; quandoquidem legimus cap. 17. Leuitici animam omnis carnis esse in sanguine. Negari ergo non potest sanguinem anima præditum esse. Postre-

A D. Thom.
3 p. q. 3. ar. 2.
& quodlib. 5. q. 2.
5. Alb. de fa-
crific. Miss.
Turrecr. C.
inuitat. de cō-
secr. d. 2. Ca-
pit. 10. d. 11.
q. 2. a. 3.

Postremo, sanguis in Christo fuit vnitus immediatè diuino suppo-
sito: hoc autem non ita esset, nisi sanguis informaretur anima rationali:
igitur fatendum est sanguinem viuere, & totius compositi anima infor-
mari. Maior propositio asseritur à Theologiæ scholasticæ professori-
bus communi consensu, & à sanctis patribus, eliciturque ex decretis
Conciliorum, præsertim Ephesini Can. 5. & Chalcedonensis actione
1. & 5. Synodi generalis actione 6. fuitque expressè definita à Cle-
mēte 6. & à Pio eius successore, vt refert Syluester in Rosa aurea tract.
3. quæst. 30. & 31. Minor probatur, quia ex opposito sequeretur Ver-
bum diuinum duas naturas integras, & completas sibi copulasse; vnā
hominis, alteram sanguinis. Quo dato admittendum foret non min⁹
Deum posse, debereque dici sanguinem, quā hominem.

6. Argum.
Sanguis in
Christo vni-
tus immédia-
tè personæ di-
uinæ.

Cōcil. Ephe.
Cōcil. Chal-
Synod. 6. ge-
neralis.

Iam verò quod spiritus animati sint; hisce argumētis videtur con-
cludi: spiritus nutriuntur, vt princeps medicorum Hippocrates in lib.
de alimento ait; nutriri autem solis rebus animatis conuenit; ergo spi-
ritus sunt animati. Secundò, species seu rerum imagines, quibus sen-
sus functiones suas administrant, inhaerent spiritibus: hoc autem fieri
non posset, nisi spiritus animati essent; ego &cæt. Minor non vide-
tur neganda, qui enim fieri posset, vt anima in eo, ex eoue corpusculo,
quod cum toto non continuatur, quòdque ipsa non animat, ac viuifi-
cat, vitalem edat actionem? Maior suadetur primò, quia spiritus sunt
vehicula, quibus ab vno sensu ad alium species transmittuntur, exem-
pli gratia, ab oculo ad sensum communem, & in somnijs ab vno sensu
interno ad alium. Nec sanè apparet, quo alio modo sensibilibus ima-
ginum transuectio fieri queat. Cuius etiam rei argumentum est, quòd
si via, qua spiritus ad sensuū officinas traiciuntur, præpedita sit, omnis
sensio confestim emoritur, ac cessat. Deinde probatur eadem maior,
quia nisi prædictæ species in spiritibus insint, intelligi vix potest, qua
ratione dæmones internis sensibus illudant, variarum simulachra obij-
ciendo. Quod tamen facile explicatu est, si dicamus eos huc, illuc
imagines transferre, & invertere ministerio spirituum, qui substantijs
materiæ expertibus, vt cætera corpora, obediunt. Tertiò confirma-
tur eadem maior auctorum testimonijs. Nam Aristoteles in libro de
insomnijs, cap. 3. ait rerum imagines sanguine deferri, vtique sangui-
ne spirituofo, vt vocant, seu spiritibus. Præterea Auicenna 6. natur.
parte. 3. cap. 8. Auerroes lib. de sensu & sensili, Hugo Victorius in
sententijs cap. de vnione corporis, & spiritus. D. Thomas 1. parte
quæst. 111. art. 3. Aegidius quodlib. 6. quæstione 16. Maironius in
1. distinct. 3. quæstione 10. Richardus in 2. distinct. 8. quæstione 3.
circa 2. principale: Capreolus eadem distinct. quæstione vnica artic.
2. Hispalensis quæstione 2. artic. 4. Ambrosius Pareus in libro de ca-
pitis anatome, Fracastoribus lib. 1. de intellectu, & alij, species
externis sensibus haustas in spiritibus sensitiuis, seu animalibus collo-
cant.

Argumenta
quod spiritus
sint animati.

Spiritus vehi-
cula imagi-
num.

Vt dæmones
internis sen-
sibus illudant.

Aristot.

Auicenn.

Hugo Vict.
D. Thom.
Aegid.

Est etiam aliud argumentum ad probandum spiritus esse animatos,
ex decretis videlicet medicorum, præsertim Auicennæ, & aliorum

Virtutes in-
fluentes Me-
dicorum.

Arabum, qui passim affirmant virtutes influentes, cuiusmodi sunt po-
tentia sensitiva, & eam, quæ localem motum exequitur, derivari à ce-
rebro interuentu, operaque spirituum. Quare cum istiusmodi virtutes,
seu potentia non nisi in corpore animato insint, concedendum erit
spiritus animatos esse.

Legit Galen.
lib. art. Med.
c. 9. Valerius
lib. 1. 107.
com. c. 12.
Petam. lib.
de ani. fact.
acap. 2.

ARTICVLVS II.

CONGLVDITVR PARS
negatiua controuersia.

Parasse quos-
dam sangui-
nem esse ani-
mam,

Tota fere proposita quaestione difficultas circa sanguinem, &
spiritus versatur. Nam quod pituita, & vtraque bilis vita ca-
reant, communis est philosophorum sententia; de sanguine ve-
ro, & spiritu non parum inter se dissident. Vt refert Hippocrates 1.
de natura humana, Aristoteles lib. 1. de an. cap. 2. tex. 32. Lactantius
lib. de opif. Dei cap. 17. D. Nemefius in lib. de nat. hom. D. Gregori-
Niss. lib. de anim. cap. 1. Nonnulli veterum tatum absuit ne vitam,
sanguini negarint, ut ipsum vitam animamque esse dixerint. Quod si-
militer de spiritibus affirmarunt Stoici, ut refert Galenus 5. libro de sim-
plicibus, cap. 9. sed omisso nunc istiusmodi errore, quem in libris de
anima confutamus, Conradus in commentarijs primæ secundæ quaest.
64. art. 1. Caietanus 1. p. quaest. 119. art. 1. & 3. p. quaest. 54. art. 2. &
alii affirmant sanguinem perfecte decoctum viuere, animarique anima
totius compositi, quod etiam in vtraque partem probabile iudicat Sylue-
ster in Rosa aurea tract. 3. quaest. 30. 31. & 32.

Consule D.
Tho. quodlib.
1. art. 1.

Prima con-
clusio.

Sit tamen prima conclusio. Neque sanguis, neque alij humores in-
formantur anima. Ita sentit Galenus lib. 2. de elementis, Seneca lib.
2. natural. quaest. D. Thomas 1. p. quaest. ult. art. 1. ad 3. & quodlib.
5. quaest. 4. Magnus Albertus lib. 3. de animalibus, Alensis 2. p. quaest.
29. memb. 7. Durandus in 4. dist. 44. quaest. 2. Scotus quaest. 4. D. Bo-
nauentura dist. 44. prima parte distinctionis, quaest. 1. Richardus ibidem
in 1. principali, quaest. 2. Paludanus quaest. 1. art. 2. Scotus distinct. 10.
quaest. 1. art. 2. Capreolus in 2. dist. 15. art. 3. & in 4. dist. 10. quaest.
2. art. 3. ad 4. contra 1. concl. & denique maior theologorum pars.
Quorum nonnulli licet de sanguine duntaxat expresse loquantur; idem tamen
haud dubie de cæteris humoribus, in quibus minor ambigendi ratio
est, pronuntiarent.

Galen. lib. 4.
de usu part.
Fernel. lib. 2.
de elem. c. 2.
Abulens. Pa-
radox. 2. c.
40. de elem.
in 4. d. 44. q.
7. Theophil.
lib. 2. de an.
ad textum. 122.
Maior in 4.
d. 43. Conci-
liator dist. 3.

Quod igitur nullus quatuor humorum anima sibi peculiari infor-
metur, ex eo ostendi potest; quia omne corpus animatum, est affectum
organis, habetque vim nutriendi, & ab interno principio augetur; quod
nulli quatuor humorum conuenit. Deinde quod neque animentur
anima totius, ita probatur. Ea, quæ sibi continuata non sunt, neque
sub vnius formæ unitate coalescere; cum numero inter se distinguan-
tur; sed sanguis, alijque humores non sunt continuati cæteris parti-
bus

bus animalis. Non possunt igitur cum ijs coalescere sub unitate eiusdē formæ, nempe animæ; atque adeo non informantur anima totius. Minor suadetur, quia humores continentur in corpore, conceptaculis, tanquam vasculis quibusdam; à quibus proinde, & à reliquo corpore discreti sunt. Quod Aristoteles lib. 2. de partibus anim. cap. 3. quod ad sanguinem attinet, hisce verbis docet, Non enim sanguis continuus carni, neque cognatus est; sed in corde, ac venis, quasi vasis concluditur; idemque repetit lib. 3. de hist. anim. cap. 2. 19. & 20.

Humores continetur in corpore quæ si vasculis. Aristot.

Præterea, sanguis est ultimum alimentum sanguine præditis animalibus: ergo non est pars informata actu formæ eorundem animalium. Antecedens traditum est ab Aristotele lib. 2. de partibus anim. cap. 3. & de iuventute, & senect. cap. 2. & de somno & vigilia cap. 4. Nec est probanda distinctio sanguinis in nutrimentalem, qui est imperfectè decoctus, & non nutrimentalē, qui iam perfectam decoctionem est assecutus, quasi hic non sit etiam alimentum rei viventis. Re enim vera nullus est in animali sanguis, qui ad nutritionem non ordinetur. Nec eam distinctionem aut Aristoteles, aut medici, cum de sanguine disputant, vlllo modo agnoscunt. Consequentia probatur; quia alioqui sequeretur animal ex suismet partibus nutriri, quod satis per se absurdum videtur. Deinde quia cum sanguis vertitur in carnē, aut formā aliquā substantialē abijcit, aut nullā; si abijcit, ea non potest esse aīa ipsius rei viventis, cui vnitur, quia simul amitteret, admitteretq; eandē formam. Sed neque alia anima, cum sanguis animam sibi peculiarem non vendicet, ut probatum est: Ergo &c. Si verò nullam abijcit, utique nutritio erit tantum mutatio penes qualitates, atque adeo alteratio, non aggeneratio; quod à Peripateticæ scholæ doctrina, & veritate planè abhorret. Item cum aperitur vena, sanguis, qui fluit; continuatur ei, qui in vena est, & is, qui vase excipitur, ei, qui fluit. Nemo autem dixerit sanguinem, qui in vase est, informari anima rationali. Quare neque illum, qui vena continetur; siquidem quæ continua sunt, eandem formam habent.

Sanguis ultimum alimentum.

Nihil ex suis met partibus nutriri potest.

Denique, Si sanguis esset præditus anima rationali, essetque actu pars humani corporis, sequeretur in diuina Eucharistia contineri sanguinem sub panis specie, haud aliter, quam nervos, & ossa ex vi consecrationis; non autem ob solam concomitantiam; cuius oppositum statuit Concil. Tridentinū sess. 13. cap. 3. Probatur consecutio; quia ex vi verborum est ibi integrum corpus Christi, & ex consequenti omnes eius partes, atque adeo ex eadem vi esset etiam sanguis, si est actu pars corporis.

Ratio à mysterio diuinæ Eucharistie.

Cōcil. Trid.

Accedit testimonium Aristotelis lib. 2. de partibus animalium cap. 10. vbi ait sanguinem nullam esse partem animalis: quod etiam docet Galenus lib. 2. de elementis, & in 1. de nat. hum. Seneca lib. 2. natur. quæst. Quod de sanguine hætenus asseruimus intelligendum est tam de sanguine venali, hoc est, per venas influente, quam de arteriali, id est, qui salit in arterijs, cuius origo est cor: cum vterq; eandem obtineat naturam, eandēque rationem, ut anima, & functionibus vitæ careat.

Secun-

Idem asserit
D. Th. 3. p. 9.
q. 2. a. 3. ad 1.

2. Concl.

Spiritus quid
nam fiat.Discrimen in
ter sanguinē,
& spiritus.

Secunda Conclusio. Neque spiritus vitales, neque animales infor-
mantur anima. Hæc conclusio ex eo ostenditur, quia spiritus quoad
substantiam non differunt à sanguine; cum nihil aliud sint, quam re-
nuissimæ defæcati sanguinis particulæ, ut suo loco enucleatius dice-
mus. Quare si sanguis, ut probatum est, non informatur anima; idem
quoque de spiritibus affirmandum erit. Deinde, quia ut sanguis, ita
& spiritus neque propriè nutriuntur, neque cum alijs partibus viven-
tibus continuationē habent. Quanquam id, præter cætera, inter illos,
& sanguinem est discrimen, quod sanguis est animali nutrimentum;
spiritus autem minimè, ut qui tantummodò propter iuvandas, perfici-
endasque operationes instituti, & efformati sint à natura.

Animatos
esse spiritus
dedit Scä-
liger exercit.
280. in Card

ARTICVLVS III.

EXPLICATIO ARGVMENTO-
rum primi articuli.Solutio 1. ar-
gumentiTriplex ge-
nus partium.Humores in
resurrectione
cuiusque cor-
pori reddē-
dos.

Solut. 2.

Sanguinē in
corpore non
moueri à se.

Nunc aduersariæ partis argumēta diluamus. Pro solutione pri-
mi aduertendum est ex Durādo in 4. dist. 44. quæst. 2. alijsque
auctoribus tria esse genera partium in animali; quædam enim
dicuntur essentielles, ut materia, & forma. Aliæ integrantes, ut pedes,
& caput. Aliæ tantum necessariae ad seruandam vitam. Ad argumentū
igitur dicendum quatuor humores, non esse partes animalis primo, aut
secundo modo, sed tertio dūtaxat, & hoc præsertim sanguinē. Quod ge-
nus partium non oportet, ut animatum sit. Ad eam verò rationē, qua
probatur quatuor humores integrare propriè naturam animantium;
respondendum, est etsi aliqua inueniatur similitudo inter illos respectu
animalis, & quatuor elementa comparatione mundi corporei; esse tñ
discrimen, quia mundus corporeus, cum sit aggregatum quoddam, nō
nisi ordine vnum, potest è quatuor elementis, alijsque corporibus tan-
quam ex partibus, licet discreta, & discontinuata sint, constitui; ani-
mal verò, quia est simpliciter vnū substantialiter, & quodlibet animal
est corpus absolutè vnum, nequit coagmentari ex pluribus continui-
tatem nō habentibus, quomodo sese habent humores. Nec refert, quod
hi in corporum resurrectione cuilibet homini redhibēdi sint, ut priua-
tim de sanguine testantur etiam D. Ambrosius in sermone de martyri-
bus, & D. Augustinus ad Orosium. Non enim ea solum, quæ anima in-
formantur, sed etiam, quæ ad ornatum, aut qualencunque perfectio-
nem pertinent, communi illo regenerationis beneficio restituentur.

Circa secundum argumentum pro certo in primis haberi oportet
sanguinem, dum toto corpore versus omnem loci differentiam diuaga-
tur, non moueri ab se. Nam quæ ita mouentur, sensu prædita sunt; si-
quidem loco motuum inferius quidpiam est ad sensitiuū; at sensu ca-
rere sanguinem nemo ignorat, docetque id Aristoteles lib. 3. de anim.
hist.

Lege D. Th.
in 4. d. 44.
q. 1.

Lege D. Th.
in 4. d. 44. q.
1. 2.

Legit Galen.
lib. 1. de nat.
facult. c. 9.

hist. cap. 19. & lib. 2. de part. anim. cap. 10. Quare respondendum est ad argumentum, sanguinem non à se moveri, sed ab anima, quæ illum tunc ad opus nutritionis per virtutem attrahentem, & expellentem; tum ad alia diuersa ministeria his, & alijs modis pro occursum rerum, affectuumque varietate per imaginationem, & appetitum huc illuc ciet, tanquam instrumentum, non quidem coniunctum, ut manum; sic enim ea tantum agit, quæ informat; sed ut separat, quo modo eadem anima ex ore in ventriculum per motum localem deiecit, & interdum ex ventriculo in os reuomit alimentum, quod constat ab ea non informari.

A quo cietur.

Consulte D.
Thom. p. q.
14. a. 2. ad 3.
Phil. lib. 11. c.
38.

Tertium argumentum concludit, quod non inficiamur, videlicet sanguinem esse partem animalis, eo sensu, quo partes animalium dicuntur quæcumque ad eorum vitam tuendam necessaria sunt. Est verò sanguis necessarius non solum quia alimentum est, ut probat argumentum, sed etiam quia ex eo spiritus efformantur, & quia maxime fouet natium calorem, quo deficiente animal extinguitur; quandoquidem vita consistit in calido, & humido.

Solut. 3.
De necessitate sanguinis.

De hac re
Alb. lib. 13. de
Animalib. c.
6. §. text. 2.

Ad quartum omissa controuersia (siue ea rerum sit, seu verborum tantum) inter Galenum, & Aristotelem de confectione, & temperamento adipis, siue pinguedinis alijs membris adnatæ, de hac enim loquimur, respondemus re esse dubiam, num adeps viuat; probabiliter tamen esse non viuere; cum sola accidentium differentia videatur distinguere à sanguine, nimirum quia est sanguis optimè concoctus & ad crassitudinem redactus, estque excrementum, ut semen teste Arist. lib. 1. de generatione anim. cap. 18. & 19. Adde quod vrgente fame nonnunquam alijs partibus viuentis cedit in pabulum, ut affirmat Rondeletius 3. libro de piscibus cap. 14.

Solut. 4.

Pinguedo adnata membris an viuat.

Ad quintum dic Aristotelem vocare sanguinem partem animalis, accepto partis nomine secundum tertiam usurpationem, de qua supra: reponere verò illum inter partes similes; quia non constat alijs partibus dissimilium rationum, ut caput, quod constituitur ex carne, ossibus, nervis, alijsque huiusmodi. Itæ cum ait (si tamen ait, nec enim verba hæc in Græcis codicibus, qui nunc extant, inueniuntur) sanguinem palpitare & viuere, nihil aliud velle, quam sanguinem ebullire, & agitari, dum spiritibus incalescit. Qui etiam in causa sunt ut sanguis in cadaueribus animalium recēter occisorum aliquandiu palpitet. Dicitur ergo sanguis viuere impropria, & translatitia locutione. Quo pacto aqua viuam, & argentum viuum nominamus ob perennem agitationem. Nam cum motus quasi vita quædam sit; quæ sic mouetur, viuere dicimus. Ideo autem cap. 17. Leuit. & à patribus quibusdam dicitur anima in sanguine esse; quia, ut D. August. q. 17. in eundem lib. Leuitici exponit, animantium vita à sanguine pendet, ob eas nimirum causas, quas ante retulimus.

Solut. 5.

Ad sextum concedenda est maior propositio, neganda minor, & ad eius probationem dicendum licet non hominis solum, sed sanguinis etiam natura ad personæ diuinæ unitatem assumpta fuerit; dici tamen Verbum diuinum vnā duntaxat completam naturam sibi copulasse; quia sanguis quantumlibet in sua specie perfectum quippiam sit; est tamen incompletum, quatenus partiatim confertur ad compositionem humani corporis modo

Solut. 6.

Sanguis assumptus à Verbo diuino non predicatur à illo.

Responsio ad rationes quod spiritus sint animati.
Ad 1.

Ad 2.

De receptione imaginum in spiritibus.

Spiritus admodum instabiles in corpore.

Ad 3.

Reijcitur quorundam medicorum sententia de virtute influente.

superius explicato. Neque recte colligebatur debere sanguinem enūtiari de Deo; sicut enim partes physicae, & integrantes humanae naturae non praedicantur de Deo per communicationem idiomatum; nec enim Deus dicitur anima, vel materia, caput, vel manus: ita nec illa, quae minus proprie hominis, vel corporis humani partes vocantur, ut sanguis, de Deo affirmari debent.

Ad primam verò earum rationum, quae ostendere nitebantur spiritus animatos esse, respondendum est dici spiritus ab Hippocrate nutriri non propria, quae viventibus tantum conuenit, sed impropria nutritione, quatenus aëre tenuissimae afflatu sustentantur, ac reficiuntur, ut suo loco fusius dicemus.

Ad secundam respondendum bifariam intelligi posse rerum imagines excipi, deferrique spiritibus. Vno modo, ita ut in spiritibus tantum insint, ac per eas inibi existentes potentiae sensitiuae functiones suas edant. Altero, ut à spiritibus tanquam baiulis in sensuum officinas transportentur; deinde organis sensuum imprimantur, non eadem; cum idem accidens nequeat à subiecto in subiectum comeari; sed aliae numero distinctae, quibus potentiae ad sensationes utantur. Si igitur imaginum in spiritibus inhaesio secundum priorem sensum intelligatur, improbanda, ac rejicienda omnino est. Namque si solis spiritibus species inhaerent, non posset anima, uti argumentum concludebat, ex ijs actu sentiendi elicere; siquidem species, & potentia sensitiua eidem subiecto inesse debent; potentia verò sensitiua in ipso organo residet, non in spiritu. Deinde quia cum spiritus admodum instabiles sint, ac passim diffluant, & euanescent, non possent rerum imagines nisi ad breue tempus in memoriae thesauro asseruari, proindeque rerum, quas multis ab hinc annis sensu percepimus, nulla esset recordatio, quod experientiae repugnat. Si autem intelligamus species recipi, vehique spiritibus secundum posteriorem illum modum; admittendum id quidem erit, quod ad summum probant rationes in argumento adductae; negari quauis non possit admodum intellectu difficile esse, quo pacto illa rerum simulachra spiritibus insidentia, siue cum inter dormiendum ab vno sensu ad alium regrediuntur; siue cum daemonum studio huc illuc cientur, & turbantur, quo pacto, inquam, potentiam sensitiuam ad cognitionem laceffant.

Ad tertiam ex medicorum placitis desumptam respondemus, si per virtutem influentem significantur potentias ipsas videndi, audiendi, caeterasque eiusmodi, ut quidam intelligunt, nequaquam nos eorum sententiam probare; quia pro certo habendum est in doctrina Peripatetica facultates omnes tam sensitiuas, quam motiuas, & vitales suis organis infixas, atque inhaerentes esse. Si autem velint influentem vim, id est, calorem quendam certa moderatione temperatum, & ad potentiarum operationes iuuandas ac promouendas necessarium, spiritibus ad potentias deferri, fatemur quidem ita esse; sed negamus colligi inde spiritus esse animatos.

QVÆSTIO XXV.

VTRVM LAC, ET
femen viuant.

ARTICVLVS I.

QVA RATIONE LAC

procreetur: & quod vita careat.

Consule Ga-
lenum lib. 1.
de sanit. tu-
enda.



D priorem quæstionis partem explicandam, scien-
dum ex Aristotele libro 4. de generatione animalium
cap. 8. Magno Alberto lib. 18. de animabus cap. 7.
tractatu 2. D. Thoma in decimum cap. 106, Cle-
mente Alex. lib. 1. Pædagogi cap. 6. Abulensi in
cap. 12. Leuitici quæst. 23. Aponensi differentia
148. Mathiolo initio lib. 6. in Dioscoridem, Plu-

Aristot.
M. Alb.
D. Thom.
Clement.
Alex.

Plutarch.

tarcho libro de amore parentum erga liberos, lac effici ex sanguine
menstruo (intellige secreta ab eo facie, & sordibus) quod ex eo patet,
quia defluxus mēstrui sanguinis cessat in fœminis post conceptum, vt
eo nimirum fœtus coagmentetur, & alatur; deinde prole edita adhuc
cessat maiori ex parte, quandiu lac manat. Eum quippe sanguinem
vbera attractrice virtute ad se per venas alliciunt, & innata sibi ad id fa-
cultate rursus decoquunt; candore, & dulcedine, alijsque affectioni-
bus lacti conuenientibus imbuunt. Extinguitur verò lac post alterum
conceptum in fœminis docente Aristotele lib. 7. de historia animalium
cap. 11. videlicet quia tunc prouida natura necessitati fœtus in vtero
efformandi, alendi que opportunè consulit. Quauis etiam post se-
cundum conceptum lac fluat in non nullis, quæ videlicet ad vtrumque
præstandum sanguine abundant.

Legit Plin.
lib. 1. c. 41.

His non obstat, quod interdum edulijs quibusdam extra tempus
vbera lactescant, & quod non nunquam pastores capreis ante vterum
lac exprimant. Id enim præter ordinariam naturæ consuetudinem
evenit: sicuti & maribus gigni lac. Qua de re ita scripsit Aristoteles
lib. 3. proximè citati operis, cap. 20. Vbera etiam caprarum, quæ
coitum non patiuntur, pastores montis Oetæ vrtica perfricant vehe-
menter, vt dolorem infligant. Itaque primum cruentum humorem
eliciunt, mox purulentum, postremò lac non minus, quàm ex ijs, quæ
conciunt. Maribus magna ex parte nec bestijs, nec hominib⁹ gigni-
tur lac. Fieri tamen potest, vt aliquibus interdum gignatur. Nam &
in Lemno insula capro ex mammis, quas geminas gerit, tantum lactis
emulgebatur, vt colostrâ inde conficerent. Quod idem etiam proli

Remotio ra-
tionis obiect.

Aristoteles.

Legit Aristot.
1. probl. scilicet.
10. probl. 6.

masculinæ capri illius euenisse accepimus. Sed hæc ostentis annumeranda potius ducunt. Hactenus Aristoteles. Ferunt tamen in India Orientali eiusmodi capros inueniri. Vnde intelliges etsi lac ordinariè fiat ex sanguine menstruo; posse tamen etiam ex alio interdum fieri, cum in maribus quoque non nunquam gignatur.

Lege Vesal.
lib. 1. de fabr.
cap. 18.

Quæstio de
discrimine
inter lac, &
sanguinem.

Quæri autem solet utrum lac à sanguine specie distinguatur. Vallesius libro 1. Controversiarum cap. 22. & Thomas à Vega libro 6. Galeni de locis affectis sect. 4. lac à sanguine distinguunt, & ut videtur, specie; etsi id palam non affirmant. Fauet huic parti diuersitas affectionum, pinguedinis, coloris, dulcedinis, aliarumque huiusmodi. Vnde & sanguis è corpore missus facile congelascit, non autem lac. Alteri parti adstipulantur verba Aristotelis lib. 4. de Generatione animalium cap. 8. appellantis lac sanguinem benè concoctum, & nō corruptum, ut Empedocles falso aiebat. Quo etiam nomine vocatur ab Auicenna, Magno Alberto, Abulensi, Mathiolo, & alijs. Atque hanc opinionem disertis verbis amplectitur Clemens Alexandrinus loco citato, aiens lac esse sanguinem secundum substantiam, variato dumtaxat colore à vehemente spiritu. Et Favorinus apud Gellium lib. 12. Noct. Attic. An quia, inquit, spiritu multo, & calore exalbuit, non idem sanguis est nunc in vberibus, qui in utero fuit? Cui prior sententia magis placuerit, dicet Aristotelem appellare lac sanguinem non in sensu formali, sed causali; quia nimirum lac fit ex sanguine; negare verò lac esse sanguinem corruptum, id est, purulentum, ut credebat Empedocles. Qui in posteriorem, quæ nobis verisimilior videtur, inclinarit, respondebit ad rationem prioris, diuersitatem illam affectionum tantummodò accidentariam esse; nec ex ea discrimen essentiae necessario colligi.

Favorinus.

Responsio ad
quæstionem
propositam.

His positis dicimus lac non informari anima; quia si conuenit specie cum sanguine; idem, quoad hanc quæstionem, de illo, ac de sanguine pronuntiandum est, ut patet. Si autem differt, idem nihilominus dicendum, quia, ut rationes alias omittamus, vbera nutriuntur lacte, quo haudquaquam nutriri possent, si eadem anima informaretur: cum nutritio sit aggeneratio, in qua necesse est alimentum corrumpi, & propria forma dimissa in rei viuentis substantiam conuerti.

De laetis vi.

Iustinus de
Habride in-
fante.

Illud hic postremò admonendum censuimus, esto lac neque animā, neque virtutem formatricem obtineat; sæpe tamen ob qualitatum cognitionem infantibus affectiones, propensionesque nutricum imprimere. Cuius rei celebre est exemplum, quod Iustinus lib. 44. suæ historiæ scripsit, videlicet in ea Hispaniæ parte, quæ Callectia vocatur, Habridem infantem feris expositum, & ceruæ vberibus educatum, tanta fuisse pernicitate pedum, ut, montium iuga, saltusque inter cervorum greges non inferior velocitate peragraret. Neque verò lactis interuentu alia tantum proprietates communicantur, sed interdum etiam inclinatio ad vitia, aut virtutem. Vnde Favorinus apud Gellium lib. 12. Noct. Attic. cap. 1. inuehitur in matres, quæ infantes foeminae barbaro, & agresti ingenio præditis nutriendos tradunt; cum constet illos nō carū

earum tantum lac, sed mores etiam vnà cum lacte fugere. Quò alludens Mithridates apud Iustinum lib. 38. de Romanis loquens, ait ut ipsi ferunt conditores suos lupæ vberibus alitos; sic omnem illum populum luporum animos habere inexplēbiles sanguinis, atque imperij, diuitiarumque auidos. Addit quoque loco citato Favorinus nō in hominibus duntaxat, sed in pecudibus quoque animaduēsam lactis efficacitatem. Nam si ouium lacte hædi; aut caprarum, agni alantur; constat ferme in his lanam duriores, in illis capillum gigni teneriores. Columella etiam lib. 7. de re rustic. Nec eos, inquit, canes, quorum generosam volumus indolem conseruare, patiemur alienæ nutricis vberibus educari: quoniam semper & lac, & spiritus maternus longè magis ingenij, atque corporis incrementa auget. Lege Plutarchum in lib. de educandis liberis.

Iustinus.

Columella.

ARTICVLVS II.

SEMEN POTESTATE,
non actu viuere.

CIrca alteram controuersie partem, aduertendum primò est ex Aristotele lib. 1. de generatione animalium cap. 17. & 18. semen esse recrementum quoddam, siue superfluum alimenti, hoc est effici ex parte quadam sanguinis ad tertiam, exactissimamque decoctionem perducti, quæ relinquitur à natura ut superflua nutritioni, sed tamen ut necessaria generationi. Cum enim quodlibet viuens natus & se, & suam speciem conseruare: ad se conseruandum conuertit alimentum in propriam naturam; ad perpetuandam speciem, partem quandam alimenti seponit ad generationem; quæ pars in loco ad id destinate accipit vim generandi, perficiendique aliud indiuiduum simile in specie; eaque semen dicitur. Quod autem seminis ratio ita se habeat, hoc est, quod semen sit ex superfluo alimenti probat Aristoteles loco citato aliquot indicij, quæ inibi legi possunt. Eandemque sententiam amplexus est Pythagoras teste Plutarcho libro 5. de placitis Philosoph. cap. 3. Galenus lib. 2. de semine cap. 4. D. Thomas 1. part. quæst. 119. art. 2. M. Albertus lib. 15. de animalibus tract. 2. cap. 5. & 6. Soranus Ephesius in Isagoge cap. 16. Durandus in 2. sent. dist. 30. quæst. 5. Scotus dist. 20. quæst. 2. Maior dist. 13. quæst. 6. Bassolius dist. 33. quæst. vnic. art. 3. Abulensis in Exodum cap. 12. quæst. 24. & plerique alij.

Appetitus ventris ad se, suamque speciem conseruandam.

Semen ex superfluo alimenti.

Lege Fernæ lib. 7. Physi. ol. c. 2.

Item Forli. uensis super 32. can. Auic.

His animaduēsis; quòd semen actu uiuat credidit Plato in Timæo, Themistius 1. de anima cap. 21. Galenus in lib. de Marasmo cap. 5. & recentium medicorum non nulli, ut Peramatus in lib. de semine, Vallesius lib. 2. controu. cap. 9. Theophilus Zimara 2. lib. de anima ad text. 43. Nituntur autem hisce potissimum argumentis. Sanguis per nutritionem non conuertitur in partem rei uiuentis, nisi à uiuente alteretur,

Semen actu viuere opinio Plat. Themist. Galen.

Primum arg.

2. teretur, & decoquatur; ergo multo minus sanguis, seu quæcūque alia materia in integrum animal efformari poterit, nisi semen, cuius opera efformatur, vivum sit. Præterea stirpium semina, dum matri inhærescunt, nutriuntur; atqui nutriti vivere est, igitur vivunt. Item solius viventis est determinatam habere figuram: hanc habent semina; sunt igitur viventia. Rursum tamen artis, quàm in naturæ operibus nihil fit actu, nisi ab eo, quod actu tale est: atqui semen componit materiam foet⁹ in effigie viventis, eamque membris delineat; est igitur vivens actu.
3. Denique semen habet in se vim generativam; siquidem genitor eius interuentu factum producit, & vivificat. Negari igitur nō potest semen re ipsa animatum esse.

Cōclusio ex sententia. Aristotelis. D. Thom. Scotti. M. A. b. Vera tamen est Aristotelis sententia lib. 2. de anima cap. 1. text. 10. & lib. 2. de gener. anim. cap. 1. vbi de hac re expressè quæstionē mouet, itemque cap. 3. eiusdem libri, quam secuti fuere D. Thomas lib. 2. contra gent. cap. 89. Scotus in 4. dist. 44. quæst. 1. Magus Albertus. 2. p. sum. de homine, Thomas Garbius lib. 1. tract. 5. quæst. 5. Iandunus 7. Metaphy. quæst. 19. Conciliator differ. 48. Ferneli⁹ lib. 7. suæ physiologiæ cap. 13. & alij: nimirum semen non vivere. Quod sic intelligendū est, vt nō vivatactu; vivat tō potētia: quia quando propriam formam retinet, non constat actu anima, habet tamen proximam aptitudinem, vt animetur; quod obtinebit, vbi primum ex eo, & reliqua materia, factus coaluerit; perinde atque sulphur potestate ignis dicitur, quod suo pte ingenio facillimè ignescat.

Valleriol² lib. 1. loc. cōmū. c. 17. Thomas d Vega lib. artis med. c. 47. Christophorus 2. de an. c. 102. Ferner. 2. cont. gē. cap. 37.

Prima ratio. Non habere igitur semen actu animam ex eo primum ostenditur, quia semen, vt superiori articulo probauimus, est superfluum alimentum, quod vita caret. Deinde, quia si anima prædictum esset, vel haberet eandem animam, quam totum vivens, cuius est semen, vel aliam sibi peculiarem: si eandem, oporteret toti continuatum esse, quod non ita est. Si aliam, iam esset per se integrum vivens, atque ita vel animal, vel planta, quod absurdum videtur. Præterea omne vivens nutritur; semen autem non nutritur, cum non augeat nisi solo accessu, & appositione partium absque attractione, & conuersione: Non ergo vivit.

2. Adde, quod experientia ipsa manifestum videtur, herbarum, & stirpium semina domi seruata non frui vita, cum minimè nutriantur; quæ nihilominus veram obtinere seminis rationem inde patet, quod si serantur, herbas, & stirpes gignent.

Solutio arg. partis contrarie. Ad primum verò eorum, quæ pro aduersaria parte adduximus, respondendum est, etsi nihil tanquam præcipuum agens vllam substantiam conuertere possit in rem viventem, nisi ipsum etiam vivat; posse tamen id præstare tanquam agentis instrumentum, quo etiam modo calor animalis cibum in eius substantiā mutat. Ad secundū concedendū est herbarū, & stirpiū semina, quæ ita semina sunt, vt fruct⁹ quoq; sint; (semina enim dicuntur, vt sunt id, qd aliud; fruct⁹, vt sūt quod ex alio) dū matri adhærēt, vivere; non quia semina, sed quia fructus, partesq; viventium, At animantium semina, cum istiusmodi differentiam non subeant, haudquaquam oportere actu vivere. Ad tertium dicendū est

Solut. 2.

Solut. 3.

est non omnia semina vindicare certam figuram, sed ea, quæ duriora existunt, idque non ex se; sed ratione viventium, è quibus, orta seu quæ in ipsa conuersa fuere; sicuti etiam cadauer, merito viventis demortui, certam effigiem retinet. Ad quartum dic tam in operibus artis, quæ naturæ posse quidpiam fieri tale per instrumentum, quod non sit actu tale: quandoquidem per asciam, quæ mensa non est, mensa fit; & per calorem, qui caro non est, gignitur caro: semen autem instrumentum est, per quod generans factum delineat. Imo nec agens præcipuum necessario debet esse in actu formali tale, qualis est eius effectus, vt patet in ijs, quæ per æquiuecam generationem producuntur, vt cum à sole coitu radiorum ignis efficitur; sat ergo est habere agens actu vim producendi talem effectum. Vltimi verò argumenti solutio ex ijs, quæ proxima quæstione dicenda sunt, patebit.

Solut. 4.

Solut. 1. in sequenti quæstione.

QVÆSTIO XXVI.

VTRVM IN SEMINE GENERATIUA, & formatrix virtus infideat.

ARTICVLVS I.

QVID IN PROPOSITA difficultate sentiendum sit.



Lege Arist.
lib. 1. de gen.
an. c. ult. & 12.
Metaph. c. 6.
text. 30.

Voniam huc nos disputationum cursus prouexit, adhuc quæstiones nonnullas pertractabimus ad viventium generationem spectantes, quarum explanatio ad vberiore intelligentiam eorum, quæ dicta sunt, & progressu dicentur, necessaria est. Quod ad præsens dubium attinet, sciendum primò virtutem gignentem, & formatricem (siue sint re ipsa vna, eademque facultas, siue non, qua de re suo loco) diuersa obire munia: namque ad gignentem facultatem pertinet introductio forme in materiam: ad formatricem congrua foetus delineatio, & partium eius in situ, cavitare, connexu, & ordine ad cuiusque usum, & dignitatem compositio. Est ergo quæstio num istiusmodi vis re vera in semine resideat, vel in solo generante, an alibi.

Diuerfa ostensa
gignentis,
& formatricis
facultatis

De hac re lo-
cutus Cic. 2.
de nat. Deo-
rum Lactantius
in lib. de
opific. Dei.
Tria megist
in lib. de po-
testate & ap-
Dei dial. 3.

Quidam præcipuæ auctoritatis philosophi viventium corporum structuram, & artificium admirati in eam sententiam venere, vt diceret nec in generante, nec in semine talem facultatem inueniri, nec esse hoc naturæ opus, sed principij cuiuspiam nobilioris. Non enim fieri posse existimabant, vt causa citra rationis ductum agens, id moliretur, quod magnæ

magnæ artis consilium, ac solertiam deposcit; id, inquam, opus, quod tam admirabili partium contextu, varietate, consensu, & apparatu constat, ut nihil vel ad usum accommodatius, vel ad speciem elegantius spectetur. Atque insuper, cum foetus maturitatem, & absolutionem prolixâ, indefectâque serie tot motus præeant; necessarium iudicabant, ut ijs obeundis causa aliqua superior assisteret, ac præesset.

Sententia
Arabum de
virtute for-
matriæ.

Igitur Arabes, ut legere est apud Auerroem 7. Metaph. com. 31. formatricem virtutem diuinam appellant, eamque rationis, & intelligentiæ compotem faciunt. Galenus verò in libro de formatione foetus nondum sibi constare inquit an mundi anima per se ipsam corpora uiuentia architectetur; tametsi dignam censeat, cui id muneris demandandum sit. Ex altera verò parte minimè decere ait, ut ea anima, quæ cæteris dignitate præluet, in effingendis muscis, & formicis, aliisque id genus bestiolis occupetur. Itaque statuit satius esse in tam ardua, & ancipiti quæstione nihil asseuerare, etsi ratum esse iubeat vim formatricem, quæcunque ea sit, summam esse sapientiam.

Legit Auic.
Fen. 1. pr.
de St. 6. c. 2.

Auicenna fin-
xit intelligē-
tiâ corporū
formatricē.

Verum quod istiusmodi artificium non possit attribui mundanæ animæ constat ijs argumentis, quibus eam lib. 2. de cælo cap. 1. quæst. 1. art. 3. vanam, ficticiamque esse demonstrauimus. Quod verò nec alicui intelligentiæ ascribendum sit, ostensum à nobis est lib. 1. Physi. cap. 9. quæst. 12. art. 3. ubi reiecta Cholcode, quam Auicenna sublu-
narium formarum effectricem prædicabat, probauimus nullam substā-
tiam creatam à materiæ societate abiunctam sua vi aliquam formam in
materiam inducere. Sed quod neque ad primam causam, ut ad particu-
larem, integrumque eius opificem referri debeat, ex eo conuincitur;
quia non assolet Deus opera naturæ absque secundarum causarum in-
teruentu per se efficere; esto, si vellet, posset. Deinde, quia cum Deus
à summæ artis regula, & præscripto nunquam aberret; omnemque ma-
teriam sibi obsequentem habeat, si ipse esset per se corporum formator,
nullus vnquam in ijs error, aut monstrum eueniret, quod experientiæ
repugnat. Adde quod si corporum formatio non fieret ministerio vir-
tutis à parentibus deriuatæ, nulla esset ratio, cur filij parentes suos si-
militudine referrent.

Vim forma-
trix, & gign-
ens in gene-
rante.

Quapropter reliquum est, ut virtus formatrix, & generatiua insit in generatæ, à quo ut à principali causa factus producit; insit, inquit, in eo primaria ratione, ut & cæteræ potentiæ vitales. Deinde ab illa deriuetur, imprimaturque in semen alia consimilis virtus, eius quasi vicaria, quæ materiam foetus tractet, & coningat. Nec existimandum est viuientium corporum fabricam ultra naturæ vim esse. Quin potius mirari par est infinitam potentiam diuini artificis, qui ad eam perficiendam concretæ, materiali que naturæ facultatem attribuit. Nec item ut semen rectæ ordinis constantia in opus incumbat, & seriem illam generationis obeat, atque ad certum perueniat finem; rationis aut consilij eget: sat enim est quibusdam veluti numeris, & mensuris dirigi ab auctore naturæ, à quo ad id propensionem accepit, & virtutem quodammodo vim artis habentem. qua de re plura diximus in physicis.

Consule M.
Alb. 2. p. sum.
de hom. D.
T. lib. 2. cō-
tra gentes. 80
Alb. lib. ib.
de an. c. 8. &
21. lib. 2. cap.
3. ad 8. Fern.
lib. 1. de abdi-
tis terā cau.
c. 6. & 7.
De seminis
vi D. Aug. lib.
22. de ciuit.
c. 14. D. Gra.
Nyss. orat. 7.
de reser. Chi-
sti, & Tāco-
form. 9. de
pauca.

Porro

Vim seminis
dirigi ab au-
ctore natu-
ræ.

Porro virtus formatrix ideò tantam vim obtinet, quia per illam vivens se se quodammodo repræsentat in semine, quod ad id præstandum vivifico spiritu, & calore perfundit; cum ei insuper accedat calor ætherius, à sole præsertim dilapsus, magnam cōferens efficacitatē gignendis rebus. Quopertinet illud Aristotelis lib. 2. Phys. cap. 2. text. 26. sol, & homo generant hominem; & illud Latini poetæ, Igneus est ollis vigor, & cælestis origo seminibus.

Cur tanta vis
in sit in virtute
formatrice.

ARTICVLVS II.

DILVTIO VLTIMI ARGVMENTI superioris controuersię; & aliarum quarundam dubitationum explicatio.

VRget tamen difficultas eius argumenti, cuius solutionem ex superiori quæstione in hunc locum reseruauimus, nimirum quæ fieri possit, vt semen gignentem, & formatricem facultatem, quæ viventium propria esse videtur, obtineat, nec tamen viuat. Sed occurrendum istiusmodi virtutem semini in hærentem non esse de numero earum, quæ à viventium formis, vt earum proprietates manant, quæq; propriè vitales dicuntur; sed esse alterius rationis, nec propriè vitalē, nec eiusdē speciei cū generatiua, & formatrice, quæ in patre remanet.

I ego D. Th.
de potent. q.
3. a. 12. ad 7. &
1. p. q. 118. a. 1.
M. Alb. 2. p.
sum. de hom.
q. de nutritim.
art. 3.

Siquis verò obijciat productionem viventis, quæ sit interuentu seminis, omnium cōsensu esse operationē vitalē, p̄indeq; debere à potetia vitali proficisci, atque adeò potetia generatiua, quæ est in semine, à qua generatio viventis immediatē oritur, oportere propriè vitalē esse. Respōdendū ad rationē vitalis operationis sat esse proficisci à principio vitæ coniuncto ad eum modum, quem supra exposuimus; licet proximè non oriatur à potetia, quæ sit propriè vitalis, quæ tamen propriè vitali cognata sit, eiusque vicem subeat.

Obiectio.

Refutatio.

Quærit etiam solet nū virtus, quæ mēbra foetus generat, & delineat, in foetu permaneat. Ratio dubitandi est, quia si maneret, nulla esset causa, cur mēbra solida præcisa n̄ possent regenerari, & in priorē formam restitui. Quod tñ negat Hippocrates multis in locis, præsertim 6. Aphorismorū cap. 19. alijq; auctores, & philosophiæ magistra experiētia. Si enim os cōfrīgatur, n̄ solet nouæ partis generatiōe coire, & coalescere; sed callo vniūtur partes dissociatæ. Ad hanc dubitationē sunt qui respondeant prædictam virtutem, vbi semel formationis munere perfuncta est, non manere in prole. Alij dicūt manere in membris, vt eorum necessitati possit occurrere.

Dubium.

Quorūdam
responsio.

Asserendū tñ in primis est post cōpletā foetus generationē dari in eo potetia, quæ mēbra generatione partiali generet, effingatq; & esse eā eiusdē speciei cū illa, q̄ in generatē est, non tñ cū, ea quæ fuit in semine: (hec enī, sicuti dixim⁹, n̄ est potetia vitalis, nec à formare rei viuētis tāquā

Solutio dubij.

eius proprietas oritur, ut illæ). Est autem prædicta facultas, quæ videlicet generanti, & genito inhaeret, ut in libris de anima ostendimus, eadem re cum nutriente: quia una eademque virtus sufficit ad præstandam generationem totalem, cum foetus denuo gignitur, & ad continuandam partialem ministerio nutritionis, atque ad partes, quæ de nouo accedunt, apta compositione, situque agglutinandas; cum eiusdem sit facere, & reficere.

Cur solida
non regene-
rentur.

Aristoteles.
Hippocrates.

Galenus.

Cur autem solida non regenerentur, nonnulli causam esse volunt, quia membra illa ex seminis materia coalescunt, atque ita si perierint, ob materiae defectum redintegrari nequeunt. Sed hi non satisfaciunt: nam si, ut Aristoteles lib. 8. de hist. anim. cap. 1. & lib. 4. de generatione anim. cap. 8. post Hippocratem docuit, ex eisdem fumus, ex quibus nutrimur, membraque omnia ex similibus aluntur, & generantur, cur si virtus nutriens potest ex sanguine in medullam verso ossa nutrire, non possit quoque ex eadem materia, præcisa ossa reparare? Adde quod in adultis membra solida interdum regenerantur, & in infantibus non rarò. Vera igitur, & germana causa est, quam tradidit Galenus lib. de semine cap. 17. quia virtus illa non tam vehemens est in prole genita ad eius membra, præsertim solida, quæ plus operæ exigunt, reficienda, quam extitit in semine ad illa de integro coagmentanda, ideoque, nihil mirum si quæ ante generare valuit, postea regenerare non possit.

Q V Æ S T I O XXVII.

AN VTERQVE PARENS PER
vim seminariam actiue concurrat
ad generationem.

A R T I C V L V S I.

QVÆSTIONIS IN VTRAMQVE
partem disputatio.



Ontroversiam hæc pertractant non solùm medicæ artis professores tum alibi, tum apud Hippocratem in libello de genitura, & Galenū præsertim lib. 6. de locis affectis, & in lib. de semine; sed etiā Physiologi varijs in locis, & Theologi cum de admirabili diuini Verbi in utero Virginis conceptione differunt.

In 3. dist. 2.

Quæstionis
difficultas in
quo præcipue

Aduertendū primò totā ambiguitatē versari circa concursū foemine. Nam quod vir actiue concurrat, inter omnes cōstat. Nec est etiam dubiū, quin foemina ad nonnulla officia generationem antecedentia per vim actiuam influat; qualia sunt decoctio, & cōfectio sanguinis, è quo foetus, saltē partiatiim, componi debet, item euocatio eiusdem sanguinis ad

Leg.
lib.
Elo.
27.

D. Th. in 3.
d. 3. q. 2. art.
1. Rati. q. 2.
circa 2. pñc.
Sone. 8. Me-
taph. q. 16.

ad locum generationi destinatum, & concalefactio, conseruatioque il-
lius, atque alia eiusmodi. Tota ergo quæstio est, vtrum foemina actiue
concurrat ad ipsam introductionem formæ: & quia eiusdem est mate-
riam vltimo disponere, & formam introducere, atque vna ex vltimis, &
præcipuis dispositionibus est membrorum conformatio, quam exequi-
tur vis formatrix in femine residens: qui negant foeminam actiue con-
currere ad introductionem formæ, negant quoque disponi ab illa vlti-
mo materiam, aut delineari per vim semini in hærentem: & qui hoc cō-
cedunt, illud etiam admittunt.

Item idem
Auer. 5. Me-
taph. c. 3. &
lib. 8. Eth. c.
12. S. Thom.
in 3. d. 4. q.
2. a. 1.

Igitur in hac disceptatione negatiuam partem quæstionis amplexi
sunt Auerroes 2. Collect. cap. 10. Auicenna lib. 9. de anim. cap. 3. D.
Thomas 3. p. quæst. 32. art. 4. Caietanus ibidem, & in 2. 2. quæst. 154.
art. 12. Durandus in 3. dist. 3. quæst. 1. Capreolus dist. 4. quæst. vñc.
art. 3. Paludan⁹ quæst. 2. Marsilius quæst. 5. art. 2. Alensis 5. Metaph.
text. 29. si eius est illud opus, Soneinas 8. met. quæst. 16. Heruæus in
tractatu de vñtate formarum quæst. 18. Magnus Albertus lib. 15. de
animalibus cap. 11. tractatu 2. & lib. 16. tract. 1. cap. 14. aliique non-
nulli, secuti Aristotelem lib. 1. de gener. anim. cap. 19. & 20. saepeq;
alibi. Præcipuum Aristotelis fundamentum est, quod pro certo habeat
foeminas non conferre verum semen, in quo, vt diximus, inest facul-
tas ad procreandum, sed materiam duntaxat. Omisissis autem hoc loco
cæteris argumentis, quibus ipse fundamentum hoc stabilire cona-
tur, illud è potioribus vñum est, quod oporteat officium agendi,
& patiendi, quod ad generandam sobolem exhibetur, subiecto distin-
gui. Quare cum masculi sit agere, vt omnes fatentur, foemina erit tantum
pati. Nec obstat, quod vtrumque in fruticibus, & arboribus indiscre-
to sexu inueniatur. Id enim ob earum imperfectionem accidit; in ani-
malibus autem, quæ dignitate longè præstant, alia ratio est. Secundò
idem ex eo ostenditur, quia cum foemina generationi materiam submi-
nistret, si eadem agendi haberet facultatem, posset vtiq; per se citra
viri opem concipere. Quod negat experientia, non solum in homine,
sed etiam in piscium genere, teste non solum Aristot. 1. de gener. anim.
cap. vlt. sed etiam Plinio lib. 9. cap. 50. & Rodeletio lib. 4. cap. 3. quā-
doquidem foemina oua, quæ masculum semen nō attigit, irrita manēt,
atque infæcunda; videlicet quia masculum duntaxat actiuam fa-
cultatem ad generandum possidet. Hoc tamen, quod de piscibus dici-
tur, non ita accipiendum est, quasi in vniuersum ita se habeat, sed vt
plurimum, & ordinariè. Nam in ijs, quos rubeliones vocant, mas-
nullus adhuc visus est, sed foemina omnes foetu plenæ inueniuntur, si-
militerque hiatulæ. Quare vtrum in ijs mas detur ambiguum esse ait
Aristoteles lib. 6. de hist. anim. cap. 13. Rodeletius quoque loco ci-
tato affirmat Erythrinos, & Chānos, qui ex ouis gignunt, omnes esse foe-
minas. Sed nihil mirum accidere hoc in quibusdam animantibus mi-
nus perfectis, quod in fruticibus, & arboribus ordinarium est. Nam
quod D. Ambrosius lib. 5. Exameron cap. 20. D. Basilus homil. 8.
& orat. 19. de prouidentia, Origines contra Celsum lib. 1. Suetonius

Assertores
partis negati-
uæ.

Occurrit
obiectioni.

Leg. Isidorū
lib. 12. cap. 7.
Pierium lib.
12.

lib. 2. cap. 95. Blondus Flavius lib. 1. alijsque referunt, nempe vultu res absque mare concipere, iure optimo Aegyptiorum fabulam appellat Plutarchus. Nec verò id patres ut certum, sed ut vulgatum apud auctores, memorant.

Defensores
affirmatiuæ
partis.

Eorum fun-
damentum.

Oppositam sententiam, nimirum quod foeminae concurrunt activè ad generationem, tuentur Medici duce Hippocrate in libello de genitura, & Galeno lib. 6. de locis affectis cap. 5. alijsque in locis; neque Medici tantum, sed & Theologorum complures, ut Scotus in 3. dist. 4. quæst. unica D. Bonaventura quæst. 1. num. 31. Maior quæst. 3. art. 4. Ocham⁹ q. 3. Lichet⁹, Gabriel, 91. Bassol. Mairones, quib⁹ ad stipulatur quoque; Avicenna Can. 3. p. 20. etsi 9. de animalibus Galeno repugnarit. Idemque censuisse Democritum, Pythagoram, & Hipponem refert Mirandula lib. 1. de examine vanitatis cap. 16. Nititur autem hæc sententia contrario fundamento, nempe etiam foeminas verum semen edere; etsi minus perfectum, minusque efficax. Hoc verò citati auctores, præsertim Medici, multis manifestis indicijs ab anatomica experientia ductis convincunt, quæ in hunc locum afferre noluimus. Et tñ scriptis mandarunt Galenus lib. 2. de semine cap. 4. & è iuniorib⁹, qui eandem opinionem defendunt, Fernellius cap. 6. lib. 7. suæ Physiologiæ, Leuinus cap. 6. libri primi de occultis naturæ miraculis, Thomas à Vega in 6. librum Galeni de locis affectis, Vesalius lib. 5. de fabrica corporis humani cap. 15. Vallesius lib. 2. controu. medic. & Phil. cap. 7. Valleriola 1. lib. locorum cõmunium cap. 17.

Prima ratio.

Secunda.

Tertia.

Ut igitur argumenta à dissectionibus, & quarundam affectionum experimento desumpta omittam⁹; quod etiam foemina ad generationem activè concurret, hunc in modum ostenditur. Formas eiusdem speciei consequi solent potentia eiusdem rationis; sed mas, & foemina habent formas convenientes in eadem specie, ut satis constat, docetque Aristoteles libro 10. Metaphys. cap. 12. text. 25. & lib. 2. de generat. anim. cap. 2. item mas habet potentiam generandi, quæ ad producendam sobolem activè concurret; ergo eandem obtinebit etiam foemina, & eundem cõcursum præstabit, licet minus perfectè. Secundo, proles non solum patrem, sed matrem similitudine refert: Ea verò similitudo oritur à virtute formatrice: ergo non tantum pater; sed mater quoque eam virtutem obtinet, eamque semini indit. Tertiò, foemina in lito calore agit in materiam, in quam introducenda est forma fœtus, eiusmodi autem calor est una è dispositionibus, quæ formæ introductionem efficienter attingunt; igitur foemina per calorem à se productum attingit activè introductionem formæ; atque adeo productionem fœtus. Quod quid aliud est, quam activè concurrere ad generationem? Corroboraturque argumentum. Nam si sol dicitur una cum homine hominem generare, atque adeo ad generationem activè concurrere, idque non ob aliã rationem, nisi quia materiam fœt⁹ cælesti calore imbuit, promouetque ad recipiendã formã: non est cur mater, quæ in utero eandem materiam calore animali, id est suo afficit, eoque illi fomentum diu præbet, non censeatur ad eandem generationem activè concurrere.

ARTICVLVS II.

QVÆSTIONIS CONCLUSIO.

Explanatio argumentorum vtriusque partis.

QVI alicuius philosophi, quantumvis excellenti ingenio, & doctrina præditus sit, ita sententijs inhæret, vt ab eis nec latum discedat vnguem, is occasionem præbet existimandi ipsum nõ tam veritatem doctrinæ, quàm præiudicatam doctoris auctoritatem sequi. Quod à vero Philosopho, id est, veræ sapientiæ studioso, cui veritas amicior esse debet, quàm Plato, vel maximè alienum est. Eam ob causam fas erit nobis tum in hac controuersia, tum in aliquot earum, quas infra subiiciemus, interdum Aristotelem relinquere, vbi id per suaserit experientia, maximè artis anatomicæ, quæ post Aristotelis tēpora plus viguit, magisque in vfu fuit. Quia igitur argumenta, quæ à membrorum dissectionibus medici afferunt, planè comprobant gigni verum perfectumque semen à foeminis, et si minus perfectum, quàm à viris: quia item verum semen, actiuum est, vt fatetur Aristoteles lib. 1. de partibus anim. cap. 1. non videtur negandum; matrum semen actiuè concurrere ad generationem; ita vt ex vtroq; semine, tanquā ex duab⁹ causis instrumentarijs, partialib⁹, altera magis, altera minus perfectæ; quarum tamen vtraque alterius consortium, & operam ad generationem prolis necessario requirat, fiat vna causa totalis instrumentaria. Nec placet nobis sententia Caietani in secunda secundæ ad quæst. 154. art. 12. qui post longā disputationē conuictus argumentis partim ab anatomie, partim etiam à morali consideratione petitis, concedit contra Aristotelem necessariò edi à matribus verum semen, sed negat habere id vim actiuam, propterea quod foetus componatur tanquam ex subiecto ex materno semine, fierique non possit, vt agens, & patiens siue subiectum, idem sint. Quæ ratio si vim haberet, probaret etiam non cõstitui foetum ex paterno semine, cuius contrarium medici planè ostēdunt, vt patebit proxima quæstione, vbi hæc ratio à nobis diluetur.

Philosopho
charior veri-
tas, quam Pla-
to.

Improbatur
Caietani sen-
tentia.

Igitur ad fundamentum Aristotelicæ opinionis dicendū est id, quod circa generationem agit, & id, quod patitur, distingui inter se. Nam quod primò patitur est materia, è qua semen conficitur, videlicet superfluum alimenti, in quod vterque parens agit decoquendo ipsum, ei que seminale virtutem imprimendo: quanuis postea ipsum quoque semen agat per virtutem sibi à genitoribus inditam. Patitur quoque subinde materia, ex qua formatur foetus, in quam similiter agit vterque parens eam delineando, cæterisque idoneis qualitatibus imbuendo. Item in ipso semine, vt sequenti quæstione exponemus, quædā partes agunt, aliæ patiuntur. Postremò id, quod patitur, est proles, quæ

Eueritue Ari-
stotelicæ opi-
nionis funda-
mentum.

cum gignitur pati dicitur, quia generari est pati: agit verò uterque parens, quia generare, agere est. Quo liquet officium agendi, & patiendi distingui subiecto, nec probari ab Aristotele sequi ex opposita sententia idem eodem modo sumptum simul agere, & pati. Quo pacto intelligendū est philosophicum illud theorema, Non potest idem simul esse agens, & patiens.

Cur sola mater non gignat.

Ad secundum, & tertium argumentum respondemus licet mater concurrat actiue, non posse tamen per se solam generare; quia eius virtus imperfecta est, uti diximus. Quod si quis urgeat cum duæ causæ eiusdem speciei ad eundem effectum concurrunt, nihil repugnare quominus virtus eius, quæ imperfecta est, adeo crescat, ut eundem effectum per se solam queat producere, ut si duo saxū vehant impulsu decē graduum, quem ambo partialiter integrant, nullam esse repugnantiam, quominus impulsus vnus usque ad decimum gradum intendatur, sic ut absque ope alterius lapidem possit impellere. Quare similiter vim actiuam matris, si eam habeat, perfici posse, ut per se solam procreet. Occurrendum non posse dari eiusmodi virtutis incrementum in causis partialibus instrumentarijs, quarum vna necessario, & ex naturæ lege quoad suum concursum ab alterius consortio, & virtute dependet: quo modo se habent vis actiua vtriusque parentis, ut supra monuimus.

Solutio argumenti pro parte negativa.

Quia tamen Aristotelis sententia suam habet probabilitatem, eamque magni nominis philosophi, Theologi que defendunt, quo pacto oij contrariæ partis argumenta diluere nitantur, exponemus. Ad primum respondet S. Thomas 3. p. quæst. 32. art. 4. & Capreolus in 3. dist. 4. quæst. vnica art. 3. formas eiusdem speciei consequi potentias eiusdem rationis, hoc est, eiusdem naturæ specificæ, non semper tamen eiusdem perfectionis. Itaque etiam foeminae conuenire facultatem generandi; sed quæ imperfecta sit in genere potentiae actiuae (sicuti foemina est quid imperfectum in specie humana) & quæ non concurrat efficienter ad ipsam formæ introductionem, licet ad eam remotè præparet. Nāque ut in artibus ars inferior disponit materiam, superior verò formam inducit, uti Philosophus 2. Physic. cap. 2. text. 24. ait, ita virtus foeminae præparat materiam, ut loco citato D. Thomas ait, quod intellige non de integra, sed de partiali præparatione; ut in progressu ostendemus: virtus autem maris format materiam præparatam. Itaque actus, ad quos per vim actiuam mater influit, sunt illi, quos initio quæstionis retulimus, nempe concoctio sanguinis, eius euocatio ad locum generationis &c. non autem organizatio, quæ est proxima, præcipuaque dispositio ad formam.

Ferrariensis lib. 3. contr. gent. cap. 11.

Ars inferior materiam præparat, superior formam inducit.

De similitudine inter matrem, & sobolem.

Ad secundum respondent similitudinem inter matrem, & prolem remotè nasci ex illa vi actiua, quam dicimus matri erga materiam conuenire, qua nimirum per antecedentes dispositiones sic afficit materiam, ut talia sortiatur lineamenta, à virtute formatiua patris, cum hæc ad sobolem ipsi patri magis assimilandam non præualet, uti frequenter accidit. Itaque fatendum est similitudinem provenire immediatè a virtute formatrice, non tamen foeminae, cum hæc illi non competat, sed

viri

viri, quæ tamen à dispositionibus materiæ variè inflectitur, & modificatur ad hanc potius, quam illam effigiem exprimendam. Sed hæc ex occurſu dicta. Nam de causa adæquata prædictæ similitudinis inferius agemus.

Ad tertium dicendum licet fœmina per suum calorem agat in materiam, ex qua fœtus componitur; non tamen concurrere ad membrorum delineationem, nisi remotè, uti nunc exposuimus. Itaque eo argumento solum ostenditur concurrere fœminam aliquo modo actiue ad generationem; sicuti & Sol, ut causa vniuersalis, ad eandem actiue concurrat: non tamen probat exhiberi à fœmina eam actiuitatem, de qua controuersia est.

Postremò ad experimenta, quibus Medici nituntur, dicendum ijs tantum conuinci edi à fœminis quidpiam semini admodum affine, non tamen verum semen, quod duntaxat prolificum est.

Aduerte circa opinionem hanc, eius defensores existimare relationem, qua pater refertur ad filium, & eam, qua mater eundem respicit, distinguere specie inter se, ut expressè asserit D. Thomas 3. p. quæst. 35. art. 5. ad 3. Eorum ratio est, quia cum mater non concurrat actiue, nequit eius, & patris relatio idem habere fundamentum proximum; proindeque oportet inter illas speciei discrimen dari. Sed non videtur ijs auctoribus, si probabiliter loqui velint, hac via necessariò incedendum. In primis enim cum mater contineatur in diuisione illa relationum, quam tradidit Aristoteles lib. 5. Metaphys. cap. 15. & non in alio membro, quàm in eo, ad quod pertinent relata, quæ fundantur in actione, vel passionem, ut consideranti planum erit: negari non potest relationem maternitatis fundari in aliqua actione: nec enim fundatur in generatione passiva; cum mater, quæ mater, non generetur. Et verò non est cur non dicant fundari in actione ipsa generandi, ad quam, etsi mater non concurrat proximè, organizando materiam per vim formatricem semini insitam; concurrat tamen remotè; ita ut ad eam suo modo talis actio pertineat. Quare etiam relatio maternitatis in ea fundabitur, eritque eiusdem speciei cum relatione paternitatis, accidentario tantum discrimine ab ea differens. Quod si prædicti auctores omnem actiuitatem matri denegent ad actionem generandi; admodum improbabilis manet eorum sententia.

Quod fundamentum proximum habeat relatio maternitatis.

Q V Æ S T I O XXVIII.

E X Q V A M A T E R I A

coagmentetur fœtus,

ARTI;

ARTICVLVS I.

PROPOSITVR DVPLEX

sententia, vna Aristotelis: altera Medicorū, quæ verior, communiorq; habetur.

Opinio Aristotelis.



Aristoteles lib. 1. de gener. anim. cap. 20. & lib. 2. eiusdē opē vis cap. 3. docet materiam, ex qua fœtus componitur, esse fœmineum sanguinē; masculum verò semen quasi artificem sanguini occurrere, ei que vim, & energiam conferre, ac demum ex eo singula membra efformare; quod munus ubi præstiterit, censet euanesce- re illud in spiritum, flatumue, aut aliò dilabi, nec aliquid ex eo magis in rei genitæ substantiam abire, quàm ex fabro quicquam secedit ad statum materiam.

Legē D. Aug. lib. 83. quæst. 9. 36. D. Th. 3. p. q. 31. 32. 33. Cat. 2. 2. q. 154. 155.

Refellitur à medicis.

Huic sententiæ acerrimè contradicit Medicorum schola firmissi- mis argumentis ab experimento ductis, quæ apud eos legi possunt; quibus etiam ostendunt non resolui paternum semen eo modo, quem Aristoteles tradidit. Itaque ex Medicorum, & aliorum complurium doctrina, quæ verior, communiorque habetur, vtriusque parentis se- men vñ cum sanguine fœmineo in materiam fœtus transit: ita tamen, vt ex semine fiant solidæ corporis partes, vti ossa; ex sanguine autem carnosæ partes. Sicut enim post formationem, & animationem fœtus, eius ossa magna ex parte nutriuntur sanguine conuerso in medullam, quæ sanguine densior, & spissior existit; ita consentaneum videtur, vt ex compactiori, & densiori parte materiæ, coalescant ossa, ex tenuiori verò partes carneæ.

Hippoc. lib. de nat. hum.

Legē Arist. lib. 3. de hist. ani. cap. 20.

Ex quo san- guine fœtus materia coalescat.

Aduerte autem fœmineum sanguinē, ex quo fœtus partiatim cōpo- nitur, non esse impurum, & incoctum; sed optimæ notæ, qualem cō- uenit suppeditari à natura nouæ proli generandæ. Licet hic idem san- guis, cum non impenditur ad procreationem, sed statis, definitisque temporibus expellitur, deterior fiat, & ad corruptionem tendat; in quo statu cum est, menstruus appellari consuevit. Aduerte etiam cum dicimus fœmineum sanguinem, & vtriusque parentis semen in mate- riam fœtus venire, non esse id intelligendum in ortu animantium, quæ sponte absque maris, & fœminæ congressu nascuntur, cuiusmodi sunt anguillæ in genere aquatiliū, & in genere terrestriū lumbrici, aliaque plurima. Non enim hæc materno sanguine cōstare possunt, cum ma- tre careant; nec semine, cum ex putredine oriantur. Est ergo illis pro materia potissimum cōcretio terrea, & aquea, pro facultate autem for- matrice, quam parentes semini imprimunt, virtus elementaris, & cæ- lestis, maximè à sole, & luna tum luminis, tum aliarum latentium qua- litatum influxu deriuata. Similiter nec omnia animalia, quæ à mare,

Arist. lib. 2. de gener. ani. c. 4. Abulen. in cap. 22. Leuit. quæst. 14. & Math. c. 1. q. 34.

&c

& foemina procreantur, sanguinem in sua prima formatione pro materia habent; siquidem ea tantum ex sanguine formantur, quæ postea sanguine aluntur; liquet autem multa esse in omni genere exanguia, de quibus Aristoteles lib. 4. de histor. animalium cap. 1. Tribuit nihilominus ijs natura aliquid sanguini proportionem respondens, ut sepia atrum liquorem: quemadmodum & ijs, quibus cor, aut hepar negavit, aliud quid, quod harum partium vices obiret, elargita est.

Materia animalium ex sanguine.

ARTICVLVS II.

DVBI A QVÆDAM

Soluuntur.

DVO se se in præsentia offerunt, quæ explicationem desiderant. Alterum est, qui fieri possit, ut foetus ex toto semine tanquam ex materia, licet partiali, constet; si semen per virtutem formatricem sibi inhaerentem agit in totam materiam, & efficiens necessario à materia, subiectoque distinguitur, nec potest idem secundum eandem partem in se ipsum agere.

Primum dubium.

Alterum est cum in productione humanæ sobolis, ut docet Aristoteles lib. 2. de gener. animal. cap. 3. foetus primò obineat vitam plantæ, deinde animalis, tandem hominis, quoniam pacto semen in materiam illius plantæ transire queat. Si enim ita sit, oportet ortu plantæ semen ipsum corrumpi, atque adeò vim formatricem, quæ in eo insidet, pariter interire. Quo dato non iam supererit facultas, quæ alterius materiæ delineet, accommodetque ad receptionem subsequentiū formarum, quæ tamen ut specie differunt à prioribus, ita aliud membrorum opificium, aliaque organa requirunt.

2. Dubium.

Ad primum horum respondet Ferrariensis capit. 57. libri 2. contra gentes convenienter ijs, quæ tradit S. Thomas in eodem libro cap. 89. & de potentia quæst. 3. art. 9. & 11. in semine alias esse partes concretæ, crassæque substantiæ, alias spirituosas, & tenues; in his tantum esse vim formatricem, non in illis; has, non illas cedere in materiam foetus; denique has solum agere, illas pati. Quo fit, ut non idem adæquatè sit subiectum, & efficiens; nec idem secundum eandem partem, sed ratione diuersarum agat, & patiatur.

Responsio ad 1. dubium.

Iuxta hanc partium seminis differentiam censet Fernelius in libro de hominis procreatione cap. 13. interpretandum esse Aristotelem, dum ait non componi foetum ex materia seminis; nimirum loqui illum de semine non quoad omnes eius partes, sed quoad eas, in quibus inest virtus formativa. Quæ interpretatio ex eo potest suaderi, quia Aristoteles lib. 2. de generat. anim. capit. 4. affirmat ossa in prima constitutione gigni ex re siccâ seminis, & paulo post, nervos eodem pacto, quo ossa, & ex eodem seminis recremento constitui. Itaque non omnino excludit Aristoteles semen à compositione foetus nisi cum de

Interpretatio Fernelij in sententia Aristotelis.

Responsio ad
2. cub.

D. Thomas.

Refellitur o-
pinio Cai-
tani.

Quo forma
excellenter,
eo pluribus
eget organis.

Obiectio.

Dilutio.

illo loquitur præcisè secundum illam considerationē, quam diximus. Ad secundum respondetur ex D. Thoma quæst. 3. de potētia art. 9. in solutione 16. argumenti & 1. p. quæst. 118. art. 1. & lib. 2. contra gent. cap. 89. & Ferrariense in cōmentarijs eiusdem capituli, partes se-
minis subtiliores, in quibus est virtus formativa, ut diximus, post in-
troductionem formæ vegetātis adhuc superstites manere, in istque ser-
uari eiusmodi virtutē, quæ progrediente tempore materiā paulatim ef-
fingit, distinguitque organis ad formas, quæ post inducuntur, accom-
modatis. Aduertit autē S. Thomas loco citato contra gentes mēbrorū
delineationē non esse à virtute formatrice, ut à principe causa, sed ut ab
instrumento animæ generātis; itē eam virtutē, ubi suo munere perfū-
cta est, evanescente spiritu desinere. Quod non repugnat ijs, quæ tra-
diderat quæst. 3. de potentia art. 9. in solutione 16. argumenti, ubi do-
cuit virtutē, quæ est in semine, remanere etiam post aduentū animæ
rationalis; in priori enim loco intellexit non manere eandem numero;
in posteriori manere aliam, quæ in eius locū succedat. Non placet an-
tē quod Caietanus annotavit ad articulum primum quæstionis 118.
primæ partis, nempe virtutē illam, quæ succedit, esse eiusdem speciei
cum ea, quæ in semine fuit. Nam quod alterius speciei sit, ex eo con-
uincitur, quia virtutes generantis, & geniti sunt vitales, & ab essentia
viventium, ut eorum proprietates fluunt, quod virtuti in semen deri-
uatæ, ei que inhærenti non competit, ut superius diximus.

Monet quoque S. Thomas non esse mirandum, quod hominis cor-
pus & tam longa præparatione, & ante ortū aīæ rationalis delineetur;
primum quia quo forma est excellentior, eo maiorem organorum ap-
paratum, qui non nisi sensim perficitur, requirit. Deinde quia mini-
mè inconueniens est, ut corpus, seu materia, quæ est in potentia ad
formā, eiusque gratia disponitur, tēpore formam antecedit; licet ne-
queat prius tempore existere, si sumatur ut est actu formæ perfectæ:
sic enim est simul cum forma. Quare nec antequam informetur ani-
ma, dicitur corpus humanum actu, sed potestate solum; quia corpus
humanum actu appellatur id, quod iam re ipsa per animam rationa-
lem perfectum est.

Obijciēt tamen aliquis. Id, quod configuratur alicui, constituitur
actione eius, cui configuratur, ut cera, cui sigillum imprimitur, ac-
cipit effigiem ex impressione sigilli. Liquet verò corpus humanum,
& cuiuslibet alterius animalis, esse propriæ animæ configuratum: talis
est enim organorū descriptio, qualis ad animæ functiones administran-
das convenit: unde Aristoteles lib. 2. de anima cap. 4. text. 36. ait ani-
mam esse corporis sui causam: ergo anima humana efficit proprium
corpus, nec id ante eius creationem existit. Huic obiectioni occur-
rendum est animæ configurari corpus, ei que accommodari; non ta-
men ab anima geniti, sed ab anima generantis per vim semini manda-
tam, ut in superioribus declaratum fuit.

QVÆSTIO XXIX.

AN COR ANTE ALIA
membra efformetur.

ARTICVLVS I.

REFVTANTVR, QVI OMNIA
membra æquè primò confingi credidêre.

Varia de hac
re opiniones
refert. Ar. lib.
5. Metaph. c.
2.



IN hac dubitatione occurrit in primis eorum sententia, qui (referente Galeno in lib. cui titulus est, an omnes particulæ animalis, quod in vtero est, simul fiant) nullum corporis membrum cæteris prius gigni arbitrati sunt eo potissimum argumento, quod, ut aduertit Hippocrates ad initium libri de alimento, membra omnia indissolubili nexu inter se cohaereant,

Prima opinio.

& ad mutuam opem consentiant, ac veluti gubernatione quadam politica in commune totius corporis bonum conspirent. Quod si his opponas abortu, & dissectione parturientium exploratum esse quædam membra prius consistere, videlicet hepar, cor, cerebrum. Respondent prius quidem horum delineationem conspiciendam exhiberi, non tamen re vera priorem esse. Alioqui, cum hepar cordi, & cerebro alimentum; cor cerebro, & hepatis vitam; cerebrum, hepatis & cordi sensum impertiat; si horum aliquod prius extaret; id interim otiosum esset contra naturæ decretum, quæ nihil magis, quam inertiam, odit.

Ut membra
sint mutuis
auxilijs.

Hæc opinio parum verisimilis est. Primum, quia à communi Philosophorum sensu abhorret, ut constat ex ijs, quæ scribit Plutarchus lib. 5. de placitis cap. 17. Deinde quia, ut docet Aristoteles lib. 2. de generat. anim. cap. 1. cum per initia conformationis foetus, quorundam membrorum effigies perspicue visatur, aliorum non; futile est contra oculorum fidem asserere orta iam esse omnia; sed latere. Item quia in stirpium procreatione non omnes partes simul expressam figuram accipiunt; sed ex concepto visceribus terræ semine, ubi id cōputruerit, iaciuntur primum huc illuc fibræ, & radices; deinde assurgit truncus, explicantur rami, frondes, folia, ac tandem fructus. Quare cum stirpes, & animantes altricem animam cōmunem habeant; verisimile est talem progressum in animantium descriptione seruari.

Confutatio
superioris sen-
tentie.

Progressus in
procreatione
stirpium.

Deinde, quia sicut naturæ consuetum est totum animantis corpus sensum prouehere, & elegantiori in dies artificio expolire, donec ipsum

Ars naturæ
emulatur

ad perfectam absolutionem deducat; ita consentaneum videtur, ut quædam membra citius, alia tardius conformentur; uti etiam facere videmus artem naturæ æmulam, quæ in ædibus primò fundamentum, in naui carinam effingit, in pictura prius lineas rudes, & umbratiles ducit, & dum statuum ex ære conficit, non omnes simul partes elaborat, sed membratim eam coaptat à capite v. g. ducto exordio.

Politia mem-
brorum.

Nec propterea natura inertia incusari poterit, quod aliquod membrum existat, antequam alijs, ut pote nondum genitis, quorum tamen causa gignitur, utilitatem afferat. Quin potius providentiæ nomine commendanda erit, quòd ne præsentì necessitati desit, futuram antevertit. Nec necesse est, ut omnia membra statim à principio politicam gubernationem repræsentent; sed postquam omnia iam producta in vnum corpus coaluerint. Ita scilicet, ut inter conformationis exordia, prout vnumquodque primò genitum fuerit, ita alteri profit; postea verò, ubi omnia simul apta, & connexa erunt; omnibus singula, singulis omnia officij vicem præstent, uti ciues in Republica, & in concen-
tu fides.

ARTICVLVS II.

SENTENTIA HIPPOCRATIS, & Aristotelis, quorum ille hepar, hic cor primò effingi putat.

DEcreuimus articulo superiori non omnia animalium mēbra simul oriri; sed alia alijs prius. Nunc cuiusnam huiusmodi primatum deferre oporteat, videam⁹. Est igitur hac de re, ut pote, quæ in obscuro causam habeat, magna dissensio, ut præter alios Aristoteles lib. 5. Metaphysic. cap. 1. Laëtanctius in libro de opif. Dei cap. 12. & Plutarchus lib. 5. de placitis Philosophorum cap. 15. referunt. Empedocles teste Galeno in lib. de histor. philos. cap. 122. existimauit spinam primò quasi carinam in naui construui. Democritus, referente Plutarcho in libro de amore parentum erga liberos, credidit umbilicum primò formari modo anchoræ ne iactetur foetus in vtero; Alchmeon primò caput; alij magnum pedis digitum.

Sententia Hip-
pocratis, &
aliorum me-
dicorum.

Sed iam tota fere controuersia ad duo membra, cor videlicet, & hepar deuoluta est. Plerique medicorum secuti Hippocratem in lib. de natura pueri, & Galenum lib. de foetuum formatione cap. 3. primam delineationem hepatis ascribunt, docentque primis statim diebus con-
flari in vtero tres quasi bullulas; tum à septimo die vim formantem se-
mini insitam rudimentum quoddam viscerum exhibere. Deinde ex
crassiori materia primò iecur conflari; ex paulò tenuiori cor: denique
ex humore, qui altiore locum obtinet, cerebrum coalescere. Addunt
quoque medici huius sententiæ auctores licet eæ tres principes partes
cor,

Pro hac sen-
tentia lege Fet.
lib. 7. sup. Phy-
siol. c. 10. Do-
natum c. 2. de
vtero generan-
tibus.

De na-
te co-
lib. 3.
an. c.
1. de
an. c.

cor, iecur, cerebrum, priusquam umbilicus, aut cæterorum quicquam procreationis initium capiat; omnium tamen primum umbilicum integrè consistere, & absolui.

Quod igitur ante alia membra iecur efformetur, probant tum alijs experimentis; tum eo, quod scriptum reliquit Hippocrates lib. de natura pueri, ubi testatur se in genitura sex dierum vidisse rubrum, ac rotundum quiddam venularum lineamentis interlitum, quod procul dubio hepar erat; cum interim nulla appareret cordis delineatio. Deinde idem rationibus stabiliunt hunc in modum. Fœtus quandiu est, etiam antequam in lucem prodeat, nutritur, idque primo, cum prius vivat vita stirpis, cuius est tantum nutriri, deinde vita animalis: atqui fœtus non nutritur sine hepate: ergo nec sine hepate cohæret. Probat assumptio. Namque, ut in progressu demonstrabitur, hepar est officina sanguinis, & commune promptuarium, à quo alimentum post secundam concoctionem per venas, quæ ab ipso oriuntur, in totum corpus dispensatur, ut tandem per nutritionem in substantiam rei alimentæ commutetur. Adde cum natura, quæ paulatim proficit, à facilioribus ordiatur, & generatio hepatis multo facilior, ac promptior sit; quandoquidem, ut eius color testatur, gignitur ex sanguine absque magna commutatione, videri naturam ab hepate membrorum formationem auspiciari.

Experimentū
ab Hippocra-
to sumptum.

Prima ratio
pro sententia
Hippocr.

Secunda ra-
tio.

Nihilominus Aristoteles in lib. de iuventute, & senectute cap. 1. cor ante alia membra efformari censet, idque tum experimento, tum rationibus demonstrare contendit. Cor, inquit, animantium sanguine præditorum primò gignitur; quod etiam per ea constat, quæ fuim⁹ speculati in ijs, quæ dum adhuc fierent, nobis vidisse contigit: quare & ijs, quæ sanguine carent, id primò fieri necesse est, quod vice cordis subrogatur. Idem etiam docuit lib. 3. de part. anim. cap. 4 & lib. 2. de generat. anim. cap. 1. & 4. Cum Aristotele sentit Avicenna Fen. 21. tert. Can. tract. 1. cap. 2. D. Basiliius homil. in Psal. 1. D. Thomas in secunda secundæ quæst. 122. art. 2. & de potentia quæst. 3. art. 18. Magnus Albertus lib. 13. de animalibus. cap. 4. Aphrodisæus in suo primo libro de anima. Dinus relatus à filio lib. 1. summæ tract. 4. quæst. 39. Guevara lib. 3. defens. Galen. cap. 4. Garbius lib. 1. tract. 4. quæst. 49. Plinius de hist. nat. lib. 11. cap. 37. & alij. Quæ opinio hunc in modum suadetur, Nullum corporis membrum sine calore nativo sustentatur, adeo ut eadem sit & caloris, & animalis extinctio: sed nativus calor dimanat à corde, ut à fonte, indeque in totum corpus influit; ergo cæteris membris efformandis, tuendisque necessarium est cor; ex quo sequitur id primò effici.

Opinio Ari-
stotelis.

Sectatores A-
ristotelis.

Prima ratio
p Aristotele.

Deinde id primò constat, quod postremò deficit, sicut & in artefactis videmus: sed cor ultimò deficit; quandoquidem omni tum hepatis, tum sensuum functione abolita, adhuc cor palpitareprehenditur, at ubi primò cordis motus cessat, emoritur animal, ut & medici ipsi fatentur, & experientia docet: ergo cor primò constat.

Postremò idem sic confirmatur, Ad hepar spectat nutrimentij sanguinis.

sen-
Fer.
Phy
Do
2. de
ica.

De necessitate
cordis Arist.
lib. 3. de part.
anim. 2. & lib.
1. de generat.
anim. 2.

sanguinis confectio, ad cor arterialis sanguinis, & spirituum generatio; sed foetus in primo illo vitæ exordio non requirit confectioem sanguinis nutrimentitij factam ab hepate, cum interim ei à matre alius sanguis ad alimentum suggeratur; requirit tamen arterialem sanguinē, & spiritus, quibus potissimum vita continetur, quique non nisi a corde generantur; potest igitur foetus sine hepate vitam exordiri; non tamen sine corde. Hæc tamen ratio, quatenus sumit confectioem sanguinis nutrimentalis esse ab hepate, repugnat doctrinæ Aristotelis existimantis, ut progressu magis patebit, in corde confici tam arterialem, quam nutrimentalem sanguinem. Unde & lib. 2. de generat. anim. cap. 1. probat cor primo generari; quia nutriendi, augendi que principium est.

ARTICVLVS III.

PROBABILE ESSE COR;

probabile item iecur primo gigni: vtriusque
partis argumenta probabilia
tantum esse.

Nonnulli cum superiora argumenta perpendissent, in eam venire sententiam, ut existimarint neque hepar, neque cor prius; sed vtrumque simul delineationem capere; eo quod neutrum sine altero coherere, aut propria munia obire possit: quod fuerat olim Galeni iudicium primo libro de spermate cap. 7. idque præter rationem nequaquam videri scripsit Fernelius lib. 7. suæ Physiologiæ cap. 10. Quia tamen duæ aliæ sententiæ, quarum argumenta superiori articulo retulimus, communiores sunt, & vtraque magnam habet probabilitatem, earum rationes diluemus, ut quam quisque voluerit, tueri possit.

Opinio Galeni.

Responsio ad experientiam Hippocratis

Solutio primi arg. pro sententiâ Hippocratis.

Ac primum ad Hippocratis experientiam, dicimus Aristotelem quoque testari contrarium se fuisse expertum, cui eo maior hac in re fides haberi potest, quod perlatis ad se iussu Alexandri regis ex toto Asiæ, Græciæque tractu animalibus, id multo frequentius, ac in pluribus animantium speciebus explorare potuit. Ad primam verò rationem dicimus licet foetus dum vivit, nutritionis munus obeat; non tamen necessarium esse, ut sanguine, quem ipse virtute hepatis confecerit, nutriatur; sat enim est alio eo, quem ad id per umbilicum à matre accipit; dicitur autem foetus primo stirpis, deinde animalis vitam vivere, non quod postquam formam animalis obtinet, ante omnem cordis functionem nutriatur; sed quia prius habet formam plantæ, cuius est tantum nutrirī, & angescere. Avicenna Fen. 21. tertij Canonis tractu primo, cap. 2. ait foetum per primos dies, dum adhuc informis est, & delineari tantum partes incipiunt, nullam substantiæ defluxum pati

pati, qui aliunde compensari debeat, proindeque non illi opus esse alimento, aut nutritione. Non tamen placet hæc sententia, quia ut suo loco ostendemus, omne vivens dum vivit, nutritur, & à primo vitæ exordio materiæ dispendium subit.

Ad alteram rationem respondemus naturam ordinariè progredi à facilioribus, sed interdum illa, quæ magis operosam confectionem requirunt, prius moliri, cum videlicet ea magis necessaria sunt; quandoquidem ordo providentiæ postulat, ut necessitatis potius, quam facilitatis ratio habeatur.

Ad ea, verò, quæ pro altera quæstionis parte adducta sunt, respondendum est in primis quod ad experientiam attinet, fuisse quoque in ea genitura hepatis delineationes, sed præ exiguitate non conspicuas. Ad primam rationem dicendum, foetum, etiam sub forma animalis, duplicem habere statum; vnum primo vitæ exordio imperfectum, & inchoatum; alterum decursu temporis perfectiorem. Et in priori quidem, quia tunc solum nutritur, non egere respiratione, quæ ministerio pulmonum fiat, nec arteriali sanguine, aut spiritibus vitalibus, caloreque influenti; sed calore insito duntaxat, quem à parentibus communicatum & singulis membris à primo ortu inesse constat. Nam quod eiusmodi calor absque alio, qui à corde influat, ad imperfectum illum vitæ gradum, & ad nutritionem pro tempore obeundam sufficiat, argumento sunt stirpes, quæ ope solius insiti caloris, hoc est, absque calore eis ab aliqua ipsarum parte communicato, opitulante tamen ætherio calore, qui etiam animantibus subuenit, vivunt, nutriunturque. Et verò licet principio mater sanguinem ad alimentum foetui suppeditet; adhuc nihilominus foetus proprii iecoris officina indiget, tum ut maternum illum sanguinem sibi accommodet, tum ut inde ipsum per venas distribuat, quæ sine iecore constare non possunt, cum ab illo ortum capiant. Nec propterea quod ultimum cor deficit, necesse est, ut primo oriatur. Nam cum vita initio imperfecta sit, ut animal vitam inchoet, tenuia exordia satis sunt; ubi autem ad perfectiorem statum evasit; plura, ut continetur, requiruntur. Quo fit, ut animal sine corde vitam auspicietur; non tamen sine cordis beneficio vitam seruet; atque adeo deficiente corde moriatur. Ait quoque Galenus 2. de placitis Hippocratis, & Platonis ex eo quod primum omnium particularum moveri cor incipiat, atque ultimum cesset, rectè colligi id motus initium esse; non tamen omnis, sed eius, qui in pulsibus inest.

*Solutio 2.
Responso ad
arg. pro opi
nionem Aristo
telis.*

*De calore in
sito, & influ
ente.*

*Cor ultimum
deficit, non
tamen primum
oriatur.*

Galenus.

*Hæc intelli
genda cum
ea modera
tione, quæ tra
ditur cap. 5.*

QVÆSTIO XXX.

CVR FILII PARENTIBVS,

alijsve similes, aut dissimiles nascantur.

ARTI.

ARTICVLVS I.

TRADVNTVR NONNVLLÆ
huiusrei causæ.Triplex simi-
litudo.

TRiplex, vt alia omittamus, similitudinis genus est: vnum in specie; alterum in sexu; tertium in effigie. Primæ similitudinis causa, est natura ipsa agētis vni- uoci, quod ita suam determinat actionem, vt singula- re eiusdem naturæ specificæ producat. Secundæ causa est ea, quam ex Aristotele, & D. Thoma superius tradidimus, de qua etiā Galenus lib. 2. de semine cap.

4. & 5. Lactantius lib. de opificio Dei, cap. 12. M. Albertus lib. 16. de animalib. tract. 1. cap. 14. & lib. 18. tract. 1. cap. 2. Alensis 2. p. quæst. 89. memb. 4. Marsilius in 2. sent. quæst. 13. art. 1. Aegidius dist. 20. Maior eadem dist. quæst. 1. Quænam autem tertiæ similitu- dinis causa existimāda sit, quæstio est per obscura, quam, præter alios, ex professo tractat Aristoteles lib. 4. de generatione anim. cap. 3.

De tertia simi-
litudine Arist.
9. de anim.
Gal. lib. de
liber. ad Piso-
nem cap. 14.
Aphrod. sect.
8. probl. 20.
Mirand. 1. de
Exam. van. c.
16. Alb. loc.
sit.

De admirabi-
li facierū va-
rietate, & dif-
ferentia.

Sciendum autem in primis est dissimilitudinem in vultu, & illam prope infinitam, ac mirabilem formarum, seu facierum varietatem, quam videmus, vnum esse ex ijs, quæ diuini numinis prouidentiam demonstrant, vt D. Nemestius in lib. de animæ facultatibus cap. 42. ait: aliter enim neque familiarem ab inimico, neque vxorē ab aliena, neque filium à seruo internoscere quis posset; ex quo magna vitæ incommo- da, & ingens humanarum rerum perturbatio sequeretur.

Vnde colorū
diuersitas.

Deinde aduertendum quod ad similitudinem ipsam attinet, eam in duobus potissimum consistere, in colore, & membrorum figura, ac lineamentis. Communis autem causa, è qua proximè colores nascun- tur, est temperamentum quatuor primarum qualitatum, ex quarum permissione colorum varietas existit. Qua de re Aristoteles in lib. de coloribus, si eius est illud opus. Communis item causa delineationis, & figuræ membrorum, est virtus formatrix à parentibus semini im- pressa, vt supra docuimus. Princeps verò causa temperamenti efficiēs sunt progenitores, qui vt compositum gignunt, ei que esse conferunt, ita quæ ad illius conseruationem requiruntur, quorum vnum tempe- ramentum est, tribuere debent. Ijs quoque accedit soli, cæliq; natura, & conditio, atque influxus corporum cælestium, quæ vt ad hominum ingenia, ita & ad qualitatum compositionem immutandam, modificā- dam uē non parum conferunt, vt testatur experientia, docentq; Plato 5. Dialogo de legibus, Aristoteles 7. Polit. cap. 7. Ptolomeus in 2. tractatu quadripartiti, Plutarchus 5. lib. de placitis cap. 5. Cicero. 1. de diuinatione, & alij.

Legem Alb.
lib. 8. de ani-
ma lib. tract.
1. c. 4. & lib.
22. tract. 1. c.
3.

Causa simili-
tudinis in co-
loribus.

Igitur causa principalis proxima, & ordinaria, ob quam filij paren- tes colorū similitudine referunt, sunt ipsi parentes, immediata verò, & minus

hæc
Mæ
in l
lib.
lib.
c. 1.
m. c.
nem
inter
caus
fect.
quol
hæc

Huius rei
exempla solio.
in Polyh. c. 5.
Leg. etiā D.
Tho. 10. 2. d.
30. q. 2. a. 2. ad
4. Aug. ead. d.
Rich. q. 2. cir-
ca 5. princ. ad
7. Maiorem
quæst. 6.

minus præcipua, est conveniētia nativi tēperamenti, in quo nūc pater-
na, nūc materna vis ad propriū colorē imprimendū excellit; nūc ambæ ex
æquo influunt. Sed quia prædicta qualitatū complexio non semper
talis est in sobole, qualis in parentibus; sed qualis in aūo, aut extraneo;
quia ob causā alicuius incidentis concursus, ad cognatam, aut exter-
nam personam inflectitur; inde est quod non semper filij parentes, sed
alios colore reddunt. Cuius rei illustre fuit exemplum Nicæi nobilis
Pyctæ Byzantiij geniti, qui, ut refert Plinius libro 7 Naturalis hist.
cap. 12. adulterio Aethiopis nata matre, nihil à cæteris colore differe-
te, ipse atricoloris filium genuit.

Qui ex utro-
que parente
candido in
aūo Aethio-
pem de gene-
rauit.

Similiter quod ad membrorum figuram spectat, eius præcipua
causa sunt parentes; instrumentaria verò, & immediata est virtus for-
mativa, cuius ministerio parentes delineationem similem suā in fœtu
consignant, ut ij, qui sigilli interuentu suam imaginem in cera expri-
munt. Nonnunquam verò ad id alter parentum maiorem, nonnun-
quam ambo parem efficacitatem conferunt, ut de coloribus diceba-
mus, & hæc est causa ordinariæ similitudinis secundum membrorum
effigiem inter natos, & parentes. Sed interdum filij, quasi neglecta pa-
rentum specie, proavum v. g. æmulantur: quod ita nonnulli fieri ex-
plicant, ut quemadmodum imaginatrici potentia importunè se se in-
gerit imago, quæ multo ante musta fuerat, oblitescēte ea, quæ recē-
ter obsignata est: ita vis formatricis facultatis à proavo in posteros
propagata (quæ cum genitoris similitudinem intenderet, neque
in filij, neque in nepotis ortu id assecuta est) in pronepotis gene-
ratione quasi reuiuiscat, & excitetur, eumque proavo similem red-
dat. Denique non raro accidit, ut virtus formativa aliunde inter-
polata digrediat, ad omnino extraneam, & ad monstrosam mem-
brorum effigiem exprimendam, ut in Physicis exposuimus.

Causa simili-
tudinis in æ-
tate compo-
sitione.

lib. 2. cap. 9.
q. 5. art. 2.

ARTICVLVS II.

QVANTAM IN RE

proposita imaginatio vim
habeat.

hæc re Mich.
Med. d. c. 11.
in Deū fide
lib. 2. i. cum
lib. 3. de oc-
cul. natura
m. c. 1. Caia
neus lib. de
intellectu, &
caul. m. c. 1.
lect. Mirad.
duobus lib.
huius arg.

IA M verò plurimis enētis deprehensum est parentum imagina-
tionem ad temperamentum, & ad vim formatricem modifcan-
dam, atque inflectendam, mirabilem vim habere; adeo ut si nimis
vehemens, & intenta sit; nonnunquam rei cogitatae figuram, etiam
alienam, & peregrinam, fœtui inducat. Sic accidit aliquando, ut
ex utroque parente albo ater filius gigneretur, quod mater Aethiopem,
quem in cubiculo depictum habebat, imaginatione versaret. Quia

Cc &

Plinius.

& gallinam, quæ inter concipiendum aspectu milui territa fuit, pullū ferunt exclusisse miluino capite. Huc pertinet illud Plinii cap. 12. libri 7. naturalis histor. hausta sub ipso conceptu imago, similitudinū reputatio est. Cogitatio enim utriusque parentis animo subito transvolans effingere similitudinem existimatur. Hinc nonnunquam videmus ex albis parentibus in Aethiopem partum ipsum degenerare. Sūntque plures in homine, quàm in cæteris animalibus, differentiæ, quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas, & ingenij varietas multiformes notas imprimit, cum cunctis animalibus immobiles sint animi, & similes omnibus, singulisque in suo cuique genere. Hæc ille, quæ partim videtur accepisse ex Aristotel. in problem. sect.

D. Thomas.

10. problem. 12. D. etiam Thomas in 2. sent. distinct. 20. quaestione 2. artic. 1. asserit in statu innocentia nunc mares, nunc fœminas pro parentum arbitratu fuisse procreandos; quia tunc, inquit, corpus animę perfectè obediret. Idemque repetit prima parte. quaest. 99. art. 2.

Lege Aeg. in 2. d. 20

Prima opin.
d. modo, quo
imaginatio
rem transmutat.

At enim quonam pacto imaginatio tantam vim exerceat, difficile explicatu est. Quidam ita opinantur. Apprehendit mater intenta cogitatione v. g. formam Aethiopis, eiusque imaginem imprimit in spiritibus, quibus cerebri meatus referti sunt: ea deinde imago spiritibus quasi vehiculo ad conceptionis locum perlata, materiam fœtus nigro colore in futurum imbuat, vimque formatricem semini inhaerentem ita modificat, ut quæ fœtum parentibus similem fœtura esset, non nisi qualem prædicta imago repræsentat, effigiet; sicque accedit ut fœtus in Aethiopis formam degeneret. Itaque admittunt huiusce opinionis auctores posse imaginationem qualitatem aliquam, ut colorem & figuram per se producere. Quibus adstipulatur D. Augustinus 3. de Trinitate cap. 7. ubi exponens quomodo oves Iacob ex contuitu virgarum conciperent diuersi coloris fœtus; Ut de varietate, inquit, virgarum, pecorum conceptorum color aliquid duceret, fecit hoc anima gravidæ pecudis per oculos affecta forinsecus, & interius secum pro modulo suo formandi regulam trahens. Eandemque sententiam inculcat lib. 11. eiusdem operis cap. 2. hisce verbis. Voluntas circa imaginem sensui impressam tantam vim habet, ut, si admodum violenta sit, ubi non resistit durior, pigriorque materies visibilem speciem, coloremque commutet.

Secunda opinio.

Cæterum D. Thomas lib. 3. contra gent. cap. 103. disputans contra Auicennam, qui animam sola imaginatione non modo suam, sed alienū etiam corpus alterare aiebat, statuit potentiam imaginatricem per se, ac vi sua nullam producere qualitatem, sed eatenus dici alterare; quatenus spiritus, & sanguinem, ac humores ciet, ex quorum vario motu, & coitione variæ in corpore qualitates existunt. Illud verò pro hac D. Thomæ opinione est, quod non admodum verisimile videtur imaginem coloris, in qua color diminutum, & imperfectum, & tantum, uti vocant, intentionale esse habet, verum colorem posse gignere; alioqui cur non semper imago coloris expressa ab anima idem præstet?

De hac Aule.
& Arabum opinio
Ficinus lib. 11. de immortalitate
cap. 4.

Dubium.

Dicen-

Dicendum tamen quod nonnulli inquirunt, ut substantia interuentu accidentis substantiam gignit, ita non debere mirum videri, si anima per intentionale, & adumbratum esse rei, verum ac perfectum eius esse producat, non quidem semper, id enim negat experientia, sed nonnunquam, & certis quibusdam subiectis ad id aptis, ut in foetum materia, quæ tenuis, & flexibilis est. Præsertim quod si imaginatio, ea duntaxat ratione, quæ a D. Thoma assignatur, corpus immutat, non apparet quo pacto effigies, & color, aliaque eiusmodi accidentia præconcepta in materiam foetus inducantur, quæ tamen re vera induci, testis est experientia. Quare hæc opinio nobis magis arridet, maxime cum eius auctorem, præter alios, habeamus D. Augustinum loc. cit. ubi ait imaginem sensui impressam colorem commutare. Quod non ita est accipiendum quasi imago coloris, quæ in oculo recipitur, immediate similem gignat colorem, sed mediatè, quatenus videlicet illius interuentu, seu per aliam speciem ab illa derivatam imaginatio (ut primo loco eorum, quos citauimus idem Augustinus indicat) colorem illum apprehendit, quem subinde in materiam foetus imprimit modo ante explicato.

Solutio du-
bii.

Legem M. Alb.
lib. 22. de ani-
malib. tract.
1. c. 5.

Capitis quinti Explanatio.



Estat de accretione a) Differunt hæc de generatione, & alteratione: aggredimur nunc ad disputandum de accretione, & decrectione: duoque tractanda proponit. Alterum, quo differant a generatione, & alteratione: alterum, quo pacto res augeantur, & diminuatur. Quod ad primum attinet, in dubium vocat, num prædictæ mutationes solo termino ad quæ, an aliter quoque, hoc est, modo, quo persiciuntur, inter se differant, atque, utroque, differre. Termino ad quæ, quia generatio tendit in substantiam; alteratio in qualitatē; accretio, & decrectio in quantitatem. Modo, quia cum res gignitur, non necessario locum mutat, ut cum ex homine cadaver fit. Similiter etiam quod alteratur, potest enim nihil mutato loco alterationem subire, ut

Quo pacto accretio & decrectio a generatione, & alteratione differant.

C A P. V.

Text. 25.

Restat de accretione dicamus, quoniam a generatione, & alteratione differat, & quo pacto vnumquodque eorum, quæ suscipiunt incrementum, augeatur: & quedam eorum, quæ decrescunt, diminuatur. Primo itaque considerare oportet utrum mutua earum inter se differentia in eo solum sita sit, circa quod versari solent, verbi gratia, utrum eo solum inter se dissidiat, quod ea mutatio qua ex hoc in hoc tendit, puta ex substantia potentia

cum Socrates eodem vestigio consistens exaltet. At quod augetur, ut in ampliore molem funditur, ita maiorem loci capedinem exposcit, atque adeo locum mutat. Quod item ei, quod minuitur, suo modo accidit.

Ut locum mutant quæ augentur, & decrescunt.

b At alio, quæ modo fertur.) Ostendit aliter mutare locum locum, quæ augeatur, vel minuat; aliter ea, quæ feruntur, quo

tu recto, aut circulari. Nam quæ feruntur motu recto totum locum relinquunt, quæ circulari, non variant locum, nisi ratione partium, cum ipsam totam non aliò demigrent sed in eodem circulo versentur: at quod accretionem, vel decrectionem subit, neque ex toto mutat locum, neque in eodem semper manet; sed cum accrescit, maiorem, cum decrescit, minorem locum vendicat.

c At id circa quod) Accedat ad alteram partem propositæ disceptationis, atque, in primis, summat accretionem versari circa magnitudinem; tum querit aut res sumant incrementum per id, quod est potentia magni-

Accretionem versari circa magnitudinem.

magnitudo, ita ut id actu magnitudinis expers sit; an per aliud quidpiam. Quod autem primum dici non possit, ostendit, quia id vel esset materia separata, vel in alio existens. Non posse esse materiam separatam probat, quia tunc vel nullum haberet locum, quasi punctum, aut vacuum: vel esset corpus sensum omnem fugiens. Quæ duo à veritate quam maximè sunt aliena. Nam si id, quod augetur, & gignitur, locum vendicat, etiam id, ex quo incrementum sumit, & generatur, in loco erit, siue per se, siue ex accidente. Item si datur corpus, id in aliquo ente naturali erit, tale autem corpus necessariò monet sensum.

d At verò si sit in aliquo > Refellit alteram partem, probans illud magnitudinis expers non posse esse materiam existentem in alio; ita tamen, ut nihil eius sit, nec pars, neque accidens.

Si enim aliquid foret tunc non potentia, sed actu esset. Quod ergo non ita in alio existat, probat ex incommotis, quæ inde sequerentur. In primis enim posset dari generatio unius ex alio non corrupto. Nam cum v. c. aer ex aqua gignitur, fieret aer ex materia existente in aqua; quæ materia, cum neque esset pars, neque accidens aque, oportet aquam integram atque incolumem remanere, utpote cui neque forma, neque aliquid aliud adimeretur. Secundò, posset in vno composito esse infinite materie, cum nihil eius sint, nec una alteram excludat, siquidem non sunt actu corpora. Tertio, deberet id, quod gignitur, exire ab eo, ex quo gignitur, ut aer ex aqua, tanquam ex vase, nullam prorsus mutationem aqua subeunte. Quæ omnia cum maximè absurda sint, planè concluditur non dari materiam separatam, sed existentem in compositis physicis, ut earum partes quæque in genito, & in corrupto eadem se sit, ratione tamen diversa.

in substantiam actu, generatio sit: quæ verò circa magnitudinem versatur, accretio & decretio: quæ autem circa affectum alterationis atque earum, quæ posteriore loco dictæ sunt, utraque etiam ex hisce, quæ potentia sunt, ad ea, quæ sunt actu mutatio sit: an etiam mutationis modus differat? Nam nec id, quod alterationem subit, nec id, quod generatur, necessariò mutari loco cernitur quod autem accrescit, aut decrescit, cernitur. b At alio, quàm quod fertur, modo: quod enim fertur tota mole locum mutat: quod autem accrescit perinde atque quod distendi, produci que solet: hoc enim manente, partes aliò, non sicuti globi partes, migrant, suumque deserunt locum: nam globi partes, toto manente equali in loco, locum ex loco mutant: at partes eorum, quæ augetur, semper in ampliorem locum vergere solent, & eorum, quæ decrescunt, in minorem. Generationem igitur, alterationem & accretionem non solum obiecto, sed ipso item mutationis modo differre, perspicuum est. c At id, circa quod accretio, decretioque versari solet (versari autem videtur circa magnitudinem) utro modo accretionem, decretionemve subire existimandum est: verum, inquam, ex potentia quidè magnitudine, ac corpore, sed actu nec corpore, nec magnitudine corpus fieri, an non putandum est? Atque cum hoc bisariam dici cōtingat, utro modo sit accretio? utrum ex separata ipsa per se materia, an existente in alio corpore? an neutro modo fieri queat? nam si separata sit, aut nullum occupabit locum, veluti punctus quidam, aut vacuum, vel corpus non sensibile erit. Horum autem alterum non contingit, alterum necesse est in aliquo esse: quod enim ex eo oritur, id sepe alicubi erit, quare & illud aut per se, aut per accidentia. d At verò si sit in aliquo, & ita quidem sciunctum sit, ut nihil illius, aut per se, aut per accidentia sit, multa profectò vel quæ fieri nequeant, evenient. Dico autem, ut si ex aqua fiat aer: non id erit aqua mutatio-

Text. 26.

Text. 27.

Text. 28.

Materia incrementi quæ sit.

e At verò neque puncta > Ostendit superioribus argumentis probatum etiam relinquere neque puncta, neque lineas esse materiam corporum, è qua fiat augmentum. Oportet enim hæc aut separatim per se consistere, aut in aliquo corpore esse; atque ita colligerentur eadem prope incommoda, quæ superius. Non igitur isthæc sunt materia incrementi, quam quaerimus, sed potius id, cuius hæc ultima, seu termini sunt, hoc est, in quo inherant puncta, & superficies, ut in subiecto, id est, materia affecta quantitate.

f Quæ nec sine affectu > Materiam, qua res incrementum suscipit, esse quantitate præditam ex eo confirmat, quia cum materia nec sine qualitatibus, nec sine forma substantiali coherere valeat, sit ut nequaquam existat sine quantitate, cuius interiectu qualitates recipit, & cuius

cuius etiam interuentu ad diuersas formas substantiales excipiendas opus est. Quod verò absque forma substantiali consistere non possit, ex eo suadet, quia quicquid gignitur, fit ex aliquo corruptionem subeunte, quod formam substantialem obtinebat; fitque ab aliquo agente actu, quod formam inducit (siue id sit eiusdem speciei, aut generis cum re producta, ut cum leo leonem generat; siue non; sed tantum habeat vim ad id efficiendum, uti habet piper ad calorem generandum, quo actionis modo potest calidum fieri à non calido, durum à non duro, hoc est, à non habente actu calorem, aut duritiem formalem) Ex his autem necessario consequitur nullius agentis actione materiam omni forma exui, sed vni formæ alteram succedere. Itaque quod materia absque omni qualitate non sit, ea ratione ostendit, quia, cum idæ Platonice non

Quicquid gignitur è re corrupta fit.

Nō dari idem. as Platonicas.

tationē subeunte; sed quia in aqua, ut in vase, materies eius est. Nihil enim vetat, infinitas esse materias, quare & actu fieri. Adde quod nec ita aer ex aqua oriri videtur, ut permanente aqua aer inde egrediatur. Satiùs igitur fuerit inseparabile omnibus materiā tribuere: utpote quæ vna numero, eadēq; sit, ratione nō vna. c At verò nec puncta, nec lineas, corporis materiā ponere iisdem de causis oportet; sed cuius vltima sūt hæc, id materies est, & quæ nec sine affectu vnquā nec sine forma esse potest. Gignitur igitur absolute aliud ex alio, id quod alio quoq; loco iam definitū est. Atq; ab aliquo actu existente, quod eiusdem sit aut generis, aut speciei, ut ignis ab igni, aut ab homine homo. Aut ab actu idcirco enim à non duro fit. Cum autē & corporeæ substantiæ materies sit corporis iā talis (nullū enim est cōmune corpus) eadē & à magnitudine, & ab affectu, ratione quidē, non itē loco separabilis est; nisi & ipsi quoq; affectus separabiles sint. P atet igitur ex his, quæ adducimus, accretionē nō esse mutationē è potentia quidē magnitudine, actu verò nullā habēte magnitudinē: quādoquidē quod cōmune est, separabile esset: hoc autē esse nō posse, dictū iam est. g Præterea talis mutatio accretionis propria nō est, sed generationis. Nā accretio magnitudinis, quæ in quopiā inest, augmentatio est. Decre- tio verò, eiusdem diminutio. Quāobrē id, quod accrescit, magnitudinē quandā habeat oportet. Proinde nequaquam cōuenit, accretionē è materia, quæ magnitudinis sit expers, ad actū magnitudinis esse: potius enim esset generatio corporis, nō accretio. h Potius itaq; sumamus oportet quasi tractates ab initio quæstionē, qualis accretio, decretiōq; eius causas querim⁹, existat. Igitur eius, quod accremētū suscipit, pars quæuis augeri videtur. Atq; pari modo in decretiōne minor euadere. Præterea accedente quopiā accrescere, & abe-

detur, nulla esse potest materia, quæ nō sit alicuius singularis sensibilis, & ex cōsequenti habētis aliquā qualitatem subiectā sensui. Quibus ita constitutis disputationis summā facit, concludens nihil posse ex materia non actu quāta augescere: quia sequeretur materiam, quæ cōmune est formarū receptaculū, separari posse ab omni forma, quod impugnatū fuit. g Præterea talis mutatio) Rursus alia ratione cōfirmat materiā, quæ res incrementū subit, nō esse à magnitudine separatā, videlicet, quia accretio nō est generatio rei, sed nouæ quantitatis accessio, quare oportet id, quod re augeret, aduehere secum quā- titatem, alioquin non rem maiorem efficeret.

Accretio, nō uē quantitatē accessio.

h Potius itaque) Propositam quæstionē de modo, causisque accrementi, & decremēti, à primis ini- tijs tractaturus hypothesi quasdam subijcit. Prima est. Omne, quod augetur, aut minuitur secū- dam quālibet partem augeri, minuique. Secunda, Accretionem necessariō fieri recepto aliquo in singulis partibus, quæ auges-

cunt, pariq; modo decretiōnem fieri aliquo abeunte.

i Itaq; aut incorporeo; Vterioris explicationis gratia redit ad superiorem dubitationē de materiā quāta, petitque nū id, quo res augetur, incorporeū sit, id est expers magnitudinis, an corporeū. Quod primū dici nequeat, inde cōprobat, quia admittenda esset materia absque omni forma, ut superius deductum fuit. Obijcit tamen in contrariam partem; quia si res quanta re quanta augescit, cū secundū omnem sui partem aliquo de nouo adueniente augetur, ut paulo ante suppositum, erunt simul duo corpora, sequē duæ magnitudines permeabunt, quod fieri nequit.

Obiectio.

k At verò nec accretionē) Diceret quispiam cū ex aqua gignitur aer, augeri equam nullius nonē partis accessu: quod secūde hypothesi repugnat. Occurrit Aristoteles negandū id, quod assumitur. Etenim quod augescit non interit, sed idem perseverat, aqua verò, cū in aerem

Diffutio ob- iectionis.

mutatur, interit. Quare minimè augebitur: sed neque accretio: quoniam non existit in progressu huius mutationis; sed in eius termino duntaxat. Itaque nihil in ea incrementum sumptum, nisi forte corpus aliquod manens sub utroque termino. Verum quod hoc dici non possit ostendit, quia esto tale corpus in natura rerum existeret, non verè tamen augeri diceretur, aut imminui; quia inter alia, quæ ad hoc requiruntur, unum est, ut rei aliqua pars materiz quantæ denud accedat, vel recedat, quod tamen qua ratione tali corpori eveniat non cernimus. Notandæ sunt autem tres conditiones ad accretionem necessariæ quas Aristoteles proponit.

Dubium.

1 Sed quæret aliquis? Quia corpus corpore augeatur docuit, quæstionem excitat: quidnam augeri dicendum sit; id ne cui aliquid adijcitur, id est, vivens ipsum; an id, quod adijcitur, id est alimentum.

Nam quod utrumque augeatur, ex eo videtur, quia utrumque maius coadit: ut cum aqua admiscetur vino; utrumque enim videtur incrementum sumere. Quæstioni respondet augeatur vivens, non alimentum, quia illud manet, hoc autem corrumpitur, & in substantiam viventis convertitur: quemadmodum & in aquæ cum vino mixture, si vinum prævaleat, & aquam in propriam substantiam commutat: non aqua, sed vinum augeatur; quia id re vera permanet, ut eius functiones, nempe, calefactio, corroboratio, aliæque eiusmodi restantur.

Similitudines inter id, quod accrescit, & id quod alteratione subit.

In alteratione quædam Geminam statuit similitudinem inter id, quod accrescit, & id quod alteratur. Prima est, quod ut id, quod accrescit, permanet, ita & id, quod alteratione subit, facta duntaxat pones affectus, seu qualitates mutatione. Monet autem duo esse genera alterationis: quædam enim dum agunt, nihil repariuntur, ut sol dum in sublimitatem mundum influit: alia reparantur simul, ut inferiora corpora inter se: verbi gratia, cum aqua calida in frigidam infunditur: hæc enim dum refrigeratur, calefit, illa dum calefacit, refrigeratur.

Verum quod alteratur. Altera similitudo est, quod ut in eo, quod augeatur, est virtus auctrix: ita & in eo, quod alteratur est virtus alteranda. Illa enim insidet in vivente, quod incrementum sumit: hæc in aqua, v. c. quæ dum ab ære calefit, ipsa etiam per immensam frigiditatem alteratur. De hac tamè Aristotelis assertione quærent interpretes, an ita se habeat. Non enim videtur absolute pronuntian- dum alterationem virtutem esse in eo, quod alteratur, ut patet, cum lignum ab igni calefit: & cum vivens ipsum ab alimento patitur. Sunt qui velint Aristotelem locutione duntaxat de alteratione, quæ accretionem præcedit, cuius, sicuti & accretionis, virtus in ipso vivente residet. Alij respondent cum Alexandro & Philopono duplicem esse virtutem alterationis:

Dubium.

Quorundam responso.

ab eunte decretere. Ita autem incorporeo, aut corporeo augeri illud necesse est. Si igitur incorporeo, quod commune est, separabile erit. At à magnitudine materiæ esse separabile, quemadmodum prius est dictum, impossibile est. Sin vero corporeo, duo corpora, id in quam, quod augeatur, & quod augeatur, in eodem erunt loco; quod etiam fieri nequit. Et ut verò nec accretionem, nec decretionem perinde fieri, atque cum ex aqua fit aer (tunc enim moles fieri maior adsclet) dicere contingit: non enim id accretio, sed eius quidem, in quod mutatio fit, generatio: contrarij vero corruptio erit: neutrius autem accretio. Imò aut nullius, aut quid, si quid utriusque, ei inquam, quod oritur, & ei, quod interit, commune est, veluti corpus eius erit. Et nec aqua, nec aer accrescit: verum illa interit, hic oritur: sed corpus, siquid augeatur. At hoc quoque fieri nequit. Nam ea servare oportet, quæ, ei quod accrescit, decrescit, ratione cõpetunt. Hæc autem tria sunt: quorum primum est magnitudinis, quæ accrescit, partem quolibet maiorem effici; v. g. si caro, carnis. Alterum accedente quopiam. Tertiū, servato pariter, atque manente eo, quod accretionem subit. Nam cum quippiam simpliciter, absoluteque gignitur, aut interit, non permanet. At cum alteratur, aut accrescit, decrescit: quod alteratur, aut incrementa suscipit, id permanet: verum illic affectio, hic magnitudo, eadem non manet. Quod si mutatio illa, quæ diximus, esset accretio, contingeret profecto quippiam nulla re accedente, permanenteque accrescere, nullaque abente decretere, & id non manere, quod suscipit accretionem. At hoc servare oportet: quippe cum accretio talis esse supponatur. 1 Sed quæret aliquis, quid est, quod accrescit; utrum id, cui nōnihil additur; v. c. siquid erus augeat, erusque maius evadit: quod autem incrementum præstat, ipsum, inquam, alimentum, minimè: sed cur non abo incrementa susci-

Text 33.

Text 34.

ynam formalem, aliam virtualem. Ac formalem quidem non oportere esse in alterato, ut videtur est in manu, quæ ab igne calefit. Ad virtualem autem inquirunt duplicem potestatem requiri, vnam effectrice alterationis respectu alterati, aliam, à qua alterans ad actum excitetur. v.g. in pipere est virtus calefactiva, quæ tamen non operatur, nisi prouocetur, & quodammodo affectetur à calore ventriculi. Dicitur ergo virtus piparis effectrix alterationis, quia calefaciendo ventriculum alterat: virtus autem ipsius ventriculi, qua illa excitatur, dicitur alteratiua alterantis. Hæc igitur est, inquit hi auctores, quam Aristoteles docuit esse in alterante, non autem alia. Facilius solutio erit si dicamus Aristotelicam assertionem non limitari ad certum aliquod genus alteratorum, sed esse indefinitam, quasi diceret in eo conuenire accretionem, & alterationem,

Virtus piparis ut prouocetur.

Solutio facilius dubij superioris.

suscipiunt? Nam tam quod additur, quam cui additio fit, maius reddi assolet: baud secus atque cum aquæ vinum miscueris, pari enim ratione vtrūque maius est. An quia huius substantia maneat, illius verò puta cibi, baud quāquam? Quando & illic quoque quod euincit, ac superat, in ipsa missione augeri dicitur, seu vinū. Nā vniuersa mistura vini non aquæ functione exercet. At in alteratione quoque similiter si caro & substantia ipsa maneat, eorum verò affectuū, qui per se cōpetunt, quispiā insit, qui prius non inerat, hoc sanè alteratū est. Id autē, quo alteratū est, interdū nihil patitur, interdū & illud quoque pati solet. v. Verū quod alterat, atque motus principium, in eo est, quod alteratur, & eo, quod accrescit: quod enim mouet, in hisce est. o Quandoquidē & quod ingeri solet, fieri aliquando maius potest & corpus, quod eo fruitur, ut si quod ingeritur, spiritus fiat. Verū cum hoc patitur, corūpi solet, nec in eo est id, quod mouēdi vī obtinet. p Cū autē de hisce sit ab hūde addubitātū, dubitationis solutionē inuenire enitamur oportet, illud seruātes, permanente, inquā, eo, quod augetur, atque adueniēte aliquo fieri accretionē, & abeūte decretionē, & insuper quoduis sēibile signū maius, minūve reddi: q. & neque corpus esse inanē neque eodem in loco duas esse magnitudines: neque incorporea re quicquā augeri: r. sumēda autē erit causa vno quidē prius à nobis definita: dissimilariā, inquā, augeri, cum similariā accrescūt: ex his enī quodque cōponitur. Deinde carnem, & os, & id genus partiū quāque, perinde atque ceterarū, quæ formam habent in materia, duplicē esse: nā materies atque forma caro dicitur, aut os. Partem igitur quamlibet augeri, & accedēte aliquo secundum formam quidem, est possibile: at secundum materiam, baud quāquam. Intelligere autem perinde oportet, atque si quis aquam mēsurā eādē metiatur: quod enim sit aliud atque aliud semper est. Ad hunc itaque modū & carnis materies augetur: & non carnis

quod quodammodo virtus auctrix est in re, quæ augetur, ita virtus alterans in re, quæ alterationem subit, frequenter inueniuntur.

o Quandoquidem & Obiectio. quod ingeri solet, Obijciat aliquis inter cū alimentum posteaquā haustum fuit, excrefcit, cum conuertitur in spiritum, id est, in substantiam subtiliorem, ut in sanguinē. Non igitur viuens dantat, sed ipsum quoque alimentum augetur. Occurrit Aristoteles, ut supra, videlicet non propriè dici alimentum augeri cum pereat, sed viuens, quod nancet coq. fruitur quodque cōuertēdi vim habet, qua alimētū caret.

p Cū autē de hisce Principem quæstionem de modo, quo accretio fit, dissoluturus, repetit quæ superius docuit in ea perficiēda seruari oportere. Nimirum opus est, ut maneat id, quod augetur, ut clementū fiat aliquo extrinsecus adueniente, decrementū verò aliquo abeunte. Ut quælibet pars, quæ sensu notari potest, crescat, diminuatūve.

Dilatio.

Text. 35.

Text. 36.

Q Et neque corpus esse) Talem oportere inquit modum tradere, ut in accretione, & decretione ne videretur tria potissimum incommoda, quæ vigere videbantur, id est, ut intra corpora ad recipiendum cibum non admittatur vacuum, quod dari non possit: demōstratum est in Phisicis. Ut non ponantur in eodem loco duæ magnitudines, vna cibi, altera viuens: cum penetrationem corporum non ferat natura, vti in eodem quoque opere offensam fuit. Ut denique incrementum non fiat appulsu rei in corpore: siquidem corpus nequit fieri per accretionem nutritoriam maius, nisi accessu rei quantitatem habentis.

r. Sumenda autem erit) Ad rem propius accedens duo supponit. Alterū est, Accretionē prius terminari ad partes similes, quā ad dissimilares, & has merito illarum augeri, cum ex ipsis cōponantur. Sunt autē partes similes, ut docet Aristoteles libro 1. de hist. anim. cap. 1. quæ coeulant ex partibus

ex particulis eiusdem rationis & nominis cum ipso toto, id est, cum parte totali, quam componunt, ut caro; quælibet enim pars carnis obinet naturam carnis, & caro appellatur. Partes dissimilares sunt, quæ ex similibus coalescunt, ut caput, pedes: hatum autem non quælibet particula est eiusdem rationis cum ipsa: nec enim pars capitis caput est. Igitur quia dissimilares constant ex similibus, ait Aristoteles illas per has augeri.

Partes viventium dupliciter spectari.

s. Deinde carnem, & os. Supponit etiam partes viventium spectari posse, vel secundum materiam, vel secundum formam, quemadmodum & partes cæterarum rerum materia, & forma constantiam. Tum ait id, quod augetur, dici augeri secundum formam, siue secundum partes formales; non autem secundum materiam, seu secundum partes materiales: quia quod incrementum sumit, non manet idem quoad materiam, manet tamen idem quoad formam; quemadmodum & mensura v. g. qua aliam, atque aliam portionem aquæ metimur, eadem perseverat nihil eam variante aquæ diversitate. Quid Aristoteles hoc loco, formæ, & materiæ, siue formalium, & materialium partium appellatione significare voluerit, controversia non parva est, quæ à nobis in questionibus decidetur.

Ad huc itaque modum. Solutio propositæ questionis de modo, quo res augentur, ea tandem est. Viventia augeri accessu alicuius corporis, videlicet alimenti, & id, quod augetur, manere idem secundum formam; licet hæc identitas magis conspicua sit in partibus dissimilium rationum, quàm in similibus; quia in illis apertius notamus compositionemque eandem: quemadmodum & è contrario siquæ ipsa varietas, & diversitas contingat, eam quoque facilius deprehendimus. Ita fit ut accedente secundum prædictum modum alimento, eoque con-

cuius parti eius quippiam additur, sed alia dilabitur, alia accedit. At cuius figuræ, ac formæ parti, fit accessio. Id autem magis constat in hisce, quæ dissimilium sunt partium, ut in manu, quod iuxta proportionis rationem aucta sit: quædoquidem materies, cum diversa est, facilius dignoscitur hic, quàm in carne, & hisce, quæ similibus sunt partium. Idcirco, & cum mortuum est quippiam, magis adhuc caro, & os, quàm manus, & brachium esse videtur. Quare partim augetur carnis quælibet particula, partim non augetur. Nam secundum formam quidem, cuius parti quippiam adiungitur: secundum materiam verò haudquaquam. Totum tamen mains euadit, accedente quoque, quod nutrimentum atque contrarium nominatur, & in eandem formam transiente: ut si humidum sicco accedat, & cum iam accesserit, mutationem subeat, fiatque siccum. Nam partim simile simili, partim dissimile dissimili accrescit. v. Dubitauerit autem quispiam, quale id esse oporteat, quo quid augetur. Palam itaque est, hoc potentia illud, quod augetur, esse oportere; ut si caro accretionem subeat, id, quo illa accrescit, potentia carnem esse, actu autem aliud: quod sanè ubi corrumpitur, caro fieri solet. Non igitur ipsum per se, solūque est (nam alioqui generatio esset, non accretio) sed id, quod augetur, cum eo est. x. Qualiter igitur hoc affecto, illud augeri solet, an misto, haud secus, atque si quis aquam vino infundat, & idem, id, quod admixtum est, efficere vinum possit? An sicut ignis tactum cremabile adurit; sic & id, cui augendi facultas delegata est, in eo existens, quod accrescit, quodque actu caro est, quod accessit è potentia carne actu carnem facere consuevit? Illo igitur simul existente id ipsum accidit: quoniam si seorsum esset, generatio sanè foret. Nam ignem ad hunc facere modum contingit; videlicet iniectis in eum, qui iam est, lignis: verum ita quidam accretio est.

Text. 37.

Text. 38.

Text. 39.

Quod accrescit, manere idem secundum formam.

At uerso in naturam rei viventis, incremento partium totum augeat, atque idem maneat, cibo duntaxat substantiæ mutationem subeunte, qui initio quidem viventi contrarius, ac dissimilis est; postea verò alteratione viventis, ei similis cognatusque fit.

Alimentum cuiusmodi esse oporteat.

v. Dubitauerit autem. Disquit it quale nam esse debeat alimentum: respondet tale esse oportere, ut potestate sit id, quod accrescit: quia simile non nisi simili nutritur, eoque tali, ut postquam fuerit corruptum, in rei, quæ augetur, substantiâ commutetur: actu tamen debere esse aliud quidpiam: siquidem nihil ab eo, quod omnino simile est, pari solet. Deinde constituit discrimen inter generationem, de qua superioribus capitibus disseruerat, & eam, quæ accretionis comes est, quod per illam gignatur aliquid seorsim, ac per se consistens: per hanc verò non nisi pars, quæ de novo rei generatæ agglutinetur. Unde illa simpliciter generatio, hæc non nisi aggeneratio vocatur.

Nihil ab omnino simili atitur.

ex par-

1 Qualiter igitur hoc? Debere id, quod augetur, alimentum commutare, sibi que vnire declarat exemplo vini, & ignis. Nam vinū aquā iniectam in se conuertit, sibi que copulat, nisi aque vis, & quantitas excedat. Item ignis ligna sibi apposita vrendo consumit, & in se transfert. Quæ tamen ligna, si separatim ignem conciperent, non aggenerari ignis, sed generari dicendus esset. Aduerte hæc non ad veræ accretionis, de qua hic dicitur, exempla pertinere, cum neque vinum, neque ignis, neque alia corpora vitæ expertia subeant accretionem nutritionis comitem, de qua sola in his libris agitur. Admonet sibi inde Aristoteles accretione nullam communem quantitatem effici; sed singularem duntaxat, sicuti generatione non animal a singularibus abstractum, sed Bucephalus, aut Socrates generantur.

Similitudo a
conuersione
aque in vinū.

Text. 40. At cum ligna ipsa incenduntur, generatio. Quantitas autē vniuersalis nulla fit, sicuti nec animal, quod nec homo sit, nec singularium aliquod: sed vt hic vniuersale, sic & illic quantitas. 2 Caro igitur & os, & neruus, & similes partes, accedente, quidem quanto aliquo, sed non carne quanta

Text. 41. augeantur. Quo igitur potentia simul vtrumque existit, videlicet caro quanta, hoc quidem auget: nam carnem quantam fieri oportet. Quo vero solum caro, hoc alit: hac enim nutritio, & accretio ratione differunt. Quo circa quandiu saluū manet animal, & si decretionem, subeat, alitur; sed non semper accrescit. Atque nutritio idem, quod accretio, existit; ratio tamen est diuersa. Quod enim id, quod adiungitur, atque additur potentia caro quanta est, hoc carnē augere potest: quod vero caro potentia solum, hoc nutrire. a Hoc autem

Text. 42. forma sine materia est: vt tibia, potentia quedam in materia est: similiter quoduis aliud instrumentum. Quod si materies aliqua accedat, quæ potentia sit tibia, & potentia quantitatē habeat, hæc tibie maiores euadūt. b Sin verò nihil prætere agere possit, sed res perindē habeat, vt cum vino subinde plus aquæ imiscetur, quæ tandē vinū aqueū reddit, facitque aquam, tum quantitatis decretio sit, forma autē remanet.

2 Caro igitur & os)

Quia in quibet accretione duplex interuenit mutatio: vna, qua materia alimenti se auget formam suscipit, quæ nutritio appellatur: altera, qua viuens maiorem acquirit quantitatem: docet quo pacto hæc duæ mutationes inter se conueniant, & differant. Conueniant, quod vtraque fiat accessu rei quæque differunt, quod res augetur alimento quanto, quatenus quantum est, seu prout affert secum nouam quantitatem: nutriantur verò eodem, quatenus potentia caro est, seu prout in rei viuensis substantiam conuertitur potest, eique vniri. Est & alia differentia: nam animal quandiu viuit, nutritur: non tamē quandiu viuit, incrementum capit.

Conuenientia, & differentia inter nutritionem, & accretionem.

Animal nutritur quādiu viuit.

a Hoc autem forma? Locus obscurus, varièque ab interpretibus explicatus. Alexander, & Philoponus aiunt Aristotelem nomine materie significare quantitatem; nomine formæ, ipsam rei substantiam, atque ita docere alimentum esse potentia formam, cum nutrit; potentia verò materiam, cum auget. Quia ergo paulò ante dixerat, quod nutrit esse potentia carnem, addit hoc esse formam sine materia, idest, respicere substantiam, non quantitatem. Quod verò addit, vt tibia, &c. nihil aliud significat, quàm vt in tibia datur potentia, quæ est quasi forma, & præter hanc materiam, ita & in alimento. D. Thomas inquit docere Philosophum virtutem rei viuensis non præfinire materiam omni ex parte certam, & determinatam; cum eadem virtus perseveret dilabente materia (sicuti & in tibia potentia) & hac ex parte esse illam quodammodo immaterialem; licet non eundē semper vigorem obtineat, sed progressu temporis hebescat, & debilitetur.

b Sin verò nihil? Qua ratione decretio fiat exponit. Quemadmodum, inquit, si quis in vinā amphoram paulatim aquam infundat, primò quidem vinū augetur, quia eius vis aquā superat; deinde cum plus aquæ fuerit iniectum vini potestas deterior fit, donec tandem totum vinum in aquam degeneret: ita quandiu virtus nutriendi acrior est, plus alimenti conuertitur: postea cum iam fracta, & collapsa fuit: plus materię elabi sinit, quā reparat. Aduerte cum Philopono hanc vini similitudinem non quadrare ad omnia, vt planum est, sed ad explicandam immutationem nutriendi facultatis.

Quo pacto fiat decretio.

Q V Æ S T I O I.

DE FACVLTATE NATVRALI,
vitali, & animali.

A R T I C V L V S I.

FACVLTATEM NATVRALEM,
ad quam nutritio, & accretio spectant,
partim in iecore cōtineri, partim nō.

Tea, quæ ab Aristotele in hoc capite de nutri-
tione, & accretione tradita sunt, apertiora, illu-
strioraq; euadant, pauca de facultate naturali,
ad quam hæc pertinet, disceremus: & quia facul-
tis naturalis doctrina cū vitalium, & animalium
virium tractatione coniuncta est; de his quoq;
breuiter disputabimus, maximè vt explicemus
id, de quo inter Philosophos magna disceptatio
est, videlicet vbi nam istiusmodi potētia resi-

deant. Porro constat facultatū, quibus nostrū corpus administratur, &
regitur, tria esse genera, nimirū vī naturalē, vitalē, animalē, vt tradidit
Platō in Timæo, Aristot. 3. de part. anim. c. 4. alijsq; in locis, Galen⁹ 2.
Prælag. c. 37. & lib. 9. Meth. c. 10. D. Nemesi⁹ in lib. de natura homi-
nis cap. 26. D. Damasc. lib. 2. fidei orth. cap. 12. D. Gregor. Nyss. lib. 4.
philosophiæ cap. 18. & alij. Ad vim naturalē spectat potētia alēdi, au-
gēdi, gignēdi. Ad vitalē virtus pulsatrix, itemq; vis spirituum vitalium cō-
fectrix, & officina caloris. Ad animalē susōnes, & potētia, à qua oritur
mot⁹ volūtarius, idest, qui apprehensionē, seu iudiciū sequitur; tū præ-
terea influx⁹ quidā in organa istiusmodi viriū, de quo infra. Hisce tri-
b⁹ facultatib⁹ tres veluti duct⁹, seu riuuli deferuiūt: naturali, venæ: vi-
tali, arteriæ, animali, nerui è quibus venæ sanguinem cōmunē; arteriæ
eum, quem arterialem vocant; nerui, spiritum animale, deferunt.

Est autē sententia Aristot. lib. 3. de part. anim. cap. 4. & in lib. de iu-
uēt. & senect. c. 2. alijsq; in locis tres prædictas facultates, vel in corde
residere; vel ab eo pproximè oriri influxū non solū cōmuniter, sed etiam
propriè, ac priuatim necessariū earū functionibus obeūdis, indeq; non
modò arterias, vt oēs consentiūt; sed etiā venas, & neruōs originē cape-
re. Censuit enim quēadmodū in tota naturæ vniuersitate vn⁹ est mode-
rator ac princeps, ita in microcosmo (quia vbiq; fieri potest, principiū
vnū esse, quā plura, meli⁹ est; natura autē semper quod melius est, facit)
vnū esse præcipuū mēbrū, videlicet cor tāta dignitatis prærogatiua, vt
sicuti magistratus in provincijs vicariam habent gubernandi potestātē

à re:

Platō.
Aristot.
Galen.
D. Nemesi.
D. Damasc.
D. Greg. Ny.

Venæ,
Arteriæ,
Nerui.

Opinio Ari-
stotel. de pri-
cipatu cordis

Homo, par-
tus mundus.

Galenus lib.
1. de vīu part.
cap. 16.

à rege commissam; ita cætera ab eo penderent, non tantum quatenus eis spiritus vitales, arterialem sanguinem, & calorem influentem impertit; sed etiam modo alio peculiari, uti mox patebit.

Sit tamen prima conclusio. Facultas naturalis quoad vim sanguinis confectricem residet in iecore. Hæc est contra Aristotelem 2. de partib. anim. cap. 4. & lib. 3. de hist. anim. cap. 19. & lib. de iuvent. & senect. cap. 2. ubi cor sanguinis officinam esse, & ab eo non à iecore commune alimentum per venas diffundi statuit. Licet verò Alexander 1. de anima. cap. vlti. Themistius in lib. de som. cap. 13. & Auerroes 2. Collig. cap. 9. alijque nonnulli Aristotelis placitum defendere conati sint: nos tamen iecore discedendum ab eo putauimus, quod contraria sententia in scholis philosophorum communior sit, & (quod acrius vrget) manifestis medicæ, & anatomicæ artis observationibus atque indicijs comprobetur.

Prima conclusio contra Aristot.

Venas à iecore non à corde oriri docet Galen. 8. lib. de placitis Hippo. & Plat. & lib. 1. de vñ part. c. 16. Tho. à Veg. lib. artis Med. c. 38. Vall. li. 2. cōtr. med. cap. 24.

De vena umbilicari Vesal. lib. 3. de fabr. cap. 12. Gal. lib. 6. de vñ part. c. 21.

Itaque nostram conclusionem statuit Plato in Timæo, Galenus lib. 6. de placitis cap. 7. alijsque in locis, Philo Iudæus in lib. de victimis, Niceta apud D. Clementem lib. 8. recog. D. Gregorius Nyssen in lib. de creatione hominis cap. vlt. D. Nemefius in lib. de nat. hominis cap. 23. Theodoretus sermone 3. de prouidentia, Lactantius in lib. de opificio Dei cap. 14. Richardus in 2. dist. 3. quæst. 2. circa 5. princ. Maior eadem dist. quæst. 5. & medicæ artis professores cōmuni consensu. Ac quod ita sentiendum sit, inde primò ostenditur, quia, ut ex anatome constat, venæ, quæ sanguinis ductus, & quasi canales sunt, à iecore propagantur, & inde in corp⁹ vniuersū proferuntur. Itē quia iecore male affecto ægre corpus alitur, nūc atrophiam extabescēs, alias hydro-pico humore turgēs; cumq; ei visceri curatio adhibetur, altrix facultas corroboratur, & ad pristinā redit valetudinē; sanē non nisi quia eo in loco corpori alēdo sanguis cōficitur, ac præparatur. Deinde quia, ut etiā dissectione conspicuū fit, foetus maternū sanguinē ad nutritionē sibi de mādātū excipit umbilico, ad quē pertingit vena, quā umbilicariē vocāt, quæ eiusmodi sanguinē recta ad hepar, videlicet ad secundæ coctionis locū defert. Prætereā, quia edito in lucē animali, constat item dissectis mēbris cibū conuersum iam calore ventriculi in chylum, tendere per venas meseraicas ad hepar, ibique in sanguinē mutari, qui inde in totū corpus per venas ipsi iecori adhærentes dispertitur.

Affertores præpositæ conclusiōis.

lib. 3. de

lib. 6. de

Quod si quis dicat gigni quidem sanguinem in hepate; sed desiderare adhuc ultimam decoctionem, nec eam nisi in corde adipisci. Is facile coarguetur ex eo quod hepar, ut anatome commonstrat, neutiquam totum sanguinem cordi transmittit; sed quandam eius partem; reliquum verò aliorum per venas distribuit. Nec in corde aliquod vas ostenditur, quod sanguinem absolutē perfectum educat, & in corpus deriuat. Vnde referente Galeno 6. de placitis Hippocratis rectē à Platone dictum est, cor non cuiuslibet sanguinis originem esse, sed eius, qui impetu ruit, ac salit. Nimirum quia tantum quandam sanguinis partem ex læuo venæ cavae latere allicit ad se, quæ pulmōni nutriendo, spiritibus, & arteriali sanguini

Refutatio solutionis.

Cuius sanguinis origo sit cor.

Quatuor hu-
mores ubi ge-
nerantur.

conficiendis sit satis. Adde quod à corde nulla datur via, per quam san-
guis nutritorius toti corpori distribuatur. Rursus confirmatur conclusio
ex eo, quia omnes humores eodē loco generantur, cū simul ex vno chylo
omnes fiant: at neque pituita, neque atra, aut flava bilis in corde gignū-
tur; sed in hepate, tum quia nonnisi in hepate apparent, nec nisi pro-
pe hepar habent receptacula, nempe fel, lienem, renes; tum quia cor
eiusmodi recrementum, & fœcem nullo pacto admittit. Accedit po-
stremo, quod vnumquodque suū principium refert, & æmulator: san-
guis verò naturam iecoris exprimit, vt potè quod adeo sanguinolentū
est, vt concreti sanguinis speciem præbeat.

Facultas natu-
ralis non est
tota in ieco-
re.

Patet itaque superioribus argumentis sanguinis officinam non esse
cor, vt Aristoteles credidit, sed potius iecur. Nec mirum est latuisse id
Aristoteli, sicuti & alia nonnulla ad corporum fabricam spectantia,
quæ post eius tempora diligentī anatomicae artis obseruatione com-
perta sunt. Non asseruimus verò in conclusione vniuersam facultatē
naturalem in iecinore esse, sed quoad vim conficiendi sanguinis; quia
licet vniuersa inde ortum capiat, non ibi tamen tota includitur; liqui-
dem alendi vis toto corpore fusa est; cū nulla pars corporis nutritio-
ne vacet, & virtus generatiua alium vendicat locum à natura sibi desti-
natum, de quo Galenus libro de semine, & lib. 14. de vsu part. cap.
10. Plato in Timæo, Vesalius 5. de corporis hum. fabr. cap. 13.

ARTICVLVS II.

FACULTATEM VITALEM in corde sedem habere.

2. Concl.

Eius assertio-
nes.

Secunda conclusio. Facultas vitalis residet in corde. Hæc est
Platonis in Timæo, Aristotelis lib. 3. de partibus animalium
capit. 4. Galeni lib. 7. de placitis cap. 9. & lib. 1. de locis affe-
ctis cap. 7. Auicennæ prima primi, doct. 6. cap. 4. & aliorum omnium
philosophorum communis, probaturque in hunc modum. Cor est
fons, & principium vitæ: ergo in eo insidet vitalis facultas. Antee-
dens ostenditur; primū quia cū vita consistat in calido, & humido, à
corde communicatur calor, atque adeo vita cæteris membris (modò
hepar excipias, saltem quoad primam formationem, si id primò
effingi putes.) Item quia affecto corde, ordinariè animal confestim
interit; non ita verò affecto hepate, aut cerebro, aliavè corporis parte.
Nimirum quia, vt docet Aristoteles lib. 3. de partibus animalium
capit. 4. corrupto principio nihil est, quod cæteris, quæ inde pen-
dent, præbere auxilium possit. Præterea idem ostenditur ex se-
de, quam provida, solersque natura cordi in corpore humano
attribuit, vt pote mediam, aut ferè mediam vndique circumualla-
tam, & ab externis iniurijs tutam. Observant autem anatomi-

Arist. lib. 4.
de part. anim.
cap. 2. Galen.
lib. 5. de loc.
aff. c. 1. D. Th.
in 3. d. 3. q. 4.
a. 1. ad 4. Alb.
Mag. lib. 13. d.
animalib. c. 4
tract. 1.

cæ

De sede cor-
dis Arist. lib.
3. de partib.
anim. c. 4. &
2. de hist. c.
17. Galenus
lib. 6. de vſu
part.

ta speculationis periti ossa, quæ cor custodiunt, gladij cuiusdam effigie referre, vt videatur natura quasi armata manu vitæ thesaurum continenter defendere. Huc spectat illud Plinij lib. 11. nat. hist. cap. 37. Cordi præcipuus calor, palpitat certè, & quasi alterum mouetur animal, intra præmolli, firmoque opertum membranæ inuolucro, munitum costarum, & pectoris muro, vt par erat præcipuam vitæ causam, & originem.

Cor vitæ
thesaurus.

Iam quod vis pulsatrix in corde insit, tum ex perenni illius agitatione manifestè deprehenditur, tum ex arterijs, quæ ab ipso oriuntur, quarum pulsus ad modulos certos, legesque metricas compositus, index ferè morborum est, & obseruatione crebri, aut languidi ictus gubernacula vitæ temperat. Quod item in eo sit virtus spirituum vitalium effectrix, liquet ex sinistro ventriculo, qui, dissecto animali, subtili, ac prætenui sanguine oppletus inuenitur. Ille enim sanguis insito cordis calore decoctus, atque exquisitè elaboratus, tandem in spiritus vitales abit, vt progressu exponemus. Est etiam in corde fons caloris, vtpote à quo calor in reliquas partes corporis dimanat. Lege Aristotelem lib. 3. de part. anim. cap. 4. lege quoque caput quintum in libro de spiritu, qui circumfertur inter opera Aristotelis, vbi ostenditur quanta sit vis prædicti caloris in fabrica operum naturæ, facta comparatione ad artem. Cætera, quæ hoc loco de cordis situ, & figura, deque eius vi pulsatili dici poterant, explicata à nobis fuere in libris paruorum naturæ, ac de cordis etiam motu scripsimus lib. 7. Physic. cap. 1. q. 1. art. 4.

Vis pulsatrix
in corde.

Et vis cōfec-
trix spirituum
vitalium.

Et fons calo-
ris.

ARTICVLVS III.

QVID DE ANIMALI FAC- cultate asserendum sit.

Tertia cōclusio. Facultas animalis quoad potentias, quæ ad ipsam pertinet, partim est in cerebro, partim extra illud: omnes vero eiusmodi potètiarū operationes à cerebri influxu pendent. In priori huiusce conclusionis parte statuimus facultatē animalē partim cōtineri in cerebro, videlicet quoad internos sensus; partim extra illud, nempe quoad externos, & quoad vim effectricem motus arbitrarij. Hæc pars, cuius probatio ex instituto spectat ad libros de anima, magno consensu à philosophis, medicisque recepta est: licet Aristoteles libro de iuuent. & senect. cap. 2. & lib. de somno, & vigil. cap. 2. & lib. 2. de part. anim. cap. 10. & lib. 3. eiusdem operis cap. 4. sensum communem in corde collocarit. Quain re à veritate eum deflexisse suo loco ostēdemus.

3 cōcl.

Aristoteles
sensum com-
munē in cor-
de statuit.

Posterior pars eiusdem conclusionis non minori auctorum consensione defenditur, à Platone in Timæo, à Galeno lib. 7. de placitis. D. Gregorio Nysseno lib. 4. philosophiæ cap. 16. est tamē contra Aristotelem

Nervi à ce-
rebro oriun-
tur.

Minora ex
maioribus na-
scentur.

Morbi, qui
ex offensione
cerebri pro-
veniunt.

telē lib. 2. de generat. anim. cap. 4. & lib. 2. de partibus anim. cap. 7. & lib. 3. eiusdem operis cap. 4. & lib. de progressu animalium, ubi influxū illum cordi duntaxat ascribit, & cerebrum tantummodo cordis refrigerandi causa datum esse putat. Porro nomine influxus, omissis de hac re controuersijs, intelligimus hoc loco communicationem animalium spirituum, qui ad prædictas functiones obeundas necessarij sunt, de quorum ortu, & vi, proxima quæstione agendum erit. Suadetur autem nostra sententia hunc in modum. Istiusmodi influxus, quem dari omnes fatentur, ab ea parte corporis esse debet, à qua oriuntur nervi, per quos spiritus animales influunt; atqui nervi oriuntur à cerebro, ergo. Maior propositio in confesso est, tū apud cæteros penè philosophos, tum apud ipsum Aristotelem, qui instrumenta à parte, in qua facultas viget, oriūda existimauit; vnde cū sanguinis auctorem cor faceret, venas ab eo deduxit. Minor probatur; quia dissectione constat nervos à cerebro descendere vel proximè, vel saltem interiectu spinalis medullæ, quæ cerebri soboles est, & eisdem meningibus obuoluta profunditur, e qua, tanquam rami ex arboris stipite, plurimi hinc inde nervi distribuuntur; omnes autem eum seruant progressum, vt quò à prædicta medulla, aut cerebro longius abeunt, eo tenuiores sint; quo magis cerebro appropinquant, eo sint latiores. Quod indicat eos à cerebro ortum capere; liquidè, quidquid Auicenna 3. de anim. cap. 1. dicat minora ex maioribus nascuntur, vt in stirpium, arborumque generibus videre est, quarum truncus omniū amplissimus deorsum radices agit, tum ex his fibras diffundit, sursum verò ramos explicat, inde ramusculos deducit, ac denique tenuium frondium propagine gracilescit.

Secundo, ex cerebri offensione oritur obliuio, phrenēsis, & deliratio, aliaque eiusmodi, ad quæ curanda non cordi, sed cerebro remedia adhibentur. Item animal obstructo cerebro fit sensus, motusque expers, vel ex toto, vt in apoplexia; vel ex parte, vt in paralyfi. Præterea, si nervus medius ligetur, pars versus cerebrum mouetur, ac sentit; versus cor nec sentit, nec mouetur. Denique, refrigerato capite, & occlusa vaporibus via à cerebro ad sensus externos, oritur somnus, qui otium est animalium functionum. Hæc verò omnia manifestè ostendunt sensuum operationes, motumque arbitrarium, requirere virtutem è cerebro influentem. Igitur hæc virtus à cerebro est.

Ex Gal. lib. 3.
de loc. c. 4.

ARTICVLVS III.

ARGVMENTA ADVERSVS EA, quæ superioribus articulis conclusa sunt.

Primum arg.
contra 1. con-
clu.

Contra singulas conclusiones superius propositas occurrunt argumenta. Cōtra primā hæc; Multæ venæ iccur peruadunt, multæ sese in aliorum membrorum substantiam insinuant; nulla verò

Ratio est Ari-
sto. ex lib. 3.
de hist. anim.
c. 3. pro qua
lege Vesaliū
lib. 6 c. 3. con-
tra Gal.

intracor apparet; ergo venæ radicem habent in cordis superficie, indeque alimentum ad totius corporis nutritionem hauriunt. Ex quo sequitur non in hepate, sed in corde sanguinem generari. Secundo, cōfectio sanguinis requirit magnam caloris vim: hæc autem non in hepate est; sed in corde; igitur sanguis in corde conficitur. Tertio, Plato in Timæo scripsit cor esse venarum originem, fontemque sanguinis; non verè igitur à nobis dictum fuit hepar ex Platonis sententia esse officinam sanguinis.

Contra secundam hæc sese offerunt. Si à corde reliquorum membrorum vita penderet, maximè esset, quia à corde ministerio spirituum diffunditur in ea vivificus calor; sed non ita est: ergo & cæt. Probatur assumptio; quia singula membra habent calorem sibi innatum, quo tueri vitam possunt, non minus, quàm arbores, quæ absque influxu adventitij caloris vivunt, suisque operationibus ritè funguntur. Itè quædam animalia multis secta partibus, adhuc in ijs vitam servāt; & loco, ut antea, moventur: & tamen non in omnibus ijs partibus cor manet, ut planū est: ergo vita non necessariò à corde pendet. Quod etiam ex eo confirmari potest, quia Aristoteles in lib. de iuvent. & senect. cap. 1. facit testudinē exēpto corde moveri: & Galenus lib. 1. de plac. Hippoc. & Platonis cap. 1. & 2. testatur se aspexisse victimas, quæ avulso corde per aliquot horas currerent, & vociferarent: immo & in ijs sæpe nō inuentum fuisse cor memoriæ proditum est. Nam, ut cætera exempla omittamus, quo die Cæsar dictator primū veste purpurea processit, & in sella aurea sedit, sacrificanti bis in extis opimi bouis cor defuisse narrāt Plinius lib. 11. Nat. hist. cap. 37. Suetonius, & Plutarchus in vita eiusdem Cæsaris.

Contra tertiam hæc obijci possunt. Id, quod est natura frigidum, nō potest esse idoneum instrumentum facultatis sensitivæ; nec valet aptè influere ad animales functiones, cū has frigus magis impediat, quàm iuvet. Vnde Galenus de locis affectis docet ad animi ignaviam inducendam primum locum frigus habere: atqui cerebrum est natura frigidum, adeò ut cordis æstum insita frigiditate moderetur, & temperet. Non est ergo idoneum instrumentum internorum sensuum; nec potest commodam vim habere ad influendum in operationes facultatum animalium. Præterea, cū sensus internus subita, & vehementi apprehensione malum quidpiam, aut bonum percipit, nulla fit commotio in cerebro, in corde autē magna: ergo sensio illa in corde potius fit, quàm in cerebro. Adde quod in syncope, deficiente in membris vitali spiritu, cessant animales functiones, quantūlibet cerebrum in se non lædatur: quod argumento est animalia opera ab influente cordis vi immediatè pendere.

Postremò quod vnum tantū sit proximum principium facultatum naturalium, vitalium, & sentientium, probatur argumento illo Aristotelis ex lib. 3. de partibus anim. cap. 4. alijsque locis. Quemadmodū in regno præstat vnum esse principem, quàm multos: ita par est in membrorum Republica vnum esse præcipuum membrum, cuius ope reliqua vigeant.

Monocratia
Polocratia
preferatur.

vigeat, cuius vicētera administrētur, cuius influxu facultates omnes
suis muneribus probē fungantur, ipsum verō à nullo pendeat: hoc autē
non est aliud, quā cor, vt cōmonstrat sedes ei à natura data, vt potē in
medio pectore tanquam regi aula; ergo cordi attribuendum est huius-
modi principium; nec cerebro, & iecori impertiri debet; alioqui cor-
poris, membrorumque gubernatio non regni, sed Triumviratus speciē
referet; cū tamen, vt in ciuitate, ita & in corpore monocratia policra-
tia præferri debeat.

ARTICVLVS V.

SOLVUNTVR OMNIA
proximi articuli argumenta, exce-
pto vltimo.

Solutio pri-
mi arg. cōtra
1. concl.

HÆC tamen argumenta non concludunt, possuntque haud
magno negotio dilui. Ad primum contra primam conclusionē
dicendum est, siue cor venarū penetrent, siue non (qua de re lege
Vesalium libro 3. de corporis humani fabrica à capite 5. Fernelium in
libro de partium humani corporis descriptione cap. 11.) id non sat esse,
vt venarum origo cordi tribuatur; cū sint alia multo firmiora argu-
menta, quæ illam iecori ascribendam esse demonstrant. Ad 2. cōfectio-
nem sanguinis non requirere maximum calorem, qui in corpore sit,
qualem habet cor, sed magnum, cuiusmodi est in iecore. Ad 3. respō-
det Galenus prope calcem lib. 6. de placitis, Platonem venarum no-
mine arterias significasse; quod fecit etiam Hippocrates secundo vul-
garium morborum libro: erat enim veteribus vsitatum, vt vno, eodēq;
vocabulo arterias significarent, & venas. Fontem quoque sanguinis
cor Plato appellauit, non omnis, sed eius, qui per arterias influit, vt
diximus.

Solutio pri-
mi contra 2.
concl.

Ad primum contra secundam conclusionem, concessa maiori, ne-
ganda est minor, & ad eius probationem dicendum, esto singula mē-
bra a prima origine calorē sibi conuenientē sortiātur; egere tamen per-
petuo caloris influxu à corde ad refarcienda huiusce caloris dispendia,
quæ tum contrariorum occurſu, tum dilapsu materiæ, inuehuntur.
Nec obstat quod stirpes intra se similem influxū non habent, tum quia
minus caloris exigunt ad tuendam vitam; tum quia ijs, vt statō anni
tempore efflorescant, fructusque producant, Sol suo accessu vberiorē
calorem iniicit. Vnde non abs re mūdi cor vocatur, quod his, alijsque
rebus similibus vice cordis subueniat. Ad secundum respondendū est
ex doctrina Aristotelis lib. 4. de generat. anim. cap. 4. & lib. de
iuuent. & senect. cap. 1. & 2. nullum animal sine corde, vel aliquo vi-
cem cordis habente gigni. Verū imperfecta quædā, in quibus testudo
numeratur, absque corde viuere; quia videlicet horum sustentatio nō
tan-

Sol cor man-
di.

Solutio. 2.

tanta necessitate à corde pendet, quanta eorum, quæ perfectioris naturæ sunt. Quod verò spectat ad victimas, quæ perfectæ erant animata, ut oves, & tauri, dicimus licet ea proximè post cordis euulsionem adhuc palpitent, immo & interdum vociferentur, edente eum motum impulsu spirituum, qui non cōfestim pereunt: tamen non posse illa diutius sine corde vivere, nec antequam eo vixisse, esto id non rarò in victimis desideratum scriptores tradiderint. Nimirum in ijs impiorum hominum sacrificijs nonnunquam Dæmones præsentium aspectum, & auditum falsa rerum imagine deludere, aut aliter maleficam operā interponere solebant, ut hominum mentes in impietate confirmarent.

Cerebrum esse frigidum temperamenti scripsit Aristot. lib. 2. de part. anim. Averroes. 2. Coll. Cōcil. dist. 24.

Ad primum contra tertiam conclusionem respondendum est esse quidem cerebrum frigidum; non eo tamen gradu, ut ad animales operationes exercendas, suovè influxu iuvandas inutile sit, immo valde accommodum; siquidem innato temperamento spiritus vitales à corde sibi demandatos ad eam caloris moderationem deducit, ut è vitalibus fiant animales, id est, animalibus functionibus promouendis apti, & idonei. Neque verò natura tantum frigoris cerebro contulit, ut cordis æstum mitigare possit; nec item eiusmodi opera cor eget, cum appulsu aeris à se, & à pulmonibus attracti abundè ventiletur; nec denique ea est inter hæc duo viscera aut viæ commoditas, aut loci vicinitas, ut à cerebro ad cor frigus transmitti queat, præsertim quod pari ratione etiam cor vim caloris cerebro inferret, quem cerebri frigus eo minus arcere posset, quo calor frigore actuosior, atque efficacior est: quanvis non sit negandum aliquid caloris à corde in cerebrum transfundi, ut in cæteras partes corporis; verum id caloris minus est, quàm foret posita utrinque in se mutuò agendi commoditate. Ad secundum dicito ex subita apprehensione turbari cor; non autem cerebrum; quia non in cerebro; sed in corde insidet appetitus concupiscibilis, & irascibilis, cuius est ex boni, vel mali ad ipsum pertinentis notitia commoveri. Quo autem modo phantasia, quæ est in capite, agat in appetitum cordi inhærentem; cum inter agens, & patiens mutuum contactum dari oporteat, declaratum à nobis fuit lib. 7. Physic. capit. 2. quæst. 1. Ad tertium, in syncope, & deliquio intermitti operationes animales; quia ad has etiā requiritur cōmunis beneficentia, & influxus cordis, qui contrahente, & recipiente se ad intima spiritu, & calore nec capiti, nec membris alijs, quantum opus est, impenditur.

ARTICVLVS VI.

DILVITVR VLTIMVM QVARTI

articuli argumentum. Quæritur quod
nam sit in animali membrum
dignitate primum.

Ec

Postq

De dignitate
cordis veterū
opinio.

Postulat vltimum argumentum quarti articuli, vt quodnam mēbrum in corpore animalis dignitate præstet, statuamus. Zeno, Chrysippus, Posidonius, cæterique eiusdem scholæ alumni; Item Aristoteles, & eius auditor Theophrastus, Auicenna, Aphrodisæus, alijque nonnulli principatum cordi detulere, in hanc opinionem adducti eo potissimum argumento, cuius nunc solutionem quærimus.

De cerebri
præstantia
D. Gregorius
Augustinus
Chrysost.
Greg. Nyss.
Ambrosius
Lactantius.

At Plato, Hippocrates, Galenus, Plutarchus, & complures alij cerebro potiore partem dedere, quam sententiam per multi è patribus amplexi sunt, vt D. Gregorius Magnus in caput. 9. libri Iob, D. Augustinus in Psal. 29. D. Chrysostomus in cap. 4. Epistol. ad Ephes. fer. 10. D. Gregorius Nyssen. in lib. de creatione hominis cap. 2. D. Ambrosius lib. 6. Hexam. cap. 9. & Lactantius lib. 6. cap. 9. Præcipua verò huius sententiæ ratio est, quod illud membrum cæteris nobilitate præferri debet, cui altiores potentie cōpetunt; at ita se habere caput, liquet ex eo, quia in ipso sensus omnes tam externi, quàm interni insunt; qui tanto illi plus dignitatis conferunt, quanto ad intellectricē vim, omniū videlicet facultatū, & officio & secretionē a materia nobilissimā propius accedūt, quàm cætera corporis vires. Pro eodē etiam facit situs, quē caput in corpore humano obtinet. Nam cū humani corporis mēbra teste Aristotele 1. de hist. anim. cap. 15. ad similitudinē partium vniuersi collata sint; cūque videamus partes vniuersi, quod ex quatuor elemētis, & cælestibus corporibus cōstat, eo perfectiores esse, quo locū habent altiorē: sit vt caput reliqua mēbra nō minus nobilitate vincat, quàm cælū elementa. Vnde D. Ambrosius loco citato. Primū omniū, inquit, cognoscamus humani corporis fabricā instar esse mūdi: siquidē vt cælum eminet aeri, terræ, mari, quæ velut membra quædam sunt mundi: ita & caput inter reliquos artus nostri corporis cernimus eminere, præstantissimūque esse omniū tanquam inter elementa cælū: arcem inter reliqua vrbis mænia. Quibus similia scripsit Theodoretus fer. 3. de providentia in hunc modum. Caput arcis instar in summo ciuitatis huius (humani videlicet corporis) fastigio situm conspice, in quo opulentissimus quoque hominis thesaurus, nempè cerebrū quasi in munitissimo castro custoditur.

Solutio dubi
tationis pro
positæ.

Nobis hæc dubitatio ita videtur explicanda, vt si membri dignitas communitate, & necessitate influxus æstimetur, primus dignitatis locus cordi tribuatur, vt benefica, summeque necessaria eius vis ad omnia membra pertinens ostendit. Si verò dignitas ex facultatum, & operationum perfectione, ac nobilitate pensetur, cerebro principatus deferatur. Quia tamen posterior hæc prærogativa priori absolutè præponderat; ideo simpliciter statuendum videtur cerebrum cordi, cæterisque membris nobilitate præstare. Quod autem in argumento obijcitur oportere dari vnum membrum, à cuius peculiari vi, atque influxu omnes tres principes facultates immediatè pendeant, falsum est; et si non sit negandum cerebrū reliquis mēbris esse nobilius, cuius merito seruetur in politia humani corporis, quan-

De cordis
celsitate Gal.
1. de loc. aff.
c. 2. ibidem
Vega, Tho.
Gastius lib.
tract. 4. q. 49.
Vallesius lib.
2. controu.
med. c. 12.

Humani cor
poris politia.

quantum potuit ac debuit, adumbrata quædam imago seu imitatio monarchiæ, & excellentia vnius principis, ac moderatoris. Quod itē cordi nobilissimam sedem à natura datam inquirunt, hand ita est. Licet enim illa ad cordis influxum, & securitatem percommoda habeatur; ea tamen, quæ cerebro obtigit, nobilior est, atque aulæ regiæ similior, ut potè in summo constituta, ubi ei cætera membra famulantur; & ut D. Ambrosius loco citato ait, ipsum seruili gestamine sicut numen, atque in sublimi locatum vehunt, vnde censoria potestate dirigit obsequia seruulorum, & præcepta singulis obeunda decernit. Quod item aiūt cor non pendere ab alijs membris, nec illorum ope indigere, à verò abest: eget enim hepate, ut sibi sanguinem ministret; eget pulmonibus, ut attracto ab eis aere ventiletur. Denique, ut semel dicamus, nullum est in animali membrum, quod citra aliorū subsidiū cohæreat.

Sedes nobilior cerebri, quam cordis.

QVÆSTIO II.

DENTVR NE SPIRITVS

in animante, an non.

ARTICVLVS I.

DARI SPIRITVS VITALES,

& animales, & ut quidam volunt, etiam naturales.



Galenus lib. 2. de facult. nat. Aphorism. lib. 1. & 12. lib. 5. & lib. 2. ad Glauco.

Via in superioribus persæpe fecimus, & in ijs etiam, quæ sequuntur, non rarò faciemus spirituum mentionem; postulat accuratæ doctrinæ ratio, ut semel de illorū vi, necessitate, ortuque agamus: id quod hoc loco opportunè præstandū erit. Constans est philosophorū sententia experimento satis comprobata animantium vitam, & functiones calore sustentari, ac

Caloris necessitas.

foueri. Vnde Aristoteles, (quod ex eo nō semel inculcauim⁹) in lib. de iuuent. & senect. cap. 2. mortē caloris extinctione definiuit, quia videlicet dum calor viget, vita sustentatur, eodē intereūte concidit. Quæ etiam causa fuit, ut Heraclitus dixerit ex igne, cuius soboles calor est, nata fuisse omnia; & alij in duabus mūdi partib⁹, meridionali, & septentrionali, quarum altera calida est, altera frigida, vitæ & mortis figuram contineri pronuntiarint, ut videre est apud Lactantium lib. 2. cap. 10. Sed quia animantium calor assidue dissipatur, necessum fuit iacturam hanc aliunde refarciri.

Vitæ & mortis figura in duabus mundi partibus.

Ad hunc igitur finem prouida, ac sempiternitatis auida natura spiritus efformauit, (id est corpuscula quædam ex puro, & detocato

Finalis causa spirituum.

Et 2

sanguis

sanguine mira tenuitate, qui spiritus nuncupatur, siue quod obtutum effugiant, siue quod velut aura quædam suauissima mulceant, pulsant, spirent) efformauit, inquam, huiusmodi spiritus, ut calorem ab ipso fonte, id est, à corde haustum toti corpori inuehant, & impertiant; atque ita insitum calorem aduentitio instaurent, simulque membris omnibus ad munia sua obeunda vim conferant. Quod videtur significasse Aristoteles lib. 5. de generatione anim. cap. ult. cum ait sic se habere spiritum in rebus à natura institutis, ut in arte fabrilis malleum, & incudem, quæ ad multas actiones edendas obseruiunt. Et in libro de comuni animalium motu cap. 6. inquit animalia omnia habere natium spiritum, eoque vigere. Hinc etiam Alexander Aphrodisiensis lib. 2. probl. quæst. 63. spiritum animæ, & corporis vinculum appellauit, quod viuifici caloris beneficio vtrumque conciliet, & coniungat; atque adeo vitam tueatur. Nec verò aduentitius calor alia ratione melius in omne corpus effundi, & subsidio aduenire potuit, quam per huiusmodi spiritus, qui tenuissimi sunt, maximèque agiles, ac proinde huc illuc faciliè discurrunt, ac totum corpus breui traiciunt.

Quid sit spiritus, Argenter. lib. 2. de somno, & vigilia c. 6.

Alexander.

Da: lex spiritus, insitus, & influens.

De insito.

De influente qui in vitale, & animale diuiditur.

An sit ponendus spiritus naturalis.

Responsio.

Diuiditur autem spiritus in insitum, & influentem. Insitus, qui etiam ingenitus, seu complantatus dici consuevit, est, quem generans unicuique membro virtute seminis ab exortu inserit. Nec enim foetui vitam impertisset; nisi id, quo potissimum vita continetur, id est, spiritum communicasset. De huiusmodi spiritu loquens Aristoteles cap. 3. lib. 2. de generatione animalium. Inest, inquit, in semine omnium, quod facit ut secunda sint semina, videlicet quod calor vocatur: idque non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus, qui in eo continetur. Vbi aduerte spiritum dici ab Aristotele calorem, sicuti & à Platone interdum calor, interdum ignis appellatur, non quod re vera calor, aut ignis sit, sed quia calore abundat, adeo ut Galeno, & Auicenna auctoribus omnium calidissimus in animali habetur. Quod tamen an ita sit, infra statuendum. Influens spiritus dicitur, qui à principe aliquo membro in reliquas corporis partes continenter influit. Diuiditur autem hic in vitalem, & animale. Vitalis est, qui ab ipso vitæ fonte, id est, à corde per arterias decurrit: animalis, qui à principio animalium operationum, hoc est, à cerebro manat.

Lege Auicenn. prima 1. cap. de virtutibus Fernel. in lib. de spiritu, & innato calido c. 7. Actuarius lib. de spiritu, Galen. 2. prelag. aphor. 37.

Sunt etiam, qui tertium membrum adijciant, videlicet naturalem, qui ab hepate deducatur, ut quemadmodum vniuersum corpus tres principes facultates gubernant, ita & tres sint differentie spirituum, quæ iisdem facultatibus obseruiant, è proprijs fontibus per suos canales distributæ. Sed naturalem spiritum plerique minimè ponendum censent ea maximè ratione, quod nulla in iecore insignis cavititas sit, perinde atque in corde, & cerebro, quæ huiusmodi spiritus officina esse possit. Verum, reiecta opinione Actuarius in libro de spiritibus, ubi pene infinitos sine ratione confingit: hæc controuersia ita videtur componenda, ut si nomen spiritus propriè, atque ex usu

usu philosophorum sumatur; quo pacto spiritum dicimus substantiam tenuem, pellucidam, exquisitè elaboratam, & ad obeundas functiones necessariam: tunc negemus dari spiritum naturalem: si verò nomen spiritus fuscè, ac minus propriè usurpetur pro particulis quibusdam sanguinis minus crassi, quæ vnâ cū reliquo sanguine è iecore transmittuntur; tunc esse spiritum naturalem non inficiemur. Eius autem munus erit concoctionem singularum corporis partium iuuare.

Esse autem in animali spiritus conuincunt plurima argumēta, quorum nonnulla iam ante perstrinximus. Nam si quis mortuo animali in cordis, & cerebri ventriculos introspeciat, eos sine vllō fere humore inueniet: quare cū non frustra à natura conditi sint, optima coniectura est illos, dū adhuc animal viueret, prætenui aura, seu spiritu fuisse occupatos; qui tamen eo intereunte, cū fluidæ, ac leuissimæ substantiæ sit, euanuerit. Præterea quod dentur spiritus vitales, liquet ex eo; quia si arteriæ crasso humore oppletæ fuerint, pulsu, micationeque orbantur; utique traiectione eiusmodi spirituum, qui à corde mittuntur, impedita. Similiter dari spiritus animales inde constat; quia propterea, qui in gyrum aguntur, concidunt, quia spiritus recta per nervos deducendi, circulari illo flexu alio vergunt. Item quia eiusmodi nervis obstructis, sensus, motusque perit. Vnde etiam spirituum necessitas deprehenditur: quandoquidem animal nec sine pulsu viuit, nec sine motu, & sensu: hæc autem citra spirituum opem non constant.

Quibus indicis, deprehendatur dari spiritus.

Circumvoluuntur cor consistant.

ARTICVLVS II.

QVO NATVRÆ ARTIFICIO
spiritus procreentur, foueanturque.

Nunc de spirituum ortu, fomentoque paucis dicendum. Purior quædam pars sanguinis in iecore confecti per venam cauam, & communes quosdam aditus in cor inuehitur, ac primum dextro, deinde læuo eius sinu excepta ibi recalescit, & vitalem quandam vim ab ipso vitæ fonte haurit, à qua vitalis dicitur, quasi vitæ auctor, & conseruator. Huius spiritus pars quædam per arterias toto corpore diffunditur. Altera per anfractus, & flexuosam ambagem sursum viâ capessit, ac tandem in cerebri ventriculos euadit & proprietate virtutis cerebro inditæ magis attenuatur, & quasi ætherius redditur, fitque ex naturali animalis, adeptus videlicet temperationem quandā, cuius merito ad motum, sensum, & omnes denique animales functiones administrandas idoneus est animæ administer. Tum verò in particulas diuisus per nervos dispensatur. Vnde iam intelligitur, quemadmodum spiritus innati, stabiles, fixique sunt; sic influentes, errantes esse, ac vagos, cū hi à corde, & cerebro egressi huc illuc oberrent.

Spiritus vitales in læuo cordis ventriculo generantur.

De hac re
Fer. lib. 2. de
abditis rerū
causis, & in
lib. de spiritu
& calid. The
ophrast. lib. 3.
de anima ad
text. 13. O.
Gerb. lib. 1.
tract. 4. q. 31.
Valles. lib. 2.
concr. med.
6. 4.

Lege Aphro-
disiam sect.
1. probl. q.
14.

De hoc du-
plex ventri-
culo Lactan-
tius lib. de
opif. Dei. c.
6. Galenus in
lib. de for-
mat. feg.

A quo ram
eicantur spi-
ritus.

Virtus re-
dux medi-
corū super-
uacanea.

De spiritu
sustentatione.

Siquis autem petat à quonam huiusmodi spiritus regantur, ut in hanc potius, quā in illam partem corporis tendant. Respondebunt medici regi, duci quē à virtute quadam rectrice, quam ipsi omnibus facultatum muneribus, ac toti corpori præsentem faciunt. Nos, qui virtutem hanc superuacaneam, ac fictitiam credimus; respondemus regi, ac moveri à virtute impellente, & attrahente, qua cor, & cerebrū, cæteræque partes donatæ sunt, ut alibi monuimus. Nec mirandum est inesse viventibus huiusmodi expultrices, & attractorias virtutes; cū alias his similes, ac multo etiam admirabiliores in rebus inanimatis, ut in thebarbaro, in magnete, in succino, in adamante, alijsque compluribus passim experiamur.

Quod ad spirituum sustentationem, pastumque attinet, res sic habet. Quemadmodum lucernæ flamma, ne extinguatur, duo requirit, nempe oleum, & ambientem aerem; oleum quidem, ut eo tanquā pabulo alatur; aerem, ut ab ipso item incrementum, fomentumque accipiat: ita spiritus, ut seruentur, duo exigunt. Alterum est humor quidam per similes oleo, quem nonnulli primigenium vocant, quod à prima statim origine suscipiatur; alij radicalem appellant, quod eo, quasi radice, animantium vita sustentetur. Alterū est, prætenus aura, quæ spiritum foueat, ut explicat Aphrodisæus lib. 2. probl. probl. 63. Atque hinc est, quod etiam in gratiam spirituum vitalium cor, arteriæ, & pulmones aerem identidem recipiendo ducunt, ac reddunt; quod iternarium ministerio in gratiam spirituum animalium cerebrum præstat. Quade re Hippocrates in lib. de alimento, Galenus in lib. de utilitate respirationis cap. 5. & 1. Aphor. 14. & 7. de usu part. cap. 8. & 9 & Aui-cenna Fen. 11. 3. tract. 2. Est & communis auctorum opinio foueri eos odorifero halitu. Consule Galenū sect. 2. Aphor. 11. & lib. 6. Epidē, Conciliatorem diff. 155. Valleriolam lib. 2. de locis comm. cap. 2.

Q V Æ S T I O III.

QVA RATIONE ALTRIX FAC-
ultas circa alimentum negotietur.

ARTICVLVS I.

DE NECESSITATE VEGETA-
triciū facultatum, deque prima ali-
menti concoctione.

Etri.



TRIBVS facultatibus, quas supra retulimus, naturali, vitali, animali; naturalis, seu vegetans in disputatione hoc loco adducenda est, non absolute, sed quoad vnam eius partem. Constat nimirum ex doctrina Aristotelis lib. 2. de anima cap. 4. text. 34. & 37. tres esse vegetatricis animæ facultates, alentem, augentem, generantem; tot enim viventibus (& si non omnibus tertia) necessariae sunt, de quarum distinctione, seu reali, seu formali alibi ex instituto differendum. Porro altrix facultas ideò necessaria est, quia vniuersi corporis substantia tum ab insito nobis calore, tum ab aere circumfluo, alijsque causis assidue carpitur, ac diffluit, proindeque vi aliqua eget, quæ eius dissolutioni occurrat, ne præproperè extabescat, & absumatur; hæc autem est potentia alens, seu nutriens. Secunda item necessaria est, quia cum vivens in ortu imperfectum, ac magnitudine paruum sit, utpote à semine exiguo prognatum, accretionem ex postulat, qua ad iustum magnitudinis terminum prouehatur; id verò munus auëtrici facultati demandatum est. Denique requiritur etiam tertia, quia viventium corpora, cum ex contrariorum permissione consent, fato cedunt; atque adeò ut quod numero seruari nequit, perpetua saltem posteritatis successione maneat, ac secundum speciem perseveret, gignentis potentiae beneficio opus est.

Triples facultas vegetans animæ

Arist. lib. 2. de generatione animalium.

Cic. lib. 2. de nat. Deorum Galenus lib. 4. de vitiis partium.

Non habere omnia linguam docet Arist. lib. 4. de part. animalium. & lib. 2. de hist. animalium. cap. 10.

De officio, & dissimilitudine ventriculi Arist. lib. 3. de part. animalium. cap. 14.

Quod ad altricem facultatem atinet, corporis nostri fabricam sic naturæ auctor Deus constituit, ut certis in locis residerent partes quædam ad eiusmodi facultatis officia destinatae. Aliter neque membra aliter commodè, neque artuum corporis administratio constare posset. Primum ergo cibus ore exceptus dentibus comminuitur, conficiturque, & ad ventriculi decoctionem accommodatur. Vnde sic se habet os ad ventriculum, ut cocus ad lebetem, in quæ carnes non integras, sed concisas mittit; atque adeò non propriè fit cibi concoctio in ore, sed præparatio quædam ad concoctionem in ventriculo faciendam, ut docet Aristoteles lib. 2. de part. animalium. cap. 3. Deinde cibus præmansus, tum crebra agitatione, & motibus linguæ, quæ tanquam manus quædam est ventriculi, ijs, quæ linguam habent, tum gulæ attractione œsophago deorsum pellitur (procurante interim natura ministerio epiglottidis ne quid ex esca incidat in arteriam vocalem & respirandi viam intercludat) Tum ventriculus, ut communis officina, siue promptuariū, cibum recipit, complexuque suo inclusum in vnum cogit, atque arte comprehendit, aliòqui in tam ampla capedine huc illuc fluitans decoqui non posset, & ante legitimum tempus elaboretur.

De fabrica humani corporis.

Ut nutritio fiat.

Ministerium lingue, œsophagi, Epiglottidis.

Ventriculus communis officina.

Substantia ventriculi.

Forma ventriculi.

Porro ventriculi substantia, nervosa, membraneaque est, & fibris cōcinne intexta, ut facile possit diduci, ac rursus contrahi; quod exigente usu præstat; nam cum ei multa offeruntur, ampliatur; cum pauca, colligitur. Est etiam intus accuratè lævis, ac lubrica; constat enim duplici tunica, interna, & externa; quarum interna cavitatem respiciens, & si nervosa; tenuior tamen est, ac plurimis donata fibris, quæ manuum instar ciborum attractioni famulantur. Habet ventriculus formam aliquantulum variam quandoquidem & rotundus est, & à dextro in

fini-

sinistrum oblongus. Rotundus, quia hæc figura omnium capacissima, minimèque iniurijs obnoxia habetur. Oblongus, quia id sedes, quam obtinet, & gemina eius orificia, alterum, quo cibos recipit; alterum, quo eosdem in cremorem mutatos ad intestina demittit, postulare videntur. Qua de re multò plura enucleatius Anatomicae artis professores, Galenus lib. 4. de usu part. cap. 7. Vesalius lib. 5. de corporis humani fabrica cap. 3. Oribasius lib. 24. cap. 18.

Prima cōco-
ctio.

Coctrix ergo facultas ventriculo insidens toto conatu in alimentisibi commissi decoctionem incumbit, ipsumque amplexu, & calefactu suo immutat tum proprio, ingenitoque calore, & spiritu; tum eo, quem vicinæ partes, videlicet iecur, lien, cor, diaphragma, ut lebeti circumiectus ignis, eidem conferunt. Sic demum perficitur ea, quæ est tribus præcipuis concoctionibus prima est, generaturque ex cibo massilla, seu cremor, quem Medici chylum vocant. Cuius certè confectio, & elaboratio non alteratrici duntaxat virtuti ascribi debet, sed etiam, ac multò magis ipsi formæ substantiali, cuius est instrumentum.

Vesal. lib.
5. de hum.
corp. fab. c.
3.

Chyli confec-
tio.

Postquam ventriculus suo munere circa alimētum perfunctus est; per infernum orificium (græci πυλωρόν, latini ianitorem vocant) expellentis facultatis ministerio chylum, de cætero pro onere futurum, abijcit, ac deorsum trudit, qui flexuosa intestinorum circuitione deductus in ea præteruentione, venæ Mesaræi, seu Mesenterij, quas Mesaraicas vocant, id, quod præstantissimum est, per oscula, & foramina combibunt, & quasi hircines sugunt, atque in iecur transmittunt. At quod supernuacaneum, & excrementitium est, in crassiora intestina deiectum exturbatur. Ita verò natura in corpore animalis vias quam plurimas distribuit, ait Galenus initio libri quarti de vlu partiu, alias quidem velut publicas, & communes omnium nutriendorum, alias ut angiportus quosdam ad singulas partes nutrimentum perferentes. Communis, & maxima, primaque omnium est ab ore ad ventriculum; secunda à ventriculo ad hepar, & cæt.

Venæ mesen-
terij, seu me-
saraicæ.

ARTICVLVS II.

DE SECUNDA concoctione.

Substantia ie-
coris.

QUod ad secundam concoctionem attinet, substantia iecoris, quæ illius est officina, rubra est, & mollis, sanguini paulo ante concreto similis, nisi quod duritiem maiorem vendicat. Ut aut sanguis, sicuti oportet, ad exactâ elaborationem in ipso moram traheret, non dedit ei natura vnum aliquem ventrem; sed eam tamen compositionem, ut facile possit impleri sanguine, quem confestim in venas fundit. Iecur hominis, pro sui corporis magnitudine, per quam amplum est. Quâ parte attingit septum transversum (vnde hic est è thoracis

Lege Auer. 3.
collig. cap.
de agn. Cō-
cil. diff. 39.
Gerb. lib. 1.
tract. 4. q. 35.

Figura ieco-
ris.

De figura ie-
coris Aristo-
tel. lib. 3. de
part. anim. c.
12.

De his M. Alb.
lib. 3. de ani-
malib. tract.
2. c. 3.

Conciliator
diff. 29.

Aegid. in 2. d.
30.

Plato in Ti-
meo, Hippo-
crat. lib. 4. de mor-
bi. Acut. 2.
Colug. c. 8.

Galen. lib. 4.
de viis part. c.
6. de sententia
Hipp. in libel.
de acutim.
M. Alb. lib. 3.
de animal. c.
tract. 1.

thoracis musculis, quem diaphragma vocant) gibbum est, ac læue, qua-
ventriculum, inæquale & sinum. Licet vero non vnā figuram ha-
beat; magis tamen ad rotundam accedit, estque in homine simile bubu-
lo, vt ait Aristoteles lib. 1. de hist. anim. cap. 18. Item maiorem sui
partem in dextro latere extensam obtinet; esto aliquando, referente
Aristotele loco proximè citato, in nonnullis quadrupedum cum
liene, qui à læua est, locum permutasse obseruatum sit, quod ta-
men prodigij loco est habitum.

His ita politis, vbi iam alimentū per angustas mesenterij vias multi-
plici lapsu & erratico partim impellentibus venis, partim ad se iecore
ipso inuitante, in hepar per venā, quam portā dicunt, inuectū est; inibi
nouā, id est, secundam concoctionē subit vi caloris & spiritus, quo offi-
cina hæc abundat. Hic verò chylus in massam quandam euadit, quæ
Χυμὸς dicitur, in quo quatuor simul humores visuntur, sanguis, pitui-
ta, flaua bilis, & melancholia. Horum autē permistionē, ortūq; Gale-
nus lib. 2. de naturalibus facultatibus cap. 9. & lib. 4. de vsu part. cap.
3. alijsque è recentioribus medicis declarant exemplo vini nuper ex
vuis expressi, & in dolia infusi, quod innato calore adhuc efferuescit,
concoquitur, secernitur. In eo quippe substantiæ quatuor inter se
distinctæ apparent. Nam vini flos, qui levis, & aerius est, supernatat;
fæx grauis, ac terrestris deprimatur, & subsidit; crudus quidā humor,
& aquosus vnā cum vino permistus circumfertur. Flori respondet
bilis flaua, quæ in sanguinis superficie ebulliens aureo colore splēdet.
Fæci, humor melācholicus, qui terrea grauitate deorsum vergit. Cru-
da, & aquosa portio, pituita. Vt enim cremor ille, nisi admodum
rebellis, & contumax sit, innato vini calore in vini substantiam cōuer-
titur; sic pituita, quæ sanguis inchoatus est, calore sanguini inuito in
sanguinem commutari potest. Denique vino respondet syncerus, &
perfectus sanguis, quod istiusmodi humorum vterque in suā congerie
cæteris laudabilior, excellentiorque sit.

Licet autē omnes ij humores in cōmuni illa nutritionis officina pro-
creentur, nō omnes tamen ad alendū corpus idonei sunt. Quare natura
id, quod ex ijs superuacaneū est, segregat, & flauam bilem in folliculū
fellis, qui ad iecoris portas situs est, coniecit; atram ad splenem procul
amandat: pituitæ verò nullum conceptaculum dedit, in quo priua-
tim consistat; tum quia sanguinem per vniuersum corpus deuehit, tū
quia, cum sit sanguis ex dimidio coctus, facile expressam, ac perfe-
ctam sanguinis rationem adipiscitur, & in alimentum cedit; tum de-
nique quia artus omnes humectari possunt ab hoc succo, ne frequen-
ti agitatione inarescant. Sed est etiam aliud recrementum, à quo san-
guinem expurgari oportet, humor quidam tenuis, & copiosus, quo
chylus è ventriculo per intestina, & mesenterij venas in iecur tanquā
vehiculo perducitur (is in lotiū euadit) Hippocrates *ὀχυμα τροφικόν*,
id est, vehiculum nutrimenti appellauit, eo quidē nomine vsum eius
indicās. Hic igitur humor postquā vehēdi munere est perfundit, quia
nec alēdo corpori aptus, nec ad alia deinceps utilis est, per quarundā ve-

Et narum

Ad quam par-
tem iecur ver-
gat.

Secunda cō-
coctio.

Quatuor hu-
morum geno-
ratio.

Apia simili-
tudo ad de-
clarandā qua-
tuor humorū
differentiam

Quatuor hu-
morum vñs,
utilitas, & se-
cretio.

Pituitæ nullū
in corpore cō-
ceptaculum.

Vehiculum
cibi.

narum, quas emulgentes appellant, ductus, in renes attrahitur, & discernitur, unde mox in vesicam profunditur. Quod similiter accidit pituitæ: nam quod absoluto opere ex ea relinquitur, & non exudatur, per emunctorias venas in vesicam defluit.

Obiectio.

Erit tamen, qui obijciat non videri duas superiores decoctiones omnino necessarias; quia, ut medicorum nonnulli docent ex Hippocrate in lib. de alimentis, interdum cum æger per os cibum capere non valet, apponuntur extrinsecus supra ventriculum, aliasve partes corporis res esculentæ, ut ijs per euaporationem poros subeuntibus nutriatur.

Solutio.

Respondemus alimentis in eum modum adhibitis aut non nutrirî ægrotum; sed tantummodo succi quadam irrigatione perfundi, & foueri; sicque iuuari: vel certè eiusmodi halitum excitatum à cibo prius ad decoctionum officinas, membrorum attractione deduci, ibique concoqui, atque ita alere. Galenus tamen 6. de placitis credit concoctionem ventriculi non esse necessariam absolute, sed cum solida capiuntur alimenta; in cæteris verò perfectionis tantum gratia.

Sententia Galeni.

Obiectio.

Deinde opponet quispiam videri hepar superfluum. Nam cum huius membri duo sint officia, expurgare, & decoquere alimentum, utrumque potuit à ventriculo præstari. Nec satisfaciet qui dixerit utrumque ab eo fieri; quandoquidem ibi cibus primam decoctionem subit, & purgatur; sed hanc decoctionem, & expurgationem inchoatam, imperfectasque esse. Non, inquã, satisfaciet, quia cum natura stu-

Natura amica compendij.

Solutio.

deat compendio, debuisset ventriculo attribuere vim ad ea munia absque accessorio iecoris ministerio perfectè exequenda. Occurrendum tamen cum Galeno lib. 4. de usu part. cap. 3. sicut triticum in area à paleis, postea verò pistorum opera ab alijs tenuioribus corpusculis superfluis mundatur: ita alimentum in stomacho à maioribus recrementis, in iecore à minori fæce purgari: quia conueniens fuit, ut natura more suo paulatim à minus perfectis ad perfectiora progrediretur. Præterea membrum, quod alimentum excipit, membraneum facilisque distensionis, & contractionis esse oportet, ut pro cibi quantitate & porrigi, & coarctari queat: at nullum membraneum nimis calidum est. Quare ob hanc causam non potuit ventriculus calore proprio admodum abundare, quanuis membrorum calentiam vicinitate eius decoctioni commodè prouisum sit. Oportuit ergo aliud membrum calidius esse, in quo alimentum crassiori fæce liberum, & mediocriter decoctum, perfectiorē decoctionē adipisceretur. Quo patet non fuisse expediens, ut absoluta decoctio ventriculo demandaretur. Quod verò aiunt naturam studere compendio, ita est; sic tamen, ut non tale quid faciat, quale statuarij gladium Delpicum ob inopiam: sed vnum ad vnum: tunc enim opumē instrumenta proficient, si eorum singula non multis, sed vni obseruiant, ut docet Aristoteles 1. lib. Polit. cap. 1. Itaque natura & necessaria, conuenientiaque concedit, & supernacanea, atque inutilia negat: nec solet pluribus committere, quod æquè benè, & prodignitate ab vno fieri potest: sed hoc in re præsentī locum non habuit.

Ventriculus nature membrum.

Natura necessaria concedit, supernacanea negat.

De excellenti calore hepatis Veget. cap. 61. art. Med. Futel. lib. de anim. facult.

De gladio Delpico Martialis in Adagis.

ARTICVLVS III.

DE TERTIA CONCOCTIONE,
& conuerfione alimenti, deque fa-
cultatibus adiutricibus.

IS, quæ diximus, recrementis; expurgatus sanguis ampla quadam vena excipitur, quæ cava magna appellatur. Ea in superiorem, & inferiorem partem, & quoquo versum ducta, ac primum surculis propagata, deinde varijs diffusa ramulis, hinc in bilis vesiculam, ventriculum, lienem, intestina, mesenterium, & omentum: inde in cor, aliasque partes corporis excurrens, alimentum diuidit. Quia tamen id sponte sua perlabi non poterat, primum quidem à vicinioribus venarum partibus; deinde à cæteris longo tractu, suctuque allicitur, ac simul pituita vehiculi vicem subeunte in omne corpus influit, ac dimanat. Et in hac sanguinis traiectione, dum vnumquodque membrum per flexuosos venarum anfractus, id, quod sibi vtile, & commodum est, vendicat; seruata quadam iustitiæ mediocritate, spectataque conditione cuiusque partis, commoda sit alimenti distributio; adeo vt nihil fere in naturæ officijs admirabilius videatur; vbi summa inæqualitas, summa est æqualitas. Quod Aristoteles lib. 2. de generatione animalium cap. 4. exemplo patrisfamilias in hunc modum explicat; Natura perinde ac pater familias prudens nihil solet omittere, ex quo facere aliquid comodi possit. Dispensatur autem cura rei familiaris, ita vt eibus optimus detur liberis, deterior seruis, vilissimus socijs animalibus.

Cava magna.

Pituita alimenti vehiculū.

Iustitiæ æqualitas in distributione alimenti.

Natura quasi paterfamilias.

Igitur postea quam alimentum distributum, minutissimas corporis partes, porosque subiit; in ijs perfectam concoctionem assequitur, & pro natura cuiusque membri duritiæ, mollitudinē, calorem, frigus, & innati temperamenti modum, cæterasque dispositiones accipit; & tandem in substantiam rei viuētis conuertitur; eaque conuersio, propriè nutritio appellatur; ac tunc fit, cum materia alimenti, propria forma abiecta formam rei alitæ suscipit, & materiæ totius continuatur.

Nutritio quādo fiat.

Sed aduertendum adhuc est antequam alens facultas alimentum ad nobilissimum hunc actum prouehat; à quibusdā facultatibus, quasi operis famulis, & ministris iuuari. Quæ à Galeno lib. 5. de locis affectis cap. 7. & ab Auicēna 6. Natur. parte 1. cap. 5. cōmuni fere Medicorum assensu quatuor in primis numerantur; nimirum attrahēs, concoquēs, retinēs, expurgās. Nā cum alimentum oēs partes animalis pervagari debeat, nec per se, ac vi sua terri queat; necesse est vt virtus aliqua membris insit, quæ illud ad se inuitet, & alliciat; hanc verò attrahentem vocant. Præterea cum alimentum à viuētis natura diuersum sit, nequam potest in illius substantiam verti, nisi prius multiplici alteratione cum eo similitudinem, & cognationem assequatur; proindeque requiritur ad id virtus concoquens, seu, vt Galenus vocat, alteratrix.

Facultates administræ nutritionis.

Facultas attrahens.

Concoquēs.

Et a

Item

lege Galenū
3. de causis
symptomatum.
Auicenna 2.
5. de doctr.
6. cap. 2.

Ad
Ad

Retinens.

Item quia huiusmodi concoctio tempus efflagitat; nec enim peragi momento potest, necessaria est vis continens, seu retentrix, quæ alimentum contineat, ne dilabatur. Postremo quia oportet ab ali-

Expurgans.

mento concocto expelli sordes, & excrementa alitioni inepta, requiritur ad id virtus expurgans.

Appetens.

Distribuens.

Secernens.

Præter has virtutes adduntur alibi à Galeno tres aliæ: appetens, quæ ponit primo de causis symptomatum: distribuens, cuius meminit tertio eiusdem operis: secernens, quam exprimit in 2. Aphorism. comm.

13. Videntur autem colligi hæ facultates è tribus munijs, quæ obeunt.

Primæ enim respondet appetentia alimenti in venis, & alijs partibus, quam subsequitur attractio. Secundæ, dispensatio alimenti per membra corporis. Tertiæ, separatio utilis ab inutili. Et hanc ait

Septem virtutes.

Auerroes libro 2. Colliget, capite 7. & 9. & libro 3. cap. 16. accepisse se ab Albumazar.

Habemus igitur septem virtutes, vel etiam plures, si scrutari minutius velimus, nimirum attrahentem, concoquentem, retinentem, expurgantem, appetentem, distribuentem, secernentem.

De quibus lege, si placet, quæ scripsit Valleriola libro 1. locorum communium cap. 13. Peramatus libro de animæ functionibus cap. 7. Fernelius lib. 5. Physiol. cap. 4. Vallesius lib. 2. contr. medic.

& Phil. cap. 21. Alexander lib. 1. probl. quæst. 57.

Earum distinctio.

Quæri solet quonam pacto prædictæ virtutes inter se differant. Omilla disceptatione, sic habeto. Virtus secernens non distinguitur à distribuente.

Enim verò distribuens non quodlibet alimentum, sed cum delectu, & secreto per eundem actum inutili, membris impertit.

Item distribuens non est diuersa ab attrahente, nec ab appetente. Nam distributio fit, dum quælibet pars alimentum sibi

conueniens attrahit: & membrorum appetitio non est, in re subiecta, nisi attractio.

Similiter expurgans, & concoquens non differunt; quia in decoctione idem calor, qui decoquit, seiungit, expurgatque

Magnæ eadem virtute ferrum attrahit, & retinet.

partes utiles ab excrementitijs, vt aurum à sæce. Denique attrahens, & retinens, eadem facultas sunt; quemadmodum in magnete eadem est virtus, quæ ferrum trahit, tractumque affigit, & retinet.

Ita patet ex toto illo numero duas tantum relinqui virtutes inter se realiter differentes, attrahentem, & concoquentem.

Quin verò, si propriè loquendum sit, concoquens nutritoriæ famula non est: cum non videatur ab ea distingui siquidem eiusdem est materiam disponere, quod facit concoquens; & formam introducere, quod præstat nutriendus.

Quo autem modo nutriendus à calore differat, alibi perpendemus.

Aduertendū præterea, licet tres tantum esse dixerimus concoctiones, quarum prima fiat in ventriculo: secunda in hepate: tertia in singulis partibus, ubi alimentum in rei alitæ substantiam convertitur; tamen unicuique harum suam anteire præparationem; vnamque suam absolutionem subsequi.

Preparatio ad primam fit in ore, dum cibus teritur, & nonnulla subit alteratione: eius verò absolutio in intestinis, quæ ad chylum etiam coquendum vim habent. Rudimentū

Rudimentū primæ decoctionis.

Aduertendū præterea, licet tres tantum esse dixerimus concoctiones, quarum prima fiat in ventriculo: secunda in hepate: tertia in singulis partibus, ubi alimentum in rei alitæ substantiam convertitur; tamen unicuique harum suam anteire præparationem; vnamque suam absolutionem subsequi.

Preparatio ad primam fit in ore, dum cibus teritur, & nonnulla subit alteratione: eius verò absolutio in intestinis, quæ ad chylum etiam coquendum vim habent. Rudimentū

secundæ

Ex Gil. 4. de
sanit. tuenda
c. vii. lego
etiam Hip-
pocr. in lib.
de alimeto.

secundæ existit in venis meseraicis, vbi iam chylus adumbrationem quandam sanguinis accipit; perfectio in caua, alijsque grandioribus venis, per quas sanguis è iecore decurrit, magisque elaboratur. Tertia initium capit à venis tenuibus, vbi iam sanguis à vicinis partibus, quibus tandē cohærere debet, immutatur: atque hæc nutritione ipsa, quæ omnium concoctionū finis est, absolvitur. Quidam plures numerant concoctiones; sed his tribus, vt à nobis explicatæ sunt, res tota continetur. Ac primæ quidem respondet chylus: secundæ potissimū sanguis: tertiæ vult Auicenna, alijsque Arabes respondere quatuor humores alimentitios, qui inter sanguinē, & quodlibet membrum, quod nutritur, necessariō medijs sint, quos vocant humores secundos. Sed hi non videntur semper dari, esto nonnūquam saltem vnus aliquis datur, vt progressu dicemus, qui medius sit inter sanguinem, v.g. & ossa, quæ aggeneratur, siue is distinguatur specie à sanguine, siue accidentibus & appellatione duntaxat. Lege, si placet, pro Arabum sententia Conciliatorem differentia 33.

Secundæ.

Tertiæ.

Quatuor humores alimentitios, quos Arabes ponunt.

Ve M. Alb.
lib. 3. de a-
nim. tract. 2.
c. 4. Auicenna
primæ doc-
trinae & Actua-
tus.

QVÆSTIO IIII.

VTRVM OMNES QVATVOR
humores in hepate gignantur.

ARTICVLVS I.

CONSTITVITVR
pars affirmatiua.



PROXIMA quæstione asseruimus quatuor humores gigni in hepate, nunc an res ita habeat, expendemus: dubitandi ratio ex eo oritur, quia non videtur qua ratione possit fieri, vt hepar eiusdem temperamenti vi, & ex vna eademque massa tantam humorum varietatem proferat; cum quodlibet agens particulare vnum sibi que specie simile efficiat. Sunt qui respondeant, hepar vnā duntaxat chyli portionem asciscere naturæ suæ magis conuenientem, & idoneam, in cuius materiam formam suā consimilem, nempe sanguinis (est enim hepar admodum sanguinolentum) inducat, cætera verò excrementa à proprijs conceptaculis attrahi, ibique diuersas illas formas adipisci. Nobis tamen vera omnino videtur sententia Galeni lib. 2. de naturalibus facultat. cap. 1. & Auicennæ 1. primi doct. 4. quos communis medicorum schola sequitur, videlicet omnes quatuor humores in hepate simul procreari, maxime

Quorondā placitum.

Communis opinio.

Dari hos quatuor humores demonstrat Hippoc. in lib. de nat. hum.

Lege Bernicellum lib. 6. Physiol. c. 4. Vallesium lib. 2. contr. Medic. & Phil. c. 33.

Confutatio
responsionis.

cum dissectione compertum sit, omnes in eodem chylo ante secretionem contineri. Nec aduersariorum ratio, & si non nihil habeat difficultatis, oppositum concludit. Enim verò facultas, innataque proprietas iecoris licet actu vnafit; virtute tamē multiplex est, sicuti calor caelestis vnus specie, nihilominus vim habet ad gignendas diuersarum specierum animantes ex putrescente materia. Quod si quispiam occurrat hoc non ad solius caloris ætherei virtutem, & efficacitatem, sed pariter ad subiectæ materiæ dissimilitudinem referendum esse: is intelligat hanc ipsam differentiam, & diuersitatem ex parte materiæ non deesse in prædicta massa, utpote, quæ ex diuersarum partium mutua permissione concreascit; ut ex ea omnes quatuor humores eliciantur: sicuti ex eodem vuarum succo omnes illi quatuor liquores quos supra retulimus, emergunt. Itaque iecur innatæ virtutis beneficio sanguinem, utrâque bilem, & pituitam efficit, actione non vniuoca; sed æqui-uoca; & ex eodem chylo, non tamen ex eadem chyli portione. Nam bilim ex calida, & tenui; pituitam ex frigida, & cruda, sanguinem ex mediocri; melancholicum humorem ex frigida, & terrena portione effert. Nimirum particularis causa non semper gignit vnum sibi simile in specie (& si id primariò, ac per se intendat) quia non semper id assequi potest ob conditionem subiecti, in quod agit; vel ob defectum virtutis actiue, aliamvè causam eiusmodi. Quo in euentu non vniuoci, sed æquiuoci agentis rationem obtinet.

Ex qua parte
chyli singu-
li humores
procreantur.

Dubitatio de
pituita.

Peculiaris tamen de pituita apud medicos dubitatio est, num in ventriculo gigni soleat. Parti affirmatiue ad stipulatur tum auctoritas Galeni in libello de atra bile, & in primum de nat. hum. comm. 39. tum experientia ipsa; quandoquidem non rarò ventriculus pituita abundat. Dicendum, licet proprius locus gignendæ pituitæ sit iecur, ut ex eodẽ Galeno supra docuimus; interdum tamen illam, vel saltem humorem quendam ad ipsam proximè accedentem, ex cibis pituitosis anticipatione quadam in ventriculo effici. Itaque non est Galeni sententia generari semper in ventriculo pituitam, sed interdum.

Quatuor hu-
mores distin-
gui specie.

Quæret aliquis an prædicti quatuor humores distinguantur inter se specie, & natura Respondemus cum communi schola Medicorum distinguui. Id testantur diuersæ eorum affectiones, colores, sapores, operationes, effecta, fines; de quibus à nobis nonnulla in progressu dicentur; à Medicis verò ex instituto multò plura pertractantur.

A R T I C V L V S II.

ALIQUOT OBJECTIONUM DILUTIO.

Obiectio pri-
ma.

Verum contra superius dicta opponet aliquis. Natura nihil frustra molitur, sed omnia alicuius finis, & boni gratia præstare solet; atqui nullus apparet finis, aut bonum, cuius causa duo recre-

recrementa, nempe bilem, & phlegma certis receptaculis condant. Nō debuit igitur ea seruare, sed confestim excludere.

Præterea, vt docet Aristoteles lib. 3. de part. anim. cap. 12. & lib. 4. cap. 2. & Plinius lib. 11. nat. hist. cap. 37. fel non omnibus inest animantibus; nam eo carent mulus, asinus, ceruus, caper, camelus, delphinus, & alia quædam. Immo & apud Chalcidem Eubœæ, parte quadâ agri, in pecore nullum inuenitur. Adde quod fel non parū videtur bonæ valetudini incommodare. Vnde, vt Aristoteles lib. 4. de part. anim. cap. 2. ait, dictum fuit à veteribus fellis vacuitatem causam esse vitæ diuturnioris, argumento ex solipedum, ceruorumque genere deducto. Non ergo omnibus animantibus in iecore hic humor generatur; vel certè non in omnibus ad vesiculam secernitur, immo & in nullo manere expediens fuit.

Idem similiter de melancholico humore ostendi potest. Nā neque id cūcta animalia obtinent, cum exanguia lienem non habeant, neque Aëgocephalus, aliæque aues nonnullæ, & quidam etiam pisces, vt testatur Magnus Albertus lib. 13. de animalibus tract. 1. cap. 6. & Plinius lib. 11. nat. hist. cap. 37. Quin & animal, cui lienem natura dedit, eo per vulnus exempto, adhuc viuere tradunt; & inuenta remedia sunt, quæ ipsum cursoribus extinguerent. Nec verò vlla eius utilitas esse videtur, nisi quis ita sit ridiculus, vt utilitatem putet quod eius magnitudine, vt quidam aiunt, risus intemperantia constet; lienosi enim ad risum procliuiores esse dicuntur, vt refert Celsus lib. 3. Quo alludit Persius Satyr. 1. Sed sum petulanti splene cachinno. Quanquam non apparet, quopactō id eueniat, cum melancholicus humor, vt colore ater est, ita & tetricum vultum reddat, ac mærorem inducat.

Tertiō, non solum pituita, sed vtræque bilis feruntur per venas vna cum sanguine, siquidem cum vena ægrotis scinditur non tantum sanguis sed reliqui etiam tres humores permixti emittuntur. Non ergo flaua, & atra bilis è iecore ad certa loca sibi destinata secedunt.

Ad primum horum concessa maiori neganda est minor, dicendūque flauam, & atram bilem non frustra, aut sine utilitate esse in corpore, quemadmodum nec frustra in eo sunt quatuor complexionēs, biliosa, melancholica, sanguinea, phlegmatica. Nam supposita utilitate sanguinis, & phlegmatis, quæ apud omnes in confesso est, & de qua iam supra diximus, cum cōplexio biliosa aduersetur phlegmaticæ, hæc enim est frigida, & humida, illa calida, & sicca: cum item melancholica repugnet sanguinæ, quādoquidem illa frigida, & sicca est; hæc calida, & humida: conueniens fuit dari in corpore bilem, & melancholiam, à qua biliosum, & melancholicum temperamentum sumitur. Tum quia ex doctrina Aristotelis lib. 2. de coelo cap. 3. text. 18. ad naturæ perfectionem spectat, vt si vnum contrarium sit, alterum quoque existat: tum quia ne complexio, quæ in animantium corpore dominatur, (semper enim è quatuor vna aliqua in eorum corpore præualet) ultra modum exiret, oportuit dari contrariam, quæ illius vim, & licentiā refrenaret.

Præter hæc, alia commoda non pauca inuehit corporibus vtræque bilis,

Obiectio 2.

Animantia
felle carētia.Carentia li-
ene.Lienosi ad
risum faciles

Obiect. 3.

Dilatatio pri-
mæ obi.Si vnum cō-
trarium sit in
natura, alterū
quoque dari
conuenit.Vtriusque bi-
lis cōmoda.

bilis. Primum quia sanguini, præsertim sub exigua quantitate, misce-
etiam nutriunt. Deinde, quia ut sanguis vi morbi interdum in alios tres
succos; ita illi, si non toti, saltem ex parte in sanguinem mutari solent.
Item quia melancholia, quæ acerbis saporis est, cum è liene in os ven-
triculi influit, quod non raro facit, famem prouocat, non secus, atque
acidi cibi appétitionem edendi acunt. Item quia interdum flauabilis
è vesicula, qua continetur, per venulam quandam subiens se se ventri-
culo quasi supponit, ipsamque calefacit, & cibi concoctionem iuuat.
Eademque dilabens sua mordacitate intestina ad celeriores recremen-
torum deiectionem impellit. Præterea ad mores quoque non nihil
conferunt atra, & flauabilis: nā hæc animositatem, illa maturitatem
conciliat: unde biliosi ad pericula strenuè subeunda promptiores; me-
lancholici ad iudicia de rebus ferenda aptiores habentur. Qua de re suo
loco plura.

Atrabilis ob
inflatam acie-
dinem cibi
appétitione
excitat.

Dilat. 2. obie-
ct.

Pro explicatione secundi argumenti aduertendum ex Aristotele
lib. 2. de hist. anim. cap. 15. Plinio lib. 11. naturalis hist. cap. 37. & alijs,
quædam esse animantia, quæ licet fel habeant; non tamen id in hepate
gerunt, ut cætera, sed alibi. Nam coruis, coturnicibus, phasianis, in
renibus, & parte tantum altera intestini iungitur. Quibusdam iecori
simul, & ventri, ut capricipiti. Quibusdam intestino tantum, ut acci-
pitri, & murenis. Similiter quædam & si lienem fortiantur, is adeo
exiguus est, ut prope sensum effugiat, quod in magna parte animum
compertum fuisse perhibent, ut in miluis, accipitribus, noctujs; & in
quadrupibus ouiparis, ut in testudine, mure aquatili, rubeta, lacerta,
crocodilo, rana. His positis, secundo argumento concedendum est quæ-
dam esse animantia, in quibus flaua, aut atra bilis non inuenitur, idque
ob diuersas causas. Quarum prima est, quia hos humores non generat:
vel propterea quod non utuntur bilioso, aut melancholico cibo; vel
quia licet eo utantur; tamen eorum temperamentum ordinaria vi ad
eos succos procreandos non pollet. Secunda causa est, quia tametsi
eiusmodi succos gignant, confestim eos repurgant (sicuti in Ponto ac-
cidit, ubi pecora, quæ absynthio vascuntur, felle carent, ut animaduer-
tt Theophrastus videlicet, quia absynthium biliosos humores re-
ijcit, docente Dioscoride lib. 3.) vel denique quia illos ad cornua,
cutem, alas, pilos, squamas, cæteraque eiusmodi coagmentanda con-
ferunt. Qua de re consule Aristotelem loc. cit. Ad id verò, quod obij-
citur de diuturniori vita animantium felle carentium, si ita sit (con-
ceditur enim à Plinio lib. 11. natural. hist. cap. 37. negatur à Mag. Al-
berto lib. 13. de animalibus tract. 2. cap. 4.) dicendum cum Auerroce ad
cap. 2. lib. 4. de part. anim. eam diuturnitatem non esse ad vacuitatem
fellis referendam, sed ad bonitatem temperamenti, quæ cum tali va-
cuitate in nonnullis animalibus coniuncta est. Nam & multa fel ha-
bent, quibus non minus longa vita contingit, ut annotauit M. Albertus
loc. cit.

Cur quæ-
dam animan-
tes vtraque bi-
li careant.

Theophrast.
Dioscorides.

Plinius.
M. Albert.
Auerroes.

De ijs, qui
absque liene
vixerunt.

Nec verò dictis obest, quod homines quidam ex æto, aut extincto
liene vixerint, in ijs enim, præter vsitatum morem, quæ fuit natura

Ut melan-
cholia famē
prouocet Ga-
le. lib. de ple-
nit. & lib. 5.
de vsu part.
M. Alb. lib. 3.
de an. tract.
2. c. 3. De vti-
litate flauæ
bilis Vesal.
lib. 5. cap. 8.
Auer. lib. 4.
de part. anim.
c. 2. M. Alb.
lib. 3. de anim.
tract. 2. cap.
3. Gal. lib. 1.
de alim. fac.
c. 7.

Lege Vesal.
lib. 1. de fabri-
viam c. 8.

viam ad melancholiam dijudicandam. Præsertim cum ea commoda, quæ utriusque bilis conseruatione importantur, non sint ad tuendam vitam omnino necessaria: quibus etiam perpetuò carent animantes illæ, quæ suo pte ingenio ijs succis vacant. Denique quod de liene adiectum fuit, nimirum eius magnitudinem parere maiorem ad risum facilitatem, ea tenus dici potest cum veritate congruere, quatenus lien, quia pessimi sanguinis purgamentum est, faculentum crassumque humorem, quasi tristitiæ materiam, ad se recipit, & reliquum sanguinem puriorem, atq; agiliorem facit; ex quo proinde optimi procreantur spiritus, quorum quanto amplior est copia, tanto, cæteris paribus, maior promptitudo ad hilaritatem, & risum. Lege Aphrodisæum lib. 1. problematum, quæst. 19. & quæst. 136. Vesalius lib. 5. de fabrica corporis humani. c. 10. Calium Rhod. lib. 4. lect. antiq. c. 18. vbi pro hac nostra explicatione affert Auicennam.

Procliuiores
ad risum quigrā
diare functione.

Ad tertium argumentū respondendum est licet plerūque in ægrotis corporibus multum utriusque bilis in venis reperiatur, vel quia morbo sanguis putrescit, vel quia tunc iecur de hisce humoribus plus gignit, vel denique quia ex defectu virtutum impellentium, attrahentium vè non fit apta humorum secretio: tamen integra valetudine non ita rem habere; etsi tunc quoque non nihil tam flauæ, quam atræ bilis per venas commeet; nec enim sanguis adeò exactè ab ea facie repurgatur, vt nihil omnino ex ea secum inuehat.

Dilat. 3. ob
iect.

Cōsule Per-
nelium lib. 8.
humoribus c.

QVÆSTIO V.

QVID NAM SIT FA-
mes, & sitis.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA CONTRA FAMIS,
& sitis definitionem ab Aristotele traditam.

CTVRI proximis quæstionibus de alimento, prius de fame, quæ circa ipsum versatur, ac de siti etiam, quæ fami coniuncta est, disceremus; Famem & sitim hunc in modum definiit Aristoteles lib. 2. de anim. cap. 3. text. 28. Fames est appetitus calidi & siccī: sitis est appetitus frigidi & humidī. Verū quod hæ definitiones, atque in primis definitio famis, non rectè se habeant, hisce argumentis videtur ostendi. Fames est dolor quidam, siquidem torquet, diuexatque, ac nonnūquam vsque ad interitum. Vnde & Galenus in libro de inæquali temperamento famem, & sitim inter dolorum species numerat;

Definitio fa-
mis, & sitis.

Primum arg.
contra defini-
tionē famis.

Gg

dolor

- dolor autem non est appetitio, seu prosecutio; sed potius fuga præsens malis. Non ergo fames rectè definitur appetitus, siue appetitio.
2. Arg. Secundo, cum fames sit affectio corporis; si esset appetitio, pertineret ad appetitum sensitivum; sed non pertinet: non est igitur appetitio. Probatur minor: nam actus appetitus sensitivi resident in corde, quod ira, & concupiscentiæ domicilium est, ut alibi statuimus cum Aristotele, Theophrasto, alijsque Peripateticis: atqui fames non est in corde, sed in ventriculo; inde enim se premi sentiunt, quos fames urget: ergo fames non est appetitio.
3. Arg. Tertiò, actus appetendi, etià ij, qui oriuntur ab appetitu sensitivo, sunt in nostra potestate, saltem secundum obedientiam politicam, ut docet Aristoteles lib. 1. Ethic. cap. ultimo: sed fames nullo modo est in nostra potestate: alioqui liberum cuique esset non esurire: ergo fames non est actus appetendi.
4. Arg. Quarto, Sicut arbores utuntur alimento, eiusque defectu inarescunt: ita ad eas quoque spectare debet fames, quæ in alimentum fertur: atqui arboribus non convenit appetentia, ut neque sensus, ergo & cæt. Quintò, Non omnia alimenta sunt calida, & sicca, sed quædã frigida, & humida, ut lactucæ, pepones, & cõplura alia; ergo fames nõ debuit absolute definiri appetitus calidi & sicci. Imò quod neque siccum per famem expetatur, ostendi ex eo potest, quia fames, ut testatur experientia, docetque Hippocrates Aphoris. 59. sect. 7. reddit corpora sicca. Quare potius per famem expetitur humidum pingue, quo calidum sustentatur, reparanturque dispendia facta continuo fluxu labentis materiæ.
5. Arg. Sextò, Alimentis non solum inest calor, & siccitas, sed etiam dulcedo, qua animalia sic capiuntur, ut plerumque eius potissimum gratia cibos quærant; ergo fames non magis est appetitus calidi & sicci, quam dulcis.

Contra definitionem sitis 1. Arg.

Iam verò contra sitis definitionem hæc possunt obijci. Sicut esculenta pertinent ad famem, ita poculenta ad sitim; sed non omnia poculenta sunt frigida, ut patet in vino, quod est natura calidum: ergo sitis non est appetitus frigidi. Deinde frigus non concurrit per se ad opera vitæ, sicuti in libris Parvorum natur. docuimus: ergo frigiditas in potu non expetitur per se à natura rei viventis. Præterea licet humidum aerium foueat, alatque nativum calorem, ut oleum lucernæ sustentat ignem: tamen humidum aqueum adversatur eidem calori, eumque destruit. Ergo sitis non potest simpliciter definiri appetitus humidi, sed humidi convenientis; alioqui putandum esset quæri à natura id, quod ei perniciem molitur. Denique si sitis esset appetitus frigidi, sequeretur animantia quo calidiora, eò plus siti obnoxia esse: sed non ita est, ut patet in multis anibus, præsertim è rapacium genere, quæ cum sint calidiores, minus potant; ergo sitis non est appetitus frigidi. Quare videtur hisce argumentis conclusum non rectè Aristotelem famem, & sitim definiisse.

In nostris Ethicis ex sententia etià Hippocratis. Zononis, Posidonij, Chrysippi.

In lib. de vita & morte. c. 2.

Arist. c. 3. de iuvent. & senect. Et Galen. de causis morb.

ARTICVLVS II.

VNDE FAMES, ET SITIS

Oriatur; & in quo propriè consistat.

AD rei subiectæ difficultatem enodandam, & superiora argumenta diluenda, aduertendum primò est ex doctrina Aristotelis cap. 3. lib. 2. de anima cum animantia constent ex calido, & frigido, sicco & humido, etsi non æqualiter his omnibus; ad hæc tuenda, reparandaque, vt oportet, datam esse à natura famem, & sitim: famem propter calidum, & siccum; sitim propter frigidum, & humidum. Deinde, quod ad famem attinet, sciendum quinque potissimum ad eam concurrere, vt colligitur ex ijs, quæ tradit Galenus libro primo de causis sympt. cap. 7. Primum est, membrorum inanitio, deficiente alimento. Secundum, tractus membrorum conantium allicere ad se, & rapere, vndecumque valeant, nutrimentum, cuius inopia laborant. Tertium, diuulsio ventriculi cum acri quodam morfu, qui nascitur tum ex vehementi attractione; tum quia destituta alimento ventriculi cavitatem eius latera in se concidunt, & corrugantur. Quartum, sensio diuulsionis: nam cum hæc ventriculum grauiter afficiat, ipsumque lædat, consequens est, vt doloris sensum inuehat. Sentitur autem potissimum fames in ventriculo, ac præsertim in eius ore, quia membrorum suctio ad hæc vltimò terminatur, ijsque maior inest sentiendi acrimonia. Quintum, appetentia cibi, id est, actus appetitus sensitui optantis externum alimentum, vt præsentim malo occurrat. Consurgit autem hæc appetentia in hunc modum. Percipit phantasia diuulsionem ventriculi ex alimenti penuria: deinde apprehendit alimentum, vt conueniens, & necessarium: tum proponit id appetitui sensitui, qui confestim in ipsum per actum appetendi fertur, vt vitæ cõsulat. Fuit verò necessaria animantibus hæc cibi appetitio, quæ tñstirpibus n̄ cõuenit, quia stirpes alliciunt radicibus præsens alimentum; animantia verò id quærunt aliunde, proindeque egent appetitu, qui virtutem motiuam ad quærendum impellat.

Quæri solet, in quonam ex his quinque consistat fames. Respondemus cum Galeno libro 5. de usu part. cap. 9. alijsque medicis, si fames propriè sumatur, consistere in sensu diuulsionis ventriculi, Fames enim propriè dolor est, vt primum superioris articuli argumentum ostendit. Poterit autem eius definitio sic aptè componi, Fames est sensio diuulsionis ventriculi orta ex attractione alimentum. Dicitur sensio diuulsionis, id est, dolor, quem efficit diuulsio, & corrosio partium. Ventriculi, quia licet aliæ etiam partes diuellantur, tamen ea diuulsio potissimum fit in ventriculo. Ex attractione, & cæt. quia diuulsio efficitur per attractionem corrodentem cum deest alimentum; vel cum, etsi nō desit, attrahitur tamen præter

Aristoteles.

Ad famem
concurrunt
quinque.Terra stirpi-
bus alimentum
promptuariūPropria fa-
mis definitio

ordinem ab vna parte ad aliam, vt à iecore ad venas vi alicuius maligni noxijque humoris: licet ordinariè famem præcedat membrorum inanitio, & alimenti consumptio, vt ante monuimus.

De subiecto
famis.

Dubium tamen adhuc est in qua nam parte corporis, & in qua potentia, vt in subiecto insit famis. Videtur enim primò esse in tactu, & in ea ipsa parte, quæ læditur per diuisionem continui, aut solutionem temperamenti, (hæc enim sunt, quæ teste Actio, & Galeno, tactu offendunt, & dolorem faciunt) Contra verò cum dolor sit vna e passio- nibus appetitus sensitivi, non videtur esse nisi in ipso appetitu. D. Thomas in 3. sent. dist. 15. quæst. 2. art. 2. alijsque in locis asseruerat do- lorè esse in sensu tactus, tristitiam in appetitu. Sed. 1. p. quæst. 25. art. 1. & in 1. 2. quæst. 55. art. 1. ad. 1. (sententia mutata, vt Capreolus ob- seruat in 3. dist. 15. q. vnic. art. 3.) docet, etià dolorè esse in appetitu, ad què pertinet fuga, & persecutio mali, & boni: oriri tñ ex læsione fa- cta in corpore. Iuxta hanc sententiã, quam amplectimur cū Capreolo loc. cit. Scoto in 3. d. 15. q. 1. alijsque auctoribus, dicimus famè esse in appetitu concupiscibili, vt in subiecto, quo: in ea verò parte corporis, in qua fit diuulsiō, tanquam in eo, in quo est causa, & obiectum dolo- ris: siquidem dolor est ex læsione corporis, & circa eam versatur: qua- tenus potentia cognoscēs apprehendit læsionem tactus, eaque appe- titui proponit, isque dolore permouetur ex noxia affectione, & præ- senti malo, vt supra attigimus.

Lege D. Th.
in q. disp. de
passionib. a
nim. 2. 9. Ca
iera. 3. p. q. 17
art. 3.

Cum ergo famis formaliter sit dolor, consequens est, vt definitio tradita ab Aristotele, nempe famis est appetitus calidi & sicci, non sit per causam formalem & internam, sed per finalem: siquidem fa- mes datur à natura, vt per eam appetitus excitetur ad quærendum cibum, siue externum alimentum propter animantium vitam, & in- columitatem.

De siti.

Potus cōmo-
da.

Triplex con-
coctionū spe-
cies.

Quod ad sitim spectat, notandum primò est discrimen inter cibū, & potum. Nam cibus nutrit, potus autem non nutrit, nisi idem sit potus, & cibus, vt vinum. Prodest tamen nutritioni potus quadru- plici potissimum officio. Primum est vehere alimentum, eique tenuitate sua per meatuum angustias, & venarum flexus viam ape- rire. Secundum est, iuuare concoctionem, præsertim eam, quæ in ven- triculo fit. Nam cum tres sint concoctionum species, de quibus fuse Aristoteles lib. 4. Meteor. à cap. 2. nimirum elixatio, qualis est ea, qua carnes interuentu calidi liquoris ad ignem coquuntur: assatio, cuiusmodi est, qua carnes ad ignem torrentur: maturatio, qua, verbi gratia, poma maturescunt: cumque decoctio alimenti in ventriculo sit elixationi similis; eget proinde humore aliquo: hunc autem po- tus exhibet. Tertium est, elicere ex alimento vtilem succum, dum eius partes quoquouersum permeat; sicut torcularij artifices ad exi- mendum oleum ab oliuis saccos oliuis tritis refertos perfundūt calida: vnde vt ab oleo amurca, aliæque fæces; sic ab alimentitio succo inutilis materia secernitur. Nec obstat, quod aqua frigida bibitur; cū mox calo- re ventriculi incalescat. Quartum est, temperare siccitatem mēbro- rum,

De hisce cō-
coct. Aphrod
lib. 4. quæst.
c. 14.

rum, & feruorem sanguinis, simulque remorari celerem extinctionem humidi pinguis à calido naturali; quemadmodum sal detinet olei consumptionem à flamma: dum enim liquatur, eius humiditas oleo permixta in causa est, ut oleum plus reluctetur, retardetque ignis voracitatem.

Cum igitur praedictus succus, quem potus inuehit, in corpore deficit, eoque exhausto inarescunt membra, oritur attractio similis ei, quae in fame, carpens, ac vellicans praesertim ventriculum, oesophagum, & fauces. Deficit autem eiusmodi succus, vel consueta, & ordinaria eius consumptione, vel facta dissolutione ab aestu, & balneis, vel ex icteris, lienisve calida intemperie, aut inardetium febrium iactatione, vel ex esu cibi falsi, & meracioris vini potu, aliisque eiusmodi. Interdum etiam, ut de fame dicebamus, non deficiente potu vehemens sitis existit, propterea quod membranae ventriculi, aut venae humore falso imbutae sint, uti accidit hydropicis, qui quantumlibet ventriculum, & venas aqua impleant, expleri tamen, & satiari non possunt.

Quo pacto
sitis oritur.

Porro ut fames proprie consistit in sensuione, & dolore, ita sitis: utraque enim vexat, & cruciat. Poterit ergo sitis hunc in modum definiri, sitis est sensio vellicationis factae potissimum in ventriculo, oesophago, & faucibus ex attractione potus. Huiusce definitionis intelligentia ex dictis perspicua est: illa vero Aristotelis, nimirum, sitis est appetitus frigidi & humidi, est per causam finalem, ut definitio famis tradita ab eodem. Quod similiter dicendum de illis, quas Plato 4. de Republica, alijque auctores celebrant, videlicet fames est appetentia cibi, sitis est appetentia potus.

Sitis definitio.

ARTICVLVS III.

DILVTIO ARGVMENTORVM

primi articuli.

Respōdeamus nunc ad argumenta initio adducta. Ad primum concedendum est famem, si proprie sumatur, esse dolorem, nec esse actum expetendi, prosecutionemve; sed potius fugam praesentis mali, quod laedit. Ad secundum dicimus famem proprie, cum dolor sit corporis, pertinere ad appetitum sensitivum, eiusque interuentu recipi in corde, ubi appetitus ipse domicilium habet, esto laesio, unde oritur dolor, sit praecipue in ventriculo. Ad tertium licet actus appetitus sensitivi, absolute loquendo, suo modo sint in nostra potestate; quosdam tamen positos quibusdam circumstantiis non posse à nobis inhiberi, eiusmodi autem est dolor existente actu laesione corporis. Quis enim dicat dum corpus laniatur, liberum, atque integrum cuique esse non dolere? Ad quartum sicuti arbores nutriuntur, ita alimentum exigere, ipsumque attrahere: non tamen dici famescere, quia ad rationem famis non latet quolibet modo tendere in alimentum, sed ita ut

Dilutio primi argumendi contra definitionem famis.

2.

3.

4.

De causa hydropis Gal. lib. 2. de nat. facult. c. 8. & lib. 5. d. loci aff. c. 6.

- ex illius attractione diuulsio ventriculi, eiusque sensio consequatur.
5. Ad quintum, Non omnia alimenta esse calida, & sicca: Itemque famem ex principali naturæ intentione non esse datam ad reparandum siccum sed humidum pingue, quod natui caloris pabulum est; dici nihilominus famem appetitum calidi, & sicci; facta ad sitim comparatione, ut interpretes exponunt; quia si in commune loquamur, cibus, qui fame expetitur, calidior est, & siccior, quam potus, circa quem sitis versatur.
6. Ad Sextum, saporem & alimenti suauitatem non pertinere per se primo ad famem, sed tãquam cibi condimentum, ut docet Aristoteles lib. 2. de anima cap. 3. text. 28. ut enim natura in cæteris rebus ad actiones promptè exercendas voluptatum illecebram conciliauit, sic & in cibi usu saporum delectationem adhibuit. Nec obest, quod animantia plerumque delectationis gratia cibos consecuturi sat enim est ex primario, præcipuoque instituto auctoris naturæ non esse operationes propter voluptates, sed è conuerso voluptates gratia operationum, ut annotauit Ferrariensis lib. 3. contra gentes cap. 26.
- Solutio pri. arg. contra defn. sitis. Ad primum eorum, quæ cõtra sitis definitionem allata fuere, dicendum poculenta, nec omnia, nec quouis modo spectata pertinere ad sitim; sed ea, quæ frigida, & humida sunt, vel quæ saltem alterum eorum vendicant, & quæ talia. Quomodo vinum non ut calidum est, sed quatenus humidum ad sitim spectat, eamque extinguit. Ad secundum licet frigus non concurrat per se ad opera vitæ, per se tamen expeti tanquam id, quod calorem modificat, & ea commoda, quæ supra recensuimus, præstat. Ad tertium, humidum aqueum, si modum excedat, natium calorem perimere; si autem moderatè adhibeatur, esto eidem calori aduersetur, non parum emolumenti afferre animantibus, quatenus efficit, ne humidum à calore præproperè absumatur. Ad quartum animalia, quo calidiora, eò; cæteris paribus, siti vehementius vrgeri: auibus autem rapacibus, quæ plus habent caloris, cõsultum fuisse à natura contra sitis frequentiam, ac molestiam magnitudine pulmonis attracto aere refrigerantis subiectum os ventriculi, à quo solo septo membraneo dirimitur. Quia enim aues præda victitantes expeditiores ad volatum esse oportebat, conueniens fuit hac illis ratione potum suppleri, ne liquoris assidue hausti pondere grauarentur.
- Magnitudine pulmonis cõsultum quibusdam auibus contra sitim.
- Quod frigus non concurrat per se ad opera vitæ Galeo, 2. de causa sympt. c. 3. Auicenn. Fen. 1. primi doct. 6. c. 3. Valles. lib. 5. Contr. Medic. & phil. c. 11. Veg. ad cap. 6. libri Art. Med.

Q V Æ S T I O VI.

C V I V S M O D I E S S E
oporteat alimentum.

A R T I C V L V S I.

P R O P O S I T I D Y B I I
explanatio.



DE alimento latè differit Aristoteles lib. 8. de hist. anim. à cap. 1. vsque ad 13. & lib. 2. de gener. anim. cap. 4. & lib. 2. de part. anim. cap. 3. & lib. 2. de anim. à text. 44. Hippocrates in lib. de alimento. Galenus tribus libris de facult. aliment. & in lib. de attenuante victus ratione, & in lib. de bonis & malis succis. Albertus magnus opusculo de nutritione cap. 1. Theophrastus lib. 2. de causis plant. cap. 9. Rondeletius lib. 1. de piscibus. Auerroes lib. 5. colliget. Aduerte alimentum debere esse tum simile rei viuenti, quàm nutrit, tum dissimile. Quod duobus modis intelligi potest; vno, vt ante concoctionem dissimile sit, & per concoctionem fiat simile; quod tradit Aristot. lib. 8. Physic. cap. 7. text. 55. & hoc lib. cap. 5. text. 38. & lib. 2. de anima cap. 4. text. 45. Alterò, vt etiam antequam decoquatur, vtrumque horum ei conueniat, & partim simile sit, partim dissimile: si enim alimentum ante decoctionem esset omnino simile, non oporteret decoqui; quia inter omnino similia nō datur actio: si autem esset omnino dissimile, ita vt ab eo, propter affectionū discrepātiā, natura, & conditio viuentis prorsus abhorreret; decoqui ab eo non posset: quia id, quod tale est, nequit alteratrice facultate vinci, & ad conuersionem accommodari. Et verò cum non solum viuens agat in alimentum, sed etiam alimentum in ipsum viuens; docet Galenus lib. de simplic. medicam. facult. cap. 1. discrimen esse inter alimentum, & medicamentum, quod hoc, quātale, magis agat, alteretque subiectum; minus autem patiatur, & nutriat; illud contra magis patiatur, & nutriat, quàm alteret. Vnde vt plurimum quanto aliqua plus agere possunt, quàm pati; tanto à ratione alimenti longius abscedunt.

Gal. 6. de fa-
nit. tuenda
2. Auer. 8.
Physic. com.
55. Athena-
goras in or-
at. de resurr.

ARTICVLVS II.

OBIECTA, EORVMQVE
refutatio:

ERit tamen, qui probare contendat inter alimentū antequam decoquatur, & rem, quæ nutritur, non exigi eam, quam diximus, similitudinem, & conuenientiam; quod multa sint omnino dissimilia, & contraria viventibus, quæ tamen in eorum alimentum cedunt. In primis enim struthio indiscreta auaritate quælibet sibi obiecta deuorat, ac ferrum ipsum decoquit. Deinde quædam animantia vescuntur cibis venenatis, vt viperæ scorpionibus teste Aristotele lib. 8. de histor. anim. cap. 19. & sturni cicuta, coturnices veratro, anates bufonibus, galinæ araneis, & scorpionibus, ciconiæ, sues, & species quædam pelicani serpentibus; itemque vespæ, quo alimento mortiferos ictus faciunt. Quin & sceminam quandam veneno nutritam commemorat Auicēna; & aliam in Colonia Agrippina se vidisse narrat M. Albertus, quæ araneorum

Celsus lib.
1. c. 11. Plin.
lib. 10. c. 1.
Fernelius lib.
2. de abditis
reum cau. &
in lib. de
fist. & hum.
c. 1. Scaliger
exercit. 23.
in Card.

Animantes,
quibus veneno-
sa in fa-
bulo sunt.

nearum

nearum aucupio mirificè oblectata aleretur. Fama est etiam à quodā Cambaia rege filium veneno educatum, qui adultus adeo factus sit venenosus, ut muscæ, quæ eius cutim suctu perstringerent, turgidæ interirent. Sed illud antiquius, & vulgatius, quod de Mithridate rege Põti referunt Plinius lib. 25. nat. hist. cap. 2. & Aulus Gellius lib. 17. nocturnum Attic. cap. 16. videlicet eum sic veneno assueuisse, ut ei nullum postea nocuerit. Vnde illud Martialis lib. 5. epigram.

Celius lib. 11. c. 13. Galenus de alimentorum facult. & 3. simpl. med. Mithridates super Dioscor. lib. 3. c. 1.

Profecit poto Mithridates sæpe veneno
Toxica ne possent sæua nocere sibi.

Pro solutione horum aduertendum est alimenta, quæ uni viventium speciei conueniunt, sæpe alteri accommodata non esse; & interdum, quod uni est alimētum, alteri esse venenum ob temperamentorum diuersitatem. Immo & alimenta ipsa propter soli, regionisque dissimilitudinem nonnunquam ingenium, & conditionem mutare solent, ut obseruat Plutarchus in eo libro, quem inscripsit; de facie, quæ apparet in orbe Lunæ. Cuius rei celebre est exemplum malus Persica in nativo solo, hoc est in Perside, venenata, quam Persæ, cum aduersus Romanos dimicarent, aliquot Italiae locis inseruerunt sperantes eius poma præsentaneo veneno hostibus interitum allatura. Sed multo secus accidit; quia soli mutatione venenum omne deposuere, ut refert Columella. Columella de cultu hortorum lib. 10. hisce carminibus.

Auer. in prologo lib. 3. Physic. lege quoque eundem 5. colliget. c. 22.

Ruellius 1. lib. de natura stirpium. c. 111. Galenus lib. 2. de alim. facult. & 3. de symptomat. causis.

Quæ barbara Persis

Miserat, ut fama est, patrijs armata venenis,
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Deinde aduertendum consuetudinem, ut in cæteris fere rebus; ita in ratione victus, & alimenti miram habere vim teste Galeno in libro de assuetudinibus; adeo ut ab Aristotele 7. lib. Ethic. cap. 10. dicatur similis naturæ; & ab Eueno poeta, cuius carmina eodem loco in eam sententiam citantur, appelletur natura: à Galeno autem lib. 2. de motu musculorum, natura aduentitia. Ut ergo Aristoteles inquit in problematis sect. 21. problemate 14. consuetudine sunt alimēta suauis gustui; & ut Hippocrates 2. de rat. vict. acutorum context. 33. ait, unusquisque eos cibos, quibus frequenter utitur, facile tolerat, & si haudquaquam boni fuerint natura, & è contrario cibos insuetos, licet mali non fuerint, ægrè fert. Ac non in alimentis solum hoc accidit, sed in venenis etiam, ut experientia comprobauit, adeo ut qui se ijs assuefacit, non lædatur.

De consuetudinis vi Plutarchus in lib. de liber. educ.

Quod si quis opponat non videri consuetudinem in hisce nature operibus vim suam exercere posse, quemadmodum neque lapidi, qui sursum proicitur, ullam indit facilitatem ad superiorem locum capessendum, quantumlibet ea proiectio repetatur. Occurrendum diuersam esse utrobique rationem. Alimenta enim sic conuertuntur in substantiā

rei

Quod uni alimentum, alteri venenum.

Columella.

Consuetudinis vis.

Obiectio.

Dilutio.

rei viuentis, vt etiam agant in ventriculum, ipsumque suis qualitatibus afficiant, & ex parte sibi similem reddant. Quoniam vero à simili non fit læsio, postquam longo vsu, & assuetudine, ventriculus cū his, aut illis cibis, aut etiam cum veneno affectionum conuenientiam cognitionemque obtinuit; simul consecutus est, vt ab his alioqui natura sua contrarijs, & noxijs non læderetur. Non ita verò in lapide res habet, siquidem nullam motu accipit qualitatem, qua paulatim ad ascendendum inclinetur.

His ita cōstitutis facile est ad obiecta respōdere. Nam quod ad struthionem attinet, nihil mirum si insita vi, & proprietate ea decoquit, quæ ab alijs ob temperamenti dissimilitudinem seu talis proprietatis defectū decoqui non possunt. Venenosus autē cibus quædā brutæ animantes absq; noxa vescuntur; quia quæ alijs venena existunt, eis sunt alimenta. At quod in specie humana quidā veneno impune vixerint, id ad consuetudinis vim referri debet. Quæ tamen cōsuetudo nō aliter ab eis induci potuit, quā sūpto ad prima initia veneno in quantitate admodū parua, ita vt præoccupata virtute stomachi eius efficacia ad cor nō pertingeret: vel etiā præsumptis remedijs; quod Mithridatem fecisse auctores prodiderūt, vnde ex his antidotis vnū ab eo Mithridaticū dicitur. De quo Galenus lib. de theriaca ad Pisonē cap. 29. & lib. 1. de antidotis cap. 1. & lib. 2. eiusdē operis cap. 52. vbi etiā exponit, quæ ratione Mithridates à Romanis obsessus, cum potius mori vellet, quā in eorū potestātē venire, bis venenū hauserit; nec tamen eo interierit, quo tñ epoto filia, quia assuetæ illi nō erant, cōfestim exanimatæ sunt.

Refutatio obiectionum.

De consuetudine venena sumendi.

Mithridates hausto veneno interire non potuit.

Gellius lib. 17
noct. Att. c. 16
Celsus lib. 1.
cap. 23.

Q V Æ S T I O VII.

AN ELEMENTVM, REI
viuentis alimentum esse queat, necne.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA IN PARTEM,
quæ affirmat.



Alimenti nomen bifariam accipitur. Vno modo pro eo, quod iam rite decoctum est, vt in rei viuentis substantiam concedat. Altero, pro eo, quod per os, vel per id, quod oris vice fungitur, idoneam ad alendum corpus præparationem subiturum hauritur, vt panis, arborum fructus, aliaque id genus. Proposita controversia de alimento secundum posteriorem notionem intelligenda est. Nam secundum priorem satis liquet elementum pro alimento esse non posse, cum nihil

Duplex accipio alimentum.

Hippocr. lib.
de alim. Gale
nos lib. 1. mat.
facult. c. 24.

in viventis substantiam commutetur, nisi alteratricis facultatis ministerio præeunte, quo scilicet alimentum cum re aucta cognationem, & similitudinem assequatur.

Primū arg.

Videtur igitur affirmatiua pars quæstionis in singulis elementis ostendi posse. In primis nanque vniuersum stirpium genus terra nutritur, cum inde fibris, ac radicibus pabulum trahat. Quin & ex animalibus talpæ, & serpentum nonnulli terram edunt, proindeque ex ea nutriuntur, & gliscunt. Ac lupos etiam terra velci docet Aristoteles lib. 8. de hist. anim. cap. 5.

Plinius lib. 10
nat. hist. c.
72.

2. Argum.

Secundò. Animalia in aquis degentia capiunt ex aqua alimentum, imò & terrestria, quæ aquam bibunt; igitur elementum aquæ cedit in rei viventis nutrimentum. Quod & palam docet Aristoteles in probl. sect. 1. probl. 13. cur, inquit, mutationem aquarum grauem; aeris verò non grauem esse affirmant? An quod aqua corporibus alimentum est; aer autem nullum exhibet alimentum?

3. Argum.

De Chamæ-
leonte.

Tertiò. Compertum est quædam animalia aere vesci, ac viuere; igitur aer est alimentum. Antecedens ostenditur, quia perhibent Chamæleontē annum integrum in ediam tolerare, & ubi auram hiatu excepit, & occlusit malas, turgere ei vētrem. Quin & obuersum ad solem haurire radios, eosque conuersione hiantē sequi; videlicet quia cocto, quam crudo aere libentiùs vescitur. Sunt etiam, qui cum non modò aere ali-

Tertullianus

Plinius

Plutarchus d
auicula Ry-
thace.

sed etiam nullo præterea cibo uti arbitrentur, ut Tertullianus in lib. de Pallio. Sic enim ait; Chamæleon icinnus semper & indefectus, oscitans vescitur, follicans ruminat, de vento cibos. Quod etiam cōfirmat Plinius lib. 8. nat. hist. cap. 33. solus, inquit, animalium nec cibo, nec potu alitur, nec alio, quā aeris alimento. In vita quoque Artaxerxis scribit Plutarchus auiculā esse in Persis nomine Rythacē, quæ vento, & rore alitur. Item in Africa monstrū esse dicitur (vernacula lingua Haij nominant) quod elitare nemo vnquam aspexit. Secū enim mapalibus inclusum barbari periculum eius rei facturi detinuerunt. Itaque ventorum afluuio viuere credunt. Nec de belluis tantum, sed de hominibus etiam similia auctores prodiderunt. Affirmat enim Rondeletius lib. 1. de piscibus cap. 13. quendā Romæ annos quadraginta sola aeris inspiratione nutritum fuisse. Præterea Indorū quandam gentem narrat Plinius lib. 7. cap. 2. ad extremos fines Indiæ circa fontes Gangis absque villo cibo, potuq; halitu tantū & odore, quē ē pomis, floribulq; captēt, sustentari. Ferunt & Democritum Abderitanū philosophū mellis, seu panis calidi odore vitā quatrīduo sustētasse. Quod si odor sustētat, cur non aer? Patet igitur aerem animalibus, p nutrimento nonnunquā esse.

De Haij: Ambrosius Paterus in lib. de monstris & prodigijs. De Astomis cui Strabo ex O. nescito lib. 11. & Solinus c. 65. Boetius lib. 2. de nominibus gentium c. 8. Athenius in Aphonia Celsus lib. 24 c. 22. d. Democrito Orontius 1. Aph. com. 2.

Idē scribit de Salamandris Aelianus lib. 2. c. 5. Plinius lib. 10. c. 67. Olympiodorus in 4. Meteo.

De Democri-
to.

4. Argum.

Postremo, Ut tradit Aristoteles 5. lib. de hist. anim. cap. 19. & Plinius lib. 11. nat. hist. cap. 36. in ærarijs fornacibus Cypri insulæ penatæ bestiolæ paulò muscis grandioribus maiores per ignem saliant, quod si inde volatu paulò longiore abscellerint, emoriuntur. Igitur cū hæc animalia in igne viuunt, eodem quoque alentur: atque adeo videtur ex dictis concludi nullum esse elementum, quod alicui viventium generi pro alimento non sit.

ARTI-

ARTICVLVS II.

DVBIISUPERIORIS

Explicatio.

Proposita dubitationi aliquot assertionib⁹ respondendū est. Prima sit. Omnia viuentia dici possūt aliquo modo ex elemētis nutriri, saltē remotē. Hæc probatur, quia viuētia aut ex elemētis, aut ex mistis nutriūtur: mista vero constāt ex elementis saltē virtute. Quare cū elemēta in mistis contineātur, etiam dū mista mistis nutriūtur, vt cumq; dicētur ex elemētis nutriri, licet non proximē, & immediatē.

Prima assertio.

Secunda assertio. Nullum elementum per se, & in suo naturali statu constitutum potest esse alicuius rei viuentis alimentum. Hæc assertio est Aristotelis lib. 2. huius operis, cap. 8. text. 49. & lib. de sensu, & sensili cap. 5. & aliorum philosophorum communis; probaturque ex eo, quia cum alimentū debeat viuenti simile, cognatumque reddi, tale esse oportet, vt eius qualitates à viuentē ipso infringi, & ad convenientem mediocritatem reduci possint: at elementa pura, & in suo naturali statu, non ita se habent; cū qualitates obtineant viuenti repugnantes, ac longē potentiores, vt ignis summum calorem, aqua summum frigus. Item quia vt Aristoteles in lib. de sensu & sensili cap. cit. ait, & ex ijs, quæ superius à nobis tractata sunt, iam liquet, in omni concoctione ex eo, quod nutrit, superfluum recrementa. Hæc autem in elemento puro, quod vndique sibi simile est, esse non possunt.

2. Assertio.

Tertia assertio. Nihil prohibet aliqua elementa extra naturalem statum posita, & inuicem confusa effici quorundam viuentium alimentum. Huius assertionis veritatem probat experientia. Constat enim herbas, stirpesque terra, & aqua inuicem coniunctis enutrirī, vt superius argumentabamur, docetque Aristoteles libro de sensu & sens. cap. 5.

3. Assertio.

Quarta assertio. Licet quoduis mistum secundum potentiam remotam dici queat alimentum cuiuslibet viuentis; non tamen secundum potentiam proximam tale est. Hæc quoad priorem partem ostenditur, quia nulli misto ex parte materiæ, quæ ad omnes formas indiscriminatim se habet, repugnat assumere tandem formam, quam obtinet verum, propriumque alimentum cuiusque viuentis. Quo pertinet, illud Lucretij lib. 2.

4. Assertio.

Lucretius.

Quippe videre licet cunctas res vertere se se:
Vertunt se fluij in frondes; & pabula læta
In pecudes: vertunt pecudes in corpora nostra
Naturam: & nostro de corpore sæpe ferarum
Augescunt vires, & corpora pennipotentum;

Posterior pars assertionis inde patet, quia id tantum dicitur alimentum alicuius viventis, quod ab eo immutari, & decoqui potest: hoc vero non omnibus mixtis convenire, palam est.

Responsio ad
argumenta su-
perioris art.

Argumenta autem superius adducta nihil contra ea, quæ à nobis asserta sunt, conficiunt. Tantum enim probant elementa non pura, sed mutuò commista interdum nutrire, quod de herbarum, stirpiumque genere monuit Aristoteles lib. huiusce operis secundo cap. 8. text. 49. idemque suo modo de talpis, serpentibus, & aquatilibus intellige: nempe non ex sola terra, aut aqua; sed ex terra, & aquæ colluvie, saltem interdum, sustentari. Nam quæ vno simplici nutrirī videntur, multis nutriuntur docente Aristotele loco citato, maxime cum elementa apud nos nequaquam pura, & sincera existant, ut alibi aduertimus. Similiter dicendum animantia, quibus aerem pro alimento esse perhibent, non ali puro, aut solo aere, sed aliorum corporum permixtione concreto; si tamen ita alantur. Nam Chamæleontem, quæ multo solo aere nutrirī scripserunt, observatum iam est muscarū etiam aucupio vivere. Qua de re Iulius Scaliger exercitatione 196. in Cardanum. Ioannes, inquit, Landius in ultima Syria cum esset, ait se vidisse vnum è quinque, quos emerat, Chamæleontibus, linguæ repentino, momentaneoque iaculatu muscam, quæ in eius esset pectore, legisse. Propterea illius à se dissecti linguam narrabat inuentam palmi longitudine cauiam, inanem. In summa tanquam acetabulum, cum muco, quo prædam tolleret. Id nouum sanè ijs, qui solo vento vivere hætenus existimarunt. Hæc Scaliger. Quod autem Rondeletius memorat, si ita accidit, non naturali sed diuina virtute accidit.

In problema
tis ad lib. de
cælo.

Chamæleontē
aucupio mus-
carum vivere

Odores non
nutrunt.

Quod attinet ad odorem, in primis, si is propriè sumatur, id est, pro qualitate, quæ odoratu percipitur, certum est non posse esse alimentum; cum alimentum ad substantiam reparandam comparatum sit; proindeque substantiam esse oporteat, ut Aristoteles ait lib. de sensu, & sensibili cap. 5. Si verò accipiatur pro fumida exhalatione, nec eo modo potest in rei viventis nutrimentum cedere, ut Aristoteles loco citato cõfirmat, Pythagoreos contrariæ opinionis assertores coarguens tum alijs rationibus; tum ea, quia alimentum trahitur à ventriculo, odor autem com meat in caput, vbi olfactus sensorium residet. Quare licet odor reficiendo spiritus cerebrum foueat, & ad sanitatem, ac vires aliquid momenti afferat; non tamen nutrit; quidquid ea de re historici prodiderint, existimaritque Guilielmus Parisiensis in suo Sacramentali, vbi inquit fumidam exhalationem posse nutrire.

De pyraustis.

Argumenti autem à pyraustis desumpti duplex solutio est, altera, quam in nostris problematis ad calcem librorum de cælo attulimus, quæ negat pyraustas in igni vivere; asseritque Aristotelē id referendo tantum, non asserendo pronuntiasse, maxime cum idem Aristoteles lib. 5. de hist. anim. cap. 19. tradat nullum animal in igne vivere: altera, quæ id concedit, non ita tamen, ut eiusmodi bestiolarum puro, solo vè igni, sed lapidum, quæ ibi coquuntur, materia permixto alantur.

Quod item
Salamandra
nondum vivit
in igne dixi-
mus in no-
stris problē-
matibus post
lib. de
cælo ex Dios-
coride, Galē
& D. Th.

Q V A S.

QVÆSTIO VIII.

VTRVM ANIMALIA SANGVINE
prædita solo sanguine nutriantur.

ARTICVLVS I.

VRIVSQUE PARTIS
argumenta.

lege Galeni
r. de tempera-
mentis.



Differuimus supra de alimento remoto, nunc de proximo
agendum erit. Non est autem quæstio de omnibus in vni-
uersum animantibus, cum notum sit, traditumque ab Ari-
stotele lib. 4. de hist. anim. c. 1. alia prædita esse sanguine;
alia non, sed de ijs tantum, quæ sanguinem habent. Quanquam
id, quod de sanguine statuerimus, pronuntiandum; quoque sit de eo, quod
in exanguibus sanguini proportionem respondet. Pro negatiua parte
hunc in modum nonnulli argumentantur. In corpore animalis quæ-
dam membra sunt calida, ut cor: quædam frigida, & humida, ut cere-
brum, & spinæ medulla: quædam sicca, ut ossa: quædam exanguia, ut
cartilagines, arteriæ, & nerui. Item alia referunt naturam sanguinis, ut
hepar, & caro; alia flauæ bilis, ut pulmo; alia atræ, ut splen: alia pituitæ,
ut cerebrum. Igitur cum vnumquodque simili nutriatur, ut ex Aristo-
tele hoc in lib. cap. 5. text. 38. alijsque in locis, superius docuimus: cumque
fieri non possit, ut vnus, idemque sanguis ad tantam membrorum varie-
tatem se se effingat: alia danda erunt in animali nutrimenta, singulis
partibus idonea. Secundo, Reliqui humores etiam nutriunt. Non igitur
solus sanguis nutrimentum est. Antecedens probatur: quia in venis,
quæ sunt alimenti conceptacula, omnes humores continentur, ut in
sanguine, qui è venis elicitor, conspicuum est. Tercio, Nihil trahit ad
se nisi id, quo alitur, cum tractio sit propter membri allicientis utilita-
tem, alioqui citra finem operaretur: atqui vtrique vesicula tam atræ,
quàm flauæ bilis, trahit ad se hos humores: ergo ijs alitur. Quarto, san-
guis, docente Aristotele, 3. de hist. anim. cap. 19. nullibi præterquam in
corde extra venas continetur. Igitur si solus sanguis nutrit, vel mem-
bra omnia erunt venæ, vel aliquod membrum nutritionis beneficio ca-
rebit, quorum vtrumque à vero abest. Quinto, Negari non potest ven-
triculum ex chylo nutritionem capessere; chylus autem sanguis non
est, cum hic in hepate conficiatur. Ergo non omnia membra sanguine
aluntur. Probat maior, quia aut ventriculus aliquid sibi ex chylo
retinet, & ad hepar reliquum transmittit, aut nihil; si aliquid, igitur
eo nutritur; si nihil sequitur dum sanguinem à iecore expectat, famem

Primum argu-
pro parte ne-
ga.

2. argum.

3. argum.

4. argum.

5. argum.

non minus, quàm antea sentire; quod experientia repugnat, cū cibus ventriculo conceptus mox saturat, & appetentiam sedet.

Prīmū argu.
pro parte 2.
6.

2. argum.

3. argum.

4. argum.

Pro altera verò parte, quòd sanguis sit commune alimentum, quo animantia nutriuntur, ostendi potest. Primum, quia id suadet ipsa corporum structura, & compositio, in qua videmus utrique bili, ut recrementis ad nutritionem inutilibus, propria conceptacula seorsum destinata esse; at sanguinis vasa per totum corpus fundi; utique ut inde omnia membra pascantur. Secundò, quia alimentum datum est à natura ad tuendam vitam, quæ cum in humido, & calido consistat, oportet alimentū calidum esse, & humidum; eiusmodi verò est sanguis. Tertiò, cū cibus nō sumitur, sanguis deficit; cū sumitur, augefcit: quod si alimenta bona sint, sanguis integer est; si prava, vitiosus; solum ergo sanguinē, ut cōmune alimentum ex cibo natura instituit. Quartò, ut docet non solum Aristoteles in lib. de sensu & sensili cap. 4. sed etiā Galenus 1. de aliment. facul. alimentum debet esse dulce; sed ex omnibus humoribus solus sanguis dulcedinem obtinet; quia flegma insipidum esse dicitur, bilis amara, melancholia acida. Ergo ex omnibus humoribus solus sanguis nutrit.

ARTICVLVS II.

Q V Æ S T I O N I S explicatio.

Prima cōclu.

H Is in vtramque partem disputatis duplici conclusione controuersia decidenda est. Prima sit, è quatuor humoribus solus sanguis est commune membrorum alimentum, nec alius è reliquis tribus per se, ac seorsim acceptus nutrit. Hæc est non solum Aristotelis lib. 2. de partibus anim. cap. 3. & 4. & lib. 1. de gener. anim. cap. 19. & lib. 2. eiusdem operis cap. 4. Auerrois 2. Collect. Alexandri in suo primo lib. de anim. & aliorum Peripateticorum; sed Medicorum etiā communis, probaturque argumentis proximè adductis. Propter quæ tamen haud negandum est pituitam, quæ quandam sanguinis adumbrationem habet, facile continentium membrorum calore decoqui, & ad expressam sanguinis naturam deduci, atque ita alere: imò & nonnihil tam ex ipsa non dum in sanguinem versa, quàm ex flaua, & atra bili pariter cum sanguine in membra immediatè commutari, quasi per accidens ob admistionem, & coniunctionem cum sanguine, qui ab his recrementis, etiam integra valetudine, omni ex parte abiungi nequit, ut iam supra monuimus.

2. concl.

Secunda conclusio. Non omnia membra sanguine proximè nutriuntur. Hæc est non medicorum tantum, sed etiam Aristotelis lib. 3. de hist. anim. cap. 5. ubi ait certū esse nervos humore albido, & glutinoso nutriri, & lib. 2. de part. anim. cap. 6. ubi inquit ossa ali medullis. Quod

Ioannes Gs-
dau. lib. de
more & vit.
q. 14.

scri-

scripserat etiam Hippocrates in libello de alimento. Quod item de quibusdam alijs membris tradunt medici. Peculiaris autem controuersia est de ventriculo vtrum ne chylo nutriatur, an non. Sunt qui id omnino negent, tum ob alias rationes, tum quia teste etiam Galeno lib. 3. de temperament. cap. 1. alimentum antequam conuertatur, necesse est obire prius tres decoctiones. Occurrunt tamen aduersarij negantes intelligendum id esse de membro primæ decoctionis, quod ex tota massa optimam sibi portionem seligere valet, & bonitate partis selectæ, si quid incommodi ex anticipata conuersione oriri posset, compensat. Quidam, è quorum numero est Dinus in suis quæstionibus, aiunt ventriculum propria, ac ingenta sibi vi, chyli partem in sanguinem vertere, eaque ali. Sed hi contra commune placitum negant formam sanguinis à iecore tribui. Auicenna prima primi doctrina 5. summa. 5. cap. 2. ait externam ventriculi tunicam sanguine, internam chylo, quem tangit, enutrir; argumento, quod ea facies magnam habet cum chylo temperamenti similitudinem, vt ex albenti vtriusque colore apparet. Hæc sententia, seu potius eius fundamentum à quibusdam ex eo refellitur; quia compertum est vtramque membranam, seu tunicam ventriculi eadem natura, & complexione præditam esse. Zoar lib. 2. tract. 5. cap. 1. & Auerroes 2. colliget. cap. 9. asserunt partem superiorem ventriculi chyloso succo; inferiorem, quæ crassior est, magisque sanguinea, transmissio à iecore sanguine ali. Sed hos anatomica inexperience fefellit; quandoquidem in ventriculo, saltem humano, constat imam partem nec magis sanguineam, nec magis crassam esse, imo tenuiorem. Alij ducti extremo argumento, quod proximo articulo pro negatiua parte attulimus, absolutè affirmant ventriculum ali chylo. In his sūt Galenus lib. 3. de facult. cap. 13. & lib. 6. de placitis cap. 14. Peramatus lib. de anim. facult. cap. 7. Vallesius lib. 2. cōtrou. Med. & Phil. cap. 3. alijque nonnulli.

Nobis in hac opinionum varietate statuendum videtur, primò quidem ventriculum aliquam chyli portionem vendicare, atque in propriam substantiam vertere, vt vltimum illud argumentum videtur cōcludere, sed eundem postea ex sanguine ab hepate remisso vberiore capere nutritionem. Habet enim ventriculus venas haud parum conspicuas ex iecinore ad se pertinentes, & directas, per quas eiusmodi sanguinem, vt reliqua membra, ad se alliciat, vt Auicenna decima tertia tertij cap. 1. Fernelius lib. 6. suæ Physiologiæ cap. 1. demonstrant. Nec natura eas venas aut frustra, aut ad alium finem, quam ad ventriculi nutritionem dedit.

ARTICVLVS III.

SOLVUNTUR ARGVMENTA
primi articuli.

Expli.

An ventricu-
colus chylo
alatur.

Dinus.

Auicenna.

Zoar.

Auer.

Iege Vesaliu
lib. 5. d. hom.
corp. faor. c.
1.Responso ad
dub.

Solut. primi
arg. pro prio
ri parte que-
sti.

D. Gregorius
Nyss.

Similitudo.

Solut. 2.

Solut. 3.

Solut. 4.

Responso ad
alia argum.
eiusdem art.

Ventriculū
ali ex par-
te chyloso
succo.

EXplicanda nūc sunt vtriusque partis argumēta quatenus ijs, quæ a nobis cōclusa sunt, aduersari videbuntur. Ad primū dicimus nō debere impossibile existimari vnum, eundemque sanguinem tantam membrorum varietatem alere: præsertim cum illa non essentia, sed accidentaria solum ratione differant, & vnumquodque eā sanguinis particulam, quam ad se allicit, pro ratione sui temperamentī commutet, sibi que accommodet. Quod D. Gregorius Nyssenus in lib. de hominis opificio cap. 30. declarat apta quadam similitudine aquæ, qua hortus varijs arboribus, herbisque consitus irrigatur. Nam quemadmodum idem aquæ humor in vitem, in pyrum, in platanum, in amaracum, in violā, in lilium, aliaque eiusmodi pro ratione & natura eius, ad quod perlabitur, conuerti solet: & in alijs quidem purpurascit, in alijs rubescit, aliove colore pingitur: in his amarorem, in illis dulcedinem concipit: in quibusdam ad vtilem, in alijs ad inutilem succum demutatur: sic idem sanguis ossi applicitus (inter media tamen medulla) in os durefcit; carni iunctus carnis recipit mollitudinem. Atque ita suo modo res habet in cæteris. Quod verò quædam membra cū recrementi ijs humoribus nonnullā cognationem habere videantur, non ex eo est, quod ijs alantur; sed quod cū ijs in aliquot accidentibus aliū de similitudinem contrahant. Quo modo lien, quia melancholiam continet, atro colore inficitur. Ad secundum negandum est antecedens cū ea tamen obseruatione, quam ad primam superioris articuli conclusionem adhibuimus, respondendumque, quod iam alibi diximus, nimirum in venis animantium integra fruentium valetudine parum admodum ex flaua, & atra bile contineri; atque adeo parum de ijs, etiā mistim cum sanguine, in substantiam rei viuētis cōuerti: morbi autē tēpore, cū ijs humoribus, in quos sanguis corrūpitur, venæ scatent, abstinere sese ab illis nutritiuam, vt a materia inutili ad conuersionem. Ad tertium neganda est maior, dicendumque vtriusque bilis vesiculā attrahere ad se humorem sibi peculiarem, non vt eo alatur, nec ob priuatam suam vtilitatem, sed ad repurgandum sanguinem, atque ob ea commoda, quæ supra recensuimus, proindeque eiusmodi attractionē non frustra esse, sed optimi finis gratia. Ad quartum dic cū venæ multiplici propagine, & ramulis diffusæ totum corpus pererrent; in oēs partes sanguinē trajicere, & distribuere posse; etsi nō oēs venæ sint, quandoquidem vnaquæque particula ē vicina venula succum prolestat. Quintum argumentum concludit id, quod ad calcem superioris articuli decreuimus.

Quod attinet ad argumenta, quæ pro sententia Aristotelis adducta sunt, rectē probant commune, & ordinarium membrorum alimentū esse sanguinem: quod non obstat, quominus aliqua membra, vt ossa, & nervi proximē nutriantur humore quodam medio, in quem sanguis demutatur, qui humor dulcorem, & humiditatem, caloremque ad alendum convenientem obtinet; & si hæc non ex æquo in omnibus membris requirantur. Nec itē obstat, quominus ventriculus chyloso succo alatur, tum quia dici potest non fuisse locutum Aristotelem de primæ conco-

concoctionis membro, quod propriae necessitati primū subuenire par erat: tum quia etiam ventriculus sanguine ab hepate per communem distributionem misso ex parte sustentatur. Neque dictis postremo officit, quod Aristoteles 2. de part. anim. cap. 4. alijsque in locis non solum docuit sanguinem esse alimentum, sed esse vltimum, proximūve alimentum: proximum enim appellavit non ad excludendum mediū humorem inter sanguinem, & nonnulla mēbra, sed ad discrimen inter cibum, qui ore capitur, qui non proximum, sed remotū alimentū est.

Explicatur
locus Arist.

Q V A E S T I O IX.

V T R V M S I T N E C E S S E

omne viuens nutriri, an non.

A R T I C V L V S I.

DISSOLVTIO CONTROVERSIÆ;

& argumenta, quibusea oppugnari possit.



Hic de alimento, nunc de nutritione, quæ circa ipsum versatur, disceptandum erit. Philosophorum omnium consensu receptum, firmatumque est naturalium rerum vitam, ut non semel diximus, in calido & humido accommodata qualitate, & quantitate sibi mutuo respondentibus, contineri. In calido, quia calor est omnium vitalium functionum opifex; in humi-

Humidū cal-
loris pabulū.

do, quia humor pabulum est caloris. Oportet autem hunc humorem pingue, ac viscosum esse, non tenue; quia pinguis bene cohaeret, & diutius calorem fouet; tenuis facile dissipatur, & resoluitur. Atque hinc est, quod aquatilia, licet humoris copia præ alijs animantibus abundet, brevioris tamen vitæ sunt, quam terrestria, & volatilia: videlicet, quia illa humido aqueo, & tenui; hæc viscoso affluunt. Hinc etiam est, quod inter plantas oleaceæ, & quæ resinam fundunt, quia humido pingui redundant, vivaciores sunt; brevis autem ævi cerasus, & malus persica, aliæque eiusmodi arbores. Oportet etiam calidum, & humidum proportionem quadam sibi attemperari: quia si calor nimirum excedat, confestim depopulabitur, ac resoluet humidū: si ite humiditas magno excessu vicat, calor suffocabit, ut in lucerna videmus.

Aquatilia bre-
uioris vitæ.

Porro cum calor ignea acrimonia humidum continenter ad interitū rapiat, contemperationem illam, sine qua vita constare non potest, nisi aliunde provideatur, dissoluturus: cum præterea circūfluit aer, aliæque externæ causæ in viventium corpora defæuiant, ac prædictum humidū frequenter exsiccat, orta hinc est viventibus necessitas alimenti,

Vnde neces-
sitas alimentū.

li

quo

Legit Arist.
lect. 3. probl.
q. 5.

Legit Arist.
lib. 4. de gen.
et anim. c.
10. & quæ de
his rebus scripsi
in 10 lib. de
log. & bre-
uit. vitæ.

Auer. 6. c. 1.
le 7. c. 4. Ani-
m. 2. 1. doct.
2. c. 3. Gal. lib.
1. de sanit. tu-
tu.

quo humidi iacturam, fluxumque materiae resarciant. Quod, quia per nutritionem fit, patet necessum esse omne viues nutriri. Et vero sic viues nutritione eget, ut nutritio proprie accepta ei duntaxat conveniat, docente Aristotele lib. 2. de anima cap. 4. text. 46. & 49. cæterisque philosophis; patetque ex eo, quia propria nutritio est conuersio alimenti in substantiam rei viuentis effecta virtute animæ. Quare neque ignis, neque lapides, aliavè eiusmodi, quæ apposita materia augescunt, proprie, sed translatitiè nutriri dicuntur.

D. Tho. lib.
2. de anim.
text. 46.

- Obiectio 1.** Verum obijciat aliquis. Calor non agit in humidum. Igitur humidum non diffluit actione caloris ipsum exiccantis, & absumentis. Probatur antecedens, primò, quia si calor ageret in humidum, dissolveret se ipsum, sui que interitum moliretur. Nam cum nimium excelsa, & dissipata humidi substantia non sit apta calori fouendo; necesse est, ut dum sensim humidum atteritur, calor quoque pariter obsolescat, ac pereat;
- 2. Obiect.** non aliter quam lucernæ ignis consumpto oleo. Secundo, quia vel calor ageret in humidum efficiendo immediatè siccitatem, vel calorem, quem humidi exhalatio, atque adeo siccitas consequitur. Primum non est dicendum, quia calor non nisi à calore, siccitas à siccitate proximè oritur. Nec etiam secundum, quia cum calor, & humiditas non sint ab se disiuncta; sed in eadem subiecti parte confideant, pars actu calida seipsam calfaceret; atque idem in se, & in simile sibi ageret, quod fieri
- 3. Obiect.** non posse progressu patebit. Tertiò, quia non videtur fieri posse, ut vnus, idemque calor præparet materiam ad formam viuentis, dum alimentum coquit; & aliunde quatenus humidum carpit, ad interitum
- 4. Obiect.** siue abscissum eiusdem formæ materiam disponat. Quartò, quia si calor humidum arefaceret, corpora calidiora breuioris essent vitæ; & maribus foeminæ magis longævæ essent, & quæ minus exercentur corpora; cum calor viris acrior sit, idemque exercitis corporibus augeatur. At vero mares diutius vivere ostendit Aristoteles in lib. de longit. & brevit. vitæ cap. 2. & Medici corpora exercitatione vegetiora, firmioraque fieri testantur.

Mares diutius
vivunt.

ARTICVLVS II.

RESPONSIO AD SVPERIORA argumenta.

Diversæ opi-
niones de a-
ctione calidi
in humidum.

Recentium philosophorum nonnulli, quorum meminit Theophilus in 2. de anima ad text. 45. superioribus argumētis victi manus dedere, aientes humidum non à calore viuentium corporibus, aut eorum spiribus inhærēt, sed à causis externis absumi, præsertim ab aere circumfluo. Alij rati alimentorum formas manere actu in mixtis asserunt partes igneas agere in terrestres, & aerias, sicque humidum à calore, qui in diuersa subiecti parte insit, de populari. Alij, etsi putent elementum

Pro hac 2. op.
lege Gal. in
lib. de Maras-
cap. 34.

Legit
2. d. 1.
3. Ho-
ti. 1.
form

elementa virtute duntaxat in mixtis residere; ponunt tamen duplicem calorem, vnum igneum, caelestem alterum, aiuntque humidum ab illo depasci, ab hoc foueri. Et hæc quidem omnes solutiones excogitatae ab ijs fuere ad tuenda diuersa munia, & effecta, quæ in viuentibus apparent, nec ab eodem calore videntur administrari posse. Sed nobis earum nulla placet. Non prima, quia communi philosophorum dogmati aduersatur, negatque viuentia interitus sui causam in se habere. Non secunda, quia, vt sequenti libro patebit, elementa potestate tantum in mixtis permanent. Nec denique tertia, quia distinguit in viuentibus duplicem calorem, quem in vnum, eundemque coire, progressu ostendemus.

Quare nostra sententia est calorem in spiritibus tam congenitis, quam influentibus, qui animati non sunt, confidentem agere in partes humidi animatas, quæ ab spiritibus situ distinguuntur, (& hæc prima causa vim habet in solis animantibus in quibus duntaxat spiritus inveniuntur) simulque calorem inhaerentem in vna portione humidi animati agere nonnunquam in vicinum humidum: & in idem quoque frequenter vsque ad dispendium sæuire tum fuliginem, & vapores excrementitios, qui in viuentium corporibus ex caloris nutritione remanent; tum alias causas externas, præsertim circumfusum aerem, vt aduertit Galenus libro 6. aphorif. cōment. 59.: nunquam tamen calorem, qui in eadem parte, ac situ cum humido est, in idemmet humidum agere; alioqui effugere non possumus, quin dicamus idem in sui omnino simile agere, vt secunda ratio, qua antecedens argumenti superius propositi confirmabatur, planè conuincit.

Vera opinio

Galenus

Obiter hic aduerte viuentia posse interire ab intrinseco, etiam absque actione agentis peregrini, quod ipsa à nativo temperamento deturbet, eisque necem moliatur, quia fuligines illæ, & vapores, quos diximus, in ipso viuente orti, ei que familiares, dum huc, illuc quasi liberè in corpore vagantur, partium temperiem mutare, atque euertere possunt. Quod præstant etiam non infrequenter quatuor vulgati humores orti in viuente, ei que similiter domestici. Vnde nobiscum hos, vt internam interitus causam circunuehimus. Neque obstat quod ij solis insint animantibus, cum reliqua etiam viuentia ab intrinseco extingui possint. Non, inquam, obstat, quia in alijs quoque viuentibus inueniuntur succi quidam ijs humoribus, vel eorum aliquibus proportionem respondentes, qui simili ratione perniciem afferre queunt: esto nulla pars informata forma viuentis, dum est in sua naturali temperie, ac nisi ab ea deiciatur, alteri parti noceat, vt alibi hoc in libro disseruimus.

Quo passio viuentia ab intrinseco intereant.

Nunc difficile non erit argumentis satisfacere. Ad primum respondet Fernellius in libro de spiritu & innato calido cap. 8. & Theophilus primo de anima ad textum 66. nihil mirum si calidum conseruare se desiderans, se ipsum interimat, non enim per se, & ex instituto in sui perniciem agitur, sed ex accidente, quatenus absument pabulum, quo

Dilutio 1. ob rectionis.

li. 2

exhau-

lege Capt in
2. d. 1. q. 1. 2.
p. 1. de intra
ci. de plut.
form.

op.
in
arab.

Dilal. 2.

3.

4.

Corpora, quæ
plus excercē-
tur, citius sunt
viuaciora.

exhausto extingui vnā cum eo necesse est. Adde etiam nō eandem partē
sibi interitus causam esse, vt paulo ante constituimus. Præterea
eam direptionem fieri etiam à partibus inanimatis. Ad secundum di-
cendum calorem agere in humidum primò calefaciendo, secundariò
per euaporationem desiccando, nec tamen idem in se, aut in simile age-
re, vt iam ex dictis constat. Ad tertium eundem specie calorem, qua-
tenus animæ instrumentum est, materiam disponere ad animæ intro-
ductionem, rursusque eundem non per se, sed vna cum alijs causis hu-
midum exoluentibus disponere ad interitum, abscissum vè animæ.
Quod minimè mirandum est; præsertim in accidentibus, quorū actio
propter concursum diuersorum agentium in effecta diuersa, atque etiā
repugnantia non rarò degenerat. Ad quartum corpora calidiora, &
quæ magis exercentur, viuaciora esse: illa, quòd ob innati caloris vim
melius decoquant alimenta, & maiorē humidī copiam reparent; hæc,
quia propter recrementorū vacuitatē, vberius etiam nutriuntur; quas
ob causas viri magis longæui sunt, quàm foeminæ. Ita verò licet calor
humidū consumat; non inde tamen sequitur, vbi plus est caloris, ibi
humidū ob assiduam resolutionē magis deficere: nisi forte id non res-
pondeat proportionē calido, vt antecedenti articulo præmonuimus,
quod tamen in viuacioribus respondet.

Consule Gir-
bi. in tract. de
restaur. humi-
di Zimaram
in theor. pp.
31.

Q V Æ S T I O X.

V T R V M V I V E N S

quandiu viuit nutriatur.

A R T I C V L V S I.

V I D E R I N O N

semper nutrirī.

Argumenta
pro parte ne-
gatiua.Aristot.
Auienna.
Albertus.

Quod viuēs nutritionis beneficio nō semper fruatur;
ostendi videtur, in primis multorū animantiū exē-
plis. Namq; vt refert Aristoteles lib. 6. de hist. anim.
cap. 30. & lib. 8. eiusdē operis cap. 17. vrsa dies cir-
citer quadraginta latet sine cibo, ac per id tempus
adeo pinguescit, vt mouere se facile nequeat. Item
stelliones, & crocodili flumiatiles, ac nōnulli serpen-
tes teste eodē Aristotele 8. libro proximè citato cap. 15. & Auienna.
7. de anim. & M. Alberto lib. 22. de anim. tract. 2. per hyemem nihil
alimenti capiunt. Quod etiam affirmat Aristoteles de gliribus, addēs
eos per id tempus multum pinguedinis comparare; quorū vnus apud
Martialem in xenijs ita de se canit,

Lege etiā Plu-
lib. 3. de Na-
to. hist. c. 26.
M. Alber. in
sum. de homi-
nibus. d. 6. v. 1.
tr. & lib. 7.
de anim. tra-
ct. 1. c. 3.

Tota

Lib. 13.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo me nil, nisi somnus, alit.

Item ferunt in Brasilia regione aniculam esse, quæ rostro ex arbo-
re suspenso sex integros menses sine pabulo degit, ijsque decursis quasi
è morte ad vitam redit, unde indigenæ suscitatum vocant. Nec de bel-
luis tantum; sed de hominibus etiam his similia leguntur. Albertus enim
lib. 7. de anim. ait vidisse se Coloniam mulierem, quæ interdum totos tri-
ginta, interdum viginti dies in ediam toleraret: & in summa de homine
tract. de nutrit. inquit foeminam quandam quadraginta dierum spatio
à cibo abstinuisse. Et alium quendam similiter trimestri spatio nihil
sumpsisse alimenti refert Medina lib. 2. suæ Parænesis cap. 7. Porcius
quoque puellam Germanam narrat per biennium sine cibo vixisse; &
Aponensis 10. problematum ad finem asserit se à viris probatæ fidei ac-
cepisse, foeminam in Normandia sua tempestate fuisse, quæ annos decem,
& octo nihil gustarit. Videtur igitur manifestum non semper vivens,
dum vita fruitur, nutriri, quandoquidem nutritio sine alimento non
est.

De Brasilia
aut.De quorun-
dam inedia.

Item qui morbo eo laborant, quem atrophiam, id est nutritionis
privationem dicunt, carent nutritionis munere, ut asserit Galenus
lib. 3. de Symptom. causis. Ergo saltem hi non nutriuntur. Postremo,
Natura cæteris facultatibus per intervalla otium, & quietem largitur;
& quidem providè, ac sapienter; tum quia iucunda est rerum vicissi-
tudo. Tum quia, quod caret alterna requie, durabile non est. Verisi-
mile igitur videtur etiam altricem vim nonnunquam in isto otio potiri,
ac feriarum; alioqui brevi tempore defatigabitur, & languescet. Accedit
testimonium Aristotelis lib. de somno & vigil. cap. 5. ubi ait potètiā,
& instrumenta operandi, si diutius operi insistant, quiete indigere: &
lib. 2. de anima cap. 1. ubi docet, animam quandoque esse in actu primo,
qui est veluti somnus, & relaxatio ab opere; interdum in actu secundo,
qui est quasi vigilia & functionum administratio.

Galenus.

Iucunda rerū
vicissitudo.

Aristoteles.

ARTICVLVS II.

VIVENS QVANDIV VIVIT

nutriri; nec superioribus argumentis
oppositum concludi.

Nihilominus, ut rei viventis substantia vi caloris, & aliarum causa-
rum, de quibus supra egimus, perpetuo dissipatur: ita ne brevi
intereat, perpetuam esse eius instaurationem oportet: quod cum
ministerio nutritionis fiat, consequens est, ut vivens, quandiu vivit, nu-
triat. Quæ est assertio Aristotelis hoc in lib. cap. 5. text. 41. & lib. 2.
de anima cap. 4. text. 47. & lib. 3. cap. 12. text. 59. & de somno, &

Conclusio.

li 3 vigilia

vigilia cap. 1. vbi ait facultati nutriendi non obrepere somnum. Item Aphrodisæi in suo primo lib. de anima vbi inquit vacationē à sensuū, officio, somnum; ab altrice facultate, mortem esse. Item Auerrois 8. Phys. com. 20. Auicennæ 6. de anim. Magni Alberti 2. part. sum. de homine in tract. de nutritione, D. Thomæ 2. contra gent. cap. 97. Ferrariensis in commentarijs eiusdem loci, & aliorum philosophorum communis.

Capr. in 4.
d. 44. quæst.
vnic. art. 3.
Aegid. quodl.
3 q. 12.

Aduertunt autem interpretes, cum vis nutritiua varijs modis, multiplicique decoctione prius alimentum præparet; deinde conuertat, non esse opus, vt quoad ipsam conuersionem semper in actu sit; quia non oportet quouis tempore habere iam dispositum, quod cōuertat: fat ergo est in opere versari, vel quoad aliquam ē tribus præuijs decoctionibus, vel quoad munus conuertendi in substantiam, vel etiā quoad actionem attrahendi, vel quoad eam, qua, deficiente alimento, calor si nihil aliud suppetat, in ipsammet substantiam viuentis conuertitur, eamque assiduo morfu vellicat, vt ait Aristoteles cap. 2. de longitudine, & breuitate vitæ.

M. Albertus
in sum. de
hom. tract.
de augment.

Solutio arg.
pro parte ne
gatiua.

Vt visū vētri-
culi segnitie
caltigent.

Ad primum verò argumentum pro contraria parte respondemus eiusmodi animates abstinere tunc ab externo alimēto; non tamē propterea nutritionem intermittere; quia, vt docet Auicenna, aluntur per id tempus pituita, seu concreti, & indigesti humoris colluue iam antea coaceruata, quam ob inertiam caloris admodum lentē decoquunt. Eamque inertiam fouet tum collecti humoris frigiditas, tum etiam quies diuturna; solent enim tunc ea animantia penē mortua in latibulis decumbere, aut alibi sese continere; ideoque vrsi postea soluti quasi veterno segnitie, quam in speluncis contraxerant, Ari herbae elu castigant, caloremque excitant, vt tanquam ex ferijs ad laborem redeat. Docet autem Magnus Albertus loco ante citato iccirco tunc prædicta animantia affluentiùs pinguescere; quia obtuso, & enervato calore humorē, quo pascuntur, vix conficere & immutare valent proindeque ipsum in aruinam, & adipem conuertunt. Quod de horum animalium nutritione diximus, similiter pronuntiandum erit de illis foeminis, quas in argumento retulimus; si tamen vera narrant, idque naturæ vi accadat: quod tamen de Normandica foemina nequaquam verisimile est.

Vt ex hū
multa frō-
re pereāt Ga
lenus in Aph.

De ijs, qui
atrophia seu
lienteria la-
borant.

Cut facultas
altrix nō las-
setur.

Ad secundum argumentum dicendum est, eos, qui ex atrophiam, vel etiam ex lienteria male habent, non prorsus cessare à nutritione: dici tamē eius munere priuari, quod ægrè admodū cibum decoquant. Ad tertium naturā non tribuisse otium altrici facultati, propterea quod eius opus totius vitæ fundamētum sit, quo sublato viuens in occasum ruit. Cur autem hæc potentia non lassetur eo modo, quo pleræque alia corporis vires, ac proinde alternam requietem non deposcat: causa est, quia fatigatio, vt Albertus Magnus inquit, in eas tantum facultates corporis cadit, quæ agunt per applicationem agentis; quomodo se habet v. g. potentia, qua animal loco mouetur. Non autem, quæ operantur per modum naturæ, vt nutritiua: quanuis hæc etiam à contrarijs

trarijs

trarijs repatiendo debilitetur, progressuque ætatis frāgatur, & hebes-
cat. Lege D. Thomam. 1. p. quæst. 119. art. 1. ad 3.

QVÆSTIO XI.

VTRVM ALIMENTVM PER NV-
tritionem in veram substantiam rei, quæ
alitur, commutetur.

ARTICVLVS I.

MAGISTRI, ET ALIORVM
quorundam sententiæ.

Stans quæ-
stio.



NON excitatur quæstio de toto alimento, quia vt ex ijs,
quæ à nobis superius disputata sunt, planū est, bona eius
pars in recrementa, & fœces abit. Igitur tantummodò in
controuerſiam adducimus, num saltem aliqua alimenti
portio conuertatur in substantiam rei viuentis, ita vt ve-
rè, proprieque ad illius integritatem pertineat. Magister sententiarum
libro 2. dist. 30. eiusque frater auctor historiae Scholasticæ c. 73. & Hugo
Viêt. de sacramentis, parte 6. cap. penult. arbitrati sunt animum cu-
iusque hominis vindicare certam omnino, præfinitamque materiam,
quam solam tanquam partem naturæ humanæ informare possit, nēpe
eam, quæ à prima mundi origine in Adamo extitit, & ab illo particu-
latim in posteros ducta, & propagata est: ita vt in quolibet homine sua
portiuncula accepta ex illa communi massa toto vitæ tempore eadem
permaneant, nulla externa, aut noua substantia in eam tranſeunte; sed
ita vt illa met in se ipsa augeatur & multiplicetur. Itaque alimentum
non adhiberi ad refarciendum materiæ fluxum, sed tanquam naturæ
fomentum, id est, vt actioni caloris resistat, sicut aurifices cum aurum
igne liquefaciunt, admiscere ei plumbum solent, ne absumatur, & in
vapores abeat. Atque hoc modo volunt humanorum corporum mul-
titudinem à primi hominis corpore derivatā fuisse; idque tantū, quod
ex Adamo lege propagationis accepimus, in cōmuni resurrectione ad
vitam esse renocandum: quod autem ex alimento accreuit, tanquam
superfluum deponendum; quia tunc natura humana ad immortalitatem
traducta, nullo externo natiui caloris fomento ad conseruandam vitam
indigebit.

Explicatur
opinio Ma-
gistri & alio-
rum.

Probat autem Magister suam sententiam tum auctoritate, tum ra-
tione. Auctoritate; quia vt Christus Dominus Matth. 15. & Mar. 7.
docuit, omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum
emittit.

Ratio Magi-
stri.

emittitur. Quæ verba indicant nihil alimenti in rei substantia manere. Ratione; quia is, qui in infantia moritur, resurget cum ea mole corporis, quæ esset in ætate perfecta habiturus. (Si enim ei aliunde supplementum quærendum foret, non cum suo, sed cum alieno corpore ad vitam rediret): hoc autem non aliter fiet, quam multiplicata diuinitus materia. Ergo simili multiplicatione per vim naturæ facta existimandū est humana corpora vitæ progressu dilatarī & augeri.

Confirma-
tio.

De instaura-
tione humi-
di.

D. August.

Sententia A-
lexandri.

Fundamētū
huius senten-
tiæ.

Potest quoque eadem Magistri, sententia inde probari, quia nisi Socrates eandem materiam fixam, perpetuamque seruaret, cum eius essentia ex materia, & forma coalescat; sequeretur absiduo materiæ dispēdio in singulas horas essentiam mutare. Præterea, quia si alimentū succedit in locum humidi primigenij, quod effluxit; poterit aliud humidū æquè bonum, aut etiam melius reuocari. Cur enim non possit, hausto præsertim valde salubri, & vitali cibo? at hoc si admittamus, nihil iam erit, cur negemus posse illum, qui senio confectus est, in iuuentam efflorescere, & in multas seculorum ætates vitam producere. Item natura efficit vnūquodque faciliiori modo, quo valet, simulque rerum dignitati obnixè consulit; at qui expeditius est, & ad hominis præstantiam magis appositum ex sola natiua materia, quàm ex aduētitiā incrementum. Non igitur, hominis substantiam alimentum adauget, aut se illi in vnū corpus agglutinat. Postremo, quod humana corpora prius in Adamo extiterint, & ex illa quasi communi massa, decisa, successione generationū ad posteros traducta, sint, vt Magister affirmat, videtur planè significare D. Augustinus lib. 10. super Genesim ad litt. cap. 19. vbi ait nos non modò secundum seminalem rationem, sed tiam secundum corpulentam substantiam in Adamo fuisse.

Magistri opinionē ante ipsum ex parte inuexerat Alexāder Aphrodisæus, referente Auerroe hoc in lib. ad text. 38. putauit enim & si rebus viuētibz noua portio materiæ per nutritionem accedat, priori quæ adhærescat; tamen eam materiam, quam à principio anima subiit, eandem omnino absque dispendio perseuerare, eamque potissimum ad essentiam rei pertinere. Differt autem hæc sententia à priori, quia (vt alia discrimina omittamus) non adhibet cibum ad retundendam solūmodò comprimendamue natiui caloris vim, sed etiam ad coagmentanda & augenda corpora. Item quia alimenti materiam denuò accedentem non facit omnino alienam ab essentia rei, quæ nutritur. Fundamentum Alexandri videtur fuisse, quod putaret animam necessarium & indissolubilem ordinem habere ad primæuam materiam, ita vt extra illam neque functiones suas administrare, neque in vnus compositi naturam coire possit. Quare oportebit semper talem materiam in eodem homine factam tectamque seruari.

ARTICVLVS II.

SUPERIORVM SENTENTIA- rum confutatio.

CÆterum tam hæc Aphrodisæi, quam illa Magistri positio à veritate deflexerunt, ac primum, quod alimentum in rei nutritæ substantiam verè cōmutetur, concedunt philosophi, & theologi communi assensu, Plato in conuiuio, Aristoteles hoc in libro cap. 5. & 2. de anima cap. 4. D. Augustinus in lib. de vera religione cap. 40. & de Genesi ad lit. lib. 2. D. Gregorius Nyssen. in libro de opificio hominis cap. 2. & lib. 4. de viribus anim. D. Damascenus cap. 7. suæ philosophiæ, D. Nemefius in lib. de natura hominis cap. 23. Lactantius in lib. de opificio Dei cap. 11. D. Thomas 1. part. quæst. 119. art. 1. D. Bonauentura in 2. dist. 30. quæst. 2. Alex. 2. part. quæst. 8. memb. 2. art. 1. Magnus Albertus 2. part. sum. de homine quæst. de potentijs vegetatiuis, & in 4. dist. 44. art. 7. eiusque discipulus Vdalricus lib. 4. suæ summæ cap. de generat. & augment. Item Scotus in 4. dist. 44. quæst. 1. Durandus in 2. dist. 30. quæst. 4. Aegidius eadem dist. Maior quæst. 5. Henricus Gand. quodlib. 2. quæst. 10. & alij. Idem quoque medici passim confirmant.

Plato.
D. Augusti.
D. Greg. Nyf.
D. Damasc.
D. Nemef.
Lactant.

Omissis verò alijs argumentis, quæ in hanc sententiam auctores citati afferunt, hæc in præsentī sufficient. Quidquid sit maius absque nouæ materiæ accessu, aut sit maius per rarefactionem, quo pacto ex vno terræ pugillo gigni possunt decem aquæ, centum aeris, mille ignis; aut quia diuina virtute illa ipsa materia pariter in diuerso situ constituitur. Primo modo planum est non capere hominem incrementa; alioqui quod plus quisque augeretur, eo in maiorem abiret raritatem; licque infantium, quam virorum corpora, perfectiora essent. Neque secundo, quia nutritio, & accretio non essent naturales functiones, sed supra omnem naturæ vim; atque ita opus naturæ in miraculum verteretur. Non ergo humana corpora eo modo, quo Magister aiebat, nutriuntur, augentur; sed conuerso in eorum substantiam alimento; quod significauit Aristoteles capit. 5. huius libri textu 41. cum docuit alimentum nutrire, prout est potentia caro; augere autem quatenus potentia caro quantā est.

Prima ratio.

Aristoteles.

Præterea, alitrix facultas non minùs efficax est in homine, quam in cæteris animantibus, & stirpiū generibus: atqui in his cōmutat alimentum in veram eorum substantiam; ergo & in homine. Item calidum, quod per totam viuētis materiam fufum est, continenter sæuit in humidum, ipsumque depascitur, vt lucernæ ignis oleum; vnde quo quis senio propior est, eo ei membra magis exiccantur, & inarescunt; ergo fieri non potest, vt materiam, quam quisque accepit à primæua origine, tandem perpetuò conseruet.

2. Ratio.

3. Ratio.

Postremo, actione caloris, & aliarum qualitatum, quarum interuētū fit nutritio, non minùs disponitur materia alimenti ad recipiendā animam, nec minus apta redditur, vt ex ea viuens partiatim cōstet, suæque in ipsa operationes obeat, quàm materia, in quā primò eadē anima virtute seminis introducta fuit (siquidem facultas actiua demandata semini, cum sit impressio quædam deriuata ab anima generantis, vt

4. Ratio.

superius docuimus, non maiorem vim fortiri debet ad totum corporis opificium de integro architectandum, quàm anima rei, quæ nutritur ad reficienda membra ministerio potentia altricis.) Igitur anima non magis necessarium, aut dissolubilem ordinem habet ad materiam, quàm primo ortu ingreditur, quàm ad illam, quæ per nutritionem accedit, neque illius magis, quàm huius dispendia patietur, cuius oppositum Magister, & Alexander affirmabant,

ARTICVLVS III.

RESPONSIO AD ARGVMENTA
primi articuli.

Ex qua materia coagmenda fit in fantibus corpora in resurrectione.

Nunc argumētis initio adductis respondeamus. In primis verba illa Christi seruatoris, omne quod in os intrat, &c. ait D. Thomas 1. part. quæst. 119. art. 1. haud significare nihil cibi in rei substantia manere, sed ex omni alimento aliquid in secessum abire, quia nullum adeo purum est, quin ex eo recrementa, & faeces in aluū deiciantur. Quod item de infantium corporibus obijciebatur, nihil conficit; sunt enim in resurrectione coagmentanda eis diuinitus corpora ad idoneam magnitudinem, & in statu perfecto, non ex sola materia, quam à parentibus acceperant, sed aliunde. Dicentur nihilominus cum eisdem resurgere corporibus, tum quia totam materiam, quam habuerunt, recipient; tum quia id, quod eis ministerio nutrientis facultatis obuenturum erat, diuina virtus supplebit. Lege D. Thomam 4. contra gent. cap. 81. & in 4. dist. 44. quæst. 1. art. 2. quæstiunc. 4. ad 3.

Tripliciter compositum posse manere idem.

Pro explicatione secundi argumenti, quo disquiritur, quonam pacto identitas Socratis cum perenni effluxu materiae cohaereat, aduertendum est ex Magno Alberto, & alijs hoc loco, compositum ex materia, & forma trifariam posse manere idem numero. Primum, si nihil formæ, materiae uè abjiciat; quomodo corpus caeleste semper idem numero est. Secundò, si nihil amittat ex parte formæ; amittat tamen ex parte materiae per successionem labentis; & in locum eius, quod labitur, nouæ partes similiter succedant, non mutato situ, ordine, figura; quo pacto quilibet homo in tota vitæ periodo idem esse dicitur. Denique si partium tum materiae, tum formæ iacturam successiue patiatur, aliasque partes sibi identidem assumat, & prioribus annectat seruatò eodem situ, ordine ac figura, ut proxime dicebamus: sicq; animantia imperfecta, quandiu viuunt, eadem censentur. Hoc posito dicendum, etsi materia Socratis continenter labatur, & interdum fortasse contingat, ut in extrema senectute nihil iam eius materiae, quàm in ortu acceperat, retineat: non proinde tamen dicendum Socra-

Console D.
Tho. 4. cōtra
gent. c. 81.

De hac re feri-
pimus lib. 1.
Physic. cap. 9
quæst. 50

Socratem in singulas horas essentiam absolutè mutare, aut senem esse alium à se puero; quia etsi decursu vitæ non maneat omnino idem; manet tamen idem secundo modo. Enim verò præterquam quod eandem essentiam communè, & specificam perpetuo servat; quod ad individualement attinet, quæ ex hac forma, & hac materia singulari constat, licet ex parte materiæ mutationem subeat; manet tamen eadem continuatione; siquidem non raptim, ac simul ei partes adimuntur; sed per plures abiectiones sibi succedentes modò paulò ante explicato. Quæ de re plura diximus in physicis.

Quo pacto
Socratem tota
vita idem
perseveret.

De hac re feri-
pimus in lib.
de longit. &
breuit. vitæ
cap. 2.

Tertium argumentum attingit difficultatem de instauratione humidi primigenij, quam longa disceptatione Medici pertractant. Nos ut nunc rem paucis expediamus, respondemus cum Fernelio in lib. de spiritu, & innato calido, cap. 8. nulla vivendi lege, nec vllò quantunlibet exquisito, & salutari alimento posse revocari humidum æquè bonum, atque id, quod nobis natura ab ipso ortu elaboravit. Nam cum cibis rei viventi initio coctionis dissimilis sit, necessario datur inter illum, & rem viventem reciproca actio, qua humidum à propria habitudine, & temperamento demutatur, & à seipso degenerat, atque in dies fit deterius; non aliter quam vinum permissione aquæ. Ita verò calor in humido existens dum alimentum decoquit, agendi alsiduitate, & perpersione languescit, ac minuitur, quia simul repetitur. Quo fit, ut substantia rei vivensis pristinum vigorem ex alimento ab se converso recuperare non valeat.

Cur nō pos-
sit instaurari
humidū pri-
migeniū æ-
què bonū.

Ad ultimū dicendū D. Augustinū nihil amplius significare illis verbis, quam & materiā, quæ à parētibus fatui suppeditatur (quā vocat corpulentā substantiam), & vim gignendi eorundē, quæ est propinqua ratio seminalis, ab Adamo originē habere, cū gen⁹ hominū ab illo fuerit propagatū, lōgaq; serie generationū ab illo naturā vnā cū eius proprietatibus posteri oēs acceperint. Ex quo tamen planū est non rectè colligi materiam omnium hominū in primis parentib⁹ re ipsa, atq; actu extitisse, sed virtute ac potestate solum, tanquam in principio effectiuo remoto, ut explicat D. Thomas 1. p. quæst. 119. art. 2. ad 4. & in 2. sent. dist. 30. quæst. 2. art. 2. ad 1. Aegidius eadem dist.

Explicatur
D. Augustini
dictum.

QVÆSTIO XII.

AN TOTONUTRITIONIS
decurfu idem subiectum perseueret, nec ne.

ARTICVLVS I.

QVID ARISTOTELES SIGNIFICARIT
nomine partium formaliū, & materialiū subiecti.

KK 2

Com



Prima opi-
nio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Superiorum
sententiarum
confutatio.

Dæ proba-
biliores sen-
tentie.

Ommune est Peripateticæ scholæ decretum cap. 5. huius libri ab Aristotele traditū id, quod nutritur, manere idem secundum partes formales, non autem secundum materiales. Verū quid Aristoteles hisce verbis significarit, non parua est inter expositores dissensio. Marsilius hoc in lib. quæst. 13. & Albertus Saxonia quæst. 12. nomine partium formalium intelligunt partes porosas, hoc est, eas, quæ sinu suo alimentum

Varia d. hac
re opin. com-
memorat Ri-
chat. in 2. d.
30. q. 1. circa
punc. a. 2.

excipiunt, propterea quod secundum has potissimum fit nutritio virtute formæ, materiales verò compactas, ac solidas. Magnus Albertus tract. 3. huius operis cap. 8. Conciliator differentia 56. partes formales nuncupant organicas, ut oculum, manum; in his enim vis, & pulchritudo formæ magis elucet; materiales, non organicas, ut carnem. D. Bonaventura in 2. distinct. 30. quæst. 2. art. 3. Scotus in 4. dist. 44. quæst. 1. Aegidius quodlib. 4. quæst. 13. & in 2. sent. dist. 30. asserunt partes formales esse partes certæ extensionis, quæ per se agere possunt, quod proprium formæ munus est: partes autem materiales esse ijs minores, & quæ per se actionem edere non valent. Alexander apud Auerroem hoc in lib. ad tex. 38. partes formales inquit esse humidum primigenium, siue materiam, in quam primò anima introducitur: hanc enim, ut superiori quæst. diximus, putavit fixam, stabilēq; manere, & ab anima semper informari; nomine autem partium materialium intelligit eas partes materiæ, quæ per nutritionem accedunt, quæque perpetuo labuntur.

Superiores omnes sententias vna communis ratio refellit, quod partes, quas ipsæ vocant formales, non magis, quàm illæ, quas materiales appellant, eadem permaneant. Siquidem & partes porosas, & organicas, & partes certæ extensionis, & humidum primigeniū pari modo absument calor, cæteræque causæ, quæ fluxum materiæ continenter moliuntur. Quare cum Aristoteles dixerit subiectum, quod nutritur, manere idem secundum partes formales, non verò secundum materiales; patet eiusmodi interpretationes ab illius mente, & instituto alienas esse. Easdem coarguit aliud argumentum ex D. Thoma 1. part. quæst. 119. art. 1. & in 2. sent. distinct. 30. quæst. 2. art. 1. ad 1. nimirum quod omnes illæ explicationes, ut attendenti manifestum erit, notionem partium formalium, & materialium solis corporibus animantium accommodant, cum tamen Aristoteles cap. 5. huius libri etiam rebus animæ expertibus, ut lapidi, & ligno eiusmodi partes attribuerit.

Relictis ergo superioribus interpretationibus duæ sunt, quæ probabiliiores videntur, altera D. Thomæ locis citatis, & libro 4. contra gentes cap. 81. Ferrariensis in commentarijs eiusdem capituli, & aliorum existimantium partes formales dici ab Aristotele partes integrantes absolute spectatas secundum cōmunem essentia rationē, materiales verò easdē partes cōsideratas quoad cōditiones individuales: solet

solet enim Aristoteles nomen formæ, & speciei pro communi essentia; nomē materiæ pro singulari natura usurpare, ut in primo lib. de cœlo cap. 9. text. 92. Cum ergo cap. 5. huius libri scripsit rem, quæ nutritur, manere eandem quoad partes formales, seu quoad formam, nihil aliud voluit, quam dum v. g. Socratis caro nutritur, servare semper eandem communem naturam, & essentiam carnis; esto eius natura singularis fluxu materiæ mutetur.

Altera interpretatio est Auerrois cap. 5. huius libri ad text. 38. aliorumque complurium aientium easdem partes dici formales, & materiales simul; formales, prout constāt forma continente materiam; materiales, quatenus constant materia existente sub actu formæ: illas autē manere semper easdem, quia forma non mutatur: has non semper easdem perseverare, quia materia perpetuò resolvitur, hoc autem quo modo accipiendum sit, mox dicemus.

ARTICVLVS II.

Q V O P A C T O M A N E A T,
vel non maneat idem subiectum,
quod nutritur.

His ita constitutis ad quæstionem initio propositam respondendum est cum Aristotele cap. 5. huius libri, eiusque interpretibus subiectum, quod nutritur, toto vitæ tempore manere idem secundum formam; non tamen secundum materiā, siue quoad partes formales, non autem quoad materiales. Et verò si amplectamur explicationē D. Thomæ, quam superiori articulo retulimus, non difficile erit intelligere quanta sit harum partium identitas, vel diversitas in tota vita, & quo pacto pronuntiandum sit manere idem subiectum, dum res nutritur. Vtique asserendum subiectum quoad partes materiales manere idē continuatione, quoad partes verò formales manere idem absolute: licet enim varietur quoad condiciones individuantes, tamen communis essentia secundum quam præcisè, ita subiectum spectatur, semper est eadem, ac nullam per se mutationem subit. Quāquam ea ipsa communis essentia rerum viventium minus est experta mutationis, quam essentia rerum indissolubilium: illa enim ratione singularium, in quibus continetur, ex accidente mutatur; hæc nec per se, nec ex accidente ullam varietatem admittit.

Conclusio
quæstionis.

Si autem Auerrois commentationem probemus, dicendum similiter erit nullum vivens, dum nutritur, manere omnino idem secundum partes materiales; sed duntaxat idem continuatione, ut fuit a nobis antea declaratum; quandoquidem eius materia aliarum, atque aliarum partium accessum, & recessum perpetuò sustinet, proindeque mutatur. Quidquid in contrariam partem scripserit Durandus in 2. dist. 30. quæst. 4.

Partes materiales.

& in 4. dist. 44. quæst. 1. aiens dum eadem forma manet in composito nullo modo variari materiam, etiam quoad partem; quia tota eius identitas substantialis est absolute à forma. Quam opinionem in primo lib. physic. cap. 9. quæst. 5. art. 2. ex professo impugnauimus.

Partes forma
les secundum
Auerroem.

At quod ad partes formales attinet, si agamus de uiuentibus, quorū animæ indiuisibiles sunt, ut anima hominis, & ut plerique arbitrantur, eliciuntque ex doctrina Aristotelis lib. 2. de anima cap. 2. text. 20. & in lib. de iuent. & senect. cap. 1. omnes animæ perfectorum animantium v. g. equi, & leonis (quod a nobis suo loco probabitur) asserendū erit id, quod nutritur, quoad istius modi partes, hoc est, quoad partes integrantes præcisè prout anima constant, manere omnino idem.

Viuentiū im-
perfectorum
formæ diui-
dug.

Quod ex eo planum est, quia animæ insectiles carent partibus, quarum accessione, & decessione subiectum variari possit. Si autem loquamur de uiuentibus, quorum formæ sunt diuiduæ, ut anima lacertæ, & aliorum animantium imperfectorum, arbitrantur multi hisce formis nullā particulam decedere, aut accedere de nouo, quæ portioni materiæ abeunti, siue aduenienti respondeat; proindeque subiectum ratione earum manere semper idem, quemadmodum de formis perfectorum animantium paulo ante diximus. Hanc sententiam amplexi sunt M. Albertus in opusc. de nutritione tract. 1. cap. 3. & tract. 2. cap. 1. Henricus Gandau. quodlib. 2. quæst. 10. & quodlib. 12. quæst. 36. Durandus in 2. dist. 30. quæst. 4. n. 9. Hervæus eadē dist. quæst. 2. Burleus de intentione formarum cap. 7. & alij. Quod nituntur suadere testimonio Aristotelis, qui, ut aiunt, cap. 5. huius lib. text. 35. docuit impossibile esse partem quamlibet augeri accedente aliquo secundum formam. Quod ex eo etiam potest confirmari, quia si partes formæ in animantibus imperfectis deflueret, non verè dixisset Aristot. id, quod augetur, manere idem secundū formam, id est, quoad animam: nisi quis dicat philosophum non id de omnibus in vniuersum animantibus; sed de perfectis solum modo pronuntiasse. Quæ tamen responsio parum verisimilis est, cum in hoc lib. de nutritione uiuentium in tota sua amplitudine disputationem suscepit.

De anima
imperfectorū
animantiū.

Oppositum tamen statuendum est cum Scoto in 4. dist. 44. quæst. 1. Bassolio in 2. dist. 30. quæst. vnica. art. 2. Capreolo in 2. dist. 15. quæst. vnic. art. 3. & alijs; nimirum in nutritione imperfectorum animantium abeunte particula materiæ abire simul cum ea portiunculam animæ, quæ illā informabat, similiterque accedente noua portiuncula materiæ aduenire cum illa nouam materiæ particulam. Quod ex eo breuiter concludi potest, quia cum forma animantis imperfecti sit diuidua, atque adeo tota in toto corpore, & pars in parte, accedente materia alimenti, quod conuertitur; aliqua pars illius animæ informabit talem materiā; non eadem, quæ iam aliam partem informabat, alioqui defereret priorem: ergo aliqua pars animæ de nouo producta per generationē partialem. Item cum materia à viuente defluit, vel pars animæ, quæ illam informabat, se se colligit ac replicat supra alias partes, vel perit. Primum non est dandum, quia manerent simul plures partes, ergo.

ergo posterius; atque adeo nouæ particulae formæ animatis imperfecti
vnâ cum materia accedunt, & recedunt. Quo patet animantis imper-
fecta dum nutriuntur, nec secundum formam, nec secundum materiam
manere eadem absolutè; sed eadem continuatione, tertio illo modo
identitatis, quem superiori quæstione exposuimus. Cum igitur Arist.
affirmavit id, quod nutritur, manere idem secundum formam, dicendū
erit non posse id intelligi de animalibus imperfectis, si manere idem se-
cundum formam sit retinere semper eandem prorsus animam sine vlla
detractione vel adiectione.

Ad ea, quæ pro aduersarijs adducta sunt, respondendum est, Aristotelem eo loco, quem pro se afferunt, non asserere esse impossibile; sed
potius possibile esse rem augeri accedente aliquo secundum formam;
non autem secundum materiam. Sic enim habent verba illius contex-
tus. Partem igitur quamlibet augeri, & accedente aliquo secundum for-
mam quidem est possibile; at secundum materiam haud quaquā; ideo
verò ait Aristoteles rem augeri secundum formam, non secundum ma-
teriam; quia id, quod augetur, debet esse quid stabile, ac permanēs; tale
autem est quoad formam subiectum, quod nutritur, si sit animal perfe-
ctū, de cuius nutritione potissimum in hoc libro agitur; tamen si ex ijs,
quæ de illa dicuntur, etiam stirpium, & imperfectorum animantium,
atque adeo nutritionis in commune cognitio habeatur. Quo patet
quid ad alterū argumentum pro contraria sententia adductum respō-
dendum sit. Quam solutionē qui minus probavit, sequatur D. Thomæ
interpretationē de identitate subiecti secundum formam, id est, speciem,
quæ omnem effugit calumniam. Iuxta quam sententiam dicendum
erit non manere in nutritione idē subiectum quoad conditiones indi-
viduales, quia in animantibus perfectis non manet simpliciter eadē ma-
teria; in imperfectis autem nec eadē materia absolutè, sed cōtinuatione
duntaxat, vti superius explicatum fuit.

Explicatur
locus Arist.

Q V A E S T I O XIII.

Q V O N A M M O D O A C C R E -
tio, & decretio inter se & à nutritione
differant.

A R T I C V L V S I.

Q V A M V A R I E A C C R E -
tionis, & decretionis nomen
vsurpetur.

Prima ac-
ceptio.



Disseruimus de nutritione, proximū est, vt de accretione, & decretione, quæ nutritionem comitatur, disputemus. Aduerte accretionem, & decretionem multis modis sumi. Primum quidem laxiori significato, quatenus accretio idē valet, atque acquisitio quantitatis in quauis re naturali, siue hausto, dispensatoq; intus alimento, vt in viventibus; siue accessione tantum, & appositione materiæ, vt in igni, cæterisque corporibus vita carentibus, quæ consortio tantum nominis nutriri, & auferescere dicuntur. Decretio autem, vt accretioni in hunc modum spectatæ respōdet, non est, aliud, quā iactura, siue amissio quantitatis indiscriminatim sumpta. Secundō capitur accretio pro accessione quantitatis vberioris, quā sit ea, quæ à subiecto defluit. Decretio, pro abiectione quantitatis maioris, quā sit illa, quæ eidem subiecto accedit, quocunque modo, & in quocunque subiecto talis accessio, & abiectio fiat, vt proximē dicebam⁹. Tertiō, sumitur accretio pro acquisitione quantitatis facta à viuentē, id est, suscepto intus, digestoq; alimento virtute animæ, siue ea quantitas æqualis sit, siue maior, siue minor, quā ea, quæ perit. Decretio autem pro amissione quantitatis similiter facta virtute animæ, vtcunque se habeat ea quātitas ad illam, quæ denuō aduenit. Quarto accipitur accretio pro ea mutatione, qua viuens ampliorem quantitatem, quā sit ea, quæ dilabitur, reparat. Decretio pro amissione maioris quātitatis, quā sit illa, quæ à viuente comparatur. Quintō usurpatur accretio pro mutatione, qua viuens in ampliorem molem potrigitur, ita vt subiectum secundum formam idem omnino permaneat toto accremēti sui cursu. Quo pacto sola perfecta viuentia necrescunt, vt superius docuimus. Decretio autem pro adiectione maioris quantitatis, quā sit ea, quæ tali viuenti accedit.

Quarta.

Quinta.

Differunt autem inter se prædictæ notiones, quia prima, vt attendenti planum erit, latius patet, quā secunda; & secunda, quā tertia; atque ita vsque ad quintam. Deinde quia accretio est motus positivus, decretio autem negatiuus, vt in Phisicis lib. 5. cap. 4. quæst. 2. art. 2. statuimus, nisi forte decretio sumatur nō pro amissione, sed pro acquisitione quantitatis minoris, quā sit ea, quæ deperit, sic enim positivū quid est.

ARTICVLVS II.

EXPLANATIO

controuersiarū.

Prima con-
clusio.

QVod spectat ad discrimen secundum naturam generis, aut speciei inter prædicta membra, sit prima conclusio. Decretio sumpta pro amissione quantitatis differt ab accretione quocunque modo sumpta, & à nutritione, plusquam genere. Hæc conclusio ex eo ostēditur, quia negatiuum & positivum in nullo genere cōueniūt, cum al-

cum alterum sit ens, alterum non ens: at decretio pro amissione quantitatis est quid negatiuum, vt loco ante citato decreuimus; accretio autem, & nutritio sunt mutationes positivæ, vt ex terminis, in quos tendunt, qui positiui sunt, liquidò constat.

Secunda conclusio. Accretio quocumque modo accepta, & vniuersim quælibet acquisitio nouæ quantitatis differt specie à nutritione. Probat, quia feruntur in terminos specie distinctos, nutritio quidem in substantiam, accretio in quantitatem; quod significauit Aristoteles hoc in libro cap. 5. textu 41. cum dixit, alimentum, vt quantum est, augere; vt substantia est, nutrire.

2. Conclusio.

Tertia conclusio. Accretio quocumque modo spectata, & vniuersim quælibet acquisitio quantitatis realiter differt à nutritione. Huic conclusioni aduersatur Marsilius hoc libro quæst. 10. & Albertus Saxonia quæst. 9. alijque nonnulli aientes eandem actionem dici nutritionem, siue aggenerationem, quatenus per eam substantiæ pars accipit esse, & accretionem, quatenus per eandem viuens nouam quantitatis portionem comparat.

3. Conclusio.

Sed nostræ sententiæ veritatem ea ratio confirmat, quia quantitas realiter differt à substantia, vt est communior, & verior philosophorum, theologorumque sententia: at cum aliqua inter se re ipsa distinguuntur, & vtrumque propriam acquisitionem vendicat, quomodo se habent substantia, & quantitas, dum rei, quæ nutritur, aduenit, vt libro 5. Physicorum capit. 2. quæstione 1. & capit. 4. quæstione secunda ostendimus, necesse est acquisitionem vtriusque realiter differre inter se.

Quantitas differt re à substantia.

Vt Vallesius
lib. 3. contr.
ca. 27. & lib.
3. Phys. c. 2.
& lib. 7. c. 2.

Sed obijciat aliquis. Si nutritio, & accretio realiter distinguerentur, vnicuique inellet sua propria continuitas distincta à continuitate alterius: quod non videtur dicendum, tum quia non magis repugnant in eodem subiecto duæ quantitates permanentes, quam duæ successivæ: tum quia sicuti eadem continuitas materiam, calorem, & albedinem, cæteraque eiusmodi accidentia Socratis extendit; ita vna, & eadem extensio, seu continuitas videtur sat esse ad nutritionem, & accretionem extendendam. Sunt, qui respondeant nutritionem eadem numero continuitate extendi, qua accretio; ita vt extensio primò, ac per se accretioni competat, nutritioni verò secundariò, & per accidens. Tuenda tamen est contraria opinio aientium nutritionem obtinere suam, sibi que propriam continuitatem. Quod ita ostenditur. Continuitas est idē re cum forma, quæ acquiritur, seu cuius ipsa acquisitione extendit. Igitur si acquisitio substantiæ, & quantitatis eadē continuitate extēderetur, iam substantia, & quantitas permanens, quæ per accretionem cōparatur, essent idē re ipsa inter se se. Nec effugiet, qui dixerit continuitatem esse idē re cū acquisitione dūtaxat, quā per se extēdit, id est, cū acquisitione quantitatis, non autē, cum ea, quam extendit secundariò, hoc est, cū nutritione. Non, inquam, effugiet; nec enim cōtinuitas secundariò extendit nutritionem, sicuti quantitas albedinem. Nutritio enim est acquisitio successiua, & continuata, imò & motus,

Obiectio.

Quorundam responsio, quæ non placet.

tus, tametsi minus propriè dictus, vt loc. cit. differuimus, quemlibet autem motum sua continuitas tanquam affectio propria comitatur. Argumentum verò, quod contrarium probare nitebatur, non probat. Ad priorem eius partem dicendum, est duas quantitates permanentes mole sua locum occupare, ac situm diuersum poscere, quod successiuus nullo pacto conuenit, ideòque illas mutuò se pellere, nec simul coherere posse, has verò posse. Ad posteriorem quid respondendum sit, ex proximè dictis constet.

Dubium.

Solutio.

Quærat aliquis num motus ad quantitatem sit species infima, an subalterna comprehendens subse acquisitionē maioris, æqualis, & minoris quantitatis tanquam motus specie distinctos. Respondemus esse speciem infimam; quemadmodum & magnitudo, ad quam tendit, infima species est; nec enim ratio maioris, æqualis, & minoris faciunt per se ad distinguendam speciem, vt libro 5. Physicorum loco citato ostendimus.

Q V Æ S T I O XIII.

FIERI NE POSSIT, VT VIVENS,
dum vita fruitur, semper augeat.

ARTICVLVS I.

ETSI VIVENS, DVM VIVIT,
nouam quantitatis portionem comparet;
augeri tamen perpetuò non posse.



H doctrina Aristotelis lib. 3. de anima cap. 12. textu 59. trifariam facultas nutriendi, vitæ nostræ decursu, & ætatum inclinatione se se habet. Namque à primo ortu vsque ad annū vigesimum primum, vt ait Hippocrates libro de carnibus; vel, vt alijs placet, vsque ad annum circiter vigesimum quintū ob insiti caloris vim firmior est, ac vegetior, plusq; versus omnē dimensionem reponit alimentū, quam ē corporis substantia decedat: atq; interim mēbra in oēs partes funduntur, & accrescunt, nisi ob defectū alimēti, aut valetudinis vitium, aliudvè eiusmodi impedimentū, secus accadat. Sequitur deinde florida ætas, in qua calore ad mediocritatē quandā tēperato altrix facultas velut cōstantiā, & statū obtinet eo tenore, vt defluētis materiæ iacturā ex æquo refarciat, tunc

Media ætas
æquo Marte
agit.

De his Arist.
lib. de vitæ &
morte D. Tho.
1. p. q. 119. Dot.
in 2. d. 30. q. 4.
Gal. lib. de
opt. const. c.
4. D. Basil.
hom. 10. Exa
me.

verò

verò non iam ossa, nerui, aut membranae ulterius protenduntur; sed incrementum omne sistitur. Succedit tandem ætas extrema (nec enim libet hoc loco hominis vitam in minutiores partes concidere) in qua arefacto corpore calor, & nutrienda virtus contabescit, ac minus quam quod deperit, ex alimento restituit; donec tandem calore, & humiditate, quæ eo usque mutuas operas contulerant, omnino consumptis mors sequitur (nisi eam ante casus aliquis, aut morbus, uti ferè contingit, accelerauerit) sequitur, inquam, mors æquo pede pulsans pauperum tabernas, regumque turres. Atque hoc modo è vita excedunt, qui senio confecti naturæ necessitate mortem oppetunt. Vnde Aristoteles libro 5. de generatione anim. capit. 4. rectè, inquit, dixeris morbum esse aduentitiam senectutem: quia nimirum morbi nonnulli idem faciunt, quod senectus. Lege Galenum lib. 1. de tuenda valetudine capit. 2. & lib. 2. de temperamentis capit. 2. & in secundum de natura hum. & in libr. de Marasmo, Ferneliù lib. 5. Physiologiæ cap. 3. Cælium lib. 22. lect. antiq. cap. 12.

Ætas extrema mater ædificandi non ex quo reparat.

Morbus aduentitia senectus.

Sanè ex hoc decursu vitæ, seu potius ad mortem progressu, & ex hac, quæ per ætates incidit, nativæ caloris imminutione, quam conspicuam facit experientia; planè constat fieri non posse, ut quis, quoad vivit, incrementa capiat; nisi incrementi nomine intelligamus accessum aliquem novæ quantitatis, qui perpetuus nutritionis comes est; cum fieri nequeat, ut viventi nova materię portio absque nova quantitate adiungatur. Quæ vero hic de humanorum corporum accretione dicimus, suo modo intelligenda erunt non solum de cæteris animalibus; sed etiam de herbarum, & stirpium generibus. Quæ de re disserit Theophrastus in lib. de causis plantarum, & auctor librorum de plantis, qui cum Aristotelis operibus circumferuntur.

Nonnulla hic breviter animadvertenda sunt. Primum est, hominem quinquennio ferè, ut docet Aristoteles libro 1. de gener. anim. capit. 18. habere circiter dimidium totius magnitudinis, quæ toto vitæ tempore comparatur. Plinius tamen lib. 9. capit. 16. trimatu id adscribit. In trimatu, inquit, suo cuique dimidiam esse mensuram staturæ certum est. Secundum est, ut advertit Divus Augustinus libro 15. de Civitate Dei capit. 26. humani corporis longitudinem à vertice usque ad vestigia sexies tantum habere, quantum latitudo, quæ est ab uno latere ad alterum latus: & decies tantum, quam altitudo, cuius altitudinis mensura est in latere à dorso ad ventrem, velut si iacentem hominem metiaris supinum, seu prorum, sexies tantum longus est à capite ad pedes, quam latus à dextra in sinistram, vel à sinistra in dextram, & decies, quam altus à terra. Docet autem Aristoteles in problematis scet. 10. problemate 10. mares ut plurimum maiori corpore esse, quam fœminas; quia mares naturam integram, perfectamque sortiuntur; fœminæ autem quasi maneam, & oblatam: & quia mares fœminis calidiores sunt: constat vero calorem altricis facultatis instrumentum esse.

De incremento humani corporis, & optima eius proportione

Tertium est, optimam proportionem staturæ corporis humani qua-

Quid pmo-
ueat corporū
incrementa.

tuor cubitis, sexuē pedibus definiri. Constat autem hic cubitus pede uno, & dimidio: pes quatuor palmis: palmus quatuor digitis secundum latitudinem inter se iunctis: digitus quatuor granis hordeaceis, quæ est minimamensura in demetiendo spatio. Lege Vitruvium cap. 1. libri tertij, eiusque interpretes ibidem. Maurolicum dialogo tertio, Vegetium lib. 1. de re militari cap. 5. Cælium lib. 3. cap. 21. Quartū est, præcipuā, & immediatam causam, cur aliqui infra iustam magnitudinem subsistant, alij ad eam perveniant, esse altricem facultatem, quæ in illis deficit, in his præstat. Dependet autem ea præstantia quoad usum, opusque exequendum à bonitate humidi primigenij, & temperamenti innati, ad quod concurrunt non solum progenitores; sed etiam sidera, & stellæ, quarum quisque in suo conceptu, ortuæ irradiationem habuit; itemque soli, & regionis natura. Iuvat præterea corporum incrementa alimentij copia; nā ob eius defectum proveniunt nonnunquam pumiliones, ut testatur Aristoteles in problematis, scēt. 10. probl. 14. Iuvat item ciborum commoditas; siquidē homines augescunt dulcibus atque pinguibus; & aquæ, plusquam vini potu; minuuntur siccis, & aridis, ac frigidis, & siti. Iuvat tempestiva, & moderata membrorum exercitatio, quies opportuna, vacuitas laborum, & molestiarum, aliaque id genus, quæ decoctionem promouent. Consule Hippocratem in lib. de aere, aquis, & locis.

ARTICVLVS II.

SOLVUNTUR ALIQVOT

Obiectiones.

Prima ob-
iectio.

Verū contra id, quod de calore diximus, opponet aliquis. Calor crescit, fortiorq; efficitur aucta materia subiecti, cui inest, ut patet in calore ignis, qui in maiori igne, cæteris paribus, acrius urit, & in longiorem sphaeram actionem extendit. Igitur calor vnā cum corpore augetur, nec ætatum progressu degenerabit.

2. Obiectio.

Secundo, tanto plus alimentij in substantiam rei alitæ cedit, quanto plus ex eo decoquitur. Ergo si quis in ætate florida, & constanti utatur facilioris coctionis alimento, certè plus conuertet, quam amittet; atque adeo in ea etiam ætate incrementum capiet. Tertiò, non videtur calor maiorem habere vim ad primæuum humidum depascendum, quam ad conuertendum alimentum in rem nutritam. Ergo in nulla vitæ parte plus ingenti humidi deperibit, quam ascititij efflorescat.

4. Obiectio.

Postremo, multos videmus post annum quadragesium ē macilentis pingues, & obesos fieri, atque in molem ampliorem versus latera diffundi. Igitur fieri etiam poterit, ut ea ætate in longitudinem crescāt, cum nulla videatur esse maior ratio, cur ad vnā loci differentiā, quā ad alias dilatentur.

Lege Aristot.
3. de hist. an.
cap. 18.

Ad

Vallesius lib.
6. controu.
Medic. c. 1.
Matcellus 2.
de an. c. 69.
& 80. Garbier
lib. 1. tract. 3.
q. 33.

Ad primum horum respondetur id, quod ex alimento aduenit rei nutritæ, non tantam sortiri perfectionem, quanta erat humidi primigenij, ob eas causas, quas supra exposuimus: quod tamen in igni lectus accidit; ignis enim propter acrimoniam, & vim, qua ad agendum, & ad debellandam aduersariorum repugnantiam valet, potest materiam, quam corripit, compensato subinde omni detrimento, in se se perfecte conuertere sibi que vnire; atque ita quanto plus materiæ combustibilis occupat, tanto potentior, & actuosior fit. Quo patet non eandem esse rationem in calore ignis, & in calore rei, quæ suscepto iutus alimentum nutritur, & augebit. Consule D. Thomam in 2. dist. 30. quæst. 2. art. 1. ad 5. & Magnum Albertum 2. part. summa de homine in tractatu de vi augmentatiua.

Dilatio primæ obiectio-
nis.

Discrimen in-
ter ignem, & rem
viventem quo-
ad conuersio-
nem.

Ad secundum respondendum est licet in ætate consistendi utatur quis facillimæ decoctionis alimento, non ideo posse id ab eo sic decoqui, ut plus sibi materiæ agglutinet, quam dilabatur; cuius rei causa est, quia facultas nutriendi, & augendi (sicut & cæteræ potentie actiuæ) terminantur quoad sua effecta intrinsece versus maximū: (et si non omnes in singulis eundem terminum vendicent, sed pro ratione ac modo subiecti, hoc aut illo pacto se se habentis) quo fit, ut ubi harum potentiarum quælibet summum, quem potest, effectum sortita est, non ulterius promoueat, esto ei materia offeratur.

Dilatio 2. ob-
iectio-
nis.

Nutriendi, &
augendi facul-
tas circumscri-
bitur intrinse-
ce versus ma-
ximū ex par-
te effectus.

Ad tertium, Calorem præcipitanti ætate facilius humidi partes dissolvere, quam alimentum conuertere, quia tunc minus ei obstitit humidum iam veterascens, quam alimentum: maxime cum ad diripiendum humidum iunctur a cibo ipso, qui in substantiam viventis ob qualitatū dissidium agit, & ab aere circumfuso, alijsque causis exterius incidentibus.

Dilatio 3. ob-
iectio-
nis.

Legē M. Alb.
in lib. sum-
ma de hom. tra-
ct. de nutritio-
ne. Pōpona-
tū in lib. de
nutr. c. 20.
Galen. lib. 2.
de nat. fa-
cult.

Ad quartum, Neminem propriè dici accrescere nisi secundum longitudinem augeatur; sic verò non augeri quenquam, nisi eius quoque ossa incrementum sumant: hæc autem non solere capere incrementum, nisi usque ad consistendi ætatem. Videlicet quod eorum nutritio, & accretio morosior ac difficilior sit; tum quia nutriuntur ex medulla, in quam necesse est primò conuerti sanguinem; tum etiam, quia constāt sicco, ac frigido temperamento, quod nutritionis opus minus iuvat: contra verò cum caro mollitudine, & calore prædita sit, atque adeò cum sanguine magis conueniat, facilis est, ac prompta sanguinis in eam commutatio. Ita patet fieri interdum posse, ut quis versus latera fundatur, & pinguescat; non tamen in maiorem porrigatur longitudinem. Quod ideo a quadragesimo anno nonnunquā accidit; quia tunc refractus calor sic interdum afficitur, ut minus diripiat e substantia ob peculiarem illius dispositionem, ac plus alimenti in partes non solidas conuertat.

Dilatio 4. ob-
iectio-
nis.

Cur ossa post
consistendi æ-
tatem non ac-
crescant.

In Pamijs Na-
tural. de in-
uen. & fene-
st. cap. 4.

Ijs, quæ diximus, non obstat, quod dentes, uti ex Aristotele lib. 2. de gener. anim. cap. 4. alibi docuimus tota vita crescunt (ut patet in ijs, qui mutuum tactum declinant) cum tamen inter ossa numerentur. Nam quia attritu consumuntur, eorūque necessitas ad cōmollien-

Cur dentes
tota vita cres-
cant.

dum cibum perpetua est, perenni cumento egent; ideoque prouisum à natura fuit, ut facultas auctrix peculiarem, & quasi extraordinariam curam ad eorum dispendia refarcienda cōferret. Nec item officit quod magnitudo, & incrementa corporum, non semper calori ex æquo respondent; id enim, quod initio superioris articuli de calore asseruimus, intelligendum est modò cetera sint paria: modificatur enim saepe caloris vis ab humido, alijsque causis simul concurrentibus.

Q V Æ S T I O XV.

N V M E I V S, Q V O D I N-
crementum sumit, quælibet pars
augeat.

A R T I C V L V S I.

Astruitur pars affirmatiua quæstionis.



Pororū cau-
sa efficiens,
& finalis.

Opinio Auer-
rois de poris
refellitur.

Xpendamus nunc an accretio per totum subiectū fu-
ta sit, ita ut nulla pars rei nutritæ non pariter capiat
incrementum. Prænotandū igitur primò est in cor-
poribus viucentium poros esse, id est, cavitates quas-
dā, & meatus, quos natura ministerio caloris, & alia-
rum causarum humidum extenuantium, & consu-
mentium continenter efficit; tum ut per eos excre-
mentitij, noxijq; humores exeāt, tum ut alimenti particula minutatim
concisa ipsidem excipiantur, & ad ultimam decoctionem elaboratæ in
substantiam rei alitæ concedant. Eumverò nisi huiusmodi pori essent,
vel alimentum rem, quam nutrit, cum doloris sensu diuideret, vel duo
corpora se se permearent, quorum utrumque à vero abest. Putat au-
tem Commentator hoc in lib. com. 38. viucentium corpora sic esse hu-
iusmodi poris intersecta, ut quælibet pars minima porum vnum ven-
dicet, eiusque interpositu ab alia minima diuidatur. Fallitur tamen;
primū quia, ut fuit à nobis in physicis declaratum, in composito na-
turali non datur minima pars homogenea toti inhaerescens, hoc est, mi-
nimum carnis, aut ossis. Deinde quia videmus quorundam viucentiū
corpora solidiora esse, magisque compacta, alia minus; quo fit, ut qua-
dam plures, alia pauciores poros habeant, & ut certa lege definiiri ne-
queat, quàm ij rari aut frequentes sint, licet pro certo habeatur nullam
partem designari posse, quæ poris vacet.

lib. 1. cap. 4.
quæst. 1. 2.
7.

Conclusio.

His animaduersis ad propositam dubitationem respondendum est
cum Aristotele hoc in lib. cap. 5. text. 32. eius, quod accrementū sus-
cipit, quælibet partem augeri. Quod ita ostenditur. Accretio semper
cum

cū nutritione coniūcta est, sed quælibet pars viventis dum incrementum sumit, nutritur: ergo quælibet augetur. Minor probatur, quia calor sicuti per totum corpus funditur, ita è quolibet eius parte aliquid detrahit, atque adeo nulla pars est, quæ instauratione nō indigeat. Quod diximus de partibus eius, quod incrementum suscipit, ita accipiendum est, ut absolutè intelligatur verū esse tam de eo, quod in molem ampliorem funditur, quā de illo, quod parem, aut minorem recipit quantitatem: in his enim omnibus æqua ratio est: quandoquidem oportet quælibet partem eius, quod nutritur, novam quantitatem recipere, & è conuerso, siue subiectum plus materiæ recuperet, quam defluit, siue sit in statu, siue in decremento.

ARTICVLVS II.

QVARRVNDAM OBIECTIONUM dilutio.

Sed obijcietaliquis. Eæ tantum partes aulescunt, quibus nova quantitatis portio adhærescit, & continuatur; hoc autem non cuiuslibet parti viventis accidit, sed ijs tantum, quas alimentum poris receptum proximè attingit. Non igitur quælibet pars eius, quod accrescit, augetur. Secundo, Pori sunt oppleti alijs corpusculis; igitur non possunt in se alimentum recipere. Si respondeatur ea corpuscula subeunti alimento locum dare, maximè cum etiam ab expultrici virtute abigantur. Est adhuc quod urgeat. Nam cum animal in maiorem quantitatem excresecit, vel quælibet particula alimenti maior est poro, quem subintrat, vel minor, vel æqualis: si maior, nequibit ab eo poro excipi: si minor, vel æqualis, non angebitur vivens; ergo &c. Tertio, si quælibet pars rei aucta fieret maior, sequeretur vivens versus omnes dimensiones æquè porrigi, quod falsum est, alioqui non in proceram staturam homo assurgeret, sed in rotundam conglobaretur. Quarto, Eæ partes corporis, quæ morbo aruere, non augentur, ut videtur sensu manifestum; igitur saltem hæ communem illam legem non servant.

Ad primum horum dicendum rectè concludere eas tantum partes immediate nutriri, & aulescere, quæ per se, ac sine aliarum interstitio alimentum attingunt, eoque potiuntur. Verum id non impedit, quominus ceteræ harum interuentu, siue mediatè, pariter crescant. Ad secundum respondendum inprimis est poros non semper ante ingressum alimenti alio corpore occupari. Interdum enim coniuncta, & cōtigua habent latera, & subintranti alimento sinus pandunt eo modo, quo vtres dum implentur. Deinde esto nonnunquam alijs corpusculis oppleti sint: ea tamen alimento cedunt, atque interdum maiorem copiam alimentitij humoris pori recipiunt, quam de eiusmodi corpusculis habuerint, quia facile se se explicant, ac dilatant. Ad tertium neganda est consequentia. Altrix enim facultas dum viventium mem-

Prima obiectio.

2. obiectio.

3. obiectio.

4. obiectio.

Solut. 1.

Solut. 2.

Solut. 3.

bra quo.

Solut. 4.

bra quoque uersum porrigit, sequitur regulam formatricis virtutis, quæ hominem procerâ corporis effigie decorauit, & in sublime erexit. Quare sic homo incrementa versus omnes partes accipit, ut in prædictam figuram semper conformetur. Ad quartum dicendum membra, quæ morbo ita aruere, ut adhuc uiuant, adhuc etiam nutriri; proindeque nouam quantitatis portionem acquirere, & interdum maiorem, quam sit ea, quæ defluit, si uiuens sit in ætate accrementi; licet hæc nutrientis & auctricis facultatis munia in membris ita affectis minus appareant. Quod si ariditas tanta sit, ut artus uitæ priuètur, tunc nihil mirum si istiusmodi muneribus, quæ uiuentium propria sunt, destituantur.

Q V Æ S T I O XVI.

S I T N E A C C R E T I O I N

quouis poro facta motus continuus,
an non.

A R T I C V L V S I.

D I V E R S A E A V C T O -
rum sententiæ.Questionis
scilicet.

On accipimus hoc loco accretionem pro sola acquisitione quantitatis maioris, sed pro acquisitione cuiuslibet quantitatis facta in re uiuente: nec adducimus in controuersiam an accretio, quæ fit in vno poro, cum ijs, quæ in alijs poris fiunt, continuetur. Nam cum inter quamlibet partem

Negatiue par
tu assertores.

porosam alia non porosa intercedat, satis liquet accretionem in eo sensu continuum motum nequaquam esse. Tantum igitur quærimus nū accretio illa, quæ in quolibet poro exercetur, per se sumpta, continua sit. Negantem partem amplexus est Auerroes lib. 3. Physic. com. 8. Magnus Albertus 8. lib. eiusdem operis text. 23. Ferrariensis eodem lib. quæst. 6. Soncinas 8. metaph. quæst. 22. & 28. Capreolus in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 2. Pomponatius lib. 1. de nutrit. & augmentatione cap. 9. alijque nonnulli. Horum sententia est accretionem fieri discretè per momenta; quia ita sit aggeneratio, seu nutritio: credunt enim

Prima opin.

disponi prius certam portionem alimenti, quam volunt esse minimam quoad generationem, deinde in eam puncto temporis induci formam rei, quæ nutritur; idemque accidere in cæteris partibus. Quod ergo nutritio fiat per momenta, hunc in modum concludunt. Ut forma

Primum ar
gument.

substantialis in materiam alimenti recipiatur, necessaria est certa, ac præfixa dispositio; hæc autem non nisi per primum sui esse, atque

adco

adeo in instanti incipit: ergo nec forma recipietur in materiam alimentum nisi in instanti. Probatur assumptio. Namque si aliter ea dispositio inciperet, nimirum per ultimum non esse, daretur aliquod instans, quo in materia alimenti non existeret tota, & immediate post illud tota existeret. Quod autem secus accidat, inde ostenditur; quia vel in eo instanti ad certam illius dispositionis complementum deest aliquid, vel nihil: si nihil, iam in eo tota dispositio constat, quod erat probandum: Si aliquid, cum id debeat esse divisibile, prius acquireretur dimidium, quam totum. Quare post illud temporis punctum dabitur adhuc aliud punctum, in quo nondum cohaereat integra ac perfecta dispositio ad formam; & quod inde consequens est, praedicta dispositio non incipiet per ultimum non esse.

Secundo, si daretur aliquod instans, in quo nondum existeret nutritio, & immediate post futura esset; sequeretur alterationem, quæ eiusmodi nutritionem præit, desinere post illud instans: hoc autem esse non potest, cum motus, ut 8. Physicæ auscultationis libro docuimus, desinat per primum non esse. Non datur ergo tale instans. Probatur consecutio, quia cum forma substantialis non nisi in materiam perfecte dispositam inferatur; si forma rei nutritæ immediate post subiret materiam, utique immediate post esset materia perfecte disposita, atque adeo motus, quo disponebatur, omnino intercideret. Corroboraturque argumentum, quia cum in ortu cuiusque rei fiat usque ad materiam primam resolutio, necessum erit immediate post prædictum instans cum alijs accidentibus alterationem aboleri; quandoquidem tunc rem generari dicunt, atque ita immediate post erit simul, & non erit eadem alteratio: erit, quia immediate post introducet per illam ultima dispositio: non erit, quia oportet tunc materiam nudam esse ad recipiendam formam substantialem rei, quæ nutritur.

Tertio, Detractio partium materiæ, quæ actione caloris humidum depascentis fit, non potest esse continua. Igitur neque accretio. Consecutio perspicua est, cum utrobique par ratio videatur. Antecedens suadetur, quia cum diminutione, fluxuque materiæ necessario coniuncta est generatio alterius substantiæ, quæ ex ea materia coalescit. Ea verò generatio cum sit productio substantiæ per se, ac seorsim coherentis, momento perficitur, atque ita continua non est. Quarto, Animæ perfectorum animantium sunt indivisibiles, & inextensæ. Igitur non possunt introduci in materiam siue totalem, siue partialem per mutationem diividuam, & extensam, qualis est omnis motus. Postremo, Huic opinioni suffragatur Aristot. 8. lib. Physic. c. 3. text. 23. ubi conceptis verbis docet, nihil augescere, vel diminui continenter posse; sed mediam quietem interponi, sicuti cum lapis à gutta consumitur, non necesse est, ut si tantum gutta detraxit, ideo media eius partem media temporis parte abstulerit.

Altera opinio est Scoti in 4. distinct. 44. quæstione 1. art. 2. Thomæ Garbij lib. 1. suæ summæ tract. 5. quæst. 54. aliorumque recentiorum philosophorum, qui arbitrantur conversionem alimenti discrete fieri

Secunda opi-
nio.

Eius confir-
matio.

fieri per puncta temporis; accretionem verò successivè, & continuè; aiunt enim nutritionis opus non simul cum accretione peragi; sed quā-
titatem, quæ rei alitæ vnā cum materia nutrimenti per instantia cohæ-
sit, postea vi natiui caloris in raritatem abire, continenterque exten-
di. Atque in hac extensione partium rei viuentis accretionem con-
sistere. Ducuntur autem hoc potissimum argumento. Prius ali-
mentū intra poros suscipitur, quā in rei viuentis substantiam abeat;
igitur viuens non redditur maius per alimenti in propriam substan-
tiam commutationem. Probatur consecutio; quia huiusmodi com-
mutatione peracta non maiorem loci capedinem viuens occupat, quā
antea, siquidem poris tam ante, quā post conuersionem eodem mo-
do sunt nutrimento repleti; cum igitur dum viuens accrementum ca-
pit, ad maius spatium dilatetur, necessariò fatendum erit accretionem
fieri post conuersionem alimenti rarefacta, atque in ampliorem molē
diffusa ea quantitate, quæ denuò per nutritionem accessit.

ARTICVLVS II.

VERÆ OPINIONIS Explicatio.

Prima con-
clusio.

Prima ratio.

Discrimen
inter termi-
nū magnitu-
dinis ad ge-
nerationē, &
ad nutritio-
nē requisitū.

HÆC controversia duplici assertionē enodanda est. Prima sit;
Accretio, quæ in quouis poro fit, est motus continuus. Hanc
tuetur Gregorius in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 1. Burlæus lib. 3.
Physi. ad text. 6. Thienensis lib. 5. eiusdem operis quæst. 3. Sotus ibi-
dem quæst. 3. art. 2. Iandunus lib. 8. quæst. 7. Amadeus primo huius,
quæst. 2. artic. 1. Marsilius quæstione 14. Saxonia quæstione 13.
aliique complures. Quæ probatur in hunc modum; si accretio non
esset mot⁹ continuus; sed fieret per minima in diuersis instantib⁹, vt ad-
uersariæ partis auctores aiunt, ex eo esset, quia ita fieret aggeneratio,
seu nutritio, & quia forma viuentis nō posset subire prius medietatem
minimi, quā totū minimū, proindeque deposceret totam medietatē
minimi vltimo dispositam, vt aggeneratio daretur. Sed non ita res ha-
bet. Igitur accretio est motus continuus. Probatur assumptio; acci-
piatur enim aliquod minimum ex ijs: vel illud dicitur minimum
quoad generationem; quia scilicet cum res de integro gignitur, po-
test in illud forma introduci, non autem in minus; vel quoad agge-
nerationem; quia nempe cū res nutritur, siue aggeneratur, potest for-
ma in illud, non autem in minus recipi. Primum admitti non debet,
quia in tam exigua materiæ portione, quanta vno poro excipitur,
nequit verbi gratia, anima rationis particeps seorsim cohærere, cum
Socrates denuò gignitur. Quod autem neque posterius admittendū
sit, ex eo cōcluditur, quia eiusmodi minima fictitia sunt, ac sine ratione
excogitata. Idcirco enim in prima cuiusque rei generatione dantur
minima

Isa. in epi-
de gener. m
c. 2. c. 3.

Cap. 4. q. 2.

minima; quia res omnes physicae, ut per se ac separatim consistant, & ut commodè operentur definitam exigunt quantitatem, ut primo Physicorum libro exposuimus: at postquam genita res est, cum noua pars alimenti, quæ per nutritionem aduenit, materiæ præexistenti adiungatur, totique inhærescat; nihil opus est certam materiæ quantitatem definire, sed potius data quacunque portione alimenti, quæ habuerit qualitates omnes ad excipiendam formam viventis, confestim nutritio procedet. Ac cum qualitates ad quamlibet formam requisitæ incipiant esse in subiecto indeterminatè sumpto per vltimum non esse, ut 8. Physic. libro statuimus, nulla dabitur pars materiæ alimenti informata formæ rei, quæ nutritur, quin detur alia minor, quam prius eadem forma subierit. Quare erit nutritio motus continuus, & ex consequenti accretio, quæ illius comes est, ut docuit Aristoteles cap. 5. huius libri, text. 41. Adde quod ut ignis continue aggeneratur, & crescit, si ei materia combustibilis suppetat, ut videre est in deflagratione papyri: ita & viuens adhibito alimento continue nutriri, & augeri poterit.

Cap. 8. 2.

Confirmatur præterea eadem assertio testimonio Aristotelis, qui lib. 5. Physic. cap. 2. text. 18. & lib. 8. cap. 7. text. 55. alijsque in locis accretionem inter motus connumerat, & 5. Metaphysic. cap. 13. text. 18. docet continuitatem cōmunem esse motuum affectionem. Et rectè quidem, cum motus, ut lib. 3. Physic. cap. 2. text. 6. definitur, sit actus entis in potentia, ut in potentia, id est, ut in cōtinua successione versatur. Adde quod, docente eodem Aristotele hoc in cap. 5. text. 25. dum res augefcit, pariter lationem subit: constat autem lationem motum continuum esse.

Confirmatio
conclusionis
ex dictis Arist.

Secunda assertio hæc sit. Accretio viventium non fit per rarefactionem alimenti in eorum substantiam conuersi. Hæc probatur, quia dum fit nutritio, si plus alimenti conuertitur, quam sit id, quod de materia viventis fluit, iam tunc viuens fit maius; quare non est expectanda rarefactio, ut viuens augefcit. Item quia alioqui cum per rarefactionem, ut sequenti quæstione planum fiet, non acquiratur noua quantitas, sequeretur motum propriæ accretionis non tendere ad nouam quantitatem, quod non videtur admittendum. Postremo sequeretur ventia, dum accrescunt, minus solida, minusque compacta euadere, ut cæteris rebus, cum in maiorem raritatem funduntur, accidere videmus; quod tamen haud ita se habere sensuum experientia testatur.

2. Conclusio.

ARTICVLVS III.

RESPONDETUR CONTRARIARUM OPINIONUM
argumentis.

Mm 2

Super 2

Solutio. 1.
arg.

De forma
uniformiter
difformiter
extensa.

De intensio-
ne formæ vi-
na primâ su-
perficiem.

SVperest, ut aduersariarum opinionum argumenta diluamus. Ad primum concessâ maiori propositione, neganda est minor; ut verò quid ad eius confirmationem dicendum sit pateat, animaduertendum est cum forma in aliquo subiecto vniiformi difformitate extenditur, in prima quidem superficie versus agens inesse certum gradum, at in partibus subiecti, quæ post primam immediatè sequuntur, non esse certum gradum intrinsecus terminatum. Exempli gratia, cum lignum calefit, perueniendum est ad aliquod instans, quo in prima superficie infideat calor intensus vsque ad quartum gradum; & in partibus subiecti, quæ proximè sequuntur, designari nequeat calor pari intensione; alioqui non seruaretur æquabilis difformitas; sic tamen ultra illam superficiem calor existet, ut quidquid infra quartum gradum esse potest, illic insit. Ex quo primum sequitur, si quispiam roget, num in partibus, quæ ultra primam superficiem proximè sequuntur, ad complementum caloris ut quatuor, sectile quidpiam, an insectile desideretur; respondendum sit deesse aliquid sectile, ita ut immediatè post designari non possit prima aliqua pars subiecti, quæ determinatum calorem possideat; sed in tali superficie desit tantum, in tali tantum pro ratione maioris, minorisue distantia à prima. Sequitur secundo, si in eodem ligno post illud instans, calefactionis motus continuetur; iam tempore proximè insequente dandum calorem, ut quatuor ultra primam illam superficiem. Nam cum ipsa met prima superficies immediatè post habitura sit intensiorem calorem, quàm sit calor, ut quatuor, haud seruaretur difformis æquabilitatis tenor, si immediatè post minor caliditas, quàm ut quatuor ultra primam superficiem inesset. Verum ut tempore proximè insequenti non licet designare certam temporis partem, quæ post illud instans primò sequatur; ita nec fas est præfinire partem subiecti, quæ calorem ut quatuor primò recipiat; sed quo quæque pars primæ superficiæ vicinior fuerit, eò citius calorem ut quatuor obtinebit; quia, ut diximus, tanto unicuique parti minus deest ad perficiendum calorem ut quatuor, quanto primæ superficiæ propius accedit. Siquis ad huius difficultatis intelligentiâ plura deposcet, legat ea, quæ 8. Physicæ auscultationis libro in quæstione de inceptione, & desitione rerum à nobis disputata sunt.

Cap. 8 q. 2.

Solutio pri-
mi arg.

His animaduersis admissâ maiori propositione, neganda est minor, & ad eius probationem concessâ item maiori, neganda assumptio, dicendumque dispositionem completam ad introductionem formæ viuentis incipere in certa parte materiæ, quæ sequitur post primam superficiem, incipere, inquam, per vltimum non esse, darique instans, in quo liceat dicere, nunc ultra hanc superficiem non est v. g. calor ut quatuor, qui requiritur ad formam viuentis, sed immediatè post erit, atq; in hoc momento deesse quidpiam diuiduum, quod tamen, quia est minimum infra calorem, ut quatuor, ita se habet, ut quemadmodum in eo nequit assignari dimidiū; ita nec ei⁹ medietas prius acquiri possit, quàm totū.

Solutio 2. ar-
gum.

Ad secundū respondendū est, si in corruptione n̄ fieret resolutio vsq; ad

ad materiam primam, debuisse post instans, quo nutritio incipit, continuari simul cum ea alterationem illam singularem, qua materia ad recipiendam animam viventis disponitur; in eoque euentu non disineret esse motus alterationis, nisi per primum non esse, nimirum in eo instati, quo cessaret dispositio materiæ in illo poro. Nunc vero cum tueamur, ut probabiliorem, sententiam existimantium re intereunte fieri resolutionem usque ad materiam primam; dicimus immediate post illud instans, quo nutritio subsequitur, non continuari iam illam singularem alterationem, quæ antea erat; quia immediate post corrumpitur alimentum, mutaturque subiectum, à cuius identitate pendet identitas huius singularis motus, ut lib. 5. Physic. cap. 4. quæst. 5. ex Aristotele docuimus. Itaque illa singularis alteratio desinit per primum non esse in prædicto instati: sed in eodem incipit extrinsecus alia, per quam introducitur in materiam totum id, quod deerat ad complementum dispositionum: quæ dispositiones non recipiuntur iam in materia sub forma alimentum, sed sub forma rei nutritæ, prius natura in genere causæ dispositivæ, quam formæ; quemadmodum cum ignis de integro generatur ex aere, calor summè intensus & intrinsecè in facto esse terminatus, non nisi in materiam sub forma ignis constitutam infertur. Itaque neque per ultimum sui esse desinit motus; neque immediate post instans est, & non est eadem alteratio; quãdò quidem prior desinit per primum sui non esse in eo puncto temporis, quod subsequuta fuit nutritio, posterior autem incipit eodem puncto per ultimum sui non esse, & desinit post finitam in illo poro nutritionem per primum sui non esse.

Corrupto
subiecto cessat
identitas
numeralis
motus.

Quo pacto
desinat motus
alterationis
in nutritione.

Aduerte tamen cum alimentum, sicuti & cætera corpora vitæ expertia certis limitibus quoad conseruationem versus minimum finitur, ut in primo Physic. cap. 4. quæst. 1. art. 9. statuimus, necessario, ne alimentum, dum conuertitur, infra terminum sibi præscriptum maneat, momento introducendam formam rei nutritæ in aliquam materiæ portiunculam non dum ultimis dispositionibus affectam; nimirum cum peruentum fuerit ad eam quantitatem, in qua iam forma alimenti manere non possit, ut loco citato monuimus: proindeque tunc nec illam nutritionem, nec acquisitionem quætitatis continuam, & successiuam, sed momentaneam fore. Verum hoc non per se, sed ex accidente euenit, ratione termini, quem non viuentia postulant.

Quo in euentu
fiat pars
nutritionis
in instati.

Ad tertium respondendum est detractionem partium de materia rei viventis interdum fieri continuè, interdum non. Continuè, cum portio materiæ, quæ defluit, alteri parti iam dissolutæ, vel cuicunque alteri vicino corpusculo eiusdem rationis, & naturæ continuè iungitur; quod nonnunquam eueniet: ac tunc necessario cum quantitas rei, in qua talis pars detracta, seu corrupta conuertitur, est infra minimum quod sic via generationis; similiter atque accidere videmus igni, cum continuè extinguitur, eiusque partes in aerem, v. g. conuersæ affuso aeri continuantur. Non continuè, cum aliqua item pars viventis per se, ac seorsim corrumpitur, hoc est, ita à viuento diuellitur, ut non uniatur, aggregeturque alteri corpori; tunc enim cum detur integra substantiæ

Solut. 3.

Detraçtio
partis à viuento
quando
fit, vel non fit
continua.

productio, oportebit resolutionem, quam illa comitatur, momento cōfici, ut ipsa quoque productio momentanea sit. Porro autem licet imminutio, ut in propositis exemplis liquet, interdum continua non sit, aggeneratio tamen semper est continua, praterquam cum in conuersione alimenti peruētum est ad illam particulam, de qua paulò ante diximus, quia id, quod denuò in substantiam rei viuentis conuertitur, cum ipsa re viuentem perpetuò vnitur, & continuatur. Vnde perspicuum relinquitur non eandem esse rationem, quoad continuitatem in aggeneratione, & in dissolutione partium, quæ aggenerationem comitatur, quasi oporteat quoties hæc momento fit, illam quoque momentaneam esse.

Solutio. 4.

Ad quartum respondendum est, ut aliqua forma per aggenerationem successiuè introducatur in materiam, non opus esse, ut ipsa in se extensa sit, & diuidua: sufficit enim occupare successiuè materiam per extensionem virtualē, tametsi eiusmodi introductio successiua non obtineat perfectam rationē motus ob eas causas, quæ lib. 5. Physic. cap. 2. quæst. 1. art. 3. à nobis explicatae fuerāt. Ad testimonium ex octauo Physicorum dicendum, Aristotelem eo loco non negare accretionem in vno

Explicatur lo-
cus Arist.

poro factam esse motum continuum, sed tantum similitudine guttarū lapidem excavantium, quæ non semper aliquid detrahunt, cum oporteat lapidē guttis sensim mollescere priusquam ei noua pars adimatur, tātum, inquam, docere accretionem animalis non ita continentem esse, ut membra perpetuò augeantur, cum omnia viuentia incrementi sui metam habeant. Vel dicendum coargui ibi ab Aristotele Heraclitū, qui omnia continēter labi, & in perpetuo fluxu ac motu versari aiebat, quæ est interpretatio D. Thomæ, & aliorum.

De hoc He-
racliti dog-
mate Aristo-
teles lib. 4.
Metaph.

Responso
ad argumē-
tum pro 2.
opin.

Ad argumentum pro secunda opinione respondendum est licet viuens cum primò alimentum poros tubit, nec dum conuertitur, accrescat per dilationem partium, sicuti etiam cum tumescit, aut humorū copia abundat: non tamen augeri accretione viuentibus propria, nisi cum alimentum in suam substantiam mutat: tunc enim fit maius accessu nouæ quantitatis sibi inhærentis: constat autem posse tunc in ampliorem molem fundi absque interuentu rarefactionis, quando videlicet plus alimenti accedit, quàm de substantia rei viuentis labitur.

Q V Æ S T I O XVII.

AN CORPVS, QVOD RA-
rescit, nouam acquirat quantitatem,
nec ne.

ARTICVLVS I.

QVIDNAM SIT RARI-
tas, & densitas.



Vius excitandæ controuersiæ occasionem dedere, qui arbitrati sunt viuentia non nisi per rarefactionem incrementa sumere. Vt verò propositam difficultatem enodemus, inquirendum prius est, sint ne raritas, & densitas veræ qualitates. Omissio autem veterum quorundam philosophorum dogmate aientium rarū esse id, in quo vacua multa insunt, partibus inani interstitio ab se distātib; id verò densum, cuius partes constipatæ sunt, ac sibi omnino cohærent, nullis aut paucis vacuis insertis. Omissio, inquam, eo dogmate, quod ab Aristotele cap. 9. libri 4. Phisic. refellitur; controuersum est, num raritas, & densitas in numero qualitatum, an potius quantitatum reponi debeant. Inprimis nanque Aristoteles in qualitatis categoria, negat eas esse qualitates, aientis rarum, & densum quale quid videri; re vera tamen non esse. Quod item confirmat 8. Phisic. lib. cap. 7. text. 55.

Secundo, idem suadet definitio rari, & densi tradita 4. lib. eiusdem operis cap. 9. text. 84. nempe rarum est, quod sub magnis dimensionibus parum obtinet materiæ; densum, quod sub paruis multum materiæ cohibet, quæ definitio situm potius, & extensionem, quam modum qualitatis innuit. Præterea in corporibus cælestibus inest, raritas, & densitas; stellæ enim, vt lib. 2. de cælo explicatum fuit, sunt partes cæli densiores: & tamen raritas eiusmodi non videtur esse qualitas, quia neque prima est nec è primis orta, vt patet: cum igitur eadem ratio sit in sublunari, & cælesti raritate, non videntur raritas, & densitas inter qualitates numerandæ.

Sic tamen huiusce dubitationis conclusio, raritatem interdum significare partium positionem, interdum veram qualitatem sensibus subiectam. Vtranque partem cōclusionis asserit D. Augustinus in suis categorijs cap. 12. Prior inculcatur ab Aristotele tum alibi, tum in libris Phisicorum loc. cit. Posterior traditur ab eodem Aristotele 7. item Phisicorum cap. 2. text. 11. & 2. de partibus anim. cap. 1. vbi densitatem, & raritatem inter qualitates tactui subiectas recenset. Idē approbat D. Damascenus in suis Phisicis cap. 12. Auctor sex principiorum cap. de Situ, Boetius, & Albertus capite de quantitate. D. Thomas 1. huius operis, lect. 14. & 3. p. quæst. 77. art. 2. Auerroes, & Burlæus lib. 4. Phisic. ad text. 84. Capreolus in 2. dist. 19. quæst. 1. art. 3. Argentinas in 2. dist. 18. quæst. vnica art. 4. Hispalensis, & Durandus quæst. 1. Soncinas 8. metaphysic. quæst. 27. & alij. Quid autē sint raritas, & densitas hoc secundo modo spectatæ, prout ad qualitatis categoriam pertinent, non aliter explicat D. Thomas 3. p. loco citato, quā dicendo esse qualitates quasdam consequentes corpora, ex eo quod multum, parum uē habeant materiæ sub dimensionibus.

Igitur ad primā earum rationum, quibus probari videbatur raritatem, & densitatem nunquam pro veris qualitatibus accipi, respondendum est Aristotelem eo loco vsurpare rarum, & densum secundum eā tantū notionem, qua partium situm, positionemque significant. Quo

pacto

Definitio rari, & densi.

Conclusio.

D. August.
D. Damasc.
D. Thom.
Boetius.

Bergius in
1. d. 6. q. v.
de Zimara
4. phisic. co-
tradict. 2. A
Boetius hoc
lib. 4. 17.

Er in 4. d. 12.
q. 3. a. 1. q. 12.
3. ad 6.

Qua accep-
tione raritas
& densitas nō
sint qualita-
tes.

paſſo fatemur qualitates non eſſe. Ad ſecundum dicendum in vulgata illa definitione rari, & denſi non explicari formalem rationem denſitatis, & raritatis, prout qualitates ſunt; ſed id, quod à raro, & denſo connotatur. Quare nihil mirum ſi in ea nulla fiat mentio qualitatis.

Ad tertium omiſſis controuerſijs dicendum eſt cum Egidio lib. 2. hexam. cap. 35. alijsque nonnullis inelle cœlo raritatem, & denſitatē, easque nec primas qualitates eſſe, nec ex primarum commixtione oriundas, vt ſunt eę, quę in ſublunaribus corporibus inſident; ſed habere ſe vt lucem, aliasque cœleſtis mundi qualitates, quę alia originis ſuę primordia vendicant, neque ſunt qualitates primę, neque ſecundę, id eſt, ex primis ortę. Nec officit, quod Ariſtoteles 4. Phyſic. cap. 9. text. 85. ait raritatem cauſam eſſe leuitatis, & mollitudinis; denſitatem verò grauitatis, & durtiei, quę affectiones à corporibus cœleſtibus longè abſunt; loquitur enim ibi de raritate, & denſitate non in toto ſignificati ſui ambitu; ſed duntaxat prout in mundo elementari ſunt. Nec vero oportet, vt quencunque effectum in ſublunari regione raritas, & denſitas pariunt, eundē in orbe cœleſti edant, quanuis vtrobique ſint eiſdem ſpeciei, vt eſt probabilior auctorem ſentētia. Videmus ſiquidem lucem apud nos calorem progignere, quem in ſphæris cœleſtibus nullo paſſo efficit. Nimirum ſic natura comparatum eſt, vt cauſę phyſicę pro ratione ſubiectę materię effectus ſuos aut promāt, aut inſubeant.

Raritas denſitasque cœleſtis à ſublunariſ ſunt eiſdem ſpeciei.

ARTICVLVS II.

DIVERSAE OPINIONES

circa controuerſiam initio
propoſitam.

Prima opin.

His ita conſtitutis, vt ad propoſitę quæſtionis difficultatem accedam⁹, occurrit in primis ſentētia Godofredi quodl. 11. quæſt. 3. & aliorum, quos refert Scotus in 4. diſt. 12. quæſt. 4. item Marſilij in 4. quæſt. 9. art. 2. Pomponatij 2. de augmentatione cap. 10. exiſtimantium, cum quippiam rareſcit, nouam acquirere quantitatem, totamque præcedentem abijcere. Cuius ſententię prior pars hiſce argumentis perſpicua videtur. Id quod rareſcit, nouam ſibi extensionem vendicat, vt eſt vel ſenſibus ipſis manifeſtum: atqui maior extenſio, eſt maior quantitas, cum extenſio ſit formalis ratio quantitatis. Igitur quod rareſcit, acquirit maiorem quantitatem: ſed fieri nequit, vt quantitas minor euadat in maiorem abſque nouę quantitatis accēſſu. Igitur in rarefactione acquiritur noua quantitas.

Primum argum. pro priori parte huius ſententię.

2. argum.

Secundò, cū cera in vaſe liqueſcit, & in maiorem raritatem abit, oriuntur noua puncta, ergo & noua quantitas. Conſecutio perſpicua videtur, aſſumptam probatur; Sit vaſ uſque ad medietatem repletum
cera,

Consol. A.
rist. in Me-
chan. q. 24.

cera, quæ paulatim rarefcens affurgat, ita vt externa eius superficies, quæ dimidiæ superficiæ concavæ vasis respondebat, iam toti illius superficiæ respondeat. Hoc in euentu vniuersa puncta, quæ inerant in superficie ceræ, habebant antea alia sibi ex aduerso respondentia ex parte superficiæ concavæ vasis; ita vt nullum omnino esset punctum, cui aliud non responderet: nunc autem puncta ceræ non his tantum respondent; sed alijs etiam infinitis eiusdem concavæ superficiæ vasis, quæ in alia superiori medietate inerant. Igitur dum cera rarefacta est, noua puncta acquisiuit.

Tertio, si eadem numero quantitas nunc minor, nunc maior esset, posset quantitas intendi, & remitti; quod negat Aristoteles in categoria quantitatis. Nec satisfaciet qui dixerit loqui duntaxat Aristotelem de quantitate certa, & præfinita, vt de bicubito, & tricubito. Nam si de ijs tantum loqueretur, pari ratione negasset qualitatem intensionem, aut remissionem suscipere: quandoquidem qualitas certa, vt duum, triumvè graduum, qua eiusmodi est, nec intendi, nec remitti potest.

Quarto, Quotumlibet Thomistæ reclament, in intensione qualitatum acquiritur noua qualitas, ac nouus gradus re ipsa à præcedentibus differens; ergo & in extensione quantitatis comparabitur noua quantitatis portio, cum in utroq; sit æqua ratio. Quinto, Maior extensio, quæ per rarefactionem aduenit, acquiritur successiua quadam mutatione, atque adeò per motum; sed motus, cum sit actus entis in potentia, est nouæ rei acquisitio. Igitur ea extensio, quæ aduenit ei; quod rarefit, noua quædam res est, nec alia, quam noua quantitas.

Hicce fere argumentis stabiliri solet prima pars propositæ opinionis. Secunda verò, quæ asserit in rarefactione totam præcedentem quantitatem abijci, ita ostenditur. Sit A. materia rei, quæ rarefit, quæ materia habeat quantitatem pedalem B. & vt proximè conclusum fuit, acquirat per rarefactionem nouam quantitatem pedalem, quæ vocetur C. non amissa tamen priori, vt aduersarij contendunt, aut igitur C. recipietur adæquatè in A. aut in aliqua eius parte. Neque enim recipitur in materia extrinsecus ascita, cum in rarefactione nulla recens materia accedat, vt est omnium philosophorum consensus: si adæquatè in A. perseverante B. erunt duæ quantitates se se inuicè permeantes in eodem subiecto: si verò recipitur in aliqua parte ipsius A. aut pars quantitatis præexistentis, quæ in ea materiæ parte insidebat, manet sine subiecto, aut inde ad aliquam materiæ partem abscedit; atque ita accidens ab vna parte subiecti ad aliam demigrabit; aut denique manet in eadem parte materiæ, sicque duæ quantitates in eadem parte subiecti erunt. Quæ omnia cum absurda, & impossibilia sint, perspicuum relinquitur totam priorem quantitatem deperdi; imò in nullo instanti rarefactionis vllam præcedentis quantitatis particulam dari posse.

Altera est opinio, quam Scot⁹ sua tēpestate in scholis philosophorū cōmunē fuisse ait, quamq; ipse amplectitur in 4. dist. 12. q. 4. Bassolius

Argumenta
pro postero
re parte eius-
dem opin.

Secunda opi-
nio.

Non

quæst.

quæst. 3. art. 2. & Caietanus in cōmentarijs 3. partis ad art. 5. quæstio-
nis 77. Hispalensis in 2. dist. 18. quæst. 1. aliq; nonnulli tam Scoti, quā
D. Thomæ sectatores; videlicet in rarefactione accedere novā quanti-
tē; eam tamen, quæ præerat, non amitti. Huius prior pars iisdem niti-
tur rationibus, quibus prior pars superioris sententiæ. Posterioris ve-
rō confirmatio in sequentem disputationem reiicienda est.

A R T I C V L V S I I I.

R A R E F A C T I O N E N E Q V E

veterem quantitatem deperdi, neque
nouam acquiri.

Tertia opi-
nio.

Eius confir-
matio.

NEutra earum opinionum, quas articulo superiori retulimus, ve-
ritati consentanea videtur; sed ea, quam sequitur D. Thomas in
1. 2. quæst. 52. art. 2. & in 2. 2. quæst. 24. art. 5. Gregorius in
2. dist. 12. quæst. 2. art. 1. Capreolus dist. 18. quæst. 1. Aegidius
quodlib. 2. quæst. 11. Soncinas lib. 8. Metaphys. quæst. 27. aliq;ue
non pauci, videlicet in rarefactione neque præcedentem quantitatem
aboleri, neque novam acquiri. Prior huiusce assertionis pars, in qua cū
secunda opinione convenimus, hisce argumentis ostēdi potest. Omne
accidens absolutum vno ē tribus modis interit, vel conservatricis cau-
sæ abscellu, vel aduentu contrarij, vel occasu subiecti, in quo insi-
det; sed dum quidpiam rarefit, nō potest eius quantitas interire primo
modo: siquidē absente eo, quod quantitatem produxit, manet quantitas.
Nec secundo, cū nihil quātitati sit contrarium: nec denique tertio,
quia subiectum, quod rarefit, toto rarefactionis decursu idem perseue-
rat. Nullo igitur pacto id, quod rarefit, quantitatem amittit.

Deinde aut quantitas præcedens amittitur in primo nō esse motus
rarefactionis, aut successivē, dum subiectū rarefit: sed neutrum horum
dici potest; ergo &cæt. Probatur minor quoad priorē partē; quia ante
primū non esse rarefactionis fuere transacta infinita instantia, quibus
materia iam rarior, maiorque erat; ergo iam in illis deperdi potuit quā-
titas præcedens. Quoad posteriorem partem ostenditur, quia id, quod
successivē amittitur, non totum simul, sed per partes labitur. Quare
in aliqua temporis portione erunt aliæ deperditæ, & aliæ nihilominus
remanebunt; proindeque si tunc cesset rarefactio, non erit amissa
tota quantitas: ex quo sequitur non in omni rarefactione fieri iacturā
totius quantitatis præcedentis.

Iam verō altera eiusdē nostræ assertionis pars, videlicet in rarefactio-
ne nullam novæ quantitatis portionem acquiri, facile ostenditur.
Nam, vt articulo proximo pro confirmanda posteriori primæ opi-
nionis parte argumentabamur, vel illa nova quantitas reciperetur
adæquatē in tota materia, vel in aliqua eius parte, quorum vtrum-
que à vero abest: &cæt. Vt autem veritas magis eluceat, ad-
uertendū

vertendum est in eo, quod secundum se totum rarefit, omnes particulas quantunlibet exiguas, & minutas extensiores fieri, non quidem accessu nouarum partium quantitatis, quæ cum præcedentibus continuetur, uti diximus (videturque docuisse etiam Aristoteles lib. 4. Physic. cap. 9. text. 84. aiens raritatem fieri nulla re de novo accedente) sed quia eadem numero quantitas, quæ antea materiam minus perficiebat; nunc dum se se explicat, & quodammodo euoluit, eadem materiam magis perficit. Quippe continuæ quantitatis, de qua differimus, ratio in eo posita est, ut substantiam, cui inhaeret, extendat, quemadmodum albedinis, ut eam dealbet. Cum igitur eiusmodi quantitas materiam amplius dilatarit, ei que magis dominata fuerit, & potentiam, quam ad maiorem extensionem suscipiendam habebat, pro suo modo expleat; utique magis perfecta censebitur; non quidem adiectione noui gradus à priori quantitate re ipsa distincti; sed accessu nouæ perfectionis, ac noui cuiusdam modi, quo res manens eadem, quæ prius erat, aliter se se nunc habet, atque antea. Et adhuc modum, siue ad quantitatem sub hoc modo terminatur motus quidam, quem res lubet dum rarefit; de quo infra.

ARTICVLVS III.

DISSOLVUNTUR CONTRA-
riarum partium argumenta.

Nunc aduersariorum argumenta diluamus. Ad primum eorum, quibus prior sententia nitebatur, dicendum id, quod rarefit, acquirere maiorem extensionem; itemque maiorem extensionem, esse maiorem quantitatem, sed non omne quantitatis incrementum fieri appulsu nouæ quantitatis. Potest enim reddi quantitas maior accedente ei noua perfectione, quæ nihil aliud sit, quam eadem quantitas sub nouo modo. Atque hinc patet quid respondendum sit ijs, qui mutato quantitatis in maioris extensionis nomine, quærunt ubi nam maior illa extensio, quam nouam perfectionem esse fatemur, recipiatur. Videlicet dicendum recipi in tota quantitate; nec inde vllum sequi absurdum, cum illa noua perfectio non sit noua quantitas, sed nouus modus, qui quantitatem à se ipsa non re, sed rationem tantummodo dissidentem facit.

Ad secundum, rarefactione non acquiri noua puncta, sed ea, quæ prius inerant, denuo respondere alijs, quibus non antea respondebant, quemadmodum & ipsa quantitas, cuius partes copulant, denuo coæquatur maiori quantitati, quam prius. Neque debet mirum videri id, quod hinc sequitur, nempe totidem esse puncta in minori, atque in maiori quantitate. Id enim absolute, atque extra huiusce questionis difficultatem admittendum esse constat, ut in Physicis docuimus. Si enim sumantur duo circuli concentrici, A. B. quorum maior, nempe A. includat minorem; omnes lineæ, quæ ductæ fuerint in centrum ab A. intersecabunt B. in puncto,

Solutio primi argum.

Noua perfectio quantitatis non est noua quantitas.

Solut. 2.

Non plura sunt puncta in maiori circulo, quam in minori.

Nunc 2.

Legit Euclidē
lib. 1. elem.
axiomate. 10
legentiam, si
placet, quæ
est in Physicis
lib. 2. c. 2.
quæst. 1.

Et o, cum lineæ nullā vendicet latitudinē. Igitur nō plura puncta in sunt in A. quā in B. Patet cōsecutio; quia alioquī aliqua linea posset duci ab A. quæ nō inueniret punctū in B. atq; adeo, quæ nō pertrāhret per B.

Solutio. 3.

Suscipere magis & minus
latus patet,
quam intēdi
& remitti.

Ad tertium omnia accidentia, quæ nunc magis, nūc minus remperficiunt, dici suscipere magis, & minus, etiam quantitates: non tamen omnia, quæ eiusmodi sunt, ex vfu philosophorum dici intendi, & remitti; hoc enim qualitatibus duntaxat, vt candori, & nigredini; & ijs, quæ in perficiendo subiecto qualitatis modū obtinent, vt actionib⁹, & passionibus philosophi accommodarūt, aientes proprio vocabulo magnitudinē extendi, & contrahi. Ita q; suscipere magis, & min⁹ lati⁹ patet, suoq; ambitu cōprehendit nō solū intēdi, & remitti, sed etiam extendi, & contrahi. Quod autē Aristoteles in categorijs negat quantitātē suscipere magis, & minus, de solis præfinitis, & determinatis quantitātib⁹ intelligi debet, vt in argumēto dicebamus. Nec quod contra opponebatur, quicquā efficit. Licet enim qualitas præfinita, magis & minus nō suscipiat, sicuti nec determinata quantitas; id tñ de sola præfinita quantitate Aristoteles pronūtiavit, quia expēdebat eo loco quātitatē, put substantiā demetitur. Ratio autē mensuræ in aliquo certo potius, & præfixo, quā in incerto, & vago posita est. Vnde ad definitas quantitates nuncupādas simplicia nobis suppetūt vocabula, vt palm⁹, bicubitus, tricubitus: nō ita verō ad notandas qualitates certæ intensio nis. Lege D. Thomā 2. 2. quæst. 24. art. 5. ad 1. Capreolū in 2. dist. 18. quæst. 1. Si hæc solutio minus placet, dic suscipere magis, & minus, cū strictē accipitur, quo modo ab Aristotele loc. cit. sumitur, idē valere atque intendi, & remitti, quod cū competat solis qualitatibus, quæ graduum intensione, & detractione augescunt, & minuuntur, nihil mirū si quantitātibus nullo pacto accommodetur.

Altera solutio
eiusdem arg.

Solut. 4.

Cur in intē-
sione acquira-
tur noua qua-
litas, non ta-
men in rare-
factione noua
quantitas.

Ad quartum respondendum est licet in intensione qualitatis noua qualitas acquiratur: in rarefactione non comparari nouam quantitātē: quia non est vtrobiq; eadem ratio. Namque euolutione, & explicatione partium iam latentium absq; accessu nouarum realitatū potest quantitas magis extendi, magisque in se perfici, quia eæ partes talis sūt naturæ, vt iam quoad suam realitatem, antequam se prodant, possint in quantitate esse. Qualitas autem intensiōni subiecta esto habeat etiam partes, ex quibus eius perfectio intensiua consurgit; nō possunt tamen eæ, antequam intendatur qualitas, inesse illi actū quoad suam realitatem: alioqui lignum v. g. quod dicitur habere sex gradus frigoris, & duos caloris, & immediatē post hoc instans calefiet vsque ad sextū caloris gradū, iā in hoc instanti haberet actū eos grad⁹ caloris quoad ipsorū realitatem, atque ita re ipsa clauderet in se sex gradus caloris, & sex frigoris, si nulla ei realitas, sed modis tantū ad horū graduū cōplementum desit. Quod tamen non est admittendū, quia realitas ipsa sex graduū frigoris nō patitur in eodē subiecto alios sex sui contrarij. At in quātitate facile est intelligere quomodo quātitas duorū palmorū quoad realitatē insit in quātitate vni⁹ palmi, quia videlicet illa quātitas ex materia defa ampliari potest sese euoluēdo. Quæ euolutio nō cernitur in qualitate.

Ad

Adde quod nihil repugnat nō solū gradus qualitatis eiusdē speciei realiter distinctos, sed qualitates & re, & natura diuersas inueniri simul in eodem situ; eademque parte subiecti; quod tamen de magnitudinibus realiter dissidentibus affirmari non potest. Vnde cogimur asserere non acquiri per rarefactionem nouam quantitatem, cum aliōquin nihil obstat, quominus intensiōis motu noua qualitas comparatur. Sed hæc lib. 8. Metaphysic. ubi quæritur num intensio qualitatum fiat additione graduū fusiū, & enucleatiū explicanda erunt.

Ad quintū quid respondendum sit, ex ijs, quæ proximo articulo disseremus, constabit. Quod vero attinet ad argumentum, quo aduersarij posteriorem suæ sententiæ partem confirmabant, dicendum recte concludere amitti totam præcedentem quantitatem, si per rarefactionem noua quantitas acquiratur; verū cum hoc nequaquam à nobis concedatur, patet totam eam probationem futilem esse.

Ad 7. proximo articulo.

ARTICVLVS V.

QVOS MOTVS SVBE-
at corpus cūm rarefit.

VT ea, quæ in hac disceptatione pertractata sūt, apertiora euadāt, obseruādum erit subiectum, quod rarefcit, varijs affici motibus, quorum primus est calefactio. Nam calor præuia est, & appo-
fita ad raritatem præparatio, cuius rei indicium habetur, quod duo superiora elementa, quæ calore magis abundant, rariora sunt. Item quod ea, quæ rarefiunt, prius incallescunt, vt videre est in puluere tormentario, qui calore correptus, accēsusque in raritatē sic abit, vt confestim erumpat liberiores quærens locum, atque interdum, vt compendio exeat, tormenta ænea discindit. Sæpe tamen sine præeunte calefactione rarefactio contingit, vt cūm aurum artificum opera in tenuissimas bracteolas, aut fila dilatatur.

Primus motus rei, quæ rarefit.

Alius est motus perpertuus rarefactionis comes, nempe latio, vt est concors philosophorum sententia. Etenim dum partes materiæ distenduntur necessariō acquirunt nouum locum, ac maiori spatio coexistunt. Obijciat tamen primō aliquis, latio respondet rarefactioni? ergo quæadmodum in latione vno ubi acquisito deperditur aliud (quādoquidem postquam mobile bipedale pertransijt spatium duorum pedum nihil iam de priori ubi retinet) ita acquisita noua quantitatis perfectione nihil omnino ex priori conseruabitur. Deinde, in eo instanti, quo ex aqua gignitur aer, materia rarefcit; siquidem oportet aerē aqua esse rariorem: & tamen in instanti non est motus localis: ergo aliquādo datur rarefactio, quā motus localis non comitetur. Ad primū horum dicito terminum motus localis non eodem modo se habere, quo se habet terminus rarefactionis; cum enim mobile pluribus locis adæquatis simul respondere nequeat, fieri non potest, vt acquirat vnū locū

Secūdus motus.

Obiect. 1.

Obiect. 2.

Dilatatio 1. obiecti.

Hæc de re
Leonard. La-
chius in q.
natur. q. 4.

Dilat. 2.

quin priorem deferat: at nō ita se habet subiectum, quod rarefit, ad terminum rarefactionis, ut planum est. Ad secundum respondemus in instanti, quo aer ex aqua gignitur, non dari rarefactionem, id est productionē maioris raritatis; quia tota raritas necessaria ad introductionem formæ aeris iam fuerat in materia aquæ tempore immediate antecedente punctum generationis; fuerat inquam, tota saltem in fieri, ut philosophi loquuntur: licet in esse quieto non detur nisi in instanti, quo forma introducitur; latio autem non comitatur productionem raritatis nisi in fieri, quia tunc solum magis dilatatur subiectum. Quæri hic etiam posset num saltem in resurrectione, cum ex materia cinerum, corpora suis organis distinguenda, perficiendaque sunt; num, inquam, in eo instanti diuina virtute dāda sit latio momentanea rarefactionem, vel condensationem consequens. Sed hæc difficultas explicata iam à nobis fuit lib. 6. Physicor. cap. 6. quæst. 1. art. 2.

Quidnā quā
titatis immo-
tum maneat
in rarefactio-
ne, & condē-
satione.

Illud tamen hoc loco prætereundum non est, videlicet in rarefactione semper immobile manere illud indiuisibile, quod est quasi terminus à quo motus localis, & in condensatione illud, quod est veluti terminus ad quem eiusdem. Itaque cum cera vase inclusa rarefit, vltima superficies tangens vasis fundum non mouetur. Non enim deorsum com meat, alioqui penetraret vas; neq; sursum, quia vel alia superficies succedit in eius situm, vel non: si succedit, dū hæc ascendit, & descendit illa, necessario in eo occurru se se aliquæ partes penetrabunt: si non succedit, oportebit dari vacuum inter imam superficiem ceræ, & fundum vasis. Quæ cum viribus naturæ esse non possint, fatendum erit prædictam superficiem immotam, atque fixam manere.

De media linea.

Item si fiat rarefactio à medio alicuius corporis versus vtranque extremitatem, non mouebitur media linea. Peto enim quonam feratur, in dextram ne an sinistram partem? at nulla ratio est, cur potius in vnā, quam in alteram tendat, cum altera pars, quam copulat, hæc; altera illac feratur. Similiter neque in condensatione mouetur punctum centri, cum non sit maior ratio, cur in vnā, quam in aliam partem eat.

Obiectio.

Erit tamen qui obijciat. Si detur superficies, vel linea, punctumue immobile in rarefactione, sequitur, cum subiectum rarefit, eius partes diuidi, ac dissecari continuitate amissa; hoc autem admittendum non est: ergo neque illud. Probatur consecutio, quia cū inter omnes partes, & illam superficiem, lineam, punctumue, nihil medium sit, impossibile erit illas omnes moueri, quin vel hæc secum deferat, vel si ea, uti dicimus, immota manent, ab eis diuellantur. Corroboraturque argumentum, quia ut impossibile est moueri superficiem immotis omnibus partibus, quin ab eis separetur, ita & moueri partes omnes, quin à superficie abiungantur. Huic obiectioni neganda est consecutio, & ad eius probationem dicendum inter illam superficiem, lineam, & punctum, & omnes partes subiecti, quod rarefit, collectivè sumptas nihil medium esse: esse tamen medium inter illa, & quamlibet partem, quatenus vnaquæque pars diuidi potest in minorem, & procedendo versus tale punctum v. g. post illam datur alia minor, atque ita progrediendo in infinitum.

Dilutio.

nitum. At cum ponamus totum subiectum rarefieri, admittendum erit omnes, & singulas partes vnâ moueri: sed negandum debere illas propterea diuelli à prædicto puncto, linea, aut superficie; quia quemadmodum omnes ita mouentur, ut seruent continuitatem cum ijs, quibus communi termino copulantur: ita sic ultra eiusmodi indiuisibilia coextenduntur, & situm mutant, ut non oporteat ab eis separari. Alia tamen ratio est in superficie; si moueretur. Etenim cum illa non subeat motum ratione sui, sed ratione partiû, quarum est terminus; fieri non potest, ut illa moueatur, quin partes motum subeant, esto partes moueri queant illa immota, ut pote quæ non illius beneficio mouentur.

De puncto, linea, & superficie.

Tertius motus, qui cum res quæpiam rarefcit, necessario datur, proprièque rarefactio dicitur, est motus tendens ad raritatem, prout est qualitas quædam subiecta sensibus, pertinens ad tertiam speciem qualitatis. Non enim probamus illorum sententiam, qui raritatem, & densitatē in quarta specie qualitatis collocant; siquidē quæ in ea continentur, cum sint terminus quantitatis, ut potè forma, & figura, in sola externa illius facie insunt: at raritas, & densitas etiam interius peruadunt. Est verò dandum talem motum ad raritatem, constat ex conditionibus, quas lib. 5. Physic. ostendimus requiri, ac sufficere ad verā, germanāque motus rationem; quæ omnes, ut consideranti planū erit, in acquisitione raritatis inueniuntur. Est autem is motus alteratio, ut indicat eius terminus, colligiturque ex ijs, quæ ab Aristotele traduntur lib. 4. Physic. à text. 84. ex quo etiam coarguitur eorum opinio, qui in raritate, & densitate nihil præter relationes excessus, & defectus, aut negationē, coniunctionis, vel abiunctionis partium agnoscunt, cum nec ad relationes sit motus, ut probatum est ab Aristotele lib. 5. Physic. à text. 10. neque etiam ad negationes, ut quæ sint expertes omnis entitatis, quæ motu comparari possit.

Tertius motus.

Ad raritatem datur motus alterationis.

Quartus motus est is, quo acquiritur eadem quantitas sub nouo modo, seu maior extensio eiusdem quantitatis: quandoquidem quantitas, quæ antea erat vnius palmi v. g. sit duorum palmorum. Ac quod dum subiectum rarefit, debeat quantitas, saltem quoad hunc modum, variari, ex eo patet, quia omnis varietas penes relationes supponit mutationem seu varietatem in fundamento, constat autem id, quod rarefit, variare relationes æqualitatis, inæqualitatis, distantia, aliasque his similes, quarum fundamentum est quantitas.

Quartus motus.

Sanè quod hic motus distinguatur à motu locali, de quo antea, ex eo ostenditur, quia potest Deus efficere, ut cera respondeat puncto comodo, quo totum corpus Christi in diuina Eucharistia respondet non tam exigua parti dimensionum panis, quin minori: deinde cera ita constituta potest diuinitus rarefieri, & extendi in ordine ad se, nihilo variata distantia, neque situ in ordine ad locum, & spatium, seu verū, seu imaginariū. Quare potest dari motus ad maiorem extensionem absque motu locali. Ex quo sequitur hunc, & illum motum inter se distinguere.

Potest diuinitus dari motus ad maiorem extensionem absque motu ad locum.

Aduerte autem circa maiorem extensionē, quæ nunc est, cum antea non

non

Hunc ponit D. Th. hoc in 1^a 2^a 4^a

Cap. 2. quest. 4. art. 3.

non esset, designari non posse partem aliquam materiæ, in qua illa adæquate, seu per se tantum recipiatur. Namque in eadem materia, in qua prior palmus inerat, recipitur nouus magis illam extendendo: & materia, quæ antea adæquate cohibebat vnum tantum palmum, nunc inadaquate continet eundem, & simul etiam inadaquate nouum palmum, adæquate verò, & indifcretè, siue indistinctè duos palmos simul.

ARTICVLVS VI.

ARGVMENTA ADVERSVS

id, quod de motu ad maiorem extensionem assertum fuit: eorumque explanatio.

Primū arg.

Non desunt tamen argumenta, quæ probare videantur non dari realem motum ad maiorem extensionem. Primum, quia vt quintum secundi articuli argumentum probabat, omnis motus videtur esse acquisitio nouæ formæ, at maior extensio, quæ rarefactione comparatur, non est noua forma, cum non sit noua quantitas, vt superius diximus. Deinde, quia si illa extensio per realem motum adueniret, cum in diuina Eucharistia species rarescunt, daretur motus extra subiectum, quod non videtur posse fieri, cum motus sit actus entis in potentia, vt in potentia, id est, subiecti, quod partim habet iam actu formam, ad quam tendit, partim est in potestate ad illam. Tertiò, quia cum illa extensio, & raritas, vt est qualitas sensibilis, se se mutuo comitentur, aut prius acquireretur extensio, aut raritas. Quorum vtrūque videtur alienum à veritate. Nam quia subiectum rarefit, ideo extenditur, atque ita extensio supponit raritatem. Contra verò cum extensio sit quantitas, proindeque fundamentum, & subiectum quo accidentiū materialium, necessariò supponetur à raritate, vt quid natura prius. Quartò, quia omnis forma, quæ est actu in subiecto, nature necessitate perficit actu illud, quantum potest: quare si quantitas rei, quæ rarefit, iam est in ea actu tota, non poterit interueniente motu magis perficere subiectum, nec in se ipsa magis perfici. Quintò, quia id, quod forma per motum aduenit, est illi extrinsecū, cum igitur extensio sit ipsa natura, & essentia quantitatis; non poterit quantitas per motum maiorem extensionem acquirere, proindeque non videtur dicendum dari verum motum ad maiorem extensionem.

Solutio primi argum.

Non est tamen difficile ad hæc respondere. Ad primum enim dicendum sat esse ad rationem motus, si tendat in formā, vel nouam, vel eandem sub nouo modo, ita tamen vt is modus positivus sit, ac per se terminet. Quod addimus propter decretionem, quam lib. 5. Physicorum verum, & realem motum non esse statuimus, quod nec ad nouā quantitatem, nec ad veterem sub nouo modo intrinsecè feratur. Ad secundum respondemus acquisitionem extensionis, quæ in speciebus diuinæ

Quantitatem in diu. Euch. esse extra subiectū docet concil. constantiense sess. 8. Trident. sess. 13. can. 2. & de consecr. d. 3. cap. species, & c. Nos autem

Solut. 2.

divinae Eucharistiae accedit, recipi tanquam in subiecto in quantitate, in qua cetera materialia accidentia recipiuntur. Neque esse absurdum eandem quantitatem alia, & alia ratione subiectum esse, & terminum: subiectum, prout recipit, ac sustentat; terminum, prout secundum perfectiorem modum acquiritur. Si petas quo pacto in divina Eucharistia possit dari motus ad raritatem, si rarum definitur id, quod sub magnis dimensionibus parum obtinet materiae: ibi autem neque vini, neque panis materia est. Respondemus cum D. Thoma in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 3. ad 6. rarum materiam connotare, eamque secum deferre, non tamen absoluta, sed physica tantum necessitate, quæ divinitus suppleri potest. Itaque iuxta ordinarium naturæ cursum omni raritati subest materia; non tamen secundum divinæ potestatis miraculum.

Dubium 3

Respons.

lege D. Th.
3. p. q. 77. a.
2. ad 3. Capr.
in 2. d. 19. q.
1. 2. 3.

Capr. in 2. d.
19. q. 1. a. 2.

Ad tertium concedendum est extensionem, & raritatem comitari se mutuò; ita tamen, ut in diverso causæ genere se se antecedant, & sequantur: namque ut sentit Capreolus & Caietanus raritas in genere effectricis, seu quasi effectricis causæ, præit extensionem; quia vis activa agentis per rarefactionem extendit materiam, quemadmodum & per calefactionem eam rarefacit: contra verò extensio in ratione causæ materialis, & subiectivæ antecedit raritatem, quatenus eam recipit, ut subiectum, quo, seu minus principale. Quod de extensione, & raritate asserimus, de motu etiam ad maiorem extensionem, & ad raritatem æqua ratione pronuntiandum est. Scotus tamen in 4. dist. 12. quæst. 4. Bassolius ibidem quæst. 3. art. 2. & alij putant extensionem absolute priorem esse raritate, & ab illa modis omnibus supponi.

Solut. 3

Ad quartum dic omnem formam, quæ actu est in subiecto, perficere illud quantum omnino potest, si totain eo sit non solum quoad realitatem, sed quoad modum amplioris perfectionis, quam assequi valet: hunc autem modum quantitas, quæ potest rarefieri, non obtinet antequam actu rareseat.

Solut. 4

Ad quintum dicendum quantitatem ex sua propria, & intrinseca ratione extensionem vendicare; quod tamen maiorem, aut minorem obtineat, aut motu acquirat, id ex accidente esse; quemadmodum & qualitas, quæ intensiōem recipit, necessario aliquā gradualē intensiōem sortitur: quod verò perfectiorem, aut minus perfectam habeat, motuue comparet, per accidens est. Concedendum igitur id, quod quantitati per motum ad maiorem extensionem accrescit, accidentarium illi esse; sicuti & qualitati id, quod per motum intensiōis advenit.

Solut. 5

Oo

QVÆS.

Q V Æ S T I O XVIII.

VTRVM SINE RAREFACTIONE,

& absque accessu nouæ materiæ possit di-
uina virtute ex paruo fieri
magnum; an non.

A R T I C V L V S I.

Q V Æ S T I O N I S I N V T R A M-
que partem disputatio.

D. Greg. Ny.
Hugo Victo.
Magister.
Durandus.
Alasidorens.

Eiecta opinione quorundam existimantium non
modo diuina virtute, sed naturæ etiam facultate ex
paruo magnum fieri posse absque rarefactione, &
accessu nouæ materiæ, quos refellit Durandus in 2.
dist. 18. quæst. 1. & Sôcinus 8. lib. Metaph. quæst.
4. affirmatiuam partem propositæ controuersiæ
amplexi sunt, D. Gregorius Nyllenus orat. 3. de
resurrectione, Hugo Victorius 1. lib. de sacram. p. 6. cap. vlt. Magister
sentent. in 2. dist. 18. cap. 5. ibidemque Durandus quæstione, quam
diximus, & Argentinas art. 4. Alasidorensis lib. 4. quæst. de veritate
humanæ naturæ, Lyranus cap. 2. in Genesim, Henricus Gandauensis
quodlib. 7. quæst. 9. Aegidius quodlib. 2. quæst. 11. quò etiam incli-
nat Alensis 4. p. quæst. 26. memb. 3. art. 3. adducti hisce argumentis.

Primū argu.

Quidquid est in potestate materiæ siue naturali, siue obedientiaria,
potest à Deo fieri. Sed quælibet materia ex se est apta, vt indiscrimina-
tim fiat ex ea quantūlibet magnum, & paruum. Igitur citra rarefactio-
nem, & nouæ materiæ accessum, potest ex ea diuinitus fieri quantū-
uis magnum. Maior in confesso est. Assumptio probatur; quia mate-
ria, teste Aristotele cap. 2. huius libri text. 15. & 7. Metaph. cap. 3.
text. 8. ex se neque quantitatem, neque qualitatem habet, sed eiusmodi
est, vt vtrumque de illius potestate excitari queat.

2. Argum.

Secundo, idem confirmatur, quia vt tradunt diuinæ literæ cap. 2.
Genes. Eux corpus fuit diuinitus efformatum ex costa Adæ, utiq; ex
paruo magnum. Quod verò ad id nouæ materiæ accessus nequaquam
interuenerit; inde patet, quia aliòqui, cum adiectitia materia multo
maior esse debuisset; ex illa potius, quàm ex costa Adæ asserendū fo-
ret coagmentatum fuisse corpus Eux. Deinde quod prædicta costa ad
idoneā quantitatem exhibendam rarefacta non fuerit, perspicuum est;
cùm tanta raritas humano corpori minimè congruat.

Postre.

Postremo, huic parti videtur fauere D. Augustinus sermone 2. de consolatione mortuorum cap. 3. vbi ita scripsit. Sed dubitas quomodo de parvis ossibus totus possit homo restitui. Re vera tu ex modica scintilla ignis ingentem suscitasti flammam; Deus non poterit ex modico cineris fermento totum corpusculi tui redintegrare conspersum?

Contrariam sententiam tuetur D. Thomas in 2. dist. 18. quæst. 1. art. 1. & in prima parte quæst. 92. art. 3. ibidemque Caietanus, Gregorius Ariminensis in 2. dist. citata quæst. vnica. Capreolus dist. 19. quæst. 1. art. 1. Bassolius dist. 18. quæst. vnica, art. 4. Maironius quæst. 1. Maior, & Dionysius ibidem, Soncinas 8. met. quæst. 4. & alij hisce potissimum rationibus. Si Deus efficiat ex paruo magnum sine rarefactione, & absque accessu nouæ materiæ; verbi gratia ex materia acari totam terram; vel eiusmodi ampliatio fiet secundum transmutationem solius substantiæ ipsius materiæ, vel secundum eius dimensiones: non priori modo; tum quia materia in se spectata transmutari nequit, cum sit pura potentia solam subiecti rationem habens; tum quia multitudo, & magnitudo sunt præter essentiam materiæ. Superest ergo vt fiat secundum dimensiones, accipiente materia veriorē molem, quam antea habebat: at hoc non accidit sine rarefactione; cum vnumquodque tunc rarefiat, docente Aristotele lib. 4. Physic. cap. 9. text. 84. cum materia maiores dimensiones suscipit: ergo & impossibile est ex paruo magnum effici, quin materia in raritatem abeat, vel aliam sibi materiæ portionem denuo asciscat.

Secundo, Idem probat ea ratio, quia si prædicto modo posset ex paruo magnum fieri, verisimile esset factum id à Christo in miraculo panum; cum tamen secus statuatur D. Augustinus tract. 23. in Ioannem aies eo pacto Christum quinque hominum millia quinque panibus satiasse, quo segetum multitudinem ex paucis granis producit; id est per conuersionem, vt D. Thomas interpretatur 1. p. quæst. 92. art. 3. idemque sequitur Euthymius aies panum multiplicationem fuisse factam ex subiecta materia.

Accedit quod idem D. Augustinus 10. super Genesim. ad litt. cap. vlt. aduersus Tertullianum docet, videlicet nihil esse absurdius, quam putare vllum corpus posse manente naturæ suæ quantitate vndique crescere, nisi rareseat. Nec satisfaciunt, inquit D. Thomas, qui respondent loqui D. Augustinum secundum communem, & ordinarium naturæ modum. Si enim ita loqueretur, nihil eius probatio conficeret contra Tertullianum aientem animam crescere, sed nullo pacto imminari, vbi non de vsitato cæteris rebus, sed de extraordinario, ac peculiari animorum incremento agebat.

ARTICVLVS II.

PRÆFERTVR PARS NEGATIVA;
diluuntur affirmatiuæ partis argumenta.

HIS ita disputatis, etsi vtraque pars probabilis sit, vt Richardus in 2. dist. 18. & Gabriel ibidem quaest. vnica art. 3. dub. 1. re-
 et admonent, negativa tamen verisimilior habetur; quæ tamen
 ita est intelligenda, vt non inficiemur ex paruo posse fieri magnum,
 etsi id neque rareseat, neque accedat noua materia, si modò eius partes
 seruata eadem raritate ponantur simul diuina virtute in diuerso situ, &
 loco, quod licet D. Thomas impossibile arbitretur: nos tamen possi-
 bile esse cum Scoto, alijsque auctoribus ostendimus lib. 4. Physic. cap.
 5. quaest. 5. Respondemus igitur argumentis, quibus pars nostræ cō-
 clusioni opposita nitebatur. Ad Primum dicimus materiam nec natu-
 ralem, nec obedientiarum potestatem habere, vt ex ipsa prædicto
 modo maius aliquid fiat, cum id contradictionem inuoluat; sequere-
 tur enim rarefieri, & non rarefieri subiectum.

Responso ad
 primum arg.
 pro parte af-
 firmat.

Quorūdam
 opinio de for-
 matione Eue

Quod ad secundum argumentum attinet: Honorius præbyter lib.
 de philosophia mundi cap. 23. Caietanus in commentarijs capitis se-
 cundi Geneseos, Eugubinus in sua Cosmopœia existimant ea, quæ di-
 uinæ litteræ narrant de formatione corporis Eue ex costa Adami non
 in sensu proprio, sed translatitio accipienda esse. Itaque aiunt corpus
 Eue non fuisse re vera ex costa Adami coagmentatum. Hæc tamen
 sententia nequaquam probanda est, cum tam sacri doctores, quam re-
 liqui interpretes eum locum in sensu proprio, & quæ verba ipsa præ se
 ferunt, intelligant, vt D. Cyrillus lib. 3. contra Iulianum, D. Am-
 brosius lib. de paradiso cap. 11. D. Hieronymus cōmentarijs in Amos.
 D. Augustinus lib. 12. de ciuit. Dei cap. 26. & lib. 9. super Genesim ad
 literam cap. 13. D. Chrysostomus homilia 15. in Genesim, & alij.
 Quibus accedit quod in Concil. Viēensi, vti refertur in Clementi-
 na vnica de summa Trinit. & ab Innocentio III. in cap. Gaudemus,
 extra de diuortijs, explicatur locus ille de mulieris formatione in sensu
 proprio, & quem literalem appellant.

D. Cyrillus.
 D. Ambrosius.
 D. Hieron.
 D. Augustin.
 D. Chrysost.
 Concil. Viē.
 Clementina.

Lege D. Am-
 brosiū ad Ti-
 moth. 2. &
 Epiph. in E-
 pist. ad Ioni-
 nem Ierolol.
 D. Basil. ho-
 mil. 3. Exim.
 Origen. ho-
 mil. 1. in E-
 104.

Alia opinio.

Alij, quos refert Abulensis ad cap. 13. Genes. quaest. 381. aiunt
 Euam fuisse à Deo productam in quantitate non maiori, quam costæ,
 nullamque ei materiam aliunde fuisse additam. Sed hæc etiam respo-
 sio abhorret à communi patrum, & Scholasticæ Theologiæ professio-
 rum sensu, qui docent quemadmodum Adamus in quantitate perfecta
 à Deo productus fuit, ita & Eua: maximè cum ea, quæ Deus per se
 immediatè efficit, efficiat in statu perfecto, & convenienti; oportebat
 autem Euam, quæ mox Adamo in vitæ consortium data est, idonea
 corporis magnitudine procreari.

Solut. 2. arg.

Respondemus igitur ad argumentum, corpus Eue fuisse compa-
 ctum ex illa costæ materia cum alia eidem cōiuncta; siue hæc fuerit tūc
 denuò creata, vt D. Thomæ visum fuit in 1. part. quaest. 92. art. 3. ad
 1. siue, vt alij opinantur, è terra aliouè corpore assumpta. Nam vtrū-
 que probabile iudicat Greg. loco cit. Neque repugnat D. Thomas.
 Namque licet primum verisimilius æstimet loco citato tamen in 2.
 sent. distinct. 18. questione 1. art. 1. posterius nequaquam improbat.
 Neque accessus ille nouæ materiæ obstat, quominus Eue corpus dici
 queat

queat è costa exædificatum; quandoquidem tota additio facta est ad costam tãquam ad semen, seu tãquam ad id, quod primò, ac præcipuè, & quasi fundamentum ædificij delectum fuit: quemadmodum & è quinque panibus dicitur facta illa multiplicatio, de qua supra; quæ tamen non nisi aucta, & aliunde aseita materia, effecta fuit.

Ad vltimum respondendum est Augustinum tantummodò significare eo loco è modico cinere compingendum esse hominis corpus in resurrectione. Ex quo non sequitur è paruo conficiendum magnum citra rarefactionem, & accessum nouæ materiæ. Si enim hæc necessaria fuerint, vt corpus sub conuenienti quantitate reuiuiscat, diuinitus exhibenda erunt. Quo euentu dicitur nihilominus corpus humanum redintegrari ex modico cinere ad eum modum, quo ex costa dicitur corpus Enæ formatum. Nam & cum ex scintilla dicitur iugens flamma fuscitari (qua similitudine illic D. Augustinus vtitur) planum est addi scintillæ materiam rei, quæ ignescit, & in flammam abit.

Explicatur
locus D. Au-
gustini.

ARTICVLVS III.

QVO PACTO DISSOLVI
possint argumenta partis negatiuæ.

Quia tamen contraria opinio aientium posse Deum ex paruo magnum efficere, sine rarefactione, & absque accessu nouæ materiæ, probabilis etiam est: aduersariorum argumenta diluamus, vt eam qui volet tueatur. Ad primum respondendum est, posse Deum materiam vnius digiti v. g. reddere ampliorem, ita vt maneat duorum digitorum euoluendo, atque explicando ex ea partes substantiales, & entitatiuas, quæ in ea inuolutæ sunt, idque auferendo totam priorem quantitatem (quanuis etiam posset duas in eodem situ ponere) & denuò conferendo vtriq; digito non solum nouam quantitatem, sed tantam densitatem, quanta inerat priori, quo in euentu nec dabitur nouæ materiæ adiectio, sed euocatio partium, quæ antea latebant; nec dabitur rarefactio; quia materia non raritatem, sed nouam densitatem, & quantitatem duntaxat acquirit.

Solutio pri-
mæ rationis
pro postero-
ri sententia.

Ad argumentum igitur dicendum in hoc miraculo fieri mutationem tum penes substantiam materiæ, hoc est, penes partes substantiales entitatiuas illius, quatenus prædicto modo euoluuntur (que mutatio nec repugnat potentialitati materiæ, neque evertit illius essentiam; quandoquidem cum materia rarefit, etiam partes substantiales, & entitatiuæ illius euoluuntur, & ampliantur) tum penes dimensiones: siquidem materia in eo euentu, quem ponimus, & nouam, & maiorem quantitatem comparat: non tamen rarefieri perhibetur, quia ad hoc nõ sat est acquirere maiorem dimensionem, nisi simul nouæ raritatis accessio detur. Quæ quia semper datur quoties interuenit naturalis acquisitio.

nouæ dimensionis sub eadem materia, ideo rectè Aristoteles naturæ ordinem cursumque spectans, dixit rarefieri rem cum maiores suscipit dimensiones, intellige eadem materia permanente.

Solut. 2.

Ad 2. respondemus ex eo quod panum multiplicatio effecta fuerit ad eum modum, qui in argumento dicitur, haud rectè colligi non potuisse illam per diuinam potentiam aliter effici. Ad auctoritatem verò D. Augustini, si de diuina potentia loquatur, dicendum fuisse quidem in ea opinione, vt probabili.

Dupliciter
sumi rarefa-
ctionem.

Cæterum, qui cōtrariam sententiam tuebitur, is dicet illam nouæ quantitatis, & densitatis positionem dari non posse absque modo quodam rarefactionis materialis, qua nimirum partes materiæ mutant sitū, coextendunturque. Et verò non deerit, qui, siue ad mentem superiorum auctorum, siue non, controuersiam velit componere, asserendo rarefactionē dupliciter posse sumi; vel propriè & formaliter, id est, pro acquisitione qualitatis, quæ raritas vocatur; vel impropriè & quasi materialiter, id est, pro sola coextensione partium substantialium ipsi materiæ. Tunc si de rarefactione secundum priorem usurpationem loquamur; posse quidē absque rarefactione, & absque adiectione nouæ materiæ ex paruo effici magnum: non tamen si de ea sermo sit iuxta posteriorem acceptionem. Quia tamen non facile apparet quo pacto possint materiæ partes coextendi, & euolui, ac manere simul æquè densæ: cum illa euolutio multitudinem materiæ dissipet, ideo prior sententia, de quacumque rarefactione intelligatur, videtur nobis absolutè maiorem habere probabilitatem.

Capitis Sexti Explanatio.



Ubi autē a) discernit hæc Aristoteles de ortu, & interitū in commune sumptis, itemque de alteratione, accretione, & diminutione, quæ ipsi communia, & annexa sunt. Proximum erat, vt descenderet nunc ad particulatim explicanda ea, quæ generationem, & interitū subeant, inter quæ primo loco se offerunt quatuor mundi elementa, quæ omnibus rebus gignendis quasi materia subiiciuntur: de quibus

etiam tres quæstiones per tractanda proponit. Verum quia nequaquā hæc disputatio rectè procederet: nisi quædam alia præmitterentur: ea prius tractare instituit, nempe quid cōtractus, quid actio, & passio, quid missio sit. Quæ omnia à suæ ætatis Philosophis indefinē, id est, consule, ac parum explicatè tradita esse inquit.

Instituti ratio.

b Omnes enim tam qui) Sui instituti rationem ex eo comprobant, quia omnes Philosophi, tam ij, qui dicunt elementa ex alijs esse genita, vt Anaxagoras & Democritus; quàm qui alia ex eis constituisse inquirunt, vt Empedocles, congregationis, segregationisque, & actionis, ac passionis mentionem faciunt; & quia congregatio missio quædam est, de missione quoque disputandum erit. Tum præterea quia nec alteratio, nec congregatio, segregatioque absque actione dari

C A P. VI.

CVM a autem de materia, & hisce, quæ nuncupantur elementa, primò dicere oporteat an sint, nec ne, & vtrum vnumquodq; eorum sempiternum sit, an ortū subeat aliquo pacto, & si generentur, vtrum ex se se mutuo generentur eodem modo omnia; an inter ipsa vnum aliquod primum sit: prius utiq; de hisce differamus necesse est, de quibus nunc dicitur indefinitè. b Omnes enim tam qui elementa ipsa, quàm qui ea, quæ constant ex elementis, gene-

Text. 43.

dati possunt, nequaquam præteriri poterit actionis, & passionis consideratio. Accedit quod qui plura constituent rerum naturalium principia, generationem per mutuum elementorum actionem effici autamant. Qui tamen in eo falluntur, quod, præter plura principia contraria, non ponunt unum commune subiectum, quod contrariorum pugnam sustineat; cum absque illo unum contrarium nequeat agere in aliud: siquidem calor non sit frigus, neque frigus calor,

Necessario dandum commune subiectum, quod contraria suscipiat.

generant, segregatione, & congregatione, atque actione, & passione utuntur. Est autem congregatio, mixtio. Sed quoniam pacto quippiam misceri dicatur, planè ac dilucidè baud quaquam est definitum. At verò nec alterari quicquam, nec segregari, congregari, nullo patiente, aut agente, potest. Etenim qui plura faciunt elementa, actione, & passione mutua generationem fieri censent: quanquam ex uno facta omnia dicant necesse est. At hoc rectè quidem dicit Diogenes, nisi ex uno essent omnia, non posse vicissim agere, & pati, seu calidum frigescenti, & idem rursus calefieri: non enim calor, & frigus, in se se mutuo transeunt: sed ipsum, ut patet, subiectum mutationem suscipit. Quare horum, quibus actio competit, unam esse subiectam materiam necesse est. c. Dicere igitur universa esse huiusmodi, non est verum: sed ea, quibus mutuo à se se pati, & agere insitum est. At verò si de actione, passionem, & de mixtione contemplandum sit, & de tactu speculemur est necesse. Nam neque agere, & pati ea possunt propriè, quæ se mutuo tangere nequeant: neque fieri potest, ut misceatur, quæ non quodammodo se se tangunt prius. Quare de hisce tribus, videlicet quid tactus, quid mixtio, & denique quid actio, determinandum videtur. Hinc autem sumatur initium. Nam ex entibus ea, quibus mixtio competit esse apta, ut se se mutuo tangant, est necesse: atque si quid agat, & aliud patiatur propriè, simili itidem modo, atque illa, afficietur. Quocirca de tactu prius dicendum est. d. Etenim igitur ut & cetera quæque alia nomina pluribus dicuntur modis, & hæc quidem æquivoce, hæc altera ab alteris prioribusque sic & de tactu quoque res se se habet. Sed tamen quod propriè dicitur, ad ea accommodari solet, quæ situm habet. Situs autem hisce, quibus & locus competit: etenim perinde, ut mathematici, de actu, & loco reddamus oportet, siue eorum quodque separatim sit, siue alio modo habeat. Si ergo tangere sit, quemadmodum antea est definitum, extrema simul esse, ea profecto se mutuo tangunt, quæ cum discretas magnitudines situmque habeant, extrema simul habent. Porro cum situs omnibus, quibus & locus competit, atque supra, & infra, & id genus opposita, prima loci differentia sint: omnia sanè, quæ se se mutuo tangunt, pondus, leuitatemque, aut utramque, aut alterum habebunt: quæ autem

redditur frigidum, dum pulso calore frigiditatem recipit. Quæ de re copiose in 1. libro Physicorum.

c. Dicere igitur. Reprehendit eos, qui existimant sentirent ponendo vnum commune subiectum, credebat tamen omnia corpora eandem speciem materiam obtinere: cum tamen id de ipsa tantum verè dicatur, quibus motus actio, & passio eorumque, cuius modi sunt corpora sublanaria comparata inter se, non autem si eam, & leuibus conferantur. Hæc de re differimus in libris de celo. Ostendit subinde Aristoteles quam ob causam de tactu sibi agendum hoc loco sit, videlicet quia neque physica actio, & passio, neque mixtio sine tactu dari possunt.

Sublanaria habent inter se materiam eandem speciem.

Lib. 1. cap. 2. quæst. 6.

Actio physica requirit contactum.

d. Etenim igitur. Quia ut plerumque alia nomina aut æquivoce, aut analogice dicuntur, ita & tactus, varia huiusce vocabuli significata explicat, aitens primò illis tactum propriè competere, quæ situm, positionemque habeat, & in loco sit. Et quia dubitare quis posset an Mathematicis tactus competat, cum non videantur in loco esse, respondet re vera esse in loco, siue sint extra substantiam, ut Pythagorici volebant, siue non: sed ratione duntaxat ab ea separantur; quandoquidem locus debetur rei propter quantitatem, quocumque modo illa se se habeat. Hinc concludit ea se tangere primò tactu, quæ cum diuersas habeant magnitudines, & situm differant, eorum tamen extrema simul existunt, ut ex his, quæ libro 3. Physicæ tradita sunt, manifestum est.

Mathematica esse in loco.

Text. 44. e. Porro cum situs. Tradit secundum tactum, qui ut intelligatur aduertendum est locum

cum physicè acceptum, ut libro quarto Physicorum cap. 4. quæst. 1. exposuimus, cum præter superficiem importet qualitatem conservatricem locati, non convenire nisi compositis naturalibus in certa sublanaris mundi regione constitutis. Iuxta hanc considerationem loquitur nunc Aristoteles de loco, atque ijs, quibus competit locus, siue inferus, siue superus, siue medius, convenire etiam gravitatem, aut levitatem, seu aliquid medium inter hæc, aut quasi medium, eisdemque vim agendi, & patiendi inesse, atque adeo & tactum secundo modo acceptum; qui in ijs cernitur, quorum extrema sunt simul, & insuper in se mutuò activa, & passiva sunt.

Tactus Physicus.

Et ceterum cum id Tradit deo mouentium genera: quædam enim mouentur & non mouentur, ut intelligentiæ, quæ cælestes globos circumuehant, neque tamen ipsæ motu agitantur. Alia mouentur simul, & mouentur, ut primum mobile, quod subiectas Sphæras secum rapit, simulque ab intelligentia motum recipit. Hoc ipsum ait Aristoteles pronuntiandum esse de agentium generibus. Nam quædam ita agunt, ut repatiuntur, quædam non: esse tamen inter mouens, & agens hoc discrimen, quod omne agens dicatur mouere; non tamen omne mouens agere. Vnde patet enim Aristoteles hoc loco agere pressio, significato, prout idem est, atque alterare: quo pacto manifestum est latius fundi mouens, quam agens.

Duo genera mouentium.

f. Ceterum cum id Tradit deo mouentium genera: quædam enim mouentur & non mouentur, ut intelligentiæ, quæ cælestes globos circumuehant, neque tamen ipsæ motu agitantur. Alia mouentur simul, & mouentur, ut primum mobile, quod subiectas Sphæras secum rapit, simulque ab intelligentia motum recipit. Hoc ipsum ait Aristoteles pronuntiandum esse de agentium generibus. Nam quædam ita agunt, ut repatiuntur, quædam non: esse tamen inter mouens, & agens hoc discrimen, quod omne agens dicatur mouere; non tamen omne mouens agere. Vnde patet enim Aristoteles hoc loco agere pressio, significato, prout idem est, atque alterare: quo pacto manifestum est latius fundi mouens, quam agens.

Tactus improprius.

g. Interdum autem Tertius tactus, qui admodum improprius est, conuenit ijs, quæ ita mouentur, ut non moueantur, ut accidit rebus, quæ diversi generis, & conditionis sunt, ut corporibus cælestibus respectu inferiorum; illa enim in hæc influunt, cum hæc illis nihil vicissim rependant. Sæpe etiam, quæ translatio siue improprio motu mouentur, non mouentur, ut cum quis alium dolore afficit

autem talia sunt, actiua sunt, & passiva. Vnde constat ea suapte natura mutuò se se tangere, quorum cum vicissim mobilia sint, atque motiua, discretis, separatisque magnitudinibus extrema sunt simul. Et ceterum cum id, quod mouet, nequaquam similiter id moueat, quod motu subit, sed necesse sit, ut idem aliud moueat motu & ipsum, aliud immobile persistens: baud aliter de ipso quoque agente dicendum esse in aperto est. Nam id, quod mouet, agere quippiam, & contra quod agit, mouere dicunt. Verum differentiam subeunt, & proinde ea distinguamus oportet. Non enim fieri potest, ut quoduis mouens agat, si patienti agens opponamus, patiens autem sit, cui motus secundum affectum competit: affectus verò, secundum quem solum alteratio sit, ut albedo, & calor: sed mouere latius, quam agere patet. Illud igitur patet est, ea, inquam, quæ mouentur, partim mobilia tangere, partim minime. Verum ea tangere vniuersaliter deiniuntur, quæ situm habent, & quorum alterum motiuum est, alterum mobile, idque vicissim quibus agere, ac pati conuenit. Magna igitur ex parte id, quod tangitur, id tangit, à quo tangi solet. Etenim omnia ferè, quæ apud nos sunt, cum mouentur, mouentur per quæ esse necesse videtur, ut id, quod tangitur, tangat, à quo tangi solet. g. Interdum autem dicimus mouens solum tangere id, quod motu ciatur: & contra quod tangitur, id non tangere à quo tangitur: verum quia quæ eiusdem sunt generis, cum motum subeunt, mouentur: ut quod tangitur tangat necesse est esse videtur. Quare siquid motus expers moueat, id profecto tanget mobile, nihil autem illud. Interdum enim dicimus eum, qui nos molestia afficit, tangere nos, non nos illum. De tactu igitur rerum naturalium hoc pacto determinatum sit.

Text. 45.

QVÆS

Q V A E S T I O I.

V T R V M A D M V T V A M

actionem, & passionem corporum re-
quitatur agentis, & patientis
contactus.

ARTICVLVS I.

NEGATIVÆ PARTIS

Argumenta.



ON adducimus in quaestionem an agens natu-
rale, de quo solo in praesentia disputamus, possit
in rem distantem agere. Id enim lib. 7. Physico-
rum latè à nobis pertractatum fuit: sed utrum
posita rei praesentia, & propinquitate, ut agens
in passum actionem traiciat, oporteat utrumq;
se tangere non solum tactu virtutis, quo etiam
substantia expers materiae dicitur tangere rem,

in quam agit: sed tactu quantitatis, qui in ea solummodo competit,
quæ molem corpoream habent. Quod ergo istiusmodi contactus mi-
nimè requiratur, aliquot argumentis videtur ostendi. Primum est. *Primū, argi*
Quantitas, ut alibi docuimus, est quasi altera materia, omnis efficiētiæ,
& actiuitatis expers: ergo nec quantitas, nec eius cōtactus vlla necessi-
tate naturæ ad agendū adhibenda erunt. Secundū est. Ut D. Thomas *2d*
1. p. quaest. 115. art. 1. ex D. Augustino argumentatur; In rebus est
aliquid, quod agit, & non agitur, id est Deus: aliquid quod agit, &
agitur, nimirum intelligentiæ: aliquid quod agitur, & non agit, videli-
cet, corpora: igitur corpora omni agendi vi carent: ex quo sequitur
contactum nihil eis ad agendum conferre. Tertiū est, Si ponatur diui-
nitus candor extra substantiam, & quantitatem poterit imaginem sui
ad oculū mittere: ergo ad agendū non requiritur contactus dimensio-
nū. Probatur assumptū, quia quemadmodū ut visio fiat, sufficit recipi
imaginem rei indivisibiliter in puncto pupillæ, ita ad eandē imaginē
transmittendam sat erit poni candorē indivisibiliter extra subiectum.
Quartū. Partes eiusdē corporis continuæ agūt mutuò, ut patet in cor-
de, quod artus sub vna, eadēq; substantiali forma coherentes, atque
adeo cū ipso, & invicē cōtinuatos calefacit, & tamen cōtactus nō est nisi
inter ea, quæ discreta sunt, siquidem ea se tangūt, quorū extrema sunt
simul; non autē quorū extrema sunt vnum: ergo. Quintum. Si duo
corpora diuina virtute in eodem loco & situ ponātur, & alioqui agen-
di

pp

Inter quæ re-
paratur con-
tactus.

De hoc dupli-
ci tactu. D.
Thom. 1. 2.
contra gent. c.
12.

2. 2. lib. 4.
Physic. 7.
1. & 2. 2. 45.

di, ac patiendi vi polleant, agēt in se mutuō. Quis enim dicat ignem non combustum Socratem, quem vndique permeat? præsertim cum sit communis Theologorum sententia damnatorum corpora debere esse penetratiuē cum igne, à quo torquenda sunt: at ea, quæ se penetrant, non tangunt se se, cum non per extrema, sed per se tota adæquatè existant simul; ergo vt vnum corpus agat in aliud, non requiritur mutuus contactus.

ARTICVLVS II.

SOLVTIO QVÆSTIONIS,
& argumentorū superioris articuli
explicatio.

Prima asser-
tio.

Secunda asser-
tio.

Cur corpus
Christi in Eu-
charistia non
agat in speci-
es, nec ab ijs
patiatur.

PRætermisso errore quorundam Arabum, qui omnē agendi vim corporibus ademerunt, & Democriticorum, qui actionē physicā per effluxum corporum insectilium effici arbitrati sunt, quos secundo physicæ Auscultationis libro cōfutuimus. Præsens dubium aliquot assertionibus diluemus. Prima sit. Ad mutuam actionem, & passionem corporum non requiritur agentis, & patientis contactus tanquam ratio agendi. Hæc liquet ex eo, quia cum quantitas, vt in primo superioris articuli argumēto sumebatur, nullius sit actiuitatis, nequaquam potest esse rebus physicis ratio agendi, seu id, à quo manet actio. Deinde quia contactus formaliter aut est negatio distantiae, aut relatio præsentiae, quorum neutrum actionis principium est. Secunda assertio. Prædictus contactus requiritur ad mutuā actionem & passionem corporum tanquam conditio necessaria. Hæc assertio intelligenda est de agente, quod per se primò, siue absque interuentu alterius medijs corporis, agit. Quo pacto elementum ignis vicinum aerem calefacit; non ita verò sol terram illustrat: quandoquidem inter elementum ignis, & aerem, nullum est corpus: sol autem per subiectas Sphæras, & media elementa, lumen ad terram fundit. Est verò necessarius eiusmodi contactus ob duplicem rationem: quarum altera est, quia vt libro septimo Physicorum loco citato ostendimus, nihil siue corporeum sit, siue expers corporis, potest agere per se primò in remotum; at corpora, quæ se non tangunt, remota sunt, cum necessario inter illa cadat aliud corpus. Altera ratio est, quia vt vnū corpus agat in aliud non sufficit ea non distare ab se; sed debent se inuicem accommodare per mutuam correspondentiam, hoc est, oportet ita esse affecta, vt pars vnius respondeat, & adæquetur parti alterius: quod fit interuentu contactus. Vnde Christi corpus in sacrosancta Eucharistia, quanuis speciebus intimè vnitū sit; nō tamen in eas agit, aut ab ijs patitur; quia nō est in hoc Sacramento prædicto more quātitatiuo, cū sit totū in qualibet parte specierū.

Nimi-

De his D. Th.
1 p. q. 23. art.
1. & lib. 3. cō.
uag. c. 69.

Post Arist.
hoc in lib. 4.
8.

Cap. 2. q. 1.
art. 1.

D. Th. 4. scilicet.
d. 10. q. 1. a.
4. & 3. p. q.
7. art. 7.

Nimirum quemadmodum corpus natura sua est extensum, & qualitates, à quibus actionem elicit, suo pte ingenio extensæ sunt, licet non propria, sed quantitatis extensione; ita ut corpus operetur, quantitate præditum sit, ac secundum eam patienti & patienti ipsi coniungatur necesse est: quia ut vnumquodque ad suum esse, ita & ad suam actionem passionemque se se habet.

Tertia assertio. Contactus, quem ad agendum corpora requirunt, non est tantummodò contactus propriè ac pressè sumptus, quo ea dicuntur se tangere, quorum extrema sunt simul. Hanc assertionem probant duo vltima argumenta proximi articuli. Itaque ad physicam actionem sat est corpora ita copulari, ut à se mutuo non distent, ita tamen ut, sicuti antea monuimus, more quantitativo uniantur; quo pacto unitæ sunt duæ partes eiusdem continui, itemque duo corpora si se penetrent: in his enim tanta portio vnius respondet tantæ portioni alterius, quod non convenit corpori Christi in divina Eucharistia in ordine ad species, quia non est ibi more quantitativo, sed more substantiæ ut explicat D. Thomas 3. p. quaest. 77. art. 3.

Tertia Assertio.

Argumenta verò superius adducta nullam habent difficultatem. Primum enim confirmat primam assertionem, nempe contactum nequaquam esse rationem agendi, haud tamen probat non esse conditionem ad agendum necessariam. Ad secundum respondet D. Thomas illud Augustini intelligendum esse de tota natura corporea simul accepta, quæ ideo dicitur agere, & non agere, quoniam non habet aliquam inferiorem naturam, in quam agere possit, sicuti natura increata habet totam creatam, & Angelica corpoream; sed enim vnum corpus est infra aliud, quatenus est in potentia ad id, quod habet aliud in actu: ut aqua infra ignem, quatenus ab eo calefieri potest.

explicat locum D. Aug.

Ad tertium negandum est candorem extra substantiam emissurum à se imaginem, requiritur enim extensio ad actiones physicas, etiam intentionales; cum in vtrisque, quoad hoc, æqua ratio sit. Nec verum est rei visæ speciem recipi indivisibiliter in pupilla; re enim vera dividuè & extensè recipitur, ut in libris de Anima ex professo ostendimus. Quartum & quintum argumentum probant non requiri ad actionem physicam contactum pressè ac propriè sumptum, quod in tertia conclusione asseruimus.

Capitis Septimi Explanatio.

Veterum sen-
tentiæ de actio-
ne, & perpes-
sione.

Ignis minor
à maiori ut
absumatur.

Sententiæ De-
mocriti.

Actio est in-
cōtraria.



Dinceps. a) Disputationem de actione, & passione aggreditur. Ac primum quæ ab alijs hac de re minus probè dicta sunt, more suo refellit. Quidam veterum Philosophorum cum explicare vellent quopactò affecta esse oporteat quæ vicissim agunt, & patiuntur, statuebant simile non à simili, sed dissimili pati. Alij contra nullo modo fieri posse aiebant, ut quidpiam à dissimili pateretur. Priorum ratio fuit, quia in ijs, quæ similia sunt, nulla ratio est, cur hoc potius in illo, quàm illud in hoc actionem intendat. Cum vero his Philosophis alij opponerent minorem ignem à maiori consumi existente inter duos ignes tanta naturæ cognatione & affectionum similitudine. Occurrebant propterea id accidere, quia magnum paruo contrarium est, sicque in ignis extinctione non simile à simili, sed à contratio pati. Ceterum germana huiusce rei causa explicata à nobis fuit ad calcem librorum de cælo in nostris problematis sect. 4. problemate primo, ubi ex Aristotelis doctrina in libro de longitudine vitæ cap. 1. diximus ideo minorem ignem interimi à maiori, quia maior pabulum illi abripit, & vorat, quo destitutus extabescit. Plerumque tamen non exingui re vera minorem, sed maiori copulati: ita ut verà corruptione subire videri possit, cum re ipsa non corrumpatur.

b Democritus verò) Sententiam priorī contrariam solus Democritus innexit docens simile non nisi à simili pati; quia neque dulcedo v. c. agit in candorem, neque candor in gravitatem, idque non nisi quia hæc nullam inter se cognationem, aut similitudinem habet. Quod si acciderit, ut à dissimilibus dissimilia pati videantur; id nequaquam, inquit, propterea fiet, quod dissimilia sint; sed potius quia inter se conveniunt; ut si calidam à frigido patiatur, quia ambo sub eodem communi genere continentur.

c Quia autem hoc pacto.) Superiores Philosophos ait subcontraria dicere, quia quodammodo vera, quodammodo falsa pronuntiant, & quæ se utcumque possint compati, sicut propositiones subcontrariæ. Ait autem propterea deceptos, quia non diligenter scrutati sunt vim eorum, quæ agunt, & patiuntur; ac cum totum ipsum considerare debuissent, utique de alia, atque alia duntaxat parte totius locuti sunt. Priores quippe, formas tantum agentium ex pendent, decernere agentia dissimilia esse oportere; quia dissimiles actiones à dissimilibus formis oriuntur. Alij solam agentis, & patientis materiam spectantes affirmarunt ea similia esse oportere; quia cum actio sit inter contraria, hæc autem circa idem subiectum versentur, utique necesse

C A P. VII.

Dinceps a. de actione, & passione dicendum est, cum de hisce sententias inter se se subcontrarias à maioribus nostris acceperimus. Plurimi enim vno ore hoc astruunt, à simili, inquam, simile nullum pati; quia neutrum altero potius actiuum sit, aut passivum, quippe cum eadem omnia similibus similiter insunt. At quæ dissimilia, differentiaque sunt, ut mutuò agant, patienturque aptissima esse asserunt. Nam cum minor ignis à maiori corrumpitur, ob contrarietatem illum id ipsum pati inquit: dicunt enim multum paucum esse contrarium. b. Democritus verò solus præ cæteris peculiari ter dixit. Nam agens & patiens idem ac simile esse asserit; non enim fieri posse arbitratur, ut differentia, atque diuersa à se se vicissim patientur. Sed & si quæ diuersa sunt, quippiam in se mutuò agant, hoc illis enenire, non quo diuersa sunt, sed quo idem quippiam habent. Quæ igitur dicuntur, talia sunt. c. Qui autem hoc pacto dicunt subcontraria dicere videntur. Contradictionis verò causa est hæc. Nam cum totum quippiam contemplari oporteat, de parte quadam loquantur utrique. d. Nam quod simile est & omni ex parte nullam prorsus habet differentiam, nihil à simili pati, rationi consentaneum est. Cur enim potius alterum altero erit passivum; item si fieri queat, ut quippiam patiatur à simili, illud quoque à se se pati poterit. Atqui his ad hunc modum se se habentibus, nihil aut incorruptibile, aut mutationis expertum fuerit; siquidem simile, quatenus simile existit, actiuum sit. Nam corpus omne se se interno, proprioque motu mouebit. Et quod prorsus diuersum, & nulla tenus idem est, similiter. Nam neque albedo à linea, neque linea ab albedine quicquam patietur, nisi forte per accidens; seu si lineam esse albam, aut nigram acciderit. Non enim ea, quæ

Text. 46.

Text. 47.

Text. 48.

Text. 49.

Te

Tex

necesse est ea, quæ mutuo agunt, & patiuntur, communē habere materiam, atque ita ratione illius similia esse inter se.

d Nam quod simile est.) Quod omni ex parte similia non possint ita se habere, ut vnum agat, alterum patiatur, ea ratio demonstrat, quia nulla maior est ratio, cur vnum potius, quam alterum patiatur. Pecterea si similitudo est causa actionis, quæ similia fuerint, in se promptius agent; ac cum nihil similius sit, quam idem sibi ipsi, idem in se ipsum maximè ager, seque ipsū dissoluet, & corrumpet. Quare nihil omnino erit nec in celesti, neque in sublunari mundo, quod non sit corruptioni obnoxium. Sed quod neque inter omnino dissimilia procedat actio,

Omni ex parte similia non posse agere in se mutuo.

Text. 50.

neque contraria sunt, neque ex contrariis constāt, se se extrudunt propelluntque à natura. e. At cum non quoduis agere, ac pati naturam sit; sed quæ aut contraria sunt, aut habent contrarietatem tam agens, quam patiens genere quidem simile, ac idē specie dissimile, atque contrarium esse, est necesse. Nam corpus à corpore, & sapor à sapore, & color à colore, & in summa, quod eiusdem est generis, ab eo, quod eiusdem idē generis est, pati aptum est. Cuius causa est, quod contraria in eodem genere sunt omnia. Contraria verò inter se se vicissim agunt, patiunturque. Quare & agens, & patiens partim eadem sint, partim diuersa, atque inter se se dissimilia, necesse est. Cum autem agens, & patiens genere quidem eadem, similiaque sint, specie autem dissimilia: contraria verò sint eiusmodi tum contraria, tum quæ inter ea media sunt, inter se mutuo actiua & passiva esse constat. Etenim omnino generatio, atque corruptio in hisce consistunt. Quamobrem & ignem calefacere, & frigidum frigefacere, & omnino actiuum, id quod patitur sibi simile reddere, iam rationi consentaneum existit: nam agens, & patiens contraria sunt, & generatio in contrariū tendit. Quare necesse est, ut patiens in id mutetur, quod agendi vim obtinet: hoc enim pacto in contrarium erit generatio. Itaque tametsi verbo, tenus, eadem non dicunt, utrosque tamen naturam ipsam attingere accidit. Dicemus enim interdum subiectum ipsum pati, ut hominem sanari & calefieri, ac frigesieri, & cetera ad hunc modum; interdum vero frigidum calefieri, & aegrum sanari, atque utraque vera sunt. Eodem modo & de agente dici solet: nam interdum hominem, interdum calidum, calefacere dicimus, partim enim materies ipsa patitur, partim contrarium. Igitur qui ad illam respexerunt, agens & patiens quippiam idem habere oportere putarunt: qui ad alterum, contra.

Text. 51.

f. Ceterum haud aliam esse rationem de ipso agere, ac pati, quam de ipso mouere, ac moueri existimanda est. Etenim

Text. 52.

Text. 53.

extitisse videatur: nimirum ut priores ad solam formam attenderint; posteriores ad solam materiam; quarum illa in ijs, quæ agunt & patiuntur, dissimilis: hæc utrique communis, eademque esse debeat.

f Ceterum haud aliam.) Posteaquam actiuorum, & passiuorum naturam exposuit, disquirunt nunc an omne agens agendo repatiatur. Ac primū docet tam agens, & patiens, quam mouens, & id, quod mouetur, bifariam dici: in utroque enim est primū, & vltimū. Primum mouens si sit absolute primum, est, in quo reside: primū principium mouens, quod verissimè mouere dicitur. Principium enim mouendi est prima omnium causarum, non aliunde, sed à se virtutem motricem obtinens. Vltimum autem mouens est id, quod mouet non nisi impullum ab alio & mouens vltimū.

Omne agens nititur assimilare sibi passum.

Conclusio Aristotelis.

Alterans vlti-
mum.

In genere
mouentium,
& alterantiū
deueniendū
esse ad vnum
primum.

Ad mutuam
actionem re-
quiri concu-
pientiam in
materia.

Ad quod cau-
se genus per-
tineant agēs
& patiens.

ultra quod non est aliud mouens, sed duntaxat id, quod mouetur ad recipiendam formam. Si-
militer quoque agens, id est, alterans duplex est, quoddam primum, ut medicus, qui prima sa-
nitatis causa existit: aliud vltimum, ut medicamentum, aut vini portio, quæ proximè afficit,
alteratque ad sanitatem. Inter hæc duo mouentia inter se, & inter hæc duo alterantia simili-
ter discrimen est, quod primum mouens, si sit absolute primum, est omnino expers motus, ut
patet: vltimum autem mouens ut baculus, qui proximè lapidem ciet, necessariò aliunde motio-
nem accipit. Quod pari modo de agentibus, hoc est alterantibus, asserendum est. Nam pri-
mum alterans, si sit simpliciter primum in genere alterantium, id est celum, non alteratur ab

alio: vltimum verò alte-
rans, ut cibus, alteratur à
stomacho. Ex dictis cõ-
stat quemadmodum in
serie mouentium deueni-
endum est ad vñ primum
mouens: ita & in ordine
alterantium deueniendū
esse ad vnum primum al-
terans: discrimen tamen
inueniri maximum. Nā
primum mouens, quod
est Deus, cum sit infinitæ
perfectiōis, & causa sim-
plicitè prima, nihil om-
nino aliunde accipere
potest: at primum alte-
rans, quod est celum, & si
non habeat corpus aliud
à quo alteretur, habet ta-
men intelligentiam, à qua
in orbem voluitur, & vl-
terius sui motus causam
vltimò in Deum resoluit.

g Quæcumque igitur
Generali assentione cõ-
cludit quid de actione, &
repassione pronuntiandū
sit, docens quæcumque a-
ctiua formam habent in
materia pati posse: dum
agunt, quæ verò non ha-
bent, pati non posse. De-
inde explicat quid in re
proposita sit habere ma-
teriam, quid pati posse.

Habere materiam inquit
esse, constare ex materia
eiusdem rationis, quæque
contrariorū sit partice-
ps. Si enim materiæ dif-
ferant specie, ut celestis, & sublunaris, non procedet actio mutua. Item et si materia sit eadem
secundū speciem, nisi vtrinq; dentur contraria, quæ se impetant, alteratio non erit. Docet quoq;
id censerī à Philosophis pati posse, quod præsentē, & commodè congruenterque applicato acti-
uo, potest ad actum deduci. Tum quæ superius de mouente & agente tradiderat, inculcat.

h Nam causa vnde) Ostendit ad quod genus causæ pertineant agens, & patiens, do-
cerque agens pertinere ad genus causæ efficientis. Nam efficiens est id, à quo est principium
motus: ita verò se habet agens. Nam quod non spectet ad causam finalem, ex eo demonstrat;
quia finis non propria, sed translatitia motione mouet; agens autem non ita, sed per veram, pro-
priamque actionem operatur. Deinde rursum quod neque finis sit, neque forma, ostendit; quia
agens

ipsum quoque mouens bifariam dicitur. Nam & id, in
quo motus principium inest, mouere videtur: quippe cum
principium prima causarum sit. & rursum quod vltimum
est, ad id quod mouetur, ad generationem. Simili modo de
ipso agente est dicendum. Nam & medicum, & vinum
sanare dicimus. Nihil igitur vetat in motu, quo minus pri-
mum mouens immobile sit: imò in nonnullis etiam necessa-
rium existit; at vltimum semper subeundo motum moueat,
neesse est. In actione autem ipsum quidem primum nihil
patitur, vltimum verò patitur. Quæ enim eandem materiā
non habent, ea citra passionem agunt, ceu medendi ars: hæc
enim sanitatem efficit, & nihil ab eo patitur, quod sanari
solet. At cibus dum agit, ipse quoque quippiam patitur: aut
enim calefit, aut frigesit, aut aliud quippiam patitur, & simul
agit. Est autem medendi ars, veluti principium, cibus verò
vltimum, ac tangens. g Quæcumque igitur actiua in materia
formam non habent, ea pati nequeant: quæcumque habent,
queunt. Nos enim similiter propè dixerim omnes, opposito-
rum vtriusvis eandem esse materiam, sicuti genus vnum di-
cimus. Atque quod calidum esse potest, id propius admoto
præsentē, calefactio, incalescat neesse est. Idcirco, sicuti
diximus, ex ijs, quæ agendi vim habent, quedam pati non
solent, quedam pati solent. Atque quomodo in motione res
se se habet, sic & in actione. Nam ut illic quod primò mo-
uet, motus expers est: ita & hic quod primò agit, pati ne-
quit. h Nā causa, ut vnde principium motus existit, actiua
est. Cuius autem gratia cætera fiunt, actiua non est. Qua
propter sanitas ipsa non est actiua, nisi per translationē.
Etenim cum ea aliquo quidem agente adest, patiens fit
quippiam. Sed cum habitus ipsi adsunt, nihil prætereā
fit, sed iam est: formæ autem, atque fines, habitus quidā
sunt. At materies ut materies, passiva est. Igitur ignis
in materia calorem habet. Quod si calor separabile quip-
piam

Text. 34.

Text. 55.

agens cum maximè est in actu actionem edit; forma autem, & finis cum iam adsunt, nihil præterea sit. Iam quod agens non sit materialis causa, adeò planum consuit Aristoteles, ut id probare nihil opus esset; constat enim causalitatem agentis sitam esse in actione, materiam verò

pam esset: is nimirum pateretur nihil. Sed fortasse fieri nequit, ut is separabilis sit. Quia si sint nonnulla eiusmodi, in eis profecto verum fuerit, quod dicimus. Quid igitur sit agere, ac pati, & quibus competat, & quæ de causâ, & quemadmodum hoc de pacto sit definitum.

omnis actionis experte esse, ideoque docet patiens, quæ patiens, ad materialem causam reduci. Siquidem propterea vñ quodque patitur, quia est in materia. Unde si daretur calor extra materiâ

Ideo vñ quodque patitur, quia materia constat.

positus, nullam omnino subiret passionem. Sed fortasse, inquit, repugnat existere qualitatem extra subiectum; cū id auctores idearum concesserint. Substantiæ verò, quæ a materiæ confectione abiunctæ sunt, cum patiendi careant principio, hanc quaquam repetantur. Notanda sunt hoc loco, quæ Aristoteles docuit de motione metaphorica causæ finalis. Quæ de re in Physicis copiosè disseruimus.

Lib. 2. cap. 7. q. 20. & 21.

Capitis octaviæ Explanatio.



Vonam pacto a) Summam huius capitis, quod magis prolixum, quam utile est, sic habeto. Refellit Aristoteles veterum quorundam placita circa modum agendi, & patiendi. Arbitrati sunt nonnulli quodlibet agens dū actionem, motum, insinuare se se in rem patientem per meatus siue poros repletos tenuioribus corpusculis, quæ agenti subintranti locum darent. Alij idem ferme aiebant, hoc à superioribus disidentes, quod existimarent eiusmodi meatus inanes esse. Hos potissimum coarguit hoc loco Aristoteles.

Priores, quia si eiusmodi pori repleti sunt, eadem relinquitur difficultas, ac si non essent. Posteriores, quia ubi primū meatus illos agens subierit, iam deinceps agere non valebit, quando-

Veterū dogmata de ratione agendi, & patiendi.

C A P. VIII.

Text. 56.

Quo a autem pacto id evenire queat, dicamus rursū. b Quibusdam igitur pati quodque videtur agente per quosdam meatus sese intrudente, atque nos hoc pacto & videre, & audire, cæterisque alijs sensibus sentire aiunt. Tum etiam per aerem & aqua, & ea, quæ perspecta atque translucida sunt, res ipsas videri; propterea quod meatus habeant invisibiles quidem ob parvitatem; sed tamen frequentes, & serie quadam ac ordine dispositos: & magis, quæ magis perspicua, dilucidaque sunt. Quidam igitur quemadmodum & Empedocles hoc pacto in nonnullis definiunt, non solam in agentibus, patientibusque, sed & ea misceri aiunt, quorum per se ac meatus commensurabiles inter sese sunt. Vna c autem ratione ac via maximè de omnibus definire Leucippus, & Democritus:

Text. 57.

habentia poros utrinque commensuratos, hoc est tales, ut utlibet per eos valeat permeare, quo pacto affecta sunt aqua, & vinum, tunc dari missionem: cum vero vñ alteri duntaxat commensuratum est, ut ignis comparatione ligni, cuius meatus penetrat, neque tamen à ligno penetratur, in tali eventu dari actionem, & passionem, non tamen missionem, siquidem videmus ignem ligna vire, non autem illis nasci.

c Vna autem ratione) Pertractat secundam opinionem, quæ fuit Democriti, & Leucippi. Hoc

quidem, ut autumant, se necesse illis, & mania conceptacula ad agendum requiruntur. Concludit tandem confugiendum ad contactum, quem ante explicuit: cūque possint corpora absque meatibus sese mutuo contingere, inane porus, ac fictitium esse, in ijs rationem, modumque agendi collocare.

b Quibusdam igitur Philosophorum opinionem de modo agendi, patiendique per meatus primū in genere proponit: deinde particulatim edisserit. Et ordinat autem à dogmate Empedoclis, qui aiebat cū inter se concurrunt duo corpora

Opinio Empedoclis.

Parmenidis
& Melissi
dogma:
Eius proba-
tio.

Hos vero ait convenientius ad naturam locutos fuisse, quam alios; qui ea dixerunt, quæ cum natura coherere non possunt; ut Parmenides, & Melissus, qui affirmarunt omnia unum esse, & immobile, ac continuum. Quod immobile esset, ita probabant, motus dari non potest, nisi sit vacuum; sed vacuum non est; ergo motus non est. Quod esset tantum unum ita ostendebant; multa esse non possunt, nisi sit aliquid ea legtegens, ac diuidens: sed nihil tale esse potest, nisi detur vacuum; hoc autem non datur; neque igitur esse multa inuicem discreta, proindeque omnia unum sunt. Quia vero posset quis recurrere dari multa corpora se tangentia, inter quæ nullum intercedit vacuum: solutionem refellebant aientes continuum, & se tangens nihil discre-

ret; proindeque adhuc ratum manere omnia esse unum, idque immobile, & continuum. Siquis ito diceret continuum esse diuisibile in partes partes, atque adeo posse dari multa, nec omnia unum esse. Id eis fictum videbatur; propterea quod non sit maior ratio, cur continuum in uno puncto, quàm in alio diuidatur, & cur una pars in uniuerso, interpositione vacui, maneat diuisa, quàm alia. Ita vero progressi hi philosophi contra seculum ex erentiam, motum negarunt, simulque naturam, quæ illius principium, & causa est, demoliti sunt.

Qui motum,
& naturam
falsalerunt.

Reprehendunt
Parmenidem,
& Melissum.

d Sed cum in rationibus Parmenidem, & Melissum conuenit, quod inanium rationum specie delecti, ea, quæ apparent, quasi quodam pluitquam insanie æstu abrepti, non videntur, quis enim & si mente capius sit, idem putet esse ignem, & glacem, candorem, & nigredinem? Cum neque insani de iis, quæ sensu usurpant, tale ferant iudiciu, quàm is interdum, quæ cum virtute & honestate conueniunt, & specie boni, etiã propter consuetudinẽ præ se ferunt, quibusdam præmentia nihil à contrariis differre videantur. Lege, si placet, quæ de hoc Parmenidis & Melissi dogmate scripsimus primo libro

Physicorum cap. 6. quæst. 1. art. 1. ubi illud à calumnia vindicauimus cum simpliciter ad textum sextum libri eiusdem, & Bessatione, secundo libro contra calumniatorem Platonem c. 3. Nec enim verisimile est homines philosophos adeo vecordes fuisse, ut reuera putarent omnia simpliciter unum esse, quàm id primo vel octauo aspectu indicarent. Quæ de re Nicolaus Cusa in libro de filiatione Dei, Eugubinus lib. 3. de perenni Philosophia, Mirandula lib. 6. de examine vanitatis.

c Leucippus vero? Leucippum multis à Parmenide dissentire, & ex parte conuenire ait. Dissentire, quia

critus: principium facientes, quod quidem secundum naturam est. Nonnullis enim ex veteribus id quod est, necessario esse unum, atque immobile visum est: vacuum enim ipsum non esse. Nihil autem moueri posse, si vacuum separatum in ratione rerum non sit. Nec rursus esse multa, si ipsum non sit id, quod ea distinguit. Ceterum putare uniuersum ipsum non esse continuum, sed ea, quibus constat, diuisim sese tangere, idem profectò esse, atque ipsum multa, & non unum esse, & vacuum dicere. Nam si omni ex parte diuisibile sit, nullum unum esse, quare nec multa, sed vacuum, uniuersum sint verò partim diuisibile sit, partim non diuisibile, hoc figmento cuidam esse persimile. Nā quatenus, quamque ob causam pars alia uniuersi hoc pacto sese haberet, plenaque esset, alia diuisa. Præterea sic esset necessarium motum non esse. Ob hæc igitur rationes nonnulli sensum prætereuntes, despicientesque quasi ratione sequi ducem oporteat, uniuersum ipsum, unum & immobile, & infinitum esse asserunt. Nam alioqui (inquiunt) finis ad vacuum finiret. Quidam igitur ad hunc motum, & ob causas hæc, de ipsa veritate dixerunt. d Sed cum in rationibus hæc videatur euenire, in ipsis verò rebus minimè hoc pacto sentire insanie persimile existit: nemo enim ex hisce, quos insaniam male habet, à mente consueque discedit, ut ignem & glacem, unum esse putet: sed solum quæ bona, honestaque sunt, & quæ per consuetudinem talia esse apparent, ea quibusdam ob insaniam nihil differre videntur. e Leucippus verò rationes habere arbitratus est, quæ sensui consentanea dicentes, nec generationem, nec corruptionem, nec motum, nec entium pluralitatem à medio tollant. Consentaneè autem hisce, quæ apparent, hæc quidẽ locutus. Illis verò, qui ipsum unum consiciunt, quia sine vacuo non sit motus, & vacuum esse non ens, & eius, quod est, nihil, non ens esse ait: quod enim propriè est, plenũ esse.

Sed

Text. 58.

Text. 59.

Text. 60.

quia rationes attulit, quæ non negarent ea, quæ sensui perspicua sunt; & neque ortum, & interitum rerum, neque motum, aut multitudinem sustulit. Discordat etiam, quia posuit corpuscula infinita, atque discreta inter se, & per inane volitantia, quorum collisione res generarentur, dissolutione interirent. Conuenit autem, quia asseruit sublato vacuo nullum fore motum, quem cum videret contra sensus experientiam negari non posse, vacuum in rerum naturam induxit.

f. Sed quemadmodum Empedocles & Leucippi, & Empedoclis dogmata inter se confert, in primis quoad ea, quibus consentiunt. Vterque enim ait passionem effici per poros, sicut alij quoque, ex antiquis Philosophis asseruerunt. Voluit etiã interiectu vacui res dissolui, & interire; quia vna pars hac

Confertur
Leucippi, &
Empedoclis
dogma.

Sed quod est eiusmodi, non vnum esse, sed numero infinita, & indiuisibilia ob molis paruitatem. Atque hæc in vacuo ferri: vacuum enim esse. Item cum coalescunt, cœuntque generationem: cum dissoluantur, corruptionem efficere. Atque agere, & pati, quatenus sese tangunt: nam eatenus non vnum esse. Et generare cum componuntur, complicanturque. Et ex eo, quod verè vnum est, non gigni multitudinem, nec ex hisce, quæ verè multa sunt, vnum; sed hoc esse impossibile. f. Sed quemadmodum Empedocles, & quidam alij aiunt, per meatus pati, sic omnem alterationem, passionemque hoc fieri modis cum per vacuum fiat dissolutio, & corruptio, similiter autem & accretio, intro subeantibus solidis. Ferè autem perinde dicat Empedocles, atque Leucippus ait, est necesse esse, inquam, solida quedam, cæterum indiuisibilia, nisi meatus omni ex parte continui: quod sanè fieri nequit. Nam solidum, nihil aliud præter poros, sed totum vacuum esset. Quæ igitur sese tangunt indiuisibilia esse, & quæ inter hæc media sunt vacua, quos ille poros, meatusque appellat, est necesse. Ad hunc modum Leucippus de actione & passione dicit. Modi igitur, quibus alia agunt, alia patiuntur, hi ferè dicuntur, g. & de hisce quidem, & quo pacto dicant, perspicuum est. Et ad positiones, quibus ipsi vtuntur, ferè consentaneè accidere videtur cæteris autem minus: verbi gratia, Empedocli qualiter generatio, corruptio, & alteratio fiant, nequaquam liquet. Nam his prima corpora indiuisibilia sunt, figura tantum inter se discrepantia, ex quibus primis entia componuntur, & in quæ vltima dissolui solent. Empedocli verò cætera, quidem, vt patet, vsque ad elementa ipsa, generationem habent, atque corruptionem. At horum ipsorum acervata, cōgesta, magnitudo quo pacto oriatur, ac intereat, neque perspicuum

altera illuc fertur. Itē accretionē fieri subingressu atomorū in meatus rei, quæ nutritur. Licet enim Empedocles corpuscula insectilia non expressè posuerit: id tamen ex ijs, quæ ab eo dicuntur, planè sequitur. Ponebat enim poros, quorum interitura actio procederet, dum se se in illos insinuarent minutissimæ particule, quæ ab agente in passam existerent. Itaque, vt D. Thomas & Auerroes annotarūt, id tantum discriminis inter vtramque opinionem est, quod Leucippus vacuum corporibus interebat; alij verò id negabāt; sed mentenustis corpusculis repletos esse arbitrabantur. Ideoq; subiicit Aristoteles modos agendi, & patiendi apud illos ita ferè, vt dixi, atq; adeo ferè eodē pacto sese habere.

g. Ex de hisce quidem, Subiicit discrepantiam inter Leucippum, & Empedoclem. Nam Leucippo ex sua opinione facilius erit eorum, quæ apparet, causam rationemque reddere. Empedocli autem minus facile. Nec enim apparet quonā modo apud illum constare queat generatio, corruptio, & alteratio in rebus physicis, præsertim omnibus. At

disidium inter
Leucippū,
& Empedo-
clem.

Democritus, & Leucippus reddere possunt causam generationis, & corruptionis non mistorum tantum sed quatuor etiam elementorum ex corporibus insectilibus: quia apud hos tam mistorum, quam simplicium corporum diuersitas oritur ex varietate atomorum, positi, ordine, forma, & figura inter se differentiū. Empedocles autē esto rationē asserat generationis, & corruptionis mistorum, quæ censuit generari ex elementis: quo tamen pacto elementa ipsa generationē subeant, cum non habeant elementa alia, ex quibus fiant declarare in opinione sua non potest.

h. Similiter & aliorum. Comparat inter se Leucippi, & Platonis opinionē: primum quoad ea, in quibus conueniunt: quia nimirum vterque ex sua assertione potest causam reddere eorum, quæ

Confertur
sententia Leoci-
pi, & Plato-
nis.

Disputat con-
tra Leucippū.

gignuntur, & intereunt, & uterque corpuscula individua posuit. Est tamē inter eos dissidiū, quia Leucippus aiebat illa sua indivisibilia esse corpora solida; Plato autē esse non quidē corpora, sed superficies. Secundō, quia figurę corporū insectilibus, quibus unū quodq; corpus terminator, & circumscribitur, sunt apud Leucippum infinita; apud Platonem verō finita. Tertio, quia cum uterq; asserat generationē, & interitū effici per collisionē, & separationem atomorū, iuxta placitū Leucippi duo erunt modi, quibus actio & passio peragantur, nempe contactus, & vacui interiectio; iuxta Platonē verō unus tantum, nimirum contactus. Nam vacuū ille non posuit. Ac de individis superficiebus ait se alibi dissensisse, ut in tertio de celo: quæ autem de individis corporibus fuisse disputari possent, hoc loco præterire, nec aliud se velle facere, quā incōmoda, quæ quod ad rē præsentē attinet, ex illis sequitur, sub aspectum ponere.

i Ut autē paululū) Primum argumentū cōtra Leucippum ita se habet. Ex illius dictis sequitur insectilia corpuscula, nec pati posse, nec agere, atq; ita nihil ē frigidū calidū, ē molli durum, aut ē conuerso posse fieri: hoc autem sensui repugnat: igitur sententia Leucippi absurda est. Cōsecutio probatur, quia, ut ille vult, nihil patitur nisi per vacuum: hoc autem non inuenitur in corpusculis insectilibus, quæ solida sunt, ut ipse fatetur. Non ergo eiusmodi corpuscula pati possunt, atque adeo neque agere, cum desit, per quod se ad agendum inueniunt.

k Atqui hoc absurdū est) Nunc oppositum eius, quod proxima ratione concluderat, ostendit, videlicet indivisibilia corpora necessariō in se mutuo agere: quo probatum manebit ex opinione, quam confutat, sequi pugnantia. Argumētatur ergo in hūc modū. Corpora indivisibilia, quæ sunt figu-

Si detur unū
contrariū, al-
terū quoq; da-
ri necesse est.

Insectatur
Platonem.

re circulares, sunt calida, ut aduersarij fatentur: oportet ergo aliud alterius figuræ esse frigidū, quia si unum contrarium in natura detur, alterum quoque dari necesse est: ut si existat calidum & frigidum, pari modo existet etiam grave & leue, durum, & molle: sed contraria agunt in se mutuo, ut calidum in frigidum, imo & calidum intensius in id, quod minus intensum est: non est ergo negandum inter corpora indivisibilia dari reciprocam actionem.

i Siquidem hoc ipsum) Reprehensionis aculeos in Platonem conuenit, quod ex illius dogmate idē absurdum sequatur, atque ex placito Democriti. Namque apud illos nō potest aliquid effici rariū, aut densius nisi interiectu vacui, quod cū dari negent, non erit in corporibus rarū

& den-

cum est, neque fieri potest, ut ipse dicat, nisi & ipsius ignis elementū esse dixerit. h Similiter & aliorum omnium, Text. 63.

ut Plato in Timæo scripsit. Tantū enim abest, ut eo, quo Leucippus modo dicat, quod hic solida, ille plana esse indivisibilia; & hic infinitis figuris, ille finitis, indivisibile quoque definiri asserit: quandoquidē indivisibilia utrique & figuris definita dicunt. Ex his itaque generationes, & segregationes fiunt. Nam Leucippo quidem duo modi esse possunt, & per vacuum & per tactum. Hac enim ratione divisibile quodque existit. Platoni verō duntaxat per tactū: nam vacuum non esse inquit. Et de planis quidem indivisibilibus in hisce, quæ prius dicta sunt, diximus: de solidis verō itidem indivisibilibus, quod præterea considerari potest, in præsentia omittatur. i Ut autem paululum digre-

Text. 64.

dientes dicamus, quodque eorum, quæ indivisibilia sunt, im-

patibile esse (non enim fieri potest, ut quidquam patiatur nisi per vacuum) nullamq; passionem efficere (nam vacuū neque durum, neque frigidum esse potest) necesse est.

Text. 65.

k Atqui hoc absurdum est, solum, inquam, rotundæ figuræ calorem tribuere: necesse enim est & contrarium frigus scilicet, alicui alij competere figuræ. Absurdum etiam est si hæc quidem, caliditas, inquam, & frigiditas insint, pondus autem, ac leuitas, & duritia, mollitudoq; non insint.

Text. 66.

Atqui Democritus indivisibilia quoque per excessionem grauius esse asserit: quare, ut patet, & caliditas. At fieri non potest, ut quæ talia sunt, mutuo à sese non patiantur; cū à calore admodum exuperante, id quod lente calidum est. At verō si durum, & molle. Molle autem dicatur, quia pati quippiam soleat; quod enim cedit, molle est. At verō & absurdum quoque fuerit, si nihil nisi figura solum insit. Item, si quid insit, sed unum solum, ut si hoc durum sit, illud calidum: neque enim eorum natura, una aliqua esse potest. Ra-

Text. 67.

Text. 68.

ri

& densum, & ex consequenti nec aliæ qualitates; quandoquidem hæc ex parte materie primæ sunt, quibus sublati, aliæ funditus ruerent: atque adeo omnis actio, passioque collectur. Ita D. Thomas hunc locum interpretatur.

m Ad hæc id quoque) Aliud proponit argumentum aduersus Democritum. Aiebat enim sua illa corpuscula ob exiguitatem insensibilia esse. Id ex eo oppugnat, quia magnū & parū eiusdē sunt generis, & utrūque naturā quantitatis sequitur. Quare si parū inest esse omnino insensibile, idē etiā & magnū cō, erit. Vt verò deceptionis Democriti causā prodāt, bifariā inquit Aristoteles semini insensibile. Vno modo pro eo, quod difficile diuidi potest; altero p eo, quod neutiquā potest di-

Indiuisibilia
bifariā sumi.

ri modo impossibile fuerit, & si plura vnā insint: nam cum sit indiuisibile, in eodem affectus habebit. Quare si patitur, quatenus frigesit, eatenus nimirum & aliud quippiam ager, aut etiam patietur, ad hunc autem modū, de cæteris quoque passionibus est dicendum. l Si quidem hoc ipsum eodem modo accidit, tam ijs, qui solida, quā qui plana esse indiuisibilia dicunt. Nam si vacuum in bisce, quæ indiuisibilia sunt, non insit, neque variora, neque

Text. 69.

Text. 70.

Text. 71.

Text. 72.

Text. 73.

Text. 74.

Text. 75.

densiora fieri possunt. m Ad hæc illud quoque præter rationem existit, parua inquam esse indiuisibilia, magna verò minime. Nunc enim haud sine ratione, quæ maiuscula sunt facilius, quā quæ parua, frangi solent: hæc enim, magna scilicet, facile dissoluuntur, quippe quæ in multa impingāt. Sed quæ prorsus indiuisibilia existunt, cur paruis potius, quā magnis competunt? n Insuper utrum illarum omnium solidorum vna sit natura, an inter se differant, perindē atque si mole alia ignea, alia terrea essent. Nam si vna sit omnium natura quidnam id est, quod ea dislinxit, separauitque? Aut cur cum sese tangunt, non in vnum coalescunt, haud secus quā aqua, cum aquam tangit? Nihil enim posterius à priori differt: sint verò diuersa, qualia nam hæc sunt? atque perspicuum est ea potius, quā figuras ipsas, poni oportere principia, causasque eorū, quæ eueniunt. o Præterea si natura differant, & agent, & patientur, cum mutuo sese tangent. p Præterea quidnam est id, quod mouet? Nam si aliud sit, affectioni erunt obnoxia. Sin verò quodque sese moueat, aut erit diuisibile, ita, vt altera parte moueat, altera moueatur, aut in eodē inerunt contraria, & materies non modo numero vna, sed & potentia, erit. q Qui igitur ob meatuum motionē passiones accidere inquit, si oppletis quoque meatibus id euenire dicāt, meatus superuacanei sunt. Nā si passio ad hunc fiat modū, vniuersū ipsū, etiā si foramina nō habeat, sed

Docet ergo nō esse alienū à ratione affirmare parua difficile posse diuidi, quia dissoluēis manū effugiant: facere vero illa omnis diuisionis expertia, absurdum esse; cū omnis quantitas diuidua sit, alioqui extensa nō esset. Itaque perperā Democritus ex difficultate diuidendi, impossibilitatem collegit.

n Insuper utrum illorū) Alio argumento indiuisibilia corpuscula è natura rei abigere conatur. Nā vel ea differunt essentia, & natura, vt aqua, & ignis, vel sunt eiusdem speciei, soloque numero distinguuntur. Si detur posterius, reddenda causa est, quæ illa eo pacto secuerit, vt sese non tangant, neque in vnum coeant, vt eiusdem aquæ, aut ignis particule: in quibus prior à priorina natura non differt. Quod si detur prius, & atomi diuersas naturas fortiantur, potius ex naturæ constitutione erunt principia, & cause rerum, quæ ex atomis fiunt, quā atomorum figuræ, quas Democritus principia fecit.

o Præterea si natura) Appendix est superioris argumenti. Si, inquit atomi natura inter se distinguuntur, utque in se mutuo agere, ac pati etiam

poterunt, cū sibi inuicem appropinquarint, quod tamen negat Democritus.

p Præterea quid nā est) Persequitur Democriti oppugnationē, cū, inquit, atomi aggregantur, vel à se vel ab alio, atque externa vi mouentur. Si ab alio, iam ex se patibiles sunt contra Democritum: si à se, oportet ergo dari in ijs partē vnā, quæ moueat, aliā, quæ moueatur, atque ita atomi diuidentur: nisi quis dicat in vna, eademque parte posse contraria inueniri, vt mouere, & moueri. Quod si quis respondeat contraria posse inesse vni subiecto, quod si idē res, sed potentia & ratione differat. Occurrit ex proposito argumento sequi contraria reperiri in subiecto, quod nō recte, sed ratione quoque idē omnino sit: quandoquidē atomi in sententia Democriti, cū indiuiduè omnino sunt,

Oppugnat
Democri-
tum.

Confutatio
responsionis

sint, non constant partibus diversis, quarum una agere, altera pati possit. Quare idem profus eadem ratione spectatum contraria sullinebit.

Actiōnem & passiōem nō fieri per ingressum atomorum.

q Qui igitur ob meatum? Ostendit non posse fieri actionem passionemve per ingressum atomorum intra poros, qui pleni sint. Nam sublatis poris, totoque corpore continuo existentem, adhuc actio & passio erunt. Sicut enim quod intra poros latet ab agere expellitur, ita partes rei continuae, praesertim si facile cedant, removeri poterunt. Similiter probat non effici, uti volebant aduersarij, visionem per traiectionem corpusculorum poros substantium. Enim vero si meatus pleni sint, eadem erit difficultas, ac si totum corpus solidum, & sine poris esset, cum re ipsa totum corpus plenum sit, idque siue pori magnam, siue exiguum vendicant quantitatem.

¶ In summa meatus? Concludit superuacaneos esse meatus ad agendum. Nam vel actio fit per solum contactum, vel non fit. Si fit, non igitur pori necessarii sunt. Si non fit, ergo quauis agens poros subintret, non ideo agit: quia ingredi non est agere, sed rem applicari, ut agit.

sed continuum sit, eodem pati modo potest. Insuper, qui fieri potest, ut transpiciatur, uti aiunt? Nam neque secundum tactus per perspicua transitio fieri potest: neque per meatus, si singuli pleni sint. Quid enim meatus habere, an non, refert? totum enim similiter erit plenum. At vero si & haec quidem vacua sint, sed corpora in se necessario habeant, idem rursum accidet. Quod si magnitudines tantilla sint, ut nullum corpus admittere queant, putare quod paruum est, vacuum esse, quod magnum, non vacuum, ne quantulumcumque quidem, aut dicere sese putare vacuum esse quippiam aliud, praeter corporis locum, ridiculum est. Quare, ut patet, vacuum omni corpori mole aequabile erit. ¶ In summa, meatus facere, superuacaneum. Nam si per tactum agat nihil: neque per meatus sese insinuando agat. Sin vero quippiam ex eo agat, quia tangit, etiamsi meatus nulli sint, eorumque inter se agere, ac pati nata sunt, alia agent, alia patientur. Perinde igitur meatus asserere, ut quidam existimant, aut falsum esse, aut certe vanum, ex hisce constat. Porro cum corpora omni ex parte diuisibilia sint, meatus facere ridiculum existit: nam quo diuisibilia sunt, hoc separari queunt.

Text. 76.

Capitis noni Explanatio.

Sententia Aristotelis de ratione agendi & patiendi.



Vonam autem modo a) Posteaquam improbanit quae minus vere de ratione agendi, & patiendi ab alijs prodita sunt: nunc tuam ea de re sententiam aperit; docetque id agere, quod, quatenus tale, a se est: id pati, quod, quatenus tale, est in potentia: v.g. id calefacere, quod est actu calidum, seu calefactiuum; id caleferi, quod habet potentiam, siue aptitudinem ad recipiendum calorem. Modum vero agendi esse

per contactum, siue immediatum, siue mediatum; ut progressu dicendum erit. Monet autem passionem non fieri ita, ut passum secundum alias partes, nempe solidas, nihil patiatur; secundum alias, nimirum porosas, actionem recipiat. Potest enim secundum se totum pati: quia & totum agens potest esse in actu ad agendum, ita & patiens poterit totum esse in potentia ad recipiendam agentis impressionem. Quod patet in igni, & aqua illi congruenter applicata: siquidem & totus ignis calidus est, & tota aqua aptitudinem habet, ut ab eo calefiat.

C A P. I X.



Vonam autem modo a ea, quae sunt, generent, agantque, ac patientur, sumpto initio saepe iam dicto, declaremus oportet. Si enim aliud potentia, aliud actu tale est, atque natum est non partim pati, partim non pati: sed vniuersim quatenus est tale, magis autem & minus, quatenus magis & minus tale est: sic profecto melius quispiam meatus inesse dicet, sicut in

Text. 77.

b Conti-

b Continuum igitur quodque) Docet quando una pars est continua alteri, non posse in se mutuo agere. Quod intellige non de qualibet continuitate quantitatis, sed de ea, quam committatur similitudo affectu, ita ut non solum utriusque partis extrema unum sint, sed et in eadem specie qualitate, eiusque gradu convenient. Licet enim Mathematico more continuetur si tamen altera calida sit, altera frigida; vel altera plus, altera minus caloris, aut frigoris in se habeat, poterit inter eas dari reciproca actio, ut videre est in partibus eiusdem hominis, quæ eam

Quo sensu dicat Aristoteles continua non posse in se mutuo agere.

in metallicis venæ quedam rei affectui obnoxie porrigi solent. b Continuum igitur quodque & unum existens, affectionis expers est. c Similiter & ea, quæ tametsi agere, & pati nata sunt: tamen neque sese tangunt, neque alia. Intelligi volo, ut ignis non modo cum tangit, sed etiam si procul sit, calfacit. Nam ignis aerem, aer corpus excalfacit:

cui ut egat, patiaturque est insitum. d At fieri posse, ut quicquam parte altera patiatur, altera non patiatur, qui idipsum initio definire, dicant oportet. Si enim magnitudo non omnino, omnique ex parte sit divisibilis, sed corpus, aut latitudo indivisibilis sit, non erit profecto quicquam omni ex parte patibile, sed ne continuum quidem. Quod si hoc falsum est, & omne corpus est divisibile, divisum ne sit, sed tangat, an divisibile nihil refert. Nam si per tactus segregari possit, perinde ut quidam affirmant, etiamsi nondum sit divisum: poterit tamen esse divisum: nullam enim emergit impossibile. e Omnino autem generationem ad hunc fieri modum, nempe discussis corporibus, cancellos egreditur rationis. Etenim sermo iste alterationem è medio tollit. At idem corpus, quod tanquam continuum, alias liquidum, alias concretum videmus, non divisione, aut compositione hoc passum, neque conversione, aut contactu, sicuti Democritus asserit. Nam neque transpositione, neque naturæ demutatione, ex liquido concretum eundem solet. Neque nunc dura, concretaque indivisibilia mole sunt; sed ex æquo quodvis, nunc liquidum, interdum vero durum, ac concretum existit. Præterea fieri non potest, ut accretio, decretiove sit: non enim quodvis fiet maius, si accretio adiectio sit, & non totum mutetur vel admisto aliquo, vel ipso per se mutato. Quod igitur generare, ac agere, & generari, ac pati inter se mutuo sit, & quonam pacto id fieri queat, & quonam quidam fieri dicant, non tamen fieri possit: hoc modo sit definitum.

id quidem esset: quandoquidem indivisibilia inter se coeuntia neque faciunt maius, neque continuum, aut extensum; quale esse oportet id, quod aliud corpus tangit, & ab eo passionem recipit. Verum cum res multo aliter se habeat, & horum philosophorum sententiæ à veritate deflexerint, non est cur negemus posse totum corpus ab alio pati. Quin verò nec si ad passionem diceretur necessaria partium divisio: id de divisione ad actum perducta intelligi deberet. fac enim est posse continuum in plura secari.

e Omnino autem) Probat eam sententiam, quæ asserit actionem, & passionem fieri dum corpuscula meatu subintrant, divisione recedenteque partium, neque a teratone, neque accretione tueri, immo eas è medio tollere. Videmus enim idem corpus servata continue, partibusque sibi mutuo coherentibus, nunc humectari, nunc ficari, nunc hac, nunc illa affici qualitate. Quod tamen in sententia Democriti esse non posset absque sectione partium, & mutatione

inter se continuentur, invicem agunt, & patiuntur.

c Similiter & ea) Inter ceteras conditiones ad agendum necessarias, una est, ut agens, & patiens sint in debita distantia. Nam cum agentia naturalia virtutem certis limitibus definitam sortiuntur, oportet ut id, quod ab ipsis pati debet, intra sphaeram suæ activitatis, quæ determinata est, contingant. Quare id, quod primo & immediate agit in aliud, immediatum illi erit, ipsumque tanget: quod vero agit interuentu alterius, ei, in quod proximè agit, immediate cohererebit, & huius interuentu id, quod alium est, tanget. Patet hoc in igni, qui lebetem attingit, ipsumque immediate calfacit, per illud vero aquam lebeti contiguam.

d At fieri posse) Ostendit non oportere, ut patiens secundum unam partem actionem admittat, secundum aliam non. Etenim si poneremus corpus, & magnitudinem non ubique divisibilem esse: sed constare ex insectilibus corpusculis, ut asserunt Democritus, vel ex indivisibilibus superficiibus, ut Plato docuit: tunc verum

Virtus agentium naturalium definitur certis terminis.

Indivisibiles superficies Platonis,

ratione penes eorum situm, contactumque. Præterea in accretione oportet quolibet partem rei, quæ augetur, incrementum sumere, ut superius dictum fuit. Id autem si atomorum additione præstandum erit, non accretio, sed vnius corporis ad alterum appositio dicetur. Neque enim vivens ipsum mutationem subibit converso in suam substantiam alimento, ut cum res accrescit, fieri solet: sed atomi duntaxat in se mutari poterunt, dum viventis latera subintrant, eique ut-
cunque admiscetur.

Q V Æ S T I O I.

P O S S I T N E I D E M

agere in se ipsum actione reflexa.

A R T I C V L V S I.

EXPLANATIO CONTROVERSIÆ.

quoad actionem reflexam luminis.



Actio alia di-
recta, alia re-
flexa.

Duertendum est actionum materialium, & alteran-
tium, de quibus duntaxat hoc loco differimus, duo
esse genera. Aliæ enim sunt directæ, aliæ reflexæ.
Actio directa est, qua in aliud rectè tenditur, ut cū
ignis aquam calefacit. Actio reflexa est, quæ non ita
se habet. Quod bifariam contingit; nimirum vel
quia qualitas, ne ulterius pergat, impeditur à corpo-

re obiecto, quod suapte natura penetrare non valet, atque ita reflecti-
tur, ut cū radij solis in opacum incidunt. Vel quia vna qualitas obli-
detur à sua contraria, ut frigiditas aquæ ab aeris calore, qui in causa est,
ut frigiditas in se quasi reflexa se ipsam aduersus hostem corroboret,
intendatque. Est autem inter has duas actiones reflexas discrimen.
Nam posterior est secundum qualitatem habentem contrarium, & quæ
alioqui suo opte ingenio potest introrsum permeare corpus, à quo obli-
detur, ut frigiditas aerem: prior verò non item.

Status questi-
onis.

In hac ergo disceptatione de utroque genere actionis reflexæ age-
mus: quanquam de priori non in toto suo ambitu, sed prout compre-
hendit solam luminis reflexionem, de qua maior est dubitatio. Pro
cuius explicatione sciendū quasdam esse qualitates, quæ cū in certa
corpora impingunt, reflectuntur, ut species visibiles à speculo ad ocu-
lum; imago soni, id est, echo, à loco concauo, aut flexuoso ad aures, nō
secus ac pila à pariete reperienda. Et in hunc modum reciprocatur lu-
men à corpore opaco, tanto magis, quanto illud magis opacum & ter-
sum est; vnde aer, si omnino purus sit, nihil luminis reuerberat, vitrum
non nihil; crystallus, & alij quidam lapides, aliquanto plus; omnium
maximè metalla expolita.

Deinde

Deinde aduertendum est in productione luminis posse nos loqui vel de agente principali, ut de sole, aut lucerna. Vel de agente minus principali, hoc est de lumine producto in medio, cuius interuentu agens principale in vltiores partes lumen diffundit. His positis sit prima conclusio. Corpus luminosum, siue minus, siue magis principale agens sit, potest agere in se ipsum intendendo sibi lucem per actionem reflexam. Hæc conclusio quatenus de agente minus principali loquitur, omnium fere auctorum consensu recipitur, patetque experientia. Nāq; ubi primum radius, qui posset longius procedere, in opacum incurrit; quali retrocedens in se redit, seque in proximo aere intendit. Neque enim ob aliā causam aer terræ proximus impensius à sole calefit, quam remotus; nisi quia radij in terram incidentes, reflexu geminantur, & intenduntur; atque ita plus calefaciunt: quandoquidem lux quanto intensior, tanto vberius ex se calorem fundit. Est autem prædictæ reflexionis ea causa, quia cum lumen insita naturæ propensione se se communicare nitatur, si id invento obstaculo præstare nequit, eam quasi instituti sui iacturam refarcit, in se redeundo; & quantum ab extensione impeditur, tantumdem in intensionem conferendo. Semper tamen radius reflexus remissior est directo sibi respondente; quia reflexus non maiorem habet intensionem, quam sortiretur si in longiorem tractum recta linea perrexisset. Quare cum agens semper fortius agat in propinquum, quam in remotum, oportet radium reflexum debiliorem esse. Nec is legem actionis uniformiter difformis minus seruat, quam directus, atque adeo in qualibet parte viciniore opaco, a quo reciprocatio incipit, intensior est; in remotiori debilior.

Iam eadem conclusio quatenus asserit agens principale posse intendere in se lucem per actionem reflexam; et si negetur a quibusdam, facile tamen probatur. Cur enim non possit? an quia agens principale nequit lucem ab eo, quod minus lucis habet accipere, ut lucerna ab aere, quem illuminat? At si ita esset, certe nec agens minus principale, ut vna pars aeris ab alia minus lucida posset per reflexionem plus luminis recipere. An quia reflexio nequit pertingere ad agens principale? Id verò aperte falsum est. Nam si reflexio lucis à pariete v. g. extendatur usque ad decem palmos, constitui potest lucerna intra illud spatium decem palmorum, ubi retro cōmeantes radij in ipsam impingāt. Negari igitur non potest in tali euentu augendum lumen in ipso etiam agente magis principali, nisi forte id obtineret lucē summē intensam, qua non posset esse maior per naturam, qualis est in solari corpore: tunc enim quantumlibet ad ipsum reflexio pertingeret, nequaquam aliunde lumen mutaretur.

Obijciat tamen aliquis. Ut patet tum experientia, tum ex propositione 55. libri secundi Perspectivæ: Radij solis reflexi à speculo cōcauo ignem generant, quem tamen radij directi generare non possint: ergo radius reflexus non est debilior directo; cuius oppositum supra asseruimus. Occurrendum licet radius simplex reflexus simplici directo sibi respondente imbecillior existat; multos tamen reflexos in

Prima conclusio.

Cur lumen ab opaco reflectitur.

De intensione radij.

Possit intendi lumen per reflexionem, etiam in agente principali.

Obiectio.

Solutio.

vnum

Iste Vireli-
catus lib. 5.
Perspect.
lib. 4.

unum coeuntes, ut in eo speculo accidit, posse esse fortiores directo, sicuti etiam dicitur propositione 17. libri secundi Perspectivæ.

Obiectio. Rursum opponat aliquis, Radius directus, & reflexus producuntur à luminoso in eodem instanti. Non est igitur cur reflexus dicatur directum intendere. Adde quod cum omnis actio sit à potentiori; si radius reflexus, ut dictum fuit, remissior est directo, non videtur quo

Solutio. pacto hic ab illo perfici, & intendi possit. Dicendum tamen licet uterq; radius eodem momento temporis producat, reflexum posterius natura produci; quia supponit traiectionem directi usque ad opacum, à quo incipit. Quin verò concedendum est tam directum, quam reflexum cum in eadem parte medijs recipiuntur (interdum enim lumen ad aliam partem com meat) in unum coalescere, sicuti duo gradus caloris, qui iam antea in aqua erant, & duo alij, qui nunc denuo advenere, unum calorem singularem componunt. Quod autem reflexus minorem habeat intensiorem, id nihil impedit, quominus directum intendat formaliter, id est, tanquam pars eiusdem formæ, quæ augeri dicitur: constat enim eo modo sex gradus intendi ab uno. Quin & minor lux recepta in extrema superficie corporis opaci, potest activè, per reflexionem tamen, magis intendere eam, quæ maiorem obtinet intensiorem, quàm ipsa. Nam cum actio dicitur non esse nisi à vincente, & qualitatem non intendi in passivo, nisi ab agente, quod eam in gradu perfectiori obtinet; non est id intelligendum nisi de eo, quod per se, & directo agit; non de illo, quod per accidens talem qualitatem refundit, quatenus illi impedimentum est, ne longius procedat.

Duo radij in unum coeuntes,

Quo pacto sit intelligendum omnem actionem esse à vincente.

ARTICULVS II.

ENODATIO CONTROVERSIÆ

quoad actionem reflexam, quæ per antiperistatim fit.

Agendum nunc de actione reflexa, quæ oritur ex obfessione, & compressione contrarij, vocaturque per antiperistatim, id est, per circumobstantiam. Quod ergo talis actio detur manifestum est tum alijs exemplis, quæ paulo post afferemus; tum quia experimur æstivo tempore, calore superiora omnia possidente, aquam fontanam, & putealem frigidiorē reddi. Cæterum quonam modo istiusmodi qualitatum productio fiat, dubium controversumque est. Marsilius hoc in lib. quæst. 18. Venetus lib. 1. Meteor. cap. 3. Forliviensis q. 1. in Aphor. 15. sect. 1. & alij aiunt effici per repercussionem specierum intentionalium à contrario circumstante. Exempli gratia refrigerari fontanam aquam in æstate, quia species frigoris emissæ ab aqua ad corpus calidum circumstans ab eo reuerberantur, regressæque ad aquam, ac nihil in ea impediementi inuenientes, vberiorē ei frigiditatem imprimunt.

Prima opinio de intentione qualitatum per antiperistatim.

minit, sicque aqua frigidior fit occasione obfidentis contrarij. Nam ^{1. ratio.} primum quod tales species à frigiditate, alijsque id genus qualitatibus exilant, inde constat; quia sensus tactus non nisi earum ministerio sensibiles qualitates percipit; cum sit facultas cognoscens, quæ rerum imaginibus ad cognoscendum eget. Deinde quod illæ à contratio im- ^{2.} peditæ retro commeent, ex eo ostenditur, quia non est, cur potius lumen in opacum incidens repercutiatur, quàm illæ. Item quia nisi ta- ^{3.} lis regressio daretur, nequaquam ea actio, qua qualitas propter vici- num contrarium corroboratur, reflexa appellanda esset. Postremo, ^{4.} quod species intentionales possint efficere eas qualitates, quarum imagines sunt, ex eo suadetur, quia nulla alia causa investigatoribus se offeret, cui iure ascribi queat productio talium qualitatum in euentu & circumstantijs, de quibus agimus. Quod si quis dicat non videri qua- litatem ab ea, quæ tantum esse notionale obtinet, produci posse; cum hoc esse longè illo imperfectius ac deterius sit; id ex eo refelli pote- rit; quia corpora damnatorum apud inferos non per receptionem ca- loris, & frigoris; sed per eorum species intentionales crucianda sunt, ut multi magni nominis, præcipueque auctoritatis Theologi arbitrantur. At si species realem illum cruciatum possunt inurere, quid mirum si calorem etiam, aut frigus apud nos generare queant?

Quod speci-
es non cau-
sa qualita-
tem realem
D. Th. 1. p. q.
67a 3. ibidē
Cant. Rich.
in 2. d. 13 q. 1.
citra 2. p. 10.
M. Bon. q. 2.

Nihilominus sit secunda conclusio huius controuersie. Actio per ^{Secunda con-} antiperistasis non fit ministerio specierum intentionalium. Proba- ^{clusio:} tur, quoniam hæ species non fuerunt à natura institutæ, nisi ut sint principia cognoscendi. Deinde, quia si species repercussæ haberent vim producendi qualitates illas reales, eandem facultatem obtinerent species directæ, cum fortiores & efficaciores sint. Tertiò, quia ut spe- cies primarum qualitatum tactilium non repræsentant nisi qualitates, quæ præsentibus sunt (nec enim absentes qualitates tactu sentimus) ita vnà duntaxat cum ipsis qualitatibus realibus producuntur, nec sine illis diuagantur. Quare non egredientur species intentionales frigo- ris ad aerem calidum, nisi vnà cum frigore, cuius similitudines sunt. Quartò quia species frigoris neque speciebus caloris, neque ipsi ca- lori aduersantur: atque adeo non est, cur in calidum corpus incurren- ^{Imagines nō} tes ob contrarietatem ab eo resiliant. Neque obstat, quod imago vo- ^{habent con-} cis, species visiles, & lumen, quæ contrarium non habent, repercuti- ^{trarium.} untur. Id enim propterea accidit, quia hæc naturæ suæ conditione non quælibet, sed certi generis corpora queunt peruadere, ut superius diximus. Non enim sonus, aut eius imago terram penetrant, similiter species visiles non omne corpus, sed diaphanum subeunt, & lux nullū opacum intrat. Quapropter necesse est quoties isthæc offendunt ea corpora, in quæ insinuare se non valent, confestim resilire. At quatuor primis qualitatibus, earumque speciebus intentionalibus omnia cor- pora sublunaria peruiasunt, proindeq; diuersa in his ratio inuenitur.

Igitur ad primū, & secundū argumētū cōtrarię partis cōcedēdū est dari species itētionales primarū qualitatū, sed negādū eas reflecti; & ad primā ^{Solutio pri-} ^{mi, & 2. argu-} ^{mentū.}

Rr

ratio-

Solut 3.

rationem, quæ oppositum suadebat, reddenda est ratio diuersitatis ex
ijs, quæ proximè dicta sunt. Ad tertium respondendum actionem per
antiperistasis non dici propriè reflexam; sed eateus eam appellatio-
nem sortiri, quatenus emanatio illa frigoris in aqua obfusa à calido
non impenditur circa aliud corpus, sed in ipsammet aquam conuertit-
tur, qui est velut modus quidam reflexionis.

De imaginā
lionisvi.

Quod spectat ad eam partem argumenti, quæ ostendere nitebatur
species intentionales posse reales qualitates gignere, aduertendum
primò probabile quidem esse, vt iam alibi hoc in libro censuimus, ani-
mam per suam apprehensionem interdum in proprium corpus, immo
& in materiam foetus imprimere qualitates, quas apprehendit; licet
enim esse intentionale, cæteris paribus, inferioris notæ sit, quàm reale;
id tamen non impediet, quominus hoc per illud tanquam per instru-
mentum gigni possit; non enim oportet causam instrumentalem aut
nobiliorē, aut nobilitate æqualem esse suo effectui. Verum licet hoc
vehementi animæ apprehensioni nonnunquam tribuatur, non est, cui
ad species impressas, quæ rebus sensu, & vita carentibus inhaerent, ex-
tendatur; præsertim cum animæ tam hominum, quàm belluarum multò
excellentiorem naturam sortiantur, quàm formæ rerum non viuentium;
proindeque nihil mirum sit, si vt in alijs effectuum generibus, ita & in
hoc, aliquid formæ viuentium præstent, quod à formis non viuentiū
effici non possit.

Dubium de
modo, quo
ignis damna-
torum cor-
pora vitæ.

Deinde obseruandum controuersiam non parua esse inter docto-
res, num corpora damnatorum actione reali, an intentionali duntaxat
torquenda sint. Quod sola intentionali affirmat D. Thomas in 4. dist.
44. quæstione tertia, articulo primo, quæstiuicula secunda, & in ad-
ditionibus ad tertiam partem. quæst. 86. articulo tertio, & quæst. 97.
articulo primo, & quodlib. 8. art. 18. Ferrariensis quarto contra gen-
tes cap. 89. Capreolus in 4. dist. 44. quæstione secunda, articulo ter-
tio Scotus dist. 50. quæstione vnica, articulo tertio, conclusione tertia,
Hispalensis dist. 44. quæst. quarta. His illud potissimum fauet argu-
mentum, quia per vicissitudinem realis caloris, & frigoris oporteret
damnatorum corporibus pœnam minui; siquidem nunc plus, nunc
minus frigoris, aut caloris in se haberent: quod tamen non accidet si
torqueantur per momentaneam receptionem specierum.

Probabilior
sententia.

Contraria tamen sententia, quæ statuit corpora damnatorum non
per solas species intentionales, sed per realem caloris productionem
crucianda esse, probabilior est. Hanc tuetur D. Bonauentura in 4.
dist. 44. articulo tertio, quæstione prima, Scotus quæstione tertia,
Maior quæstione secunda, Argentinas quæstione vnica, Richardus quæ-
stione sexta, & septima, articulo secundo circa 2. princ. Durandus
quæstione decima, Carthusianus ibidem, qui contrariam partem seue-
riori, quàm par erat, censura improbens, ineptam eam vocat. Habent
autē hi auctores pro se eā rationem, vt nunc cæteras omittamus, quod
ex sacra pagina, & patrum dictis constat corpora dānatorum ignis mi-
nisterio

D. Thom.
episc. 3. cap.
177. tract. 1.
& opusc. 10.
c. 26. Paluo-
rus in 4.
q. 4. q. 1.
vtrāque par-
te det. aud.

nisterio vrenda esse, & gravissimis doloribus crucianda. Quare cum proprius, & naturalis modus vrendi, & torquendi corpora, sit per calorem, & realē actionē dissolventem corporis tēperamentū & lēdētem sensiterium tactus: non est cur sine causa ad solam intentionalem actionem recurratur. Nam quod aiunt ignem non posse momento in excellenti gradu calorem inducere, fatendum id quidem est, nisi diuina virtute eleuetur, sicuti etiam eleuatur ad torquendos dæmones: cum tamen nihil corporeum suapte natura in rem expertem materiæ possit agere.

Ite Fgid.
quodl. 2. q. 9.
& 10. Hor.
Gad. quodl.
8. q. 34.

Eleuatur di-
uina virtute
ignis ad tor-
quendos Dæ-
mones.

Ex his perspicua relinquitur solutio rationis, quæ probare cōtende-
bat posse species intentionales producere qualitātē realē exēplo cru-
ciatus dñatorum. Negamus enim eorum corpora eo modo torqueri.
Quod si ita reuera torquentur, id non ad naturalē facultatē specierū,
sed ad diuinā virtutē, qua supra suā facultatem excitātur, referri
debet.

Quod deniq; obijciebatur, non occurrere aliam rationē, qua quali-
tates per antiperistasis intendi possint, quā per regressum specierū; id
falsum esse mox patebit. Vt vero tertiā conclusionem statuamus, præ-
notandum est qualitates, quæ per antiperistasis in subiecto producū-
tur; siue maiorem intensiōem in eo comparant; aut esse ei naturales,
vt frigus aquæ; aut eius naturæ repugnantes, vt calorem eidem aquæ.
Deinde repetendum memoria est id, quod libro septimo Physicorum
capite primo quæst. 1. art. 3. & lib. 8. cap. 4. quæst. 1. art. 2. docuimus,
videlicet cum aqua remotis impedimentis nativā frigiditatem recu-
perat, eam actionem, qualis qualis est, proximē quidem, & tanquam
à causa minis præcipua, oriri à forma aquæ; mediātē, & tanquam ab
agente principali effici à generante. Quod similiter de actionibus,
quibus cætera corpora ad statum naturæ suæ debitum reuertuntur,
pronuntiandum est, vt cum exhalationi frigiditas eius formæ conue-
niens redditur; & cum ignis tendit ad Lunæ concavum, & terra in cē-
trum mundi.

Solutio. 4.

Aquæ ad na-
tivā frigus
reueratio.

His positis sit tertia conclusio. Actio, qua corpus per antiperista-
sim mouetur ad qualitatem sibi naturalem, proximē est à forma sub-
stantiali ipsius corporis, remotē à generante. Hæc conclusio ea ratio-
ne ostenditur, quia eiusmodi actio non est à speciebus intentionali-
bus, vt probatum fuit, nec à contrario cum vnum contrarium non
sit per se causa efficiens alterius, sed contrariorum contrariæ causæ sint,
vt testatur Aristoteles libro secundo huius operis capite decimo text.
56. & libro quarto Meteor. capite septimo. Nec est à materia, aut
quantitate, aut qualitate aliqua subiecto inhærente, vt loco citato
ostensum est: erit ergo à forma, & à generante modo ante explica-
to. Itaque duplici euentu solet vnumquodque subiectum sese reuoca-
re ad nativā qualitatem, eamque magis intendere; nimirum cum li-
beratur à contrario, cuius vi eam qualitatem amiserat: item cum
obsidetur à contrario vehementi (dummodò id non tam vehemens sit,
vt ab eo omnino opprimatur, sicuti aquæ accidit, cum igni exposita

3. conclusio.

Rr 2

illius

Instita cuique
propensio ad
tuendum se.

illius actiuitati succumbit) Nam cum vnumquodque ingenitā habeat propensionem ad se conseruandum; si à contrario oblideatur, con-
suevit forma quodam naturæ instinctu ex se fundere qualitatem con-
trariam qualitati vicini hostis, à quo impetitur, vt his armis se illi op-
ponat, eiusque potentia resistat, & se ipsum ab interitu vendicet. Ac
de qualitatibus subiecto natiuis, eiusque formæ consentaneis, cum per
antiperistasis intenduntur, ita videtur sentiendum.

ARTICVLVS III.

EXPLICATIO EIVSDEM.

DE ijs autem, quæ subiecto peregrinæ, & repugnantes sunt, ma-
ior est dubitatio. Ac primum quod illæ etiam, circunstante
aduersario, magis intenduntur experientia constat: quādoqui-
dem forma substantialis exhalationum est eiusdem speciei cum forma
substantiali terræ, è qua euocantur, vt in Meteoris docuimus, pro-
indeque natura sua frigiditatem postulat; & tamen exhalationes, cum
in medium aeris tractum venere, illius regionis frigore circumseptæ
nonnunquam, vt Aristoteles lib. 1. Meteor. cap. 4. inquit, adeò inca-
lescent, vt ignem concipiant, quod similiter accidit alijs, quæ in infima
regione accenduntur. Præterea constat aerem æstiuo tempore ædibus
conclusum ultra gradum sibi debitum à calido ambiente refrigerari; &
aquas subterraneas per hyemem ære frigido obsessas tepescere, ac va-
porem calidum exhalare. Cæterum quæ nam sit causa intensionis isti-
usmodi qualitatum, obscura quæstio est. Nonnulli, quorum senten-
tiam amplectitur Galenus lib. 3. de simplicibus medicamentis cap. 3.
affirmant puteorum, & fontium aquam (quo maximè exemplo anti-
peristasis, de qua nunc sermo est, comprobari solet) nō magis hyeme,
quàm æstate calidam esse; sed perpetuò frigidam; etsi tactus æstima-
tione nunc calida, nunc frigida videatur; quia cum sensiterium calet,
frigida; cum friget, calida apparet: non secus atque in balneo accidit,
vbi si quis aquam modicè tepidam pelui illatam contigerit, eam non
tepidam, sed frigidam iudicat. Quare nihil mirum si putealis, & fon-
tana aqua tactui per hyemem frigiditate affecto calida videatur. Hæc
opinio à veritate aberrat; licet enim illa tactus deceptio interdum con-
tingat, non tamen in re subiecta locum habet. Cum altera quoque ra-
tio sit, vt cæteras prætereamus, quæ illum putealis, & fontanæ aquæ
in hyeme calorem testetur, nimirum quia videmus puteos, & fontes
hyeme fumare, calidumque vaporem edere, quod perspicuum est ma-
gis intensi caloris indicium.

Tractatu 1.
cap. 1.

Sententia
Galenii.

Improbatur.

Secunda opi-
nio aliorum.

Hac igitur reiecta opinione, qui fatentur qualitates in alieno subie-
cto reuera intendi, in diuersas partes abiere. Quidam volunt eas intēdi
ab

lib. 2. cap. 7.
q. 18. art. 4.

ab intrinseco ex occasione circūstantis contrarij, id est, cū aqua obli-
detur à frigido, gradum vnum caloris v. c. quem habebat, alios tres,
quatuorue fundere, non per se, aut propria facultate; sed quatenus gra-
dus ille est virtus alterius agentis, cui per se, & ex nativa conditione
calor debetur. Sicuti, vt in Physicis diximus, actio, qua ignitum ferrū
urit, non formæ ipsius ferri; sed ignis, cuius virtus calor ille est, ascribi
debet. Nec mirum quod tale agens illi gradui caloris eo modo suppeti-
as ferat; quandoquidem ex innata inclinatione ad se se tuendum, suæ
qualitatis defensionem eo artificio procurat. Alij affirmant eas qualita-
tes nequaquam intendi eo modo, sed ab alia causa extrinsecus occur-
rente, quorum sententia, re diligenter considerata, omnino amplecten-
da videtur.

Tertia opi-
nio.

Sit igitur quarta conclusio. Qualitates in alieno subiecto non in-
tenduntur ab intrinseco per antiperistalam, vt paulo ante dicebatur,
sed ab alia causa aduentitia, quæ tunc occurrit. Prior pars huius con-
clusionis ostenditur, primum quia si calor in aqua oblecta à frigido
ita intenderetur, nō posset aqua summe frigida in subterraneo loco posita
per antiperistalam calefieri. Si enim eiusmodi calor nō nisi à gradu iā in
aqua existente, proxime oritur, cū aqua summū habēs frigus nihil in se ca-
loris ferat, nō erit, à quo intensior calor oriri possit. Secūdo, quia forma
aquæ adiuta tū sex gradibus frigoris v. c. quos possidet, tū frigido cir-
cūstante maiores obtinet vires ad illum intensioris caloris fluxum
impediendum, seque conservandum, quam ad se corroborandum, &
tuendum habeant duo gradus caloris, quos ignis in aquam impresserat.
Quare nequibit istiusmodi circūstantijs ille aquæ calor seipsū intēdere,
vt pote à valentiori aduersario impeditus. Tertiō, quia licet actio, qua
aqua ab igni præcalecta manum calefacit, & qua ferrum candens urit,
attribuatur igni; tamen nec calor aquæ tunc se ipsum intendit, neque
ferrum in se agit: ergo ratio illa ducta ab exemplo aquæ calidæ, & fer-
ri candentis non est ad rem. Quod si dicant calorem illum in aqua à co-
trario oblecta augeri eo modo, quo frigus in aqua, dum se ad natium
statum reuocat: facile conuincitur hæc responsio. Nam tale incremē-
tum non est ab ipso frigore, sed immediate ab aqua, à qua frigus manat.
Quare non poterit calor intēdi eo pacto in aqua, cū non sit ibi forma
ignis, à qua fluat: alioqui posset forma per se immediate operari, vbi
non est.

4. Conclusio

Prima ratio
p. priori par-
te conclusio-
nis.

Secunda ra-
tio.

Tertia ratio.

Confutatio
solutionis.

Posterior pars nostræ conclusionis ea ratione suadet: quia cum
intensio prædictarum qualitatum non sit à principio illo intrinseco,
vt probatum est: nec ab alio, quod iam in subiecto præexistat; siquidē
illud neque apparet, neque ab aduersæ partis auctoribus assignatur: ne-
cessario erit ab aliqua aduentitia causa, quæ tunc occurrat, maioreque
illam intensiorem efficiat. Hæc vero causa non vna, eademque sem-
per est; sed alia, atque alia pro re nata, vt ijs, quæ mox dicemus, conspi-
cum fiet. Imprimis enim cū exhalatio frigido aere compressa accenda-
tur, ratio est, quia dum ab aere coercetur, ei que resistit; istiusmodi cū-
flictu, & collisione, quæ motus localis est, ultra modum incalcescit, &
flammam

Probatio con-
clusionis quæ
ad postero-
rem partem.

De accensio-
ne exhalatio-
nis circūstā-
te frigido.

Cur aque pu-
teorum, & fo-
ntium per hye-
mem incales-
cant.

flammam concipit. His adde alias istius accensionis causas, de quibus ex professo egimus in Meteoris tract. 2. Item aer calidioribus tempo-ribus intra secretiores domos, & specus friget, partim quia in ijs terreni halitus, quibus scatet, natura frigidi, extra solis calorem positi, ultro se in nativum frigus vendicant, ipsumque refrigerant: partim quia cor-pora terrea, quibus continetur, ob caloris antiperistalim frigiditatem suam roborant, eaque inclusum aerem afficiunt. Qui tamen ibidem hyemali tempore calidior est ob antiperistalim externi aeris frigidi, modo superius explicato. Item propterea aquae puteales, & fontanæ per hyemem calefiunt; quia terra dum frigore addensatur, & coit, ex-halationes, quas intra se æstate collegerat, in caua & apertiora loca traiecit, illæque in subterraneam aquam incidentes, ipsam calore, quo præditæ sunt, imbuunt. Et hæc quidem ratio consentanea est doctri-næ Aristotelis primo libro Meteor. ubi ait hyemali tempore loca sub-terranea esse calidiora, quia frigus calorem illuc adigit, impellitque. Nam cum hic impulsus non fiat migrante calore ab una parte subiecti ad aliam, consequens est ut fiat deferentibus illum aliquibus corpus-culis, quasi vehiculis; hæc verò non alia esse possunt, quàm exhalationes terræ sinu abditæ, quas terræ partes extimæ superficiei vicinæ, dum frigore stringuntur in abditiora adigunt. His etiam concinit illud poe-tæ Lucretij lib. 6.

Lucretius:

Frigore cum premitur porro omnis terra, coitque,
Et quasi concrescit, fit scilicet ut coeundo
Exprimat in puteos siquem gerit ipsa calorem.

Obiectio.

Ex superioribus non erit difficile inuenire quæ sint in cæteris euentis causæ intensionis qualitatium ob antiperistalim, cum qualitas in alie-no subiecto intenditur. Obijciat tamen aliquis, Media aeris regio est frigida per antiperistalim, ut est communis philosophantium vox, & tamen nulla est causa externa, quæ illi frigus intendat præter circun-stantiam aduersarij; ergo qualitas in alieno subiecto intenditur eo mo-do, quo contraria opinio asserebat. Corroboraturque argumentum, quia si lux cum in opacum incidit, auget se ipsam, cõpensando in pro-prio subiecto, quod in alieno ob impedimentum efficere non potuit; cur etiam calor in subiecto non suo, cum à contrario obsidetur, non cessabit ab actione, & effusione in externam materiam, seque ipsum corroborabit aduersus vicinum hostem? Certè eius rei conspicuum exemplum videtur calx, quæ iniecta aqua ultra propriam naturam ita incalescit, ut ferueat, ignemque concipiat.

Quando lux
impeditur ab
extensione cõ-
ferte ad in-
tensionem.

Dilutio ob-
iecti.

Huic obiectioni occurrendum mediam aeris regionem frigere ob antiperistalim, non quod ipsi immediatè augeat frigus ob circunsta-ntiam calidi aeris; sed quia exhalationes, & vapores natura frigidi, post-quam eò peruenere, vicini aeris calore per antiperistalim refrigeran-tur, totique illi plagæ frigiditatem impertiunt. Ac enim verò proba-bile est, cum aeris tractum prima mundi creatione ab auctore naturæ vberiori

De alijs cau-
sis istius fri-
goris egimus
in Meteor.
tract. 1. c. 2.

In nostri
Metonis ut
dicitur.

vberiori frigore, quàm eius natura postulabat, fuisse conspersum propter maiorem gignendorum imbrum commoditatem, ut alibi monuimus. Quo fit ut ei non à sola antiperistasi, interuentu exhalationum & vaporum, frigiditas obtineat.

Quod ad argumenti confirmationem attinet, negari non potest rationem, quæ in ea affertur, admodum probabilem reddere sententiã aduersariorum, quæ nobis etiam alibi placuit, si tamen eam ita intelligant, ut dicant qualitatem subiecto contrariam intendi in eo per antiperistasi, non quasi maior illa intensio re vera manet à forma, id enim fieri non posse demonstrauimus; sed quia quod in hostem impendere deberet, id quatenus est virtus talis formæ, et si absenti, in se recipiendo sibi ipsi impendit, ut in argumento dicebatur. Occurrendum tamen diuersam esse rationem in luce, & in qualitatibus, de quibus in præsentia agimus. Nam præter ea, quæ circa secundam conclusionem secundi articuli diximus, cum v. g. calor in aqua existens obsidetur à frigore maiorem vim habet formæ aquæ, & eius frigus, vnà cum frigore circumfusi corporis ad intendendum frigus ipsius aquæ, & impediendam intensiorem caloris, quã habeat frigus ad se corroborandum, uti supra etiam disseruimus; quare non potest calor in tali, aliove simili euentu à se intendi. At in luce diuersa omnino ratio est; cum neque in subiecto, cui inest, neque in circumiacente corpore habeat qualitatem contrariam, quæ impedimento esse queat, ne inuento opaco in seipsa redeundo vltiorem progressum compenset.

Cur non intendatur qualitas in alieno subiecto à se ipsa.

calor

Porro exemplum recentis calcis, quod attulimus, postulat in primis explicemus quid causæ sit, cur calx perfusa aqua ignescat. Ea de re ita scripsit D. Augustinus lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 4. calx occultissimè ab igne ignem concipit, eumque iam gleba tangentibus frigida tam latenter seruat, ut nulli nostro sensui prorsus appareat; sed cōpertus experimento, etiam dum non apparet, sciatur inesse sopitus. Propter quod eam calcem viuam loquimur, velut ipse ignis, latens anima sit visibilis corporis. Iam verò quã mirum sit, quod cum extinguitur, tunc accenditur, & aqua frigida infusa tunc effervescent; at si non adhibeas aquam, sed oleum, quod magis fomentum est ignis, nulla eius infusione feruescit? Hæc D. Augustinus; Ex cuius sententia habemus in calce viva contineri ignem actum. Quod etiam affirmat Fracastorius in libro de vini temperatura. Verum is ignis consopitus est, atque iniecta aqua eius particulæ primum hinc, inde interceptæ consilipantur: tum ob antiperistasi frigidi humoris quasi reuiuiscunt, & se produnt. Vnde patet non intendi hic calorem in alieno subiecto propter contrarium circumsistans, quod petebat argumentum, sed in suo libique proprio exuscitari.

Cur iniecta aqua calx ignescat.
D. August.

In calce ignis actus.

ARTICVLVS IIII.

ADDVNTVR QVÆDAM

ad propositæ difficultatis explicationē
concludendam.

AD absolutionem huius controuersię quædam animaduerten-
da sunt. Primum est, actionem, qua in alieno subiecto qualita-
tes proximè intenduntur, non esse reflexam, sed directam, vt
erit consideranti perspicuum. Nam cum v. g. corpora terrea aerem,
quem intus cohibent, vltra naturæ suæ gradum refrigerant, ea refrige-
randi actio directè est à corporibus terreis absque vilo modo reuerbe-
rationis, etiam minus propriè dictæ; licet corpora ipsa terrea per refle-
xam actionem prius refrigerentur. Ideoque addidimus particulam,
proximè; nam illa ipsa aeris refrigeratio remotè oritur ab ea, qua præ-
dicta corpora naturam frigiditatem in semet ipsis intenderunt per an-
tiperistalam.

Secundum est, Non in omni antiperistasi augeri, per maiorem in-
tensionem, qualitatem in corpore obfesso à cōtrarijs. Etenim, exempli
gratia, venter hyeme calidior est, vt testatur experientia, docetq;
Hippocrates Aphorif. 15. utique ob circumfusi aeris frigiditatem: &
tamen non oportet habere tunc ventriculum plus caloris intensiue,
quam reliquo anni tempore, licet extensiue plus habeat, vt in eius
Aphorismi interpretatione Medici obseruant. Nam quia brumæ fri-
gus cutim stringit, & egressum spiritibus præcludit, necesse est maio-
rem tunc intus colligi, & asservati copiam spirituum, in quibus con-
tinetur calor: non tamen ideò necesse est tunc calorem ventriculi in-
tendi, seu plures gradus acquirere. Verum nonnunquam præclusio
halituum maiorem qualitatis intensionem efficit, vt videre est in eo
exemplo, quod Galenus lib. 3. de temperamentis cap. 2. affert, vbi ait
fimem columbinum impedita transpiratione aliquando vsque adeò in-
caluisse, vt flammam conceperit, quæ domus arsit.

Et verò cum ad ignis generationem plus caloris requiratur, quàm
fimus suo pte ingenio postulet, clarum est ob illam præcisionem fuisse
calorem fimi non extensiue tantum, sed etiam intensiue auctum. Po-
tuit autem augeri per eum motum localem, quo halitus ab egressu im-
pediti, & reperiussi in interiores partes acervatim ferebantur, vt ac-
cidit aliquando in generatione fulguris, cum videlicet reuerberatione
exhalationis à nube circumstante, ignis accenditur, & fulgetram ex-
hibet.

Tertium est, Nulla earum actionum, de quibus hoc loco disserui-
mus, aliquid in se ipsum agere per se, ac propriè, quod huius discepta-
tionis caput erat. Nam v. g. radius reflexus cū directum intendit, non
nisi

Car. ventri-
culus hyeme
calidior.

Galenus.

Garbuis lib.
2 tract. 1. q. 3.
Vega lib. 1. tit.
Med. c. 29.

Responsio ad
principalem
quest.

nisi ex accidente in illum agit, quatenus inuento obstaculo, quantum potrigi in lōgum deberet, tantundem in se recurrit. Item vero dum aqua propter ambientis contrarij oppugnationem natium frigoris auget, praterquam quod non eadem pars agit, & recipit: nam proximè agit forma, & recipit materia; ea actio, cum emanatio quædam sit, minus propriè actionis nomen vendicat, ut diximus lib. 7. Physic. cap. 1. quæst. 1. ubi etiam ostendimus cur istiusmodi actionibus non dicatur aliquid simpliciter agere in se ipsum, quæ non est cur hoc loco à nobis repetantur. Cum verò qualitas in subiecto alieno magis perficitur, & augetur, planum est non dari actionem eiusdem in se: quandoquidem actio illa est ab agente externo, ut à corporeo terreo inclusum aerem refrigerante.

Emanatio
minus pro-
priè actio di-
citur.

Quantum est, quæ à nobis in libris Meteor. aut alibi de actione ob-
antiperistaltim, ex occurſu, & quasi per trāsennam dicta sunt, ea omnia
ad conclusionum, quas in hac disceptatione statuimus, normam ac ve-
ritatem esse reuocanda.

Q V Æ S T I O II.

P O S S I T N E S I M I L E

agere in sibi simile, an non.

A R T I C V L V S I.

S T A T V I T V R P R I M A C O N C L U S I O,

eadēque ab aduersariorum argumētis

defenditur.



Triplex quod ad præsentem disputationem atti-
net, possunt res similes esse in qualitate; vno modo
quoad gradū, efficacitatemque agendi, ut duo ignes
pari caloris ac siccitatis intensione, & materia æquè
rara præditi. Secundò quoad qualitatem in specie, nō
tamen gradu, quidquid sit de acrimonia in agendo,
quo pacto se habent ignis, & aqua tepida. Tertiò
penes gradum, non tamen agendi acrimoniam, seu vehementiam, ut
duo corpora æquè calida, quorum alterum rarius sit, alterum densius.
Constat enim æquè intensum calorem in re, quæ magis compacta est,
& plus materiæ cohibet, vehementius vrere.

Triplex ge-
nus similitudinis.

His animaduersis prima conclusio sit. Ea, quæ primo modo similia
sunt, mutuò in se agere non possunt. Hæc probatur, primū, quia teste
Aristotele in lib. de motu anim. & Auer. 4. Physic. com. 71. Omnis
actio physica vnius in alterum, fundatur in victoria, & excessu agen-
tis. Hæc autem non se vincunt, aut excedunt. Deinde quia id, quod

Prima con-
clusio.

Si

agit

Potētia acti-
ua principii
transmutan-
di aliud.

Philosophi-
cū axioma.

Obiectio. 1.

agit, nititur assimilare sibi patiens, ut docuit Aristoteles cap. 7. huius libri text. 51. Quare ubi iam perfecta similitudo extiterit, ut in re propofita, non procedet actio. Corroboraturque argumentum, quia potentia actiua est principium transmutandi aliud, quatenus aliud est, ut definit Aristoteles lib. 5. Metaphy. cap. 12. text. 17. & lib. 9. c. 1. text. 2. Ex quo sequitur passum debere esse agenti dissimile, & contrarium, atque adeo ab eo, quod sibi omnino simile est, pati non posse. Vnde quasi commune axioma celebratur à philosophis omnem actionē esse à proportionē maioris inæqualitatis.

- Sed obijciat quis. Speculum vnum potest agere in aliud æquē ter-
sum & lucidum, atque omnino simile sibi, transmittendo in illud rei
obiectæ imaginem. Ergo simile potest agere in simile primo modo.
2. Secundo, sit mixtum inanimatum homogeneum, cuius omnes partes
eādē intensiōe caloris præditæ sint, similiterque quoad alias quali-
tates sese habeant; partes huiusce mixti poterunt in se mutuō agere
vsque ad interitum; aliōqui non omne mixtum esset corruptibile ab
intrinseco; ergo vna pars corporis mixti agit in aliam sibi similem.
3. Tertiō, Ignis maior minorem absorbit, ut experientia notum videtur,
asseritque Aristoteles in problematis sect. 3. problemate 22. & sect. 33.
probl. 2. & lib. de breuit. vit. c. 2. sed absorptio illa non nisi agendo
fit: ergo vnus ignis potest agere in alium sibi similem, esto ambo qua-
litatum gradu inter se conueniant. Quarto, Sit corpus luminosum A:
quod habeat octo gradus lucis, eamque per spatium B. C. D. vniformi-
ter difformiter explicuerit. Deinde extendatur hoc ipsum lumi-
nosum in molem ampliorem cum eādē intensiōe lucis. Hoc posito
si antea in prima superficie produxerat lucem octo graduum, nūc ma-
ius redditum intensiorem lucem gignet in eādē prima superficie; &
tamen non est intensius modo, quam prius. Igitur aliquid agit in id,
quod sibi prædicto modo simile est quoad intensiōem gradualē. Pro-
batur maior, quia eiusmodi luminosum fundit nunc lucem in maius
spatiū, ut sensu constat; non potest autem eam longius fundere, quin
ipsam in omnibus partibus intēdat, cum agat vniformiter difformiter.
Quare etiā in prima superficie lucem augebit.

Dilutio 1. ob-
iect.

Superiora argumenta sic diluito. Ad primū dic cū speculū reflectit
ab se imaginē ad aliud, non dari actionē inter similia; quia similia, id est,
inter specula, quatenus æquē lucida sunt, vel æquē terfa; sed quatenus
dissimilia existunt, secundum esse intentionale, seu ratione specierū;
quia speculum A. imaginem, quā à re obiecta imbiberat, trajicit (in-
tellige eandem specie, non numero) ad B. quod ea caret, sicq; agit in
dissimile. Par solutio reddenda est illi argumento, quod quidā afferūt,
nēpe, duæ phialæ vitreæ æquē duræ, vtrinq; collisæ defringēt sese mu-
tuo: ergo simile aget in simile. Occurrendū est enim eiusmodi phialas
non agere in se prout duræ sunt, atq; adeo quatenus similes; sed vtrāq;
per impulsū sibi à collidente impressum vincere alterius duritiem,
atque ita continuitatem soluere.

Ad secūdū dic partes mixti homogenei, quale ibi describit, nō acturas

Lege quæ de
corruptione
viventium ab
intrinseco di-
citur in hoc
lib. cap. 4.

in se mutuo, neque eiusmodi corpus esse corrumpendum, nisi extrinsecus accedat agens contrarium, quod illius temperiem dissoluat, aliamque formam inducat: quod in tam frequenti contrariorum occursum nequaquam difficile erit. Itaque non oportet omne mixtum, etiam homogeneum, corruptibile esse ab intrinseco. Quamvis id de mixtis dissimilium partium, qualia sunt viuentia, pro vero habeatur.

Non omne
mixtum esse
corruptibile
ab intrinseco.

Ad tertium respondendum est cum Aristotele eodem loco minorem flammam dici à maiore absumi, non quod hæc illam per se corrumpat, aut in eam propriè agat, sed per accidens; quatenus ei pabulum deuorat, videlicet fumum, quod illa non nisi longo tempore absumere potest, hæc vero ocys absumit. Lege si placet, quæ in hanc sententiam scripsimus in nostris problematis ad finem librorum de Cælo sect. 4. problem. primo.

Dilat. 3. ob-
iect.

Ad quartum, Luminosum illud redditum maius non augere lucem in prima superficie, quia non potest agere in simile; nihilominus quia magis extenditur, necessario, ut probat argumentum, intendere illam in spatio ultra primam superficiem in omnibus partibus diuisim sumptis; sic tamen ut in aliqua immediatè versus ipsam indeterminatè accepta eam non augeat. Nam cum immediatè post primam superficiem in parte incerta sit quidquid est infra lucem octo graduum, certè indicata lux non potest, quin ad octo graduum intensiorem perueniat. Quare cum luminosum quantumlibet dilatetur, nequaquam eximatur à lege uniformiter difformiter agendi, quemadmodum postquam increuit, lucem in prima superficie non auxit; ita nec eam immediatè post in parte certa intendit. Siquis autem petat quam parte intensio incipiat: occurrendum erit designari eam non posse, cum incerta, atque indefinita sit.

Dilatatio. 4.
obiect.

De extensio-
ne luminis
uniformiter
difformiter
ultra primam
superficiem.

ARTICVLVS II.

PONITVR SECVNDA CONCLUSIO,
diluuntur obiectiones.

Explicatum à nobis est quo pacto sese habeant quoad vim agendi ea, quæ primo modo similia sunt; nunc cætera persequamur. Sit secunda conclusio. Inter similia secundo modo potest esse actio; ita nimirum, ut id, quod intensius est, in minus intensum agat, non contra. Hæc conclusio ex eo probatur, quia, ut supra disputabamus, actio est à vincente, & à proportionē maioris, non autem minoris inæqualitatis. Patet etiam experientia quotidiana; videmus enim minus calidum intendi à calidiori, ut aerem ab igni, & minus frigidum à frigidiori, ut terram ab aqua, & vnumquodque ut minus tale est, ita ab eo, quod est magis tale, perfici, non autem viceversa.

Secunda con-
clusio.

Actio est à vi-
cente.

Verum obijciat aliquis. Fieri potest, ut aliquid producat qualitatem magis intensam, quàm in se cohibeat. Ergo non omnis actio est à proportionē maioris inæqualitatis. Assumptum ita ostenditur. Sumatur

Obiect. 1.

corp⁹ B. vniiformiter difformiter calidū, ita vt in prima superficie habeat calorem sex graduum, & immediatē post quidquid infra eiusmodi intensiōem est. Tunc detrahatur ei diuina virtute prima superficies, & secundum eam partem applicetur patienti idoneo. Vel corpus B. producat calorem sex graduum in prima superficie patientis: vel id, quod est immediatē infra illos sex gradus: si detur posterius; quā igitur intensus erit is calor? certē designari id non poterit, quod tamen absurdum est, cū de certa superficie agitur. Restat igitur vt producat calorem sex graduum, & tamen hunc non habet; quia detracta fuit illa superficies, in qua sola erat tanta intensio: ergo istud corpus producat calorem maioris intensiōis, quam in se obtineat. Deinde, Aer tempore hyberno congelat aquam, eam vtique refrigerando; & tamen ipse minus frigidus est, quā aqua, cū natura sua calidus sit, nec congelascit. Ergo aliquid minus frigidum intendit frigidius. Tertiō, Nihil potest pati nisi à contrario, vt hoc in libro cap. 7. text. 49. & sæpe alibi affirmat Aristoteles: sed calidum quinque graduum, & calidum triū graduum, non sunt contraria; cū non se perimant, imo conseruent in eodem subiecto: ergo hoc non poterit ab illo pati: atque adeo inter similia secundo modo non datur actio.

Prior solutio obiectio-
nis primæ.

Posterior solutio, quæ magis placet.

Solutio 2. obiect.

Quo modo aqua in gelu concre-
scat.

Solutio 3. obiect.

Non est tamen difficile his argumentis satisfacere, quanquam circa primum dissideant neoterici. Quidam enim data hypothese negant vllam actionem ab eo corpore exituram, quod careat certi ac definiti gradus forma, per quam agere debeat. Alij, quibus magis assentimur; quia parum verisimile putant ob defectum superficiē omnem caloris actionē inhibendam, inquit producendum ab eo corpore calorem sex graduum, non quidem per se ac merito agentis, quod eo gradu caret, sed ob naturā ipsam effectus, videlicet caloris, quem repugnat in subiecto certo, & in tali euentu non produci sub certa, & definita intensiōe, qualis est sex graduum. Itaque id, quod deest ex parte agentis ad complementum sexti gradus, quasi per resultantiam in re patienti orietur.

Ad secundum dicendum in primis ex eo, quod aqua hyberno tempore in gelu concreascit, non verò aer, haud rectē concludi aquam esse frigidiorē aere, cū palam sit oleum, & ceram minori frigore, quā aquæ, concreescere. Sed enim reuera aqua, quæ in gelu coit, circumfuso aere frigidior est, nec ab illo condensatur, sed partim celestium corporum influxu, quæ in aqua, vt in nativo subiecto, promptius, quā alibi, frigiditatem imprimunt; partim quod aqua ipsa remotis per hyemē impedimentis vltro se in suū frigus vendicat. Nobis tamen videtur aque congelationem non à sola frigiditate provenire (alioqui elementum aquæ in sua natua constitutione non liquidum, sed concretum esset, quod nequaquam verisimile est) sed à certa aliarum etiam qualitarum coitione, quæ aquæ liquorem in gelu contrahit.

Ad tertium concedenda est maior, & ad minorem dicendum, calorem intensum, & remissum esse quodammodo contraria, vt docuit Aristoteles 5. libro Phisic. cap. 2. text. 19. nimirum ratione excessus, & defectus, quatenus minus intensum importat priuationem seu negationē per-

Decongelatione. c. 10. in Meteoris tractato 7. c. 7.

perfectiōnis, quam magis intensum vendicat, quod non competit quinque gradibus, & tribus gradibus caloris existētibus simul in eodē subiecto, ut patet. Adde subiectum ipsum minus calidum habere propriam contrarietatem respectu magis calidi, si minus calidum spectetur prout quantum ei caloris deest, tantundem obtinet frigoris; sic enim quatenus frigidum est, repugnat calido.

ARTICVLVS III.

TRADITVR TERTIA CONCLUSIO.

soluuntur rationes contrariæ
sententiæ.

Restat agamus de ijs, quæ tertio modo similia sunt. Sit tertia conclusio, inter similia tertio modo non potest dari actio. Hæc conclusio est ad mentem Aristotelis hoc in libro cap. 7. text. 48. D. Thomæ, ibidem, Galeni lib. 2. de simplicium medicamentorum facult. cap. 18. Saxon. quæst. 15. & aliorum complurium; est tamen contra Marsilium hoc loco. quæst. 18. Niphum cap. 2. quæst. 2. Sotum lib. 2. Physic. quæst. 4. & alios existimantes calidum in materia densiore posse intendere æquè calidum in materia rara. Probatur tamen non ista conclusio, quia si v. g. calidum in materia densiore ageret in æquè calidum, sed minus densum, utique ageret, ut illud sibi assimilaret: atqui iam est ei perfectè simile, utpote secundum speciem, & gradum; nam secundum densitatem non conatur ipsum reddere simile, ut euentus satis probat; nullo igitur pacto in illud aget. Secundo, idē ostēditur, quia alioqui possent duo corpora calida quarto gradu, vicissim sese intendere, & ad octauum vsque gradum promouere. Sumantur enim ferrum, & aqua, utrunque calidum quarto gradu: ferrum, quia densiori materia præditum est, potest, ut aduersarij concedunt, calorem aquæ vsque ad quintum gradum intendere: sed calidum in quinto gradu potest intendere calidū in quarto, idq; sibi perfectè assimilare. Igitur aqua producet in ferro alium nouum gradum caloris, nempe quintum. Rursus ferrum calidum quinto gradu propter materiæ densitatē augebit calorē aquæ vsq; ad sextum gradum; atq; ita similiter vsque ad summum, vltimumque gradum, quod tamen nequaquam videtur admittendum. Tertio, cum agere supponat esse, id, quod est in potentia ad aliquem actum, nequit ad eiusmodi actum perducī, nisi ab eo, quod actu tale est, ut docet Aristoteles 3. lib. Physic. cap. 2. text. 17. & hoc lib. cap. 9. text. 77. Ergo calidum quarto gradu, quod est in potestate ad maiorem intensiōem, non nisi ab eo, quod calidius est, intendi potest. Quare nequaquam à calido quarto gradu intendetur. Quod si quis occurrat calidum quarto gradu in materia

3. conclus.

Probatio.

Agere supponit esse.

Si 3

densi-

Valles. in hūc
locum Ga
leni, Astudi
li hoc libro
quæst. 21. Ve
nti in sum.
6. 23.

Angela
egum
de teor
to 7.6.

Confutatio
responsionis

densiori, etsi quatuor tantum gradus actu obtineat, virtute tamen propter materiam densitatem, ac multitudinem plures obtinere. Is facile coarguetur. Nam si densitas conferret agenti vim ad producendum intensiorem calorem, quam actu possideat, sequeretur calidum quarto gradu in materia densa posse intendere calidum quinto gradu in materia rara, quod adversariae partis assertores negant. Probaturs consecutio. Enim verò si calidum quarto gradu ob tantam densitatem potest intendere calidum simile sibi in gradu, certè postquam ad maiorem densitatem venerit, poterit aliud maiori intensione affectum intendere, cum illi ex densitate accrescat efficacia ad intendendum effectum.

Primum ar-
gum. pro co-
arata parte.

In contrariam tamen partem hæc sunt argumenta, Agens maioris activitatis, & efficacitatis potest agere in aliud minoris: sed calidum in materia densa est maioris activitatis, & efficacitatis, quam calidum habens qualitatem æquè intensam in materia rara; ergo illud potest agere in hoc. Maior probatur, quia perfectior activitas proditur effectui, & victoria agentis: quare id, quod magis efficax, magisque actuosum fuerit, poterit in id, quod minus tale est, agere, ipsumque vincere. Minor ostenditur; quia activitas non oritur ex sola intensione gradualis qualitatis; sed etiam ex multitudine materiam, quatenus in ea qualitas sub eadem intensione sæpius multiplicatur. Constat autem in re densa plus esse materiam.

2. argumen-
tum.

Secundò idem comprobatur experientia, Nā carbonēs acrius vrūt, quam flamma: & glacies plus refrigerat, quam aqua soluta: & ferrum candens dum stupam ignit, imprimit summū calorem, quem non habet: certè non nisi quia qualitas in materia magis densa potest similem qualitatem cum maiori intensione producere.

3. argumen-
tum.

Idem præterea confirmatur argumento sumpto à luminosis. Nam corpus luminosum densius pari luce affectum plus illuminat, ut videre est in Luna, quæ non accipit à sole vberius lumen, quam aliæ cæli partes ei vicinæ, & in eadem à sole distantia constitutæ; & tamen luce clarius est lunam plus luminis ad nos fundere. Nec satisfaciet qui dixerit lunam ideò nobis magis lucere, quia habet plus luminis, quam partes cæli propinquæ, propterea quod non totum suum splendorem à sole mutuatur, ut aliæ partes rariores: licet enim totum lumen à sole acciperet, adhuc plus nobis splenderet; cum id, quod à se obtinet comparatione eius, quod à sole haurit, perexiguum sit, ut in eius deliquio cernitur.

4. argumen-
tum.

Deniq; si sumatur luminosum habens octo gradus luminis, deinde ponatur diuina virtute simul cum eo adæquatè in eodē loco aliud corpus æquali magnitudine, & luce præditū: posterius luminosum simul cum priori augebit lumen, quod antea à priori fuerat productum, reddetq; illud intensius in medio; non ob aliam rationem, nisi quia ambo simul accepta lumen eiusdem intensiōis duplicatum seu bis repetitū obtinēt: ergo pari ratione cū calor in densiori materia habeat eandē intensiōem gradualement crebrius repetitam, magis intensum calorem producet,

ducat, quā in materia rara, proindeque aget in sibi simile secundū gradum. Nam quod posterius luminosum debeat aliquid luminis producere, ex eo ostenditur, quia cum in natura rerum nihil sit otiosum, necesse est ipsum aliquid agere. Deinde quod actione illa oporteat intendi lumen a priori luminoso genitum ea ratio convincit, quia nihil est, quod per eam effici possit, nisi maior latitudo gradualis luminis antea producti.

Ad explicationem primi argumenti sciendū est bifariam posse agens dici efficacius, vel actuosius. Nimirum quia producit effectum vel maiori intensiōe vel maiori celeritate; quę maior celeritas nō provenit ex sola intensiōe formę agentis, sed etiam aliunde, vt ex multiplicatione eiusdem qualitatis in subiecto. Ad argumentum ergo dicendum agens maioris actiuitatis priori modo posse agere in aliud minoris, id est, magis intensum in minus intensum; agens autem maioris actiuitatis posteriori modo, id est, quod agit celerius, non posse agere in aliud minoris, id est, quod tardius operatur, nisi hoc sit minus intensum, quā illud; atque ita calidum sexto gradu in materia densa nequibit agere in calidum sexto gradu in materia rara; aget tamen in calidum quinto gradu in quacūque materia existat. Vnde patet perfectionem actiuitatis prodī, cernique in effectu, & victoria agentis secundum priorem quidem usurpationem in intensiōe effectus, secundum posteriorem verō in celeritate agendi, qua vnum aliud excedit. Patet etiam adiuuitatē primo modo oriri ex sola intensiōe gradualis qualitatis actiuę.

Solutio primi argumēti.

Agens maioris actiuitatis bifariam dicitur.

Ad secundum dicendum maiorem agendi acrimoniam in carbonibus, & glacie, alijsque eiusmodi consistere in celeritate, quam efficit maior multitudo materię, in qua gradus qualitatis crebrius geminatur. Ad quod etiam non parum iuuatur a siccitate calor, cum illa sit quasi lima huius, ipsum acuens, expediensq; vt compendio materiam invadat, ac permeet.

Solutio 2.

Siccitas lima caloris.

Quod si quis vrgeat videri densitatem non solum vnire, & colligere calorem, sed etiam intendere: quandoquidem, vt constat tum experientia, tum ijs, quę docet Aristoteles 1. libro Meteor. cap. 12. & auctor libri de causis proposit. 1. virtus vnita est fortior, ac robustior se dispersa; quod robur non in sola actionis celeritate videtur contineri, sed etiam in intensiōe qualitatis, qua subiectum sese defendit, & aduersarijs resistit. Occurrendum erit resistentiam, & defensionem agentis non provenire ex sola qualitatis intensiōe, sed etiam ex maiori multitudo illius sub eadem intensiōe, quia videlicet in calido vt quatuor plures quaterniones graduum caloris vires suas in vnum conferunt ad agendum, & repellendum hostem, in materia densa, quā in rara. Quo fit, vt ex collectiōe virtutis non arguatur maior intensiō qualitatis, licet non solum maior celeritas in agendo; sed etiam maior resistentia arguatur.

Quo pacto intelligendū sit virtutē vnitam esse fortiorē se ipsa dispersa.

Quod ad ferrum ignitum attinet dicendum non produci ab eo plus caloris, quā produceretur ab alio agente habente parem caloris intensiōem in rariori materia. Itaque ferrum ignitum non profert ex se

Ferrum candens vt supra accendat.

De sensu huius theorema in 2. Zonam 1. in theor. p. 61. 62.

Ferrum candens nō esse totum versū in ignem.

calorem summum, quem non habeat, neque ab eo generatur ignis, sed à scintillis, id est, à partibus ferri tenuioribus iam in ignem conuersis, quæ intra ferrum latent, ab eoque exiliunt, vt est sententia Durandi in 4. dist. 44. quæst. 5. ad 2. Paludani ibidē. quæst. 3. art. 2. Capreoli art. 3. Eodemque sensu scripsit Aphrodisæus in opusc. de mixtione, ferrum candens continere verum ignem; vel etiam quia aer, qui antea intra poros ferri continebatur, in ignem conuersus intra eosdem poros adhuc latet; ab eoque stupra ignescit. Nam quod totum ferrum non sit in ignem mutatum indicat illa materiæ crassitudo, & pondus, quæ veræ ignis formæ non conueniunt. Alijs placet in ferro candenti esse calorem summum, non tamen formam substantialem ignis ob defectū aliarum qualitatum, quæ ad eam requiruntur: de quorum sententia dici posset generari ignem à ferro candenti, si ei offeratur materia prædicta cæteris accidentibus, quæ ad ignis formam excipiendam necessaria sunt. Quidquid tamen dicatur, admittendum non est ferrum ignitū, quia densius, intensiorem edere calorem.

Solutio 3.

Luminis reflexio quando detur.

Pro solutione tertij aduertendum est corpus lucidum non posse nobis splendere, neque aspectum terminare, nisi congrua densitate præditum sit: vnde neque ignis in sua sphaera, neque partes cæli tali densitate carentes nobis apparent. Aduertendum præterea licet vt per aliquod medium transmittatur lumen iniectum à luminoso, oporteat tale medium translucidum, siue rarum esse: tamen vt lumen reuerberetur, oppositum requiri: quandoquidem nunquam illius reflexio datur, nisi cum incidit in corpus, quod traiectionem impediat. Hoc posito respondemus ad argumentum, si sumantur duo corpora pari luce affecta, quorum alterum sit densum, alterum rarum; id quod densum est, posse à nobis cerni, esto rarum non inspicitur; quia illud sua densitate visum terminat, hoc verò nequaquam. Præterea ab illo posse lumen reciprocari, ab hoc non posse; quia per hoc patet luminis transitus, qui in illo impeditur. Atque hæc causæ sunt, cur luna nobis appareat, non tamen aliæ partes eiusdem cæli per lumen à sole mutuantes; item cur luna tantum luminis ad nos eiaceletur, videlicet non per directam actionem; sed reflexam, qua non est insiciendum luminoso propter densitatem intensius lumen à se mittere; quā aliud quod cum æquale lumen à luminoso hauriat, ipsam raritatem suam imbibit.

Solutio prima 4. argumenti.

Ad vltimum prior responsio, quæ quibusdam placet, hæc est. Quæ admodum è duobus illis luminosis primum per se sumptum non augeret lumen ab se antea genitum, si retenta eadem extensione, per diuinam potentiam duplo maiorem densitatem, & congeminationem intensificationis eiusdem luminis acquireret, cū ostensum fuerit densitatē nō augere virtutem intensiuam qualitatis: ita nec in proposito euentu posterius luminosum simul cum priori intendet prædictum lumen: quādoquidem eadem multitudo graduum posita in diuersis subiectis nequaquam potentior est ad intensiorem qualitatem edendam quā si in vno, eodemque subiecto coalesceret. Dicendum ergo est cū posterius luminosum, iā productum inueniat totum lumen, quod per se valeret produ-

Continet ignem in aëre ignito, vt in spongia vel panno aqua Scaliger ex. ercit. 12. in Card. n. 3.

producere; cūq; ex coniunctione cū priori maiores vires ad agendum non comparet; nihil omnino ab eo productum iri, imo nec à mille luminosis æqualuminis intensione affectis, si diuinitus in eodē loco adæquatè ponerentur. Secus tamē res haberet, si luminosa non se inuicē adæquatè penetrarent, sed posterius ita priori adiungeretur, vt ambo maiore occuparent locū: tunc enim, ob maiore extensionem, ampliore actiuitatis sphaeram sortirentur, & in longius spatium lumen extenderetur; & quia omnis noua extensio luminis coniuncta est cū noua intensione eiusdē, necessariō ab utroq; intenderetur lumē post primā superficiem modo superius explicato. Vnde intelliges ea luminosa sese adæquatè permeantia non productura simul, aut extensiuē, aut intensiuē plus luminis, quā vnumquodq; per se sumptū produceret: quēadmodum pruna neutro modo plus caloris gignit, quā flamma cum eadē caloris intensione: esto illa ex eadem distantia citius, sensibiliusq; vrat, quā hæc ob crassitudinis, & densæ materiæ varietatem.

Pruna ob
lam frequen
tiā & cohe-
sionem pat-
tum nō vrit
ē maiori di-
stantia.

Argumentum autem, quod afferebatur ad probandum luminosum adueniens cum alio adæquatè constitutū in eodem loco necessariō aliquid acturum ne otiosum sit; parū momenti habet. Nihil enim incommodi est aliquid vi miraculi, & per accidens dum ei impedimētum opponitur, cū alioqui valeat actionem edere, otiosi: quo etiam pacto se haberet corpus luminosum collocatum extra cælum, vbi nihil produceret luminis ob defectum subiecti, in quod ageret.

Et hoc quidē modo sese habet prior huius argumēti solutio. Alia tamen est, quæ nobis multo magis probatur, videlicet vt cōcedamus duo illa corpora luminosa in eodē loco adæquatè posita, & quodcūq; aliud agens æquali magnitudine, pariq; intensione qualitatis, si sit in materia magis densa, debere actionē extēdere in longiorē sphaerā, quā si esset in materia rara, comitātē interim maiori intensione maiore extensionem modo ante explicato, nō in parte immediata & indeterminata. Apparet enim id experientia compertum in pruna candenti, & in flamma æqualis quātitatis. Re enim vera videtur pruna nō solū citius, sed longius calefacere. Idēq; valet, quoad hoc, multitudo graduū in duobus subiectis penetratiuē existētibus, atq; in vno eodēq; subiecto, si repetitio ob densitatē ex æquo respondeat. Ac nostra cōclusio, etiā hac solutiōe admissa, suā retinet veritatē, si vti debet, intelligatur. Nēpe qualitātē in materia dēsiore nō producere magis intensā qualitātē, quā in se cohibeat. Si enim agens tantūmodò obtinet sex gradus lucis, aut caloris, nō quia densius plures, quā sex gradus producat in prima superficie; esto ultra illā, vniformiter difformiter intensiōē minuēdo, lucē aut calorem in lōgius spatiū explicet. Itaq; negandū est crebriore repetitionē eiusdē intensiōis gradualis nō efficere vt subiectum, in quo est, secūdū istū modū fortius operetur. Ex quo etiā intelliges quo pacto accipiendū sit, qd dici solet in hac sententia, nimirū maiore densitatē nō esse causam cur subiectū producat qualitātē sub maiori intensiōe, & maiore acrimoniā caloris in materia dēsiore tātū cōsistere in maiori celeritate; est enim id intelligendū de maiori celeritate, prout excludit maiore intensiōē abso-
Intē, non autē magis porrectā, vt diximus.

Altera solutiō
eiusdē
4. argumēti,
quæ magis
placet.

Te

Qz.

Q V Æ S T I O I I I.

DE TVR NE INTER AGENS, ET
 patiens, actio reciproca, an non.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA PARTIS
 negatiuæ.

Status cō-
 trouersie.



Proposita quæstio de ijs tantummodo intelligi
 debet, quæ vnam specie materiam communem
 obtinēt, vt omnia corpora sublunaria: quæ enim
 ex materia specie diuersa coaluere, vt sublunaria,
 & cælestia, ea quoad rationem agendi, & patien-
 di non reciprocari inter se palam est, vt hoc in
 lib. cap. 7. text. 54. & cap. 10. text. 87. Aristoteles
 monuit; idque in causa est, cur ignis, etsi globo

sublunari attiguus sit, non tamen in eum agat. Debent præterea agēs,
 & patiens ita sumi, vt congruenter sibi applicata sint, & vtrūque alte-
 rum intra suæ virtutis sphaeram cohibeat. Nec verò quæstio de quali-
 bet actione intelligi debet, sed de physica, atq; ea præsertim, quæ in qua-
 tuor primis qualitatibus calore, frigore, humore, & siccitate versatur.

Primum ar-
 gumētū pro
 parte negati-
 ua.

Negatiua igitur pars huius argumentis probari videtur. Nā agentis,
 ac patiētis potentia, aut par, aut impar est: si impar, quod potētius est,
 aget in infirmius: si par, neutrum aget in alterum. Nam quod æquis
 vtrinq; viribus nulla procedat actio, docet Aristoteles in lib. de motu
 anim. his verbis; Quæcunq; sunt æqualia, à se inuicē nō patiuntur, per

2. argum.

exuperantiam verò vincuntur. Deinde si patiens reageret, nullū agēs
 id, quod patitur, sibi omnino assimilare posset; siquidem agendo in-
 firmaretur, remissiusq; fieret; fractū verò, ac remissum nequiret aliud
 ad integritatem suam promouere, vtpatet in calido, vt octo, quod si à
 calore summo deiiciatur, quonam pacto aliud calidum, vt octo reddat?

3. argum.

Item sequeretur omnem elementorum actionē esse mixtionē, nec pos-
 se alterū ex altero generari; quia nunquam id, quod actuosius, ac potē-
 tius est, in se impotentius commutaret; sed ad mediū quoddā ex con-
 trariorū permissione concretū deduceret. Præterea data mutua actio-
 ne admittendū esset contra cōmune philosophorū placitū eandē qua-
 litatē in eadem parte subiecti intendi simul, & remitti. Nam per hy-
 pothesin calidum A. quatuor palmorum agat in B. frigidum, cūq; nō
 opus sit totum A. pati à B. patiatur ratione duntaxat quarti palmi,
 qui B. proximē attingit. Hoc posito quartus palmus agentis A. pa-
 teretur à frigido, atque adeo remitteret calorem. Rursus idem palmus

4. argum.

simul

De L
 phago
 quæ e
 cles m
 tis vid
 sum h
 21.

simul calefieret à reliquis tribus palmis ipsius agentis calidi; quare reliquæ partes agunt in B. frigidum, nec nisi per quartum palmum actionem possunt transmittere, cum nihil agat in distans, quin prius agat in propinquum. Igitur quartus palmus simul calefieret, atque adeo eius calor in eadem parte simul minueretur, & augetur; minueretur, inquam, à B. & augetur ab A. Idem verò absurdum colligi potest, si agentia loco dissita mutuò patiantur. Sequitur enim aerem interiectum simul contrarijs motibus cieri. Nam neque tunc B. ab A. calefieri, neque A. frigefieri à B. nisi per intermedium aerem potest. Quare si dum A. calefacit B. frigefit à B. necessum planè est interpositum aerem simul incallescere, & refrigerari.

5. argum.

Denique non omne id, quod aliud loco mouet, ab eo mouetur, ut Aristoteles in lib. de motu anim. dicit, patetque in magnete attrahente ad se ferrum, & in eo, qui lapidem deiecit, aut iaculum intorquet. Sed par videtur esse ratio in eo, quod alterando agit. Non ergo id, dum agit, necessario patitur.

6. argum.

ARTICVLVS II.

NEGARI NON POSSE MUTUAM

actionem, & passionem inter agens & patiens,

& in ea re explicanda non rectè

quosdam philosophari.

CAETERUM, qui reciprocam agentis, & patientis actionem negant, & sensui, cuius, hac præsertim in re, magna auctoritas est, & rationi, & Peripateticæ disciplinæ refragantur. Sensui, quia videmus, si quis frigidæ aquæ calidam permisceat, manere aquam cum medio quodam temperamento caloris, & frigoris. Siquis item manu glaciemprehendat, hanc liquefcere, illam perfrigerari. Præterea, quia in nutritione experimur, non solum alimentum à nostris membris vi caloris confici, & absumi; sed membra ipsa ab alimentis affici; adeo ut ex diuturno, & frequenti pituitosi cibi usu interdum caro albescat, & mollis fiat, atque in morbum, quem Medici Leucophlegmatiam appellant, incidat. Rationi quoque aduersantur, quia ut Aristoteles capite septimo, huius libri text. 50. differebat, agens & patiens, de quibus in præsentī sermo est, ex se aptitudinem habent, ut alterum alterius impressionem recipiat. Quare si aliunde nihil oblit, ab se mutuò patientur. Præterea idem confirmatur, quia sublata repassione tolleretur mislorum corporum ortus, cum hic haudquaquam esse possit, nisi summæ elementorum qualitates mutuæ contrariorum actione fractæ, ac remissæ ad temperiē quandam mixtis corporibus idoneam reducuntur. Item non gigneretur tertiū elementum ex duorum congressu; si quidē hoc tunc gignitur, cum neutrū alterū omnino vincit, sed agendo,

Confirmatio ab experientia.

à ratione.

Ex concursa duorum elementorum ut gignatur tertium.

Tc 2

& ad-

De Leuco-
phlegmatia,
quæ est spe-
cies intercu-
tis vide Cel-
sum lib. J. c.
22.

& patiēdo utrūque ad medium reducitur, vt docet Aristoteles lib. 2. huius operis cap. 4. Adimeretur quoque Medicis confectio medicamentorum, quæ ab ipsis composita nuncupantur: hæc enim non constant, nisi cum simplex medicamentum impensè calidum, frigidūve permistione, & reactione contrarij remissius fit. Sanè verò mutua hæc contrariorum actio à natura, quæ perpetuitati quam maximè studet, comparata est, & quasi lege sancita, vt res caducæ earum, quæ se à naturali statu dimouent, insolentiam retunderent, ac morarentur, atq; ita diuturniores esse possent. Denique qui repulsionem negant, Aristoteli contradicunt, eam multis in locis asruenti, vt 3. Phisic. cap. 2. text. 8. & 16. & hoc in libro cap. 7. & 10. & lib. 2. cap. 4. & vberius 4. lib. de gener. anim. cap. 3. vbi ita scripsit. Omne agens patitur, etiam à patiēte, vt quod secatur, hebetatur ab eo, quod secatur; quod calefcit, refrigeratur à calefciente; denique quodcūq; mouet, excepto primo, mutuò mouetur aliquo motu. Idē approbat cōmunis schola Medicorum, vt videre est apud Auicennam 1. Fen. doct. 1. cap. de complexione, & Galenum. 3. Symptom. cap. 2. & 3. de temperamentis cap. 5.

Est tamen inter eos, qui nostram hanc assertionem amplectuntur, non parum dissidij in explicanda ratione, qua prædicta perpessio exercetur. Nonnulli, quos refert Marsilius hoc in lib. quæst. 19. art. 3. putant agens non à patiēte repati, sed à cælestium corporum influxu, qui dum ad mixtionē, generationemque rerum promouēdam in commune concurrat, fortioris agentis vim refringit, ac temperat. Hæc sententia nobis minimè placet; primum quia repugnat Aristoteli locis paulò ante citatis asserenti agēs ab ipso patiente repati. Deinde quia rationi quoque aduersatur. Nam cum agens, vt superius argumentabamur, in potentia sit, vt ab eo, in quod agit, repatiatur, non est cur ad cælestem vim confugiamus.

Alia est opinio Richardi Suifeth, quem Calculatorem vocant, tractatu 7. de reactione, in quam etiam concessere nonnulli è familia D. Thomæ. In eademque Commentatorem 4. Meteor. lib. fuisse aliqui putant. Hi volunt repati agens à patiente, non tamen per se (saltem in eadem parte subiecti) id est, non secundum eandem qualitatem, per quam agit; sed secundum aliam; vt cū ignis aquam calefacit, agere quidem per calorem in frigus, repati autem per siccitatē ab humore aqueo. Facitur nihilominus Calculator posse agens secundum eandem qualitatem, qua agit, ex accidente repati, etiam in eadem parte, quomodo dum ignis siccitas ab humiditate aquæ remittitur, ab eadem quoque humiditate per accidens calor minuitur. Item posse pati per se ipsum secundum eandem qualitatem in diuersis partibus subiecti v. g. si sit agens pedale A. calidum habens alias partes calidas sexto gradu, alias secundo item si sit agens pedale B. frigidum continens alias partes frigidas sexto, alias secundo gradu: A. per partes calidas sexto gradu agere in B. secundum partes frigidas secundo gradu, & B. reagere per partes frigidas sexto gradu in A. secundum partes calidas secundo gradu.

Quod

Quod si agens, & patiens sint vniformiter calida, & frigida, vnum non agere in alterum.

Hoc etiam placitum à veritate aberrat. Et quidem quatenus asserit agens non repati secundum eandem partem mox impugnabitur: prout autem negat repati per eandem qualitatem ex eo conuincitur, quia sensuum testimonio repugnat, si quidem experientia notum est, cum aqua calida in frigidam infunditur, quātūlibet hæc vniformiter frigida sit, et illa vniformiter calida, tam calorem illius, quā huius frigus remitti, cū interim humiditas nulla ex parte minuatur. Deinde quia si darentur duo corpora, vnum calidum siccitatis expers, alterum frigidum expers humiditatis, haud dubie in se vicissim agerent, cū vtrūq; esset in potentia ad alterius qualitatem recipiendam; & tamen non iā ex accidente, sed per se, & calor à frigore, & frigus à calore remitteretur.

Impugnatur.

Tertiam opinionem secutus est Guilielmus Hentisberus sophista non ignobilis in vltimo sophismate, vbi captiosa argumentorum probabilitate, etsi non inficietur inter agens, & patiens vniformia (quod negabat Calculator) dari actionem, & passionem secundum eandem qualitatem; contendit tamen agens non secundum se totum, sed secundum aliquam sui partem repati; quia quātūlibet patiens imbecillum fuerit, & iniquo Marte congrediatur, semper aliquam agentis particulam vincet; vt autem totum superet, nullatenus videtur fieri posse; cū id, quod ab alio vincitur, ipsum ab alio integram reportare victoriam, impossibile sit. Sed neque Hentisberus recte sentit, tum quia palam experimur interdum id, quod agit, se toto repati, vt dum calida frigida infunditur; tum etiam quia alioqui nulla esset misti generatio. Necessum est enim elementa, è quibus mistum coalescit, secundum se tota refringi. Tum denique, quia cū patiens intra virtutis suæ sphaeram totū agens cohibere possit, non est, cur ex vtraq; parte inter totum agens & patiens actionem dari posse inficiemur. Atque his rationibus profligata etiam manet sententia Calculatoris, quatenus aiebat dum agens repatitur secundum eandem qualitatem, non posse in eadem subiecti parte repati.

Opinio Hentisberi.

Confutatur.

A R T I C V L V S III.

REPASSIONEM FIERI, DVM VNIVS qualitatis actiuitas alterius resistentiam vincit.

Igitur superioribus sententijs reiectis, nostra conclusio sit. Agens repatitur per se à patienti secundum eam qualitatem, qua agit, non ex parte duntaxat, sed nonnunquam etiam totum. Hæc conclusio est D. Thomæ in 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. quæstione. 3. Themistii 3.

Conclusio.

Tc 3

Physic.

Physic. com. 8. Heruæi de vnit. form. quæst. 15. Marsilij hoc lib. quæst. 19. Saxonæ quæst. 16. Thienensis in tract. de reactione, & aliorum complurium, eliciturque ex doctrina Aristotelis locis ante citatis. Intellegenda tamen erit cum ea moderatione, quam articulo proximo subiiciemus. Ac tametsi illius veritas ex ijs, quæ hætenus differuimus, plana videatur; tamen vt res magis eluceat, quadam obseruanda erunt. Primum in omni actione, de qua loquimur; vtrobique tam in eo, quod agit, quàm in eo, quod patitur, & actiuitatem, & resistantiam cerni. Item resistantiæ nomen trifariam vsurpari. Nimirum pro resistantia negativa, priuatiua, & contraria. Negatiua consistit in sola incapacitate, & ineptitudine subiecti ad recipiendam formam. Quo modo corpus cæleste dicitur resistere ignis calori, cuius incapax est. Priuatiua, quæ etiam passiuæ à philosophis vocatur, est, qua subiectum esto aptum sit ad recipiendam formam ab agente, ei tamen aut neutiquam, aut ægrè cedit, & eius actionem remoratur, verum sine vlla actione: vt cum prædurum saxum, frangere nitenti; & nauis, trahere conanti immota obsistit. Denique resistantia contraria est, qua quippiam actione sua cum aduersario congreditur, eiusque vim contra pugnando, quoad potest, debilitat, vt cum igni resistit aqua per calefactionem, eius calorem remittendo, actiuitatemque retardando.

Omissa ergo resistantia negatiua, quæ in rebus alterationi obnoxia, de quibus tantum hoc loco agimus, locum non habet; siquidem ex omnes sunt participes primarum qualitatum, in quibus alteratio versatur: aduertendum est hoc esse discrimen inter resistantiam secundo, & tertio modo acceptam, quod hæc sit æqualis actiuitati, cum per eam tantum resistatur, quantum per actiuitatem de contrario expellitur: illa verò interdum actiuitate maior sit, interdum minor, vt experiri licet in qualitatibus primis, inter quas calor, & frigus magis actiua sunt, quàm siccitas, & humiditas. Porro autem ratio actiuitatis, & resistantiæ passivæ non consistit in latitudine graduum, cum hæc in quatuor primis qualitatibus par esse queat existentibus inter se inæqualibus resistantia, & actiuitate eorundem. Igitur actiuitas consistit in maiori agendi efficacia, & acrimonia, quam ex celeritate, qua agens id, quod patitur, sibi assimilat, deprehendimus. Resistentia verò in difficultate patiendi, quæ quanto maior est, tanto patiens impressionem agentis tardius admittit, immò & aliquando eam ex toto respuit.

Ordo actiuitatis in qualitatibus.

Est autem hic ordo quoad actiuitatem in ijs qualitatibus; calor primum locum vendicat, siquidem compertum est ignem vi caloris celerius ac promptius materiam corripere, suumque effectum producere, quàm aliud quoduis elementum vi alterius qualitatis: secundum locum obtinet frigiditas: tertium humiditas: postremum siccitas. Quoad resistantiam verò conuerso modo res habet. Nam siccitas omnium acerrimè repugnat; eaq; causa est, cur morbi, qui in siccitatem labuntur, difficilior curentur. Secunda in resistendo est humiditas: tertia frigiditas: quarta caliditas. Atque horum omnium graduum diuersitas varijs experimentis innotuit. Qua de re fufius in huius operis progressu disseremus,

seremus, cum diuisionem qualitatum in actiuas, & passiuas ex instituto pertractabimus.

His animaduersis non erit difficile percipere, quo pacto agens valeat per se secundum eandem qualitatem tum agere, tum pati, siquidē eadem qualitas potest actiuitate sua resistantiam contrariā superare, & quoad suam resistantiam ab eiusdem contrariā qualitatis actiuitate vinci. Quapropter cum à maioris inæqualitatis proportionē actio progredi queat, nihil impediet quominus vtrunque in alterum agat. Non enim istiusmodi proportio penes actiuitatem vtriusque, sed actiuitatem vnius, & resistantiam, siue contumaciam, & incompatibilitatem alterius æstimanda est. Itaque non infrequenter accidet, vt vnius contrarij actiuitas, alterius actiuitati par, aut etiam minor sit; & tamen ab eo in alterum procedat actio; modo illius resistantiam exuperet.

Actio à proportionē maioris inæqualitatis.

ARTICVLVS IIII.

REFELLVNTVR FALSÆ QVORVNDAM opiniones circa ea, quæ proximè conclusa sunt.

Sed ecce nonnulli recentium philosophorum secundam illam resistantiæ notionem paulò ante à nobis traditam reiiciunt, eam fictitiā, ac nulla necessitate inuictam asserentes; cum resistere (quod ad rem præsentem attinet) nihil aliud sit, inquiunt, quā per contrariam agere qualitatem. Persistendum nihilominus in sententia est, affirmandumq; necessariò dari modū illum resistantiæ ab actione distinctum. Primum, quia Aristoteles in categoria qualitatis naturalem potentiam definiens, ait esse id, quo quidpiam facile agit, non autem patitur, id est, resistit; vbi non solum actionem à resistantia separat; sed quid resistantia sit appositè docet, dum resistere appellat nō pati. Videlicet quia hæc, de qua agimus, resistantia, non est aliud, quā incompatibilitas quædam, secundum quam non facile qualitas à subiecto pellitur, nec subiectum ipsum à contrario patitur. Secundò idē suadet, quia inmutu locali datur resistantia absque actione: ergo & in alteratione. Consecutio videtur perspicua, cum par sit vtroque ratio, estque de mente Aristotelis, vt ex secundo pronuntiato patebit. Assumptum verò, etsi manifestius sit, quam vt probatione egeat; confirmatur tamen primum testimonio Aristotelis c. 8. text. 71. lib. 4. Physic. vbi docet medium densius, propterea quod agrè diuiditur, magis retardare mobile. Deinde quia si quis montē loco mouere conetur, vtique resistet illi mons non agendo; sed sola incompatibilitate, qua motum non admittit.

Argumenta probantia resistantiam distinguere ab actione.

Aristot.

Non parua etiam dubitatio est, an subiectum quantumvis intensa qualitate prædictum à contrario quantūlibet remisso pati possit dummodo

Dubium.

Vallesius lib. 1. contr. phil. & medic. c. 1. Lege quod Theophrastus lib. 1. de anim. ad text. 1041.

Ex testimo-
nio Aristote-
lis.

modò se intra mutuæ actiuitatis sphærâ cohibeant. Nonnulli affir-
matiua partē amplectuntur: quibus si opponas tritū illud philosopho-
rū pronuntiatū, omnē actionē esse à proportionē maioris inæqualita-
tis, respōdēt intelligēdū id esse inter qualitates, quæ eiusdē speciei sūt
v.g. non posse calidū, nisi intensius sit, agere in calidū; posse tamen in
aliud quantūlibet frigidū. Hoc autem ea potissimū ratione comproba-
re nituntur, quia totum reciproca actionis fundamentum est potentia,
quam vtrunq; agens ad alterius impressionem recipiendam habet, vt
videtur non obscure docuisse Aristoteles lib. 3. Physic. cap. 2. text. 8.
& hoc in lib. cap. 9. text. 77. aiens ideò quædam vicissim agere, & pa-
ti; quia agendi, & patiendi simul facultatem obtinent. Quare cū in
quouis calido insit potentia ad frigus, poterit quoduis frigidum in
quoduis calidum sine discrimine agere. Videtur quoque his fauere ex-
perientia. Nam minima aquæ guttula candenti ferro iniecta aliquam
eius particulam refrigerat; & stilla durissimum lapidem sæpè cadendo
excavat, nec tamen putandum est maiorem esse actiuitatem aquæ, quā
resistentiam ferri igniti, aut præduri lapidis. Potestque idem suaderi,
quia si vt humidum v. g. in siccum agat, requireretur proportio inter
actiuitatem humiditatis, & resistantiam siccitatis; sequeretur summē
humidum non posse agere in summē siccum, quod non videtur admit-
tendum. Probaturs consecutio. Quia resistantia siccitatis superat re-
sistentiam humiditatis. Cū igitur humiditas minùs agat, quā resi-
stat; siquidem hæ duæ qualitates dicuntur in resistantia excellere, ma-
nifestè colligitur siccitatem plus resistere, quā humiditas agat.

Responso ad
superius du-
bium

Asserendū tamē agens non à quolibet patiente repati; quādoquidē
vt repatiatur, oportet eius resistantiam à contrario vinci; potest autē
actiuitas patientis tam exigua esse, & tam magna resistantia agentis, vt
hæc nequaquam illam superet: quod cū acciderit nulla erit repassio;
cū nihil nisi à vincente repatiatur. Et hæc quidem sententia videtur
expressè tradita ab Aristotele lib. 7. Physic. cap. 5. text. 39. vbi Zenonē
coarguens ait, sicuti non quælibet virtus motrix cuiusvis ponderis re-
pugnantiam, ita neque quælibet virtutem alteratricem cuiusvis sub-
iecti resistantiā vincere, aut ipsum alterare. Quod itē scripsit de gener.
anim. lib. 4. cap. 3. hisce verbis. Refrigeratum est calefaciens, conca-
lesfactum refrigerans, aliàs nihil agens, aliàs minus quā patiens. Cor-
roborari idem potest ex eo, quia si, vt aduersariæ partis auctores in-
quiunt, nulla esset in agente habenda ratio passiuæ resistantiæ, sed po-
tentia duntaxat, quam ad alterius impressionem recipiendam habet;
sequeretur nauem à quolibet impellente quantunvis imbecillo aliquid
pati, ac non nihil impelli posse: quod tum Aristoteles loco citato, tum
experientia negat. Consecutio probatur, quia naus non minus est
in potentia ad motum, quam quoduis calidum ad frigus.

Agens, & pa-
tens ear in
se mutuo a-
gant.

Rationes verò partis contrariæ non multum negotij exhibent. Ad
primam enim dicendum integram causam, cur agens, & patiens in se
mutuo agant non esse potentiam, quam vtrunq; ad alterius impressio-
nem recipiendam obtinet; quanvis hæc etiam requiratur, vt locis in
argu-

De hac etiā
re Galenus
lib. 1. de loc.
affec. cap. 1.

Legē etiā D.
Th. m. 1. d. 7.
q. 2. a. 3. &
m. 3. d. 13. q. 1.
a. 2. & m. 4.
d. 23. q. 1. a. 2.
& de verit.
q. 2. a. 9. ad
11.

mento adductis testatur Aristoteles: sed requiri etiam proportionem inter vnius aētiuitatem, & alterius resistentiam. Ad experientia ferri igniti dicendum cum illud ab aqua guttula patitur, maiorem esse guttulæ aētiuitatem, quā resistentiam ferri, non quidem si comparatur vis illius guttulæ cum toto ferro; sed cum particula, quam attingit. Item ad illud de stilla, seu gutta cadenti respondendum, non quanlibet guttam saxo particulam detrahē, sed millesimam, verbi gratia, ope antecedentium, quibus saxum ad eam detractionem subeundam paulatim disponebatur per aliquam qualitatem, vt per humiditatem, quā consequitur mollitudo, quæ in causa est, vt lapis patiatu auelli a se particulas, etiam leui plaga decidentis guttæ. In quam sententiam ita scripsit Themistius in sua paraphrasi ad calcem septimi libri Phisicorum. Neque si lapidem multa stillicidia incauant, necesse est singulis stillicidijs separatim sua ramenta respondeant. Nec enim semper ad discretionem potentiarum subiectæ magnitudines dissecantur, sed nonnullæ quoque potentia sunt, quæ illas quasi transcurso prætereant, non diuidendo, secando vè, sed ita afficiendo, & præparando, vt secari, & diuidi aliquando possint. Hæc ille. Quibus contentanea docet S. Thomas in secunda secundæ quæst. 24. art. 6. ad 2. Ita verò dum guttæ percussu assiduo lapidē ad dissectionem præparant, qualitas, per quam singulæ partiatim agunt, aētiuitate sua vincit resistentiam eius, qua lapis resistit.

Maior tamen difficultas est in explicando modo, quo minutissima quædam, & leuissima corpuscula, a quibus nulla præuia qualitas induci videtur, lapides incauent, vt formicæ, de quibus Plinius lib. 11. Natural. hist. cap. 30. Silices, inquit, itinere earum attritos videmus, & in opere semitam factam, ne quis dubitet qualibet in re quid possit quantulacunque assiduitas. Sed dicendum formiceas partim suorum pedum conatu, partim attractu onerum, quæ deuehunt, lapides longo decursu temporum non nihil comminuere, non quidem vt guttas, humectando, & molliendo, aut aliam eiusmodi inducendo qualitatem; sed tenuissimas particulas eo qualicunque nisu non vno quoque, sed sæpius repetito, per localem motum sensim auocando, tandemque diuellendo. In qua etiam diuisione cum resistentia, aētiuitas, & victoria reperiuntur, necessario concedendum erit minutissima illa corpuscula terentia lapides sua aētiuitate vincere tandem resistentiam inuentam in particulis, quas detrahunt. Quo etiam pacto stillæ cadentes, etsi nihil humoris, aut mollitudinis inducerent, cauare lapides possent.

Ad vltimum argumentum sumptum a proportionē inter aētiuitatē humiditatis, & resistentiam siccitatis, neganda est consecutio; & ad eius probationem dicendum humiditatem, & siccitatem non ita ite dici in resistentia excellere, quod magis resistent, quā ipse agant; re enim vera magis agunt, quā resistent: sed quod collatæ cum alijs duabus primis qualitatibus, ipsæ magis; illæ minùs resistent; illæ acrius agant, hæc lentius. Quare cum siccitas non plus resistat, quā

Vv

humiditas

Themistius.

D. Thomas.

Plinius.

Assiduitas
quantum va
leat.Cor humi
ditas, & sic
citas dicatur
magis resi
stere.

humiditas agat, nihil impedit, quominus summè humidum agat in summè siccum.

ARTICVLVS V.

DILVNTVR RATIONES, QVÆ probare contendebant Patiens non reagere.

Dilatio. 1.

Nunc primi articuli argumentis, quæ reactionē è medio tollere nitebantur, respōdeamus. Ac primi quidē explicatio ex dictis perspicua relinquitur. Nā utcunque agens, & patiens quoad

Dilatio. 2.

actiuitatem sese habuerint, siue æquis polleant viribus, siue non; modo actiuitas vnius, alterius resistantiam vincat; in se mutuò agent. Nec Aristoteles in lib. de motu anim. inter actiuitates ipsas inæqualitatem requirit, vt procedat actio; sed inter actiuitatem, & resistantiam. Ad secundum negandum est, quod assumit; licet enim agens patiēdo debilitetur; si tamen omnino victoriam obtinuerit, ita profligato hoste, vt iam ab eo non repatiatur, confestim intensiōis dispēdia refarciet, & ad statum naturæ suæ debitum redibit; sicque patiens sibi perfectè assimilabit.

Quādo agēs
parta victo-
ria dispēdiū
refarcit.

Quod tamen intellige cū agens, quod repatitur, agit per qualitatem non peregrinam, sed sibi naturalem, quæque sublati impedimentis ab eius forma dimanat; quo pacto se habet calor ad ignem. Quod si agens per qualitatem alienam, & aduentitiam operetur, vt ferrū ignitū per calorē; fatendū erit non posse tunc agens assimilare sibi passum in eo gradu, quem ante repalsionem habebat, sed in eo, quem prope finem obtinet. Ad tertium neganda est consecutio: quia licet vnum elementum in conflictu repatiatur, nihilominus sæpè victoriā tandem reportat, & aduersarium in se conuertit.

Dilatio. 3.

Dilatio. 4.

Ad quartum negandum est, quod assumit, dicendumque quartum illum palmum refrigerari à B. frigido, sed interim non calefieri à reliquis partibus A. calidi, esto illæ B. frigidum calefaciant. Non enim calorem per quartum palmum, sed per se immediatè traiciunt in B. frigidum. Quia quādo partes non agunt actione sibi peculiari, sed actione totius, non necesse est, vt vna earum agat in aliam, & per eam in re externā, quæ patitur. Nam philosophicū illud axioma. Nihil agit in distans, nisi per intermedium; de toto agente, non de parte intelligi debet. Vti enim totum agens in rem patientem extrinsecam immediatè actionem inducit, ita & partes totius agentis; licet inter eas, & id, quod patitur, aliqua eiusdē agentis portio, quæ prædictā actionē nō excipiat, interiecta sit. Debere autē eo pacto id intelligi argumēto est, quod si ignis quatuor palmorum æquabiliter calens, citra omnem repalsionem in aquam ageret, haud dubiè tres priores palmi communi conspiratione aquam calefacerent; alioqui multò lentior, segniorque eiusmodi actio foret, vtpotè à minori agente edita; & tamen constat eosdem tres priores palmos sic in aquam agere, vt in quartum quē ponimus cæteris omnino similē, nihil caloris immittant. Igitur & in re proposita tres priores ignis palmi immediatè aquā calefaciēt; quia nō distinctis actio-

Quo pacto
intelligi de-
beat nihil a-
gere in dis-
tans.

actionibus, sed vna duntaxat actione totius operantur.

Sed hunc in modum iam quispiam urgeat, Quartus palmus agentis A. sic cæteris palmis in conflictu dissimilis. Ergo ut cum illi sibi assimilent, in ipsum agent, siquidem omne agens physicum ex naturæ necessitate agit in passum dissimile, si ei congruenter propinquum sit. Hinc obiectioni occurrit Theophilus Zimara lib. 2. de anima ad text. 45. idem tres palmos agentis A. non calefacere quartum palmum; quia ut docet Aristoteles hoc in lib. c. 9. text. 78. vna pars continui non agit in alteram sibi continuam. Verum hæc responsio non placet; agit enim vna pars continui in alteram, ut fuit à nobis superius dictum, cum de reciproca partium inter se actione disputaremus. Neque id negat Aristoteles loco citato; tantum enim vult partes continui homogenei, quæ eadē qualitate, quoad speciem, & gradum affectæ sunt, non agere in se mutuò. Aliter igitur respondendum, videlicet in proposito euentu impediri omnino tres priores palmos, quominus in quartum agant, quia cum externo hoste ita occupantur, sicq; ad eum vincendum omnem vim suam conferunt, ut illius partis dispendium quasi dissimulent, donec, parva victoria, eam in suum pristinum statum vendicent. Sæpe enim natura, ut in hisce rebus solers, ac provida est, quo tueri totum possit, partem unam periculo, damnoq; exponit. Quod si quis adhuc roget, cur ignis non simul & quartum illum palmum tucatur, & cum externo hoste depugnet. Respondemus huius rei causam ad finitatem virtutis, & applicationis agentium naturalium referendam esse; inde enim fit, ut si vehementi conatu, atq; undiq; collectis viribus, & vna totius actione in aliquid incumbant, vim ad alia intendere vel agrè admodum, vel nullo modo queant. At enim illud etiam nunc in proposito argumento difficultatem affert, cur videlicet ignis non potius incumbat ad quartum illum palmum calefaciendum, præsertim cum tota ei perniciēs ab aduersario per illum inferatur, eoq; incolumi totum agens sartum, tectumque maneat? Nimirum quia postquam semel tres illi palmi actionem agentis contrarii impedire nequierunt, non valent etiam, dum hostis non vincitur, qualitatem, quæ per eam actionem producitur, expellere; cum per illam eiusmodi qualitas efficienter conservetur, & augeatur. Et hæc vna ratio præ alijs fortè placuerit ad reddendam absolutam causam, cur tres palmi prædicti in quartum non agant.

Ad quintum sunt, qui respondeant, si medium vniforme sit, & æquè paratum ad calorem, & frigus; calefaciendum id simul, & refrigerandum. Alij verò futurum putant, ut mediū alternatim incalascet, refrigereturq; arbitrantur enim nullum motum esse continuū; sed ex progressionibus & morulis quibusdam coalescere. Itaq; in morula frigefactionis, cum mediū non frigescat, calefiet, inquit, in morula calefactionis, cum non calefiat, refrigerabitur. Harum responsionum neutra veritati consonat. Non prima, quia admittit in eodem corpore suis iam affecto qualitatibus, dari simul contrarios motus, quod fieri non posse progressu ostendimus. Non secunda, quia negat alterationem esse motum continuū, quod supra confutauimus. Respondemus igitur si A. calidū & B.

Impugnatio
solutionis.

Responsio
Theophili.

Quæ non placet.

Germana
responsio.

Naturæ
solertia, & pro
videntia.

Difficilis
dubij enodatio

Multiplex
responsio ad

Idonea
solutio.

frigidum ad reuincendum medium vim habeant, tunc aerem interiectum calefactum iri ab A. secundum vnam medietatem, simulque refrigeratum iri à B. secundum alteram: deinde A. cum sua aeris medietate calefacta tanquam vnum totale agens acturum in alteram medietatem aeris, & B. cum sua aeris medietate frigefacta acturum similiter in alteram partem aeris. Sic verò vna medietas aeris calefiet, & non refrigerabitur; alia refrigerabitur, & non calefiet. Sicuti in solutione superioris argumenti dicebamus.

Explicatio
dubij de su-
perficie me-
dia inter utrū-
que agens.

Sed quid de media superficie dicendum? Quo pacto illa à contrarijs motibus vindicari poterit, ubi primum ad eam utrūque agens simul appropinquarit? Respondemus apud eos, qui negant indivisibilia alterationem subire, nihil esse difficultatis; quia media superficies neque calefiet, neque frigefiet. Iuxta aliorum verò opinionem, occurrendum erit, ut nobis quidem videtur, si actiuitas caloris ex vna parte, & actiuitas frigoris ex altera æquales fuerint ad vincendam resistantiā qualitatum, quæ tunc in media superficie inueniuntur; tunc mediam superficiem nec calefaciendam, nec refrigerandam; quia agens calidum, & frigidum mutuò sese impediunt; cum nulla maior ratio sit, cur hoc potius, quàm illud agat. Itaque in eo euento non vltcrius actio procedet, sed ad eiusmodi superficiem extrinsecè terminabitur. Si verò actiuitas vnius præualuerit ad vincendam prædictam resistantiam, tunc id præoccupandi actionem ius habebit; atque adeo in superficiem, qualitatem propriam transfundet, deincepsque victoriam persequetur, inhibita alterius agentis actione.

Dilatio. 6.

Ad vltimum argumentum dicito non eandem esse rationem in motu locali, & in alteratione. In motu enim locali non necesse est, ut id, quod resistit, virtutem motricem habeat, quam in patiente imprimat; at verò quoad alterationem, de qua agimus, datur utrimque agendi, & resistendi vis, ut ex dictis constat.

Capitis decimi Explanatio.

R Estat ut a 3 In hoc extremo huius libri capite disserit Aristoteles de mistione, in qua sibi quinque potissimum disquirenda esse ait. Primum est quidnam mistio sit. Secundum, quid mistile, seu id, quod permisceri potest. Tertium, quibus in rebus sit mistio. Quartum, qua ratione fiat. Quintum, utrum in rerum natura sit, nec ne. Exorditur autem ab eo, quod vltimo loco proposuit, quia ordo doctrinæ efflagitat, ut prius an res

Quo argu-
mento non
nulla mistio-
nem esse ne-
garint.

fit quàm quid sit, investi-
gemus. Fuerunt ergo qui
mitionem nullam esse
omnino putarent, hoc, ut
videretur, ducti argumēto.
Ea, quæ misceri dicuntur,
duo saltem esse oportet.
Vel igitur ea in mitione
amul o conseruantur, for-
mamque suam retinent;
vel vnum corrumpitur, &
alterum manet, vel utrūque interit. Si detur primum, non magis, dicuntur mitionem subiisse,

C A P. X.

R Estat a ut de mitione contemplemur iuxta eun-
dem doctrinæ modum. Nam ex hisce, quæ initio
proposuimus, hoc erat tertium. Considerandum
autem est quid mistio, quid mistile, quibus entibus,
& quo pacto competat; & insuper utrum sit mistio, an
id

Text. 32.

post.

postquam in unam conuenerint, quàm antea, cum eodem modo se habeant. Si secundum idem erit dicendum: nec enim id, quod manet, dicitur cum eo, quod interit, misceri: cum id, quod interit, iam non existat, & id, quod manet, mutatum non sit. Si tertium, idem similiter pronuntiandum erit: nam ea, quæ non sunt, mista esse non possunt. Quare nulla omnino in rebus mistio esse videtur.

Mistio non
esse genera-
tionem.

b Hæc igitur ratio) Ut superiori argumento occurrat, explicandum sibi ait quo pacto mi-

id falsum sit. Nam fieri non potest, ut quid alterum alteri misceatur; sicuti quidam aiunt. Etenim cum ea, quæ mista sunt, adhuc sint, nec alterationem subierint, non magis nunc, quàm prius esse mista, sed similiter sese habere dicunt. Porro si alterum sit corruptum, non esse mista, sed alterum esse, alterum non esse; quæ similiter sese habent. Eodem autem modo, et si postea, quæ in unum ambo venerint, utrumque eorum, quæ miscentur, corruptum sit, non enim ea esse mista, quæ omnino in ratione rerum non sunt. b Hæc igitur ratio postulare videtur, ut quo mistio à generatione, & corruptione, & quo mistile à generabili, & corruptibili differat, definiamus. Perspicuum enim est mistionem, si quidem sit, ab illis differre oportere. Quo sit ut hisce cognitis, quæ addubitata fuerunt, solui queant. At verò neque materiam igni mistam esse, neque misceri dā comburitur, aut ipsam suis partibus, aut igni, sed ignem gigni, & materiam corrumpi, dicimus. c Eodem autem modo, neque corpori, alimentum, neque figuram, quæ ceræ molem afformat, ceræ misceri dicimus. Neque corpori albedinem, nec omnino affectus, habitusque rebus ipsis misceri possibile est, quippe cum ipsi salui cernantur. At verò nec albedinem, & scientiam, nec aliud quicquam inseparabile misceri contingit. Quin imò nec id probè dicunt, qui omnia aliquando & simul esse, & misceri inquirunt; non enim omnibus omnia misceri queunt, sed eorum, quæ miscentur, utrumque separabile quid esse oportet: affectum autem nullus separabilis existit. d Cum autem eorum, quæ sunt, alia actu sint, alia potentia: quæ mista sunt, esse quodammodo & non esse contingit, actu quidem aliud existente eo, quod ex eis factum est, potentia verò quippiam utriusque eorum, quæ erant, antè quam misceretur, & non esse perdita: id quod ratio prius addubitabat. Nam quæ miscentur & prius ex separatis coisse, & posse rursum separari videmus. Igitur neque permanent actu, ut corpus, & albedo, neque corrumpuntur, aut ambo, aut alterum: nam eorum virtus, atque potentia salua manet.

Idcirco

fit à generatione, ceterisque mutationibus differat, quid item inter mistile, & generabile, ac corruptibile, sit discriminis. Quod ergo mistio non sit generatio probatur quia cum quidpiam ex alio gignitur, ut ex ligno ignis, non ligno admisceri ignem, neque igni lignum dicimus, sed ignem generari, & lignum corrumpi.

c Eodem autem) Quod mistio non sit accretio, vel alteratio ex eo ostenditur, quia tam quod auge scit, quàm quod alteratio nem subit, integrā manent. Cum tamen ea, quæ miscentur, non ita se habeant. Ob quam etiā rationem neque accidentia cum subiectis, ut candor cum corpore: neque ipsa accidentia cum alijs accidentibus, ut candor cum dulcedine miscentur queunt; siquidē istiusmodi affectus post mutuam coniunctionem incolumes perseverant. Adde quod ea, quæ miscentur, eiusmodi esse debent, ut per se coherere valeant, quod accidentibus minime convenit. Hinc Anaxagoram carpit, qui omnia in Chaos mista fuisse, & Anaximandrum, qui omnia misceri posse existimant: cum multa sint, quæ ut coherere per se nequeunt, cum uno dī sūt accidentia, ita nec misceri vlti ratione possunt.

Neque accretionem, alterationemve.

Reprehensio
Anaxagoræ,
& Anaximandri.

d Cum autem eorum

Diluit propositam controversiam, statuens dari re vera mistionem. Ut autem pateat quo pacto ea, quæ miscentur, siue elementa, maneat in misto, quod ex eorum concretione generatur, docet rerum quoddam esse actu, alias potentia; elementa vero esse in misto potentia, non actu; quia neque omnino euanescere, neque existunt ut antea. Ex quo iam responderi poterit ad argumentum superius adductum: deesse quippe in eo quantum membrum, videlicet aliquo modo esse, aliquo non esse. Porro quid sit hoc loco apud Aristotelem esse potentia, seu virtute non satis

Elementa esse
in misto non
actu, sed po-
tentia.

liquet. Exquirendum id à nobis erit in quæstione utrum elementa maneat actu, adesse, secundum suas formas substantiales in misto, an non.

e Dubitationem autem) Transit ad declarandam penultimam quæstionem, quoniam scilicet modo fiat mistio, refertque sententiam existimantium missionem effici, cum intra se coeunt res ita minutatim concise, ut per exiguitatem oculorum sensum effugiant, nec discerni vilo modo queant, ut tritici, hordei que farina. Hoc autem ex duplici hypothese constat. Altera est, non

Non idē esse
compositio-
nem, & mi-
stionem.

idem esse compositionē & missionem. Nam vinum aqua temperatum, mistum esse dicimus, compositum non dicimus: contra vero domū ex ligno, & lapidibus compositā, non mistam vocamus. Altera est, nullam corpus dividi in partes minimas, sed in infinitum progredi divisionem, ut in libro Physicæ Auscultationis libro ostensum fuit. Hinc colligit non recte philosophari eos, qui tunc missionem fieri dicant, cum res minutę coeunt, quantum sub aspectum non cadat: tū quia ea potius compositio quedam est, quā mistio: nam quia si mistio foret eiusmodi partium congregatio, cum oporteat quālibet partem misti mistam esse, nulla vera & sincera mistio daretur, sed sensu tantum apparens. Nam quę res acutum visum non habenti esset mista, lynceo mista non esset, utpote quę in minores adhuc partes separari posset, quę tamē missionem non admittent: cum tamē oporteat quālibet partem misti mistā esse.

f Sunt itaque) Vt ex propria sententia declarer, quo pacto fiat mistio, & quid sit, exponit prius quę dicantur miscibilia. Atque primum quędam corpora esse activa, quędam passiva, ut liquido constat: sed non omnia hæc misceri posse, cum præter id oporteat habere communem materiam, ut superius dictum fuit. Unde est quod celestia corpora agunt in sublimaria, non tamen ab eis patiuntur. Ea igitur tantum misceri possunt, quę motu activa, & passiva sunt, ad quod requiritur materię convenientia: sed ea non sufficit. Oportet enim illa cuiusmodi esse, ut facile dividi, & committi possint. Ideoque lapis ferro non miscetur, neque alia, quę prædura sunt, licet in acernum, aut alterius generis compositionem coire valeant.

Quę mistio-
nem lubeūt.

Iccirco hæc omittantur. e Dubitationem autem bis sic, continuam edisseramus oportet: utrum mistio quippiam ad sensum sit, verbi gratia, cum ea, quę miscentur ita in parva divisa fuerint, & hoc pacto iuxta sese posita, ut nullo sensu dignoscatur, tunc ne mista sunt, an non: sed sit, ut eorum, quę mista sunt, particula quolibet iuxta quamlibet sit: illo igitur modo mista esse dicuntur ut hordeacea grana frumentaceis, cum quodlibet iuxta quodlibet positum est. At si omne corpus sit divisibile, si corpus corpori mistum simile sit, partem quamlibet, secus quamlibet, esse oportebit. Atque cum fieri nequeat, ut in partes minimas divisio fiat, & compositio non idem sit, quod mistio, sed aliud, non oportere dicere, quę miscentur, esse mista secundum partes exiguas, quę suam adhuc retineant naturam, perspicuum est: compositio enim esset, non temperatura, aut mistio, nec pars eandem cum toto habet & rationem. Dicimus autem si quid misceri debeat, quod mistum est, similem esse partium. & quemadmodum aquę pars, aqua est: ita & temperati temperaturam. Quid si mistio sit compositio secundum partes exiguas, nihil bonū accidet, sed solam esse mista ad sensum: atque idem huic quidem si acutē non videat esse mistum: lynceo vero non esse mistum videbitur. Neque divisione adeo ut quęvis particula iuxta quamvis posita sit, mistio sit: nam fieri non potest, ut corpora sic dividantur. Aut igitur non est mistio, aut hoc rursum est dicendum, quo pacto, inquam, fieri possit. f Sunt itaque, ut diximus, eorum quę sunt quędam activa, quędam quę ab hisce pari solent. Quędam igitur convertuntur, suntque inter se multo activa & passiva, quorum videlicet eadem est materies. Quędam vero agunt, & non patiuntur, nimirum quibus materies eadem non est. Horum igitur non est mistio. Quare nec medendi scientia sanitatem, nec sanitas eadem mista corporibus efficiunt. Horum vero activorum, & passivorum, quę facile divisibilia sunt, multa quidem paucis, & magna parvis composita missionē non faciunt, sed accretione eiusce, quod evincit. g Nam alterum in id, quod evincit, verti solet,

Text. 85.

Text. 86.

Text. 87.

Text. 88.

g Nam alterum in id) Tradit aliam conditionem, quæ requiritur in ijs, quæ misceri debent. Nimirum ne vnum alterum magno excessu vincat: tunc enim non mistio fiet, sed conuersionio, in id, quod potentius est, veluti cum vini gutta in multas aquas ampliores inijcitur. Itaque ea miscentur, quæ ita se permutant, vt vnum non conuertat in se alterum; sed ex utro-

que fiat tertium quid cõ-
mune, in quo ambo po-
testate seu virtute mane-
ant.

h Parua autem) Minu- Solutio dat
ta promptiora esse inquit bitationis.

ad mistionem quàm ma-
gna. Cur autem ita res
habeat, quærit Philopo-
nus, cum eadẽ sit propor-
tio magni ad magnam,
quæ parui ad paruum. Res-
pondet tamen licet quo-
ad conuersionem alterius
in se, eadem utrobique ra-
tio proportionis inuenia-
tur, tamen, quod ad mi-
stionem attinet, secus re
habere, quia quæ miscon-
tur motu se se infundere
debent, quod minora fa-
cilius præstant, quàm gran-
dia, vt planum est, docet
quo in contextu Aristote-
les.

i Idcirco ex ijs) Ex
dictis inferit humida, quæ
facile terminos alienos
admittant, paruoque ne-
gotio in minores partes
secantor, optimè commi-
sceri, nisi tenacia sint, &
viscosa; vt oleum, mel, Tenacia, &
pinguedo, atque id ge- viscosa non
nus, quæ propter lentore facile com-
egre leparantur, sibi que misceri.
ita inhaerent, vt diffi-
cile penetrent. Quo fit,
vt non ad veram mistio-
nem, sed ad ampliorem
rei molem efficiendã con-
ant.

k Cũ alterũ duntaxat
Cum aliqua ita sunt affe-
cta, vt vnum duntaxat pa-
fiatur, ea nullo modo mis-
ceri inquit. Cũ verò

Text. 89.

solet, vt gutta vini, decies millenis aquæ mensuris nõ mis-
cetur: etenim forma vini perit, atque vinum in totam aquã
vertitur. Cũ verò potentias habent quodammodo æqua-
les, tum vtrumque è sua quidẽ mutatur natura in id,
quod vincit, ac superat, non tamen fit alterum, sed inter
vtrumque medium, atq; cõmune. Patet igitur ea esse mi-
stilia, quæcunque ex agentibus contrarietatem habent: hæc
enim inter se passiuæ sunt. h Parua autem dũ paruis ad-
mouentur, propensius misceri solent: quippe cũ ea faci-
lius, celeriusque se transmeent; at multum tardius hoc
idem efficit, patiturq; à multo. i Idcirco ex ijs, quæ diuidi
possunt, patiq; solent, quæ facile terminos suscipiunt, ea
mistilia sunt: quippè quæ facile in parua dirimantur: hæc
enim est eius, quod facile terminatur, ratio. v. g. quæ li-
quida sunt, inter corpora maximè mistilia sunt, cũ li-
quidum maximè omnium diuisibilium facile terminari pos-
sit, modo non sit viscosum, atque tenax. Hæc enim mo-
lem reddunt ampliorem ac maiorem. & Cũ autẽ alterum
duntaxat passiuum fuerit, aut alterum vehementer, &
alterum admodum remissè; vel nihilo, vel certè paulò ma-
ius euadet, quod ex vtriusq; mistura consurgit: quod in
stanno, & ære accidit. Nonnulla enim entia inter se mi-
nus discreta sunt, ambiguntque: videntur enim quodam-
modo, & remissè misceri, & quasi alterum susceptiuum,
alterum forma esse: quod quidẽ & in hisce accidit. Nam
stannum quasi affectio quædam sine materia æris, penè eua-
nescit, mistura toti colore solũ indito: quod idem & in
alijs quoque vsu venit. l Patet igitur ex his, quæ diximus,
misionem esse, & quid ea sit, & quam ob causam, & quæ-
nam entia mistilia sint: quãdoquidẽ nonnulla sunt eius-
modi, quæ & pati inter se & facile terminari, diuidiq;
possunt. Hæc enim cũ mista sunt non esse corrupta, nec
vltra eadem simpliciter esse, nec eorum missionem esse cõ-
positionem, nec ad sensum necesse est. Sed mistile quidẽ
est, quando cũ facile definiti queat, passiuum est, &
actiuum, & ei, quod est eiusmodi, mistile: nam mistile ad
id, quod eodem appellatur nomine refertur. Mistia verò,
est mistilium alteratorum vniõ.

Text. 90.

Text. 87.

vnum vehementer agit; alterum nimis patitur, & agit remissè, tunc vel nulla datur mistio, vel
per exigua; vt cũ es, & stannum pariter liquehant. Nam & ob agendi acrimoniam stannum
penè in halitum soluit, ita vt nihil fere de illo præter colorem relinquatur.

l Patet igitur ex hisce) Paucis colligit quæ hæcenus dixerat, simulque responder ad primã,
& secundam quæstionem earum, quas initio capitis proposuit, videlicet quid sit mistile, & quid
mistio, aliens mistile esse, quod cũ facile diuidi queat, passiuum est, & actiuum. Missionem
verò esse mistilium alteratorum vniõnem.

QVAES.

Q V Æ S T I O I.

V T R V M M I S T I O S I T.

A R T I C V L V S I.

Q V I B V S D A M A R G V M E N T I S
videri non esse; re tamen vera esse.Primum ar-
gumen.

D confirmandam negatiuam partem quæstionis aliquot sese offerunt argumenta. Primum, quia si elementa misceri possent, deberent sese particulatim dissecare, & comminuere, vt Aristoteles 10. cap. huius libri docuit: vel igitur eiusmodi partes sese inuicem permearet, quod esse nequit; vel alia iuxta alias poneretur; quo fieret, vt non esset aliud misceri,

quàm partes partibus agglutinari, cuius oppositum contra Anaxagoricos philosophos proximo superiori capite statuit Aristoteles.

2. argum.

Deinde, quia vel mixtio fieret secundum naturam, vel natura repugnante; non secundum naturam; quia elementa ad mixtionem coire nequeunt, nisi renitente ipsorum inclinatione, vnum in locum ascendant graua, aut descendant leuia. Nec etiam repugnante natura, cum mixtio sit generatio quædam rei physicæ, quam naturalem esse oportet.

3. argum.

Nullo igitur pacto mixtio datur. Præterea, quia generatio mixti, si esset, haberet pro effectrici causa elementa, quæ in se mutuò agunt; quod verò mixtum ab elementis non gignatur, inde patet, quia mixta sunt elementis perfectiora, vtpote quorum gratia illa sint; at causa efficiens cum effectu comparata, si æquiuoca sit, nobilior esse debet; si vniuoca, non ignobilior.

vt mixta præ
sent elementis
D. Th. 2.
contra gent.
cap. 68.

4. argum.

Item, quia cū duo aliqua elementa inter se congregiuntur, vel sunt in agendo æque fortia; vel alterum potentius; si æque fortia, vtrunque se ab aduersario tuebitur, incolumeque seruabit: si alterum sit potentius, conuertet in se aliud; atque ita non resultabit mixtum.

5. argum.

Postremo, quia non potest esse mixtio, de qua hic agimus, nisi in materiam eorum, quæ miscentur, noua forma succedat: at quod non ita res habeat, exemplo aquæ ostenditur, quæ vino mixta formam suam retinet. Scribit enim, præter alios, D. Nemefius in lib. de natura hominis spongiam oleo imbutam ex vino aqua mixto puram aquam attrahere, quod evidens argumētum est aquam vino mistam adhuc propriam formam seruare. Quod etiam Alchimicæ artis professores fieri posse aiunt misso in vinum iunco decorticato, seu medulla iunci; & Plinius lib. 16. Natural. hist. cap. 35. mira, inquit, edera proditur natura ad experienda vina: si vas fiat ex ligno eius, vina transfluere, ac

rema-

Plinius.

remanere aquam, si qua fuerit mista. Quod multo ante literis cominē-
 darat Cato in lib. de re Rust. c. 151. hisce verbis, si voles scire in vinum Cato.
 aqua addita sit, nec ne; vasculum facito de materia ederacea. Vinum id,
 quod putabis aquam habere, eodem mittito; Si habebit aquam, vinum
 effluet, aqua manebit. Nam non continet vinum vas ederaceum.

Nihilominus etsi veram misionem veterum quidam ignorarint, eā Conclusio.
 tamen esse, communis philosophorum consensus, & experientia, & ra-
 tio docent. Experientia, quia cernimus vigēte mutua vaporum, & ex-
 halationum ē terra ascendentium, & aquæ pluviæ, ac circumfusi aeris
 actione, ranas, aliasque huiusmodi bestiolas ex putrescente materia
 subito enasci; quod non nisi misionis interuentu fit. Ratione, quia
 elementa suo pte ingenio ad misionem ordinantur, vt videlicet stirpi- Elementa or-
dinantur ad
misionem.
 um, animantium, & aliorum mistorum species, ē quibus vniuersi pul-
 chritudo magna ex parte depēdet, cohæreāt. Quare ne ab hoc fine na-
 tura distituatur, necessariō danda erit mistio. Adde cum elemēta pos-
 sint vnum in locū conuenire, vt in terra, aqua, & aere passim constat,
 & in igne etiam, qui subterraneis cauernis ardet; cumq; mutuo actiua,
 & passiua sint; nihil impedire, quominus in se vicissim agant, confun-
 danturque, ita vt ex ijs interdum mista generentur. Lege opusculum,
 quod de hac re Alexander Aphrodisæus accuratē scripsit.

ARTICVLVS II.

DILVVNTVR ARGVMENTA, QVÆ
 misionem ē medio tollere nitebantur.

Igitur argumēta, quæ probare contendebant non dari misionem, Solut. 1. arg.
 hoc modo soluentur. Ad primum dicendum erit elementa mision-
 nis gratia sese vicissim demoliri, & minutatim concidere, & partes
 vnius alterius partibus adhærescere, neque veteres, quod ita senserint,
 ab Aristotele coargui; sed quod elementa solo exiguarum partium ap-
 positu permisceri dixerint, in eaque copulatione misionem colloca-
 rint; cum præterea requiratur mutua elementorum actio, ex qua pri-
 marum qualitatum temperatura ad mixti formam idonea proveniat.

Ad Secundum, misionem simpliciter naturalem esse; quia tam mi- Solut. 2.
 stiliū alteratio, quā introductio formæ misti (quæ duo misionis no-
 mine importantur) naturalis est; etsi cum ex pluribus elementis inter
 se coeuntibus mixtum generatur, eorum vnum in locum concursus
 non sit simpliciter naturalis; si proprias ipsorum naturas spectemus,
 qui tamen aliquo modo secundum naturam fieri dici potest, quatenus
 à causis vniuersalibus, quæ hinc inde elementa cient, & in pugnam cō-
 gredi faciunt, intenditur, promoueturque.

Ad Tertium fatendum mixta perfectiora esse elementis, vt ait D. Solut. 3.
 Thomas in 2. distinctione decima quinta, quæst. secunda, art. 1. ad 2.

D. Thom.
M. Albert.
Auer.
Alex.

& in opusculo de occultis naturæ operibus: verum elementa non esse principales causas effectrices mixtorum, vt præter alios aduertit hoc loco idem S. Thomas ad text. 84. Magnus Albertus tract. 6. cap. 4. & lib. de anim. tract. 1. cap. 8. & Auerroes 12. Metaph. text. 18. à quibus non videtur dissentire Alexander 2. Nat. quæst. cap. 3. Igitur causæ principales mixtorum non viuentium quæ ex concorsu elementorum proximè oriuntur, sunt corpora cælestia. Causæ autem non quidem absolutè principales, sed principaliores, quam elementa respectu viuētium imperfectorum, quæ prædicto modo ex elementis proueniunt, sunt eadem corpora cælestia, vt lib. 2. de Cælo cap. 3. quæst. 6. ex professo ostēdimus. Nihil autem vetat causas efficientes minus præcipuas, cuiusmodi sunt elementa comparatione quorumlibet mixtorum, suis effectis deteriores esse, vt in Phisicis quoque docuimus.

Solet. 4.

Ad quartum siue elementa pari ad agendum virtute in certamē descendant, siue non; modò vnum non nimis alterum excedat, posse in se mutuò agere, mixtumque producere, vt ex ijs, quæ superius disputauius, intelligi potest. Nam antequam quod minus & imbecillius est, ab ampliore & potentiore perimatur, & illius formam recipiat, frequenter accidit, vt ex reciproca actione ea qualitatū proportio exillat quam mixti generatio consequatur.

Lib. 2. c. 7. q. 2.

Non esse negandū posse aquam conuertere in vinū.

Quod ad vltimum argumentum pertinet, concesso primo eius pronuntiato, asserendum cum aquæ portio vino iniecta, eiusmodi est, vt eam vini acrimonia superare queat, vt sæpè accidit, haud dubiè aquam in vinum perfectè commutari, vt ait Aristoteles hoc in libro cap. 10. text. 86. & D. Thomas tum ibidem, tum in 4. sent. distinctione 11. quæst. 2. art. 4. quæstiuncula. 4. Alexander in opusc. de miltione, alijsq; auctores communi assensu. Quod ex eo patet, quia vinum potest suo calore & alijs qualitatibus, quibus præditum est, agere in aquam, eiusq; materiam ad suæ formæ introductionem perfectè accommodare; atque adeò ipsam in se conuertere. Deinde quia aliqui in mysterio Eucharistiæ aqua, quæ in vinum calice contentum ante consecrationē infunditur, maneret etiam post consecrationem sub propria forma, quandoquidem in sanguinem Christi non convertitur, nisi vinum, cum materia huius sacramenti non sit alia, quàm panis & vinum, vt docet Concilium Florentinum; & Tridentinum sess. 13. c. 1. & 3. Quod verò admittendum non sit conuerso vino in sanguinem, manere nihilominus aquam in calice, conuincit tum communis scholasticæ Theologiæ professorum auctoritas; tum quia, vt argumentatur D. Tho. 3. p. q. 74. art. 8. & Sotus in 4. dist. 9. q. 1. art. 6. sequeretur non esse adorandū quidquid latet sub speciebus in calice cōtentis. Aduerte tamen id, quod dicimus de conuersione aquæ in vinum non esse de fide, cum sit in opinione positum, an aqua non conuersa in vinum conuertatur in sanguinem.

Rabbanus
lib. de corpore dominici
4. Rich. m.
d. 21. q. 2. d. 3.
circa 3. p.
cip. & d. 114.
1. circa 4. p.
ci. Maior d.
11. q. 2. d.
Bonau. 2. p.
dist. 2. 1. q. 3.
Scotus. q. 7.
Palud. ead.
d. q. 1. 2. 7. q.
briel. q. 2. d.
bio. 3. A. Eg.
quodl. 2. q. 1.
Alenf. 4. p. 9.
32. m. 3. a. 2. d.

Num aqua possit à vino diluio eximi.

Quapropter quod aiunt posse aquam à vino excerni, dicendum si id, quod separatur, reuera aqua sit, eā excretionem posse fieri, cū vinū ita est imbecillum, vt nequeat conuertere in se aquā, vel & ambo ita se

Cont.
fil.
op. 9.

Dion.
q. d. 12.

In Dec.
19. l. 1. q. 1.
Quæst.

Contra Mat
si lib. 1. huius
op. 9. 3. a. 3.

se inuicem habent, vt ex ipsis non resultet tertium. Vel cum vinum, etsi possit in se conuertere aquam; nondum tamen ei per tempus licuit eam in se conuertere. Vbi verò sese istiusmodi circumstantiæ nō interponunt, asserendum est id, quod è vino eximitur non esse aquā, sed liquorem ipsius vini aquæ similem, nondum, videlicet exquisitè decoctum, qui etiam ex puro vino elici potest; vt annotauit D. Thomas in 4. dist. 11. in expositione literæ.

ARTICVLVS III.

DVBI C V I V S D A M

enodatio.

Dionysius in
9. d. 12. q. 2.

MAior tamē dubitatio existit, vtrū si vnus liquor alteri eiusdē speciei misceatur maneat vterq; an tertium quid gignatur. D. Thomas, 3. part. quæst. 77. art. 8. & quodlib. 10. art. 3. Paludanus in 4. dist. 12. quæst. 5. Capreolus dist. 13. quæst. 1. respondent si liquor alteri additus ea quantitate fuerit, vt totum priorem attingat, & peruadat, totum priorem dissolutum iri, efficiendumque ex vtroque tertium. Ducuntur autem eo potissimum argumento, quia eiusmodi liquores dissecant sese mutuò infra minima naturalia, quod absque interitu vtriusque fieri non potest. Nobis hæc controuersia ita videtur explicanda, vt dicamus, etsi prior liquor ob accessum nouarum partium non dicatur omnino idem; nam antea totum erat; nunc verò est pars totius, quod ex ipso, & nouis partibus conflatum est; tamen reuera neutrum ex ijs liquoribus propriam formam abiēcisse. Vnde etiam putamus, si speciebus vini consecrati, vinum eiusdem speciei quantumvis magna quātitate infundatur; adhuc sub prioribus speciebus sanguinem Christi permanfurum, quod auctores paulo ante citati negant. Tandiu enim manet sanguis Christi sub speciebus, quādiu vini forma, si inibi esset, sub ijsdem perseverasset: hanc verò in prædicto eventu perseveraturam asserimus cum Durando in 4. dist. 12. quæst. 3. & Maiore eadem dist. q. 1. alijsque nonnullis; quod stabiliri potest auctoritate Innocentij tertij cap. cum Martha. vbi summus Pontifex statuit, si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transire in sanguinem, neque sanguini commisceri, sed accidētibus prioris vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, vndiq; circumfundi. Itaq; hoc decreto palam docemur post additionē vini non consecrati, manere nihilominus sanguinem Christi sub prioribus speciebus. Et verò si aduersariorum ratio cōcluderet sequeretur etiam si species vnus vini consecrati misceatur speciebus alterius vini consecrati, desinere esse sanguinem Christi sub speciebus vtriusque: cū hic etiam detur mistio & dissecio partium.

Sententia D.
Thom. & aliorum.

Opinio Durandi verior.

In Decr. lib.
1001. c. 5.
Quæst. 11.

Sanè quod cum vnus liquor miscetur alteri eiusdem speciei, non detur ibi corruptio, potest in vniuersum ostendi ea ratione, quia

simile non corrumpit aliud sibi simile in specie infima; cum agens naturale ideo generationem intendat, ut patiens in forma substantiali specifica sibi simile reddat. Quod autem contrariæ opinionis assertores de partium dissectione afferunt, non conuincit. Nam cum diuisionē in partes minores minimis fieri aiunt, vel contendunt eiusmodi partes per aliquod momentum à cæteris abiunctas manere; vel alijs perpetuò continuari. Si primum, cum in his minimis non sit alia forma, quā vini, concedunt formam alicuius rei naturalis infra minimum suæ speciei consistere; quod à verò abest. Si secundū, non est cur partes vnius vini cū sese in alterius partes insinuant, corrumpantur; cū partes similes quādiu toti cohærent, in quantunlibet exigua quantitate possint eādem formam seruare.

Q V Æ S T I O. II.

VTRVM DEFINITIO MISTIONIS
rectè se habeat.

A R T I C T L V S I.

A R G V M E N T A P A R T I S
negatiuæ.

Primum ar-
gu.

Mistionem hunc in modū Aristoteles definiit superiori cap. text. 90. Mistio est mistilium alteratorum vnio. Sed quod hæc definitio non sit rectè tradita, videtur suaderi posse: ac primum quod mistio non sit vnio. Nam vnio aut est relatio coniunctionis inter extrema vnita: aut est actio, qua duo seu plura ab aliquo agente inter se mutuò copulantur: aut si sermo sit de vnione substantiali, & accipiatur à nobis non in tota sua amplitudine, sed ut restringitur ad formam & materiam, non est aliud, quā modus quidam substantialis earum, seu potius ipsa forma, & materia, ut talem modum vendicant, id est, forma, ut se insinuat in materiam, eamque informat, & actuat; materia ut formam fouet ac recipit. At quod mistio nulla harum vnionum sit, ex eo ostenditur, quia mistio ut postea dicemus, est rei mistæ generatio, generationi autem nulla ex prædictis vnionibus accommodari potest, ut erit consideranti perspicuum.

2. argum.

Deinde quod illa particula, mistilium, adhibenda nō fuerit, ita ostēditur. Generatio cuiuslibet misti est mistio, & tamen non quodlibet mistum coalescit ex mistilibus, id est, ex elementis in vnum coeuntibus, cum plurima mista ex alijs mistis immediatè generentur. Igitur mistio non est vnio mistilium. Præterea cap. 1. Genes. quædam ani-
mantes

3. argum.

manentes dicuntur ortæ ex aquis, ut pisces; aliæ ex terra, ut quadrupedes. Aristoteles etiam lib. 3. de gener. anim. cap. 11. singulis elementis, saltem tribus inferioribus sua viuentia peculiariter attribuit. Quod fecit item de illius sententia Balbus apud Ciceronem lib. 2. de nat. Deorum. Non ergo mista ex mistilibus, hoc est, ex pluribus elementis, sed interdum ex vno duntaxat nascuntur.

Postremo Aristoteles cum mistionem definiit, non seruauit normam rectè definiendi, cum non explicarit inuolutæ rei naturam per aliquid notius, & illustrius, sed per æquè obscurū, videlicet per mistile, quod non minus, quam ipsa mistio ignotum est: ergo definitio illa non est ad rem appolita, nec conuenienter ab Aristotele tradita.

4. argum.

ARTICVLVS II.

DEFENDITVR MISTIONIS DEFINITIO.

Occurritur argumentis in aduersam
partem adductis.

IN hac dubitatione aduertendum primò est, bisariam mistionis nomē usurpari. Vno modo, fusa significatione, quo pacto misceri dicimus quæcumque alijs accumulatur, & quæ partium appositu constant, seu propriam formam retineant, ut triticum confusum milio, siue non, ut aquæ gutta vino iniecta. Secundo, pressè ac propriè pro vnione mistilium, id est, elementorum sub vna substantiali forma alicuius misti, corruptis singulorum mistilium proprijs formis. Supponimus enim hoc loco, quod proxima quæstione ostendemus, elementa non manere in misto secundum suas formas substantiales; & de hac mistione differuit hoc loco Aristoteles, de quæ eadem nos præsentem disputationem suscepimus. Deinde aduertendum est, quorundam sententiã fuisse nullum mistum fieri immediatè ex elementis, sed ex alio misto, quos tamen coarguunt, & refutant ex rationes, quas articulo primo quæstionis proximæ attulimus. Si autem petas num ad quauibet mistionem, omnium elementorum materia concurrat, dicendum, mistionem interdum effici ex materia plurium elementorum: interdum ex materia vnius tantum. Cuius pronuntiati prior pars ex eo ostenditur, quia quanquam difficile sit omnia quatuor elementa ad conflictum in vnum locum concurrere, ut eorum reciproca actione mistum generetur: non est tamen valde rarum, aut operosum confluere in vnum tria, ut terram, aquã, & aerẽ, seu vaporẽ aqueũ, exhalationem terrestrem, & aerem. Posterior pars, quam statuunt ex professo Scotus, & Gregorius in 2. dist. 15. quæst. 1. & alij post D. Augustinum lib. 3. super Genesim ad lit. cap. 15. suadetur; quia cum duo elementa in se mutuo agunt, antequã vnum conuertat in se alterum, vel tertium resultet, fieri potest, ut in materiam vnius inferantur dispositiones, quas misti

Mistionis nomē variè usurpari.

forma consequatur. Etsi apud Aristotelem hoc loco non dicatur proprie mistio, nisi cum plura elementa concurrunt.

Tria exiguntur
ad misti generationem.

Item nec illud prætereundum est ad misti generationem, cæteris omiſſis, tria requiri, videlicet concursum elementorum vnum in locum; mutuum eorum actionem, ex qua sequitur temperies primarum qualitatum; comminutionem eorum in minutissimas partes; etsi hæc non semper necessaria sit; & denique introductionem formæ misti.

Lib. 1. Phys.
cap. 2. q. 1. a. 5.

Explicatur
misionis definitio.

Et verò ut generatio, quod alibi monuimus, interdum accipitur pro sola introductione formæ substantialis, alias pro hac una cum præeunte alteratione: ita & mistio nunc sumitur pro sola introductione formæ substantialis misti; nunc pro hac simul cum alteratione mistilium, id est, elementorum. Quo pacto eam sumpsit Aristoteles, cum misionem definit unionem mistilium alteratorum. Dicitur autem mistio unio; quia necesse est ea, quæ miscentur in unam substantialem formam uniri, & concreſcere: mistilium alteratorum, quia eiusmodi unionem præcedat oportet mutua mistilium alteratio, quæ eorum qualitates sese inuicem obtundant, & ad moderationem quãdam, ac proportionem redigant. Quauis enim, uti diximus, non semper ad misti ortum concurrant multa mistilia, id est, multa elementa, semper tamen confluunt multæ partes materiæ, quæ talem alterationem subeant.

Conclusio.

Ex his constat aptam esse, idoneamque definitionem misionis ab Aristotele traditam, quam proinde Peripatetica schola iure amplectitur, ac defendit; etsi eam quidam e recetioribus philosophis adductus ultimo superioris articuli argumento, improbarit, aiens misionem sic potius esse definiendam; Mistio est motus corporum minimorum ad mutuum contactum, ut fiat unio. Sed hæc potius definitio, quam Aristotelica, vituperanda est; nec enim mistio est motus; nec ea, quæ ad contactum mouentur, interim dum se mutuo non tangunt, misceri dicuntur; immo neque mistio substantialis datur, nisi cum sub una forma substantiali mistilia coalescunt, & uniuntur.

Definitio misionis.

Non est tamen negandum posse Aristotelis definitionem ad maiorem perspicuitatem reuocari, expresso in ea genere misionis, quod est generatio, siquidem mistio formaliter est species quædam generationis, ut colligitur ex ijs, quæ docet idem Aristoteles. 4. Meteor. lib. cap. de putredine. Poterit ergo definitio ita componi; Mistio est generatio misti ex mistilibus alteratis; ubi locum generis habet generatio, cætera locum differentia. Ac per particulam generatio, excluduntur à definitione alteratio, accretio, & ut semel dicamus, omnia, quibus notio generationis non competit. Per particulam, misti remouetur generatio elementorum. Per particulas, mistilibus alteratis, reijcitur generatio mistorum, quæ non fit immediate ex elementis, nec ex multis partibus materialibus eiusdem elementi; sed ex alijs mistis.

Lego Greg.
in 2. d. 15. q. 1.
Cap. ibidem
art. 3.

Responsio ad
prim. argumentum. 1. art.

Occurramus nunc primi articuli argumentis. Ad primum respondendum est misionem dici unionem; quia dum mistio fit, materiæ plurimum elementorum, vel partes vnius non solum copulantur inter se, sed subiiciuntur etiam formæ misti, inter quam materiam, & formam constat dari

Lego
lib. 4. cap.

darí vnionem illam substantialem, quæ in argumento explicatur: quæ-
 quam mistio formaliter non sit illa vnio, vt paulò ante diximus. Ad Ad.2.
 secundum respondendum est in definitione tradita ab Aristotele non
 comprehendi generationem vnius misti ex alio, sed eam tantum, quæ
 immediatè fit ex vno, aut pluribus elementis. Ad tertium, capite 1. Ad.3.
 Genes. quædã animantia dici genita ex terra. v. g. alia ex aquis, tū pro-
 pter maiorem convenientiam, quam cum his elementis sortiuntur; tū
 quia ex illorum materia, non verò ex materijs aliorum procreata a Deo
 sunt. Vnde colligit Scotus in 2. sent. dist. 15. q. 1. non omnia mista ex
 multorum elementorum coitione quoad substantiam constitui. Ari-
 stoteles autem tertio de generatione animalium loco citato, non tam
 agit de ijs, è quibus viuentia oriuntur, quàm de sedibus, quibus con-
 tinentur. Sic enim ait, plantas terræ incolas quispiam esse statuerit,
 aquæ aquatile animalium genus, aeris pedestre, quanquã duo illa priora
 viuentium genera ab ijs elementis oriri dici possunt ob eam, quam cum
 illis cognationem habent, vt diximus. Ad vltimum respondendum
 est, non explicasse Aristotelem mistionis naturam per æquè ignotum. Ad.4.
 Nam cum prius quidnam mistile esset, docuisset; per id, vt per aliquid
 iam manifestius, mistionem definiit. Quæ definiendi ratio ad res obs-
 curas aperiendas, & enucleandas non infrequens est apud philosophos.

Q V Æ S T I O. III.

VTRVM ELEMENTA SECVNDVM
 suas formas maneant in mixto, an non.

A R T I C V L V S I.

QVI AVCTORES AFFIRMATIVAM
 partem defendant, & quibus argumentis.



Vod elementa omnibus mistis gignendis sese tan-
 quam materiam accommodent, pro certo habetur
 in philosophia. Num vero etiam quoad formas sub-
 stantiales in ijs insint, controuersum est, & dissidē-
 tium Philosophorum opinione agitatum. Antiqui
 naturæ interpretes Anaxagoras, & Empedocles;
 præterea stoici, & vt quibusdam videtur, Plato,
 affirmantem partem secuti sunt, quorum vestigijs plerique è postero-
 ribus philosophis insistere, etsi hi non parum inter se dissenserint. Nā
 Auicenna primo sufficiētiae cap. 10. & 1. 1. doct. 3. cap. 3. arbitratur ele-
 menta in misto formas suas perfectas, atque integras retinere; dissecta
 tamen, ac minutatim concila; ita vt eorum particulae ordine quodam
 com-

Anaxagoras
 Empedocles
 Stoici
 Plato
 Auicenna
 opinio.

Legi Arist.
 lib. 4. Meteor.
 cap. vlt.

Greg.
 15. q. 1.
 ibidem

compositæ, & connexæ mutuò aliæ alijs coherescât. At quod ad elementorum qualitates attinet, putat eas non secundum suas naturas in mixto remanere; sed actione mutua interire, & ex ijs qualitatem quâdam vnâ emergere; quam vocat complexionem; virtutes quatuor primarum in se cohibentem, eaque producta resultare, inquit, formam mixti ab elementorû formis distinctam. Auerroes hoc in lib. com. 90. & 3. lib. de cœlo com. 67. & in epitome Metaph. tract. 1. statuit formas elementorum per materiam æquabiliter fusas actu seruari in mixto; remissas tamen, atque refractas sicuti ipsorum qualitates. Cui si Aristotelem opponas in categoria substantiæ asserentem substantias neque intensionem, neque remissionem admittere: respondet intelligendum id esse de ijs, quæ substantiæ dignitatem perfectè obtinent, non de elementis, quæ ad materiam primam naturæ conditione proximè accedunt, atque inter accidentia, & substantias medium fortuntur, quæ proinde nihil obstat ea ex parte, qua cum accidentarijs formis conueniunt, intensionem, ac remissionem suscipere.

Sententia Auerrois.

Primum argumentum. pro superioribus sententijs.

Hæ sententiæ, quatenus elementorum formas in mixtis asseruari statuunt, hunc in modum suaderi possunt. Primò, ubicumque reperitur propria alicuius subiecti affectio, necesse est eiusdem subiecti formam actu esse; sed in quolibet misto reperiuntur quatuor primæ qualitates, quæ sunt propriæ elementorum affectiones: ergo in quolibet actu insunt, non vires tantum, sed formæ ipsæ elementorum.

2. argumentum.

Secundò, In elementorum congressu aut superant frigida, aut superantur, aut æquis viribus certant, si primum, non corrumpuntur calida; si secundum, non corrumpuntur frigida; si vltimum, seruantur vtrique incorrupta. Non igitur elementorum formæ cum in misti compositionem concreuerint, euanescent.

3. argumentum.

Tertio, Si elementorum formæ conciderent, eisquæ vna tantum substantialis forma rei mistæ succederet, sequeretur, non minus rei mistæ, quàm cuiusvis elementi formam simplicem esse; atque adeò nullum esse corpus mistum quoad substantiam; quod tamen est contra communem philosophorum sensum diuidentium corpus in mixtum, & simplex.

4. argumentum.

Quartò, Si elementa idè tantum inesse misto dicerentur, quia eorum virtus in eo continetur, pari ratione concedendum foret, vnum elementum esse in alio, vt terram in igni, aerem in aqua; cū terræ ficcitas in igne, aeris humiditas in aqua insit: atqui elementa nō dicuntur alia in alijs contineri; ergo aliquid in mixto insidet præter virtutem elementorum, cuius merito elementa in eo esse perhibeantur.

5. argumentum.

Quintò, Natura, vt dictum est ab Hippocrate in lib. de natura humana, rerum obitus conficiens, eò singula refert, vnde accepta fuerunt. Proindeque vnumquodque ex ijs constare creditur, in quæ dissoluitur: dissolui autem, & refluere mixtum in elementa, perspicuum videtur in succosa viridum lignorum strue. Cernimus enim prodire ex ea flammam, fumum, humorem, & cineres; quæ quatuor elementis igni, aeri, aquæ, & terræ singulatim respondeant. Idemque fit in obitu homi-

Achill.
de elem.
6. Phys.
Neph.
loc. ad
v. Co.
lib. 3. de
Mecor.
locid. 2.

hominis. Nam spirituum vitalium substantia partim in ignem, partim in aerem dissipatur, humor in aquam refluit, solidiores partes in cinerem, & terram abeunt. Quo spectat illud Lucretij lib. 2.

Cedit enim retro de terra, quod fuit ante,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli rellatum templa receptant:
Nec sic interimit mors res, ut materiai
Corpora conficiat, sed cœtum dissipat ollis.

Lucretius.

Postremo, hanc sententiam videtur Aristoteles palam docuisse. Nā hoc in lib. cap. 10. text. 84. ait ea, quæ miscentur, non interire: & eodē c. text. 88. idē guttū vini decē millibus amphorarū aquæ nō admisceri; quia forma vini aboletur. Præterea lib. 1. de Cœlo c. 2. text. 7. & text. 12. ait mista corpora cieri vi dominantis elementi. Item lib. 2. de anima cap. 4. text. 39. affirmat nisi anima esset in corpore futurum, ut elementa distraherentur, & contraria loca capesserent, & lib. 5. Metaphys. c. 3. text. 4. & lib. 7. eiusdem operis cap. 17. text. 60. definiens elementum, statuit esse id, ex quo quippiam fit, ita ut insit, siue t̄quam ex primo insito. Quæ loca non obscure indicant putasse Aristotelem elementa contineri actu in misto.

6. argum.

ARTICVLVS II.

NEGATIVAM PARTEM
quæstionis veram esse.

Nihilominus asserendum videtur elementa non esse in misto secundum suas formas, sed ijs pereuntibus succedere formam mixti; sub cuius imperio primæ qualitates pristinum naturæ rigorem deponant, & ad quandā mediocritatem, ac tēperaturam reuocentur. Est autem hæc assertio non modō contra eos, quos initio superioris articuli nominavimus, sed etiam contra magnum Albertum hoc in lib. tractatu. 6. capite quinto, & 3. de Cœl. tract. 2. cap. 1. & 8. Philoponum ad text. 64. Aureolū apud Gregorium in 2. dist. 15. quæst. vnicā. Iandunum 6. Physic. quæst. 4. Zimaram theor. 27. & Fernelium 2. lib. suæ Physiologiæ c. 6. aliosq. recentioribus philosophis, præsertim rei medicæ p̄fessores, qui cōtrariæ opinioni ita inhaerent, ut dicant eū, qui ipsorū argumēta legerit, ni lapis molaris sit, manus daturū: qui aliter sentiūt, Aristot. aut oscitanter legere, aut negligēter intelligere, sophistas agere, naturæ operibus imponere, veteris disciplinæ splendore obterere, & inquinare. Sanè vero his ego Medicis, si me audire velent, ex ipsorū disciplina, & Hippocraticæ scholæ præceptis datē cōsiliū, ut Rhabarbarūsumeret ad purgandā cholera, uti minori stomacho

Assertio partis negativæ.

Achill. lib. 2.
de elem. Iād.
6. Phys. q. 4.
Niph. hoc
loc. ad text.
v. Contar.
lib. 3. de elem.
Merced. di-
lucid. r.

Medicorum
bili coarguitur.

Yy

dis.

disputent, neque nobis tantopere sine causa succenseant. Nam quod elementa non maneat in misto secundum suas formas, sententia est haudquaquam noua, sed Aristotelica; & ut nonnullis videtur, etiam Hippocratica, quam primi nominis philosophi amplectuntur, D. Thomas opusc. 33. & 1. p. quaest. 76. art. 4. ibidemque Caietanus; item Scotus, Gregorius, Capreolus, Ioannes Maior, Argentinas, Gabriel, Bassolius in 2. dist. 15. quaest. vnica. Durandus dist. 30. quaest. 1. Richardus dist. 15. circa primum principale quaest. 1. Ochamus quodlib. 3. quaest. 4. Heruæus in tractatu de vnitae formarum quaest. 15. Sencinas 10. Metaphysic. quaest. 27. & lib. 12. quaest. 68. Ferrariensis 2. contra gentes cap. 56. Garbius in sua summa tractatu. 1. quaest. 1. Aegidius, Saxonia, Marsilius, alijque hoc loco.

Conciliator
diff. 16. Mar.
fil. hoc lib. q.
22. Saxonia,
q. 19. Iaocl. 8.
Metaph. q. 4.

Prima ratio.

Probatur igitur hæc opinio, quia si elementa proprias formas in misto seruant, vel eiusmodi formæ in eodem situ essent, vel in diuerso. Si in eodem, ut Stoici autumant, referente Alexandro in opusc. de mixtione, cum singulæ suas secum dimensiones ferant, iam duo corpora se se inuicem permearent, quod fieri nequit. Si in diuerso, ut sentit Auicenna, iam non quælibet pars misti esset mixta; quia non quælibet contineret formas elementorum, quarum coitione misceri res dicunt.

2.

Distincta species non continuantur.

Secundo, quia cum ea, quæ specie distinguuntur, nequeant inter se continuari, ut 5. Physicæ Auscultationis cap. 4. text. 41. Aristoteles docet, sequeretur mixtionem non esse aliud, quam elementorum acervum, & congeriem, quod impugnatum est ab Aristotele hoc in lib. capite decimo, text. 86. itemque nullum mistum esse vnum numero; quandoquidem in rebus physicis, quod vnum numero est, continuum esse oportet, docente etiam Aristotele lib. 5. Metaphysic. cap. 6. text. 12. & lib. 5. Physic. cap. 4. text. 36.

3.

Confutatio responsionis.

Deinde, Si in misto forma ignis, verbi causa, & lapidis pariter insisterent, idem simul foret ignis, & lapis; quo nihil in philosophia absurdius. Probatur assumptum. Nam id, quod lapidis forma constat, haud dubie lapis est, & quod ex forma ignis, igne esse, ac dici oportet: alioqui daretur forma in composito, quæ nullum ei esse formale contribueret, quod tamen non minus impossibile est, quàm albedinem esse in Socrate, & ea Socratem non esse album. Nec satisfacit Auerroes aiendo formam ignis esse in mixto refractam, ac sopitam, proindeque non posse rei compositæ ab se nomen dare; sed totam eam appellationem transferre ad vltiorē formā, id est, ad formā mixti, quæ elementorum formas imperio suo coercet, ac toti præsidet. Non, inquam, satisfacit. Primum, quia esto eiusmodi formæ compositum non absolute appellarent, ita ut eadem res & ignis, & lapis simpliciter diceretur; non tamen effugiet, quin concedat eandem rem simpliciter lapidem & secundum quid ignem nuncupandam fuisse; quemadmodum aqua, quæ egelida est, simpliciter frigida, secundum quid calida dicitur: ac quis neget appellationem illam non solum à philosophorum loquendi consuetudine alienam, sed per quam absurdam esse? Deinde errat quoque Auerroes, dum intentionem, & remissionem vlli sub

substantiæ, quantumvis ignobili, concedit. Tum quia id communis philosophatum consensu absolute negat Aristoteles in categoria substantiæ. Tum quia quælibet forma substantialis siue perfecta, siue imperfecta, supra gradum omnium accidentium, saltem naturalium, eminet. Cû igitur multa sint naturalia accidentia, quæ neutiquam intensiorem, aut remissionem ferunt, ut potentia intelligendi, appetendi, aliæque eiusmodi, multo minus eam ferent substantiales formæ.

Nullam substantiam intensiorem, aut remissionem.

Rursus, tametsi elementa interdum ab aliqua naturali causa, ut virtute astrorum à proprijs sedibus euocentur ad generationem misti: non tamen omnia semper conveniunt, nec perpetuo quoad suam substantiam in locum unum confluunt, & nihilominus mistum generatur, ut à nobis supra ostensum fuit: ergo fieri non potest, ut omnia mista constent ex formis quatuor elementorum.

Item primum quod forma ignis non possit esse in re mista ostenditur, tum quia sequeretur posse formam ignis conservari cum frigore ultra mediam intensiorem gradualem, videlicet in compositis natura frigidis, atque ita appellaretur ignis frigidus, quod est contra Aristotelem cap. de oppositis, & communem philosophorum vocem. Tum quia nullum animal in aquis degeret: siquidem aqua confestim extingueret portionem igneæ substantiæ, ex qua simul cum aliorum elementorum particulis mixtum coalesceret.

Ignem nunquam appellari frigidum.

Præterea, Idem ea ratione concluditur, quia si elementorum formæ in mixtis residerent, in quolibet composito naturali essent multæ formæ; subiectum generationis non esset materia nuda, sed materia informata formis elementorum: in interitu rerum non fieret usque ad materiam primam resolutio; quia mistum, ut inquiunt, resolveretur in elementum: generatio unius, id est, misti, non esset corruptio alterius, id est, elementum, siue elementorum; siquidem hæc salva manerent. Quæ omnia à Peripatetica doctrina, & à veritate aberrare in huius libri progressu, separatis quæstionibus ostendimus.

Generatio unius est corruptio alterius.

Postremo accedunt testimonia Aristotelis aientis elementa non manere in mistis actu, id est, quoad suum proprium actum substantialem, siue quoad substantiales formas, sed virtute, id est, quoad ipsorum virtutes, seu qualitates. Sic enim habet capite decimo primo huius lib. text. 84. Quæ miscentur, nec permanent actu, ut corpus, & albedo, neque corrumpuntur, aut ambo, aut alterum: nam eorum virtus atque potentia salva manent; quod etiam repetit secundo de partibus anim. capite primo, ubi cum dixisset servari in mistis elementa, corrigit sese, vel potius, inquit, remanent ipsorum virtutes, id est, calor, frigus, siccitas, humor.

Maneat ergo ex hac disceptatione, formas elementorum non contineri actu in misto, sed virtute, interireque eas in instanti generationis, & in earum materiam introduci formam quandam substantialem simplicem, atque unius naturæ, distinctam specie à formis elementorum, simplicem, quia alioqui mistum non esset compositum unum per se; sed quasi cumulus, aut aceruus. Distinctam specie, quia aliter mista neque

Conclusio.

Formam mi-
stionis dupli-
citer sumi.

ab elementis, nec à se mutuò specie differrent; quod veritati apertè repugnat. Addit tamen S. Thomas lib. 4. contra gent. cap. 81. formam mistionis interdum sumi non pro forma substantiali ipsius misti, quæ in homine non distinguitur ab anima rationali, sed pro qualitate composita, & temperata ex mistione simplicium qualitatum, quæ ita se habeat ad formam substantialem corporis misti, sicut qualitas simplex ad formam substantialem corporis simplicis. Et hanc mistionis qualitatem ait idem Sanctus doctor 1. part. quæst. 76. art. 4. esse propriam dispositionem ad formam substantialem corporis misti, ut ad formam hominis, aut lapidis. Verum num hæc qualitas sit simplex, an potius collectio omnium quatuor primarum, suo loco dicemus.

A R T I C V L V S III.

DILVUNTUR ADVERSARIORVM Argumenta.

Solutio pri-
mi argum.

Nunc argumenta, quæ initio proposuimus, explicanda sunt. Ad primum dicito, ubicunq; propria & reciproca alicuius subiecti affectio eo modo, ac perfectione, qua in subiecto insidet, reperitur; ibidem subiecti formam reperiri: at elementorum affectiones non ita inesse mixtis; in his enim in sunt refractæ, & ad temperiæ deductæ; in illis una primarum qualitatum est summè intensa, si elementum naturalem statum retineat; in illis continentur, ut in suis fontibus, & primæ a origine; in his, ut aliunde derivatæ. Adde etiâ causam adæquatam qualitatum, quæ mixtis conveniunt, non esse elementa, cum illæ etiam influxu corporum celestium obveniant, immò cum videamus calorem summum non à solo igni communicari, sed interdum solari luce gigni dum radiorum coitu flamma in fomite accenditur. Ad secundum quid respondendum sit ex superius dictis patet. Ad tertium dicendum corpora non ideo mixta dici, quod eorum formæ non sint substantiæ simplices; sed quod permissionem quatuor primarum qualitatum, ut naturæ suæ congruentem, ac sibi propriam dispositionem exigant; quæ enim ita se habent substantialiter mixta sunt.

Solut. 2.

Solut. 3.

Solut. 4.

Cur elemen-
ta plura, aut
vnum non
dicantur in
alio contineri.

Ad quartum dicendum in primis non esse omnia elementa virtute in vno, quia nullum in suo statu naturali vindicat qualitates omnium elementorum, quas tamen quodlibet mistum substantiale postulat. Sed neque tria elementa, duove in vno, aut vnum in alio contineri dicenda sunt; quia ad virtutalem continentiam non sat est reperiri in illo vno easdem specie qualitates, quas cætera obtinēt; sed aliud quid præterea requiritur, ut suo loco, id est, proxima quæstione à nobis explicabitur.

Solut. 5.

Ad quintum respondendum est, vnumquodq; resolui in ea, ex quibus constat vel actu, vel potestate. Lignum autem quod vritur, negamus

mus resolui in quatuor elementa. Nam liquor, quem per extremas
oras exudat, non est vera aqua (sicuti nec liquorem stillatitium, id est,
qui virtute ignis ex herbis, floribusque artificiosè exprimitur, veram
aquam dicimus) sed humor, quo arbor nutriebatur, nisi fortè sit aqua
pluuia, aliavè eiusmodi, poris aut foraminibus excepta, & asser-
uata, quam ignis dum materiam ad suæ formæ receptionem præparat,
foras egerit. Flamma autem denuò excitatur. Item fumus, & cineres
denuò efficiuntur, nec formam aeris, & terræ obtinent; sed aeris, &
terrenæ similem. In obitu vero hominis spiritus vitales, & animales
iam ante in corpore extiterant: sed ij non constituunt corpus mixtū;
vti partes elementares, neque sunt elementa, nec informantur forma
mixti, sed sanguinis; vt alibi in hoc opere docuimus: homine autem in-
tereunte, in aerem, aut aliud quid eiusmodi, & interdum in ignē, si cor-
pus flammis absumatur, corrumpuntur. De humore verò, & cineribus
quid sit dicendum, iam ex dictis constat. Fatendū tamen cum in mix-
tis elementariæ virtutes insint, eorum corpora, dum corrumpuntur,
in corpora elementis cognata, immo & in elementa ipsa modo vnum,
modò plura facile dissolui. Ob idque scripsit Aristoteles hoc in libro
cap. 10. text. 84. ea, quæ miscentur, posse iterum separari. Nimirum
quia elementa continentur in mixto potentia quasi proxima, vt quæ-
stione sequenti enucleatius exponemus.

De liquore
stillatitio

De fumo, &
cineribus lig-
ni adulti.

Ad vltimum, quod ab Aristotelis testimonijs petitum est; dicimus
omnia fere illa loca eandem habere explicationem, nimirum philoso-
phi mentem esse contineri quidem elementa in mixto; verum non actū,
sed potestate. Item ea non corrumpi, si loquamur de corruptione, qua
nihil rei corruptæ manet præter materiam, sic enim non intereunt ele-
menta, cum maneat virtute in mixto. Ad illud de vini gutta dic non
ob id negare Aristotelem eam multis aquæ amphoris permisceri, quod
intereat, sed quod ita intereat, vt ex ipsa, & ex aqua non emergat vnū
tertium vbi ambo saltem virtute seruentur. Quod ad rationem veræ
perfectæque mistionis, de qua hic agimus, requiritur, in qua oportet
nillum mistilium manere, neque vnum conuerti in alterū, sed ijs pere-
untibus aliud quid ab eis distinctum effici.

Solut. 6.

Explicatur
locus Arist.

Dum item Aristoteles primo de Cælo ait mistum moueri ab elemen-
to prædominante, non cōcedit elementum prædominans esse in mixto
secundū suam formam substantialē, sat enim est contineri in eo quoad
virtutem motiuam ab ipso deriuatam. At in secundo de anima nō ex
propria sententia ponit elementa actū in re mista: disputat enim ibi
contra Empedoclem, qui cum elementa omnino integra in re viuente
constitueret, negabat accretionem virtute animæ perfici. Aduersus
quem illud opponit, quod si elementa inibi eo pacto essent, nec tamen
anima viuents functiones administraret, & elementa ipsa vi sua conti-
neret; futurum necessario erat, vt illa rupto fœdere dissociarentur, &
viuens confestim interiret.

Quo pacto
mistum mo-
ueatur ab ele-
mento præ-
dominante.

Quod attinet ad definitionem elementi ab Aristotele traditam, de
qua initio libri secundi, Scotus & Gregorius putant non definiri in ea

De defici-
tione elemēti.

quatuor vulgata elementa, sed solam materiam primam. Verum hæc sententia non congruit cum doctrina Aristotelis eodē illo capite lib. 5. Metaphys. vbi docens quænam proposita elemēti definitione comprehendantur, inter illa, quatuor mundi elementa enumerat. Potius ergo dicendum cum elementum definitur id, ex quo quidpiam fit, ita ut inest, verbum inesse, latè sumendum, nimirum pro inesse actu, vel potētia. Quod ipsemet Aristoteles monuit lib. 3. de celo cap. 3. text. 31. hisce verbis. Sit igitur id corporum elementum, in quod cætera corpora diuiduntur, quibus inest potentia, aut actu.

Q V Æ S T I O. IIII.

Q V A R A T I O N E E L E M E N T A D I
cantur manere virtute in mistis.

A R T I C V L V S I.

D I V E R S Æ A V C T O R V M
sententiæ.



Vod elemēta maneant virtute in mistis asseruimus quæstione proxima, idemque traditum est ab Aristotele multis in locis, vt hoc lib. cap. 10. text. 84. & lib. sequēti cap. 8. text. 48. & 3. de celo c. 3. text. 32. & de part. anim. lib. 2. cap. 1. Porro tametsi qui negāt elemēta contineri actu in mistis, comuni assensu asserunt contineri in eis virtute: est tamen inter illos

Opin. Scot.

dissidium in explicanda istiusmodi virtuali continentia. Scotus in 2. sent. dist. 15. quæst. vnica, & lib. 5. Metaphysicæ ad text. 18. putat ideò elementa dici contineri virtute in mistis, quia illorum formæ continentur virtute, siue eminenter in forma misti, eo pacto, quo anima sensitiva est in rationali. Refellitur tamen à Caietano 1. p. quæst. 76. art. 4. ex eo, quia operationes elementarium formarum, vt calefactio, exiccatio, aliæque huiusmodi multo perfectiori modo elementis conueniunt, quàm mixtis: ac secus fieri oporteret, si formæ elementorum in forma misti virtute, seu eminenter essent. Semper enim saltem præcipuæ functiones eius formæ, quæ in alia excellentiori modo continentur, perfectiùs à continente, quàm à contenta administrantur, vt patet in anima intellectrici, quæ simpliciter perfectiùs sentit, quàm brutarū animantium formæ.

Confutatur.

Aliorum sententia.

Alij opinantur iccirco elementa manere in mixto virtute quia manent in eo ratione qualitatū; sed hi etiam in diuersas partes abiere. Nam quidā censent elementorum qualitatibus in congressu extinctis
suc.

succedere qualitatem quandam simplicem mixto natiuam, ac propriam a quatuor primis distinctam, quæ tamen eas virtute in se cohibeat, qualem etiam posuit Auicenna 1. lib. suffic. cap. 10. & Fen prima primi doct. 4. nisi quod hic, ut superius retulimus, ipsas etiam elementorum formas in mixtis integras, & incolumes seruat. Huius sententiæ sunt Gregorius in 1. dist. 17. quæst. 3. art. 2. Garbius in sua summa tract. 1. quæst. 1. qui ait improprie dici elementa contineri virtute in misto, Soncinas 10. Metaphys. quæst. 22. Heruæus in tractatu de vnit. formarum quæst. 15. Iauellus. 8. Metaphysicæ quæst. 4. potestque ea in hunc modum probari. Ut se habent formæ elementorum ad mixtorum formas; ita eorundem qualitates inter sese: sed formis elementorum, quæ in conflictu pereunt, succedit in quolibet mixto vnica forma simplex, ab illis distincta; igitur & ipsorum qualitibus vnica simplex qualitas ab ijs diuersa succedet. Secundò, Si mistorum temperatura non in simplici qualitate; sed in concentu & proportionem omnium quatuor primarum qualitatum consisteret; cum proportio in insectili posita sit, atque adeo qualibet mutatione etiam minima dissoluatur, concedendum esset singulis prope horis mixta a propria, & natua temperie recedere; quod falsum est, & ridiculum; sic enim minimo etiam negotio interirent. Consecutio probatur, quia ex contrariorum, & dissimiliu occursum, ex sole, vento, esu, & potu, alijsque id genus, varias qualitatum immutationes sine vlla fere intermissione incidere oporteret.

Asserendum tamen est cum D. Thoma. 1. p. quæst. 76. art. 4. & in 3. dist. 16. quæst. 1. art. 1. Marsilio hoc in lib. quæst. 22. Fernelio lib. 3. Physiol. cap. 3. Galeno in 1. de elem. cap. vlt. Hippocrate in libro de carnibus, & alijs, manere in quolibet misto non illam simplicem qualitatem; sed omnes quatuor primas, nimirum calorem, frigus, humorē, siccitatem; non quidem in summo gradu, sed quadam moderatione, & temperie, quæ tamen varietatem subit pro natura cuiusque misti, pro conditione ætatis, sexus, aliorumque eiusmodi, ut progressu fusiùs exponemus. Probari autem potest hæc sententia, simulque contraria refelli hisce argumentis. Primum, quia experientia constat mista omnes quatuor qualitatum functiones exercere: calefaciunt enim, refrigerant, exsiccant, humectant: mirum est autem, minimèque probabile tam dissimilia, & inter se pugnantia officia, vna simplici qualitate administrari. Deinde, quia cum elementum agit in mistum, ut ignis in Socratem, vel introducit aliquid propriæ qualitatis, v.g. calorem, vel nihil; Si nihil, non ergo agit: Si aliquid, ergo in Socrate manet calor, cumque accessu caloris oporteat expelli frigus, sequitur iam ante illam actionem extitisse frigus in Socrate: quod similiter de alijs qualitibus ostendi potest. Deinde, aut illa simplex qualitas potest in misto intendi, & remitti, aut non potest. Si dent prius, vel cum remittitur, aduenit subiecto alia qualitas priori similis, vel contraria. Non similis, quia nulla qualitas aduentu similis, remittitur. Si contraria, ponamus eam esse frigus: tunc cum frigori non nisi calor aduersetur, sequitur eam qualitatem, quæ erat in subiecto, esse calorem; non autem simplicem qualitatem, quam

Hispal. in 2.
d. 25. q. 1. a. 3.

Verè opinio
nis explica-
tio.

Temperamē-
ta quantam
uarietate su-
beant.

quam ponebant. Si autem posterius dent; utique oportebit eam qualitatem, quam misto attribuunt, nunquam deperdi, atque adeo mistum esse indissolubile, cum ea qualitas, quæ est naturalis dispositio, quæ eius forma in materia conservatur, nullo modo periri queat.

Elementorum
& mistorum
qualitates e-
iusdem speci-
ei.

Præterea, Confirmatur eadem sententia hunc in modum. Qualitates, quæ præparant materiam ad introductionem substantialis formæ, sunt naturales rei generandæ, eiusdemque rationis cum ijs, quæ perseverant in re genita: sed qualitates primæ elementorum præparant materiam ad introductionem formæ substantialis misti, ut liquido patet, cum mistum ex elementorum congressu proximè oritur: ergo elementorum qualitates sunt eiusdem speciei cum ijs, quæ in misto permanent, quæque ei secundum communem rationem misti substantialis debentur. Postremo, colores, sapes, odores, cæteræque id genus, quæ appellantur qualitates secundæ, oriuntur ex varia temperie, & proportionem primarum, unde si quod elementum aliquam earum obtinet, omnes quatuor qualitates interim habeat necesse est: sed quodvis mistum ex sua propria, & nativa conditione vendicat aliquam ex secundis qualitatibus: igitur in quovis misto inveniuntur quatuor primæ.

Tactus sensu
exuperantiam
qualitatum.

Tandem, quod nostra hæc assertio peripatetica sit, constat. Nam Aristoteles 2. de anima. cap. 11. text. 118. ait tactum non nisi exuperantiam qualitatum sentire, quod illas habeat ad temperationem quandam redactas. & 2. de part. anim. cap. 1. primariam compositionem esse ex quatuor primis qualitatibus inter se coeuntibus. & 4. Meteor. cap. 1: stirpium & animantium generibus interitum convenire, quod ex harum qualitatum, quæ agendi, & perpetiendi vim habent, permissione concreta sint. Ex quibus locis perspicuum est, Aristotelem non quintam qualitatem, sed quatuor primas formaliter in mixtis constituisse. Atque his etiã rationibus facile coarguitur opinio Durandi in 2. dist. 30. quæst. 1. & aliorum asserentium dari in quolibet misto non hunc, quem diximus, quaternionem, sed duplicem qualitatem, quarum una caloris, & frigoris; altera humoris, & siccitatis naturam sapiat.

Saxoniæ lib.
ius op. q. 12
Aponensis.

Argumenta verò aduersariæ partis nihil exhibent negotij. Primum soluitur negando qualitatem, quæ in misto elementorum qualitatibus respondet, eodem modo se se habere quoad simplicitatem, quo substantiales mistorum formæ: sat est enim nuncupari eiusmodi qualitates unumquid, non simpliciter, sed quatenus in unam misti corporis temperationem coeunt.

Responsio ad
argumenta
partis contra-
riæ.

Ad secundum respondetur etsi misti corporis affectio secundum aliam atque aliam qualitatum intensiorem facile commutetur, non ob id tamen dici corpus temperamentum aliud assumere, nisi vehemens, & diuturna commutatio accidat, qualis est ea, qua quis è melancholico biliosus efficitur. Constat autem non sufficere quamlibet mutationem in intensiorem gradualem qualitatum, ut mistum intereat: immo neque habitualis mutatio temperamenti ex bilioso in melancholicum, aliavè eiusmodi ordinariè sat est, cum multi mortales variata decursu ætatis complexione superstites maneant.

ARTI-

ARTICVLVS II.

VERÆ OPINIONIS
explicatio.

Quoniam igitur monstratum à nobis est, quatuor principes qualitates, quæ primariæ virtutes elementorū sunt, intereuntibus elementis, quasi hæreditario iure admista deuenire, in ijsque seruari: reliquum est, vt statuamus ideò elementa dici contineri virtute in mistis, quia manent in his eorum virtutes, non quidem eadem numero, cum in generatione fiat resolutio vsque ad materiam primam, sed eadem specie. Sanè verò cum non solum qualitates illæ alterantes, sed etiā loco mouentes, nempe grauitas, & leuitas ab elementis ad mista deriuentur; siquidem vnunquodque mistū cum naturali motu cietur, ab elemento prædominante incitatur, vt supra ex doctrina Aristotelis in 1. de Cælo retulimus: hæc etiam altera ratio erit, vel saltem appendix superioris, cur elementa dicantur contineri virtute in mistis; videlicet merito huiusmodi facultatum, quæ in ijs etiam, modo suo seruantur.

Prima ratio, cur elementa dicantur manere i mistis.

Secunda ratio.

Addi quoque tertia ratio potest, quòd mixta saltem homogenea ob diuersas partium, è quibus constant, affectiones in elementa libi consimilia facile dissolui queunt, modo à nobis superius explicato. Nec illa etiam ratio præteriri debet, quæ animantibus peculiaris est, nimirum quòd in ijs, teste D. Damasceno lib. 2. fidei orthodoxæ cap. 12. singuli humores singulis elementis proportionem respondent. Attra quidē bilis, vt pote sicca, & frigida, terræ: pituita, quæ frigida, & humida est, aquæ: sanguis, quia calidus, & humidus, aeris: flaua denique bilis, quia calida, & sicca, igni. Atque his cognata sunt, quæ in lib. de spiritu, & anima c. 33. legimus, in hunc feremodum. Humanum corpus ex quatuor elementis coagmentatum est; in carne, & ossibus, ob terream soliditatem, terra apparet: Aqua in humoribus: aer continetur in pulmone: ideò enim semper in motu est, quia ventilabrum est cordis, ne nimio calore extabescat, & dissoluatur. Denique ignis sedem habet in corde, quod est omnium membrorum calidissimum.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Singuli humores singulis respondent elementis.

LIBRI PRIMI FINIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1841-1842

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1841-1842

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1841-1842

361

IN SECVNDVM

LIBRVM ARISTOTELIS

DE GENERATIONE, ET CORRUPTIONE.

P R O O E M I V M.



Institutum Aristotelis hoc in libro est, disserere de quatuor vulgatis mundi elementis. Licet enim de ijs in tertio, & quarto libro de cœlo egerit: alia tamen est hoc loco eorū contēplatio. Possunt quippe spectari elemēta vel prout certā ac definitam in mundo sedem obtinent, ad quam ingenta propensione, proprioq; motu feruntur: vel vt sunt prima generabilia, & corruptibilia, cæterisq; corporibus sublunaribus ortus, & interitus causam præbent. Igitur prior eorum consideratio duobus illis de cœlo

Huiuslib. et
scopus.

Elementorū
hoc lib. con-
sideratio.

libris comprehensa fuit: posterior ad hunc librum delegata est. Ea verō tribus potissimum quæstionibus continetur. Quarum prima est, quæ sit natura elementorum: secunda, num perpetua sint, an ortui, interituique obnoxia, saltem quoad partes: tertia, si generationem subeūt, an omnia reciproca vicissitudine indiscriminatim ex se fiant, vel potius vnū eorum sit, ex quo, vt primo, cætera gignantur.

Zz 2

Capi-

Capitis primi Explanatio.



De missione igitur a y Collectis in summam ijs, quæ superiori libro pertractavit, docet cur sibi de elementis in præfenti disputandum sit: videlicet quod absque eorum opera, & interuentu nulla res ortum, vel interitum subeat, quid enim gignitur, & corrumpitur, aut elementum est, aut ex elementorum permissione concretum: siquidem primæ qualitates, quæ præcipue agendi, & patiendi administræ habentur, propriæ affectiones sunt elementorum, unde ipsa per excellentiam prima sensibilia nuncupantur.

ipsa per excellentiam prima sensibilia nuncupantur.

b Quorum subiectū

Elementa
nō esse prima
principia sim-
pliciter.

Aggreditur primam questionem earum, quas hoc libro pertractari diximus, videlicet de natura elementorum: & quoniam hæc partim materia, partim forma continentur; à materia exorditur ita tamen, ut totum etiam, quæ ex elementis constant, materiale principium simul disquirat. Fecerunt igitur de re quatuor sententias. Nam quidam elementum vnum pro materia constituebant, nempe ignem, aut aerem, aut medium quid ab utroque distinctum, igne densius, subtilius aere. Quidam duo posuerunt: alij tria, ut Empedocles. Itaque hi materiam faciebant elementa, sed non eodem pacto. Nam qui plura faciebant, eorum conitione, & secretionem res gigni, & corrumpi affirmabant: qui vero vnum duntaxat, non ita: cum vnum nec congregari, nec segregari queat, sed sola alteratione, qua res addensantur, aut rarescunt, generationem, & interitum fieri arbitrabantur.

c Quod igitur prima

Nō improbare se, inquit, eorum sententiam, qui statuunt elementa pri-

ma principia generationis, & corruptionis, quocunque modo hæciant, id enim in præfentia non querit: confutat tamen eos, qui putant hæc principia esse prima simpliciter: ac primo illos, qui ponunt materiam quandam corpoream, ab omni contrarietate, & elementari forma sequestratam: cum fieri nequeat ut corpus illud subiectum sensibus, contrariis vacet, cumque cuiusmodi infinitum, idest, tale corpus nulli certo composito additum, necessario lenitate, aut gravitate, frigore, aut calore, quæ inter se pugnantia, & contraria sunt, præditum esse debeat.

Hic

DE GENERATIONE & Corruptione.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.



De a missione igitur, & tactu, & actione, & passione, quo pacto hisce competant, quæ naturæ mutationem subeunt, & insuper de ortu, & occasu simplici, absolutoque qualiter fiat, cuius sit & quam ob causam, Text. 1.

um etiam de alteratione, quid sit alterari, & quā quodque eorum habeat differentiam, actum est. Restat ut circa ea, quæ elementa corporum appellantur, conuincamur. Nam generatio, & corruptio substantiæ omnibus, quæ naturæ constant, haud sine sensibilibus corporibus, competunt. c Quorum subiectam materiam quidam vnum esse aiunt, eam aerem, aut ignem, aut quippiam inter hæc medium, quod & corpus sit, & separabile ponentes. Quidam numerum plures vna: alij enim ignem, & terram; alij & hæc, & tertiam aerem; alij & aquam inter hæc quartam, uti Empedocles, ex quibus concretionem, secretionemve, aut alterationem subeuntibus, ortum, atque occasum rebus ipsis contingere dicunt. c Quod igitur prima ipsa, principia, elementaque probè dicantur, sit in confesso: ex quibus si aut congregatione, segregationeue, aut alia mutatione transmutentur, generationem fieri contingat, atque corruptionem. Sed qui vnam vltra ea, quæ sunt dicta, materiam faciunt, eamque corpoream, atque separabilem, errant. Nam fieri non

Text. 2.

Text. 3.

Hic adverte non negare Aristotelem dari præter quatuor elementa unum commune principium, quod est subiectum generationis, & corruptionis, nempe materiam primam, ex qua elementa ipsa, & omnia composita naturalia partiatim consistunt, sed tantum rejicere corpus quoddam a materia, & quatuor elementis distinctum, quod alterum principium dicatur, quale veteres nonnulli ponebant.

d Quod autem in Timæo Coarguit Platonem quod nihil de materia perspicue asseruerit. Nec enim exprimit, an principium illud, quod appellatur $\pi\rho\omega\tau\eta$ $\epsilon\lambda\epsilon\mu\epsilon\tau\alpha$ id est, omnia habes, quod est materia, separetur ab elementis, ita ut aliquando existat sub eorum actu, aliquando non. Item

Reprehensio
Platonis.

Text. 4.

non potest, ut corpus hoc, cum sensibile sit, sine contrarietate existat. Etenim infinitum hoc, quod nonnulli principium esse dicunt, aut leve, aut grave, aut calidum, aut frigidum sit, necesse est. d Quod autem in Timæo est scriptum, nihil habet certi, definiti. Nam nec ille planè dixit, an id, quod omnia suscipit, ab ipsis separetur elementis, nec ullo uti solet, cum tamen dixerit illud vocatis elementis, prius, ut aurum aureis operibus esse subiectum, quamquam id non rectè dicitur, si hoc dicatur modo. Sed quorum est alteratio ea ita se se habent, quorum verò generatio est, atque corruptio, ea ex nomine eorum ex quibus fiunt, appellari impossibile est. Atqui longè verissimum esse, inquit, dicere quodque aurum esse. Verum cum solida ipsa elementa sint, ad plana usque resolutionem facit: ad primam materiam esse plana ipsa de numero eorum est, quæ fieri nequeunt. e Nos autem sensibilem corporum quandam esse materiam dicimus, sed eam separari non posse, sed semper esse cum contrarietate, ex qua elementa vocata fiunt: de quibus alibi exactius est definitum, atque pertractatum. f Verum enim verò cum ad hunc modum ex materia corpora prima consistunt, de hisce quoque determinemus oportet: supponentes materiam inseparabilem quidem, sed contrariis subiectam, principium, at primum esse: non enim calor frigori, nec frigus calori, sed quod subijcitur, utrique materia existit. g Quare primum, quod potentia sensibile corpus existit, principium est. Deinde contrarietates ipse, seu calor, & frigus. Postremo ignis, & aqua, & quæ sunt eiusmodi: hæc enim in se se transmutari solent: nec res perinde habet, ut Empedocles, & ceteri asserunt: non enim esset alteratio. At contrarietates ipse, transmutari in se non solent. Verum nihilominus, & ut corporis sunt, qualia, & quæ principia sunt, dicamus oportet. Nam ceteri suppositis utuntur, nec cur talia sint, aut tot numero, dicunt.

Cum

rens materiam, quæ elementorum principium est, non esse corpus aliquod actu, neque re ipsa abique omni forma posse consistere, semperque esse coniunctam cum contrariis tam qualitatibus, quam formis, quibus in alio, atque alio composito naturali solet. Quæ re in primo Physicæ Auscultationis, & in tertio, & quarto de celo laxiori filo disputatum fuit.

f Verum enim verò Quia elementa ex materia, ut ex principio consistunt, admonet sic de elementis loquendum esse, ut ipsa pro principijs absolute primis non habeantur. Subinde ostendit materiam distinctum quiddam esse à contrariis: quia unum contrarium non potest alteri subijci, ut calor frigori, sed tertium aliquid distinctum dari oportet, quod utrique pugnam

Z z z

lusu.

Elementa tunc
esse principia
absolute pri-
ma.

In materiam
sic ultima cor-
porum reso-
lutio.

e Nos autem sensibi-
lium 2 suam de materia
sententiam explicat asse-

sustineat; hoc autem, subiectum, ac materia est. Hanc ipsam rationem habes in *Physicis*, lib. I. cap. 7.

In quolibet elemento tria principia. Quare primum, quod colligitur in uno quoque elemento tria principia. Primum est, materia prima, quæ dicitur esse potentia. Secundum, forma substantialis, quam significat nomen primum qualitatum contrarium. Tertium, elementum ipsum, ut ignis, vel aer, aut aliud quodvis est quatuor primis elementis, quibus primum ortus, & interitus ratio coaduenit. Nec enim audiendas est Empedocles, & alij, qui elementa quoad substantiam transmutari negant, ex quorum opinione sequitur tolli etiam alterationem, cum hæc ad generationem ut ad finem ordinetur, ut initio superioris libri disputatum fuit.

Capitis secundi Explanatio.

Dupliciter
foetari ele-
menta.



VM igitur a) Egit superiori capite de principio materiali elementorum; nunc de formali agere instituit. Ex vero si elementa considerentur, ut substan-
tiæ quædam sunt, eorum formale principium est substantialis forma: si ut acti-
ua, & passiva; siue ut tactilia sunt, quatuor primæ qualitates, & quoniam hæc
posterior consideratio huius libri propria est, ut istiusmodi formale principium
explicet Aristoteles, de quatuor primis qualitatibus disserit; maxime cum ex earum
notitia ad substantialis formæ, quæ obsecutus est, cognitionem procedamus. At igitur quæ-

tere se principia corpo-
ris sensibilis, id est, ea-
rumque elementis, prout sen-
sibile est, non vero abso-
lutè prout naturam sub-
stantis participat. Sumit
autem sensibile non in to-
ta sue significationis am-
plitudine, quomodo co-
prehendit omnia, quæ
in aliquem sensum, quis-
quis ille sit cadere possit:
sed ut idem valet, ac tan-
gibile; quod proinde de-
finit id, quod tactu sensu
facit, id est, quod tactu
percipitur. Unde colligit
non omnia contraria, quæ
elementarijs corporibus
insunt, constitutæ prin-
cipium formale, sed ea
solum, quæ ad tactum per-
tinent, siquidem hoc don-
taxat tangibilia, quæ talia
sunt, differunt.

Tangibile
quid.

Obiectio.

b Atqui visus) Obijcit
sibi ipsi hunc in modum.
Aspectus est prior tactu;
ergo qualitates, quæ sub
aspectum veniunt, prio-
res erunt illis, quæ tactu subijciuntur.

Dilutio.

Aspectus di-
gnitate prior
tactu.

Quare hæc potius, quàm illæ constituere elementa debue-
runt. Hæc obijectioni responderi concedendo id, quod assumit, & priorem consecutionem, sed
negando posteriorem; quia cum elementa non agant, & patiuntur, neque cadant sub tactum nisi
interuentu tactilium qualitatum, his potius constitui oportuit, dum ut tangibilia sunt, consti-
derantur. Hic adverte aspectum tactu priorem dignitate esse, origine vero posteriorem. Nam
fundamentum est, unde & absque illo nullum animal vivit docente
Aristo

C A P. II.

CVM a igitur corporis sensibilis, hoc est, tangibilis
principia disquiramus, sensibile autem sit, quod
tactu sensum facit, constat non omnes corporis
contrarietates, species, & principia facere, sed
eas solum, quæ sub tactum cadunt. Nam contrarietate, eæque
tangibili differant. Quocirca nec albor, nec nigror, nec
amaritudo, nec item cæterarum quicquam contrarietatum
elementum facit. b Atqui visus tactu prior est: quare
quod ei obijcitur, prius erit. Verum non est corporis tan-
gibilis affectio, quatenus tangibile existit, sed per aliud,
quanquam natura prius est. c Porro ipsarum tangibilium
quales nam sint primæ differentie, & contrarietates, di-
stinguamus oportet. Sunt autem tangibiles contrarietates,
hæc: calidum, frigidum; siccum, humidum; grave, leve;
durum, molle; viscosum, aridum; scabrum, glabrum, cras-
sum, tenue. Ex quibus grave, & leve neque activa sunt,
neque passiva: non enim quod alterum quippiam agat pa-
tiaturne ab altero, dicuntur. At elementa ipsa inter se mu-
tuò activa sunt, & passiva, oportet. Nam miscentur, &
in se se vicissim mutantur. d Calidum autem, frigidumque,
& humidum, ac siccum: illa quidem, quod activa sint: hæc
verò

Text. 7.

Text. 8.

Aristotele libro tertio de anima cap. 11. text. 66. & 67. Præterea contrarietates tactus reliquarum omnium fontes sunt; at visus nobiliorem habet operandi modum, ut alibi ostendemus, eiusque obiectum præstantius est, saltem quoad lucem, quæ inter omnes sensibiles qualitates dignitate eminet.

c Porro ipsorum } Ut eligat prima contraria tangibilia ad principium formale elementorum spectantia, enumerat septem coniugationes, & contrarietates tactuum qualitatam, ex quibus duas tantum priores, ut formalia elementorum principia elegit, nempe calidum, & frigidum, humidum & siccum, propterea quod hæc præcipue agendi & patiendi vim obant. Vbi de

Septem con-
iugationes ta-
ctuum qua-
litatum.

verò quod passiva, dicuntur. Calidum enim est, quod ea congregat, quæ eiusdem sunt generis. Nam segregare (id quod ignem facere aiunt) est cognata, & quæ eiusdem sunt generis congregare: accidit enim, ut aliena eximat. Frigidum verò, quod ex æquo cogit, ac cōgregat, tam quæ eiusdem sunt generis, quàm quæ diuersi. Humidum autem, quod cum facile terminos suscipiat, proprio non definitur: siccum verò, quod proprio termino belle definitur, alieno ægrè.

actione, & passione alte-
ratur duntaxat loquitur;
ideoque negat gravitate,
& leuitatem esse qualita-
tes actiuis. Namque li-
cet ab his motus in locum
infimum, & superum ef-
ficiatur: istamen motus
latio est, non alteratio.

d Calidum autem }
E quatuor primis quali-
tatibus duas aut esse acti-
uas, calorem, & frigus;
duas passivas, humorem,
& siccitatem. Id autem
quo pacto intelligi de-
beat, in questionibus ex-
ponemus. Probat ergo
calorem esse qualitatem
actiuam, quia calidum
dicitur id, quod similia,
& quæ eiusdem rationis
sunt, in vnum cogit, ut
patet cum ignis aurum li-
quescit, tunc enim pu-
ram aut substantiam cō-
gerit, partes autem terre-
as, & fecem quouis sepa-
ret, id ex accidente est,
quatenus similia cōgre-
gare non potest, nisi dis-
similia abdicet. Pari mo-
do ostendit frigus esse
actiuam qualitatem, quia
frigidum dicitur quod
coniungit tam cognata,
quàm aliena, ut patet cum
aqua in gelo coit: tunc
enim frigidam tam par-
tes aquas, quàm ligna, &
lapides, ac cetera, quæ
forte intercipit, acrua-

Calor quali-
tas actiua.

Frigus item
qualitas acti-
ua.

Humiditas
qualitas pati-
bilis.

Siccitas item
qualitas pati-
bilis.

c Tenue autem & crassum, viscosum & aridum: durum, & molle: & ceteræ differentie ex hisce sunt. Nam cum quod repletium existit, ad humidum ex eo pertineat, quia non sit definitum, sed promptè terminari possit, & sequatur id, quod ipsum tangit: tenue autem sit repletium (nam paruarum est partium, & quod est eiusmodi, repletium est: totum enim totum tangit, tenue autem maxime est tale) tenue sub humido & crassum sub sicco fore constat. Rursum viscosum ab humido cōprehendetur: nā viscosum humidum cum quadam affectione existit, velut oleum. Aridum autem à sicco: aridum enim est, quod perfecte siccum est; adeo ut ob humiditatis defectum etiam concreuerit. Insuper, molle humidum comitari solet: & durum, siccum. Molle enim est, quod in se se refugit, cedit, & non resistit: id quod humidum facere assolet. Quamobrem & humidum molle non est, sed molle sub humido: & durum sub sicco collocatur. Durum siquidem est quod concretum, seu congelatum est. Quod autem est concretum, siccum est.

f Porro siccum & humidum, multis dicuntur modis; nam & humidum, & madens sicco aduersantur: & rursus siccum, & concretum, humido. Hæc autem omnia ad humidum & siccum, quæ prima dicta sunt, attinēt. Nam cum madenti siccum aduersetur, & madens sit, quod superficie tenus extrariam admisit humiditatem, & humectam quod introrsus, siccum autem id, quod hac vacat: madens sub

humidum

sim congregat. Deinde quod humiditas sit qualitas patibilis suadet ex eo, quia humidum est id, quod facile terminatur alieno termino, non autem proprio: ut aer qui promptè se se affligit ad terminos domus, aut vasis, aut cuiuscunque alterius rei, quæ excipiat; ipse vero per se nullo certo termino circumscribitur. Cum ergo terminari sit pati, constat humiditatem esse vnam e patibilibus qualitatibus. Quod similiter concludi potest de siccitate; quandoquidem siccum appellatur id, quod proprio termino bene cohercet, alieno ægrè, ut videre est in terra, quæ propriam figuram tenaciter seruat, ad figuram vero alterius corporis difficulter se se accommodari pati-
tur.

e Tenue

Molle quid. e Tenue autem & Aliorum contrariorum differentias ad duplicem coniugationem, & oppositionem calidi, & frigidi; siccis, & humidis reuocat, ut hinc planum euadat has duas omnium primas esse. Nam exempli gratia, tenue, viscosum, & molle reducuntur ad humidum; crassum, aridum, & durum ad siccum. Definit autem molle aeris esse id, quod cum premitur, cedit tangenti in profundum, ita videlicet, ut extrema superficies non dirumpatur. Vnde collige aerem, & aquam non rite mollia concupari, quia si manu premantur: non cedit extrema eorum superficies in profundum; sed dissipatur, ac scinditur.

Siccum & humidum multipliciter dici. f Porro siccum) Oñe-
dit siccum, & humidum
multimodis dici: omnia
tamen ad primum siccum,
primumque humidum,

id est, ad siccum, & humidum elementaria reduci. Vnde patet calidum, & frigidum; humidum, & siccum primas esse rationem qualitatum differentias, ut pote ad quas ceterae reuocentur, ipsae vero ad nullas priores; nec inter se alię ad alias redigi possint. Id, quod ex eo confirmat, quia siccum ad calidum reuocari nequit, alioqui omne siccum, calidum foret; quod a vero abest, cum terra, quę siccata est, calida non sit. Nec vero humidum ad calidum, cum aqua, quę humida est, ex se omnis caloris experta sit. Nec siccum ad frigidum; nisi velis ignem frigidum dicere; nec eadem ratione humidum ad frigidum; cum aer, qui humidus est, frigidus non sit.

Text. 15.

Cum

Capitis tertij Explanatio.



Quę qualitates, quorū elementorū proprię sint.

unt. Itaque his reiectis, quatuor tantum manent, quę quatuor elementa, ignem, aerem, aquam, terram perficiant: Calor, & siccitas ignem; humiditas, & calor aerem; frigus, & humiditas aquam; siccitas, & frigus terram.

b Omnes enim) Nō debere plura cōstitui, quā quatuor elementa confirmat ex assensu veterum Philosophorum, quorū nullus plura esse dixit. Quoniam enim nonnulli vnum duntaxat, alij duo,

Quatuor tantum esse elementa.

alij quatuor posuerint; tamen qui hunc numerum transierit, repertos est nemo. Quod si quis obijciat Leucippum, Democritum, & Anaxagoram infinita elementa inuexisse, ut Aristoteles ipse libro

Vm autem elementa a) Constituto numero quatuor primarum qualitatum, nunc eas singulis elementis distribuit. Putaret autem fortasse quispiam ē quatuor qualitibus sex fieri posse complicationes, ut videlicet, calidum cum sicco, humidum cum calido, frigidum cum humido, siccum cum frigido, frigidum cum calido, humidum cum sicco copularetur. Docet tamen hęc duo posuima coniugia non dari, propterea quod contraria in eandem rem conueniunt neque-

CAP. III.

C Vm a autem elementa sint quatuor, & eorum, quę sunt quatuor, sex sint copule, contraria autem simul copulari non possint (calidum enim, & frigidum, & rursum siccum, & humidum idem esse, est impossibile) constat quod elementorum copulę quatuor erunt: nempe calidum, & siccum; calidum, & humidum; rursum frigidum, & siccum; frigidum, & humidum: atque hęc corpora ea, quę simplicia videntur esse, ignem, inquam, aerem, aquam, terram secundum rationem comitari, ac sequi solent. Nam ignis calidus, siccusque est: Aer vero calidus, & humidus; nam aer velut vapor est, aqua

Text. 16.

aqua

libro

libro primo Physic. cap. 2. alijsq; in locis commemorat. Occurrendū est hō philosophos non existimasse dari in mundo infinita corpora elementaria, quo modo de elementis hic agimus, sed finxisse multitudinem infinitam in se et hū corporum, ex quibus cetera coalescerent. Alij respondēt cū Aristoteles ait neminem quaternionem elementorum excessisse, de ijs tantū loqui, qui finita fecerunt elementa.

c. Ignis autem,) Non contentione interpretet in huius loci explicatione. Quidam volunt

Text. 17. aqua frigida, humidaque: Terra frigida, atque sicca. Unde fit, ut differentie illae non iniuria primis corporibus distribuuntur, & iuxta rationem eorum numerus constet.

b Omnes enim & qui simplicia corpora elementa faciunt, alij unum, alij duo, alij tria, alij quatuor esse volunt. Qui igitur tantum unum esse dicunt, deinde densitate, & raritate cetera generant: hisce duo principia facere, rarum, inquam, & densum, aut calidum, & frigidum accidit: haec enim opificis munus obvenit: unū autem subijci solet sicuti

Text. 18. materies. Qui verò contraria duo, ut Parmenides ignem, & terram faciunt: quae inter haec media sunt, seu aerem, &

Text. 19. aquam horū mixturas esse asserunt. Eodē modo & qui esse tria inveniunt, quemadmodum Plato in divisionibus: mediā siquidem mixturam, congeriemq; facit. Atq; eadem ferē dicunt, qui duo, & qui tria faciunt: verū illi mediū in duo secerant: ubi verò unum faciunt mediū. Porro nonnulli statim quatuor esse aiunt, ut Empedocles. Cogit autē &

Text. 20. hic illa in duo, nam igni cetera omnia contraponit, c. Ignis autem, & aer & unumquodq; eorum, quae dicta sunt, haudquaquam simplex est, sed mixtum. Quae verò sunt simplicia, talia quidem sunt, non tamen eadem: ut quod igni simile est, igneam, non ignis: & quod aeri, aerium, nō aer

Text. 21. existit: simili modo & de ceteris quoq; dicendū est. Ignis etiā caloris est excessus, perinde ut glacies frigoris. Nam congelatio & feruor excessiones quaedā sunt: illa quidem frigoris, haec verò caloris. Igitur si glacies humidi, & frigidi congelatio sit, & ignis calidi, & sicci feruor erit. Quamobrem nec ex glacie gigni quicquam, nec ex igni potest.

Text. 22. Cū autem simplicia corpora sint quatuor, ē duobus utrumq; utriusq; locorū est: ignis enim, & aer eius, qui ad superficiē termināq; vergit, terra verò, & aqua eius, qui ad mediū. Atq; ignis, & terra extrema quidē sunt, & sinceriora: aqua verò & aer media, & mixta magis & vitiaq; etiā utriusq; contraria sunt. Nam igni aqua, aeri verò terra

Text. 23. aduersatur: haec enim contrarijs affectibus constant. Verū enim verò cū simpliciter quatuor sint, quodq; unius est. Terra siquidem sicci potius est, quā frigidi. Aqua verò frigidi magis, quā humidi. Aer humidi magis, quā calidi. Ignis calidi magis, quā sicci.

& terram. Secundū, Extrema elementa magis pura, & sincera esse, quā intermedia. Tertiū, Superiora inferioribus aduersari, nimirū aqua ignē, aerē, terrā; id verò ob qualitātē, quibus praedita sunt, repugantiā. Quartū, Licet singula elementa duplicē obtineant qualitātē in vno eā, tamen potissimū excellere, eamq; sibi ut propriā primō vindicare. Nam terre siccitas magis propria est, quā frigus: aquae frigiditas, quā humor: aeri humiditas, quā calor: igni calor, quā siccitas.

cum paulo ante dixisset Aristoteles putasse Empedoclem elementa, quae videmus, nō esse vera elementa, sed mixta, ac tantummodo veris elementis affinia: nūc de illius etiam mente asserere ignem, qui apud nos est, exuperantiam habere caloris, sicuti glacies excessum habet frigoris. Alijs placet pronuntiare hoc ab Aristotele ex proprio sensu. Quod tamen non ita est accipiendum, quasi noster ignis intensiorem obtineat calorem, quam qui in propria regione ad longinquum est, sed quia cum apud nos densior in obtineat materiam, actius

Ignis in materia densiori actius urit.

d Cum autē simplicia, Theoremata quaedam subijci ad elementorum, statum, conditionemque declarandam. Primū est duo elementa superam locuto tenere, videlicet aerē & ignē: duo imō, aquā,

Theoremata de statu, & conditione elementorum.

Q V Æ S T I O I.

Q V I D S I T E L E,
mentum.

A R T I C V L V S I.

M V L T I P L E X E L E M E N T I
Significatio, & definitio.

Prima accē-
ptio elemen-
ti.



Elementi nomen, græcis στοιχείον, variè vsur-
pari consuevit. Vno modo, pro primis cu-
iusque rei principijs, siue ea res artefacta
sit, siue naturalis, seu ars sit, seu scientia, seu
aliud quid simile; Qua significatione, lite-
ræ, orationis elementa appellantur, quod
ad orationem conficiendam primû sumā-
tur, & in ipsas postrema illius divisio fiat.
Sic etiam primæ demonstraciones, designa-
tionesq; in Mathematica, elementa nun-
cupantur, quod alias demonstraciones, prio-
res non habeant, sed ex illis posteriores constent: quo modo dicimus

Secunda.

Euclidis elementa. Secundo, pro principijs generationis, quo sensu
accipitur ab Aristotele 12. Metaph. c. 4. text. 23. cum ait tria esse ele-
menta, materiam, formam, & priuationē, causas verò quatuor. Tertiò,

Tertia.

pro sola materia prima, quo pacto ex quorūdam interpretatione sum-
psit Aristoteles elementum in proœmio Physicæ auscultationis, cum
dixit, in omni scientia, in qua sunt principia, causæ, & elementa, ex

Quarta.

horum perceptione cognitionem fieri. Quarto, pro quatuor vulgatis
mundi elementis, igne, aere, aqua, terra: secundum quam notionem, de
elemento in præsentī agimus.

Elementi de-
finitio.

Deinde, aduertendum est Aristotelem varijs in locis elementum
definisse: ac libro quinto Metaphys. capit. 3. textu 4. hoc modo.
Elementum est id, ex quo primum insito, ac indivisibili specie in aliā
speciem, aliquid componitur, id est, elementum est id, ex quo aliquid
ita constat, vt nihil prius in eius compositionem veniat, quodque ita
se habet vt in aliam rem specie distinctam secari nequeat; Vnde neque
lignum ex quo fit sella, neque quatuor humores, ex quibus constat
animal, dicuntur elementa; quia lignum, & humores componuntur,
saltem potentia, ex alia re, nempe ex quatuor elementis, quæ inter se
specie dissident.

De elementis
defin. Arist.
Fon. 1. pr. doc
2. Ilach. in
lib. defin.
Gal. 3. lib. de
nat. hum. cō-
ment. 4.

Putauit

D. Thomam
secundum Ia.
phil. 6. Meta-
phys. 10. 11. 12.
13. q. 3.

Putauit autem D. Thomas in commentarijs eius loci praedictam definitionem solis quatuor elementis competere, quod nihil dicatur indivisibile in aliam speciem, nisi quod rationem speciei sortitur: id enim subnotat illa particula, aliam, materia autem cum ex se omnis actus expers sit, non videtur habere naturam speciei. Haec tamen opinio parum firmo nititur fundamento, quia materialiter non sit species entis naturalis, quod ex actu, & potentia coalescit; est tamen species secundum notionem potentiae passivae: quandoquidem materia in commune distribuitur in materiam caelestem, & sublunarem tanquam in veras species, ut ex ijs, quae lib. 1. Phys. cap. 9. quaest. 3. art. 3. & lib. 1. de coelo capit. 2. quaestione 5. artic. 2. disseruimus, planum est.

D. Thomam
interpretatio

Improbator.

Londoni 1.
Met. q. 1. 56
et de Chre-
stianis in text.
& Scayus.

Dicendum potius definiri illic ab Aristotele non solum quatuor elementa, sed etiam materiam primam, immo hanc primaria ratione, ut Auerroes, Magnus Albertus, Alensis, alijque interpretes observant; quin etiam neque formam siue physicam, ut formam equi, siue Metaphysicam, ut genus, & differentiam ab ea definitione excludi, cum his omnibus tota definitio competat, ut eo loco enucleate exponemus.

Alia, quae ad-
mittitur.

Iure tamen quispiam rogarit qua ratione dicantur mixta componi primum ex elementis, cum prius ex materia, & forma constent, & in has tanquam in res specie distinctas diuidantur. Respondemus particulam, primum, sic esse accipiendam, ut elementum dicatur id, ex quo aliquid constat primum, id est, ex quo constat tanquam ex primo, siue absolute, quo pacto materia, & forma nuncupantur prima, cum in entium naturalium coagmentatione neque alia corpora, neque aliae partes priores inveniuntur: siue tanquam ex primo in genere corporum, quo modo elementa dicuntur prima; quia ipsa non resolvuntur in alia corpora, nec in genere corporum aliud prius in mixti compositionem venit. Unde & Aristoteles cap. 1. huius lib. text. 16. & lib. 1. de coelo cap. 2. text. 7. & 1. libro Metaphys. capit. 7. text. 12. & saepe alibi vocat illa, prima corpora, & corpora simplicia.

Dub.

Solut.

Aliter quoque definit Aristoteles elementum 3. lib. de coelo cap. 3. text. 31. nempe, Elementum est id, in quod caetera corpora diuiduntur, in quibus inest, potentia, aut actu; ipsum autem est indivisibile in diuersa secundum speciem. Quae definitio quatuor duntaxat vulgata elementa complectitur, ut constat tum ex doctrina illius capituli, tum quia definitio ipsa reciprocatur cum elemento, prout ignem, aerem, aquam, & terram comprehendit, ut erit consideranti perspicuum. Quod & Simplicius, D. Thomas, Magnus Albertus, Auerroes, Thienensis, Niphus, alijque expositores annotarunt. Removet autem Aristoteles ab hac definitione materiam, & formam, cum dixit elementum esse id, in quod caetera corpora diuiduntur. Namque nomen illud, caetera, satis indicat elementum esse unum e corporibus, ac si dictum esset, elementum esse corpus, in quod alia diuiduntur. Concinit haec definitio cum ea, quam tradidit Hippocrates libro 2 de elementis,

Alia elemen-
ti definitio.

Alia ex Hip-
pocrate.

Alia cōpen-
dior, & a-
perior.

mentis, refertque Galenus 8. de placitis, nempe elementum est simplex, & minima corporis particula. Quod exponens Galenus ait, elementum dici particulam minimam, non quantitate sed qualitate; quia inter omnia corpora generationem, & interitum subeuntia, nullū est, quod pauciores vendicat qualitates, quā elementum, cum ex primis qualitatibus tres duntaxat obtineat, ut progressu dicemus. Compendiosius apertiusque definiri posset elementum hoc modo. Elementum est corpus simplex in quod alia corpora resolvuntur. Dicitur corpus ad excludendam materiam, & formam, & omnino quæcūq; non dicuntur corpora. Simplex, ad reiicienda mixta. In quod alia resolvuntur, ad remouendum cælum, quod licet sit corpus simplex, non tamen in ipsum alia corpora resolvuntur.

ARTICVLVS I.

ESSENTIALES ELEMENTORVM

formas non esse qualitates primas.

Opinio Ale-
xandri.

Ammonij.
Philoponi.
Galenij.
Plotini.

Quoniam elementorum essentia partim forma, partim materia continetur, explicandum occurrit, quænam eorum forma sit. Nam de materia constans est Philosophorum opinio eam esse eandem, quæ cæterorum sublunarium corporum, ut reciproca eorum commutatio palam testatur. Circa formam verò dissentiūt tum a græcis latini, tum Latini ipsi inter sese. Alexander Aphrodisiensis 12. lib. Metaphys. com. 12. & in 4. quæstionum. Natural. quæst. 4. alijsque in locis. Item Ammonius in categorijs cap. de substantia, eiusque discipulus Ioannes Grammaticus hoc in libro com. 7. Galenus 1. de vsu partium, & 1. de elementis, & ut videtur, Plotinus Enchirid. 6. lib. 3. cap. 9. Præterea ex Latinis Matthæus Curtius, & Theophilus Zimara lib. 2. de anima ad text. 18. & quidam alius, cuius meminit Concil. diff. 13. arbitrantur quatuor primas qualitates esse essentielles elementorum formas. Nec est, inquiunt nonnulli eorum, absurdum easdem esse, & primas qualitates, & essentielles formas elementorum: poscit enim rerum ordo, ut infimæ conditionis substantiæ, summis qualitatibus formentur; quandoquidem infimum superioris ordinis, summo inferioris neēti oportet; ne rerum series dissita, diuisa que sit. Deinde confirmatur eadem sententia hunc in modum.

Cōfirmatio
opinionis.

Formæ ex actionibus distinguuntur, & innotescunt: atqui in elementis nulla propria actio deprehenditur, præter eas, quæ qualitatū sunt: igitur nulla in eis forma substantialis est, præter qualitates. Item videmus celeri, & aeri motu generari ignē, ut sagittarū iactu, attrituq; filicū; hoc autē non fieret, si ignis forma nō esset calor: ergo &cæt. Probatur assumptio. Nam motus, quo ignis accenditur, nihil aliud, præter calorem, exhibere potest. Præterea hoc ipsum videtur Aristoteles

teles

teles expressis verbis docuisse proximo superiori capite text. 7. asserēs quatuor primas qualitates elementa constituere, esseq; eorum principia, ac primas differentias. Adstipulantur etiam Hippocrates, & Plato, quorum ille in lib. de natura humana, non aliter quatuor elementa significat, quàm nomine calidi, frigidi, siccī, humidi; videlicet quia nullam in eis formam, præter huiusmodi qualitates agnoscebat. Hic verò apertius in Timæo scripsit nullum elementū fieri hoc aliquid per formam; sed quale aliquid. Constat verò facere quale qualitatis esse, non substantiæ.

Contraria opinio aientium elementa suam habere formam substantialem, ex qua constant, à quatuor primis qualitatibus distinctā, haud dubiè vera est, & Peripatetica, quam tuentur latini pene omnes hoc in lib. ad text. 16. & lib. 3. Metaphys. ad text. 17. & Arabes, atq; inter eos Averroes saltem in commentarijs ad libros Metaphys. Nam etsi 3. de cœlo cōment. 67. oppositum innuerit; octavo tamen Metaphys. com. 5. ex professo digreditur contra eos, qui qualitates, elementorum formas constituebant. Idem sentit Proclus in Timæum Platonis comm. 3. Deinde comprobatur hæc sententia, quia vel primæ qualitates continentur in genere qualitatum duntaxat: vel sunt qualitates, & substantiæ simul: vel tantummodo substantiæ. Si dicant contineri duntaxat in genere qualitatis; ex eo coarguuntur, quia sequeretur materiam elementorum viribus naturæ consistere absque forma substantiali, cum in elementis nihil ponant præter materiam, & accidentia. Sequeretur elementorum generationem, esse alterationem, ut pote quæ pro termino haberet qualitatem. Sequeretur elementa non esse composita Physica; vel aliquod compositum physicum non constare ex materia, & forma substantiali, sed accidentaria; atque adeo elementū non esse per se unū; siquidem quod est unum per se, nequit ex substantia, & accidente coalescere. Sequeretur postremo pari ratione proprietatē cuiusque mixti dici posse illius formam; neque mistum ex alia substantiali forma coagmentari. Quæ omnia perspicuè absurda sunt, & à nobis partim in hoc opere, partim in physicis confutata.

Quod si dicant huiusmodi qualitates esse pariter & qualitates, & substantias; vel esse tantum substantias, ac solo nomine qualitates dici; non minùs coarguuntur hisce rationibus, quæ probant nequaquam illas in genere substantiarum posse numerari. Primum quia calor, frigus, siccitas, & humor suscipiunt intensiōem, & remissionem; habent contrariū, & cadunt per se sub sensum; quæ tria à natura, & conditione substantiæ aliena esse docet Aristoteles. Duo quidem priora in categorijs, cap. de substantia: tertium lib. 2. de anima cap. 6. text. 65. Deinde quia cum in quolibet elemento plures qualitates primæ insint, iam idē compositum plures in se formas cohiberet. Tertiò, quia, quod uni substantia est, nequit alteri inherere, ut docuit Aristoteles 1. lib. Physicor. cap. 3. text. 27. & lib. 3. Metaph. cap. 5. text. 17. constat autem quatuor primas qualitates rebus mistis inherere. Quartò, ut auctor est Aristoteles in lib. de sensu, & sensibili cap. de sapore, Ignis nō

Hippocrates
Plato.

Contraria
sententia
Latino-
rum.

Et Arabum.

Et Procli.

Per se enim
nequit compo-
ni ex substā-
tia & accide-
te.

Quod uni est
substantia nō
potest alteri
inherere.

quæ ignis, sed ut calidus est, agit: non ergo forma, & natura ignis in calore consistit. Postremo accedit testimonium Aristotelis hoc in lib. cap. 9. text. 54. ubi docet qualitates primas esse formarum substantialium instrumenta, veteresque philosophos, reprehendit, quod qualitatibus solum, non autem formarum, quæ elementis conueniunt, meminerint.

ARTICVLVS III.

SOLVTIO RATIONVM,
quæ oppositum probare nitebantur.

Solut. 1.

QUæ verò in contrariam partem adduximus, facilem habent explicatum. Ad primum concessa maiori propositione, respondendum est minori, præcipuas elementorum actiones vixi proximè à quatuor primis qualitatibus tanquam ab instrumentis formarum substantialium, principalius verò ab ipsis formis, quas oportet à qualitatibus distinctas esse, ob rationes proximè adductas. Nec ut infimum superioris ordinis, summo inferioris negetur, opus est, ut qualitates elementorum sint essentielles eorum formæ, cum id fieri nequeat; sufficit enim eiusmodi qualitates dignitate quodammodo attingere corpora elementaria. Ad secundum dicendum, motu excitari calorem, interuentu caloris, & aliarum qualitatibus, ut siccitatis, & raritatis, quæ simul, ut instrumenta generantis, concurrunt, produci quæ; ignem eo modo, & ratione, quam in libris de cælo exposuimus. Ad aliud ex philosophorum testimonio dicendum, Aristotelem, nomine primarum qualitatibus, significasse formas substantiales elementorum nobis ignotas, quod etiam, in lib. de natura humana, Hippocrates fecerat. Sæpe enim ad substantias indicandas, utimur vocabulis accidentium, quæ notiora nobis sunt, & sensui magis familiaria. Atque hoc modo, nonnulli ex Auerroistarum grege, & Contarenus Cardinalis lib. 1. de elementis, Auerroem interpretandum censerent, cum in quarto lib. de cælo comm. 20. & 2. de anima comm. 108. gravitatem, & leuitatem formas substantiales elementorum vocat. Quamquam non desunt e recentioribus, qui eum re vera elementorum formas, in gravitate, & leuitate, constituisse arbitrentur. Ceterum quæcunque eius sententia illic fuerit, quam scrutari nequaquam opera pretium putamus: certè quod gravitas, & leuitas non sint elementorum formæ, ex eo patet, quia non substantiæ sunt, sed accidentia, & quidem subiecta sensui, ut docet Aristoteles hoc in lib. cap. 2. text. 8. Ad quod etiam confirmandum, valent pleræque earum rationum, quibus supra ostendimus quatuor primas qualitates non esse formas elementorum.

Lege Auerroem
Phys. comm.
10. concili.
diff. 13.

Gravitas &
leuitas non
sunt formæ
elementorum,

Aliter quoque locus ille Aristotelis explicari consuevit, nempe cum ait primas qualitates elementa constituere, esseque eorum primas differentias; non accipere elementa secundum gradum substantiæ; sed quatenus actiua, & passiua sunt; sic enim spectata, certum est constitui, ac distinguui per quatuor primas qualitates, quæ sunt instrumentaria alterandi

randi

Legenda
nū 4. Phys.
q. 4. Auct.
lib. 8. Metap.
com. f.

Consule Pla-
tonē in Ti-
mæo, & lib. 7
de Rep. Mar-
tiano in Ly-
dō, de anim.
c. 1.

randi principia. Quem etiam sensum dictis græcorum interpretum, quos citauimus, nonnulli adhiberi posse inquirunt, et si alij repugnent. Quod verò ad Platonem attinet, dic in Timæo fuisse locutum non de substantialibus, sed de accidentarijs elementorū formis. Vel certè ideò pronuntiasse formas elementorum efficere potius quale quid, quàm hoc aliquid; quia, esto simpliciter in categoria substantiæ collocentur, proximè tamen accedunt ad naturam qualitatū, quarum est quale, non quid efficere. Adde quòd Plato formas omnes, quæ per se separatæ coherere non possunt, non tam formas, quàm formarum simulachra, imagines, umbras; nec tam substantias, quàm substantiales qualitates vocabat, ut eas ab ideis, id est, à nobilissimis, & præstantissimis formis appellatione distingueret. Nihil ergo mirum, si asseruerit formas elementorum quale quid facere.

Explicatur
cas Platonis

Q V Æ S T I O. II.

S I N T N E Q V A T V O R

primæ qualitates, an non.

A R T I C V L V S I.

N E G A T I V Æ P A R-
tis argumenta.

Prima qualitates ex communi Philosophorum consensu appellantur, quæ nec ex alijs, nec ex se mutuo fiunt, sed ex ipsis oriuntur ceteræ. Hoc posito fundamento, videtur ostendi posse calorem, frigus, humorem, siccitatem non esse qualitates primas. In singulis elementis dantur qualitates quædam virtuales, quæ illis quatuor respondent, easque procreant, ut frigus virtuale, quo velut instrumento, aqua ex se formalem frigiditatem fundat; similiterque res habet in alijs qualitatibus, ac cæteris elementis: igitur quatuor illæ qualitates oriuntur ex alijs. Probatur assumptum quia nisi in aqua v. g. eiusmodi frigus virtuale inesset, non posset ea, postquam semel incaluit, remotis impedimentis, ultro se se reducere ad statum amissæ frigiditatis. Corroboraturque argumentum, quia si elementa hisce qualitatibus carerent, difficile se tueri possent contra aduersariorum incursum: siquidem primæ aliæ qualitates segniter admodum resistunt, paruo negotio vincuntur, pereuntque. Deinde, quia cum constet ingenitas esse à natura quibusdam mixtis virtuales qualitates, ut piperi vim ad excalfaciendum ventriculum; quid est cur non etiam elementis similes concedantur, præsertim cum elementa sint principia, & quasi fontes actualium qualitatū?

Primum ar-
gumentum

De qualitatibus
virtuali-
bus.

Secundo

2. Argum.

Secundò. Calor gignitur à luce, vt nobilissima eius soboles. Item latentes caelestium corporum influxus pariūt in sublunari mundo, pro diuersitate rerum subiectarum, calorem, frigus, humorem, & siccitatē: igitur hæc qualitates ex alijs fiunt. Tertiò. Calor parit siccitatem, siccitas calorem: igitur hæc oriuntur ex se mutuò. Probatur antecedēs quoad priorem partem, tum quia id palam docet Aristoteles cap. 1. lib. 4. Meteor. tum quia calor dum grassatur in humidum primigenium, arefacit, atque exliccat membra. Deinde quoad posteriorem, quia calida accedente siccitate, acrius vrunt; certè non nisi quia siccitas aliquod incrementum, atque intensiōem calori affert.

3. Argum.

Quartò. Figura non potest ex prædictis quatuor qualitatibus provenire, cum sit idem cum quantitate, quæ omnes qualitates origine antecedit; nec etiam grauitas, & leuitas, quia sunt principia motus localis, qui est alteratione prior, docente Aristotele 8. phys. cap. 7. text. 55. nec colores quia sæpe iidem in dissimili earum qualitatū proportionē, diuersis rebus competunt, vt lacti, & cerusæ; vt niui & calci; vt rosæ, & sanguini, quarum combinationum priora membra, frigida sunt; posteriora, calida: omnia tñ candida. Itē verò, sæpe in iisdē reb⁹ eadē proportionē mutata. iidem nihilominus colores viuuntur, vt in Aethiope puero, & sene, & in vino paulatim à calore ad frigus degenerante. Idē & in odoribus ostendi potest, vt patet in mosco, & ambra, quorum sua uisissimi afflatus diu in vestibulis asseruantur, esto frigeant, incallescāt vè. Denique soni, cum ex collisione corporum edantur, nihilo videntur à quatuor primis qualitatibus dependere; Non igitur omnes qualitates ex illis ortum habent.

De mosco & ambra.

ARTICVLVS II.

TOTIVS CONTROVERSIÆ

Explicatio.

Prima Assertio.

Proposita quæstio aliquot assertionibus explicanda est. Prima sit. Non solum calor, & humor; sed etiam frigus, & siccitas sunt qualitates positivæ. Hæc est cōtra iuniores quosdā philosophos, qui arbitrati sunt frigus, & siccitatem non esse qualitates positivæ, sed duntaxat privationes caloris, & humiditatis; eo potissimum nixi argumento, quod videamus corpora solo caloris abscessu refrigerari, vt qui riget in tertiana, quod similiter dicendum videtur de corporibus, quæ humore consumpto inarescunt. Alij verò putarunt calorem, & frigus esse qualitates positivæ, & humorem non esse qualitatem, sed substantiam fluidam, siccitatem autem esse huius substantiæ privationē. Hos ea ratio in hanc sententiam impulit, quod viderent nihil humectari, nisi ingressu eiusmodi substantiæ fluidæ; nihil exsiccari, nisi abcessu eiusdem. Nostra tamen assertio Philosophorum communis est, atque omnino vera, eaq; luculentè confirmat Plutarchus in libello de primo frigi-

De frigore quod nō sit privatio lege Arist. lib. 2. de art. an. c. 2.

frigi-

frigido. Nam si frigus esset priuatio caloris, par ratione admittendū foret gravitatem esse priuationem leuitatis, duritiem mollitudinis, amarorem dulcedinis, nigredinem candoris, atque alia similiter complura; sicque magna pars qualitatum ē medio tolleretur. Deinde, quia omnis priuatio otiosa est, & ignaua, velut cæcitas, surditas, silentium; at frigus, & siccitas multas, atque insignes in corporibus mutationes efficiunt. Item quia priuatio non propriè intenditur, & remittitur, quod in frigore, & siccitate passim videmus. Præterea quia nulla priuatio cadit sub sensum tanquam proprium sensibile; frigus verò & siccitas tanquam propria sensibilia tactu percipiuntur. Nihil huic sententiæ officit quod Aristoteles lib. 1. huius operis cap. 3. text. 18. & lib. 2. de cælo cap. 3. text. 18. & 12. Metaph. cap. 4. text. 22. appellauit frigus priuationem caloris. Est enim Aristoteli consuetum, alterum contrariorum priuationem vocare, propterea quod vnum ab alterius perfectione deficiat, atque id, quod minus præstās est, eminetioris quasi priuatio habeatur, vt constat ex ijs, quæ 3. Physicæ ascultationis libro. cap. 1. text. 5. & 4. lib. Metaph. cap. 6. text. 26. & lib. 10. c. 4. text. 7. & c. 7. text. 16. tradita sunt. Nec aduersariorum rationes momentum habent. Non enim quicquam solo caloris abscessu refrigeratur; aut solo humoris dispendio siccescit; sed quia abscessum caloris (quod in tertiana fit, coeuntibus ad interiores partes spiritibus) vera ac positiua frigoris receptio humoris interitum, vera item ac positiua siccitatis introductio consequitur. Quod verò aiunt nihil humectari nisi ingressu substantiæ, id ex eo coarguitur, quia sequeretur, nullū corpus posse ex toto humectari ab alio; vel enim corpus humectās ingreditur alterum, diuidendo, eiusve poros subeundo; vel ipsum penetrat, manendo in eodem situ cum illo: si detur primum, cum nullū corpus possit diuidi in omnem sui partem, nec totum ex poris coalescat, sequitur nullum corpus posse ab alio, quoquo uersum humiditate perfundi. Posterius autem admitti nequit, quia penetratio corporum, facultate naturæ non datur; ergo &c. His adde humorem, & siccitatē esse sensibilia propria: quod cum neque substantiæ, neque priuationi conueniat, perspicuum fit, neque humorem, esse substantiam: neque siccitatem, eius priuationem.

Secunda assertio sit. In elementis, præter quatuor vulgatas qualitates, non dantur aliæ virtuales eiusdem appellationis. Assertionem hanc statuit Capreolus in secunda distinct. 16. quæstione 2. Soncinas libro 9. Metaphys. quæstione 8. Sotus lib. 2. Physicorum quæst. 1. Marsilius hoc in libro quæst. 5. & vt videtur Auicenna 1. sufficientiæ capit. 5. Henricus Gandauen. quodlibet. 11. quæstione 6. Aegidius quodlibet. 2. quæstione 16. Quibus tamen aduersantur nonnulli, quos refert Marsilius hoc libro quæstione quinta, qui sunt adducti primo superioris articuli argumento. Sed hi neque verè sentiunt, neque rectè probant. Sunt enim eiusmodi qualitates fictitiæ, ac superuacaneæ. Primum quia substantiæ non egent medijs accidentibus ad internas emanationes, eiusmodi sunt eæ, quibus

Frigus non
esse priuatio
nem caloris.

Quo sensu
Aristot. vñ
contrariorū
priuationem
appellet.

Nullum cor
pus posse di
uidi in omne
m sui partem.

2. Assertio.

Qualitates
virtuales mi-
storū unde

primæ qualitates ab elementis fluunt; alioqui daretur in ijs progressus in infinitum, cum nulla sit maior ratio, cur hoc potius accidens, quam illud, ut à subiecto fluat, altero egeat. Deinde quia, ut loco citato argumētatur Marcellus, qualitates virtuales mixtorū resultāt ex varia cōmixtione quatuor primarum qualitatū; atque ita non ab illis hæ, sed illæ potius ab his oriuntur. Præterea, quia qualitates virtuales mixtorum non sunt principia agendi in propria, sed in aliena subiecta; nec enim piper se ipsum calefacit; sed ventriculum. Quare perperam ex his virtuales qualitates, quibus elemēta in se agent, quæque actuales origine antecedant, colliguntur.

Opinio negā-
tium qualita-
tes virtuales
etiam in mi-
stis.

At enim sunt, qui virtuales qualitates adeo auersentur, ut eas, ne in mistis quidem, ponendas dicant. Itaque, aiunt, piper verbi gratia, non calefacere ventriculum insita ad calefaciendum virtute, sed accepta ab ipso ventriculo caliditate. Quod ex eo probant, quia constat piper nisi prius ab stomacho calefiat, non eum calefacere. Nec mirum est, inquiunt, si piper vberiore calorem imbibat, & in stomachum refundat, quam stomachus ipse, cuius beneficio incaluit, in se habeat: tanta est enim huius mixti habilitas ad calorem concipiendum, ut à minus calido vehementius calefiat. Non est tamen probanda hæc opinio, tum quia à communi Philosophorum sensu aliena est; tum quia futili prorsus ratione innititur. Non enim piper, ut stomachum calefaciat, calefieri ab eo prius debet propterea quod non nisi calorem, quem accipit, ei rependit: sed quia virtualis eius calor quasi sopitus, à calore actuali ipsius stomachi excitari debet. Nec certè stomachus potest ita piper calefacere, ut ab eo postea impensius calefiat, siquidem nullum patiens, quantumlibet ad recepiendam alterius impressionem habile sit, potest ab agente intensiorem qualitatem accipere, quam agens ipsum in se, vel actu, vel potestate contineat, ut ex ijs, quæ superiori libro disputata sunt, constat.

Refellitur.

3. Assertio.

Hippocræ.

Aristot.

Tertia assertio. Quatuor sunt qualitates primæ, calor, frigus, humor, & siccitas: nec plures paucioresve numerari possunt. Hæc assertio, ut annotavit Galenus 1. Methodi, primum tradita est ab Hippocrate in libro de hominis natura, deinde à posterioribus medicis, & Physiologis accepta, demonstrataque ab Aristotele tum alibi, tum hoc in libro capit. 2. textu 15. Scire tamen oportet huiusmodi qualitates non esse absolute primas existimandas, sed primas inter corporeas, & sensibiles, ut excludamus qualitates spirituales, & quæ non cadunt sub sensum. Item esse primas inter eas, quæ corporibus elemētarijs insitæ, ac peculiare sunt, ut remoueamus lucem, figuram, & occultam virtutem, atque influxum, per quem corpora cœlestia in sublunarem mundum agunt, & denique omnia, quæ tam corporibus dissolubilibus, quam indissolubilibus communia sunt.

Cōfirmatio
assertionis.

Potest autem hæc assertio hunc in modum intellecta quoad primam partem, qua dicimus eas esse primas, ita ostendi. Hæ qualitates non fiunt ex alijs, nec ex alterutris; sed ex ipsis oriuntur aliæ, quæ

quæ videlicet secundæ nuncupantur: sunt igitur primæ. Probatur assumptum in primis, quod non fiant ex alijs, quia inter qualitates, prædictas, nullæ inveniuntur, quas hæ non antecedant, saltem origine. Quod & inductione patet, & earatione suadet, quia ut se habet generatio rei ad perfectionem eiusdem, ita oportet, ut se se habeant qualitates necessariae generationi, ad illas, quas natura gratia perfectionis adhibet; generatio autem rei, ordine naturæ, prior est eiusdem perfectione; cum igitur quatuor istæ qualitates disponant per se ad generationem rerum omnium; aliæ vero ad earundem rerum perfectionem, vel ornatum conferantur; consequens est, ut quatuor huiusmodi qualitates ordine naturæ, & origine priores sint.

Rei genera-
tio per se na-
turæ ordine
eius perfecti-
onem

Item, quod non fiant ex alterutris, ostenditur, quia calor, quæ calor, sicuti per se duntaxat vendicat calefacere, ita non nisi calorem gignit; similiterque tres aliæ qualitates, humor humorem, siccitatem siccitas, frigiditas frigiditatem. Quare nulla harum qualitatum aliam per se efficit, proindeque nulla ab alia, alijs ve per se efficitur: ex quo sequitur, eas non gigni ex alterutris. Deinde, quod ex illis, id est, earum actione, & perpeffione, & dissimili temperie, cæteræ, quas diximus, corporibus obueniant, probatur. Nam primum, quod attinet ad qualitates, quæ tactu percipiuntur, id Aristoteles loco proximè citato, & 2. de partibus anim. c. 1. disertè ostendit. In libro vero de sensu, & sensibili cap. 4. docet sapores ex cõmissione humidi & sicci, & actione calidi, & frigidi oriri. Idemque asserit de odoribus cap. 5. eiusdem lib. & cap. 9. lib. 2. de anima, & de coloribus, sectione vltima problematũ. Quæ de re lege M. Albertũ in summ. de homine 2. part. tract. de gustu, quæst. 3. & Galenum lib. 5. de simplic. medic. Idem & de sonis inquit Aristoteles sectione 11. problematum, multis ea de re quæstionibus excitatis, ubi sonorum, vocumque varietatem, ad multiplicem illarum quatuor qualitatum proportionem, & ad alias, quæ ab ijs pendeant, refert. Atque ita se rem habere, ex eo etiam suaderi potest, quia ut cõstat ex ijs, quæ traduntur lib. 2. de cœlo cap. 9. text. 54. & lib. 2. de anima c. 8. text. 78. soni efficiuntur in corporibus, quæ franguntur, aut aliquo modo diuiduntur, unde corpora cœlestia, quia frangi, aut secari nequeunt, sonora non sunt: ac durities, & mollitudo, quibus diuisioni facile, vel agere resistitur, à primis qualitatibus ortũ habent. Quod verò etiam leuitas, & gravitas, quas Aristoteles hoc loco, & lib. 2. de partibus animal. capit. 1. inter qualitates sensibiles, & secundas numerat; quod, inquam, ab illis quatuor proveniant, expressis verbis docuit idem Aristoteles lib. 2. de partibus animal. cap. 3. argumentumque eius rei est, quod terra cum nimium incalcescit in exhalationem attenuatur, & lenis fit; similiterque aqua frigore concreta, gravior efficitur. Neque obstat quod cõparato calore, aut frigore non confestim, ac proximè leuitatem, & gravitatem res acquirant; non enim illæ ex calore, aut frigore proximè efficiuntur, sed interuentu raritatis, & densitatis ut Aristoteles 4. Physicor. cap. 9. text. 85. docuit.

Etiam gravi-
tatem, & leui-
tatem oriri à
primis quali-
tatib.

Deinde, quòd vniversim cæteræ qualitates sensiles à primis quatuor proueniant, ea ratio probat, quia experientia compertum est, earum mutatione corpora v. g. laxari, stringi, addensari, rarescere, fieri dura, mollia, aspera, læuia. Sæpe etiam experimur earundem varietate sapores, odores, & colores in arborum fructibus, herbis, & cibis mutari. Quæ omnia non obscure indicant huiusmodi qualitates originem ab ijs ducere.

Tandem, quòd non sint plures paucioresvè primæ qualitates, quàm quatuor prædictæ; quæ erat altera pars tertiæ conclusionis, ex eo conuincitur; quia neque aliæ, præter has, assignari poterunt; neque ulli harum quicquam deest, quominus inter primas numeretur, vt argumentorum solutione planius fiet.

ARTICVLVS III.

SOLVUNTUR ADVERSARIÆ partis argumenta.

Explicatio
primi Arg.

A quo redu-
cat aqua
ad natium
frigus.

Nunc argumenta, quæ superius dicta infirmare nitebātur, explicemus. Ad primum negandum est id, quod assumit, & ad eius probationem respondendum, aquam calidam reduci ad pristinum frigus à generante, tanquam à causa principali; proximè verò, vt ab illius instrumento, à suamet forma substantiali. Ad priorem eiusdè argumenti confirmationem dicito; naturam incolumitati elementorū, quantum expediebat, consuluisse distribuendo illis quadripartitam varietatem primarum qualitatū, quæ non tam facile vincuntur, aut cedunt. Posteriori quo pacto sit occurrendū, ex dictis liquet; etsi enim mistis corporibus virtuales insint qualitates, non proinde tamen, elementis tribuendæ sunt.

2.

Dei magne-
tis.

Ad secundum negandum est, lucem, & cælestium corporum virtutes, influxusvè esse è numero earum qualitatū, de quibus hic agitur. Nec enim dissolubilibus corporibus propriæ sunt. Vbi aduerte, qualitates secundas sic ijs corporibus peculiare esse debere, vt tamen eis commuiter conueniant. Quod addimus propter virtutē magnetis, & priuatas quasdam proprietates aliorum corporum ijs similes, quæ licet in mistis duntaxat inueniantur, non tamen oriūtur à primis qualitatibus, sed à cælestibus corporibus imprimuntur, vt docet S. Thomas 2. contra gent. cap. 68. & opusc. 34. cap. vnico, & in quæstionibus de spiritualibus creat. quæst. 2.

3

Vt frigus sic-
citatē afferat.

Ad tertium dic, siccitatem non effici per se à calore, sed quatenus calor partes humidi dissipat, & resoluit; atque ita humore absumpto siccitas consequitur. Quo etiam modo frigus siccitatem affert, calorem pellendo, & stringendo, ac stipando corpora, quæ stipata partes humidæ egerunt, vt in ijs, quæ concresecunt, videre licet. Nec verò ideo

calor

Lego Fernel.
lib. 2. de ab-
ditis rerum
caus. c. 17. &
18.

calor in re sicca acrius vrit, quod siccitas calorem intendat; sed quia illū, quasi lima acuit, & ad expediendam citius actionem, habiliorem reddit.

Ad quartum respondemus, figuram non esse qualitatem propriā corruptibilium corporum: siquidem cœlo, ut quantitas, ita & sua figura inest, gravitatem verò & levitatem oriri, ut diximus, à quatuor primis qualitatibus. Nec obstare, quod motus localis prior sit, quam alteratio ea prioritate, quam superiori lib. exposuimus. Si enim loquamur de latione cuius principia sunt gravitas, & levitas; aut comparatio fiat non inter corpora inferiora, & cœlestia, quatenus illa alterantur, & hæc loco moventur; sed spectetur alteratio, & motus ad locum, respectu eiusdem corporis corruptibilis: tunc non dubium, quin alteratio sit prior latione, quatenus primæ qualitates disponunt materiam ad generationem, pertinentque ad ipsum esse rei.

Ad id, quod de coloribus obijciatur, dic licet ij à primis qualitatibus proficiscantur, nihil tamen impedire, quominus interdum similes ex diversa illarum temperie resultent: sicuti neque officit, quod temperie mutata iidem, saltem aliquanto tempore, perseverent, vel nihil aut parum mutata varientur, dummodo raturum sit, à prædicta qualitatibus cōmixtione eos nasci. Ex quo etiam patet quid de odoribus sentiendum sit. De sonis verò iam explicatum à nobis est, quo pacto à primis qualitatibus genus ducant; De qua tamen re planius, ac plenius in libris de anima.

Lege Marfil.
hoc in lib. q.
I. art. 3.

Allud hic postremo adverte, quosdam expositores, non earum, quas nos statuimus, sed aliarum conditionum defectu nonnullas qualitates è numero primarum excludere, ut figuram, quod nullam agendi vim habeat; gravitatem, & levitatem, quod non se mutuo perimant; virtutem magnetis, quod non cadat sub sensum; Cui opinioni, non est, cui magnopere repugnemus; dummodo constet, quæ qualitates inter primas numerari debeant, quæ non debeant.

QVÆSTIO III.

VTRVM ARISTOTELES

quatuor primas qualitates rectè
definierit.

ARTICVLVS I.

QVIBVS RATIONIBVS

negatiua pars ostendi videatur

Definitiones
quatuor pri-
marum qua-
litatum.



Secundo huius libri capite quatuor primas qualitates singularem Aristoteles definiit, hunc in modum. Calidum est, quod ea congregat, quæ sunt eiusdem generis. Frigidum est, quod congregat tam ea, quæ eiusdem generis sunt, quam quæ alieni. Humidum, quod termino proprio non terminatur, cum facile possit terminari alieno. Siccum, quod termino proprio facile terminatur, cum difficile alieno terminetur. Quæ definitiones exemplis illustrantur. Nam quod calor congregat, quæ sunt eiusdem generis, patet in igni, qui aurum cum alijs metallis permixtum ab illis eximit, & in unum cogit. Item quod frigus omnia promiscue in unum contrahat, perspicuum est in glacie, & alijs frigore concretis; in quibus pleraque alieni generis frequenter insunt, ut lapides, ligna, animalia, idque de succino tradit Aristoteles 4. Meteoror. cap. 10. in quo interdum bestiolæ inclusæ visuntur, unde illud Martialis.

Et latet, & lucet Phaethontide condita gutta,

Ut videatur apes nectare clausa suo.

1. lib. epigr.
112.

Et alia similia de vipera, & formica. Rursum, quod humidum facile alienis, difficile proprijs terminis cohibeatur, apparet in aqua, & ijs quæ aquea sunt; ea namque perpetuo disfluunt, nec nisi alieno corpore, ac termino continentur. Quod denique siccum facile proprijs, male alienis concludatur, videre est in terra, & lapidibus sicca natura constantibus.

1. lib. epigr.
119.
6. lib. epigr.
15.

Argumenta
cōtra defini-
tionem qua-
litatum.

Nihilominus cōtra superiores definitiones multa se se offerunt. In primis enim calidum, & frigidum potius videbantur defini debuisse per actionem calefaciendi, & refrigerandi; similiterque humidum, & siccum per actionem humectandi, & exsiccandi, quam per congregare, & terminare; cum operationes illæ primæ, ac præcipuæ sint; hæc secundariæ, ac minùs principales; siquidem calidum v. g. non congregat, nisi quia prius calefacit. Deinde quod neque actus congregandi, & terminandi verè congruenterque primis qualitatibus aptentur, hunc in modum ostendi potest. In generatione mixti calidum vnit, aggregatque humidum sicco. Nec enim mixti generatio ex solo humido constat, aut ex solo sicco, sed ex concretionem siccæ, & humidæ: hæc autem sunt eterogenea, seu diuersi generis. Ergo calidum congregat ea, quæ diuersi generis sunt. Rursum, idem ex eo suadet, quia in concoctione, quæ à calido perficitur, calidum vnit diuersa alimenta, ex quibus in ventriculo fit chylus. Tertiò, quia cera, & pix, cum in eodẽ vase igni liquantur, caloris vi in unum coeunt; & in caseo, qui calore concreuit, interdum eterogenea, seu peregrina insunt. Quare non videtur negandum calidum congregare ea, quæ diuersi generis sunt. Deinde quod etiam dissipet homogenea probatur, quia vitra, si quid vehementer calidum in eas immittatur, rumpi solent. Item quia glacies, & grando solvantur calore: & eodem liquefcunt, stannum, æs, aurum; ac quæ soluantur.

soluuntur, & liquefiunt, non congregantur, sed disiunguntur potius. Præterea idem cōprobat, quia quemadmodum densare proprium est frigoris, ita caloris laxare, ut Aristoteles docet lib. 2. de partibus animalium cap. 2. experiunturque id animalium corpora, quorū meatus hyeme astringuntur; per æstatem verò, & in balneis, & hypocaustis dilatantur; ob eamque causam vigente æstu, minor copia spirituum vitalium in corpore asseruatur; quod ij, apertis meatibus, ac libero exitu, foras euolent. Ob id quoque medici cum sudorem volunt educere, ægrotum calidum esse, ac benè tectum iubent. Patet igitur non rectè dici calidum cogere, & contrahere, cum potius laxet, ac dissipet.

Addensare proprium frigoris; caloris laxare.

Virg. 4. Georg. & 1. Aen.

Polit. lib. 1. c. 1. lib. 4. Metaph. 6. 3.

Quod verò frigidū non rectè definiatur id, quod tam homogenea, quam eterogenea congregat, probatur: quia compertum est, frigore disrumpi interdum saxa, & dissolui membra. Vnde est illud Poeta. Et cum tristis hyems, etiam nunc, frigore saxa Rumperet, & alibi, soluuntur frigore membra. Deinde quia teste Aristotele hoc in lib. cap. 10. text. 56. & 4. Metaph. com. 4. alijsq; in locis cōtrariarū causarū cōtrarij effectus esse debent. Quare si actio congregandi calori ascribitur, non poterit eadem frigori, quod calori contrarium est, verè attribui.

Postremo contra definitionem humidī, & sicci, ita licet obijcere. Ignis, arena, aliaque huiusmodi minutissimis corpusculis constantia sunt sicca, & tamen alieno termino facilè, proprio difficilè terminantur. Item aqua, quæ humida est, cum elabatur, & fluit, ægrè detinetur, atque adeò non facilè capit terminum detinentis. Igitur definitio humidī conuenit sicco, definitio sicci, humido.

ARTICVLVS II.

DILVNTVR PROXIMI

Articuli rationes.

Proposita dubitationi satisfactum à nobis erit, si superiora argumenta diluerimus. Quare id in præsentia duntaxat conabimur; Quoad primum, sciendum est, Aristotelem hoc in lib. non tam ex suo, quam ex veterum Philosophorum sensu, illas calidi, & frigidi explicationes attulisse, quod sanè indicant illa eius verba cap. 9. text. 53. (vt aiunt, calidum segregare, & frigidum congregare natum est.) Vbi Empedoclem videtur intellixisse, qui teste Plutarcho in opusc. de primo frigido, calorem vocabat litem omnia separantem, frigus amicitiam omnia congregantem. Vel certè Parmenidem significare voluit, qui ut Alexander apud Philoponum loco citato ait, quid calidum, & frigidum esset, per eiusmodi actiones declarabant; fuit quippe veterum dogma, quod inibi refellit Aristoteles omnem actionem à solis qualitatibus proficisci. Sunt igitur, qui putent, neque hoc lib. neque alibi, **Aristo-**

Empedocles calorem appellabat litem.

Veterum Philosoph. error.

Aristotelis mentem fuisse prædictas talium qualitatum explicationes approbare; apud quos satis patet nihil virium habere proposita argumenta. Alij secus opinantur, qui respondent Aristotelem non descripsisse calidum per actionem calfaciendi, similiterque ceteras qualitates per actus suos primarios, & intrinsecos, tum ne idem eodem definiret; tum quia in omni definitione aliquid obscurum declarari oportet, nemo autem nescit calidum calefacere, frigus refrigerare.

De calidi & frigidi definitione inter interpretes dissidium.

Elementa calida in genitum habent raritatem.

Quod attinet ad argumenta alia, quæ probare nituntur actionem homogenea, & eterogenea congregandi, ac segregandi, non rectè calido, & frigido attribui; ea plus exhibent negotij. Itaque interpretes in varias sententias abiere. Philoponus hoc in libro ad text. 8. putat per eterogenea non significari quæ in eadem specie infima cōveniunt, sed quæcunque similem habent complexionem, siue specie differant, siue non. Alij, è quorum numero est Venetus ad eundem locum, aiunt per eterogenea intelligi quæcunque non eandem virtutem motricem possident. Itaque calorem seingere grauius à leuibus, frigus verò ea in vnum conducere. Albertus Magnus capit. 4. lib. 4. Meteor. & Zimara in theorematibus propositione 17. quos per multi alij sequuntur, asserunt calidum dupliciter considerari posse; nimirum vel vt calidum est, ac secundum propriam suam naturam; vel vt instrumentum alterius, à quo regitur, ac flectitur; priori modo sumptum congregare homogenea, & secernere eterogenea; posteriori, vtraque aggregare, vt in generatione mixtorum, & alimenti decoctione videre est. Pomponatius, & Buccaferreus 4. item Meteor. volunt calorem per se rarefacere, frigus per se addensare: Vnde experientia videmus elementa, quæ calore prædita sunt, ignem videlicet, & aerem, esse rara; quæ frigore pollent, nimirum aquam, & terram densa esse: itemque, si calida refrigerentur, coire in densitatem, si frigida calefiant, in raritatem abire: Quia igitur, vt plurimum, ex rarefactione sequitur coniunctio earum partium, quæ eiusdem speciei sunt, & earum, quæ sunt diuersæ speciei, secretio, & ex condensatione sequitur coniunctio partium tam quæ eiusdem, quam quæ diuersæ speciei sunt; ideo Aristotelem eiusmodi affectiones calori, & frigori attribuisse; esto nonnunquam aliter accidat, vt exempla, quæ in argumentis adducta sunt, aperte indicant. Harum omnium explicationum hæc vltima nobis magis placet, quod cæteræ, vt erit consideranti perspicuum, nec experientiæ, nec argumentis planè satisfaciant. Itaque censemus noluisse Aristotelem calorem, & frigus, tanquam per reciprocam, & veram definitionem eo modo explicare, sed duntaxat inculcare huiusmodi qualitatum affectiones, quæ tamen eis ita per se conueniunt, vt non nunquam, licet quodammodo ex accidente, aliter habeant.

Calor naturalis non dissoluit per se humidum.

Non est autem, quod quis putet, calidum non vnire, quæ sunt eiusdem generis, dum ea liquefacit, laxatvè. Non enim quæcunque liquefiunt, aut laxantur, necessariò ab se inuicem disiunguntur, vt videre est in plumbo, quod liquatum, sibi nihilo secius continuatum perseverat. Nec etiam calor animalis dum carpit humidum, illud per se dissoluit,

uit, & separat, sed per accidēs; quatenus ea pars materiae humore destituta, non iam alijs agglutinari, nec viventis anima informari potest. Similiter cum saxa frigore rūpūntur, ea non per se frigus disiungit, sed quatenus partes quasdam nimium stringit, quae si alias trahere nō possūt ab eis dissociantur. Membra autem corporis dissolui frigore dicuntur, quia coeuntibus ad interiora spiritibus, & calore, sustinere se nequeūt, & collabascunt. Quod item obijcitur, actiones eiusdē speciei a contrarijs oriri non posse, haud ita est, quando contraria alias habent actiones sibi proprias, quibus inter se differant, vt in re proposita accidit, nam calidū, & frigidū ita in ratione aggregandi conveniunt, vt per actiones calefaciendi, & refrigerandi, quae ipsis peculiares sunt mutuò dissideāt.

Nonnunquā
actiones eius
dem speciei
oriūtur a cō-
trarijs.

Quae verò contra definitionem siccī, & humidī opposuimus, variè quoq; ab interpretibus explicari solent: atq; omīssa responsione, quam Averroes hoc loco in paraphrasi magna affert, quae nequaquā videtur ad rem esse: occurrit Ioannes Grammaticus ignē non capere alienū terminū, sed propriū retinere; licet non ita perfectē, vt terra; quia ignis aliquam habet frigiditatē: nec more aquae diffunditur, sed perpetuò se se conformat in effigiem pyramidis, quod etiā videmus in pulvere, qui non spargitur, sed se se acuminat. Verū neq; huiusmodi responsio placeat. Nam pyramidis figuram ignis non ex se vendicat, sed quia cum in superiora euadit, tenuiores particulae, quia leuiiores, celerius feruntur; minus tenues, cum eant tardius, ad imum quasi ad basim se se diffundunt, atque ita ignis ascendens eam figuram capeſsit, vt in nostris problematis ad libros de cœlo exposuimus.

Responsio Phi-
loponi.

Vera respon-
sio.

Sec. 4. pro-
bl. 5.

Quod & aerī etiā ascendenti parī ratione conuenit, nisi quod in eo, id non deprehēdimus, quia visum effugit. Quare si humidī definitio ideo igni non conuenit, quia eiusmodi figuram in ascensu obtinet; certē neque aerī cōpetet. Respondendum igitur est ignē haud cēseri facile circumscribi termino continentis, primò quia corpora continentia ob agendi acrimoniam absumit: deinde quia si vndique alieno termino cohibeatur, perit, vt in forno vndique ocluso. Arenulae verò, & similia corpora minutissima alienū terminū natura sua non accipiunt; sed quatenus ob fluxilem tenuitatē non consistunt; cum alioqui per se, ac ratione suae formae, propriū terminū habere debuissent, siquidem sunt eiusdē naturae cum corporibus duris, ac per se consistentibus. Denique quod de aquae fluxu obiectū est, dissoluet, qui dixerit id non obstare, quominus aqua ad alienum terminum se se prōptē accommodare queat, si v. g. aliquo vase excipiat.

Cur ignis nō
dicatur facile
terminari ali-
eno termino

Nec arenulae
& quaedam
alia minutissi-
ma.

ARTICVLVS III.

E Q V A T V O R P R I M I S

qualitatibus duas esse actiuas, duas
passiuas.

Ccc

Quae

Triplex con-
sideratio pri-
marum qua-
litatum.

Quatuor primæ qualitates trifariam, quod ad præsentem locum attinet, spectari possunt. Vno modo, quatenus mixta corpora ex ijs concresecunt, (intellige secundum accidentariam compositionem) vt 1. cap. lib. 2. de part. animal. Aristoteles ait. Altero quoad rationem vniendi, & quatenus reddunt subiectum facile, aut difficile terminabile. Tertiò in ordine ad primas, ac magis proprias earum actiones, videlicet calefactionem, refrigerationem, humectationem, exsiccationem.

1. Assertio.

Hoc posito sit prima assertio. Si quatuor primæ qualitates primo modo spectentur, omnes sunt passivæ dūtaxat. Hæc probatur, quia huiusmodi qualitates ita sumptæ, habent rationem materiæ, quæ nullā agendi vim possidet. Vnde Aristoteles 2. de partibus animal. loco cita-

2. Assertio.

to eas compositorum corporum materiam vocat. Sit secunda assertio. Si quatuor primæ qualitates secundo modo considerentur, earum duæ sunt agentes tantum, calor, & frigus; duæ tantummodo patientes, humor, & siccitas. Hanc tradidit Aristoteles hoc in lib. cap. 2. text 8. & initio lib. 4. Meteor. cap. 4. confirmaturque ex eo, quia vnire est agere, calor verò, & frigus vniunt, vt est superius dictū. Præterea terminari facile, aut difficile, est quoddam pati, pertinetque ad potentiā passi- uam. Id cōuenit humido, & sicco ratione humiditatis, & siccitatis; igitur hæ qualitates si expendantur, præcisè secundū hanc notionē, passi- uæ tantum sunt. Cernitur quoque earundē qualitātū actiuitas, & pati- bilitas in mixti cōpositione, vt Ioannes Gramaticus, alijque interpretes ex Aristotele obseruant. Nam, sicuti in fictili opificio videre est, calor partes siccas cū humidis copulat excoquendo, & digerendo, frigus au- tem coagmentat; atque interim siccitas, & humiditas effingi se se, atque inflecti, & quasi formari patiuntur.

3. Assertio.

Sit tertia assertio. Si quatuor primæ qualitates tertio modo su- mantur, omnes sunt actiue. Hæc patet ex eo, quia, docēte Aristotele hoc in lib. cap. 4. text. 28. omnia elemēta ex se mutuo progigni possūt: quod non ita esset, nisi omnes quatuor qualitates in se vicissim agerent. Vnde, & in mixto genito nulla qualitas summum gradum retinet, sed temperiem quandam, quæ videlicet per reciprocam earum omnium actionem inducta fuit. Præterea quod siccitas agat, priuatim conclu- ditur ex eo, quia siccitas coagulat teste Aristotele 4. Meteor. capit. 34. & 36. at coagulare, agere est. Item, quia sal vehementissime corpo- ra exsiccat, vt experimtur ij, qui in salinis versantur. Item quod humi- ditas agendi vim habeat suadet; nam carnes, aliaq; id genus, in locis humiditate abundantibus computrescunt; & sal præsentē humido li- quefit, & glacies in aqua soluitur, quæ omnia, actionem propriam exe- rendo, humiditas præstat.

Sal corpora
exsiccat.

4. Assertio.

Sit quarta assertio. E quatuor prædictis qualitatibus, calor, & fri- gus magis actiua sunt, quàm siccitas, & humiditas. Hæc assertio in- telligenda est de qualitatibus sub tertia consideratione sumptis: Eam verò suadet imprimis experientia; compertum est enim calida, & frigi- da celerius agere; sicca, & humida lentius; item, quia illa ad amplio- rem,

Legi Sonci-
nare in lib 6
Metaph. q. 6

Cap. 5.

rem, hæc ad breuiorem sphaeram se se communicant. Deinde, quia cum siccitas, & humiditas magis resistent, hoc est, aliarum actiones magis remouentur; postulabat ordo diuinæ sapientiæ, ut duæ priores qualitates magis actiuæ essent, posteriores duæ minus; ne si eadem magis agerent, & resisterent, alias imperio suo coercerent, ac omnino destruerent. Porro ex omnibus quatuor qualitatibus, calor magis actiuus est, siccitas minus. Vnde ignis corpora admodum solida, & prædura resoluit, ut saxa, & metalla: terra verò, etiam mollia, & tenuia segniter, lenteque afficit.

Siccitas & humiditas magis resistent.

Ex dictis collige, non aberrasse à vero eos, qui humorem, & siccitatem passiuas qualitates appellarunt: non quod in congressu eū suis contrarijs magis patiantur: siquidem ut magis resistūt, ita ex se minus patiuntur; sed quia minori ad agendum vi præditæ sunt, quam calor & frigus: atque ita illarum comparatione nō actiuæ, sed passiuæ, id est, vix actiuæ dici possunt. Itaque siccitas, & humiditas triplici ratione passiuæ qualitates vocantur, quarum primam, quæ etiam cæteris communis est, explicat prima conclusio: alteram secunda: tertiam nunc adieciimus. Adde posse siccitatem, & humiditatem, prout pertinacius resistent, dici etiam, licet improprie, magis passiuas, quatenus resistentia, quæ fit non contra pugnando, habet se se ex parte patientis, ut rectè obseruat Marsilius quæst. 2. huius lib. art. 1.

Non appellatur dug primæ qualitates passiuæ quod magis patiuntur.

Q V A E S T I O. IIII.

VTRVM SINGVLIS ELEMENTIS

singulæ in summo qualitates insint,

& quæ quibus.

A R T I C V L V S. I.

VNICVIQVE ELEMENTO

in suo naturali statu competere vnam

qualitatem in summo: igni

calorē, aeri humiditatē.



Quatuor esse elemēta, nō plura, neq; pauciora, demonstrauim⁹ 3. lib. de cælo. Nūc eorū numero iā ibi cōstituto, de ipsorū dūtaxat qualitatib⁹ disserem⁹. Sit prima assertio. Vnūquodq; elementū vnā ē quatuor primis qualitatib⁹ in sūmo gradu obtinet. Hæc assertio intelligēda est de elemētis in suo naturali statu, quē tū non omnia

Ccc 2

serua-

In nostris p.
bl. ad libros
de celo sect.
1. probl. 1.

seruare alibi ostendimus. Probatur autē illius veritas, quæ progressu magis elucebit, quia cum primæ qualitates sint quatuor, eademque sint primariæ administræ generationis, & interitus in commune, cōsequens est, vt per prima corpora generabilia, & corruptibilia, hoc est, per elementa singulatim distribuuntur, & vnicuique sua prima qualitas conueniat. Quod autem oporteat cuiuslibet suam competere in summo gradu, ex eo conuincitur, quia qualitas naturalis in sua maxima perfectione competit corpori, cui primò, ac peculiariter debetur, quod non potest esse aliud nisi elementum, vt ratio adducta cōcludit. Tum verò quod nulla qualitas prima in summo gradu alicui corpori mixto cōuenire possit, liquet inde, quia omnes eiusmodi qualitates mutua permissione in eo refranguntur. Hinc collige non rectè philosophatum Auerroem lib. 3. de celo comm. 67. Nipsum hoc in libro ad text. 28. Achilinum lib. 3. de elementis, & alios, quos in decursu huiusce disputationis nominabimus, dum eidem elemēto plures in summo qualitates attribuunt.

2. Assertio.

Secunda assertio. Summus calor conuenit igni. Hæc ita probatur. Calor summus, vt ex superiori assertione constat, alicui elemento in naturali statu debetur, non terræ, non aquæ, non aeri; ergo igni. Minor suadetur, quia hæc tria elementa calefiunt ab externo agente, quo amoto se se ad pristinum statum minus intensi caloris referunt. Igitur in naturali sua constitutione aliquid frigoris requirunt, atque adeo non summum calorem. Præterea, corpora quo calidiora, nisi quid obstat, maiori conatu in sublime euolant, videlicet ad locum ignis, vt in exhalationibus, & flamma aduertimus. Igitur ignis principium est, ac fons caloris, ad quem illa, quoad possunt, contendunt. Tertiò, calor est omnium primarum qualitatum perfectissima; conuenit igitur elemento, quod inter omnia, vt loco, ita & dignitate eminet id est, igni. Accedit testimonium Aristotelis cap. 3. huius libri text. 23. & lib. de sensu, & sensibili cap. 4. vbi igni peculiariter calorem attribuit. & 2. Metaphys. cap. 1. text. 4. quo loco ignem calidissimum esse ait. Idē affirmant D. Basilus homil. 4. Exam. D. Ambrosius lib. 4. Exam. cap. 4. D. Damascenus in suis Physic. cap. 12.

3. Assertio.

Tertia assertio. Humiditas summa competit aeri. Hæc ex ipsa humidi definitione suadetur; humidum namque id est, quod facile alieno termino, suo difficile coercetur; at hoc præ cæteris elementis aeri accommodatur. Item ab effectu; quæ enim humida sunt, affluxu aeris humidiora fiunt, vt oleum. Tertiò inductione, quia summa humiditas non competit igni; alioqui, cum calor humiditate hebescat, non esset ignis, vti est, summè actuosus. Nec etiam terræ conuenit, cum sit maximè cōpacta, & solida. Nec verò aquæ, quæ non tam facile alienis clauditur limitibus; ergo aeri. Postremò auctoritate Aristotelis, qui hoc in libro cap. 3. text. 23. distribuens cuique elemento suam peculiarem qualitatem, aeri humiditatem ascribit, & cap. 8. text. 49. docet ignem, & aerem aduersari aquæ, & terræ; certè ratione caloris, & humiditatis. Sentit igitur sicut ignis ob summum calorem aduersatur

tur aquæ, ita aerem ob summam humiditatem aduersari terræ.

Verum tertiam hanc assertionem improbat Galenus 1. lib. de elementis cap. 3. lib. 1. de simplicium medicamentorum facultatibus cap. 8. & apertius cap. 32. D. Thomas hoc loco cap. 4. ad text. 23. Magus Albertus tract. 1. cap. 12. Auicenna lib. 1. fen. 1. doct. 2. Garbius in summa, tract. 1. quæst. 2. arbitrati non aerem, sed aquam summo gradu humidam esse. Primum quia plus aqua, quam aer humectat. Deinde, quia difficilius humor aquæ, quam aeris remittitur. Item, quia quod est humidum in summo non potest exsiccatæ aer autem suo afflatu terram frequenter exsiccat. Quarto, quia aqua tempore pluriæ humectat aerem; ac non humectaret humidum in summo. Quinto, quia planeta, qui virtute humidissimus perhibetur, nempe Luna, dicitur aquæ dominari. Sexto, quia Aristoteles 8. cap. huius lib. text. 48. asseruit solam ex omnibus elementis aquam optimè terminari, quod humidi proprium est, & lib. 4. Meteor. cap. 4. aquam maximè propriè dici humidam: terram verò siccam. Videtur igitur concludi non aerem, sed aquam summo gradu humidam esse.

Argumenta
contra 3. asser-
tionem.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Cæterum licet hæc argumenta in speciem probabilia sint, nostram tamen assertionem minimè evertunt. Quare ad primum responde-
mus aquam corpora plus humectare, quam aerem; non quod humor aqueus vberior sit, & intensior, sed quia in crassiori substantia positus dum in vias recessusque corporum inferitur, magis inhærescit, diuti-
usque retinetur, quod aeri non accidit, qui tenuitate sua facile effluit. Atque eadem etiam materię densitas in causa est, ut humiditas aquea magis sensum moueat, tardiusque, cæteris paribus, remittatur, quam aerea; densa enim, ut plus habent materię sub pari mole, quam rara; ita plures humiditatis partes sub pari intensione, si humiditate affecta sint, in se cohibent, atque ita celerius agunt. Item, densa, ut externæ impressioni minus patent, sic diutius humiditatem seruant. Atque his consentit Auerroes 1. part. Cantic. tract. 1. com. 15. & 2. colliget. c. 2. inquit aerem humidiorē esse aqua, sed aquam potentiorē esse in humectando. Diximus humiditatem aqueam non absolutè, sed cum cætera, præter materię densitatem, paria sunt, tardius remitti, atque adeo ferius exstingui; quia tanta potest esse humiditas aerea, & tam exigua aquea, ut hæc facilius remittatur, & pereat, quam illa. Quod in humiditate, quæ ipso aeris elemento insita, est perpetuū euenit; licet enim quædam mista plus habeant humiditatis aqueæ, quam aeræ; semper tamen aer multo plus habet humiditatis, quam aqua, idque tanto excessu quanto semper aer (quod sensu liquet) facilius, promptiusque recipit alienum terminum, quam aqua; quantumlibet hæc humescat, nisi forte cum in vaporem attenuatur. Sed quidquid de vapore comparisonē aeris pronuntiandum sit; certè dum aer, & aqua naturalem statum seruant, ita res habet, ut diximus. Atque ab aere, quantum vis peruius ac penetrabilis sit, difficilius expellitur humiditas, quam ab aqua, si de humiditate propriè sumpta loquamur. Hinc patet quid ad secundum argumentum responderi debeat.

Solut. 1. arg.

Cur aqua pl^{us}
corpora hu-
meat.

Corpora de-
sa humida-
tem diutius
seruant.

Semper aer
plus habet hu-
miditatis,
quam aqua.

Solut. 2.

Cur frequen-
tes balneæ
corpora ex-
siccant.

3. Ad tertium dicendum est aerem non exsiccare per se, seu per naturam siccitatem, hac enim, in suo naturali statu, omnino caret, sed ex accidente reddere sicca corpora; interdum quidem vi peregrini frigoris, quo stringit, & partes humidas exprimit; nonnunquam vi caloris, quo ex humidis corporibus halitum euocat, eique viam pandit, cuius egressum siccitas consequitur. Atque hac ratione frequentes balneæ membra exsiccant, dum videlicet è corpore humores extrahunt.
4. Ad quartum, pluuiam non humectare aerem, id est, non illum magis habilem ad alienum terminum capiendum reddere, imò minus; sed interfere aquæ liquorem, qui magis, quàm aer, humectat, ob causas paulò ante explicatas.
5. Ad quintum, Lunam non dominari aquæ ob sympathiam humiditatis summæ, sed eius, quæ aquam denominet, non tamen in supremo gradu. Deinde, etiam ob alia effecta, quæ in mari præstat, ut quotidie experimur.
6. Ad sextum, ideò aquam dici ab Aristotele maximè propriè humidam, quia maximè humectat modo ante explicato. Item, dici inter omnia elementa externo limite facile terminari; quia res alias sua permixtione terminabiles efficit, ut patet in luto, quod non aereo, sed aqueo humore concreuit, & coagmentatur. Quo sensu putant nonnulli Galenum aquam magis humidam, quàm aerem appellasse, quia videlicet, ut medicus de humiditate, prout in medicamentorum compositionem venit, loquebatur.

ARTICVLVS II.

A Q V Æ S V M M V M F R I -
gus, terræ siccitatem summam deberi.

Opinio Anicennæ
deberi terræ summum
frigus.
Prima ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

Descendamus nunc ad inferiora elementa, aquam, & terram. In primis circa frigiditatem, non parua est inter Philosophos dissensio, cuiusnam ex his duobus elementis, adiudicare eam oporteat. Anicenna in suo lib. de cælo cap. ult. putat terræ summum frigus deberi; quod etiam placuit D. Thomæ hoc in lib. ad text. 23. & Magno Alberto hoc loco tract. 1. cap. 12. potestque ea opinio hunc in modum confirmari. Id, quod maximè à cælo distat summè frigidum esse oportet, cum cælum sit quasi fons, & patens caloris vniuersi, quæ lucis vehiculo in omnes mundi partes dimittit; at terra maximè distat à cælo, est ergo summè frigida. Deinde, leuitas ignis, & grauitas terræ, sicuti sunt maximè opposita, ita videntur à maxima contrarietate originem ducere; cum igitur leuitas ignis oriatur à calore summo, ut docet Aristoteles 2. de cælo cap. 7. grauitas terræ oriatur à summo frigore. Tertiò, si aqua natura sua frigidissima esset, sequeretur aquam in naturali statu debere esse congelatam, siquidem nimia frigoris vis cogit in gelu, atque ita aqua ex se nihil humoris vèdicaret, quod falsum est. Quarto, loca maritima calidiora sunt, quàm mediterranea; igitur aqua minus frigefacit, quàm terra.

Sic

Sit tamen quarta assertio. Non terræ, sed aquæ summum frigus debetur. Hæc assertio Peripatetica est, ut constat ex Aristotelis doctrina cap. 3. huius lib. text. 23. & lib. de sensu & sensibili cap. 4. eamque docuit Empedocles, & Strato, referente Plutarcho in lib. de primo frigido: Item D. Ambrosius lib. 4. Hexam. cap. 4. D. Basilius homil. 4. in Genes. D. Damascenus in suis Physicis cap. 12. alijque theologi, & philosophi. Probatum autem eius veritas, imprimis quia nullum elementum magis frigefacit, nullum igni magis infestum est, & inimicum, quam aqua; unde in lib. Iob. cap. 24. dicitur, Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, ubi summo calori opponitur aquæ frigus: id autem, quod præ alijs summè calido aduersatur, summè frigidum esse debet. Deinde, quod terra non sit summè frigida ostenditur, tum quia cum sit densior, quam aqua, multo vehementius, quam illa refrigeraret, cuius oppositum, & nos experimur, & medici tradunt ut Aegin. lib. 7. Galenus 1. lib. de simplic. medicam. facultat. à cap. 4. ad 8. Itē quia constat terram destinatam à Deo fuisse ad usum habitationemque animalium in ea degentium; non esset autem ad hunc finem idonea, si summè frigida esset, cum excessus frigiditatis vitæ terrestrium animantium magnopere aduersetur. Nec obstat quod pisces in aqua vivant, hi enim maiori ex parte exangues sunt, vel exiguo præditi sanguine, ita natura frigidiores existunt (quod asseuerat Aristoteles in lib. de respiratione cap. 6. aduersus Empedoclem, pisces, quod in aquis viuāt, calidiores, existimantem) sunt, inquam, frigidiores, quam terrestria animantia proindeque frigido magis gaudent.

Ad primum igitur argumentum eorum, quæ probare nitebantur terram, non aquam summè frigidam esse, dicendum, si omnis mundi sublunaris calor è cœlestibus corporibus diffunderet, tunc futurum sanè ut quo ab illis corpora longiori tractu disiderent, eo minùs haberent caloris, saltem eius, qui per directum radium gignitur. Nunc autem aliter rem habere. Non enim omnis calor cœlitus dimanat, sed calor igneus, à forma sui elementi; sicuti & frigus, à forma aquæ, similiterque cæteræ qualitates, à suorum elementorum formis. Ad secundum, mentem Aristotelis non esse, leuitatem ignis à summo dūtaxat calore exoriri, sed à calore summo, & ab alijs igni proprijs qualitatibus. Quo etiam modo summa grauitas à complexu qualitatum, quæ terræ suapte natura conueniunt, proficiscitur. Nec oportet, ut summa leuitas, & summa grauitas à qualitatibus summo gradu inter se contrarijs gignantur. Non enim par repugnantia in causa, & in effectu requirenda est. Circa tertium constat imprimis frigus per se non esse causam congelationis: nam acetum, quod natura per frigidum est, nunquam gelu stringitur, & oleum natura calidum frequenter concreuit, videlicet ad coeundum faciliora sunt, quæ leuiatiora, & densiora, ut oleum. Lege Macrobi. lib. 7. Satur. cap. 12. Ad argumentum ergo dicendum est cum Auerroe 4. de cœlo comm. 32. & Alberto 4. Metaphys. tract. 2. cap. 5. licet aqua ex se frigiditatem summam postulet, non esse tamen natura sua congelatā, quia frigiditas non purā aquam, sed exhalatione terrea

Quarta assertio.

Eius auctoritates.

Prima confirmatio.

24

3

Dilatatio tacite ob.

Responsio ad arg. partis contrariæ.
Ad 1.Non omnis calor è cœlo
Ad 2.

De ortu summe grauitatis & leuitatis.

Ad 3.

Aqua præca-
lesfacta cur ci-
tius cōgelat-
car.

terrea subtili permixtam congelat, cuius rei indicium est, quod aqua præcalefacta citius, quam frigida in gelu cogitur, ut docet Aristoteles 1. Meteor. cap. 2. nempe ob multitudinem exhalationum, quas in ea calor exciuit. Quanquam, & huius facilioris congelationis alia etiam causa est, nimirum quod calor aquam tenuiorem, proindeque magis peruiam frigori congelanti efficit; ut aduertit Auicenna 1. Fen. doct. 2. sum. 1. cap. 3. Theophrastus lib. 5. de causis plantarum cap. 20.

5. Assertio.

Ignis inter
elementa est
tanquā agēs;
terra ut pati-
ens

Ganef.
D. Basil.
D. Ambr.
D. Thom.

Tandem quod ad terram attinet, sit quinta assertio. Siccitas in summo gradu conuenit terræ. Hæc philosophorum medicorumque communis est, patetque ex primarum qualitatum distributione. Cum enim calor igni, humiditas aeri, frigus aquæ, in summo gradu competant; reliquum est, ut summa siccitas elemento terræ obueniat. Patet etiam ex ipsa siccitatis notione; terra namque, præ alijs elementis, propriam circumscriptionem tenaciter seruat, nec alienam admittit. Præterea idem ex eo confirmatur, quia inter elementa, ignis est tanquam agēs; terra quasi materia, ut Plato in Timæo inquit, ideoque terra appellatur veluti mundi vterus, in quam complurium rerum gignendarum semina transmittuntur: ergo quemadmodum ignis inter elementa maxime est actiuus, sic terra erit maximè passiuæ; utique ratione siccitatis summæ. Accedit ad confirmationem auctoritas sacræ paginæ, quæ Genesios 1. terram vocat aridam, ob excedentem siccitatem, ut interpretatur D. Basilus homil. 4. Exam. D. Ambrosius lib. 1. Exam. cap. 4. D. Thomas 1. part. quæst. 69 art. 1. ad 5. Quare non probamus eorum sententiā, qui non terræ, sed igni extremam siccitatem accomodant. Nec obstat quod ignis plus exficcare soleat, quam terra: non enim id præstat ob maiorem siccitatem, sed ratione caloris, cuius vi partes humidæ extenuat, & inhalitus resoluit.

Q V Æ S T I O V.

VTRVM ELEMENTA PRÆTER
qualitatem vnā summè intensam,
aliā in excellenti gradu
vendidant.

A R T I C V L V S I.

AFFIRMATIVÆ PARTIS
Assertio, & confirmatio.



Vilibet elemento non vnam duntaxat, sed plures in-
esse qualitates primas, docuit Aristoteles hoc in libro
cap. 3. text 23. post Hippocratem lib. 1. de carnibus,
& lib. 1. de diæta: idque vel ipso sensuum testimonio
manifestum est. Experimur enim aquam non solum
refrigerare, sed humectare etiam; & ignem non tantum

Aristot.
Hippocr.

calefacere, sed etiam desiccare: similiterque in cæteris res habet. Ve-
rum quot singulis elementis qualitates competant, quouè modo dis-
pensatæ sint, controuersum est. Sit tamen conclusio. Ignis est calidus,
& siccus, aer humidus, & calidus: aqua frigida, & humida: terra sicca,
& frigida. Hæc conclusio sic intelligi debet, vt huiusmodi qualita-
tum prior in summo gradu elemēto suo insit, quod iam superius pro-
bauimus; posterior verò infra summum, sed tamen maiori ex parte.

Conclusio.

Quod ex eo ostendi, illustrarique potest, quia concors discordia, &
dissentiens amicitia, qua elementaris mundi conseruatio, ordo, pul-
chritudo continetur, non alia ratione melius coherere potuit. Sic
enim aer, & ignis calore cōueniūt, humiditate distāt: aqua, & aer humi-
ditate sociantur, frigore disiunguntur: terra, & aqua frigiditate
astringuntur, siccitate dissident. Atque hoc ordine, & dispositione
qualitatum, habetur ratio tum concordia, tum dignitatis. Concor-
dia, cum inter contrarias, aliqua non contraria interiecta sit; vt inter
summum calorem, summumque frigus, humiditas: inter summam
humiditatem, summamque siccitatem, frigiditas. Nobilitatis, quia
sub præstantiori, ex actiuis, nobilior passiva proximè sedem habet,
nempe sub calore humiditas: & sub actiua minus præstanti, passiva
etiam minus præstans, nimirum sub frigiditate siccitas collocata
est.

Concors dis-
cordia elemē-
taris mundi.

Simule etiam, hoc qualitatum dissidio, & convenientia consulitur
generationi, & incolumitati rerum, vt adnotauit D. Damascenus in
suis Physicis, capit. 12. generationi, quia omnis generatio est à contra-
rio. Incolumitati, quia convenientia, & pax, diuturnitatis parens
habetur. Sed & ipsa contrarietas, dum generationi obseruit, rebus
dissolubilibus perennitatem confert, prout generatio in locum eius,
quod perit, aliud continuo subiicit. Quade re loculentè disserit Ari-
stoteles in libro de mundo, siue quisquis eius libri auctor est. Vbi ait
minus esse mirandum, quod mundus, cum ex cōtrarijs constet, iam diu
dissolutus non sit, atque interierit, quam quod ciuitas aliqua incolu-
mis perduret, quæ composita sit ex egenis, & diuitibus, iuuenibus, &
senio confectis, infirmis, & robustis, prauis, atque innocentibus. Igno-
rantia est, inquit, ista hominum, non videntium longè hoc esse admi-
rabilius in concordia ciuili, quæ omnis naturæ, & fortunæ susceptrix,
ex multis vnum efficit affectum, ex dissimilibus similem.

Amicitia pa-
rens diutur-
nitatis.

Cum mōdus
constet ex cō-
trarijs cur nō
pereat.

D. autem Damascenus libro primo Fidei Orthodoxæ, capit. 3. inter
cætera argumenta, quæ demonstrant Deum esse, enumerat illud, quod
fieri non posset, vt ignis, aqua, aer, & terra, pugnantis inter se na-
turæ, ad vnum mundi ornatum numeris omnibus absoluendum simul

D. Damasc.

Ddd

coirent,

Pro hæc cō-
clūge Alet.
lib. 7. Meteor.
com. 1. 8. aer.
hoc in libro
com. 43. Mar-
fil. 9. 6. 3. aer.
quod in lib.
1. de elemētis
6. cōtra Aui-
cen. lib. 1. de
cel. c. 11. A-
thol. 3. de ele-
mentis.

coirent, adeoque tenaci nexu cohaerent, ut nulla ratione dissolui possent; nisi ea omnipotens vis aliqua & conciliasset, & ita semper tueretur, ut disiungi, ac dissolui vllomodo nequeant. Quod tamen non ita est accipiendum, quasi propterea quod elementa ex contrarijs consistent, requiratur ad ea tuenda, & perpetuanda maior Dei concursus, quam communis, & ordinarius: quandoquidem sic eiusmodi repugnancia, & contrarietas à Deo, (quod iam ex dictis patet) attemperata est, ut elementa agendo, patiendoque se se mutuis vicibus compensent, & conseruent ordinario duntaxat Dei omnia regentis, & sustentantis auxilio.

Plato in Timaeo. Philo in lib. de mund. in corrup. in lib. de mund. do ad Alex. D. Greg. Ny. de opere sex dier.

Elementa mutuis vicibus dispendia rescindunt.

ARTICVLVS II.

EORVM RATIONES, QUI

aerem natura frigidum, & eorum qui natura calidum esse affirmarunt.

disidiū inter Peripateticos & Stoicos.

Vellicat Aristotelem Galenus Primū. Arg. pro Stoicis.

- V**erum circa eā qualitatum coniugationem, quam aeri attribui-
mus, magna fuit inter Peripateticos, & Stoicos dissensio, ut testatur Galenus secundo de simplicium medicamentorum facultate cap. 20. Illi enim aerem calidum, hi frigidum esse asseriebant. Seneca, ut pote eiusdem doctrinae alumnus, Stoicorum sententiam amplexus est, secundo quaestionum naturalium lib. cap. 10. & Tullius 2. lib. de natura Deorum, itēque Philo Iudaeus in lib. de plantatione Noë, & Galenus non solum in lib. cui titulus est, quod animi mores corporis temperationē sequantur cap. 4. vbi fortasse non ex proprio sensu loquitur, sed etiam 8. de vsu partium c. 3. vbi palam Aristoteli reprehendit, quod aerē calidum posuerit; alijque nonnulli, quibus haec potissimum argumenta sunt. Vnicuique naturale id est, ad quod, amotis impedimentis, redit; sed aer noctu, & hyeme Solis duntaxat abscessu frigiditatem repetit; ergo frigiditas naturalis ei est, nec nisi praeter naturam calet. Secundò, aer in sua media regione, vbi propriae naturae congruentius est, plus alget; siquidē inibi vapores in pluuiā, & grandinē concrescunt; igitur ex se frigiditatem vendicat. Tertiò, oleum est aereae naturae, ideo enim in aqua supernatat, & tamen est frigidū, cum per hyemem facile in crassitudinē coeat, ut aqua in gelu; ergo & aer, cuius naturā oleū amulatur, frigidus est. Praeterea, aer non solum nostra corpora ventilatione refrigerat; sed aquam etiam frigidiorē reddit: item respiratione attractus cordis calorem temperat: inclusus ventriculo ob inductum frigus dolores efficit: haec autem aperta sunt naturae frigiditatis indicia; non videtur igitur negandum aerem natura sua frigidum esse.

Sententia Peripateticorum.

Peripatetici verò in contrariam partem ita disputant. Aer generatur actione caloris excedentis, licet non summi, ut patet, cum ignis aquam lebetis in aerem resoluit: ergo aer natura sua calidus est. Item leui-

Quid natura frigiditatis indicia? prodigia? leges? cometae?

leuitas est comes, & consecratrix caloris: vnde ea, quæ calefiunt, magis rara, magisque leuia redduntur: sed aer est levis; ergo & calidus. Tertiò, nisi aer esset calidus, dissolueretur armonia illa, & concors discordia, quæ in elementari mundo ex quatuor primarum qualitatum distributione, prout à nobis tradita est, exoritur. Essent enim tria clementa excedenti gradu frigida: nec ignis cū aere qualitate vna pugnaret, altera conueniret; ergo &cæt. Quattò, idem ex eo confirmatur, quia aer in abditis terræ locis frigore corrumpitur, eo quod ibi nimium algēs crassescit, & in aquam vertitur. Postremò, quia videmus aerea esse calida, vt mel, & oleum. Afferendum ergo est aerē suapte ingenio caliditatem vendicare.

ARTICVLVS III.

CONCLVDITVR AEREM

esse natura calidum, & diluuntur aduersariorum argumenta:

HArum opinionum etsi neutra probabilitate careat: posterior tamen non solum quia Peripatetica, sed quia verisimilior, amplectenda à nobis est. Quare prioris argumenta diluemus. Ad primū dicendū, aerem noctu, & hyeme frigere, non quod vltro ad frigiditatem, vt naturæ suæ congruentē, se se referat, sed quia, tū vapores, & exhalationes, quæ per id tempus, ad natiuū frigus redeunt, tum coelestium corporum influxus frigiditatem inducentes, tum aqua, & terra, frigida elementa, quorum actionem Solis præsentia impediēbat, aut retardabat, assidue ipsum refrigerant. Præsertim quod aer, cū rarus, & tenuis sit, aduentitijs impressionibus admodū est obnoxius, vt præter alios aduertit Auicenna 1. Cant. Fen. 2. doct. 2. sum. 1. cap. 23. & Auerroes 1. Cant. Com. 100. & 109. Ad secundū, aerem in media regione frigidiorē esse, quā in summa, vel ima. In summa enim regione, & motu, quo vnā cum igni circumagitur, & calidissimi elementi vicinitate inardescit: in ima verò percussu radiorum solarium multum caloris concipit. At in media non solum huiusmodi aduentitijs caloris auxilia non habet; sed neque tueri suum potest, tum ob alias causas, quas in Meteor. exposuimus, tum ob halitus ē terra, & aqua solutos, qui naturā frigidi cū sint, vbi eo peruenere, per antiparillasm ambientis caloris ad naturam redeunt; neque solum ipsi frigidiores ena-
dunt, ita vt in pluuiam, & grandinem coeant; sed aerem etiam refrigerant. Ad tertium, oleum in hyeme crassescere, non quod natura frigidum sit, sed quia præter naturalem suam constitutionem frigore correptum, calore intereunte, in eum modum addensatur. Lege Aristotelem 4. Meteor. capit. 7. & lib. 2. de generatione animalium capit. 2. Ad quartum dicito nihil mirū si nos multis modis aer re-

Dilat. 1.

Aer est noctu, & per hyemem frigidus.

Dilat. 2.

Media regio aeris cui frigore.

Dilat. 3.

Dilat. 4.

Ddd 2

frige-

Quid de olei
naturæ & cras-
situdine Arist.
lib. 1. Olym-
p. 1. 2. 3. 4. 5.
6. 7. 8. 9. 10.
11. 12. 13. 14.
15. 16. 17. 18.
19. 20. 21. 22.
23. 24. 25. 26.
27. 28. 29. 30.
31. 32. 33. 34.
35. 36. 37. 38.
39. 40. 41. 42.
43. 44. 45. 46.
47. 48. 49. 50.
51. 52. 53. 54.
55. 56. 57. 58.
59. 60. 61. 62.
63. 64. 65. 66.
67. 68. 69. 70.
71. 72. 73. 74.
75. 76. 77. 78.
79. 80. 81. 82.
83. 84. 85. 86.
87. 88. 89. 90.
91. 92. 93. 94.
95. 96. 97. 98.
99. 100.

Quo pacto aer ventilatus refrigeret
 frigeret, qui calidiores eo sumus: sed enim peculiariter id præstare, dum ventilatur, quia vapore de nostro corpore exeunte vicinus aer tepescit, atque adeo per ventilationem commutatus frigidior accedit. Lege Aristotelem in problemat. sect. 5. problem. 34. & Alexandrū lib. 1. problem. quæst. 111. Mitigat etiam aer cordis æstum, quia cōparatione cordis, ac spirituum frigidus est. Item aquam alieno calore tepentem refrigerat, cum ipse peregrino frigore alget. Quo etiam pacto, id est, ultra propriam naturam frigus, ut medici docent, symptomata induci; quia cum tenuis sit, & interiores partes facile penetrat, frigidos flatūs inuehit, qui eiusmodi malarum affectionum causa existunt.

ARTICVLVS III.

QUALITATEM, QUÆ ELEMENTIS
 in excellenti, non tamen summo gradu
 competit: contrariæ admix-
 tam esse.

H Is ita explicatis, adhuc circa elementariam primarum qualitatum complicationem controuersia est, num ea qualitas, quam singulis elementis infra gradum summum conuenire diximus, lux contrariæ permixta sit an non? Alexander 1. Meteor. com. 13. Saxonia quæst. 2. huius libri, alijque nonnulli negantem partem sequuntur. Primum, quia si eiusmodi qualitas contrariæ permixta esset, sequeretur elementa non simplicia corpora, sed potius mixta debere iudicari. Secundò, quia nullum iam foret a symbolum elementum; si quidem quodlibet communione alicuius qualitatis, cum cæteris conueniret, ut ignis humiditate cum aqua, calore cum aere, siccitate cum terra. Tertiò, quia non videtur quo pacto igni humiditas vlla conuenire queat, cum omnem humiditatem caloris acrimonia confestim absumat. Nec item in aqua quicquam videtur esse siccitatis, ut pote quam nullo modo sensus deprehendat. Quartò, quia cum Aristoteles elementis qualitates distribueret, duas tantummodo singulis assignauit.

Conclusio. Nobis tamen contraria sententia magis probatur, quam defendit.

Marfilus hoc loco, quæst. 4. & 6. Forliuensis tractatu de intensione formarum, part. 2. Buridanus, & plerique de schola Nominalium. Potest autem illa suaderi, primum quia, ut progressu fusiùs dicemus, semper tota latitudo primarum qualitatum in subiecto est expleta; ita ut quantum deest uni contrario, tantumdem suppleatur ex altero. Secundò, quia sequeretur, cum eiusmodi qualitas, quæ est in excellenti gradu, non tamen summo, intenditur; talem intensionem effici in instanti, cum non inueniat in subiecto qualitatem contrariam, à qua re-
 tarde-

tardetur. Hæc tamen ratio apud eos tantum valet, qui totam rationem, cur istiusmodi qualitates non producantur in instanti, sed in tempore, constituunt in repugnantia, & renitentia contrarij. Tertiò, corroboratur eadem opinio; quia cum, exempli gratia, ex aqua, & igni aer generatur, paulatim aquæ frigus calore subeunte expellitur; cum ergo, ut aer gignatur, non oporteat summum calorem in materiam aquæ induci; intendetur calor vsque ad sextum gradum v. c. sicq; forma aeris sub aliquantulo frigore, in materiam inferetur, & cum eo servabitur.

Igitur, ad primum oppositæ partis argumentum dicimus, naturam corporis simplicis non ex qualitatibus simplicitate argui; alioqui nullum elementum duplicem qualitatem obtineret; sed deprehendi ex eo, quod natura sua vendicet unam qualitatem in summo, non autem temperiæ quatuor primarum qualitatibus; quam si vendicaret, mixtum esset. Ad secundum, esto omnia elementa eo pacto inter se conveniant; non omnia tamen symbolica esse; quia ad id non quævis qualitas convenientia sat est; sed ea, quæ cernitur inter qualitates excellētis gradu subiecta denominantes, cuiusmodi non est qualitas remissa, quæ singulis elementis competit. Ad tertium, & si ignis, cum in aliena corpora grassatur, eorum humiditatem depopuletur; propriam tamen, sibiq; inhærentē, ut naturæ suæ debitam, tueri. Ad id verò, quod de aquæ humiditate obijcitur, dicendum, manum aquæ siccitatem non sentire; quia cum illius humiditate, quæ intensior est, perfundatur, fieri nequit, ut simul etiam eiusdem siccitatem percipiat; alioqui humectandi, & desiccandi motu pariter afficeretur.

Ad ultimum, Aristotelem tertiæ qualiatis non meminisse; tum quia non simpliciter subiectum appellat: tum maximè quod ea qualitas nec ad reciprocam elementorum actionem, nec ad naturalium locorum ordinem exigatur; sed ad explendam duntaxat capacitatem materiæ, quæ tali est ingenio; ut quantum ex aliqua primarum qualitatibus ei deficit, tantumdem sibi è contraria suppleri postulet, ut suo loco vberius explicabimus.

Solutio argu-
mentorū par-
tis contrariæ.

Sol. 1.

Sol. 2.

Sol. 3.

Cur manus
aquæ siccita-
tem non sen-
tit.

Sol. 4.

Q V Æ S T I O. VI.

V T R V M Q V A L I T A T E S

Symbolicæ elementorum inter se specie
distinguantur, an non.

A R T I C V L V S I.

N O N D I S T I N G V I.

Ddd 3

Symbo.

Que dicatur
qualitates
symbolice.



Primum ar-
gumenū pro
parte affic.
2. Argum.

3. Argum.

4. Argum.

Omnē calo-
re element.
esse eiusdem
infimę spe-
ciei.

Res iisdē gē-
nuntur, & cō-
seruantur.

Vni vni cō-
trarium.

Symbolicæ qualitates hoc loco dicuntur, quæ sub eo-
dem nomine pluribus elementis insunt, vt calor aeris,
& igni; humiditas aquæ, & aeris. Has ergo specie inter
se distingui opinati quidam sunt; qui etiam addidere
calorem nō modò frigori contrarium esse, & siccita-
ti humorem; sed calorem ignis calori aeris, & humo-
rem aeris humori aquæ. Potest verò hæc sententia

hisce rationibus ostendi. Cum subiecta specie differūt, etiam affectio-
nes, quæ ab eis dimanant, distingui specie oportet, sed omnia elemen-
ta distinguuntur specie inter se: ergo & ipsorum affectiones. Secun-
dò, siccitas in elemento terræ coniuncta est cum densitate extrema; in
elemento verò ignis cum raritate summa; igitur siccitas ignis, & terræ
non conveniunt in natura eiusdem speciei. Tertiò, humiditas a-
quea extinguit ignem; aerea fouet, nutritque vt videre licet in oleo, &
cera, quæ flammæ pabulum sunt; ergo hæc duæ humiditates non solum
specie differunt, sed sibi etiam mutuò aduersantur. Quarto, calor nō
est eiusdem speciei in multis corporibus, vt ex multiplici eius effectu
patet; ergo neque in elementis, cum in vtriusque par ratio esse videat-
tur.

Contraria opinio D. Thomæ in quæstione de spirit. creat. art. 3. ad
19. & aliorum asserentium omnem elementarium calorem ad vnam in-
fimam speciem pertinere: itemque omnem humiditatem ad aliam: atque
ita cæteras qualitates symbolicas elementorum, vt nomine, ita specie,
& natura conuenire, in Peripatetica schola communis est, ac vera.
Primum, quia calor ignis, & aeris mutuò se intendunt; similiterque
frigiditas aquæ, & terræ: quæ autem specie distant, sicuti in naturam
vnam conuenire non valēt: ita nec se vicissim augere. Secundò, quia
cum vnum elementum symbolicum in aliud transmutatur, vna tantum
è duabus primis qualitatibus per se abiicitur, vt 4. cap. huius lib. tex.
25. Aristoteles docet. Cum item è duobus symbolicis tertium genera-
tur, ex vtrouis vna tantum qualitas expellitur. Manent igitur reli-
quæ, si non numero, quia sit vsque ad materiam primam resolutio, sal-
tem specie. Tertiò, quia ignis suum calorem in aqua producendo,
generat aerem; cum igitur res iisdem conseruentur, & gignantur: se-
quitur aerem calore igneo conseruari, eoque præditum esse. Quarto,
quia si ex qualitates specie distinguerētur, nullum elementum haberet
vim conseruandi aliud; item nullum esset elementum symbolicū: quā-
doquidem ea symbolica dicuntur, quæ eiusdem speciei qualitate con-
ueniunt. Quintò, quia iam essent octo primæ qualitates, non qua-
tuor tantum. Sextò, quia aduersariæ partis assertores contra Pla-
tonem in Alcibiade secundo, & Aristotelem 10. Metaphys. capit. 9.
text. 25. alijsque in locis, vni duo contraria faciunt, videlicet calorem
ignis, & aeris humiditatem siccitati ignis, & terræ. Postremò, quia
contra Philosophiæ dogmata absque necessitate species multipli-
cant.

Lib. 7. de cor-
lo cap. 2. text.
10.

ARTICVLVS II.

DILVNTVR ARGVMENTA

contra superioris articuli conclusionem.

AD primum igitur argumentum eorum, quæ in oppositam partem adduximus, dicendum quæcunque inter se specie differunt, aliquam habere affectionem reciprocam, ac sibi peculiarem specie diuersam, quæ alijs rebus vel neutiquam conveniat, quo modo se habet resibile respectu hominis; vel quæ, esto alijs insit, non eodem tamen pacto, ut calidum cōparatione ignis: nulli enim, præter quàm igni, summus calor natura sua debetur: non oportere tamen omnes affectiones, quæ in rebus specie dissidentibus reperiuntur, inter se specie distinguui, alioqui potentia videndi hominis, & equi non essent eiusdem speciei. Ad secundum concessio antecedente neganda est consecutio: non enim sequitur qualitates distinguui specie, quia sunt coniunctæ cū alijs qualitatibus specie distinctis; alioqui candor, qui in vno pomo, est coniunctus cum sapore dulci, in alio, cum sapore amaro, non esset eiusdem speciei. Adde raritatem in igni non provenire ex sola siccitate, sed ex calore summo, cum siccitate denominante, quæ complicatio, cum non conveniat terræ, nihil mirum si tantam densitatem obtineat, ignis autem tantam raritatem: quod similiter quoad leuitatem, & grauitatem accidit. Ad tertium dicendum est, si loquamur de actione immediata, à qua specifica qualitatū convenientia petenda est; humiditatem acream, & aqueam habere eandem specie actionem, quæ est humectatio, licet non eandem actionem mediatam, nec eundem specie effectum vendicat, ut probat argumentum. Vbi aduerte multis de causis, ignem ab aqua extinguui. Primum quia huius frigiditas, illius calorem, humiditas siccitatem disperdit. Secundò, quia aqua, etiam præcalida, & feruens, igni superinieccta cum ob suam crassitudinem suffocat, remouendo aerem sine cuius appulsu, & ventilatione, neque flamma, nec alius quivis ignis conseruari potest, ut patet cum ignis ita obtegatur, aut circumcluditur, ut eo nequeat recens aer affluere, & illabi; tunc enim breui marcescit, & emoritur. Qua de re diximus in nostris problematis ad calcem librorum de cœlo. Eodemque pacto non solum vestis ignem opprimens, sed etiam nimia copia olei affusa extinguit ignem, quem alioqui, si paulatim instilletur, nutrit. Tertio, quia flamma sustentatur non ambiente aere duntaxat, sed etiam halitibus, qui è combustili materia ad externas partes vi caloris educuntur, quos cum aqua intercipiat, eorumque egressum, obturatis poris, & meatibus, impediat, flammam abolet. Aer autem nullam ex his causis secum iauhet ad ignem extinguendum, quia, si naturalem suum statum seruet, non obtinet tantum frigoris, ut per se calorem ab igne expellere valeat, nec tantam densitatem, ut cum suffocare queat. Insuper eius humi-

Dilatio. 1.

Dilat. 2.

Raritas in igni non ex sola siccitate oritur.

Dilat. 3.

Varie causas ob quas aqua ignem extinguit.

Sec. 4. pro. bl. 2.

de cœlo p. 2. text.

Humiditas
aeris cur igne
conseruet.

Aeris ventila-
tio cur flam-
ma perimit.

Dilat. 4

humiditas ignem sustentat, ac fouet ratione pinguedinis resultatis in humido, ob siccitatem commodè digestam, qualis inest oleo, nō verò rebus aqueis. Itaque non conseruat ignem humiditas aerea per se duntaxat, ac vi sua; sed ob prædictam pinguedinem. His non obstat quod vehemens aeris ventilatio flammā perimit. Id enim accidit tū propter eas causas, quas in libris de cœlo loco citato retulimus; tum quia, licet ad conseruandum ignem requiratur accessus, & reciprocatio frigidi aeris, qui fuligines ab igne prodeuntes, cum iam deusta sunt, excipiat, & aliorum defleat: tamen si eas omnino flatus acrimonia conseruati dissipet, abigatque, flammam pabulo destitutam extinguet.

Ad quartum argumentum respondendum est, omnes calores, quantumlibet diuersos effectus edant, habere actionem immediatam, eandem specie, proindeque omnes conuenire in eandem specificam naturam. Cuius rei plenior explicatio proxima quaestione continetur.

Q V Æ S T I O. VII.

VTRVM CALOR ELEMENTARIS

specie differat ab animali, & cœlesti, an non.

A R T I C V L V S I.

QVI AVCTORES PVTENT

differre, & quibus id argumentis suadeant.



Nullorum opinio fuit duplicem esse calorem; vnum æthereum siue cœlestem, hoc est, à corporibus cœlestibus in sublunaria influentem; alterum elementarem, siue igneum, hoc est, ab elementis, sed potissimum ab igni, vt à caloris fonte, ad mixta derivatum. Illum temperatum, beneficium, & salutarem esse; cuius ope omnia gignantur, alantur, conrescant, conseruentur; hunc accerrima vi pollentem, noxium, & lethi-

ficum, quo cuncta exsiccentur, vrantur, extabescant, & in cineres abeant. Præterea calorem natium, cuius beneficio corpora viuunt, suasque functiones obeunt, non esse igneum, sed cœlestem: atque adeo calorem vitalem, & cœlestem esse eiusdem speciei; sed differre specie ab igneo. Cui sententiæ videtur ad stipulari Aristoteles tum lib. 2.

Aristot.

Phy-

Physicæ Auscultationis cap. 2. tex. 26. vbi ait, solem & hominē genera-
re hominē; videlicet quia sol vitalē vim, interuentu caloris, semini im-
partiēdo, vnā cū hominē materiā disponit. Tum apertius lib. 2. de ge-
neratione animalium cap. 3. vbi asserit calorē, quo animantium vita cō-
tinetur, quo pereunte omnis eorū actio intermoritur, nec ignē esse, nec
ab igne ortū docere; sed in spiritu coelitus dilapsū insidere. Idō affir-
mat Conciliator different. 48. & 59. Marcellus in suo lib. 2. de anima
cap. 143. & 144. Picus Mirandula lib. 3. aduersus Astrologos cap. 3.
Bartholomaeus Anglicus de rerū proprietatibus lib. 3. cap. 1. Niphus
1. Meteor. com. 35. quæst. 2. Fernellius lib. 4. suæ Physiologiæ cap. 1.

Quæ sententia hisce argumentis comprobatur. Omne genus vege-
tabiliū, siue herbar, siue arbores, siue animantes, calore viuūt, vt lib.
de respiratione cap. 7. scripsit Aristoteles, quod de calore igneo, & ele-
mentari intelligi nequaquam potest: siquidem pleræque herbar frigida
sunt; & in quibusdam earum, adeo frigus excedit, vt inter venena fri-
gida numerentur: quale est opium, & cicuta. Inter animantia quoq;
serpentes frigore abundant: & salamandra adeo frigidi temperamenti
est, vt in ignem proiecta, eius vim diu retardet, ideoque in igni vivere
credita sit; elementaris autem calor cum tanto frigore coherere non
potest; igitur horum viuentium vita non continetur elementari calo-
re, sed coelesti, cui frigus non aduersetur: sed ambo quantumlibet in-
tensa in eodem subiecto permaneant.

Deinde, quod calor igneus distinguatur specie, à calore vitali ani-
malium, vndecumque hic ipsis adueniat, ea ratione ostenditur; quia
eiusdem naturæ, & speciei qualitates non se interimunt, sed intendunt
potius: calor autem febrilis, qui igneæ naturæ est, natium animantium
calorem dispendit; cum ipse interim, grassante vi morbi, vigeat, & au-
gescat. Huc pertinet quod Aristoteles libro 5. Politicorum capit. 8.
definit mortem, extinctionem caloris natui in humido. Quibus ver-
bis indicat non extinguī viuens defectu cuiuslibet caloris, sed natui,
atque adeo aliam esse naturam caloris natui, aliam extranei, & ignei.
Quod ex eo etiam videtur planum, quia abundante, & excedente calo-
re aduentitio, eiusque vi membrum afluantibus, extinguitur homo de-
fectu caloris vitalis. Præterea, vt ait Galenus lib. 1. de temperamētis
cap. 2. & lib. 3. de causis puls. capit. 4. Indi abundant ascititio calore,
Germani natiuo. Non ergo calor ascititius, & natiuus sunt idem spe-
cie calor.

Primum Arg.

Existimatur à
quibusdā sala-
mandrā viuere
in igni.

2. Argum.

Arist. in Po-
lit.Galenus.
Germani ab-
undant natiuo
calore.

ARTICVLVS II.

ELEMENTAREM CALOREM,
coelestem, & vitalem, omnesque in vniuer-
sum calores eiusdem esse speciei.

Ecc

Ample

Non viuere
re veram ig-
ni salamandrā
diximus in
notis pbl.
ad lib. de ex-
co. sect. 4.Idem apertio
Galenus lib. 3.
de temper. c.
2.

Contrarij par-
tis assertores.

Amplenda tamen est contraria sententia Alexandri, D. Thomæ, Aegidij ad textum 41. libri 2. de anima, Magni Alberti lib. 20. de animalibus tract. 2. cap. 4. D. Bonauenturæ in 2. distinct. 17. quæst. 2. Auerrois 7. Colliget. cap. 2. Marsilij hoc in lib. quæst. 4. Saxonix quæst. 5. Achillini lib. 3. de elementis dub. 10. Thomæ à Vega lib. 1. de differentiis febrium cap. 1. & aliorum existimantium elementarem calorem non distinguere specie à cœlesti, & vitali; asserendumque omnes prorsus calores in vnam speciem infimam conuenire.

Argumenta.

Ad quam opinionem comprobendam valent imprimis argumenta illa, quæ superius adduximus; nimirum quia si prædicti calores specie inuicem dissiderent, vniplura essent contraria, nempe vni frigori secundum speciem plures calores specie distincti, videlicet elementaris & vitalis, cœlestis vè. Nam quod frigus, etiam calori cœlesti, hoc est, à cœlo defluenti aduersetur, patet ex eo, quia manum, quæ solari luce incaluit, refrigerat aqua, utique suo frigore illius calorem restinguendo. Præterea, idem confirmat ea ratio, nam quicquid calor, si intensior sit, quemlibet alium calorem auget, ut calorem, qui lapidi inest, calor aeris, & hunc calor solis, & rursus hunc calor vitalis, si lapis intra sinum calidum recondatur, & denique hunc calor ignis; atque ita in vno, eodemque subiecto possunt hi omnes calores in vnum eundemque calorem singularem coalescere quod fieri non posset, si specie distinguerentur.

De calore cœ-
lesti.

De calore ig-
neo.

Deinde priuatim, quod calor igneus à cœlesti non differat, ex eo demonstratur, quia radij solis in vitro coeuntes, & in materia idoneam incidentes producunt ignem; cum igitur ignis non generetur nisi interuentu caloris, qui sit eiusdem speciei cum calore igneo, siquidem isdem vnum quodque, & gignitur, & conseruatur, planum fit calorem elementarem, siue igneum non differre specie à calore cœlesti. Postremo, quod idem non distinguatur à vitali, ostendi potest, quia medicamenta igneo calore affecta ventriculi calorem promouent, decoctionemque iuuant; & oua supra clibanum, igni subiecto, disposita (quod apud Cinas, & Aegyptios fit, ut alibi retulimus) pullos edunt; calore igneo, gallinarum calorem, & incubatum supplente. Denique Aristoteles non obscure hanc sententiam approbavit. Nam libro de respiratione capit. septimo causam reddens, cur vita, & anima calore contineatur, ait concoctionem, qua animantia victitant, sine calore absolui non posse; quia omnia igni cibum conficiunt: vbi calorem vitalem, & opificem nutritionis, ignem, id est, igneum appellat. Item in libro de iuuentute capit. 1.

De vitali.

Aristot.

Explicantur
loca Aristote-
lis adducta
initio I. art.

inquit, animam in corde esse quasi ignitam, hoc est, ignis calore feruidam. Patet igitur Aristotelem prædictos calores inter se natura haud quaquam distinxisse. Neque obstant loca illa ex libro 2. Physicorum, & ex lib. de generatione animalium. Nam in priori tantummodo vult solē concurrere cū homine ad generandū, quod concedim⁹ fieri interuentu caloris ætherei; sed hūc, nō ait distinguere specie ab elementari & innato. In posteriori autē, in quo videtur Peripatetic⁹ Academicū redolere,

Aristot. vbi
Platonica do-
ctrina redol-
eat.

si to-

si totus ille locus attentè perpendatur : dicimus nihilominus, negari ab Aristotele calorem vitalem defluere ab igni, quia calor viventium immediatè cōmunicatur à generante, & à cœlo, nō autē ab igni; siquidem ignis, ut ibidem mox subiicit, nullum animal generat.

ARTICVLVS III.

ADVERSARIÆ PARTIS

Argumenta non concludere.

Nunc ea, quæ contrariam sententiam probare nitebantur, diluamus. Ad primum respondendum est, licet in quibusdam viventibus minor sit copia caloris, quam frigoris, ut probat argumentum, & in progressu fusiùs explicabitur, itemque licet viuentia caloris beneficio vivant; haud propterea adhibendum ijs esse aliū calorem distinctum specie ab elementari qui semper excellat, & vberior sit, quam frigus: Ideo enim viuentia caloris ope viuere, & sustentari dicuntur, quia innatus calor est præcipuus administer, cuius instrumentaria opera functiones vitæ exequuntur; frigus autem non per se, ad opera vitæ concurrat. Nec putandum est istiusmodi calori non aduersari frigus; cum experientia doceat in perfrigidis regionibus animantia nonnunquam obrigere frigore, & emori, extincto, illius vi, innato calore. Neque verum est in viventibus frigidi temperamenti, nō posse calorem vitalem coherere cum frigore, si hoc illi aduersetur: possunt enim duo contraria, licet alterum intensius sit, dummodò ambo non excedant summam latitudinem vnius, in eadem parte subiecti manere, ut proxima quæstione ostendemus.

Solut. 1. arg.

Frigus non
concurrere
per se ad fun-
ctiones vitæ.

Ut secundi argumenti solutio conspicua sit, haud ignorandum erit, licet calor per se ac vi tantum sua vnum duntaxat immediatum effectum edat, nempe calorem, & vnam tantum actionem specie, nimirum calefactionem, uti superius diximus, tamen ob varias causas posse actiones, & effectus specie diversos producere; & nunc salutarem esse, nunc noxium, nunc fouere, nunc adurere, nunc vitam defendere, nunc ad interitum rapere. Quod præstat non solum calor, quem vnum corpus sublunare in aliud producit, sed etiam is, qui à corporibus cœlestibus interuentu lucis, & aliarum latetium virtutum in inferiora transmittitur; cum experientia constet quosdam solis æstu interiisse: quod planè confutat eos, qui cœlestem calorem adeò moderatum, & beneficum faciunt, ut nihil ab eo detrimenti viuētium corporibus importari dicant.

Pro 2. argum.
solutione.

Igitur calor ignis v. e. non ob proprietatem aliquam sibi insitam, sed quia nimium intensus, viventis temperamentum euertit; similiter calor viventis tanquam instrumentū generat, & nutrit, nō propter aliquā vim sibi peculiarem, sed ob coniunctionem aliarum qualitatū, quas

Ecc 2

viuens

Consule M.
Alb. lib. 20. d.
animal. tract.
2. cap. 4.

Struthio ca-
melus exco-
quit ferrū, &
absūmit aurū,

Innatus calor
si aliunde ni-
miū augetur
in febrem eua-
dit.

Solut. 2. arg.

viuens in seminis, & alimenti materiam inducit. Item calor struthio-
cameli excoquit ferrum, immo & absūmit aurum, ut ait Auerroes 5.
Colliget. cap. 24. & 25. non ob suam duntaxat acrimoniam, cum in-
tensior calor leoni insit, sed ob priuatam facultatem sibi ingentiam,
quæ vnā cum calore agit in ferrum. Solet item extraneus calor animal
offendere, cum calori, sub quo antea sanum erat, adiunctus, in febrem
euadit, morbumque efficit; non quod externus magis sit noxius, si per
se spectetur; sed quia idem specie calor ultra debitam intensiorem ex-
currens, valetudinem labefactat, vitæque opera lædit. Vnde Galenus
1. Cris. 17. & 2. Aphor. 48. asserit innatum calorem agitatū, vel etiā
prohibita transpiratione actum, esse febrem. Neque obstat, quod me-
dici ex varietate caloris varias febrium species constituunt. Non enim
eæ veræ species sunt, idest, essentiali discrimine inter se differentes, sed
accidentario duntaxat, cuiusmodi est ea diuisio, quam Galenus tradit
primo de diff. febr. in diariam, putridam, & hecticam: quæ petitur ex
calore, prout diuersa calefacta afficit, nimirum spiritum, humorem,
membrum. Diaria enim potissimum spiritus occupat; putrida, hu-
mores; hectica, substantiam ipsam cordis, & membrorum.

Denique consuevit calor aduentitiū, in extranea materia in ardes-
cens calorem, quo viuens rectè se se habebat, destruere: tum alijs mo-
dis, tum resoluendo partes viuētis, & plures poros seu meatus ape-
riendo, per quos spiritus, qui vitalis caloris vehicula sunt, foras euo-
lant, ut æstiuo tempore accidit. Quo fit ut abundante intra corpus
calore, qui in extranea materia residet, possit viuens calore illo spiri-
tuoso, ut vocant, quo vita maximè sustentatur, destitui, eiusque pe-
nuria emori. Hinc patet quid ad propositum argumentum respon-
dendum sit: non enim calor febrilis natium perimit, quod ei contra-
rius sit, aut ab eo specie differat, et si propter acrimoniam igneus vocetur;
sed ratione nunc explicata. Ad locum verò ex 5. Politicorū res-
pondemus, omisis alijs solutionibus, Aristotelem non idcirco definiisse
mortem extinctionem caloris natui, quod hunc ab alijs natura sepa-
rare vellet, sed quia re vera huius extinctio mortem affert. Atque hūc
nimis calor extrinsecus accedens solet perimere non per se, sed ex ac-
cidente, quatenus dissipat substantiā rei viuētis, in qua natiuus insidet.
Vbi aduerte licet animal, æstuantibus febrim membris, pereat, semper ei
prope mortem frigere cor, ut affirmat Galenus lib. 6. Epid. vbi etiam
mortem valde febrientis frigido cordis temperamento ascribit. Quare
etiam tunc dicetur extingui vita defectu caloris. Responderi item po-
test Aristotelem loco citato non omnem interitum definiisse; sed eum,
qui senio per naturam obuenit calore paulatim deficiente. Denique
Indi dicuntur abundare calore aduentitio, quia eorum regio calida est,
& ab ea calefiunt: Germani autem natiuo affluere, quia cum eorum coe-
lum frigidum sit, obturatis poris frigore, insitum calorem interius asser-
uant, quem alij calore laxatis, foras emittunt, interuentu spirituum vi-
talium, qui caloris vehiculum sunt

Excoquere
vorata om-
nia sine dele-
ctu Struthio-
cameli scri-
bit Plin. lib.
10. cap. 7.

QVÆSTIO VIII.

POSSINT NE DVO CON-
traria inueniri simul in eodem subiecto,
an non.

ARTICVLVS I.

OPINIO EXISTIMANTIVM
nec contraria remissa posse simul
inueniri.



Hiſce quæſtionis pertractandæ occaſio ſupta eſt ex ijs, quæ Ariſtoteles docuit initio capitis tertij, videlicet contraria ſimul copulari non poſſe: Quod ergo duo contraria neque gradu perfectio, neque imperfectio, pariter in eadem re inueniri queant, opinatur Durandus in prologo ſent. quæſt. 2. Gregor. in 1. diſtinct. 17. quæſt. 3. art. 2. Adamus eadem diſt. quæſt. 4. Soncinas 10. Metaph. quæſt. 22. Antonius Andreas ibidem quæſt. 5. Burlæus in tract. de intentione formarum cap. 2. Quod hiſce potiſſimum argumentis videtur oſtendi. Magis inter ſe pugnât album, & nigrum in quouis gradu, quàm magis, & minus album; ſiquidem illa ſpecie differunt, hæc ſolo numero; atqui hæc omnium conſenſu in eadem re ſimul eſſe nequeunt: ergo neque illa.

Primum Arg.

Secundò. Terminus à quo diſceditur, & ad quem itur, non poſſunt eidem mobili ſimul in eſſe, cum accēſſu vnius, alterum euaneſcere oporteat; ſed quælibet duæ formæ contrariæ ſive intenſæ, ſive remiſſæ poſſunt in eodem motu eſſe terminus a quo diſceditur, & ad quē itur; ergo vtrouis modo contraria ſumantur, coherere ſimul non poſſunt.

2. Argum.

Tertiò. Cauſa cur aliqua duo ſimul eſſe nequeant, eſt eorum oppoſitio, ſed contraria in omni gradu opponuntur; ergo in nullo poſſunt eſſe ſimul. Probat̃ur minor, quia contrarietas eſt oppoſitio ſecundum formam, rationem ve ſpecificam, vt eſt apud Ariſtotelem lib. 10. Metaphyſ. cap. 13. text. 26. igitur vbicunq; forma rei oppoſitæ extiterit, oppoſitionem dari oportebit: ſed quælibet contraria in quocunq; gradu ſint, habent ſuam formam, ſeu ſpeciem; ergo in nullo gradu poterunt ſimul eſſe.

3. Argum.

Quartò. Si in eadem re poſſent coaleſcere contraria v. c. calor, & frigus, ſequeretur poſſe eandem rem ſimul duobus contrarijs motibus cieri, vno ad calorem, altero ad frigus; quod nemo admittet. Probat̃ur

4. Argum.

tur consecutio, quia non minor est in formis, quam in motibus repugnantia. Quin verò motus à formis, circa quas versatur, omnem suam contrarietatem hauriunt.

5. Argum.

Quintò. Non minus inter se pugnant calor, & frigus, intensa usque ad quartum gradum, quam usque ad octauum, siquidem eandem inter se graduum proportionem seruant: atqui hæc posteriora abigunt se se mutuò: ergo & priora. Corroboraturque huiusce rationis vis, quia si duo contraria in subiectis diuersis sibi neutiquam parcunt, & id, quod præcellit, alterum demolitur; multo minus in eodem subiecto coherbunt.

6. Argum.

Sextò. Si incommodum non esset duo contraria eidem rei inesse; utique possent esse in eodem appetitu habitus auaritiæ, & liberalitatis: in eodem intellectu scientia, & error, in eademque materia duæ formæ substantiales. Quæ omnia quam sint absurda, singulatim ostenditur. Primum quidem, quia sequeretur posse Socratem elicere simul vnum actum ex habitu liberalitatis, alterum ex habitu auaritiæ circa eandem rem, ut actum optandi, & repudiandi pecuniam. Secundum, quia possemus eidem pronunciato assensum, & dissensum præbere. Tertium, quia idem suppositum ex forma humana posset esse homo, ex forma belluina brutum. Tandem huius sententiæ videtur esse Aristoteles 4. Metaphys. cap. 6. text. 27. ubi conceptis verbis ait fieri non posse, ut contraria eidem simul in sint.

A R T I C V L V S II.

Q V Æ D A M C O N T R A R I A

remissa eidem rei simul inesse posse: quædam non posse.

AD propositæ quæstionis intelligentiam prænotanda quædam sunt. Primum est. Quamlibet contrariarum qualitatum certam habere intensiōis latitudinem: id, quod ex eo patet, quia maior intensio, maior est rei perfectio, quæ in rebus creatis infinita esse non potest, ut in tertio Physicæ auscultationis libro disseruimus. Hæc autem intensiōem philosophi usque ad octo gradus per quamdā æstimationem producunt, doctrinæ gratia. Vbi aduerte hoc esse discrimen inter qualitates naturales, & inter eas, quæ supernaturalis ordinis sunt, quod licet utræque intensiōem finitam, & terminatam actu habeant: tamen priores vendicant certum terminum, ultra quem excrecere iam non possunt, idque tam ratione potentiæ actiue naturalis, à qua producuntur, quam receptiue, in qua recipiuntur; liquidè ambæ limitatæ sunt. At posteriores, cum infundantur à Deo, & recipiuntur in subiecto secundum obedientiarum potentiam, quæ nullis terminis clauditur, possunt in infinitum syncategorematicè augeri.

Intensiōe
qualitatum cer-
tis gradibus
definiri.

Qualitates su-
pernaturalis
posse in infi-
nitum augeri.

Secun-

Secundum est, contrariarum qualitatum latitudines æquales inter se esse. Hoc inde ostenditur, quia alioqui si ponamus, verbi gratia, caloris latitudinem maiorem esse, quàm frigoris; nimirum illam decē, hanc octo graduum; sequitur frigidum octo graduum, quantumlibet quantitate amplum, nequiquam posse eiusmodi calidum quantumvis exiguum sit, omni prorsus calore privare: vel saltem aliquid ei caloris detrahare debere, nihil frigoris in eo producendo. Probatur consecutio. Nam cum duo gradus, quibus frigidū à calido exceditur, nequeāt extrudi virtute frigidi, (siquidem hoc tantum octo gradus obtinet, quibus productis, passoque perfectē assimilato, nihil iam habet, quod ulterius producat) consequens est, ut vel calidum duos sibi gradus perpetuo retineat, vel frigidum absque novorum graduū frigoris adiectione duos illos gradus caloris expellat.

Tertium sit, Bisariam quæri num contraria in eadem re copulari possint; nimirum vel contraria imperfecta, & in gradu remisso; vel intensa atque in excellenti gradu: ita ut ambo aut summam perfectionē obtineant, aut integram vnius latitudinem excedant. Deinde, posse quæstionem esse de contrarijs qualitibus tam primis, quàm secundis, vel de actionibus tendētibz ad eiusmodi qualitates contrarias, aliosve terminos oppositos. Denique, posse esse controuersiam, tum quid in hisce rebus naturæ facultas valeat: tum quid diuina virtute effici queat.

His ita expeditis, quæstio proposita aliquot assertionibus enodanda est. Prima sit. Duæ qualitates primæ contrariæ in gradibus remissis possunt eidem rei inesse. Hanc assertionem amplectitur D. Thomas tum alijs in locis, tum 1. part. quæst. 76. art. 4. & Caietanus ibidem, Henricus Gandauensis quodlibet. 12. quæst. 12. Scotus in 2. distinct. 2. quæst. 9. Capreolus in primo, dist. 17. quæst. 2. art. 2. Marsilius in 3. dist. 11. art. 2. Maior dist. 15. quæst. 2. Argentinas quæst. vnica, art. 3. Iauellus 10. Metaphys. quæst. 13. Sotus 2. Phys. quæst. prima, quibus suffragatur D. August. in lib. de natura, & gratia hisce verbis, D. August. Possunt contraria non aduersari inuicem, sed ex alterutro temperari, & bonam valetudinem reddere, sicut in corpore siccitas, & humiditas, frigus, & calor, quorum omnium temperatione bona valetudo consistit. Probatur verò hæc sententia hisce argumentis. Aqua tepida habet simul aliquid caloris, & frigoris: igitur frigus, & calor remissa possunt in eodem simul reperiri. Antecedens ostenditur, primum quia tepor nihil est aliud, quàm frigoris, & caloris permistio, neque facile est tertiam aliquam simplicem qualitatem excogitare. Item, quia aqua tepida refrigerat ferrum ignitum, & frigidam manum calefacit, non nisi aliquanto frigore, & calore. Prima ratio. Secundo, Inter agens, & patiens, ut inter ignem, & aquam, datur actio reciproca, ut alibi monstratum est; sed non potest ea dari nisi calor, & frigus per mutuam admistionem se se retundant: igitur calor & frigus manent permista in eodem subiecto. 2. Ratio. Præterea id, quod movetur, partim est in termino, à quo soluit, partim in termino, ad quem tēdit, ut Aristoteles docet 6. Physicæ Auscultationis 3. Ratio

tationis lib. cap. 3. text. 32. cum quidpiam è calido in frigidum pergit, aliquid caloris, & frigoris simul habet. Item, qualibet pars mixti est mixta, non nisi quia continet in se omnes quatuor primarias qualitates ad temperiem reductas, vt supra disseruimus; igitur in quolibet mixto sunt contrariæ qualitates. Ad hæc, cum aliquid agit in patiens contraria qualitate affectum, non inducit momento totam intensiorem qualitatis, per quam agit, sed vnâ partem post aliam: hoc autem nõ pro- venit ex repugnantia partium ipsius qualitatis, cum omnes eiudem sint rationis, possintque vnâ integram formam cõstituere: nec ex sola imbecillitate agentis, cum in subiecto disposito queat producere effectum suæ actiuitati proportionem respondens; nec item aliunde, vt singula percurrenti planum erit; superest ergo, vt id oriatur ex eo, quia cum parte formæ introductæ manet adhuc pars prioris formæ, quæ subsequenti partium introductionem retardat. Atque ita datur simul in subiecto pars veteris, & pars nouæ formæ, simulque inueniuntur contraria remissa. Postremo, occurrunt ad hanc sententiam confirmandam illustria Aristotelis testimonia. Nam 4. cap. lib. 3. Topi- corum ait, quæ contrarijs minus permixta sunt, ea esse magis talia, vt candidius quod nigro minus permixtum est; quod repetit cap. 2. libris. Physicor. text. 19. Rursus 4. Metaphys. ad finem capitis sexti text. 27. cum asseruisset non posse duo contraria eidem rei inesse, addidit, nisi aut aliqua ex parte ambo, aut alterum quidem ex parte, alterum verò simpliciter in sit. Vbi aduerte, id contrarium dici simpliciter inesse subiecto, quod etsi non sit summum, tamen subiectum non secundum quid, sed absolute denominat, vt calor in excellenti gradu aeris. Illud verò inesse aliqua ex parte, quod ipsum secundum quid, non verò absolute appellat, vt duo gradus caloris aquam.

Secunda asser-
tio.

Eius proba-
tio.

Quod ad cæteras qualitates non primas attinet, sit secunda assertio. Qualitates secundæ contrariæ possunt inuicem permisceri in eodem subiecto, in gradibus remissis. Hæc probatur primum, quia non magis repugnat secundas qualitates eo modo inter se societatem coire, quam primas: cum non plus illæ, quam hæc sibi aduersentur; vnde, & Aristoteles lib. 5. & 7. Physicorū concedit dari motum ab vna qualitate secunda ad alteram, vt ab albedine ad nigritudinem, quod cum non fiat nisi re, quæ mouetur, vtrumque extremum participante, vt ex tertia ratione, quam paulo ante adduximus, constat, negari non potest, manere simul in eodem subiecto qualitates secundas in imperfecto gradu.

Tertia asser-
tio.

Eius confir-
matio.

Tertia assertio. Habitus contrarij, quorum actus dari queunt, quouis illorum permanente, possunt in gradibus remissis inueniri in eodẽ subiecto, verbi gratia, virtus temperantiæ, & vitium illi oppositum dari queunt simul in eodem appetitu; quia permanente habitu admodum intenso temperantiæ, potest quis elicere aliquem actum intemperantiæ. Huiusce assertionis ratio est, quia cum habitus sint propter actus, & illi ab his fiant, si vno habitu persistente, potest esse actus pertinens ad vitium contrarium, etiam habitus eius vitij in gradu remisso, cum tali habitu esse poterit: præsertim cum habitus temperantiæ intensus usque

vsq̄ ue ad sextum gradum, non magis aduersetur vitio intemperan-
tiæ in secundo gradu, quàm calidū in sexto gradu, aduersetur frigido in
secundo gradu. Quare cum hæc se se patiantur in eodem subiecto, vt
ostensum fuit; idem quoque de illis iudicandum erit.

Quarta assertio. Habitus scientiæ, & erroris non possunt esse simul
in eodem intellectu, etiam in gradibus remissis. Hæc, quam com-
munis auctorum consensus approbat, ostenditur ratione consimili ei,
qua tertiam assertionem stabiluimus; nimirum quia quando quouis a-
ctus vnius habitus necessariò excludit à subiecto habitum contrarium;
non possunt ij habitus coalescere simul in eodem subiecto: ita verò se se
habet actus erroris ad habitum scientiæ: & actus scientiæ ad habitum
erroris. Nam quilibet actus erroris circa aliquam conclusionem ex-
cludit habitum scientiæ circa eandē: & e conuerso, quilibet actus scien-
tiæ, habitum erroris. Cuius rei ea videtur esse ratio, quia quilibet
actus erroris, quantumlibet sit remissus, perfectè aduersatur habitui
scientiæ; similiterque quilibet actus scientiæ habitui erroris; Etenim
perfectio repugnantia in hisce actibus, & habitibus, non pendet ex
graduali intentione actus, aut habitus, sed ex natura, & vi affirmatio-
nis, aut negationis, qua affirmatur conuenire rei id, ad quod negan-
dum inclinat habitus; aut negatur competere eidem rei id, ad quod
affirmandum inclinat habitus. Quicunque enim negat id, quod alius
affirmat; aut affirmat, quod alius negat, quantumlibet actu remissio id
faciat, absolutè ei contradicit: tametsi istiusmodi pugna exerceatur
inter actus, nimirum assentiendi, & dissentiendi; ea verò, qua per actū
erroris pellitur habitus scientiæ, non nisi inter actum, & habitum, vt
satis liquet.

Quarta asser-
tio.

Eius funda-
mentum.

quilibet actus
erroris exclu-
dit habitum
scientiæ.

ARTICVLVS III.

CONTRARIA IN EXCELLENTI
gradu non posse simul in eodem
subiecto inueniri.

Quinta assertio. Nulla contraria in gradibus intensis eidem
rei simul inesse queunt. Hanc assertionem approbat cōmunis
philosophorum consensus; potestque eius veritas ostendi ex
ipsa contrariorum notione, qua contraria dicuntur, quæ sub eodē ge-
nere maximè distant, seque mutuo pellunt. Cōfirmatur præterea, quia
si perfecta contraria possint in eadem re simul esse, verbi causa, septem
gradus caloris, totidemque frigoris, idem simul absolutè calidum, &
frigidum vocaretur: quod esse non potest, quia ex absolutè calido,
si naturæ vim spectemus, infertur non frigidum. Si autem quis ro-
get vnde proueniat, vt duo contraria perfecta, seu quæ vnius latitudi-
dinem

Quinta asser-
tio.

Probatio.

Eff

dinem

Quilibet sub
iecto certa in
est capacitas
ad recipien-
da contraria.

Contrariorū
natura.

Quæstio de
pugna con-
trariorum.

Quædā con-
traria non a-
ctiua inuicē.

dinem superant, in eadem re consistere non possint. Respondemus id adæquatè provenire ex inhabilitate subiecti, atque ex ipsa contrario-
rum natura. Ex inhabilitate, seu ex defectu capacitatis subiecti; quia
subiectum ut certā limitatamque habet essentiam, ita certam circun-
scriptamque habilitatem, seu capacitatem ad contraria sustinenda: quæ
capacitas, quia vnius latitudine expletur, quidquid supra illam acces-
serit, recusat, respuitque. Ex natura contrariorum, quia contraria,
ut eorum definitio testatur, ex sua nativa conditione, & ingenio inter
se pugnant, seque mutuò pellunt: maiorem quippe repugnantiam, ut
planum est, habent in subiecto calor, & frigus summè intensa, quàm duæ
qualitates non contrariæ, esto sumantur in maiori latitudine gradua-
li, quàm subiectum ferre queat, verbi gratia, calor ut decem, & humi-
ditas ut decem: nimirum quia hæc non sunt contraria, illa verò sunt;
atque ita qualitates non contrariæ ultra modum intensæ non admittū-
tur à subiecto, quia est eorum incapax: qualitates verò contrariæ ingra-
dibus intensis in eodem subiecto esse non possunt, tum ob eius incapa-
citatem: tum quia ex sua natura se perimunt.

Quæret aliquis quonam pacto hæc contraria mutuò pugnent,
formaliter, an efficienter. Respondemus, cum, verbi gratia, ignis ex-
pellit ab aqua frigus, dici expellere illud efficienter, quia per suam
actionem, atque adeò efficienter producit calorem, quo frigus pelli-
tur. Cæterum si ipsum met calorem, & frigus inter se conferamus,
dicendum in primis est, vnū non pellere aliud effectiue, quod ita ostē-
ditur. Ponat Deus in igni cum octo gradibus caloris, octo frigoris mo-
do ante explicato: deinde relinquat hæc contraria sibi ipsis. Si tunc
calor non expellit frigus nisi effectiue, & per aliquam actionem, cum
ea actio non alia sit, quàm calefactio, sequitur calorem intendi à se
ipso supra gradus posibles per naturam, quia iam erunt plures, quàm
octo, & ultra capacitatem subiecti, in quo est; siquidem naturalis capa-
citas subiecti non extenditur nisi ad octo gradus. Quæ cum absur-
da sint, sequitur contraria ipsa non se se mutuò effectiue pellerè: id,
quod multo euentius est in ijs qualitatibus contrarijs, quæ non sunt
inuicem actiue, ut in candore & nigredine, alijsque huiusmodi, quæ nō
habent vim ad promendam realem actionem, qua alias qualitates sibi
similes generēt.

Statuendum est igitur contraria in gradibus intensis pugnare in-
ter se formaliter, seque formaliter extrudere à subiecto; quia nimirum
positionem vnius consequitur desitio alterius, ob impossibilitatem
ipsorum terminorum inter se. Quomodo pugnant priuatiue op-
posita, ut visus, & cæcitas: nisi quod contraria sunt vtrinq̃e positi-
ua entia; priuatiue autem opposita ex altera parte duntaxat. Num ve-
rò impossibilitas contrariorum in gradibus intensis, sit tantum phy-
sica, an absoluta, ita ut nec per diuinam potentiam coire valeant paulò
post dicemus.

ARTICVLVS III.

SEMPER EX VTROQUE

contrario, si prima sint, vnius
latitudinem absolui.

Sexta assertio. Quoties duo prima contraria eidem subiecto in-
sunt, ambo summam latitudinem gradualem vnius necessariò cō-
plent. Hæc suadet, quia cum, exempli gratia, aliquod mixtū
ex concursu omnium quatuor elementorum gignitur, ignis remittit
frigus aquæ, tantum in eam caloris transfundens, quantum ei frigoris
detraxit (alioqui si dum frigiditatem interimit, calorem non produce-
ret, intenderet natura per se interitum, atque adeò malum) similiterq;
aqua frangit ignis calorem, tantundem ei de suo frigore compensans,
quantū caloris adimit; quod etiam pro sua rata portione efficiunt terra
& aer, hic illius siccitatē, illa huius humiditatē attemperans. Cū igitur
in hoc congressu vnius contrarij latitudo expleatur, eademq; expletio
post generationē maneat, siquidē quæ qualitātū affectio formā inducit,
eadē rem genitā consequitur; cūque id in cæteris (est enim in alijs æqua
ratio) pari modo dicendū sit; utique fatendū erit, quoties duo prima cō-
traria subiecto in sunt, summam latitudinem ex utroque perfici, & ab-
solui. Debit autem perpetua naturæ lege ita fieri: propterea quod
cum prædictæ qualitates sint primæ naturalium rerum administræ, &
alterationis, ac generationis, cæterarumque eiusmodi functionum opi-
fices, conueniens fuit eo pacto subiectis suis præsto esse.

Porro ut duo contraria prima in eodē subiecto non consistunt infra
latitudinē vnius, ita nec ambo eandem latitudinem excedunt. Id quod
ex probatione quintæ assertionis constat; siquidem, & capacitas subie-
cti non se extendit ultra summam latitudinem vnius contrarietatis; &
contraria, eam latitudinem exuperantia, interimunt se se.

Locuti fuimus in hac assertionē de cōtrarijs primis, hoc est, de calo-
re, frigore, humore, siccitate; quia ex alijs contrarijs non semper neces-
se est totam latitudinem in subiecto integrari, ac perfici; ut in vitio, &
virtute patet. Nec enim oportet, ut quantum Socrati ad summam tem-
perantiæ absolutionē deest: tantundem ei ē contrario vitio supplea-
tur: idemque in patibilibus qualitibus, quæ ē primis oriuntur vide-
re licet, ut in odoribus, & saporibus. Etenim cum odor, saporvè in
subiecto remittitur, non illico eorum opposita succedunt. Cuius rei ea
causa est, quia cum huiusmodi qualitates ex primarū temperie, & certa
quadam proportionē resultent; poterunt, hac dissoluta, ita remitti,
& euanescere, ut in subiecto cōtraria qualitas nō pueniat, quia nō existit
in eo proportio, quæ ad illarū ortum exigitur: in ijs tamen secundis quali-
tatibus, quæ vel sequuntur rationē quantitatis, ut raritas, & densitas;
vel quamlibet proportionē primarū, ut gravitas, & leuitas, solet quan-

Sexta asser-
tio.

Probat.

Causa cur se
per latitudo
ex utroque pri-
mo contra-
rio, cum am-
bo subiecto
insunt, exple-
atur.

Cum non id
accidat in a-
lijs cōtrarijs.

tum de vno contrario deest, tantundem ex alio rependi; quod non sic accipiendum est, quasi quanta portio in quolibet misto desideratur de gravitate terrea, tantum insit de leuitate; cum multa sint, quæ cum aliqua leuitate obtinent partem vnam terrea, alteram aquæ gravitatis; sed ita, vt quantum desit de gravitate absolutè, tantum de leuitate suppleatur, siue gravitas sit solummodo terrea, siue conflata ex terrea, & aquea: similiter seu leuitas sit duntaxat aerea, seu ignea, seu composita ex ignea, & aerea.

ARTICVLVS V.

CONTRARIAS QUALITATES in gradibus Perfectis diuina virtute eidem rei inesse posse.

HActenus de existentia qualitatum cōtrariarū in subiecto, secundum naturæ facultatem, disseruimus. Explicandum nunc erit an duo contraria, in excellenti gradu, eidem rei diuina virtute simul inesse possint. Gregorius Ariminensis in 1. distinct. 17. quæst. 3. art. 2. vtramque partem iudicat probabilem. Negantem amplectitur D. Bonauentura in 1. distinct. 49. Capreolus distinct. 17. quæst. 2. art. 1. Henricus Gandauensis quodlibet. 12. quæst. 11. Soncinas lib. 10. Metaph. quæst. 22. Innocentius tertius lib. 4. de mysterio altaris cap. 12. alijque nonnulli hisce potissimum adducti argumentis. Primum, quia docente Aristotele. Metaphys. cap. 6. text. 27. ex contrarijs summis in eodem subiecto inferuntur contradietoria. Nam ex perfectè nigro arguitur non album, atque adeo si idem absolutè, & nigrum, & album sit, idem erit album, & non album. Deinde quia opposita priuatiua ne queunt esse simul, vt visus, & cæcitas: par autem videtur esse in his, & contrarijs ratio.

Assertores
partis nega-
tiue.

Septima as-
sertio.

Probatio.

Sit tamen septima assertio. Probabilius est duas qualitates cōtrarias in gradu perfectō posse diuina virtute in eadē re simul inueniri. Hanc tuetur Hugo de S. Vict. lib. 2. de Sacram. p. 9. cap. 2. Gabriel in Can. lect. 46. Adamus in 1. dist. 17. quæst. 4. Marsilius in 3. quæst. 11. art. 2. Maior, & Paludanus ibidē dist. 15. quæst. 2. Argētinus quæst. vnica art. 2. Gabriel dist. 32. quæst. vnica art. 3. & alij atq; hanc fuisse veterū sententiā refert Alanus lib. 1. de Eucharistia cap. 38. Quæ ita probatur. Non minus repugnat duo corpora eodē loco simul contineri, quàm duo cōtraria eidē subiecto inesse; atqui cōstat primū, diuina virtute, fieri posse, vt alibi ostendimus; ergo & secundum. Præterea, duas ob causas perfecta contraria copulari nequeunt; videlicet quia subiectū nō habet capacitatem ad maiorem, quàm summam latitudinem vnus sustinendam; item quia cōtraria ipsa inuicē pugnant, modo superius explicato: sed in potestate Dei est efficere, vt nulla harum causarum impedimēto sit,

Lib. 4. Phys.
c. 5. q. 3. a. 2.

fit, quominus contraria simul cohæreant: ergo &cæt. Probatur minor, quia potest Deus capacitatem subiecti augere, & ampliare, ita ut multo plura sustineat, quam suo pte ingenio valeret; quemadmodum, & vim intellectivis potentia creatæ elevat ad intuitivam cognitionem divinæ essentia, supra omnem naturæ facultatem. Deinde, quia potest impedire corruptionem contrarii, quæ sequitur ex mutua pugna utriusque. Et vero quoniam isthæc pugna non activa, sed formalis tantum est, non dicetur Deus impedire talem corruptionem, quia subtrahit suum concursum actuum, quo deberet concurrere cum vno contrario ad alterum per inductionem alterius corrumpendum; sed quia tunc cum ob formalem repugnantiam secutura erat corruptio, proindeq; & subtrahit eius actionis, qua Deus eiusmodi qualitati esse tribuit: Deus nō modo suam illam actionem non subtrahit, sed eam magis corroborat, ut supra ordinarium naturæ cursum prædictam qualitatem conservet.

Aduerte tamen nostram hanc assertionem non esse intelligendam de omnibus in vniuersum contrariis qualitatibus: sunt enim nonnullæ, quarum coniunctio contradictionem importat, quæ proinde nec divina virtute possunt coalescere in eodem subiecto: ut summa densitas, & summa raritas. Cum enim densum id dicatur, quod sub pari quantitate plus, & rarum, quod sub pari quantitate minus habet materia: habere autem absolute plus, & absolute minus (quod sequitur ex summa densitate, & summa raritate) sit simpliciter habere plus, & non habere plus: sit consequens ut densitas & raritas in summo gradu haud quaquā in vnum coire possint. Hoc tamen non obstat, quominus densum & rarum in gradibus remissis inueniri simul queant. Nihil enim impedit, quominus idem subiectum comparatione vnius dicatur densum, collatione alterius rarum; tunc enim non absolute, sed comparate dicitur continere plus, & non continere plus: quemadmodum, & eadem res, magna paruaque simul, dici potest respectu diuersorum, ut Goliath comparatus ad montem parvus est, ad Socratem magnus.

Contraria verò argumēta parum negotij facessunt. Ad primū enim respondetur ex perfecte nigro argui quidem non album naturaliter, id est recte sequi subiectum, quod est perfecte nigrum, si naturæ vires spectentur, album esse non posse: non tamen id sequi absolute, si nimirum res etiam ad divinam potentiam referatur. Ad secundum fatendū est opposita priuatiua non posse in eodem subiecto respectu eiusdem loci, ac temporis vllō modo coalescere: negandum tamen parem esse in contrariis rationem. Priuatio enim expresse ac formaliter negat habitum sibi oppositum. Vnde aperta contradictionis implicatio ex eorum coitione sequeretur. In contrariis autē non ita res habet. Nec enim vnū negatio est alterius, aut illius negationem absolute infert, uti diximus.

De quibus contrariis sit intelligenda proxima assertio.

Responsio ad argumēta contra 7. assertionem.

De oppositis priuatiue respectu eiusdem in diuersis locis, lege quæ scripsimus lib. 4. Phys. cap. 1. quæst. 3. art. 2.

4. Phys. q. 3. art. 2.

ARTICVLVS VI.

QV ID DE EXISTENTIA CONTRARIARUM ACTIONUM IN EODEM SUBIECTO IUDICADU SIT.

FF 3

EXPL

Explicata pugna contrariarum qualitatuum in subiecto, tractanda nunc superest contrariarum actionum pugna, ut calefactionis, frigefactionis; & aliarum actionum tam ad intellectum, quam ad utrumque appetitum, superiorem, & inferiorem pertinentium. Aduertendum primò, quod ad productiones primarum qualitatuum contrariarum attinet, posse illas conferri vel cum subiecto affecto suis qualitatibus, habenteque iam in se integram cuiusque contrarietatis latitudinem: vel cum subiecto nudo, siue id ita ponamus per diuinam potestatem: siue naturæ viribus; quomodo se habet materia in instanti generationis, facta usque ad ipsam, non formæ tantum substantialis, sed omnium accidentium resolutione.

Octaua assertio.

His constitutis sit octaua huius disputationis assertio. Acquisitio caloris, & frigoris in subiecto nudo potest dari simul, dum non excurritur ultra summam latitudinem vnius. Probatur, quia id neque impeditur ex parte capacitatis, cum ponamus hanc non excedi, neque ex parte repugnantiae formalis: siquidem istiusmodi formæ non se perimunt nisi in gradibus intensis: neque vero aliunde se se aliquid ostendit, quod obesse possit.

Probatio.

Accedit quod in aggeneratione, & in momento, quo tota forma mixti nudam materiam subit, datur simul acquisitio omnium primarum qualitatuum, quibus mixti temperies constat, atque adeo productio caloris & frigoris; humoris & siccitatis: non ita tamen, ut perhibeatur subiectum calefieri, & frige fieri, humectari, & exiccari simul.

De subiecto exuto contrariis.

Quod asseruimus de subiecto prorsus nudo, affirmandum quoque est de eo, cui aliquid inest frigoris & caloris, non tamen integra contrarietatis latitudo. Enim verò, si diuina virtute ponatur subiectum cum duobus gradibus frigoris, & totidem caloris duntaxat; ei que applicentur agens calidum, & frigidum, poterunt ambo simul pro sua facultate impendere id, quod ex ijs qualitatibus deest, quoad perueniatur ad summam latitudinem, atque ita existent simul productio caloris & frigoris; siquidem in huiusmodi euentu æqua ratio est, atque cum subiectum omni ex parte nudum constituitur.

De subiecto habente expletam contrariorum latitudinem.

Quod attinet ad productiones primarum qualitatuum contrariarum in subiecto cohibente iam integram latitudinem ex utraque cōflatam; erit qui probet, dari posse eiusmodi productiones in eodem subiecto simul. Primum, quia si in aquam calidam, quæ adhuc subiecto igni incalcescit, iniiciatur frigida, eadem aqua simul refrigerabitur à frigida, ut experientia demonstrat, & calefiet ab igni. Secundò, quia si corpori habenti quatuor gradus frigoris, & totidem caloris applicetur duo agentia, alterum calidum, alterum frigidum, ea actiuitatis proportionem, ut calidum vincat resistantiam frigoris, & frigidum resistantiam caloris; nihil obstat quominus utrumque suam producat qualitatem, atque ita dabitur simul generatio frigoris, & caloris in eodem. Nec satisfaciet qui dixerit, impeditum iri eiusmodi actiones ob incapacitatem subiecti, quia hæc expleta iam est, & agentia nequeunt nouum gradum inducere, quin illam excedant. Non, inquam, satisfaciet, potest enim harum quali-

qualitatum patibilitas, & repugnantia ex parte subiecti, & actiuitas ex parte agentium sic attemperari, vt quantum calori frigidum detra-
xerit, tantundem rependat calidum; & quantum frigori calidum ade-
merit, tantundem frigidum refarciat; atque ita praedictae qualitates sola
graduum mutatione absque vlllo incremento eandem intensiorem re-
tinebunt intra metam praefinitae capacitatis.

Nec effugiet etiam qui responderit, iccirco agentia illa non editura
actiones suas; quia sequeretur simile agere in simile: potest enim agens
calidum habere quinque gradus caloris, & frigidum quinque frigoris;
quae cum sint in gradu dissimilia patienti calido vt quatuor, & frigido vt
quatuor; nihil iam oberit, quominus ab utroque agente actio procedat.

Tertio, non deerit, qui persuadere contendat, posse quolibet duos
motus contrarios simul inueniri, sumpto argumento à motu ad locum,
& à motu ad quantitatem. Nam cum lancea sursum mouetur, & for-
mica in ea insidens deorsum com meat, tendit formica ad loca contraria,
proindeque contrarijs motibus simul agitatur. Item, quia cuilibet vi-
uenti, dum nutritur, accedit pariter, & decedit noua quantitas: quae ac-
cessio, & decessio non minus inter se opponi videntur, quam intensio,
& remissio eiusdem qualitatis.

Sit tamen nona assertio. Acquisitio primarum qualitatum contrari-
arum, in subiecto obtinente iam completam vnius contrarietatis latitu-
dinem, non possunt dari simul. Haec ex eo ostenditur, quia si talis ac-
quisitio in subiecto locum haberet, maximè id foret, data inter quatuor
primas qualitates ex parte agentium, & ex parte patientis, commensu-
ratione illa, quae in argumento secundo attingitur, videlicet, vt quod
agens frigidum adimit de calore, calidum instauret; & quod de frigore
adimit calidum, instauret frigidum: sed quod hoc fieri non possit, ostē-
ditur. Nam si calidum vim habet ad auferendum per suam actionem à
subiecto aliquid de frigore: utique habebit etiam vim ad remouendum
ab eodem subiecto id, quod agens frigidum inuehere nititur: proindeque
ad illius actionem impediendam quare, non erit tunc calefactio, & fri-
gefactio in eodem, sed calefactio duntaxat: quod si calidum & frigidum
ita sint affecta, vt quemadmodum calidum potest impedire actionem
frigidi, ita & frigidum actionem calidi: in eo euentu neutrum aget: quo
iam probata relinquitur veritas propositae assertionis.

Nona assertio.

Eius confir-
matio.

Quae vero in contrariam partem attulimus hanc habent explicatio-
nem. Ad primum dicendum est, si aqua frigida in calidam, quae adhuc
suppositis flammis incalescit, infundatur; & haec ab illa refrigeretur, vl-
timum non esse frigeactionis, debere esse primum non esse calefactio-
nis; praevalet enim tunc aquae frigidae vis, & ita aquae calidae portione
occupat, vt eam non patiat ab igni calefieri, ob rationem proximè
adductam. Ad secundum quid respondendum sit patet ex dictis: quocumque
enim modo se habeant agens calidum & frigidum, nequeunt ambo si-
mul in eandem subiecti partem agere: esto non sequatur, simile pati à
simili; in quam sententiam recole, si placet, quae in quaestione de rea-
ctione disseruimus. Ad priorem tertij argumenti partem facilis est
responsio

Dilatatio argu-
mentorum
contra hypo-
thesin con-
clusionem.

De motu for-
micę inſide-
tis lanceę.

reſponſio, vel enim motus formicę in locum inferioreſ velocior eſt motu lanceę, vel tardior; vel æquę veloc. Si velocior, tunc formica ſim-
pliciter deorſum mouetur, & aliquo modo ſuſum: quia ſimpliciter ſit
propinquior centro, & tamen ſecundum quid tendit ſuſum motu lan-
ceę. Si tardior, tunc ſimpliciter rapitur ſuſum, quia ſimpliciter ad lo-
cum ſuperiorem magis accedit, vt patet: & ſecundum quid ad infimū,
quatenus ſit proximior parti inferiori lanceę. Si æquę veloc., tunc
formica neque mouetur abſolute ſuſū, neque abſolute deorſum: quia
pari ſemper interuallo diſtat à loco ſupero, & infero: poteſt tamen
dici ſecundum quid moueri deorſum, quatenus magis appropinquat
ad imam partem lanceę: & ſecundum quid ferri ſuſum, quatenus lan-
cea, in qua eſt, in ſublime tendit. Cum autem nullo horum trium mo-
dorum formica ſimpliciter, & per ſe com̃eet ſimul in locum inferum,
& ſuperum, patet non agitari illam abſolute per ſe duobus motibus
contrarijs, ſed ad ſummum vno motu per ſe, altero per accidēs, ratione
corporis, quo vehitur. Simile quid accidit cymbę vectribus, qui dū
cymba ſecundo labitur flumine, ipſi à proſa ad puppim eunt: ſimul
enim ad ſuperiorem fluminis partem proprio motu tendunt, & verſus
in inferiore, cymbę curſu deferuntur. Ad poſteriorem eiſdem tertij
argumenti partem, dicimus quemadmodum non eſt incommodum vni
eidemque calori extenſo in ſubiecto adimi ex vna parte vnum gradum
& ex altera addi nouum: vti Socrates hinc ſit vicinus aquę, inde igni:
quod tamen calori, ſecundum eandem omnino partē, ſitūque ſubiecti,
euenire non poteſt: ita eidem quantitati rei viuētis hinc accedere no-
uam portiunculam, inde aliam decedere: non tamen iſtiusmodi accēſū,
& deceſſum ſimul fieri ſecundum eandem omnino particulam, vt at-
tendenti planum eſt. Quare ſi auctio, & diminutio quantitatis, & qua-
litatis ſub hac conſideratione aſtinentur: conſtat idem eſſe ferendum
de vtrāque iudicium; quo enim modo poteſt augeri vna, & diminui
ſimul: poteſt & altera: & e conuerſo, quo modo vna nequit, altera itē
nequit. Verū quia cum philoſophi in quæſtionem adducunt, num
eadem qualitas intēdi ſimul & remitti poſſit, loquuntur de intēſione
& remiſſione qualitatis in eodem ſitu ſpectatę: idcō abſolute negant
poſſe id fieri. Hęc de actionibus contrarijs, quę circa primas quali-
tates verſantur.

lege D. Th.
in diſput. 9.
de paſſion.
20. 2. 30. ad
9. Greg. in
1. d. 17. q. 3.

De motu ad
quantitatem.

Decima af-
ſertio.

Probatio.

Quod attinet ad eas, quę verſantur circa ſecundas qualitates, quę
ex varia primarum cōmiſtione oriuntur, vt candor & nigredo, ſit de-
cima aſſertio. Acquiſitiones contrarię iſtiusmodi qualitatum neutiquā
inueniuntur ſimul in eodem ſubiecto. Huius aſſertionis veritas ex eo
oſtenditur, quia colores v. g. vt naſcuntur ex temperatione primarum
qualitatum: ita, præſertim ſi contrarij ſint, diuerſam temperationem
earundem qualitatum ad ſui ortum expoſcunt. Quare cum in eodem
ſubiecto qualificato, vt vocant, nequeat dari ſimul acquiſitio primarū
qualitatum contrariarum, vt caloris & frigoris, certē nec dabitur pro-
ductio earum qualitatum ſecundarum, quę talem acquiſitionem ſup-
ponunt. Nec verō ſi ſubiectum nudū ſit, dari ſimul in eodem poterit.
productio

productio candoris, & nigredinis; Licet enim tunc detur simul acqui-
 sitio omnium quatuor primarum qualitatuum, non tamen ex ea resul-
 tare possunt diuersa illa temperamenta, ex quibus candor, & nigre-
 do proueniunt, cum in eodem subiecto nequeant temperamenta vno
 plura simul inueniri; quod ex eo constat, quia quodlibet tempera-
 mentum emergit ex certa primarum qualitatuum proportionem, qua
 mutata, mutari quoque ipsum oportet, verbi gratia, temperamentum
 A. coalescit ex tribus gradibus caloris, & quinque frigoris, & ex
 quatuor gradibus siccitatis, & totidem humiditatis; si igitur accedat
 vnus gradus caloris, abeunte vno frigoris, vel alia eiusmodi varietas in-
 terueniat, confestim aliud temperamentum consurgit.

Cor in eodē
 subiecto ne-
 queant dari si-
 mul produ-
 ctio candor-
 is, & nigre-
 dinis.

Obijciat tamen aliquis. Albedo, & nigredo remissae possunt in-
 herere simul eidem subiecto, existenti sub vno, eodemque tempera-
 mento, in esse quieto: ergo pari ratione dum idem temperamentum
 acquiritur, comparari poterunt simul albedo, & nigredo, in gradibus
 remissis. Huic obiectioni occurrendum videtur, acquisita albedine,
 posse subiectum iam qualificatum tendere ad nigredinem, ita vt dum
 ad eam tendit, aliquid albedinis retineat, & aliquid amittat; si nimi-
 rum temperamentum quoad gradus qualitatuum ita mutetur, vt ea
 mutatio sufficiat ad inducendum aliquid nigredinis, non tamen ad to-
 tam albedinem confestim abolendam. In hoc autem euentu non datur
 simul duplicis temperamenti acquisitio, sed mutatio ab vno, quod
 erat in esse quieto, ad alterum, quod illi succedit. Nec mirum, quod
 remaneat aliquid de albedine, mutata veteri qualitatuum mistura, dum
 ea mutatio non admodum vehemens, & diuturna est: etsi albedo, &
 nigredo, vt contraria sunt, ita ad primam sui generationem diuersam
 temperiem postulent. Itaque non valet consecutio illa; Albedo &
 nigredo possunt in subiecto existente, sub vno eodemque temperamē-
 to consistere; ergo dum vnum, & idem temperamentum acquiritur,
 possunt ambae simul acquiri: non, inquam, valet, quia sat multis exē-
 plis compertum est, plura ad rem denuo producendam, quam ad ean-
 dem conseruandam saepe requiri. Itaque, vt haec singularis albedo
 in subiecto maneat, non exigit eandem ad amissionem qualitatuum tempe-
 rationem, cum qua primum genita fuit, sed ea aliquantulum variata per-
 seuerat, cum nonnullo tamen sui dispendio, tanto maiori, quanto sub-
 iectum magis ad nigredinem vergit.

Obiectio.

Dilutio.

Saepe nume-
 ro plura re-
 quiri ad rem
 denuo produ-
 cendam, quā
 ad eandē co-
 nseruandam.

Explicandū nunc superest, quid de contrarijs actionibus ad intelle-
 ctū, & vtrumque appetitum pertinentibus statuendum videatur. Sit
 vndecima assertio. Actus assentiendi, & dissentendi, appetendi, & re-
 pudiandi, odij & amoris, gaudij & tristitiae, alijsque eiusmodi circa idē
 obiectum, non possunt dari simul in eadem potentia. Haec assertio
 non aliunde melius probatur, quam experientia, qua constat, non-
 quam istiusmodi actus inueniri simul; cuius rei causa est mutua repug-
 nantia, qua vnum alterum non fert. Vbi aduerte obiter, gaudium,
 delectationemve, & tristitiam mutuo se excludere, non solum cum

Vndecima
 assertio.

probatio.

Aristo.

in idem obiectum feruntur, quo pacto sibi propriè aduersantur; sed tunc etiam, cum in res diuersas tendunt, si alterum vehemens sit, unde illud Aristotelis libro 7. Ethicorum capit. 14. Delectatio qualibet expellit tristitiam contrariam, vehemens omnem tristitiam abigit. Nimirum, quia talis delectatio ita absorbet, rapitque potentiam, ut eam nulla ex parte ad tristitiam demitti patiatur. Quin verò cum superiori appetitui inhæret, non ab eo tantum, sed ab inferiori etiã per quendam veluti defluxum, & redundantiam, plerumque omnem tristitiam abigit, ut annotauit D. Thomas in quæstione disputata de passionibus animæ art. 10.

Duodecima assertio.

Traditæ hætenus in hoc articulo assertiones, de actionibus contrarijs secundum naturæ ordinem, ac vim duntaxat, intelligi debent: si autem de potentia Dei quærat, sit vltima assertio. Actiones contrariæ possunt, diuina virtute, dari simul in eodem, nisi sint eiusmodi, ut vel ex parte obiecti, vel aliunde, contradictionem imporent, verbi gratia, productiones summi caloris, & summi frigoris, actus vehementis tristitiæ, & delectationis; amoris, & odij possunt, diuina virtute, simul constitui: non tamen productio summæ raritatis, & summæ densitatis; neque actus fidei, & visionis beatificæ denominantes subiectum: quia in prioribus productionibus, actibusve nulla contradictio apparet: quæ tamen in posterioribus facile cernitur: namque summa raritas, & summa densitas, ut supra ostendimus, per plus & minus materiæ, mutuò sibi contradicunt, & ex consequenti earum productiones. Item, actus visionis beatificæ, & actus fidei vendicant in obiecto rationes contradicentes, nempe visum, & non visum, in quas impossibile est tendere simul eundem intellectum: non repugnat tamen poni simul in eo diuinitus actum fidei, & actum beatificæ visionis, ad quos intellectus recipiendo tantum, non eliciendo concurrat: tunc enim nec ab ijs potentia credens, & videns denominabitur, nec dicetur simul ferri in rem clarè visam, & non visam: in quo tota contradictio est.

Confirmatio proximæ assertionis.

Posse autem prædictas actiones eo pacto simul dari, ex eo concluditur, quia potest Deus ampliare, quantumcunque opus fuerit, capacitatem subiecti, ad eas recipiendas; & corruptionem, quæ ex positione vnius contrarij sequitur, impedire modo superius explicato.

Dub.

Respons.

Si autem petas, num tristitia, & delectatio circa eandem rem, in eodem appetitu diuinitus simul dari queant. Respondemus, posse nos loqui de tristitia, & delectatione circa eandem rem, vel sub eadē, vel sub diuersa cōsideratione sumptam: ac sub diuersa quidē cōsideratione, dari posse simul tales actus, quo pacto in voluntate Christi Domini fuit actus tristitiæ circa propriam mortem, quatenus erat acerbum quid, & iniucundum, ac malū naturæ, simulque actus delectationis circa eandē prout in Dei gloriam, & generis humani salutem redundabat, atq; ita iucundi rationem induebat. Sub eadem verò, qua duntaxat prædicti actus

Lege Palud. in 3. d. 13. q. 4.

actus propriè contrarij sunt, quia tunc feruntur in idem prorsus obiectum, non videri posse illos, etiam diuina virtute, simul coherere; quia obiectum delectationis est bonum, & iucundum; tristitiæ verò malum, & iniucundum: fieri autem nequit, vt idem sub eadem consideratione offeratur vt bonum, & malum, vt iucundum, & iniucundum. Quod diximus de tristitia, & delectatione, asserendum quoque est de actibus odij & amoris; est enim in vtrobiq; par ratio, vt erit consideranti perspicuum.

Tristitia, & delectatio
quo pacto
sint propriè
contraria.

ARTICVLVS VII.

DISSOLVUNTUR PRIMI

Articuli argumenta.

REliquum est, vt dissoluamus argumenta, quibus ostendi videbatur contraria neque in gradu imperfecto eidem rei simul conuenire posse. Ad primum dicimus, album & nigrum in quouis gradu, plus inter se pugnare secundum entitatem & naturam, quam magis album, & minus album: siquidem illa specie differunt, hæc conueniunt: verum hæc plus pugnare comparata ad subiectum, quia minus album habet annexam negationem magis albi. Quare nihil mirum si magis, & minus album non possint coherere simul, possint tamen albedo & nigredo remissæ.

Solut. 1.

Ad secundum, si terminus à quo sumatur cum eodem prorsus gradu, seu latitudine, quam ante motus inchoationem habebat, non posse eidem subiecto, vnâ cum termino ad quem, inesse: Etenim vbi primum aliquid de hoc acquiritur, necessum est non nihil de illo amitti, aut aliter ipsum variari. Verum id non obstat, quominus aliqua pars illius cum aliqua huius permaneat, quandiu res mota totâ formæ, ad quam tendit, perfectionem, non est adeptæ.

Solut. 2.

Ad tertium; oppositionem esse causam, cur aliqua duo copulari nequeant, eamque oppositionem sequi formam, rationemvè specificam; non tamen esse causam integram, adæquatamvè mutuæ peremptionis, cum hæc pendeat etiam à graduâli intensiōe; ita verò non omnia contraria sese demoliuntur, sed in gradibus perfectis. Vbi tamen diligenter notanda est illa exceptio, quæ a nobis superius adhibita fuit, cum statuimus quædam esse contraria, quæ nec in remisso gradu possunt coalescere. Ad quartum quid respondendum sit ex ijs, quæ superiori articulo differuimus, constat.

Solut. 3.

Solut. 4.

Ad quintum negandum est quod assumit: nam vbi primum contraria extra summam vnius latitudinem excurrunt, eo sunt ingenio, vt se non patiantur simul, tum ob naturæ pugnam; tum ob defectum

Solut. 5.

capacitatis subiecti. Itaque licet calor, ut octo eadem habeat proportionem, quoad numerum graduū ad frigus ut octo, quam calor ut quatuor ad frigus ut quatuor; non eandem tamen repugnandi vim obtinet: namque perfectam intensiōem gradualem, quadam necessitate naturæ, consequitur perfectum dissidium; quod in depresso, & imperfecto gradu non accidit. Ad argumenti confirmationem dicendum, subiectum. A. exempli gratia, calidū sexto gradu, agere in subiectum. B. frigidum quarto gradu; nec tamen agere in suummet frigus ut duo, quia unumquodque agit ut assimilet sibi passum, proindeque non agit in subiectum iam simile, quale est in proposito exemplo, ipsummet. A. comparatione sui; sed in dissimile, cuiusmodi est. B.

Solutio. 6.

Ad sextum patet solutio ex dictis: possunt enim dari simul habitus auaritiæ, & liberalitatis in gradibus imperfectis; nō tamen scientia & error, nec actus volendi, & nolendi eandem rem, ob causas ante explicatas. Nec item duæ formæ substantiales propter rationes, quibus superiori libro ostendimus in quolibet composito unam tantum substantialem formam inueniri posse: locus autem Aristotelis 4. Metaphys. intelligitur de contrariis perfectis, ut ipse met ibidem exponit, subdes, nisi aut aliqua ex parte ambo, aut alterum quidem altera ex parte, alterum verò simpliciter insit.

Capitis quarti Explanatio.

Alteratio ad generationem ordinatur.



Ca Vm autem Postquam Aristoteles quot essent elementa, & quæ singulis inessent qualitates, explicuit: nunc mutuam ipsorum generationem pertractat. Quia verò & in libris de celo statutum fuit, & experientia ipsa testis est, mutari inuicem elementa (alioqui nulla eis conueniret alteratio, cum hæc ex naturæ instituto ad generationem, & interitum via quædam sit) deo sibi examinanda proponit. Alterum, quonam pacto istiusmodi reciproca mutatio &

conuersio fiat. Alterum, an omnia elementa ex se mutuo gignantur. Totā verò huiusce rei disputationem quatuor theorematibus comprehendit. Primum est. Quoduis elementum in quoduis aliud sine discrimine conuerti potest. Hoc ex eo ostendit, quia inter quælibet contraria actiua, & passiuā potest esse alterna commutatio: quoduis autem elementum alteri aduersariū est, vel ratione utriusque, vel vnius duntaxat qualitatis actiue. Nam aqua, verbi gratia, repugnat igni per humorem, & frigiditatem, aqua aeri per calorem tantum.

C A P. III.

Ca Vm autē prius sit definitū simplicia corpora mutua subire generationem, & ea insuper gigni ad sensum videantur (nam alioqui non esset alteratio: quippè cum ea in rerum tangibilium affectibus sita sit) quisnam mutue generationis sit modus, & utrū quoduis ex quouis gigni possit, an aliqua, & aliqua non, dicendum videtur. Quod igitur vniuersa in se inuicem transmutari nata sint, palam est. Nam generatio in contrarium, & e contrario fit: omnia autem elementa inter se contrarietatem ex eo habent; quia differentie ipsæ contrariæ sunt. Nam alijs, ceu igni & aquæ, ambæ sunt contrariæ: ille enim

Text. 24

Elementa symbolica.

b Different tamen.) Secundum theorema. Elementa symbolica, seu quæ eiusdem qualitatis communione conueniunt, facilius, ac celerius in se inuicem mutantur; quæ verò non ita se habent, difficilius.

difficilius, & tardius. Hoc ex eo suadet, quia promptius est, atque expeditius vnum, quam multa commutari, id est, vnius quam duarum qualitarum contrariarum repugnantiam vincit: ac cum symbolica elementa ex se vtro eoque oriuntur, vna tantum qualitas occidit, ut patet in generatione aque ex aere; sola enim caliditas aeris obluatur, sola perimitur: cum vero

enim calidus, siccusque est, haec vero frigida, & humida. Quare in vniuersum quidem patet quoduis à quouis gigni natum esse. Iam vero quo pacto ex omnibus omnia fient, singulatim percipere haudquaquam est difficile. b Different tamen, nam celerius & tardius, item facilius, difficiliusque alia alijs transmutationem subeunt. Quae enim symbolum inter se habent, horum celerius est migratio: quae vero non habent, tardas quod facilius sit vnum, quam multa mutari. Verbi causa, ex igni fiet aer, altero mutationem subeunte: nam ille quidem calidus, siccusque est, hic vero calidus & humidus. Quare, si siccitas vincatur ab humiditate, oriatur aer. Rursum ex aere aqua fiet, si calorem frigus euincat: si, quidem aer humidus, calidusque est, aqua vero frigida, & humida: quare mutato calore fiet aqua. Eodem modo, ex aqua quoque fiet terra, & ex terra ignis: nam utraque ad utraque symbola habent: aqua enim humida, frigidaque est; terra vero frigida, & sicca: quare si humiditate vincatur, emerget terra. Et rursum cum ignis calidus sit, & siccus, terra vero frigida & sicca, si frigiditas intereat, ignis à terra fiet. Quare patet circularem generationem simplicibus competere corporibus. Atque hic mutationis modus propriissimus est, propterea quod, quae deinceps sunt, symbolum habent. Aqua autem ex igni, & terra ex aere, & rursum ex aqua ignis, & aer ex terra gigni quidem possunt: sed difficilius, quod plarium mutatio sit. Nam si ex aqua oriatur ignis, frigiditatem & humiditatem corrumpi prius est necesse. Et rursum frigiditatem & siccitatem si ex terra fiat aer. Eodem modo & si ex igni, & aere aqua, & terra fiant: utraque mutari qualitates est necesse. Haec igitur generatio, tardior est. c Sin vero vtriusque altera qualitarum intereat, horum migratio facilius quidem, sed non in se se mutuo fiet: sed ex igni quidem & aqua, terra & aer: ex aere vero, & terra, ignis, & aqua ortum subibunt. Cum enim aquae frigiditas fuerit corrupta, & ignis siccitas, fiet aer: nam huius quidem caliditas, illius vero similiter humiditas relinquatur. At cum calor ignis, & aquae humiditas interierint, terra; propterea quod huius frigiditas, & illius siccitas remanent. Eodem modo ex aere, terraque ignis & aqua: nam cum aeris calor, & terrae siccitas interitum subierint, fiet aqua: quandoquidem illius humiditas, huius frigiditas relinquatur. Cum vero aeris quidem hu-

miditasque in se transmutantur, duae qualitates pugnant, duae per se extinguuntur, ut calor, & siccitas ignis, cum ex eo aqua generatur.

c Sin vero vtriusque, Tertium theorema. E duobus elementis a symbolis facilius tertium generatur, quam vnum ex altero. Probat, quia in commigratione duorum talium in vnum tertium, non opus est, ut ab vtriusque duae qualitates abigantur, sed ut singulae à singulis vna actiua, passiva altera: in conuersione autem alterius in alterum, duas ab vno expelli necesse est, ut ex dictis constat.

d Ignem autem gigni. Ex terra, & aere fieri ignem, quod paulo ante asseruerat, experientia probat. Nam flamma, inquit, maximè ignis est; haec autem ex terra, & aere gignitur aliorum enim fumo, qui nihil est aliud, quam terrea exhalatio aeri commixta: quo patet in generatione flammæ extingui terrae frigoris, & aeris humorem, mareque materiam cum siccitate, & calore. Hic aduertit cum omnes ignes etiam inferni, eiusdem sint speciei, ut aduertit S. Thomas in 4. distinct. 44. questione 3. artic. 2. tres tamen eius quasi species ex parte materiae numerari; videlicet ignem in propria materia, ignem flammam, ignem carbonem. Ignis in propria materia est, qui supra aërem fidet, ubi raritatem, cetera-

Ex terra & aere fieri ignem

Tres quasi species ignis.

raeque materiae affectiones sibi convenientes seruat. Ignis flamma dicitur, qui est in materia aëria: carbonem, qui in terrena, ut explicat S. Thomas prima pars. quæst. 67. art. 2. ad 2. Quod tamen non ita est accipiendum quasi flamma solo aere pascatur, cum oppositum docuerit hoc loco Aristoteles, sed partim quidem aere, per quod differt à carbone, partim halitu terreno, quem

exhalat corpus, è quo flamma surgit. Quoniam verò ignis ubicunque extra propriam materiam est, à nativo statu recedit: cum hic Aristoteles flammam maximè ignem esse scripsit, non de igni absolute, sed de nostrate solum locutus est: videlicet quia ex ignibus, qui apud nos sunt, flamma ad cōditiones ignis in proprio, & naturalistatu magis accendit.

c Porro in hisce, Quartum theorema. E duobus elementis symbolicis, altera qualitate in utroque perennitè nequit generari tertiam. Etenim quæ relinquitur aut est eadem, aut contraria. Si eadem in utroque, verbi gratia, calor in igne & aere, non resultabit tertium, quia ex una qualitate nequit elementum constitui. Si verò est contraria, ut siccitas ignis, & humiditas aeris, cum hæc coniunctio impossibilis sit, neque tunc prodibit tertium elementum. Postremo summam colligit quæ de mutua elementorum commutatione dixit.

c Porro in hisce, Quartum theorema. E duobus elementis symbolicis, altera qualitate in utroque perennitè nequit generari tertiam. Etenim quæ relinquitur aut est eadem, aut contraria. Si eadem in utroque, verbi gratia, calor in igne & aere, non resultabit tertium, quia ex una qualitate nequit elementum constitui. Si verò est contraria, ut siccitas ignis, & humiditas aeris, cum hæc coniunctio impossibilis sit, neque tunc prodibit tertium elementum. Postremo summam colligit quæ de mutua elementorum commutatione dixit.

miditas, terræ verò frigiditas, ignis: quia illius caliditas remanet, huius siccitas, quæ nimirum igni competit. Ignem autem gigni etiam sensus ipse approbat, maximè enim flamma ignis est: hæc autem est fumus ardens: fumus verò ex aere, & terra fit. c Porro in hisce, quæ sunt deinceps, si in utroque altera qualitas corrupta sit: baud quaquam elementorum migratio in ullum corpus fieri potest, eo quod in utrisque aut eadem, aut contraria relinquantur, ex quibus nullum profectò corpus oriri potest: ut siccitas ignis, & aeris humiditas sit corrupta, calor in utrisque remanet. Si verò ab utroque calor abierit, contraria, siccum, inquam, & humidum relinquantur. Similiter autem & in cæteris. Nam in omnibus, quæ sunt eiusmodi qualitatū, altera eadem, altera contraria est. Unde simul perspicuum euadit, quæ ex uno in unum mutantur uno corrupto, quæ ex duobus in unum corruptis pluribus gigni. Quod igitur ex omnibus omnia gignatur, & quoniam pacto in sese vicissim cōmigrant, dictum est.

Text. 28.

Text. 29.

Text. 30.

Q V Æ S T I O. I.

V T R V M Q V O D V I S E L E M E N T U M
est quous gignatur, an non.

A R T I C V L V S I.

A R G V M E N T A I N
negatiuam partem.



Eiecta opinione veterum Philosophorum existimantium elementa secundum formas accidentarias duntaxat, non autem substantiales transmutari; quos Aristoteles tum in hoc opere, tum alibi disceptando vicit. Quæstio adhuc superest, num omnia elementa, non solum remotè; sed etiam proximè, in se inuicem commeant. Sunt enim, qui contendunt neutiquam accidere, ut ignis primò in aquam, aut aer primò in terram vertatur, vel quod oporteat ex ijs medium elementum prius generari, ut ex igne & aqua aerem: ex aere & terra aquam: vel quod ex eorum congressu non medium elementum, sed euaniidum quidpiam imperfecta admixtione coalitum

coalitum necessariò emergat, vt ex aqua, & igni vapor. Probat^{ur} autem hæc sententia primum ex eo, quia nequit ex aqua ignis fieri, quin prius materia aquæ calore & siccitate igneæ naturæ congruenti afficiatur: quòd verò ita affici non possit, quin prius aqua ipsa in aerem facessat, probatur. Nam calor ignis multo est ad agendum efficacior, quàm eius siccitas, & humor etiam aquæ facilius actione expedit, quàm siccitas ignis: quare facilius aqua calorem, quàm siccitatem acquireret, priusque eius humiditas siccitatem ignis obtundet, quàm ipsa à siccitate ignis minuator: ac denique prius erit calida & humida, quæ est ad excipiendam formam aeris idonea præparatio. Corroboraturque eiusdem irrationis vis, quia nisi ignis prius ex aqua aerem, quàm ignem generaret, sequeretur posse formam aquæ aliquanto tempore conseruari cum calore & raritate ampliori, quàm forma aeris requirat, quod non videtur admittendum, Probat^{ur} consecutio, Etenim forma aeris postulat v. g. sex gradus caloris, totidemque raritatis: ignis verò octo gradus earundem; siquidē hæc qualitates intensiores insunt igni, quàm aeri. Cum igitur ad introductionem formæ ignis inferri debeant in materiam octo gradus caloris & raritatis: certè ab eo temporis puncto, quo materia aquæ sex caloris & totidem raritatis gradus obtinuerit, dum reliquos gradus adipiscitur, cum maiori calore & raritate conseruabitur, quàm aer.

Deinde, quòd ignis non possit in aquam transmutari, ostēditur, quia oporteret prius materiam ignis, dum ad aquæ formam disponitur, frigus recipere, atque ita frige fieri ignem: quod tamen esse nequit, cum doceat Aristoteles lib. 2. de partibus animal. cap. 2. & cap. de oppositis, & D. Augustinus 3. super Genesim ad lit. cap. 4. ignem nunquā frigere.

Præterea, forma terræ vindicat summam gravitatem, hanc verò forma aeris non fert; Igitur dum materia sub forma aeris extiterit, nō poterit ad formam terræ perfectè disponi. Quare nequaquam terra ex aere generabitur. Atque huiusce etiam rationis momento ostendi poterit, nequaquam ex terra aerem, ignemve fieri; siquidem hæc elementa eam exigunt leuitatem, quam forma terræ, nec in ipso præparationis decursu admittet, quin illico extabescat.

Ad hæc. Quòd nec vicina elementa saltem ignis, & aer in se transmigrant, probatur, quia vt ex igni aer gignatur, oportet calorem ignis ab aeris frigiditate remitti: quod non apparet, quæ ratione, fieri possit, cū aeris frigiditas adeò exigua sit, vt ignei caloris repugnantiam frangere nequeat.

Denique, si ignis in se aerem converteret; iam elementum ignis subiectum sibi aeris elementum consumpsisset: nam parta semel victoria, in dies vberioris flammæ incremento, hostem inualisset, atque in se iam omnino cōmutasset; præsertim cū multo maior sit ignis sphaera, quàm aeris: quare non videtur admittendum aerem in ignem verti posse.

ARTICVLVS II.

RESPONSIO AD PRO-
positam dubitationem.Probatu-
r au-
toritate.

Et ratio.

Conclusio-
nis modera-
tio.Cur vicina
Elementa se
in vicin non
absumunt.

Solut. I.

SIt tamen conclusio. Quoduis elemētum ē quouis immēdiatē gigni posse. Hanc conclusionem statuit Aristoteles hoc in lib. cap. 4. text. 24. & 28. eāque tam Græci, quā Latini interpretes communi assensu amplexi sunt. Potest autē ex eo ostendi, quia nihil abesse, aut obesse videtur, quominus vnumquodque elementum, opera ac ministerio primarum qualitatum, quæ veluti quædam elementorum semina existunt, in aliud agat, eiusque materiam disponat, tandemque ex illo sibi simile procreet; vnde & ignem videmus ex terra ignem efficere, cum pulueris pugillum in se coniectum accendit: & ex aqua, cum aquæ guttulas, quibus inspergitur, absumit: & ex aere, cum flammæ aer attiguus in pabulum cedit. Quod in cæteris elementis, comparatione aliorum, obseruare licet.

Proposita conclusio non ita est accipienda, quasi vnum elementum possit totum aliud in se conuertere: non enim id per naturam fieri potest, vt testatur experientia tot seculorum, quibus omnia quatuor elementa seruata in mundo fuere. Nec erat diuinæ providentiæ consentaneum, naturalium agentium causas ita disponi, vt vel ipsorum elementorū, vel alterius agētis effusa vi posset integrum aliquod elemētū absumi, cuius interitu mundi corporei vniuersitas imperfecta maneret; quidquid in contrariam partem disputarint Stoici existimantes futurū aliquando, vt totus mundus ignesceret, referente Tullio. 2. de Natura Deorū. Item Berofus, qui Belū interpretatur, cap. 29. & Democritus.

Est igitur intelligenda cōclusio de corruptione elementorū quoad partes duntaxat, vt i monet D. Thomas 2. sentent. distinct. 19. quæst. vnica art. 2. ad 2. & lib. 2. contragent. cap. 90. Ferrariensis ibidē, Marfilius hoc in lib. quæst. 9. Saxonia quæst. 7. Non corrumpit autem vnum elementum ex toto aliud, quia dum agit, simul etiam ab eo patitur, atque ita vtrinque detrimenta capiuntur, vtrinque vel in totū, vel ex parte compensantur, vt Plato in Timæo, Aristoteles in libro de mundo ad Alexandrum, si eius est illud opus, & Philo Iudæus in libro de mūdi incorruptibilitate, luculēta, oratione explicant. Confert autē non parum ad hanc compensationē virtus corporum cœlestium, quibus incumbit publicæ incolumitatis gratia, effrenatam elementorum potentiam compescere, & moderari, vt docet S. Thomas in quæstionibus disputatis de malo, quæst. 5. art. 5. ad 6. & alibi.

Primo igitur aduersæ partis argumento concedendum est, quod absumit, dicendumque fieri posse, vt aqua ab aliquo agente frigido, & sicco prius magna ex parte destituatur humiditate natua: quo in
euentu

De vtilitate
& præstantia
ignis D. Dionysius
lib. de
cœl. Hier. c.
15. D. Basilii
homilia 3.
Exam.

Item Empedocle,
Anaxagoras &
Epichuræ.

Legem Macro-
bium lib. 2.
in Somn.
Scip. c. 29.

eventu, si accedat ignis nihil impediet, quominus dū frigiditatē abigit, simul etiam id humiditatis, quod obest, excludat, ignemque generet; maximè cum iam tunc aeri procreando humor desit. Ad reliquam eiusdem argumenti partem dic vt ex aqua ignis generetur, non oportere aquam aliquandiu extra nativam suam constitutionem servari cum vberiori raritate, quàm aer in naturali suo statu postulet: nihil enim impedit, quominus ignis producat sub minori raritate, quàm illius perfectio requirat, vt in nostrate igni quotidie videmus. Ad secundum, Solut. 2. dicendum posse aquam ignem in se cōvertere antequam materia ignis tantam recipiat frigiditatem, vt ignis absolutè frigidus vocari queat; licet tunc extra naturalem suum statum aqua generetur, videlicet cū calore denominante, quem tamen postea à se, quoad potuerit, excludet vi frigiditatis, quæ ab ipsius forma, nisi aliunde impediatur, dimanat. Ad tertium, dicendum non esse incommodum aerem præter naturam concrelescere, ita vt, in transitu dispositionum, eo vsque grauior, ac densior fiat quoad, propria forma abiecta, in terram cōmutetur; similiterque terram pari modo in tantam raritatem abire, vt ex ea aer, vel ignis efficiatur. Ad quartum, calorem ignis à frigiditate aeris, etsi Solut. 4. exigua, remitti posse, quantum satis sit ad generationem aeris, qui cum vehementi etiam calore gignitur; maximè cum aeri contra ignis voracitatem ferant nonnunquam suppetias externa agentia, potissimū corpora cœlestia. Ad quintum, etsi ignis vicinum aeris elementum Solutio. 5. assidue carpat, coerceri tamen eius licentiam ab ijs causis, quas supra retulimus.

QVÆSTIO II.

NVM SYMBOLICA ELEMENTA
in se se facilius commeent.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA, QVÆ
affirmatiuam partem oppugnant.



Elementa symbolica dicuntur ea, quæ societate qualitatū alicuius in excellenti gradu conueniunt: vt ignis & aer, quæ denominantem calorem; terra, & ignis, quæ siccitatem denominantem cōmunem habent. Quod igitur inter elementa symbolica non sit facilior cōmigratio, hunc in modum videtur concludi. Eadem est duorum ad duo, quæ vnius ad vnū proportio; tāq; difficile est duo à duobus, quā ab vno vnū vinciat

Quæ dicantur symbolica elementa.

I. argum.

Hhh

in

in elementis symbolicis quatuor qualitates inter se pugnant; in asymbolicis duæ. Non est igitur inter illa, quàm inter hæc, facilior commigratio.

2. Secundò, si elementa symbolica in se faciliùs cōmutarentur, propterea esset, quia ex elemento symbolico vna tantum qualitas videtur expelli, ex asymbolico duplex; sed non ita res habet: ergo &cæt. Probat minor, quia cum ex igni generatur aer, excluduntur ab igni duæ qualitates, nempe calor ignis quoad aliquos gradus, & siccitas, in cuius locum succedit humiditas. Tertiò, aquæ gutta in rogem iniecta faciliùs ab igni absumitur, quàm particula terræ, & tamen aqua est asymbolica, terra verò symbolica respectu ignis: ergo &cæt. Quarto, Actio fundatur in contrarietate; ergo ubi maior contrarietas extiterit; ibi erit maior ad agendum vis, & efficacia; sed inter elementa asymbolica est maior contrarietas, cum sit pugna inter quatuor: ergo asymbolica agent celerius, seque faciliori negotio profligabunt, & ex se mutuò gignentur.

ARTICVLVS II.

CONSTITVITVR PARS

Affirmatiua.

Facilius con-
ueriti elemen-
ta symbolica,
quo pacto ac-
cipiendum.

Cōclusio bi-
parita.

Eius pars pri-
or confirmatur.

Nihilominus asserendum cum Aristotele capit. 4. huius libri eiusque interpretibus symbolica faciliùs in se transmutari: sed aduertendum, istiusmodi facilitatem duobus modis posse intelligi; vno vt facilius conueriti, idem sit, ac pauciora in conflictu amitti; Altero, vt idem sit atque celerius conueriti. Prior sensus, qui nonnullis placuit, nobis omnino displicet, estque alienus à mente Philosophi; cum enim probarit elementa symbolica transmutari faciliùs, quia tunc pauciora deperduntur: si faciliùs transmutari esset deperdi pauciora, ridicula esset eius probatio; ostenderet enim idem per idem. Accedit quod Aristoteles ad eiusmodi facilitatem explicandam, vsurpat verba illa, citius, tardius. Dicendum igitur elementa symbolica faciliùs, id est, celerius in se mutuò commutare; contra verò asymbolica tardius. Quod intellige ordinariè, ac nisi quid aliunde occurrat, quod transmutationem in symbolicis retardet, in asymbolicis acceleret. Priorem partem huius pronuntiati confirmavit Aristoteles capit. citato, textu. 25. quia vt asymbolica ex se vicissim gignantur, duæ qualitates abigendæ sunt; vt symbolica, vna duntaxat: promptius autem est in ijs vnã quàm duas qualitates vincere, & à subiecto depellere. Nam cum duæ qualitates actiue in gradu perfecto eidem elemēto non conueniant, licet vnum asymbolicum vehementer agat in aliud, per qualitatem actiuam; tamen per passiuam remissiùs agit, ideoque multum differtur

asimili;

assimilatio. Vt in aqua videre est, quam licet ignis breui tempore calefaciat, lentè exsiccat, proindeque eam tarde in se conuertit. Quod non accidit aeri, verbi gratia, comparatione aquæ, in quam agit per calorem, nullo inter reliquas qualitates existente dissidio, quod materiam demoretur.

Posterior eiusdem pronunciati pars ex eo ostenditur, quia aquæ portiuicula, quæ ob suam exiguitatem parum resistit, celerius in ignem abit, quàm magna aeris portio in eundem ignem: cum tamen ignis & aqua inter asymbolica; aer & ignis inter symbolica numerentur. Sed hoc ex accidente euenit, vt patet. Aduerte etiam non omnia symbolica æquè facilè, neque omnia asymbolica, æquè difficilè transmutari, sed pro ratione actiuitatis, & resistentiæ, maiorisque & minoris efficacitatis ipsarum qualitatum. Quæ quo modo habeant, & qua ratione in elementis attemperatæ sint, superius exposuimus.

Confirmatur posterior.

Non omnia elementa symbolica æquè facile aut asymbolica æquè difficile conuertuntur.

Igitur argumenta initio allata sic dilues. Ad primum dic tam difficilè esse vnum ab vno, quàm duo vinci à duobus, cum cetera paria sunt, quod in subiecta materia non accidit, vbi duorum complicatio, aduersariorum protrahit victoriam. Ad secundum respondendum est, etiam in interitu elementi symbolici vtramque expelli qualitatem, sed eam, in qua erat conueniētia, non nisi ex accidenti perimī: faciliorem autem, aut minus facilem conuersionem secundum ea tantum, quæ per se expelluntur, spectandam esse, vt D. Thomas, & Aegidius annotarunt. Ad tertium, quid dicendum sit, liquet ex dictis. Ad quartum, concesso antecedente, neganda est consecutio: non enim ex multis contrarijs, quibus æquè multa ex aduerso resistunt, maior in agendo acrimonia, & efficacia perpetuò arguitur, sed maior actionum numerus, vt ex superioribus constat.

Solut. 1.

2.

3.

4.

Q V Æ S T I O. I.

V T R V M E X P L V R I B V S

elementis possit gigni vnum à quo.

libet eorum specie distinctum.

A R T I C V L V S I.

Q V I B V S A R G V M E N T I S

videatur non posse.



Quod saltem, duobus in certamine pereuntibus, non possit gigni tertium, suadet primum, quia si duo se mutuo interimunt, vnum, idemque elementum erit simul fortius, & imbecillius: fortius, quia vincit, perimitque alterum; imbecillius, quia ab altero sope-
ratur, & extinguitur. Quod tamen non videtur quare ratione constare possit. Item, sublata causa, non potest edi effectus, sed elementa, quæ inter se congregiuntur, sunt causa illius, quod post conflictum oritur: ergo si ipsa intendant, nequibit aliud elementum ab eis procreari.

Præterea, quod saltem ex aqua, & igni, non possit effici tertium, probatur. Nam tunc, & frigiditas, & calor, pugnando se se infringunt; & humiditas, ac siccitas pari modo, ut ex quatuor qualitatibus depressis, refractisque non elementum, sed mixtum resultat. Ultimo quod ex habentibus symbolum non fiat tertium, ostenditur exemplo ignis, & aeris; Etenim, his in se agentibus, non perit caliditas, cum ambo calida sint, & calor non aduersetur calori: manebit igitur in materia calor, sub excellenti gradu, qui cum non obseruiat nisi aeris, & ignis generationi; utique ex tali congressu, nec terra, nec aqua prodibit, proindeque, nec tertium aliquod, ab igni, & aere specie diuersum.

ARTICVLVS II.

SOLVTIO DVBI. EXPLICATIO argumentorum.

Prima conclusio.

IN hac controuersia sit prima conclusio. Potest elementum vnum corrumpere plura elementa, & ex ijs, aliud à corruptis specie distinctum generare. Hæc ostenditur, quia nihil obstat, quominus vehemens ignis agat simul in portionem vnā aeris, & alteram terræ, & aliam aquæ sibi apte coniunctas, easque perfecte disponat, & in ignem conuertat.

2.

Secunda conclusio. Quælibet duo elementa non habentia symbolum possunt, occasu suo, tertium gignere, ab ipsis specie diuersum. Hæc tradita est ab Aristotele capit. 4. textu. 29. eamque declarat, & confirmat S. Thomas; si enim concurrat ignis, & aqua, ita ut calor illius, frigiditatem huius; & humiditas huius, siccitatem illius multum exsuperet; poterunt istiusmodi qualitates ad eum se gradum perducere, ut existat in materia humiditas & caliditas, quas forma aeris consequitur expulsis formis aquæ, & ignis.

Hanc conclusionem statuimus de elementis, quæ non habent symbolum, non de ijs, quæ habent, quia ex illis tantum, non ex his, ut probat ultimum superioris articuli argumentum, potest oriri tertium à progenito.

genitoribus specie differens. Quod intellige, nisi duo habentia symbolum aliunde iam fracta & debilitata, atque à suo natural iſtatu procul deiecta, in pugnam veniant, ut aer admodum frigidus, & ignis cū aliqua iactura caloris: tunc enim ex his conflictu pereuntibus, poterit gigni aqua: Item ex terra præter naturam aliquantulum humida, calidaque, & ex aqua calida, similiter extinctis, poterit aer generari. Quod eo minus est mirandum, quia non necesse est genitum produci cum qualitatibus in eo gradu, quem in naturali suo ſtatu, & perfectione poſtulat.

Ad primum eorum, quæ pro aduerſaria parte adduximus facile reſpondebit, qui meminerit ea, quæ à nobis ſuperius tradita ſunt de actiuitate, patibilitate, & reſiſtentia primarum qualitarum. Nam cū ea, quæ plus agunt, minus reſiſtant, & quæ plus reſiſtunt, minus agant; poterunt interdum duo elementa, compenſatis vtrinque viribus, ſe inuicem demoliri, ut neutrum victoriam reportet, ſed ita agendo vincant, & patiando vincantur, ut tandem ambo ſuccumbant, & in tertium ab utroque diſtinctum, abeant. Ita quæ nihil vetat idem alia ratione fortius eſſe, alia imbecillius.

Solutio. 1.

Ad ſecundum reſpondendum eſt, cū duobus elementis extinctis, oritur tertium, primum non eſſe pereuntium, & primum eſſe geniti, pertinere ad idem inſtans, ſatisque eſſe geniti cauſam immediate ante fuiſſe; imò nec in alijs rebus oportere exiſtere ſemper cauſam principalem ſecundum ſe, ante punctum generationis, cum plerumque ſufficiat dari tunc inſtrumētariam eius virtutem, ut patet in animantibus, quorum virtus ſemini impreſſa, licet illa obierint, proliſ generationē efficienter attingit.

Solutio. 2.

Ad tertium dicimus, nonnunquam ex mutua ignis & aquæ oppugnatione reſultare in ipſorum materia temperationem primarum qualitarum, quam forma miſti ſequatur: nonnunquam tamen, etſi nulla ex primis qualitatibus in ſummo gradu maneat, effici eam mixturam, quæ ſufficiat ad generandum tertium elementum extra naturalem eius ſtatum.

Solutio. 3.

Quartum argumentum probat ſecundam noſtram concluſionem, cum ea tamen moderatione, quam adhibuimus, oſtendentes poſſe nonnunquam v. g. ignis & aeris congreſſu, inferri in materiam frigus ſufficiens ad aquæ generationem.

Solutio. 4.

Capitis quinti Explanatio.

Elemēta esse
cōmunia ge-
nerationi,
principia.



Attamen adhuc.) Docuit omnia elementa ex se vicissim oriri: nunc ut ostēdat ea esse communia aliarum rerum generationis principia, disquiri, si ne in re ipsa natura aliquod corpus, quod elementorum materia dici debeat, an non: probatque contra veteres Physiologos eiusmodi corpus neutiquam dari. Id enim aut esset unum ē quatuor elementis, ut aer, vel aqua; aut si non unum, duo pluraque: vel si non unum ex ijs, esset utique corpus aliquod à quatuor elementis distinctum. Quod autem nullum huiusce tripartitæ varietatis membrum admittendum sit, singulatum probat. Nam si primum datur, & aer v. g. ceteris tanquam materia subijciatur, cum aer sit quidpiam actu perfectio existens, sequitur alia dum ex eo fiunt, non gigni, sed alterari: siquidem quoties subiectum manet idem quoad formam & materiam; & immutatur secundum qualitates, alteratio est.

b. Insuper.) Refellit secundum membrum ostēdens, non posse duo, aut plura, aliorum principia esse, ut aerem ignis, & aquam terræ. Nam si ex aere tanquam ex principio fiat ignis, cum aer maneat, & ignis non fiat nisi ex contrario, dabitur aliqua oppositio & contrarietas, cuius unā partem habeat ignis, alteram aer: utranque vero simul in se cohibeat compositum, quod de novo gignitur, quodque non est aliud, quam ipse ignis: atque ita merentur simul duo contraria in eodem. Nec satisfaciet, qui dixerit unū eiusmodi contrariorum esse in aere, alterum in igne, proindeque non recte colligi duo contraria inveniri simul in eodem. Non, inquam, satisfaciet, quia materia non est compositum distinctum ab eo, quod ex ipsa constat, nec se vera compositum est. Quapropter si aer sit materia ignis, & habeat in se

Veterum in
dictis repug-
nantia.

humiditatem, erit simul in igne humiditas, & siccitas; illa ab aere, hæc à forma ipsius ignis. Unde colliges antiquorum philosophorum in dictis repugnantiam, dum elementum unum alterius materiam faciunt. Si enim tale elementum subijciatur, ut aiunt, formis aliorum, materia est: iustus vero si est ens in actu, ut ponunt, materia non est.

c. Sed neque aliud.) reiiciet tertium membrum probans præter quatuor elementa non dari aliud corpus, quod ipsorum principia & materia sit, ut veteres quidam ponebant; alij statuentes corpus medium inter ignem & aerem crassius igne, aere subtilius; alij modum inter terram & aquam

C A P. V.

Attamen adhuc & hic quoque de eis cōtemplemur. Si enim aqua & aer, & id genus naturalium corporum materies sint, sicuti nonnullis quoque placet, aut unum, aut duo, aut plura esse hæc necesse est. Itaque unum scilicet aer, vel aqua, vel ignis, vel terra, omnia sit, fieri nequit, si transmutatio in contraria sit, atque id transmutetur. Nam si aer sit, si remanet, alteratio erit, & non generatio. b. Insuper nec ita videtur, ut simul aer & ignis aut quodvis aliud sit. Esset enim adversaria quedam, differentiaque, cuius partem alteram cum calore ignis haberet. At vero nec ignis aer calidus erit: nam quod est eiusmodi, alteratio est, & non generatio. Ad hæc si ex igni aer oriatur, calore in contrarium mutato fiet: hoc ergo inerit aeri, eritque aer frigidum quid. Quare fieri non potest, ut ignis, aer calidus sit: simul enim idem calidum esset, atque frigidum. Erit ergo aliud quid præter utranque idem & alia quedam communis materies. Eadem autem & de omnibus ratio est, non esse, inquam, inter hæc unum, ex quo uniuersa sint. c. Sed neque aliud quippiam, præter hæc, veluti medium quoddam aeris & aque, aut aeris & ignis, aere quidem & igni crassius, sed cæteris subtilius. Nam illud aer & ignis cum contrarietate esset; d. sed è contrarijs alterum privatio est. Quare fieri non potest, ut illud unquam per se sit, quemadmodum quidam aiunt infinitum, & id quod comprehendit, atque continet. Similiter ergo horum quodvis aut certe nullum. e. Si igitur nullum sensibile hisce prius sit, hæc profecto erūt prima. Aut igitur ea semper manere & in se vicissim transmutari non posse, aut posse, & aut omnia, aut aliqua & aliqua non, quemadmodum in Timæo Plato prodidit est necesse. Quod igitur necesse sit ea inuicem in se mutari, demonstra-

Text. 31.

Text. 32.

Text. 33.

Text. 34.

aqua densius, terra subtilius. Quod ergo non detur corpus medium inter ignem & aerem ostendit, quia posset illud fieri aer & ignis recipiendo contrarias qualitates, nempe siccitatem ignis & humiditatem aeris; quod enim utriusque extremi naturam ita participat, utriusque affectiones recipere valet; & quod utriusque affectiones in se cohibet, utriusque naturam in se includit. Hinc ne colligas mista, quibus quatuor primæ qualitates insunt, debere elementorum formas in se acta continere: aliter enim illæ mistis competunt; aliter competere medijs corporibus inter singula duo elementa; his enim iuxta veterum philosophorum dogmata convenirent in eodem gradu, quo extremis, cum siccitatem formis non repugnent: illis autem non nisi refracte conveniunt. Quod si quis obijciat contraria perfecta non posse dari simul, atque adeo non posse illa inveniri

Dilectio obiectionis.

Text. 35.

tum est prius. Quod verò non æquè celeriter aliud ex alio nascatur, quod quæ communem nata sunt qualitatem, celerius ex se se mutuò oriatur, quæ verò non sunt nata, tardius, dictum est iam. Ergo si una sit aduersantia, per quam mutationem subeant, duo sint, necesse est: nam insensibilis, inseparabilisq; materies medium est. Porro cum plura esse videantur, duæ ad minimum contrarietates erunt. Sed cum duæ sint, esse tria non possunt, sed quatuor, ut patet: tot enim sunt coniugationes. Nam cum sint sex, duæ ex ijs fieri non possunt: propterea quod inter se se contrarie sunt. Sed de hisce diximus prius. Cum autem mutuò in se se transmutentur, fieri non posse, ut principium quoddam sit eorum, vel in extremo vel in medio, exhibet palam. In extremis igitur non erit principium, quia ignis, aut terra essent omnia idæque sermo est, atque si ex igne, aut terra constare omnia dicamus. Præterea, neque medium principium erit, sicuti quidam aerem quidem, & in ignem & in aquam: aquam verò & in aerem & terram: ultima autem non amplius in se se vicissim transmutari putant. Nam si hoc, nec in infinitum recta utraque ex parte abeat, oportet: in uno enim contrarietates essent infinitæ. b Sit 1 terra, L. Lympha, seu aqua, A, aer, I, ignis. Itaque si A, in I, & L, mutetur, una erit, contrarietas nempe ipsorum A, I, sint bæc, albor & nigror. Rursus si I, in L & A, mutetur erit altera, non enim L, & I, idem sunt, sint autem siccitas, & humiditas, s, quidem siccitas: H verò humiditas. Igitur si albor maneat, humida & alba erit aqua, si minus nigra, quandoquidem in contraria mutatio est. Aquam igitur aut albam esse, aut nigram, necesse est. Sit primum pari, ergo ratione S, inerit L, transmutabitur igitur & ipse ignis in aquam, contraria enim sunt

pariter in predictis medijs corporibus. Occurrendum est, ex hoc quidem capite, quod contraria sint, pugnare in eodem subiecto, ex alio tamen, id est, respiciendo ad formas illorum corporum, quæ veteres fingebant, minus se se comparari. Ceterum hæc ratio ut aliæ quoque non paucæ ex ijs, quas in hac disputatione affert, probabiliter duntaxat concludit, ut erit consideranti perspicuum.

d Sed e contrarijs) Diceret aliquis medium illud corpus nullius elementi proprietatem sortiri, sed ea privatum esse, id confutat Aristoteles ex eo, quia nunquam datur privatio absque altero contrariorū in subiecta materia, hoc est, quoniam alterū contrariorū insit: ite quia eiusmodi corpus primo modo omni alia qualitate vacaret, & esset quasi infinitum quidpiam, nulli ad dictam formæ, concludere & comprehendere in se valens omnia, ut quævis dā visum fuit, quæ tamen longè à veritate aberrarent.

e Si igitur nullū) Ex

eo quod nullum corpus sub sensum eadens elementis prius sit, ut ex superiori disputatione constat, competentem esse vult Aristoteles elementa esse absolute prima sensibilia. Deinde ut confirmet nullum elementum esse principium aliorum, querit nam elementa permaneant, an alia in alia mutantur; idque vel omnia, vel quedam, ut Plato in Timæo docuit asserens terram non mutari. Tum questioni respondet ea, quæ superius tradidit summam colligendo, atque omnia transmutari iunctim, quia affecta sunt contrarijs mutuò pugnantibus; sed quedam celerius, ut symbolica alia tardius, ut quæ symbolam non habent, ea se gigni.

f Ergo si una sit) Ex duplici contrarietate colligit quatuor esse elementa, non plura, neque pauciora. Si una, inquit, esset contrarietas, duo tantum forent elementa & nam materia prima quæ singulis formis subest, & ex se est pura potentia, nequaquam in elementorum numero reponitur; hinc autem, cum sint duæ contrarietates, neque plures qualitatum primarum combinationes, quæ

Quatuor esse elementa.

Omnia ele-
menta in se
vicissim mu-
tari

que elementa constituent, dari possint, quam quatuor, necessario fatendum erit quatuor esse mundi elementa, neque hunc numerum aut maiorem effici, aut minorem potuisse.

g Cum autem mutuo Ex dictis hanc conficit rationem: Omnia elementa possunt in se mutuo converteri: igitur nullum est exterorum principium, cum nulla sit maior ratio, cur hoc potius, quam illud sit. Quia tamen posset quis dicere non omnia invicem mutari, sed media in extrema, & extrema in media, non tamen extrema inter se, nepe igne & terra atque adeo hanc posse aliter esse principium: id confutat quia alioqui omnia essent terra & ignis, aut saltem ex terra & igni proprias formas adhuc retinentibus, constarent, quod plane absurdum est. Deinde ostendit neque medium corpus posse dici principium, uti quidam volebant adduci argumento quod medium transeat in extrema, ipsa vero extre-

ma immutabilia sint. Hoc autem ut probet, sumit non dari progressionem infinitam ex parte extremorum, sed consistendam in duobus extremis, alioqui essent in vno infinite qualitates contrariis oppositae, per quas vnum elementum infinitis aduersaretur.

h Sit T. terra. Demonstrat si medium in extrema commutetur, necessario inter se commutatum iri extrema. Vnde vero in hac demonstratione licet uti, ut saepe alibi, & pro affectionibus elementorum sumit quaedam, quae vere eorum affectiones non sunt, ut candorem & nigredinem, videlicet quia in exemplis querenda veritas non est. Summa rationis, ut colligit D. Thomas, ita habet. Quaecunque mutuo contraria sunt, possunt invicem transmutari: sed omnia elementa, siue habeant, siue non habeant, utroque, siue media, siue extrema sint, opponuntur inter se vel vna, vel duplici qualitate: igitur omnia invicem transmutari cuncta.

i Sed quod fieri nequeat. Non dari progressionem infinitam in elementis neque verso inferiori, neque verso superiori partem ostendit ex eo, quia oporteret in quolibet elemento dari infinitudinem qualitatum alijs aduersantium. Nam cum vnum quodque elementum, ut sensu notum est, in aliud converteretur, quodlibet exterius contrarium esse oportet. Quare si infinitis, iisque natura diversis opponatur, infinitas qualitates, per quas oppositionem exerceat, in se contineret.

k Quod si hoc sit. Probat non posse in vno elemento dari infinitas qualitates: quia alicui nullum omnino elementum ex alio gigneretur. Siquidem aboleri oportet omnia contraria, quae sunt in elemento, ex quo aliud gignitur, at infinita constiteri & praeteriri non possunt. Secundo idem confirmat, quia si in vno elemento constarent infinite qualitates, omnia forent illud vnum, cum in eo aliorum proprietates inessent. Cumque ei, cui alicuius rei proprietas inest, natura quoque inesse soleat.

sunt: nam ignis primo niger erat, & deinde siccus, aqua vero humida & postea alba; Liqueat itaque omnia in se se vicissim transmutari, atque etiam in hisce, ipsi terrae reliqua duo symbola, nigrorem, inquam, & humiditatem competere: haec enim nedum copulata fuerint. Sed quod fieri nequeat infinitum ab initio (quod quidem cum essemus demonstraturi, in hoc ante incidimus) ex hisce emerget. Si enim rursum I, id est, ignis in aliud, cum in M, transmutetur, nec regressio fiat, aduersantia quaedam ab hisce, quas diximus, alia, I, & M, inerit: nam M, nulli ipsorum T. L. A. I. esse idem supponitur; Sit itaque K, ipsi I. & O, ipsi M, K, itaque omnibus T. L. A. I. inerit: nam ea in se se mutuo transmutari solent. Sed hoc quidem nondum sit ostensum, illud tamen in aperto est, quod si M, in aliud rursum transmutetur, alia in M, & in I, contrarietas inerit: atque ita semper primis cum sequentibus aliqua inerit aduersantia. Quare si infinita sint, infinita quoque erunt in vno contrarietates. Quod si hoc sit, nec summi quicquam nec omnipoterit. Nam si aliud ex laio fiet, tot & adhuc plures transire contrarietates oportebit. Quare in nonnulla transmutatio fiet nunquam, videlicet si intermedia infinita sint: quod profecto necessario accidet, si infinita sint elementa. Praeterea neque ex acre in ignem transmutatio fiet, si infinita sint contrarietates. Eius etiam omnia vnum: nam omnes superiorum contrarietates hisce inesse, quae infra I. sunt collocata & contra necesse est. Quare omnia vnum erunt.

Text. 36

Quae mutuo
contraria sunt,
posse invicem
transmutari.

Capitis Sexti Explanatio.



Ma Irabitur porro.) Coarguit Empedocle, quod negat elementa in se mutuo co-
uer-
ti, suisque dictis pugnantia inuoluerit, du ex vna parte facit elementa immutabilia: ex
altera affirmat posse illa inter se copari, nam equalia ea vocat: cu tamen que immu-
tabilia sunt copari nequeant, & ea, que comparari possunt, mutabilia sint. Quod ex
eo ostendit, quia trifariam copari inuice res solent. Primo, secundu quantitate, vt
duo corpora equali magnitudine ptedita. Secundo, penes qualitate & potentia: quod duplici-
ter accidit. Vt enim conferuntur secundu qualitates diuersae speciei, vt si quis dicat igne tantum
calefacere, quantum aqua refrigerat, quae copatio vocatur secundu proportionem: vel secundu qua-
litates eiusdem speciei, vt cu dicimus hoc calidu, & illud ex equo calefacere, & haec est tertia copatio.

Reprehensio
Empedoclis.

Triplex com-
paratio.

CAP. VI.

Text. 37.

Ma Irabitur porro aliquis eos, qui elementa corporu
vno plura esse dicunt, ita vt in se no transmutetur
sicuti Empedocles inquit, quo pacto ipsi elementa esse
copabilia dicere queant. Atqui ille ad hunc modu ait. Na
equalia sunt haec omnia. Si igitur secundu quantitate, id quid
omnibus inesse copabilibus, quod mensurentur, est necesse: vt si
ex aquae sextario vno aeris decem fiant: ergo id quid vtraque
sunt, si mensurentur eodem. b Sin vero no hoc pacto secundum
quantitate, vt e quanto quantum, sed quantum possint, ve-
lut si aquae sextarius aequae frige facere, atque aeris decem possit,
atque ita secundum quantitate, no quatenus quantitas est, sed
quatenus possunt aliquid copabilia sunt, fiet sane vt etiam
no quantitate mensura secundum potentias, atque vires, sed
vt proportionem coparentur, v. c. vt hoc calidum, hoc albu. Sed
hoc in qualitate quidem similitudinem significat, in quantita-
te vero equalitatem. Videtur itaque esse absurdum, si corpo-
ra illa, quae transmutari nequeunt, proportionem copabilia no
sint, sed potentiarum mensura & eo quod tantum ignis,
equale vel simile calidum sit, atque aeris multo plus. Idem
namque cum maius est ex eo, quia vnius est generis, hanc habe-
bit rationem. c At vero neque accretio fuerit secundu Empedocle
praterquam, quae additione fit: na igni igne augeri cesset, inquit
enim, augeat terra quidem propriu genus, aether autem aether. Haec
autem

Obiectio.

Solutio.

Text. 38.

Aduerte nonnullos ex hoc loco, in quo Aristoteles loquitur de de cupla
collegisse de sententia Philosophi vnuquodque elementu esse decuplo maius inferiore sibi parte co-
herente, hoc est, aqua esse decies maiore terra, aere aqua: igne aere. Veru neque ita est, vt lib. 3. de
cel. c. 3. q. 3. ostendimus: neque Aristoteles id asserit: non enim agi de proportionem magnitudinis, qua
elementa inter se habent, vt legenti planu erit, sed de illa, qua obtinetur pugillis terrae v. c. ad ea, quae
obuenit aquae ex tali pugillo generis: nam ex vno terrae pugillo possunt gigni decem aquae.
b Sin vero non hoc.) Ostendit, si elementa ponantur eiusmodi, vt inter se, quoad virtute, seu
potentia conferri queant, non esse negandu posse illa in se transmutari. Loquitur autem nunc de co-
paratione quoad vires qualitatium alterantium, vt caloris, & frigoris. Nam, quae talem subeunt
comparationem, vt cum vnum elementu altero calidius, aut frigidius dicimus: ea procul du-
bio communem materiam sortientur, & in se vicinim agunt. Idemque eueniet, siue collatio fiat
inter qualitates eiusdem, siue diuersae speciei.

c At vero neque accretio.) Locutat Empedoclem, quod du elementorum commutatione negat,

Reijciatur quo-
rundam opi-
nio de mag-
nitudine ele-
mentorum.

iii

veram

Haec de re D.
Th. 1. p. 9. 10.
c. 4. & lib. 2.
contra gent.
8. 32. Caiet. &
Ferr. c. 12. lo-
cu Picolom.
in li. 2. de qua-
li. terrae &
aque. Ferncl.
lib. 2. Cos-
moli. c. 2.
Clauius ade.
& sacrob.

veram accretionē subtraheret, & cā tantūm relinqueret, quē accessione vni ius corporis ad alterum, vt cū ignis igni additur, fieri solet, sicuti ex illius catmine constat. Nā cū accretio sit comes generationis partialis, & hęc, non nisi pręeunte alteratione detur: qui negat elementa, & ex cōsequenti mista alterari, negat etiam mista posse accrescere.

Reprehensio
Empedoclis.

d Longe autē difficilius. } Peccauit etiam in eo Empedocles, quōd iuxta doctrinā suā placuit non poterat rationē reddere eius generationis, quę per naturā fit. Talis enim generatio autem- per, aut plerūque eodē modo procedit, nā homo hominē, vitis vitē gignit. Empedocles autem nullam huius rei causam afferebat, pręter elementorū cōmitionē & coalitum; cū iam enīd non sufficiat, vti simile aliud sibi natura simile producat; sed requiratur pręterea forma substantialis, quę generationis est principium. Nec satisfaciet Empedocles, si dicat idē generari es, & nō cat- nē, aut aliud quidpiam; quia elementa hęc potius ratione, quam illa inter se coeunt. Queritur enim quānam sit causa talis cōcensus, cū ipsa elementa per se esse non possint. Certē quōd non sint

Confutatio
responsionis

discordia & concordia ex eo ostenditur, quia hęc solā elementorum secte- tionem & cōmitionē efficiere possunt, non verō illā rēperiem, ac misturā qualitātū, quę ad hoc po- tius, quam illud genera- dam necessaria est, & in qua missi ratio & natura consistit. Intelligi si mi- stū spectetur, non vult quid substantiale, sed acci- dentariū, sic enim ex qua- tuor primis qualitātibus, ad certam moderationem reductis intrinsecē coale- scit.

Duplex mi-
sti considera-
tio.

c Hoc autem est. } Cur vnūquodq; aliud sibi simi- le generet, causam esse in- quit, non solam elemento- rū cōmitionem, in qua Empedocles totū formę meriti attribuit, sed formā substantialem, cuius est, vagam, & incertā ma- terię potentiā, interuentu qualitātū, ad certum actū pręfigurare & determinare. Et tamen nihil de istius- modi forma, in qua tan- ta naturę vis & bonum insidet, scripsit Empedocles, sed solam mitionem commendauit, quę tamen re ipsa mīstio non est, sed cōpositio quēdā.

Dignitas, &
modus for-
mę substan-
tialis.

Empedocles
elementa celo
priora statu-
it.

f Atqui discordia. } Empedocles elementa Deos vocabat, & celum Deum, aiebatque elementa esse priora Deo, id est celo: nam etiā corpus celeste ex elementis coaluisse predicabat, ac mūdi ortū adscribebat illi, quę elementa in sua loca secreuit. Hoc eius vltimam dictum coarctat hoc loco Aristoteles, aens mundi procreationem amicitie, seu concordie potius, quam liti ascribendam fuisse, quia videlicet, concordia magnum quoddam naturę bonum est, lis & discordia ingens malum. Qua de re lege Gregorium Nazianzenum de pace, oratione 12. & 13. & 14. D. Augusti- num lib. 19. de ciuit. Dei a capite 11. Alciatum emblem. 38. 39.

Concordiæ
bonum.

g Pręterea de motu. } Leuiter de motu differuisse ait Empedocle. Nam cū statuerit litem & amicitia principia mouentia, nihil de ijs particulatim & discrete explicuit, neq; docuit quo pacto lis & amicitiam ouerēt: quod tū declarare cū oportuit: nisi forte hęc esse ratio, & naturalis, atque cōcordiæ, mouere, inquit, tali modo. Quod cū non ita sit, cōsentaneū fore tractari id ab eo, ut defini-

autem adijciuntur, apponunturq;. At ea, quę incrementa suscipiunt, nō ad hunc modū augeri videatur. d Longe autē difficilius fuerit eidē de generatione, quę natura fit, rationē assignasse. Nam ōnia, quę natura gignuntur, aut semper sic, aut plerūq; fiunt. Quę verō nō semper, aut plerūq; fiunt, a casu, & fortuna fieri absolent, Quā igitur causa est, vt ex homine homo aut sepe, aut plerūq; & i tritico tritici, sed nō oliua, oriatur? An si ita cōponatur os? non enim vterq;, quēadmodū inquit ille, sed ratione quadā coeuntibus fit ali- quid. Quenam igitur horū causa est? nō enim ignis, vel terra causa existit. At verō neq; concordia, aut discordia: etenim hęc segregationis, illa verō congregationis solū causa est. c Hoc autē est cuiusq; essentia: sed non mīstio: mīstorūq; prius diuulsio solūm, quēadmodū inquit ille. In hisce nanque fortuna nominari solet, nō ratio: fieri enim nō potest, vt ali- qua, vt contingit, ac temerē misceatur. Itaq; sic se habere eo- rum, quę natura cōstant, causa existit: atq; cuiusq; natura hęc est, de qua nihil meminit. Nihil ergo de natura dicit. dē verō hoc ipsum bonū existit. Porro ille solā mīstionē collau- dat. f Atqui discordia bandquaquā seceruit elementa ipsa, quę natura Deo priora sunt, sed cōcordia; dī autē, & hęc quōq; sūt. g Pręterea de motu simpliciter dicit: nō enim satis est ai- cere cōcordiā & discordiā mouere, nisi hęc cōcordiæ ratio, sit, motu inquit tali cieri, & discordia tali. Igitur aut defini- uisse, aut supposuisse, aut exactē vel molliter, vel alio quoli- bet modo demonstrasse oportebat, h Insuper cū vici pręter na-

Text. 39

Text. 40

Text. 41

Text. 42

Text. 43

ter

definiendo, aut ut notum supponendo, facta tamen eius mentione, aut perspicuis rationibus demonstrando, aut probabilibus disquirendo, aut alia quavis ratione, & via disceptando.

h. Insuper cum vi.) Tradit quandā motus divisionem, ex qua ansam arripit insectandi opinio nē Empedoclis. Motus, inquit, aut naturalis est, ut is, quo ignis in superū locum, terra in infimū tendit; aut est violentus, seu contranaturā, ut quo ignis in infimū, terra in superū locū agitur. Motus autē violentus & naturalis contrarij sunt inter se. Querimus ergo, sit ne amicitie motus naturalis, an violentus. Ceterū cū elementa non congregentur, nisi ignis descēdat, & ascendat terras, & istiusmodi cōitio effectus sit concordie, iam motus amicitie erit violentus, & secretioni similis, ac lis magis erit causa motus naturalis, quā amicitia: quod falsum est, & Empedoclis dogmati repugnans. Quare fieri nequit, ut lis, & amicitia sint principia mouentia: quod si hæc non sint cū apud Empedoclem non sint alia, nullus erit corporum naturalium motus; imō nec quies: habitus enim & priuatio circa idem versantur.

i. Ad hæc videmus. Ostendit Empedoclem sibi contradicere, & errare, dū inquit res naturales

Divisio motus.

Habitus & priuatio circa idem.

Empedoclis contradictio.

ter naturam moueri corpora videātur, per naturam quoque mouentur; ut ignis ad superum quidem locum non vi, sed ad inferum vi fertur: vi autē & natura, contraria sunt; contingit autem vi moueri: ergo & natura quoque motu cieri contingit. Cōcordia igitur illo motu mouet aut nō mouet. Nā terrā deorsū ferri, concordie contrariū est, & segregationi simile existit, potiusq; discordia naturalis motus causa est, quā concordia. Vnde fit, ut omnino concordia potius præter naturā existat. Simpliciter autē nisi cōcordia, aut lis moueat, ipsorū corporū nullus motus, statu sive est. At hoc absurdū est. Ad hæc videmus corpora motu cieri. Nā discordia segregauit, æther autē in sublime subuectus nō a discordia fuit. Sed interdū illū velut a fortuna sublatū asserit: sic dicens, Nā plerūq; aliter, sed tū sic fortē cucurrit. Interdū ignē sursum ferri aptissimū esse: inquit enim, Ast æther longis sub humi radicibus ibat. Et insuper ipsū quoque mundū similiter nunc tēpore discordie, ut prius tēpore cōcordie habere dicit. Quid igitur mouens primum, motionisq; causa existit? nō enim discordia, & cōcordia: verum hæc alicuius motus cause sunt. Quod si sint, illa principia merentur. Porro absurdum est animā ex elementis cōstare, aut elementorū vnū aliquod esse. Quomodo enim animæ alterationes, cū musicū esse, & rursum non musicū, aut memoria, aut obliuio erunt? Perspicuū enim est quod si anima ignis sit, eadem illi, quæ igni, ut ignis est, affectiones cōpetent. Si verò ex elementorū mistura cōstet, corporea. At harum nulla corporea existit. Verū de hisce considerare alterius cōtemplationis est officium.

sum, interdū etiam deorsū fertur, motione fortuita; ita, & è cōmuni illo acervo, & congerie in superū & in infimū locum fortuito motū subierit. Cū autē omnis causa per accidens, cuiusmodi est fortuna, reducatur ad causam per se, quæritur, quidnam primum per se moueat, & quæ sit causa motus per se. Nāque apud Empedocle lis, & amicitia non sunt causa motus absolute & vniuersim, sed certū cuiusdā motus, videlicet congregationis, & secretionis: etenim si absolute motus causa esset, vtiq; ipsa forent primum mouens. Quod cū minimū sint, aliam primum motorem dari oportet.

m. Porro absurdū est. Coarguit Empedocle ex elementorū abusu: etenim ut corpora, ita & animā ex elementis cōponebat, aut vti ex elementis esse affirmabat. Horū vtrūlibet falsū, absurdūq; esse, ex eo conuincit, quia si anima esset elementū, nō nisi elementū affectiones vendicaret. Quare nec musica nec, priuatio musica, nec, memoria, aut obliuio in eā caderent; cū hæc propriā elementorū naturā minimū consequantur. Item si ex elementis cōcreta esset, cū omne id, quod elementis cōstet, mistū sit, & corporeū, sequeretur animā esse corpoream: quod a verō longe abest, ut ijs, quæ in libris de anima dicuntur planum fiet.

fortuito & causa effici. Etenim pugnātia asserit, ppter ea quod cū duo tantū cōstitueret principia mouentia, litē, & amicitiam; nihilominus motū fortuitū posuit, atque ita duobus tantū principijs omnē motū attribuendo, fortunā & casum negauit, quæ alioqui concessit. Nā motū quibet, quem ex lucē igne constabat, interdū a fortuna omū dixit, non a lite, ut constat ex illius carmine, quo indicat sone fortuna accidisse, ut ignis superum locū capesseret: & eandem nonnunquā aliter inuerti solū dicit, atque in primo mōdi ortu aliquā etiā partē ignis, in terrā sinas cōmisse, vtiq; nō impulsū naturæ, sed casu fortuito.

l. Et in super ipsum. Peccauit etiā in eo Empedocles, quod ita se nōc litis tēpore, mundū habere dixit, postquam singula è Chao, in quo permixta & confusa erant, in propriā sedem abiit: atque regnante amicitia: quia sic i nunc ignis, interdū, sursum

Omnis causa per accidens reducitur ad causam per se

Animam nō esse corpoream. Capitulum am.

Capitis Septimi Explanatio

Empedocles
elementis ge-
nerationē, &
interitum ne-
gavit.



Da E ipsis autem.) Postquam de elementis quoad eorum principia, numerūq; disputavit, nunc quo pacto in mixtionem veniant, explicare instituit ac primū docet quicūque fatentur elementa, ex quibus constant corpora, habere aliquid cōmune, videlicet materiam, debere quoque eos admittere posse illa mutuo trāsmutari: & qui ea trāsmutabilia esse concedunt, similiter inficiari non posse, inesse illis vnam cōmunem materiam. Tum inculcate incipit Empedoclem, qui fecit elementa generationis, & interitus expertia, eaque proprias formas in se mista servare dixit: quod si esset, nullē daretur partes similitudinū, ut ossa & carnes: siquidem quilibet harū cōstaret ex multis formis diversarum specierum.

b Quod autē dicitur.)

Contra verā sententiam, quæ statuit elementa mutabilia, opponit quōd secūdam eā difficile videatur explicare, quoniam modo caro & ossa fiāt ex illis. Nā quo pacto ex aqua genere tur aer promptū eō: ne est intelligere quoniā hęc cōmunē habet materiam: at quo pacto ex ijs pdeat vñ ab omnibus distictū, magnā habet difficultatem, cū nō appareat quidnam dari possit elementis, & mixtis cōmune. Proponit verō circa hanc dubitationē sententiam Empedoclis existimāis mista eō crescere ex elementis in exiguas partes cōminutis, ut parietes ex lateribus, quod impugnat quia sequeretur nō posse ex qualibet parte misti extrahi omnia elementa, sicuti nō ex quavis parte parietis educi queūt lapides & lateres: ut etiā ex hac cerę portione, spheræ; ex illa pyramis, non ex utraque verumlibet simul fieri potest. Sed hoc eodē exēplo confutat, quia ut ex qualibet parte cerę potest quilibet figura conformari, ita ex qualibet parte misti potest per resolutionē quodvis elementum gigni. Quod tamen Empedocles tueri non valet, qui in misto integra servat elementa.

Obiectio.

c Pari modo.) Contra propriam sententiam obijcit, quōd etsi elementa mutabilia, & vnam habentia materiam constituantur, a hoc videatur sequi absurdū si quidpiā fiat ex elementis: aut enim hęc integra manent, aut non. Si manent, nihil erit aliud mistio, quā compositio, ut aiebat Empedocles. Si non manent, sola eorum materia in misto relinquitur, atque ita mistio non erit, sed generatio, si quicquā ex illis sit: quōd si nihil sit, vñque manebit sola materia per se. Namque ex vnius interitu non videtur sequi aliud, quā generatio alterius vel audæ materię conservatio, quod tamen esse non potest.

Dilutio ob-
iecti.

d Ignor postquam.) Diluit propositam obiectionem, explicans modum, quo fit mistio, ita

CAP. VII.

Text. 46.

Da E ipsis autem elementis, ex quibus corpora constant, ijs quidem, qui commune quid esse, aut ea inter se trāsmutari putant, si ex hisce alterum, & alterum quodq; contingat, est necesse. Qui verō generationem mutuam non faciunt, nec ē singulis singula, sed velut ē muro lateres gigni volunt, absurdum quid dicunt. Nam quæ carnes, & ossa, & cæterorum quodvis ex illis erunt? b Quod autem dicitur elabitationem habet, etiam apud eos, qui generationem mutuam astruunt, quoniam pacto ex ipsis diversū quid ab eis oriatur: verbi causa ex igni aqua fit, & ex aqua ignis: nam subiectum cōmune quid existit, sed & caro atq; medulla ex eis fiunt: at hæc, quomodo? Etenim illis, qui perinde, ut Empedocles dicunt, quisnam erit modus? Nam cōpositionem esse quomodo ē lateribus, atq; lapidibus fit murus, necesse est: & hæc mixtura, ac congeries ex conseruatis quidem, sed secundum exiguas portiones iuxta se se compositis erit elementis? Ad hunc itaq; modum, caro & cæterorum quodq; fiet. Accidit autem, ut non ex qualibet carnis parte ignis, & aqua gignantur (sicuti ex cera, ex hac parte pila, ex aliqua alia meta fieri potest) sed ex utraq; utrūq; fieri queat. Hæc itaque hoc gignantur modo ex carne, & quavis parte vtrumque. At hisce, qui illo modo dicunt, ex quavis vtrumque gigni non potest: sed perinde sit ut e muro lapis, & later ex alio loco, ac parte vtrumque. c Pari modo & hisce, qui ipsorum materiam vnam faciunt, dubitatio quadam obrepit, qualiter ex ambobus, calido, in-

Text. 47.

Text. 48.

quam,

seu quo pacto elementa admissionem concurrant. Ac primo supponit quatuor primas qualitates intendi, & remitti. Deinde bisariam posse quidpiam dici calidum & frigidum, vno modo simpliciter actu, ut quod totam qualitatis latitudinem vendicat; ac quod ita calidum est, frigiditatem potentia tantum habet; & contra quod ita est frigidum, obtinet tantummodo potentia calorem: idemque similiter de alijs contrarijs pronuntiandum est. Alio modo dicitur quidpiam calidum, quia calorem obinet, non tamen sunt mutum, sed in aliquo gradu: ac quod ita affectu est, aliquid frigoris admittit, estque tunc subiectum partim frigidum, partim calidum, idem de ceteris contrarijs dicendum. His positis docet elementa eatenus misceri quatenus contraria, quæ naturæ eorum affectiones sunt, manent in misto neque prorsus actu, neque solam potentias, sed retracts

Dupliciter
posse quidpiam
calidum vel
frigidum ap-
pellari.

Qua ratione

quam, & frigido: aut igni, & terra quippiam erit. Nam si caro ex ambobus sit, & neutrum illorum, nec rursus servatorum compositio, quid restat id esse præterquam materiã, quod ex illis constat? nam corruptio alterius aut alterum facit, aut materiam. Ergitur postquam calidum & frigidum intensiorem remissionemque suscipiunt, cum simpliciter alterum actu fuerit, tunc alterum erit potentia. Cum verò non prorsus, sed frigidum ut calidum, & calidum ut frigidum fuerit propterea quia quæ miscetur suas exuperantias vicissim corrumpunt, tunc neque materia erit, neque illorum contrariorum utrumque sed inter medium, actu simpliciter erit. Porro quo potentia magis calidum est, quam frigidum, aut contra, hoc duplo, aut triplo, aut alio id genus modo magis calidum potentia, quam frigidum existit. c. Alia itaque mista ex contrarijs erunt, aut elementis: & elementa ex illis quodammodo potentia existētibus, non tamen sicut materia, sed dicto modo. Atque hoc quidem pacto mistio: illa verò materia id, quod gignitur, existit. f. Præterea & ipsa contraria pati solet, quemadmodum antea præfinitum est. Etenim actu calidum, potentia frigidum est, & actu frigidum potentia calidum. Quare nisi ad æqualitatem redacta sint, in se mutuò transmutentur. Simili modo & in ceteris contrarijs. atque primo quidē elementa ipsa transmutantur ita: deinde ex hisce carnes, & ossa & huiusmodi sunt, cum illa, calida quidem in frigidum, & frigida in calidum transeunte ad mediocritatem venerint: hic enim neutrum est: mediocritas autē multiplex est, & nequaquam indivisibilis. Similiter humidum & siccum & talia, carnem, ossaque, & cætera id genus mediocritatē efficiunt.

excellentis ad temperiem miscantur reducta. Ita verò neque elementa. sola materia servatur, nec contraria integra manent, sed contraria de re ipsa simul cum materia. Addit posse unam qualitatem magis, minuve in rem mixto inesse: atque inde unum mistum esse alio calidius, frigidiusve duplo triplo, aut alia proportionem, qua una qualitas aliā vincit, aut ab ea superatur. c. Alia itaq; mista) Admodum quemadmodum mixta sunt ex elementis, ita elementa educi ē misto. Constat verò ex elementis mista non ita ut sola ipsorum materia superstes sit, sed modo proximè tradito, ut maneant qualitates ad temperiem quandam retracts, atque ita misto sit non generatio pura: si similiterque elementa fiat ex misto non tanquam ex sola eius materia, sed ut ex illo, in quo ipsa potestate, seu virtute continentur. Sic potro dicendum mista fieri ex elementis per missionem, compositionemq; & elementa gigni ex mistis per resolutionem.

Elementa pro-
dire ē misto.

f. Præterea & ipsa contraria) Qua ratione primarum qualitatum mixtura & temperies fieri possit, declarat, aliens contraria mutuò pati ut cap. 9. huius libri & 7. atque ultimo superioris dictum fuit, quia quod est actu calidum est potentia frigidum, & contra. Quare si elementum non admodum prævaluerit, ita ut alia in se connectat, dum invicem patiuntur & repugnant, atque in certamine unum contrarium alterius aciem hebetat, reuocabunt ad mediocritatem contrarietates & temperatio quedam idonea consequetur, quæ non est necesse, ut in inseculi consistat, hoc est ut pari portione tanquam medium mathematicum ab extremis distet, ut unumque sit: ut enim vera tam calidi & frigidi, quam siccis & humidis temperatura varia est pro diversitate compositorum, & partium in vno eodemque composito.

mediocritas
primarum qua-
litatum non
est posita in
seculi.

Capitis octavi Explanatio.

In quolibet
mixto conti-
neri omnia
elementa.



a Mnia autem) Duplici ratione demonstrat in quolibet mixto inesse ele-
menta omnia. Prima ita habet. Corpora mixta, quæ circa terram gignuntur
(de ceteris autem id ipsum, quod de his, iudicari debet) constant terra & aqua:
ergo aere & igni; atque adeo omnibus elementis. Assumptum probat, quia
istius modi mixta naturaliter in terra quiescunt, proindeque terram vana
participant. Deinde cum agglutinari nequeant absque humore aquæ, qui
id mirifice præstat (nam quæ illius expertia sunt in pelocrem dissipantur)
necesse est ut aqua etiam in ijs contineatur. Consecutio est ex eo probat, quia

cum qualitates horum elementorum aduersentur qualitatibus aeris & ignis; contraria vero in gradu per
fecto inueniri simul non
possint, sit ut depressa,
ac refracta esse debeant,
atque adeo & inuicem com-
mixta. Ex quo sequitur v-
biunque reperitur terra
& aqua in mestionem co-
euntia, debere simul in-
ueniri aerem ignemque ra-
tione suarum qualitatium.

C A P. VIII.

Oa Mnia autem mixta corpora, quæ circa locum, qui
medio vniuersi tribuitur, collocata sunt, ex simplicibus
constant omnibus. Nam terra quidem ideo cunctis
inest, quod vnuquodque maximum, & ut plurimum

in proprio terræ loco existit. Aqua vero, quid composita si-
niri oporteat, & illa est simplicibus sola belle terminari que-
at. Præterea quod & terra sine humiditate consistere non
possit, sed humiditas id sit, quod continendi vim, ac coer-
cendi habeat: nam si humiditas à terra prorsus eximatur,
ea defluet profecto. Terra igitur & aqua has ob causas
insunt. Item aer & ignis, quod terræ & aquæ contrarie
sint. Nam aeris terra, & aqua igni contraria est: quantum
substantiam substantiæ contrariam esse contingit. Cum
igitur generationes à contrariis sint, & contrariorum extre-
mum alterum insit, alterum quoque inesse est necesse. Qua-
re in omni composito simplicia omnia inerunt. b Sed & id
cuiusque rei nutritio comprobare videtur: omnia enim
eisdem aluntur, quibus constant: omnia siquidem pluribus
aluntur. Nam quæcunque vno solo alimur maxime videntur
ut plantæ aqua, pluribus aluntur, terra enim aquæ admi-
sta est. Quamobrem ipsi quoque agricolæ miscentes ir-
rigare conantur. c Cum autem alimentum ad materiam
pertineat, quod autem nutritionem suscipit, cum materia
coniunctum forma sit, atque species, rationi consentaneum
fuerit

Tet. 49

Contraria in
gradu remif-
so posse inue-
niri simul.

b Sed & id cuiusque)
Hæc est altera ratio ad id
institutum comprobandum,
in qua supponit eandem
esserationem in vniuersis,
atque in ijs, quæ vita carere,
quoad compositionem ex
elementis; argumentatur
quo in hunc modum. Vnu
quodque nutritur ex ijs,
quibus constat: Sed viu-
entia nutriuntur ex elemētis
inter se coalitis; ergo ex
iisdem constant. Minore probat exemplo stirpium & aliorum à terra nascētiū; quæ, cum magister-

Vnuquodque
nutritur ijs,
ex quibus co-
stat.

Videri ignem
nutriti.

Non tamen
propriam nu-
tritionem su-
bire.

restrita sint, minus videntur nutriri pluribus, sed potius sola terra, & tamen re ipsa omnia elemen-
ta in eorum pastu contineri inde patet, quia agricolæ ad stirpes, segetes, herbas aliæque, eiusmodi
è solo educenda sustinendaque terras aquis irrigant, & fimo, ac latamine pinguefaciunt. In quo nu-
trimento cum insint duo elementa terra & aqua, reliqua etiam duo simul inesse oportet, nimirum
ignem & aerem, ratione, quam paulo ante adduximus.

c Cum autem alimentum) Non solum vulgo, sed & quibusdam veterum Philosophorum per-
suasum fuit ignem nutriri. Primum, quia suffecta materia palam excrefcit. Deinde, quia semper
ei aliquid accedit, & decedit. Item quia deuorata materia videtur. Tum, quia exhalat fumum
tanquam ex alimentum decoctione. Præterea, quia velut animal quoddam est, cum ex se moueri
videatur. Denique quia inter omnia elementa maxime formalis est. Alimentum autem est
quasi materia, & id quod alimentum capit est quasi species & forma. Ex his omnibus rationi-
bus ultimam duntaxat profert hoc loco Aristoteles, ut ex occulsa doceat ignem maxime videri
nutritionem capere: qui tamen vna cum ceteris elementis quatenus in quolibet mixto virtute
contineatur, in pabulum rerum viuentium cedit. Neque tamen ipse propriè nutritur, ea videlicet
nutritione, quæ fit attracto intus alimento per attracticem & decoctricem virtutem animæ: cum
& vita

Text. 50:

Platarchus
in probl. q.
75.)

& vita, & anima careat. Neque obstat quod videtur à se moveri, dum vltro in superum locum fertur. re enim vera non à se mouetur, vt à causa principali, quod rerū viuientium proprium est, sed à generante, vt in physicis docuimus. Neque cetera indicia nutritionis, quæ afferuntur, probant competere illi veram nutritionem, sed eam solum, quæ fit per appositionem vnius corporis ad aliud, quæque non igni tantum, sed alijs etiam elementis & plerisque mixtis inanimatis conuenit.

d Quippe qui solus ignem maximè formam, seu formalem esse probat ex eo, quia suapte fuerit, ex omnibus simplicibus corporibus, quæ mutua generatione oriuntur solum ignem nutriri, quemadmodum & priores aiunt. quippe qui solus ac maximè forma sit, propterea quod suapte natura ad terminum fertur, & vniuersi. In suum autem locum quodque ferri, natam est: forma verò speciesque omnium, in ipsis consistit terminis. Quid igitur corpora omnia ex simplicibus omnibus constent, dictum est.

Ignem maximè formalem esse inter cetera elementa. natora sursum euolat ad concanum celestis orbis, qui inter corpora simplicia maximè formalis est, & ad quem sublimaria se se habet tãquam materia ad formam: quandoquidè id, quod terminat, modum obtinet forme cuius est materiam vagam, & indefinitam potentiam terminare: at inferiora cor-

pura à celestibus terminari, ac circumscribi constat. Itaque vis rationis hæc est, Ignis tendit ad id, quod maximè formale est, nempe ad orbem lunæ, sed vnam quodque ad id, quod sibi simile, & cognatum est, fertur. Igitur ignis est maximè formalis. Posset & alia ratione idem ostendi. Nam forme proprium est agere, sicuti materię pati: at ignis inter omnia elementa plus actionis obtinet merito caloris, qui ceteris primis qualitatibus actiuior est. Quare ignis maximè formalis est. Legi D. Dionysium in lib. de celesti Hierarch. cap. 13. Plutarchum in libro, qui inscribitur. Ignis ne an aqua sit utilior.

Forme proprium agere, vt materię pati.

Q V A E S T I O I.

Q V I D, E T Q V O T Y P L E X
sit temperamentum.

A R T I C V L V S I.

TEMPERAMENTVM NON ESSE
relationem, nec quintam qualitatem; sed quatuor
primas ad moderationem reductas.



Voniam Aristoteles proximis capitibus de primarum qualitatū temperamento egit, de eadem re in præsentia differemus. Ac primò discutiendum occurrit, sit ne temperamentū relatio, an qualitas. Relationem esse, hoc modo ostendi potest. Temperamentum nihil est aliud, quàm primarum qualitatū symmetria, seu proportio; at proportio relatio

Temperamentum videretur relationem.

Esse potius qualitatem.

quædam est, ergo & cetera. Contraria tamen sententia existimantiū temperamentum qualitatem esse, vera est, & communi Philosophorum, Medicorumque assensu comprobata. Eam astruit Auicenna 1. sufficientiæ cap. 10. Galenus lib. 1. de vsu partium & lib. de morborum differentiis

quibus id placuit.

cap.

cap. 4. Garbius in sua sūma tract. 2. quæst. 4. Fernelius lib. 3. suæ Physiol. cap. 3. Eidem suffragatur Aristoteles in cap. de qualitate, ubi morbum & sanitatē qualitativis annumerat; & merito, cū morbus, & sanitas definiatur *διὰ θεσιν*, idest, affectus; ille cōtra naturā, hæc secūdū naturā affectus autē qualitas est. Itē, quod tēperamentū relatio non sit, ex eo concluditur, quia vnum temperamentum dicitur alteri cōtrarium, vt phlegmatico biliosum; at relationi contrarium nihil est. Deinde, quia mixtorum corporum functiones, eorum temperamento ascribuntur, teste Aristotele lib. 2. de partibus animal. cap. 1. & Galeno in lib. de morb. different; cōstat autem relationes nullam operandi vim habere, vt in physicis ostendimus. Præterea, quia qualitatum temperatione præparatur, ac disponitur materia ad formam mixti recipiendam; non disponitur autem relationibus, sed qualitativis. Igitur ad argumentū pro contraria opinione, dicendum, temperamentum definiri proportionem primarum qualitatum, non quod temperamenti essentia in ipsa proportionis relatione consistat, sed quia eiusmodi relationem quasi connotatam necessario importat; ac si diceremus, temperamētum esse primas qualitates, sub certa proportionem.

Porro, licet pro certo habendum sit, temperamentum esse qualitativum, magna tamen existit controuersia, sit ne vna tantum, an plures. Auicenna Fen. prima primi doctrina 4. & 1. sufficientiæ cap. 10. arbitratur temperamentum esse quintam quandam, eamque simplicem qualitatem, diuersam à primis, ex earum tamen actione, & perpeſsione ortam, quam complexionem appellat. Solent autem ad id confirmandū hæc afferri argumenta. Omnes mixtorum functiones temperamētis admiſtrantur, vt ex Aristotele, & Galeno ante docuimus; atqui licet in brachio, aut pede idem esset caloris & siccitatis gradus, qui in ventriculō, non fieret in eis chylus. Igitur naturales temperamentorum virtutes non consistunt in primarum qualitatum proportionem, sed in alia qualitate, ab his resultante, quæ in singulis membris, pro cuiusque munere variatur. Secundō, idem probatur ex analogia similitudineve, quæ est inter formas substantiales & accidentarias. Vt enim in quolibet mixto vnica est forma substantialis, virtute elementares continens: ita videtur ponenda vna accidentaria, quæ virtute accidentarias cohibeat. Item, proportio primarum qualitatum nimis fluxa, & inconstans est, vt in corpore humano patet, quod à cibo plenior, à vini potu, æstu, balneis, exercitatione, assiduè incalescit vehementius; sicuti & ex contrarijs causis refrigeratur. Oportet ergo tēperamētum in alia firmiore & diuturniore qualitate situm esse, ne mixta corpora passim à propria constitutione deiecta periclitentur.

Nobis tamen assentiendum potius videtur ijs, qui arbitrantur temperamentum esse ipsas quatuor primas qualitates ad temperiem reductas. Nam quod quinta illa qualitas, quam Auicenna induxit, fictitia sit, ostenditur. Vel enim ceteræ qualitates superstites manent in mixto, vel ijs in congressu pereuntibus, ipsa tantum viget. Quorum neutrum dici potest. Non primū, quia superuacanea tunc erit eiusmodi quinta qualitas.

Quid morbus
quid sanitas.

Refellitur
se relationem.

Ad argum.
aduersæ
partis.

3.

Lib. 2. c. 7. q.
14. a. 3. ad 3.

Temperamentum
an sit
simplex
qualitas.

Videri
simplicem
Auicenna.

1.

2.

3.

Esse re vera
aggregatum
ex primis
qualitatibus.

refellitur
Auicenna.

dici potest. Non primum, quia superuacanea tunc erit eiusmodi quinta qualitas; omnes enim illius functiones, nempe calefactio, refrigeratio, humectatio, exiccatio, à quatuor primis qualitatibus abundè administrari possunt: Nec etiam secundum, quia cum vna qualitas sibi ipsi non aduersetur, nulla iam esset in genito contrariorum repugnàtia, proindeque res viuentes non circumferret secum internam causam morbi, senij, interitus, quod falsum est, & à communi Philosophorum sensu alienum. Quare statuendum potius erit temperamentum esse calorem, frigus, humorem, siccitatem sub certa temperie. His adde argumenta illa, quibus supra ostendimus, ideo elementa dici contineri virtute in misto, quia manent in eo quatuor primæ qualitates ab illis deriuatæ.

Argumenta verò contrariæ sententiæ facile explicantur. Ad primū Ad 1. pro Anicenna. enim, cōcessa maiore propositione, quod ad minorem attinet, dicendū, si ventriculi temperamentum ad aliud corporis membrum transferatur, cum ijs, quæ ventriculum ad concoctionem perficiendam iuuare solēt, cuiusmodi sunt vicinia cordis, iccoris, lienis, & diaphragmatis; id membrum gignendi chyli vim habiturum.

Ad secundum respondendum est, in quolibet cōposito nō nisi vnā Ad 2. formam substantialem dari posse, ob rationes, quibus id in primo huius operis libro ostendimus: at nihil ob stare, quominus plures formæ accidentariæ in eodem simul inueniantur, præsertim cum re ipsa dari, aliunde etiam ratio conuincat. Ad tertium dicendum, etsi aduentitiæ causæ aliquantulum intendunt minuantvè qualitates, quarum moderatione temperamentum continetur; non proinde cōfessim dici posse, corpus aliud temperamentum assumere: quia, semotis ijs causis, mox se ad pristinam constitutionem reuocat: nisi fortè earum appulsus acer nimis, & diuturnus sit: tunc enim contingit, vt corpus à proprio temperamento omnino deciscat, & ad aliam habitudinem, quam in posterum seruet, traducatur.

Aduerte autem, licet sanitas pendeat ex temperamento cuique animali debito, imò nihil aliud sit, quàm eiusmodi temperamentum probe se habens: tamen non vbi primum animal ab eo, vel leuiter deflectit, agrotum à medicis appellari: non enim ab ijs ægritudo dicitur, nisi cum status corporis labefactatur, & animalis operationes insigniter læduntur, ad quod non facit quilibet recessus à pristina qualitatum moderatione. Non quilibet dissolutio temperamenti censetur ægritudo. Quod si quis obieciat sanitatem consistere in indivisibili proportionem: atque adeò, vbi primum animal ab ea discedit, labi in morbum. Occurrendum erit sanitatem ad amissum perfectam, sitam esse in eiusmodi indivisibili, à quo omnis digressio, si philosophicè, & ad exactæ normæ rationem loquendum sit, morbus dici potest. Non tamen sic appellari à medicis, qui morbum non vocant, nisi eam intemperiem, de qua ipsis cura est, quæque, vt diximus, notabili offensione actiones interpellet, seu facultates ne munus suum grauiter expleant, impedit. Atque illud etiam ex medicorum disciplina obiter addimus, interim dū tēperaturæ dissolutio cor ipsū, quod

Animal quā
do febris lebo
rare indicādū
sit.

Febris defini
tio.

& vitæ, & valetudinis fons est, non occupat, haud censerī animal fe-
bri correptum, esto alia membra vltra modum incalescant. Imo nec
exuperantiam cuiusvis caloris in eo factam, febrim vocari, sed fixi seu
aliquandiu permanentis: cuiusmodi non est, qui æstu, balneis, exerci-
tatione corporis acceditur, & mox agitatione sedata deferuescit. Quo-
niam autem calor ille immodicus in corde æstuans confestim per arte-
rias profluit, & ministerio spirituum in corpus omne spargitur, recte
febris definitur, calor præter naturam, siue noxius, à corde in reliquas
partes corporis effusus.

A R T I C V L V S II.

TEMPERAMENTORVM

Differentiæ quæ, & quales sint.

Temperamē
tū vni forme.

Difforme.

Difforme sīm
plex.

Difforme cō
positum.

QUod attinet ad alterā propositæ quæstionis partem, de diuer-
sitate temperamentorum. Varia tradunt temperamenta tam
medici, quā philosophi; Galenus lib. 1. de temp. cap. 9. & lib.
2. cap. 1. Auerroes 1. part. Cantic. tract. 1. Com. 19. Auicenna Fen-
1. doctrina 3. cap. 1. Valleriola lib. 1. locorum communium capit. 10.
Fernelius lib. tertio suæ Physiologiæ cap. 3. & 4. Garbius libro. 1.
summ. tract. 2. quæstione 5. Marsilius, Saxonia, & alij hoc loco. Duæ
igitur in primis se offerunt temperamentorum differentiæ, in gene-
re; nempe vni forme, & difforme. Temperamentum vni forme, quod
medium, & temperatissimum dicitur, est, in quo omnes quatuor qua-
litates, æqua graduum portione, & quasi puncto coeunt. Difforme
quod & intemperatum vocatur, est, in quo eadem qualitates ab
æquilibrio, in diuersam latitudinem, & exuperantiam recedunt.
Est autem vni forme, vnum tantum, vt satis constat, cum æqualitas
nullum admittat recessum à medio: alioqui æqualitatis appellationē
amittet. Difforme rursum duplex est, simplex, & compositum.
Difforme simplex vocatur, in quo vna tantum qualitas vincit, de-
nominatque, & duæ aliæ æqualitatem seruāt, verbi gratia, calor vt
sex, cum quatuor gradibus siccitatis, & totidem humiditatis. Sed
hoc iterum in quatuor velut species distribuitur, pro numero qualita-
tum, quæ quatuor cum sint, vna earum duntaxat in hoc temperaturæ
genere principatum obtinet: difforme compositū est, in quo duæ qua-
litates reliquas duas excedunt, quod similiter in quatuor membra se-
catur pro varietate proportionum, quas primæ quatuor qualitates
inter se se mutuo sortiuntur. Primum est, in quo abundat calor &
siccitas, quod igneum dicitur, & in animantibus cholericum appel-
latur. Secundum, in quo calor, & humiditas, vocaturque æreum,
in animantibus sanguineum. Tertium, in quo excellit frigiditas
cum humore, quod est aqueum, in animantibus phlegmaticum.

Quar-

Quartum, in quo praestat frigus cum siccitate, in animantibus melancholicum, quod est terreum.

Possunt quidem praeter illas quatuor coniugationes, aliae duae animo concipi, nempe ex calore & frigore, humore & siccitate denominantibus: verum haec, quia consistere in natura minimè possunt, recensitae à nobis non sunt. Nouem igitur numerantur temperamentorum discrimina, vnum aequalitatis ad vnguem exactae, octo inaequalia & difformia; quorum quatuor sunt difformia simplicia, quatuor difformia composita. Sed enim in difformibus, tam compositis, quam simplicibus magna existit varietas, quando quidè excessus siue vnius, siue duarum qualitatum multifariam à medio excurrit. Exempli gratia temperatura cholericæ, quæ est calida, & sicca, aut est magis sicca, quam calida; aut magis calida, quam sicca; aut æquè sicca, & calida; similiterque res habet in cæteris: & hæc ipsa exuperantia variatur secundum maiorem, & minorem intensiorem qualitatum. Quo fit ut temperamenta, si particulatim expendantur, innumerabilia sint, non modo secundum distinctionem multorum genere specieve differentium, (aliæ enim qualitatum moderationem possunt terrestria, aliam aquatilia, aliæ homo, aliæ leo) sed etiam intra cancellos eiusdem speciei. Non enim omnibus, verbi gratia, idem obtigit temperamentum. Quin verò nec idem homo singularis eam qualitatum symmetriam, quam accepit à parentibus, toto vitæ decursu conseruat: etsi bona corporis constitutione perpetuò fruatur, nec morbo succumbat. Quæ mutatio partim internas, partim externas causas obtinet. Internæ sunt calor per singulas ætates humidum carpens, donec ipse etiam paulatim languescens, exesa & dissipata humidi primi genij substantia, exstinguatur, & accedat mors, vltima rerum linea. Externæ sunt regionum, & locorum, temporum, cibi, potusque mutatio, & alia eiusmodi, quæ interdum ita afficiunt corpus, ut sensim absque morbi violentia aliud ei temperamentum imprimant. Quæ verò ipsum à naturali statu deturbare queunt, infinita propemodum sunt, & quotidianis experimentis nota.

Nouem temperamentorum discrimina.

Temperamentorum varietas plurima in multis diuersis speciebus.

Q V A E S T I O. II.

D E T V R N E C O R P V S

exquisitè temperatum an non.

A R T I C V L V S I.

D E T E M P E R A M E N T O

ad iustitiam.



N hac quaestione aduertendum est (quod ex ijs, quæ postremo superioris controuersia articulo disseruimus, facile quiuis intelliget) inter primarum qualitatum temperamenta, quæ in corporibus inueniuntur, alia esse formis rerum, in quibus insunt, cõsentanea, quale est id, quod obtinet Socrates, cum recte valet; alia dissentanea, cuiusmodi est, quod idẽ subit

Temperamẽtum ad pondus, quale.

Temperamẽtum ad iustitiam.

Aristot.

cum ægrotat. Deinde aduertendum est, temperamentũ omnino æquale, in quo nimirũ omnes quatuor qualitates, paribus à medio interval-
lis, cõeunt, quod supra temperatissimum vocari diximus, ab Auicenna eiusque sectatoribus, temperamentum ad pondus, quasi æquo pondere libratum nuncupari; quemadmodũ & id, quod in æquale, id est, disparibus qualitatum portionibus concretum existit, temperamentum ad iustitiam dici consuevit. Nam cum istiusmodi temperamentum nõ vnum tantum sit, vt æquale ad pondus, sed varium; non omnibus idem competit, sed quasi iustitiæ ritu, vnicuique rei, pro naturæ diversitate, suum, vt ante monuimus. Sicut enim, docente Aristotele 5. Ethic. capit. 3. cum in Republica bene constituta honores mandantur, non iidem omnibus, neque eodem numero, & gradu (quæ dicitur proportio Arithmetica) sed vt cuiusque dignitas postulat, distribuuntur: ita quodammodo ratio iustitiæ seruetur, dum corporibus temperamenta obueniunt, non omnibus eadem qualitatum portione, sed vt ad cuiusque formam & operationes, conducit, quæ proportio Geometrica nuncupatur.

Temperamẽtum debitum fuit in primis parentibus.

Beatorũ corpora 4. primas qualitates habebũt. Probatũr 1.

Obiectio.

Dilatio.

His positis: si loquamur in commune de temperamento, quod cuique corpori suo ingenio debetur, non dubium, quin id dari possit, reque ipsa, in natura rerum habeatur: cum nequaquam verisimile sit beneficium hoc corporibus perpetuo denegari. Ac tale quidem temperamentum, præcipua quadam excellentia & dignitate, inter cetera naturæ dona, primis nostri generis parentibus, à primæua origine, tributum fuit. Simile etiam obtinuit Christus Dominus, cuius corpus ex virginis diuæ Matris sanguine, Spiritus Sancti opera coagmentatũ fuit: simile quoque erit in corporibus beatorũ. Nam quod in ijs esse debeant quatuor primæ qualitates, ex quarum mixtione temperamentũ resultat, ex eo constat: quia hæ qualitates pertinent ad naturalem structuram, perfectionemque mixtorũ. Item quia corpora beatorũ erunt tactilia (siquidem Christus post resurrectionem suam, Luc. 24. & Ioan. 20. corpus suũ tangendum palpandumque discipulis præbuit) liquet autem corpora, primarum qualitatum, & spissitudinis interuentu, sub tactum cadere. Quod si quis obijciat illud D. Gregorij homil. 26. in Euangelia, Corrupti necesse est, quod palpatur: & palpari non potest, quod non corrumpitur, atque adeo corpora gloriosa, cum indissolubilia sint, nõ posse esse tactilia: occurrendum erit, cum primæ qualitates tangibiles corruptionis principia sint, quid quid secundum eas tangitur, corruptibile esse, spectata propriæ naturæ vi, ac nisi aliunde immortalitatem obtineat, qualem gloriosa corpora obtinebunt.

Est

Est verò inter superiora tria tēperamēta non parū discriminis. Nāq; primi parentes, si nulla peccati labe admissa, innocentiae statum seruassent; ut florem iuuentutis, ita & temperiem illam qualitatum non quidem in eodē gradu, & intensiōe (nec enim id opus erat) sed absque insigni, cum aliqua tamen mutatione, quā v. g. diurni & nocturni temporis varietas asferre posset, perpetuo retinuisent, idque tunc beneficio vitalis pomi, caloris natini & humidi primi genij dispendia inlubētis, tum etiam ipsorum cura, & Angelorum tutela, & denique providentia divina, quae exterius nocere possent, auertente. At temperamētum Christi, licet praestantissimum; non semper tamen idem prorsus, hoc est, omnis notabilis mutationis expertus fuit; sed, ut nostrum, cum aetatibus varietatem subibat: ita tamen, ut convenientiā cuique aetati debitam obtineret. Quare si Christus mortalem vitam continuasset, deficiente paulatim nativo calore, tandem in senium & naturalem mortem incurrisset. Gloriosorum verò corporum temperamentum, tota aeternitate, idem prorsus, absque vlla mutatione permanebit, conservante, stabilienteque id, dote impassibilitatis, quae secundum probabiliorē theologorum sententiam, erit qualitas corporibus inherens, ea supra naturae vim, ab omni noxa defendens, & impediens, ne quā in eis varietas circa primas qualitates accidere possit. Lege D. Thomam. 1. p. quaest. 97. art. 1. Richardum in 4. distinct. 49. art. 4. Paludanum distinct. 4. quaest. 2. Capreolum eadem quaestione art. 3.

Primorū parentū temperamētū idē fore totā vitā futurū suū fiet.

Temperamētum Christi pro etatē ratione, variū.

Gloriosorū corporum tēperamentum prorsus invariabile.

Roget aliquis nam Christi tēperamentum, interim dum mortalem vitam egit, eiusmodi fuerit, ut vi propria, incursum causarum externarū quae morbos invehunt, resistere, & incolumitatem perpetuo servare posset. Ad hoc dubium, si ut res habuit, quaeratur, respondendum est cum D. Athanasio de incarnatione Verbi, cum Basilio in regulis brevioribus, interrogatione 177. D. Thoma 3. p. quaest. 14. art. 4. alijsque doctoribus in 3. distinct. 15. Christi temperamentum nullo morbo fuisse violatum: nec enim conveniens erat hunc defectum à Christo assumi. Cum nec divinam personam deceret, neque nobis necessarius, aut utilis foret. Nihilominus cum illius qualitates, & humores eiusdem fuerint naturae, & speciei, cum nostris, finitamque habuerint resistantiam, potuisse illos ab externis causis, praesertim vehementibus, ad aegritudinem inflecti. Quae tamen si quando se se obtulerunt, ne effectum fortirentur, impeditae sunt.

Dubium.

Resolutio.

Christus nunquam aegrotavit.

Potuit tamen.

ARTICULVS II. DE TEMPERAMENTO ad pondus.

Diximus superiori articulo dari in rerum natura tēperamēta formis corporum consentanea, & convenientia: non tamen statuimus, num inter ea, saltem aliqua sint aequalia ad pondus, an omnia ad-

Auctores qui
negent repe-
ramentū ad
pondus.

1. argum. co-
rum.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Qui autores
temperame-
ntum ad pon-
dus concedat,

Eorū argum.
1.

2.

iustitiam. Id ergo in præsentia disquirendum à nobis erit. Averroës 2. colliget cap. 22. & 1. Cant. tract. 1. alijsque in locis. Avicenna Fen. 1. doct. 3. cap. 1. & prima primæ cap. de complexionibus, Algazel-
lus, cæterique Arabes, D. Thomas in 2. distinct. 19. quæst. unica art. 4. & in 3. distinct. 16. quæst. 1. art. 1. Michael Medina in sua paræ-
nesi. Conciliator differ. 18. & alij putant, nullum dari temperamentū
æquale ad pondus: quod probari potest, primū quia cū elementa
congregiuntur, seque permissioni dedunt, necesse est, ut cætera ab vno
potentiori vincantur, cuius postea qualitas in mixto dominetur, &
æqualitatem interturbet. Deinde, quia si in mixto nullum elementum
prævaleret, nullum id sibi locum naturalem in vniuerso vendicaret,
quod à natura corporis alienum est. Item, quia eiusmodi corpus non
posset ab interno principio corrumpi, cū vires elementorum æquo
pondere copulata in se mutuò agere nequeant. Præterea, quia in re-
bus animatis calor est vitalium functionum administer, & opifex, ut
2. de anima cap. 4. text. 50. Aristoteles ait. Quin verò vita in calido
& humido magis, quàm in frigido & sicco contineri dicitur; videlicet
quia in viventibus calor excellit, aliturque ac fouetur humido nativo.
Vnde animal, quantum in vitæ extremum declinat, tantum frigore, &
siccitate in dies contabescit. Quibus consonat illud Aristotelis in lib.
de morte & vita cap. 1. Vita est permanſio calidi, sicut mors caloris
extinctio, & illud in lib. de longitudine & breuitate vitæ cap. 2. intel-
legendum est animal natura humidum, calidumque esse. Quod itē sen-
sit Galenus 2. lib. de simplic. medic. facultatis cap. 22. vbi animal per
exuperantiam calidum esse assenerat. Postremo, stabilitur eadē sen-
tentia, quia si corpus aliquod paribus contrariorum viribus tempera-
tum fieri posset, maxime esset humanum, ut apud omnes in cōfesso est.
Quod autem humanum non sit, ex eo ostenditur, quia, ut Galenus lib.
proximè citato cap. 3. docet, in corporis humani compositione, maior
est calidi portio, quàm frigidi. Quare nullo modo videtur posse fieri,
ut alicui corpori temperamentum ad pondus insit.

Contrariam sententiam tuetur Garbius in summa tract. 2. quæst. 5.
Fernelius lib. 3. Physiologia cap. 4. Isaacus cap. 1. diætarum vniuersa-
lium. Mathilius hoc in lib. quæst. 15. Saxonia quæst. 11. alijsque non
pauci. Quibus ea potissimū argumenta sunt. Primū, quia quan-
tumlibet aduersarij reclamant, non est cur contraria pari gradu non se
confundere, ac permiscere queant; ita ut corpus æquo pondere tempe-
rati edant, præsertim cū elementa, quæ natura sua efficaciora exi-
stunt, possint aliunde iam debilitata in pugnam descendere; vel cœle-
stium corporum influxibus, in ipso progressu atteri: ita, ut alia, licet
alioqui minus efficaciam, sibi non subijciant, sicuti accidit, cū è duobus
elementis tertium gignitur, vbi neutrum vincit. Secundo, sit corpus
aliquod in quo vincat calor & humor; Deinde accedant duo agentia,
quorum alterum intendat in eo frigus, alterum siccitatem, imminuēdo
contraria. In hoc euentu dandum erit aliquod punctum, in quo huius-
modi corpus æquam omnium quatuor qualitatum intensionem obtineat:

Ergo

Ergo nihil repugnat, dari prædictum temperamentum ad pondus. Tertiò, si in rebus animatis temperamentum hoc dari non posset, ex eo esset, quia oportet in viventibus excellere calidum & humidum: atque huiusmodi excellentia, si probe intelligatur, non arguit excessum intensificationis, quasi calidum, & humidum rerum viventium debeant intensiora esse, quam earundem frigus & siccitas. Igitur hæc ratio nihil conficit. Probatur assumptio. Primum, quia ob id tantum viuentia dicuntur calida & humida, quòd cum frigus vitæ opera vix ingrediatur, calore & humore functiones suas administrant, eorumque beneficio viuunt. Deinde, quia non necesse est, viuentia calida, & humida absolutè appellari, sed duntaxat collatione facta ad se ipsa demortua, quia nimirum cum, huiusmodi qualitates senio, & occasu vitæ absumantur, atque evanescent consequens est, ut viuentia calidiora, humidioraque sint, dum vita fruuntur, quam post obitum. Prætereà, quia multa viuentia plus frigoris, quam caloris, in se cohibent, veluti papaver, Mandragora, Cicuta, Salamandra, quæ omnium iudicio perfrigida sunt, ut advertit Galenus 3. de Simplie. medicam. facultatibus cap. 6. Ac nostri etiam corporis membra, quæ exanguia habentur, ut os, & nervus apertè frigida sunt & sicca. Quibus manifestè relinquitur, cum viuentia calido, & humido sustentari dicuntur, id non ad vberioremodum huiusmodi qualitatum intensificationem, sed ad vivificam earum vim, esse referendum.

ARTICVLVS III.

QVÆSTIONIS EXPLANATIO.

His in utramque partem adductis, controuersiam duplici pronuntiato dirimemus. Primum sit. Non repugnat dari per naturam, in toto aliquo mixto inanimato temperamentum ad pondus. Hoc pronuntiatum confirmant duæ priores rationes, quas pro secunda opinione proximo articulo retulimus. Secundum pronuntiatum. In toto mixto animato nequit per naturam, dari temperamentum ad pondus, eius formæ conueniens, non repugnat tamen dari id in aliquo membro seu portione alicuius viventis. Prior huiusce pronuntiatii pars ostenditur, quia corpora viuentia constant partibus eterogeneis, quæ, ut progressu dicemus, varia temperamenta exigunt: ubi vero temperamentorum diuersitas inuenitur, non habet locum æqualitas ponderis, quæ ut est in puncto constituta, ita disparitatem graduum in qualitatibus non fert. Adieciimus verba illa, eius formæ conueniens, quia si de temperamento aduentitio, formæque dissentione loquamur, non apparet cur id, totum aliquod vivens, saltem ad breue tempus, subire non possit, applicatis commodè congruenterq; externis agentibus, quæ omnes illius qualitates ad æquilibriū cōponant.

Verum

Lege Rich.
in 2. sent. d.
27.

Primum pronunt.

2. pronunt.
bipartitum.

probatio pri
oris partis.

Verum eiusmodi temperamentum non erit aptum, siue consentaneum viuenti, praesertim si sit animal, cuius organa tam dissimilem poscunt temperaturam; nec viuens, eo perseuerante, diu consistet.

Probatio po-
sterioris.

Posterior pars eiusdem pronuntiati suadetur, quia nihil obstat, quominus aliquod membrum, aliave pars alicuius viuentis, in se praecise spectata, obtineat omnes quatuor qualitates, & qua moderatione parique gradu intensas. Nam, quod aiunt, vitam consistere in calido & humido: id non ita est accipiendum, quasi in quolibet vivente debeat calor frigiditate, & humiditas siccitatem gradu vincere, cum multa sint viuētia, quibus plus inest frigoris, quam caloris, ut superiori articulo recte opponeretur: sed eatenus id probe asseritur, (ut alias rationes omittamus) quatenus functiones vitae potissimum administrantur opera caloris, qui humido sustentatur, siue calor gradu excedat, ut in plerisque siue non, ut in nonnullis, quorum exempla ad posteriorem hanc partem nostrae assertionis confirmandam satis sunt.

Solutio argu-
mentorū
negantium
temperamen-
tum ad pon-
dus.

Solut. 1.

Solut. 2.

Solut. 3.

Nunc, secundi articuli argumenta diluamus, qua ex parte superiora pronuntiata oppugnant, nitunturque probare nullum corpus, neque animatum, neque expers animae, temperamentum ad pondus, vilo modo obtinere posse. Et, ad primum quidem, ex superius dictis, quid respondendum sit constat; neque enim necesse est, ut quoties elementa in mixturem coeunt, vnum eorum praeualeat, ac suae qualitatis dominium, in genito seruet. Ad secundum dicendum in primis, mixta non semper eius elementi, cuius primam qualitatem in excellenti gradu obtinent, locum in mundo vindicare, ut patet in leone, in quo calor eminet, & tamen non in regione ignis, sed terrae nativam sedem habet. Obtinent igitur mixta locum, pro ratione elementi praedominantis, secundum qualitatem motricem, hoc est, gravitatem vel leuitatem. Secundum has vero, si mixtum aliquod, ad pondus temperatum, daretur, quod certe dari non repugnat (cum nulla ratio persuadeat impossibiles esse in corpore vno pares leuitatis igneae, & aereae gradus, pares item aqueae, terreaeque gravitatis) id locum naturalem haberet, inter aerem & aquam; ita ut vna eius medietas in aere emineret; altera in aquam demersa esset, ut in lib. 4. de caelo ad finem diximus. Ad tertium concedendum est, si detur aliquod mixtum inanime, homogenium, cuius omnes qualitates, & qua graduum portione praedita sint, id nullo modo, ab intrinseco, corruptum iri, cum simile in simile agere nequeat.

Solutio reli-
quorum ar-
gum. pro ea
de parte.

Ad cetera argumenta, pro eadem parte adducta, respondendum est, ijs tantum probari, calorem in viuentibus excellere, quoad officium; ut paulo ante monuimus: non tamen superare quoad gradum, saltem in omnibus viuentibus absolute, esto in nonnullis superet, ut in genere animantium, in quo etiam homo plus veditat caloris, quam frigoris, docet Aristotele lib. 2. de partibus animalium cap. 7. nec necesse est, ut homo, quoad omnia sua membra, plus accedat ad temperiem ponderis, licet ita habeat quoad externam cutem, eam praesertim quae manum maxime, & digitos contegit, quaeque est omnium qualitatum acerrima exploratrix, ut annotauit Fernellius lib. 3. Physiologiae cap. 5.

Argu-

Argumenta verò, quæ pro secunda opinione attulimus, huc habent ex-
plicatum. Piora quidem duo, si probare nitantur, dari posse mixtum
inanime, temperatum ad pondus, concludunt id, quod in primo pro-
nuntiato asseruimus. Quod si idem astruere conentur de mixto anima-
to, respondendum erit, ad primum; licet contraria, ex elementorum
cōcursu, possint ad equalem gradum in tota aliqua materia coalescere;
non posse tamen in eiusmodi materiam induci formam viuentis, quod
cum heterogeneis cōstet partibus, diuersa in eis temperamēta exposcit.
Ad secundum respondendum est, diuersa agētia contrarijs armata qua-
litatibus, si viuenti cōmodè applicentur, posse quidem illud à proprio
temperamento exturbare, & eius partes ad exactam qualitātū symme-
triam perducere, vt in probatione secundi pronuntiati admisimus;
fieri tamen non posse, vt viuens, eiusmodi sibi temperamētum ascis-
cat, & vt formæ suæ consentaneum, retineat, aut in eo statu diu per-
maneant, præsertim si sit animal. Quo fit vt non debeat absolutè conce-
di, posse in toto aliquo viuente reperiri temperamentum ad pondus.

Argumenta,
quæ probant
temperamē-
tū ad pondus
quousque va-
leant.

Ad tertium facile respondebit, qui dixerit haud propterea in rebus
animatis non dari temperamentum ponderis, quod necesse sit semper
in eis, à calore frigus, & ab humore siccitatem vinci; sed ob causas, quas
ante explicuimus: quanquam in multis viuentibus talis excessus circa
calorem, & humiditatem re vera inueniatur. Cuius oppositum minimè
concludunt rationes adductæ ad confirmandam assumptionem. Nam
primæ, & secundæ inficiandum est, non dari aliqua viuentia, quæ vo-
centur calida, & humida ob exuperantiam harum qualitatum, & quæ
absolutè talia appellari queant. Tertia verò ratio tantum conuincit in
quibusdam viuentibus non calorem, sed frigus vincere.

Maneat ergo ex tota hac disputatione temperamentum consenta-
neum formis rerum vinētū toto corpore fufum, non posse esse æqua-
le ad pondus, sed ad iustitiam: posse tamen in vno aliquo membro, se-
orsim spectato, reperiri tēperamentum ad pondus. Item posse in om-
nia membra viuentis, præter ipsorum naturam, aliunde, ad breue tem-
pus, inuehi temperamentum ponderis. Denique non repugnare mixtū
vitæ expers, non solum in aliqua parte, sed in toto, istiusmodi tempera-
mentum non causarum modo externarum appulsu subire, sed etiam à
proprio ortu datum, sibi quæ consentaneum obtinere.

Totias dispu-
tationis con-
clusio.

Q V A E S T I O. III.

A N C O R P O R I S H V M A N I
temperamentum, & constitutio
idonea sit, cæterisque præ-
stantior.

ARTICVLVS I.

NEGATIVÆ PARTIS

Argumenta.

Primū argu.



ARS negatiua quæstionis his argumentis videtur concludi. Primò, Id optimum temperamentum censi debet, quod formæ corporis pro dignitate respondeat, sed hominis temperamentum non ita se habet; non est igitur optimum. Probatur minor, quia temperamentum hominis fluxū est, & dissolubile; animus verò immortalis; at inter immortale, & caducum proportio non est.

2. Argum.

Secundò, Contraria non possunt ad commodam æqualitatem duci nisi vinculo aliquo neclantur & conciliētur; hoc autem præstari non potest, nisi per aliquid vacans cōtrarietate, cuiusmodi est corpus cœleste: ergo vt quatuor primæ qualitates in homine ad boni temperamenti symmetriam coirent, debuerunt per aliquam particulam quintæ substantiæ inter se copulari. Quod cum factum esse non admittamus: fatendum erit multum deesse humano temperamento ad perfectam bonitatem. Corroboraturque argumentum, quia cum veterū

Arist. 8. Phys.
cap. 2. Trism.
gisti in Prim.
dro Nazam.
orat. 2. de
Pasch. Nyl.
in lib. de ho.
opif. c. 16.
Damasc. lib.
2. c. 12. Li.
dant. lib. 26.
13. D. Th. 1.
p. 9. 61. a 6

3. Argum.

Tertio, In excellenti temperamento dominari oportet nobilissima elementa, aerem, & ignem, siquidem primarum qualitatū concentus ex elementorum commistione oritur: sed in corpore humano terra & aqua, quæ sunt deteriora; non aer, & ignis, quæ præstantioris notæ sunt, prævalent: vt eius crassitudo, grauitas, & compactio ostendunt, testaturque illud sacre paginæ Geneseos secundo, Formauit Dominus Deus hominem de limo terræ, id est, ex terra permista aquæ: ergo humani corporis temperamentum reliquis nequaquam antecellit.

2. Genes.

4. Argum.

Quartò, Cum homo inter cæteras animantes naturæ dignitate emineat, si optimum haberet temperamentum: vtique eius beneficio animales functiones perfectius obiret. At quod secus accidat ex eo probatur, quia bruta nō pauca hominem sensuum præstātia superant: visu aquilæ, & lynces: odoratu canes, & vultures: gustu simiæ, & protogeneæ indica animalia: tactu aranei & serpentes: auditu apri, anseres, & talpæ, nam hi obruti terra audiunt.

5. Argum.

Quintò, Corpori humano plura, quàm belluarū corporibus desunt. Igitur humani corporis affectio, & cōstitutio nō est omnium absolutissima. Antecedens probatur, primò, quia homo imbecillior nascitur, quàm belluæ, quæ vt sūt editæ ex vtero cōfestim, vel nō multo post, se se in pedes tollūt, & discursibus gestiūt, homo autē mouere se loco neq̃ nouit,

Leges Plorat.
in li. de amo
repatentū et
ga liberos.
Plin. in iūo
lib. 7.

neque

neque potest. Item quia reliquæ animantes naturalibus indumentis instructæ sunt, aliæ tectæ corijs, aliæ villis septæ, aliæ hirsutæ spinis, aliæ plumis, aliæ squamis, cæterisque id genus integumentis. Præterea à natura ipsa contra hostem armantur, ita ut eis ad sui tutelam nihil defuit; quasdam enim cornibus munitas videmus, alias præacutis dentibus; nonnullas aduncis ungibus, alias effugijs pennarum, vel pernici-tate pedum, cæterisque eiusmodi, solus homo hisce omnibus destitu-tus ad omnes cœli iniurias & vitæ incommoda proijcitur, ut non sine causa vitam à lacrymis & ploratu auspicietur, cui tantum in vita reslet transire malorum.

Sexto, Aptam membrorum delineatio, & figura comitatur aptam humorum, & primarum qualitatum compositionem: sed illa deest hu-mano corpori. Igitur & hæc. Minor suadetur, quia homo naturæ cog-natione magis cōuenit cū brutis, quàm cū arboribus; & tamen humani corporis effigies magis accedit ad staturam arborum, quæ videlicet recta est, quàm brutorum, quæ prona.

Ultimo, Pulchritudo sequitur excellentiam temperamentī; sed quibusdam brutis contigit maior pulchritudo, ut pavoni, phœnici, & nonnullis volucribus, quas picturata varietatis elegantia colorū leno-cinijs mirificè exornat. Non est igitur humani corporis temperamentū reliquis præstantius.

ARTICVLVS II.

CONSTITVITVR PARS

affirmatiua: refelluntur contraria

Argumenta.

Communis tñ, veraque est philosophorū & medicorū sentētia aientū humani corporis temperamentū, & constitutionē aptissi-mā esse, ac cæteris longè præstantiorē. Id astruit Galenus in lib. de temperamentis, Auicenna prima primæ doct. 3. cap. 1. Auicebron in lib. fontis vitæ, D. Thom. 1. p. q. 76. art. 5. & quaest. 91. art. 3. alijque doctores in 2. dist. 17. Idem agnoscit & prædicat auctor operis de diui-na sapientia secundū Aegyptios lib. 12. cap. 2. Solet autē id ex eo pro-bari, quia cū materia eiusque affectiones sint propter formam: anima verò rationis particeps omnes formas physicas nobilitate superet: con-sentaneum erat, ut ipsius corpus optimū temperamentū, structuræque acciperet. Quod ita se habere ex solutione argumentorum, quæ in ad-uersam partem adducta sunt, planius euadet.

Igitur ad primum respondet D. Thomas 1. p. quaest. 76. art. 5. in ma-teria duplicem inueniri conditionē; vnā, quæ per se in illa quaeritur, ut ad formam recipiendam apta sit: alteram, quæ priorem non ex in-tentione artificis, sed naturæ necessitate consequitur: sicuti arti-fex ad formam ferræ ferrum eligit, quod ad secandum ob innatam

duritiem aptum est; licet aliunde ferre dentes hebescant, ac rubiginem contrahant. Sic igitur animæ intellectrici per se corpus debetur idoneum ad illius functiones exercendas, atque adeo ex primarum qualitatum permistione concretum; esto ipsum propter contrariorum repugnantiam, & inclinationem materiæ, aliam formam necessariò appetentis, corruptibilitas comitetur. Ita verò tametsi corpus humanum proportionem non respondeat suæ formæ quoad eius immortalitatem: respondet tamen secundum aptitudinem, quam habet ut ipsi ad munia obeunda appositè obseruiat, ut annotauit etiam Plato in Timæo.

Solutio. 2.
Academico-
rum error.

Confutatur.

Nullam par-
ticulam quin-
tæ substantiæ
in hominis
corpore inue-
niri.

Pro secundi argumenti solutione aduertendum est, quosdam ex sententia è veteris Academia fontibus derivata, existimasse animum humanum, eo quod cœlestis ac diuinus sit, non posse cum corpore ex crassa elementorum substantia concreto, societatem inire, nisi interuentu cœlestis naturæ, proindeque asseruerunt illum extra materiam cōditum corpusculo quodam æthereo prius indui, tū illius interuentu cū hoc nostro mortali, & caduco necti, simulq; contrarias qualitates fœdere copulari. Sed dogma hoc, ut à vera philosophia, & cœlesti disciplina abhorrens, explodendum omnino est, cū ponat in eodē homine simul duo corpora, vnū cœlestē; ex elementis alterū; cū itē faciat animos hominū extra materiā procreatos. Quorū primū lib. 4. Physicæ Auscultationis ostendimus naturæ viribus fieri non posse: posterius in libris de anima, ut sanæ doctrinæ aduersarium confutabimus. Ac quod animus, ut corpori vniatur, eo vinculo non egeat, primo libro Physicorū disseruimus. Quod ex quinta substantia nulla particula decerpi, aut disseccari possit, & cum elementis permisceri, satis probat tum illius natura à corruptione aliena; tum ratio missionis, quam non nisi alterata, & dissolubilia sortiuntur, ut in hoc opere docuit Aristoteles. Quod denique contrariæ qualitates ut inter se cohæreant, & ad congruam æqualitatem quasi pacificentur in eodem subiecto, nihil opus habeāt nexu illo aduentitio facile intelligi potest ex ijs, quæ statuimus in disputatione de contrariorum existentia; nihil enim obstat quominus duo contraria in gradu remisso inueniantur simul, nec tamen vnum alteri perniciem intendat. Ad eiusdem argumenti confirmationem respondendum est, ut homo dicatur quintam substantiam participare non opus esse, ut aliquā illius particulā in se cohibeat. Ad id enim sat est convenientia & similitudo inter corpus cælestē, & humanum, quatenus ut illud omni contrarietate vacat, ita hoc ad remotionem à contrarijs, quantum eius natura fert, maximè accedit, ut lib. 1. de cœlo quæst. 1. posuimus.

Solutio. 3.

Explicatur
locus Genes.
D. August.

Circa tertium argumentū obseruandum est in lib. Geneseos cap. 2. ubi nostra versio habet, formauit Dominus Deus hominē de limo terræ; aliam versionem iuxta septuaginta interpretes habere, finxit Deus hominem puluerem de terra. Quo etiam modo legit D. Augustinus 7. lib. de Genesi ad litt. cap. 1, & 13. lib. de Ciuit. Dei c. 24. sed idem loco eodem hæc verba subiungit. Hoc quidam planius interpretandum putantes dixerunt, finxit Deus hominem de limo terræ. Præterea 2. de Genesi

Huiusce dog-
matis memi-
nit D. Th. 1.
p. q. 91. a. 1.
ad 2.

lib.
an
Pr
di
ris
mi
ca
Ar
par
&
gen
3. c.
plic
2. p
3.

Genesi contra Manich. finxit, inquit, Deus hominem de limo terræ. Item Rufinus in expositione symboli, & Tertullianus in lib. de resurrectione, hominem ex limo factum prædicant. Est autem limus terra cæ-
nosa, quæ ab aquis extrahitur, seu terra aquæ permixta. At enim siue hominis corpus è pulvere, siue è limo formatum perhibeatur (quatenus in eo terra, siue terra & aqua quoad substantiam, & crassitiem dominatur) constat contineri in illo virtute omnia elementa, cum ipsorum quatuor
primæ qualitates in eo insint. Aduertit tamen D. Thomas 1. p. quæst. 91. art. 1. elementa quasi partitis viribus in corpore humano convenire; quia superiora ignis & aer dominantur in illo quoad præcellentes eorum qualitates, idest, calorem, & humiditatem; cum vita præcipue consistat in calido & humido, inferiora verò quoad substantiam, & membrorum coagmentationem, ut eorum crassitudo, quæ terræ, & aquæ naturam testatur, sicuti in argumento dicitur, non obscure indicat. Vnde iam solutio argumenti patet. Sufficit enim ad excellentiam humani temperamenti dominari in eo ignis, & aeris qualitates modo explicato.

Rufin.
Tertull.

D. Thom.

D. Thom. 1.
p. q. 91. a. 3.

Ad quartum, concedendum est superari hominem à quibusdā brutis animantibus visus perspicacia, acumine auditus, sagacitate odoratus: sed negandum victoriam hæc a bonitate temperamenti simpliciter melioris proficisci. Non enim præstantia quarumlibet animalium functionum arguit maiorem temperamenti nobilitatem; sed præstantia earum, quæ ad tactum, qui circa temperamentum immediate versatur, & ad gustum, qui tactus quidam est, & ad potentias vitales, sensusque internos pertinent. Cuius rei causa in libris de anima, explicanda erit. Cōstat verò harum facultatum munia exactius ab homine, quam a brutis edi; etsi quoad tactum & gustum aliter rem habere in aliquot bellois primo aspectu videri possit. Itaque ad formulam argumenti respondentes dicimus ex eo quod homo perfectius habeat temperamentum, non sequi omnes in vniuersum animales operationes absolutius ab eo administrari: sat est enim verum id esse in ijs, quas recensuimus. Quanquam in ijs etiam, licet non absolute quadam tamen consideratione ex Arist. doctrina lib. 4. de generatione animalium cap. 1. possit homo dici vincere; quod nos eo, quo promissimus, loco enucleabimus. Quæ itē non obstant, quominus homo dicatur absolute perfectius sentire, ut alibi diximus.

Solut. 4.

Quarum vi-
rum præsta-
tia homo à
bellois vinca-
tur.Quibus facul-
tibus cor-
poris excel-
lat homo.Lege Arist.
lib. 2. de par.
anima c. 7.Pro magnitu-
dine corpo-
ris inesse ho-
mini maius
cerebri docet
Ar. lib. 2. de
part. an. c. 14.
& lib. 1. de
gener. an. c.
3. causam ex-
plicat D. Th.
1. p. q. 91. a.
3.

Ad quintum, Fatendum est hominem imbecilliores nasci alijs ani-
mantibus, propter vberiorē copiam humidi primigenij, quo eius mem-
bra teneriora, ac parum solida redduntur: quod tamen humidum ad
primæuam constitutionē multum expedit, ut pote quo natiuus calor
confestim nutritur & conservatur; quem abundantiorē in homine
esse oportet, ut mox dicemus, idque ab ipso vitæ exordio, cum statim
diminui incipiat, sensimque extabescat. Priuatim autem, quia homo
proportione sui corporis maius habet cerebrum, quam alia animantia,
idque in infantibus humiditate circumfluit; ideo nervi, qui inde propa-
gantur, initio teneriores sunt; proindeque in idonei ad mouenda mēbra

Solut. 5.

Homini ce-
rebrum ma-
ius pro ratio-
ne sui corpo-
ris.

Belluiscū na-
tura & inte-
gumenta & ar-
madederit.

artuumque nexus stabiliendos, donec progressu ætatis firmentur. Quod verò bruta operimentis, armisque ad declinandas cœli iniurias & propulsandos externos impetus naturaliter muniatur, id ex eo provenit, quia ad hæc contexenda fabricandaque plus obtinent de terrena & aquea concretionē, & excrementitijs humoribus; quæ tamen nequaquam melioris temperamenti indicia sunt. Debit autem eis hoc pacto à natura provideri, quia cum rationis expertia sint, non possent ea sibi aliunde comparare.

Plato.
Arist.
Lactantius.

Porro animadvertunt Plato in Protagora, auctor operis de divina sapientia secundum Aegyptios lib. 12. cap. 2. Aristoteles lib. 4. de partibus animalium cap. 10. Lactantius in lib. de opificio Dei cap. 2. alijq; auctores, licet homini nativa illa indumenta & arma, naturæ conditio denegarit; id tamen compensasse aliunde cum magno cumulo, dum ei rationem elargita est, qua artes varias ad comparanda sibi necessaria excogitaret: dumque ei simul manum, ut commune instrumentum ad illa omnia tractanda, conficiendaque attribuit. Atq; in eo etiam melior est humanæ conditionis ratio, ut monet loco citato Aristoteles, quod bruta, vno tantum integumento, vno armorum genere utuntur, homo multiplicem sibi vestem aptat, quam pro tempore & loco mutat, variaque habet armorum auxilia, ut cui manus sit unguis, & cornu, &

Seneca locus

Belluē quibz
hominī prę-
stent.

quoduis aliud genus armorum; sed libet hic ea scribere, quibus Seneca lib. 2. de officijs cap. 29. causam hanc peroravit. Vide, inquit, quam iniqui sunt divinorum munerum æstimatores. Et quidem profecti sapientiam, queruntur quod non magnitudine corporis æquemus elephantes, velocitate ceruos: levitate aves: impetu tauros: quod solidior sit cutis belluis, decentior damis; densior vrsis; mollior fibris: quod sagacitate nos narium canes vincant; quod acie luminum aquilæ; spatio ætatis corvi; multa animalia nandi facilitate. Et cum quadam ne coire quidem in idem natura patiatur, ut velocitatē corporum, & vires pares animalibus habeamus; ex diversis ac dissidentibus bonis hominem non esse compositum, iniuriam vocant: & in negligentes nostri deos querimoniam iaciunt, quod non bona valetudo, & virtus inexpugnabilis data sit; quod non futuri scientia. Vix sibi temperant, quin eorumque

Contra na-
turæ calūni-
atores.

impudentiæ prouehantur, ut naturam oderint; quod infra deos sumus; quod non in æquo illis steterimus. Quanto satius est ad contemplationem tot tantorumque beneficiorum reuerti & agere gratias quod vos in hoc pulcherrimo domicilio voluerunt secundas sortiri: quod terrenis præfecerunt. Aliquis ea animalia comparat nobis, quorum potestas penes nos est? Quidquid nobis negatum est, dare non potuit. Proinde quisquis es iniquus æstimator sortis humanæ: cogita quanta nobis tribuerit parens noster: quanto valentiora animalia sub iugum miserimus: quanto velociora consequamur: quam nihil sit mortale nobis sub nutu nostro positum. Tot virtutes accepimus, tot artes, animus, denique, cui nihil non eodem, quo intendit momento, peruium est, syderibus velociorem, quorū post multa secula futuros cursus antecedit: tantum denique frugū, tantum opum, tãtam rerum aliarum super alias accrua-

Lege D. Au-
gust. lib. 4.
in soliznora
& lib. 2. de
pecc. merita
& remis. c. 20.
& lib. 14. de
Ciuit. Dei. c.
17. D. Th. 1.
p. q. 76. a. 1.
ad 4.

aceruatarum. Circumeas licet cuncta; & quia nihil totum inuenies, quod esse te malles, ex omnibus singula excerpas, quæ tibi dari velles. Ita benè a stimata naturæ indulgentia confitearis necesse est, in delicijs te illi fuisse. Hæc Seneca.

Ad sextum dicendum est maximè cōueniens fuisse vt corporis hu-
mani species ac figura recta esset, quæ conuenientia ex triplici causa
spectatur, efficiente, materia & fine. Efficiens, vt docet Aristoteles lib.
2. de partibus animalium cap. 7. & lib. 4. cap. 10. est abundantia ca-
loris, cuius ope virtus motiua corpus in sublime effert, ideòque senes
quibus iam ob caloris defectum languent effata in corpore vires, pau-
latim incurvescunt. Materies, est flexibilis mollisque & ad eiusmodi
statum habilis coagmentatio. Finis triplex, Primus, sensuum tam ex-
ternorum, quàm internorum commoditas. Nam externi sensus dati
homini fuerunt à natura non solum ad vtilia quærenda, & noxia decli-
nanda, sicut alijs animantibus, sed etiam ipsius cognitionis ergo. Vnde
cum bruta sensibilibus non delectètur, nisi salutis & incolumitatis gra-
tia, & ad sustentandam vitam, sobolemque propagandam; solus homo
ipsa rerum, quæ sub sensus cadunt, pulchritudine allicitur, ac tenetur.
Ideòque quia sensus præcipuè in capite vigent, bruta quidem faciem
habent pronam, & deiectam, vt ventri ac pabulo seruiant; homo verò
sublimem, vt decet mundi totius inspectorem. Præterea, vt interni sen-
sus functiones suas administrent, oportuit cerebrum, in quo illæ perfi-
ciuntur, depressum non esse: alioqui nimis crassi hebetesque forent.
Secundus finis est manuum vsus, quia si homo pronum statum vendi-
caret, manibus loco anteriorum pedum vteretur, careretque multiplici
earum utilitate, de qua paulo ante. Tertius est, vt ita homo intelligat
procreatum se fuisse a Deo non ad hæc humilia, & peritura, sed ad cœ-
lestia & æterna. Quo spectat illud D. Basilij homil. 11. Hexam. Tui
corporis effigies rudimentum quoddam est, quo docearis ad quem sis
finem conditus. Vt Deum contemplare factus es, non vt humi repat
vita tua, non vt pecudum ritu voluptate perfruaris: sed vt ad normam,
& institutū ecclesiæ vitæ tuam ipsius componas. Quibus similia lege
apud D. Augustinum 22. de ciuitate dei cap. 24. eoque pertinet illud
Boetij lib. 5. de consolat. Philosoph. Metr. 5.

Solut. 6.

Triplex finis
rectæ nature
in homine.Cor sensus
præcipuè vi-
geant in capi-
te.

D. Basilij.

Boetius.

Vnica gens hominum celsum leuat altius cacumen.
Atque leuis recto stat corpore, despicitque terras.
Heu nisi terrenus male desipis, admonet figura,
Qui recto cœlum vultu petis, exerisque frontem
In sublime feras animam quoque ne grauata pectus,
Inferior fidat mens corpore, celsius leuato.

His positis, ad argumentum cōcessa, maiori propositione, neganda est
minor, & ad eius probationem dicendum quemadmodum homo magis
cum belluis, quàm cum plantis natura conuenit, ita & corporis habitu-
dine, figuraque plus ab his, quàm ab illis dissidere. Namque pars supe-
rior

Corporis ha-
bitudine, &
figura plus
conuenit ho-
mo cum bel-
luis, quàm cū
plantis.

Homo arbor
coelestis.

rior hominis, id est, caput, superiorem mundi partem spectat; inferior
verò inferiorem: at plantæ opposito modo se habet, in quibus, ut docet
Aristoteles lib. 4. de part. anim. cap. 10. radices, quæ ori respondent,
atque adeo pars supera in imum vergit; rami verò & frondes, id est,
pars ima sursum tendit: at bruta animantia medium quendam modum
obtinere, in quibus pars superior, nimirum ea, qua alimentum capiunt,
neque sursum spectat, neque terræ infixæ est. His non officit quod ho-
mo dicitur à Platone arbor: videlicet, ut explicat Philo Iudaus in lib.
de plantatione Noe, non terrestris, sed cœlestis; quæ proinde cœlum
aspiciat, non ut terrestres, in terra hæreat.

ARTICVLVS III.

D I L V I T V R V L T I M V M P R I
mi articuli argumentum. Explicatur in quo
nam pulchritudo consistat.

Plato.
Alcinous.

Pulchritudo
late accepta.

Pulchritudi-
nis animi en-
comium.

Ad pulchritu-
dinem requi-
ritur har no-
mia memb o-
rum, & colo-
ris gratia.

Occasione septimi argumenti pauca subiiciemus de pulchritudi-
ne, de qua multa, præter alios, auctor operis de diuina sapientia
secundum Aegyptios lib. 4. à cap. 5. ubi alibi edit à pulchritudine
corporis ad eam, quæ est animorum, tandemque ad ideam pulchri. Quod
quomodo per certos gradus faciendum sit, docet Plato in Symposio,
& ex Platone Alcinous cap. 5. Admonet quoque idem Plato in Hip-
pia Maiore vim pulchri percipi primum ratione, & intelligentia: deinde
duobus sensibus, aspectu, & auditu; quos ex eo colligit omnium ma-
ximè diuinos esse. Constat certè pulchritudinem aliquantulum fuscè
sumptam (adhuc enim laxiorem significatum admittit) nihil esse aliud
in rebus creatis, quàm aptam compositionem aliquorum inter se ordi-
nem habentium. Quomodo pulchritudo non in corporibus solum,
sed in animo etiam cernitur, tum secundum aliam considerationem, tū
quatenus animi potentia ita sunt compositæ, & ordinatæ, ut appetitus
irascendi & concupiscendi voluntati, voluntas rationi, ratio æternæ legi
subijciatur. Hæc est illa pulchritudo, quæ si oculis cerneretur, mirabiles
sui excitaret amores. Cuius comparatione, ea, quæ in corpore cernitur,
non vera, sed adulterina, ac fucata pulchritudo videtur. De qua Socra-
tes apud Xenophontem, referente etiam Galeno 1. de usu partium cap.
9. Eadem cōmunis ratio pulchritudinis late acceptæ, ut in corporibus
seu viuentibus, seu vitæ expertibus insidet; definitur apta corporum
seu partium eiusdem corporis inter se cōpositio & ordo. Qua signi-
ficatione mundum pulchrum, pulchram arborem dicimus. Denique
pulchritudo, ut in solis animantibus visitur, quo pacto ad nostrum per-
tinet institutum, definiri solet apta membrorum compositio cum qua-
dam coloris suauitate. Vbi per membrorum aptam compositionem tria
potissimum designantur, videlicet debitus membrorum numerus, eo-
rundem

D. Augus. lib.
de vera relig.
c. 40. D. Am-
bros. lib. of-
fic. 1. Plat. lib.
1. de legib.
Athene lib.
Dipnosoph.
15. c. 1. Pro-
clus in Alcibi-
adem Plat.
Ficinus in cō-
muni Plat.

lib. 1. de
gen. et corr.
lib.

rundem in propria sede, situque collocatio, & congrua magnitudo. Unde neque membris defecti pulchritudinem habent, ut monoculi, & unipedes; neque membris redundantes, ut bicipites, nec qui in uersas post crura plantas habent, nec gigantes, praesertim prodigiosa vastitatis, nec contractae staturae homunciones; illi quia modum excedunt, hi quia mensuram non attingunt. Aduertit tamen Aristoteles lib. 4. Ethic. cap. 3. etsi pusilli nequeant pulchri vocari, posse tamen venustos, & elegantes dici, videlicet, quia potest in ipsis, si non pulchritudo ex magnitudine, at ex partium quodam lepore, venustatis gratia efflorescere.

Etiam breui-
oris staturae
homines ven-
ustos dici.

Requiritur etiam ad pulchritudinem, praeter concinnam membro-
rum compositionem, colorum suauitas, qualis non est v. g. in colore
atro, qui in corpore humano ex nimio solis ardore, & intemperie, sal-
tem primam duxit originem; nec in pallido, qui ex morbo, aliove na-
turae vitio prouenit.

Fuit autem in Christo Domino, etiam mortalem adhuc vitam agē-
te, pulchritudo a nobis descripta, qualem tamen virum decebat, excel-
lenti modo atque omnibus absoluta numeris, ut indicant verba illa
Psalmi. 43. speciosus forma praefiliis hominum; quae licet a Basilio ibi-
dem, & a Cyrillo 5. libro super caput 53. Esaiæ de pulchritudine diui-
nitatis, & a Gregorio, aliisque nonnullis de pulchritudine gratiae ex-
plicentur; a D. tamen Augustino, & Cassiodoro in eundem Psalmum,
& a D. Chrysostomo homil. 18. in Matthæum de pulchritudine corpo-
ris intelliguntur. Atque idem de Christi pulchritudine affirmant com-
muni concessu alij patres, ut D. Ambrosius lib. 1. de Virginitate, D.
Hieronimus lib. 1. com. in Matth. D. Bernardus serm. 1. de festo om-
nium sanctorum. Denique idem eadem ratio confirmat, quia cum Christi corpus
optimū habuerit temperamentū, ut supra diximus, fueritque Spiritus
sancti virtute conditū, certe talem asse qui oris speciem, & dignitatem,
taleque totius corporis figuram debuit; cum species corporis, ut ait D.
Ambrosius lib. 2. de Virginitate, simulachrum mentis sit, figuraque pro-
bitatis: cuique anima & corpus proportionem quadam armonica cōgruat,
ut inquit Ficinus. Accedit quod pulchritudo cum excellenti virtute, &
modestia coniuncta magnā vim habet ad alliciendas hominum voluntates.
Unde illud D. Hieronymi citato loco, Fulgor ipse & maiestas diuinita-
tis occultae, quae etiā in humana Christi facie relucebat, ex primo ad se vidē-
tes trahere poterat aspectu. Quid verō de hac ipsa Christi pulchritudine
scripserit Niceph. videamus. Christi, inquit, effigies, sicuti a veteribus acce-
pit, talis prope modum, quatenus ea transiit: verbis cōprehendere licet, su-
it. Egregio is viuidoque vultu fuit. Corporis statura ad palmos praefere-
septē, Caesariē habuit subflauā ac non admodum densam, leniter quodam-
modo ad crispas declinantē: supercilia nigra, non proinde inilexa. Ex
oculis subflavescentibus mirifica prominebat gratia. Aures ierant, & nasus
longior. Barba capillus flauus, nec admodum demissus. Capitis porro ca-
pillis tulit, plixiores. Nouacula enim in caput eius non accēdit, neque ma-
nus aliqua hominis, praeterquam matris, in tenera duntaxat aetate eius.
Collum fuit sensim decline, ita ut non arduo, & extenso nimium corpo-

De pulchritu-
dine Christi
Dominici

D. Basilios.
D. Cyrillus.
D. Gregor.
D. August.
D. Chrysost.

D. Ambros.
D. Hieron.

Corporis spe-
cies simulach-
rum mentis.

Nicephorus
de Christi ef-
figie.

D. Hierony.

ris statu esset. Porro, tritici referens colorem, non rotundam, aut acutam habuit faciem, sed qualis matris eius erat, paulum deorsum versus vergentem, ac modicè rubicundam: gravitatem atque prudentiam cum lenitate coniunctam, placabilitatem atque iracundiæ expertè, præseferentem. Hæc Nicephorus. In quibus aduerte nomine palmorū intelligi ab eo palmos maiores, de quibus D. Hieronymus in caput 40. Ezechielis, quorum singuli continent pollices duodecim, ut inquit Daniel Barbarus super Vitruvium lib. 3. cap. 1. Itaq; illi septē palmi efficiunt octo palmos mensuræ nostræ vulgaris. Et hæc fuisse staturā Christi Domini patet etiā ex vera illius effigie in sancto Soderio expressa, quæ octo palmos Romanos continet. Esse autem eiusmodi proceritatem in homine valde convenientem, & pulchram, cōstat ex ijs, quæ Vegetius observat lib. 1. de re militari cap. 5.

De pulchritudine corporū gloriosiorū.

Non erit omnibus beatis eadem corporum statura.

Quanta sit statura magnitudo corporū in patria.

Pulchritudo vnde proveniat.

Porro, licet in Christi corpore mortali tam excellens fuerit pulchritudo, multo maior tamen extitit post Resurrectionem, refusa iam tunc ab anima in ipsum dotibus, velut quatuor fluminibus ē paradisi fonte. Similis pulchritudo cæteris corporibus gloriosis conferenda erit, quæ in vno quoque tanto enitescet magis, quanto propius accesserit ad Christi pulchritudinem, ut quæ omnium absolutissimum exemplar esse debeat iuxta illud D. Pauli ad Philipp. tertio. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Ac licet in omnibus iuventutis flos apparere debeat, non erit cunctis eadem statura & proceritas corporis. Vnde rectè annotarunt Divus Augustinus libro 22. de Civitate Dei capit. 65. D. Anselmus, & alij super locum illum D. Pauli ad Ephesios 4. Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensurā ætatis plenitudinis Christi, non dixisse Apostolum nos surrecturos in mensura staturæ, sed in mensura ætatis Christi Domini. Itaque, teste D. Augustino in Enchir. capit. 90. sic in corporibus beatorum conveniens erit, & grata inæqualitas corporum, sicuti est vocum, quibus concentus completur. Aduertit autem D. Thomas in quarto distinct. 44. quæst. vnica, artic. 3. ad secundam quæstionem, vnumquemque nostrum eam tunc quantitatem habiturum, ad quam sublati impedimentis, in termino accrementi pervenisset; proindeque defectum quantitatis pumilionibus supplendum, gigantibus adimendum. Quod tamen nonnulli de excessu tantum monstroso accipiunt, rati in aliqua etiam gigantea proceritate decoram speciem, & pulchritudinem inueniri posse.

His ita non iniucunda digressionē pertractatis, dicendum est, argumentū ad pulchritudinem non ex solo temperamento oriri: cum videamus non paucos egregia valetudine atque adeo optima qualitatū temperie deformes esse. Provenit ergo pulchritudo partim à temperamenti bonitate, à qua plerumque suauitas colorum existit, partim à virtute formatrice, & auctrice, vnde concinna, & absoluta membrorū perfectio nascitur. Itaq; maior propositio non est absolute vera; minor autem falsa est: quia licet quædam bruta amcenior colorum varietas ornat,

ornat, non proinde maior in eis, immo neque tanta pulchritudo insidet, si non colorum duntaxat elegantia spectetur, sed proportio, & congruentia membrorum ad sua munia perfecte exercenda. Itaque homo cetera animalia pulchritudine absolute vincit, ut D. Gregorius Nyssenus docet libro de hom. opif. cap. 3. Cyrillus Alexand. lib. 5. thelan. cap. 7. D. Ambrosius in psal. 118. Plutarchus lib. 1. de placitis capit. 5.

Q V Æ S T I O III.

QVODNAM TEMPERAMENTVM

ad excellentiam ingenij, & mentis
perspicaciam magis idoneum sit.

ARTICVLVS I.

GENERATIM DE IIS, QVÆ

ingenium vel melius, vel deterius reddunt.



CVm omnes animæ rationis participes non modo secundum speciem, sed etiam secundum differentias individuales, æqualem habeant naturæ perfectionem, ut iam alibi statuimus, & in libris de anima ex professo ostendimus; consequens est, ut facultas intelligendi, quæ ab anima profluit, eidemque inhaeret, in omnibus hominibus parem obtineat dignitatem, similiterque aliz immateriales potentiz. Verum quia ad primam specierum in-

telligibilium productionem oportet phantasiam concurrere cum intellectu agente; Item, quia dum postea intellectus possibilis in opus incumbit, unâ cum eo operatur phantasia, ut docet Aristoteles lib. 3. de anima cap. 8. textu 39. illis verbis, oportet intelligentem phantasmata speculari: fit inde ut dexteritas & acumen in apprehendendo per intellectum, in componendo, discurrendo, iudicando, aliisque eiusmodi functionibus obeundis, à phantasiæ præstantia magnopere dependeat. Rursus verò, quia bonitas phantasiæ pendet à sensu, & à corpore, in quo inest; sit quoque inde, ut ad nobilitatem ingenij, & acuminis perspicaciam multum conferant ea, quæ corpus qualitatibus bene afficiunt, & in contrariam partem, quæ male.

Numerantur inter hæc in primis natalitia sydera, apotelesmata, & horoscopi, ut Ptolomeus in Centiloquio, aliique Astrologi, & D.

Omnes animæ intellectus à natura quædam sunt.

Intellectus phantasiæ se tollit utitur.

Conferunt ad ingenium natalitia sydera

Lib. 2. Phys.
c. 7. q. 1 cum
Henr. Gand.
quodl. 3. q. 3.
Dor. in 2. d.
32. q. 3 Arg.
in 2. d. q. 2.
1. 2. 3. 8. 8.

Metaph. q. 26.
Sot. in c. de
subl. q. 2. ad
5. Zimara in
Theor. q. 54.

Consule D.
Th. p. q. 8j.
am. 7.

Thomas 3. contragentes cap. 84. annotarunt. Etenim coelestium corporum virtus licet in animam rationis participem directò non agit; influit tamen in sensuum tam interiorum, quàm exteriorum organa; nunc his, nunc illis affectionibus ea imbuendo pro ratione aspectuum, & irradiationis syderum.

Progenitores

Secundò, plurimum ad id faciunt progenitores ipsi, à quibus sæpe hæreditario quasi iure habitudinem corporis, robur, imbecillitatem, bonam, aduersamque valetudinem, imò & ad virtutem, aut vitia propensionem accipimus, vt experientia testatur, docetque Plato in oratione funebri, atque id postulare naturam scribit Aristototeles lib. 1. polit. cap. 4. & 1. Rhetor. cap. 9. quanuis plerumque non ita contingat. Certè quantum valeat ad ingenium, moresque conformandos stirps generis, declarant etiam poetæ, qui quem significare volūt saua & inhumana esse natura, eum dicere solent è faxis, aut feris ortum. Quale est illud nobilis poetæ.

Nec tibi diua parens, generis nec Dardanus auctor
Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt vbera tigres.
Et illud.

4. Aeneid.

Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in iuuenicis, est in equis Patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Pro generant aquilæ columbam.

4. Carm. oda
4.

Regionū &
locorum si-
tus.
Plutarchus.
Herodotus.

Tertiò, regionum & locorum situs; non solum quia aliter sydera in vnā mundi partem, aliter in aliam influunt: sed quia ipsa soli affectio, compositioque, quam patet non vbiq̃ eādē esse diuerso modo corpora immutat. Vnde Plutarchus in Apophthegmatis, & Herodotus in Calliope narrant, Cyrum Persas cupientes pro sua montana & aspera, planam & mollem regionem occupare, non permisisse, quòd dicerent, vt plantarum semina, sic hominum vitas regionibus similes fieri. Vt enim triticum in nonnullis agris degenerat in aliud genus, soli vitio: ita pro qualitate regionis, hominum ingenia fiunt deteriora. Hinc qui quarto, & quinto climati tota ferme Europa, & magna Asiæ parte subiiciuntur, mitiores, & ad disciplinas capessendas aptiores sunt, quia eorum plagæ vt plurimum, temperatæ existunt. Nō ita verò qui sub Zona torrida incolunt, vt extrema Aethiopia populi, aut qui alteri polo nimium appropinquant; hi ob rigorem frigoris, illi ob solis ardorem. Quauquam sub media quoque Zona aliquot in locis magnam esse temperiem compertum iam sit, vt alibi scripsimus.

De hæc Plu-
nius lib. 2. c.
78.

Lib. 2. de co-
lo c. 14. q. 1.
art. 3.

Lege Alexandrum ab Alexandro lib. 4. Genialium dierum cap. 13. vbi multorum auctorum testimonijs docet non solum quāta ingenio-
rum

rum diuersitas, sed quæ vitia ex loci natura, aut cœli climate quibusdā gentibus innata sint. Nam Græci, exempli gratia, allentatores, leues, atque infideles habentur, alioqui facundia & ingenio præstantes. Cap padoes, Cilices, & Cretenses fraudulentī & mendaces; Afri subdoli; Numidæ leuissimæ fidei; Chij petulantissimi; Galatæ minaces; Cyri cupidi & auari; Alexandrini derisores & dicaces; Indi & Persæ otiosi; Lydi & Phryges negotiosi; Emporitani imbelles & barbari; Aetoli, & Locrenses foedifragi; Druidæ malefici; Corci diri & immanes; Scythæ rapidi & feroces; Asiani, Iones, Abydani, Medi, Arabes, & Tarētini effeminati; Sienli vafri; Cumani infulsi; Syracusani multiplices; Lygures duri & agrestes; Hispani aetabundi & gloriosi: et cæt.

Diuersarum
gentium mo-
res.

Hoc tamen non ita accipiendum est quasi prædicti mores in singulis earum nationum hominibus citra exceptionem inueniantur, cum palā repugnet experientia. Nec quasi astrorum vis, aut climatum natura, hominum animis hos aut illos mores per se imprimāt: cū vitia, & virtutes (acquiritæ scilicet) cōparentur nostris actibus, qui non ab aliqua externa causa naturali, sed à libera voluntate eliciuntur, imperantur ve. Eatenus ergo id verum est, quatenus eiusmodi externæ causæ aliquas imprimunt qualitates corporibus, quæ ad vitiosas, vel honestas actiones utrumque inclinent, aut promoueant. Quomodo calor impressus organo appetitus irascibilis, animositatem excitat, & ad res arduas aggrediendas, atque ad fortitudinis actus confert: contra verò frigus ignamiam & timiditatem inducit.

Astrorum in-
fluens per se
in voluntatē.

Cū autem tanta morum varietas in diuersis regionibus proveniat, nihil mirum si in eisdem & ingeniorum diuersitas ob similes causas nascatur. Quod graues auctores passim obseruant. Plato 5. dialogo de Legibus, in Timæo, in Menexeno, & lib. 8. de Repub. Hippocrates in lib. de aere, locis, & aquis, Aristoteles lib. 7. Polit. cap. 7. & in problem. sect. 14. problem. 8. & 15. Plutarchus lib. 5. de placitis cap. 30. Galenus lib. 2. de temperamentis, & in lib. cui titulus est, Quod animi mores corporis temperamentum sequantur, & lib. 3. Aphorism. comm. 14. Tullius 5. de diuinat. Apuleius lib. 2. de Asino aureo. vegetius lib. 1. de re militari cap. 2. Polybius lib. 4. hist. Apollonius Thianæus apud Philostratum. Plinius lib. 2. cap. 78. Ptolomæus lib. 2. Quadripartiti cap. 2. & 3. eiusque in eum locum interpretes Haly & Albumazar Introductorij lib. 3. & 5. alijque non pauci.

Plato.
Hippocrat.
Aristot.
Plutarchus.
Galenus.

Tullius
Apuleius.
Vegetius.
Polybius.
Apollonius.
Plinius.
Ptolomæus.
Haly.
Albumazar.

Non solum verò regiones quædam ingeniorum fecundæ sunt, sed interdum id alicui vrbi eiusdē regionis peculiare accidit, ut in Græcia, Athenis, de quibus Philo in libro, Quod omnis probus sit liber, Athenienses, inquit, me iudice, acutissimi hominum. Quod enim in homine pupilla, in anima ratio, hoc Athenæ sunt in Græcia.

Vrbes quædā
ingeniorum
fecundæ.

Quartò, multū ad ingenia momētū affert ratio victus, ut docet Plato 2. & 5. de Legibus. Galenus in lib. de cibis boni & mali succi. Auerroes lib. 5. collect. cap. 32. Plinius lib. 11. Natur. hist. cap. 37. Cœlius lib. 3. cap. 13. & lib. 27. cap. 22. & lib. 10. cap. 20. Nomine autem victus comprehenditur hoc loco à nobis tam cibi potusque cōditio, &

Ratio videtur.

Mm 3 natura

Lege D. Hi-
trony. lib. 2.
aduersus lo-
quos, Plutarc.
in orat. de
educagium.

ere Pl
b. 2. c.

de cor
4. q. 1.

Cibi noxij
ingenio &
memoria.

natura, quam in eorum usu frugalitas siue intemperantia. Constat enim quosdam esse cibos, qui memoria ingenioque officiant, ut olera, fabas, lac, caseum, carnes salitas, aliaque flatum gignentia.

Vniuersim autem omnis intemperantia, ac nimia satietas ingenio nocet. Quod indicat vetus illud proverbum, pinguis venter acre ingenium non gignit. Videlicet, quia, ut scripsit Horatius lib. 2. Serm. Satyr. 2.

Corpus onustum

Hesternis vitijs, animum quoque prae grauat ipsum,
Atque affigit humi diuinæ particulam auræ.

Theopompus.

Eodem pertinet quod scripsit Theopompus lib. 5. Philipp. multum edere & vesci carnibus, consilij rationisque usum adimere, & animos efficere tardiores, atque eos immani quadam duritie, ac stultitia complere. Plutarchus quoque in lib. de educandis liberis, ostendit pueros multo pastu stupidioris, ac tardioris ingenij euadere. Quin vero liquet

Anacharsis
de vini usu
sententia.

nimium vini usum in omni ætate & corpori & menti magna parere incommoda. Vnde Anacharsis primum poculum vini dixit esse sanitatis, alterum voluptatis, tertium contumeliae, quartum furoris & insaniae.

Eubuli dictum
de eadem re.

Et Eubulus, referente Caelio Rhodoginio lib. 38. cap. 6. sub persona Dionysij, monebat sanitati primum dicari cratera, secundum amori, & voluptati, somno autem tertium. Quartus verò, inquit, iam noster non est, sed iniuriæ. Quibus similia scripsit Panyasis poeta apud eundem Caelium. Iam quod luxuria & libidinis blandimentis ingenij acies obtundatur, notum est. Vnde Claudianus.

De hac re
Plat. lib. 9. de
Rep. Hippo.
lib. 1. de mor.

Luxuries præ dulce malum: quæ dedita semper
Corporis arbitrijs hebetat caligine sensus.

Plato.
Seneca:

Diuis Augustinus lib. de vera religione asserit Platonem discipulos edocere solitum ut a venereis voluptatibus abstinerent, persuasumque haberent veritatem non corporis oculis, aut sensu aliquo, sed sola mentis puritate videri, ad quam percipiendam nihil magis impedimento esset, quam vita libidinibus dedita. Seneca in præfatione libri septimi Declamationum. Nihil est, inquit, tam mortiferum ingenijs, quam luxuria.

Galenus.

Utique istiusmodi voluptates cerebro, in quo interni sensus insunt, plurimum nocent, ut scribit Galenus in Comment. lib. 8. Epidem. Hippocratis, Arnaldus in speculo introductionum medicinalium cap. 83.

M. Albertus

& lib. de regimine sanitatis part. 2. cap. 6. & Magnus Albertus lib. 22. de animalibus, qui narrat facta aliquando cuiusdam corporis humani dissectione, inuentum fuisse caput cerebro exhaustum. Cuius rei cum medici causam inuestigassent, compertum fuisse frequentem usum rei venereæ. Nocet quoque idem vitium oculis, quorum usus, quam sit ad ingenij munia necessarius, nemo ignorat. Ideoque Ethnici poetae cupidinem cæcum finxere quod & corpori, & menti aspectum eripiat. Atque ut videndi organum lædat, & facultatem in eo hærentem debilitet,

scripsit

scripsit Aristoteles lib. 2. de Generatione animalium cap. 5. Aetius Tetrabb 2. serm. cap. 48. & Galenus lib. 4. de locis affectis, & Marnardus Epist. medic. lib. 4. epist. 4. Lege etiam quæ tradit D. Ambrosius cōment. in Lucam lib. 4. cap. 17. D. Gregorius lib. 31. Moraliū, D. Augustinus lib. 5. soliloquiorum cap. 10.

Declarat autem D. Thomas in 2. 2. quæst. 15. art. 3. cur obscœnæ voluptates ingenio, mētisque actionibus tantopere officiant, videlicet, quia ijs maximè homo impenditur & applicatur ad materialia, proindeq; debilitatur eius operatio circa intelligibilia. Perfectio enim intellectus functionis in homine cōsistit in quadam abstractione ab externis sensibilibus, à quibus quāto altius mens euocatur, tanto melius intelligibilia considerat. At talium voluptatum illecebra animum deiecit ad ea, quibus delectatur, & ad sensibilia fœcem deturbat. Quo fit, ut nihil tunc sublime agitare, nullum ingenij, aut prudentiæ opus moliri queat. Consule Aristotelem lib. 7. Eth. cap. 9. & Platonem lib. ultimo de legibus, & in Phædro.

Cur obscœnæ corporis voluptates ingenio tantopere nocent.

Aristoteles, Plato.

Quæ supra recensuimus, videlicet sydera cuiusque ortum respicientia, progenitores, climatū, regionumque natura, & victus ratio, ingenium melius vel deterius, ut diximus, reddūt; propterea quod qualitatibus ad id convenientibus, vel contrarijs corpora imbuunt. Quia verò qualitates ipsæ sensuum interiorum organis receptæ talem bonitatem aut defectum immediatè (in genere tamen disponentium causarum) præstant, solet ex qualitatū compositione, seu temperamento, de ingenijs iudicari, ut cōstat ex ijs, quæ tradita sunt ab Aristotele lib. 2. de part. animalium cap. 4. & lib. 2. de anima cap. 9. text. 94. & in lib. Physiognomiæ cap. 4. & Galeno in lib. Quod animi mores corporis temperamentum sequantur.

Cur temperamentum ingenium indicet.

A R T I C V L V S II.

QVÆSTIONIS INITIO PROPOSITÆ IN VARIAS PARTES DISCEPTATIO.

QUoniam verò temperamenta, seu qualitatū compositiones, quatuor sunt, Sanguinea, cholericæ, phlegmaticæ, malēcholice, videndum nunc est quænam harum ad ingenij excellentiam magis idonea sit. Quod sanguinea, probari potest ex eo, quia hæc complexio abundat calore & humiditate, quæ duo, teste Aristotele lib. de longitudine & breuitate vitæ cap. 3. & Galeno 1. Aphorism. com. 15, potissimum vitam continent, ac fouent, atque adeo actiones intelligendi, quæ vitales quædam functiones sunt, iuuant.

Quatuor temperamenta.

Pro complexionē sanguineā.

Quod autem cholericæ præferenda sit, suadet acrimonia & celeritas, qua biliosi, in rebus tum agendis, tum intelligendis pollent. Nam cum in eis abundet calor, qui ad omnes functiones alacritatē iniicit, cumque

Pro complexionē cholericā.

is non

is non humori, a quo obtundatur, sed siccitati, quæ ipsum quasi lima acuit, coniunctus sit; consequens est, ut beliosi acres, ingeniosi que evadant. Et huic quidem sententiæ astipulatur Galenus in lib. artis medicæ ubi ait mentis celeritatem calidi, sicci que esse temperamenti; hoc enim subtilem cerebri substantiam indicat.

Pro phlegm.

At enim neque pro phlegmatica argumentum deest. Constat enim phlegmaticos molles esse carnes: at carnis mollitudinem ingenij iudiciū esse docet Aristoteles 2. de anima cap. 9. text. 94. & in lib. Physiognomia cap. 4. Quare Græci stupidiore homines *μαρυδιεγμους*, id est, crassipelles vocant.

Pro melancholica.

Postremo. Debere melancholiæ primas dari, suadet experientia. Nam, ut Aristoteles 30. sectione problematum problemate 1. scripsit, constat eos, qui ingenio elatuerunt, siue in philosophiæ studiis, siue in Republica administranda, siue in carmine pangendo, aut artibus exercendis, melancholicos fuisse, ut Herculem, Aiace, Bellerophontem, Lysandrum, Empedoclem, Socratem, atque Platonem, unde illud Ciceronis lib. 1. Tuscul. quæst. Aristoteles omnes ingeniosos melancholicos esse ait, ut ego me tardiorē esse non moleste feram. Accedit quod senes, in quibus ferē melancholicus succus abundat, iudicio, & prudentia valēt. Ob eamque rem scitē dixit Plato tunc animum efflorescere, cum deflorescit corpus.

Qui ingenio floruerunt melancholicos fuisse,

ARTICVLVS III.

CONTROVERSIA, CONCLUSIO & argumentorum explicatio.

Melancholicorum ius.

Omissa longiori disputatione, assentiendum nobis videtur ijs, qui putant id temperamentum ad ingenij acumen, mentis perspicaciam, & sapientiam accomodatius esse, quod ex bilis & melancholiæ permixtione constat. Nam qui eo præditi sunt ob bilem facile apprehendant, velociter discurrunt, motu agiles, & acres sunt: ob melancholiam verò, cum animum ab externis euocent, & in se totum colligant, assidue incumbunt in ea, quæ apprehendunt, diu meditantur, & de ijs, quæ discurrendo inuenerant, constanter iudicant. Carent etiā hi, utpote sicciori natura præditi, recrementis, quæ spiritus conturbāt, & quasi nube obtegunt, & ex attrabile calente attenuataque generant tenuissimos ac lucidissimos spiritus, quæ ad ingenij & mentis operameticè observant. Hinc illud Heracliticum, quod refert Galenus in lib. quod mores animi et cæc. Splendor siccus, animus sapientissimus. Nec obstat quod senes in extrema senectute, quæ sicca est, delirant. Id enim non ex qualibet, sed ex nimia siccitate provenit; imò non ex ea tantum sed ex ea simul, & immodico frigore; senes enim frigido pariter & sicco sunt temperamento, ut Galenus lib. 2. de temperamentis docet.

Lege Gal. lib. 1. de nat. hum. ad text. 39. Ficinum in lib. de triplici vita. Vega ad lib. 2. artis medic. c. 8. Cels. lib. 17. c. 5.

Heracliti dictum.

Cui senes dicuntur.

Diluamus

Diluamus igitur superioris articuli argumenta, quæ huic assertioni aduersabantur. Ad primum dicendum est, eo tantum concludi temperiem sanguineam valde aptam esse ad functiones vegetantium virium, quæ calido, & humido appositè administrantur: non verò sensuum internorum, quibus ea, quam diximus, temperatura magis idonea est. Quare cum mentis actiones potissimum ab internorum sensuum muneribus dependeant, quatenus oportet intelligentem phantasmata speculari; fit, ut ingenij solertia ex temperie internorum sensuum, non aliarum virium æstimanda sit. Quod si etiam ex bonitate tactus arguitur, id propterea est, quia eadem temperies, & tactui, & internis viribus accommodata est.

Responso ad
argumēta ad
perlaricū.

Ad secundum, dicendum biliosos habere celeres motus, esseque ad percipiendum, & intelligendum promptos, sed deesse illis maturitatem ad iudicandum, & firmitatem, constantiamque ad retinendum, qua melancholici præstant, ut inquit Galenus primo de natura humana comment. ad textū 39. hisce verbis. Animi acies & intelligentia à bilioso humore; constantia & firmitas à melancholico.

Biliosi habēt
celerēs inge-
nij motus.

Ad tertium, Phlegmaticum temperamentum ad mentis actiones obeundas omnium ineptissimum esse, ut in quo, ob natiui calidi imbecillitatem, multa insunt recrementa; & crassities, ac lentor, qui spiritus obturbat, & ad motum tardiores efficit. Vnde pituitosi, tardi, rudes, somnolenti ac sopini sunt: adeo ut eis animam pro sale, veluti suis, datam esse nonnulli scripserint. Nec vero illis ea mollitudo suppetit, quam Aristoteles in tactu commendat, sed alia humore aqueo, ac frigido conspersa, quæ stoliditatis comes est, ut in eo loco libri secundi de anima exponemus.

Phlegmaticū
temperamentum
ad mentis
opera ineptum.

Consulo Fici-
nū in lib. de
vita sana. Va-
leriol. lib. 1.
loc. com. c.
11. Fracast.
lib. 2. de in-
telli.

Quod ad quartum argumentū attinet, iure dubitari posset, quonā pacto eos, qui ingenio claruerunt, & in varijs artibus exercendis, atq; in Repub. administranda se se præclare gesserunt, melancholicos omnes fuisse Aristoteles absolutè asserat, cū succus melancholicus sit pars sanguinis terrea, ac densa ex crassiore chymi parte genita, quæ proinde sua frigidityte, & crassitie videtur potius aciem mentis obtundere, quàm iuuare. Pro huius rei explicatione aduertunt medici ex Aristotele loco citato, & Galeno, tum lib. 2. de temperamentis, tum in arte medicinali cap. 59. duo esse melancholicorum genera; vnum eorum, in quibus multa inest bilis atra, sed calore fota, & claro sanguine, bilique attenuata, ac purpureo colore nitens. Alterum eorum, qui abundant etiam atra bili, sed admodum sicca, frigida, densaque, & fœculenta, qui colore lurido ac plumbeo suffusi, frigidi, ac male concoquentes sunt. Igitur qui priori valent temperamento, eos Aristoteles magno & excellenti ingenio præditos, & ad maxima quæque obeunda natos fuisse vulg, eisdemque in Theæteto, & in Phædro commendat Plato. At qui posteriorem corporis habitum nacti fuere, stupidi magis & obtusi habentur, suntque nimirum formidolosi, solitarij, ac interdum in mentis alienationem, & insaniam conuertuntur, teste Hippocrate sexto Epidemiorum, & Galeno tertio de locis affect. capit. 6. Ni-

Duo melan-
cholicorum
genera.

Quos melā-
cholicos Pla-
to cōmenda-

mirum atra bilis pro ratione mensuræ, qua cum alijs humoribus permiscetur, varios effectus parit, haud secus quàm vinum, vt eodem loco problematum Aristoteles docet. Nam vt merum, præcipuè potens, & generosum, prout vel modicè, vel intemperanter sumitur, nunc iracundos, nunc misericordes; interdum lætos, nonnunquam tristes; aliàs taciturnos, aliàs garrulos, & contumeliosos reddit, sic atrabilis variè attemperata, alio atque alio modo afficit. Neque verò illud ignorandum est, sæpe eos, qui se studijs dediderunt, ætatis decursu multam atram bilem colligere, & ex calido, & sicco temperamento in melancholicum permutari. Namque ex assidua in studijs cura & attentione, cum spiritus animales vehementius agitentur, & dissoluantur, cerebrum exiccari assolet, atque adeò calore (cuius pabulum humor est) destitui, sicque etiam sanguis ipse atrior, sicciorque evadit, & in atram bilem convertitur. Ac de huiusmodi aduentitia melancholia putant nonnulli interpretandum Aristotelem, cum melancholicis tantam laudem attribuit. Quibus nos haud magnopere repugnabimus, dummodo hūc humorē cum ea, quam superius diximus, cholerae permixtione accipiant, & de eo loquantur, qui contingit ijs, quos in primo melancholicorum genere posuimus.

Melancholia
ascititia.

Patet igitur ex dictis cur melancholici ingeniosi sint, cur etiam studijs, Philosophiæque dediti melancholici fiant. Quare ad quartum argumentum respondemus, nos non negare melancholicos ingeniosos esse; sed tantum id temperamentum cæteris præferre, quod ex bilioso, & melancholico constat. De quo verisimile est locutum fuisse Aristotelem loco citato. Non enim obstat, quòd illud absolutè melancholicum nuncupavit; censuit enim debere in ea mixtione plus aliquantulum de atra, quam de flava bili esse debere; atque ita à præpollente nomen indidit. Quod verò dicitur, senes iudicio, & prudentia, valere, ita est, provenitque id potissimùm ex longa rerum experientia: etsi ad idem non parum conferat siccitas, melancholiæ comes, dummodò non nimium excedat, vt plerumque accidit in extrema senectute, in qua iam senes delirant. De qua Plato non est intelligendus, sed de viridi ac vegeta. Lege Galenum lib. 5. de sanitate tuenda ad finem, Valleriolam libro primo locorum communium capit. 10.

Vnde senibus
iudicium,

Plato.
Galen.

Q V Æ S T I O V.

QVOD TEMPERAMENTVM
vendicent quatuor anni
tempora.

A R T I C.

ARTICVLVS I.

DE CAUSA EFFICIENTE,

& sine quadripartitæ huiusce va-
rietatis:



Qvod spectat ad temperamentum veris, æstatis, Au-
tumni, hyemis, explicandum initio occurrit quæ-
nam huius distinctionis & vicissitudinis causa effi-
ciens, & finalis sit. Primum, luce clarius est effici-
entem eius causam, esse motus corporum cœlestiū,
& stellarum errantium, præsertim solis conuersiones
& recursus. Vnde illud cap. 1. Geneseos, Dixit au-

Genes.

tem Deus fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac no-
ctem, & sint in signa & tempora, & dies, & annos. Idem scripsit D.
Damascenus lib. 2. fidei Orthodoxæ cap. 7. Theodoretus serm. 1. de
providentia, Nicetas apud D. Clementem lib. 8. Recognitionū, Plato
in Timæo, eiusque interpres Chalcidius, Auctor libri de mundo ad A-
lexandrum, Philo Iudæus in libro de mundi opificio, Tullius lib. 2. de
Natura Deorum, Galenus lib. 3. de diebus Criticis cap. 1. alique ex
antiquioribus, quos refert Plutarchus lib. 2. de placitis phil. cap. 19.
Quippe sol dum alia atque alia signa continuato cursu peragrat, inur-
tationem illam opportuna caloris, frigoris, humoris, & siccitatis varie-
tate inducit. Nam dum Arietis, Tauri, & Geminaorum signa conficit,
ver creat: dum signa Cancrī, Leonis, & Virginis, æstatem: Dū Libræ,
Scorpij, & Sagittarij, autumnum: Dum Capricorni, Aquarij & Pesci-
um, hyemem. Discrepantes tamen de hac anni distributione, & initijs
temporum opiniones inuenies apud Plinium lib. 2. cap. 25.

Damascenus
Theodoretus
Clement.
Plato.
Chalcidius.
Philo.
Tullius.
Galenus.
Plutarchus.

Porro, eiusdem alterationis & diuersitatis finis est, multiplex subla-
naris mundi cōmoditas. Ac primum ea, quæ inde rebus gignendis cō-
feruandisque prouenit. Inde enim animantium ortus, foetura, &
sustentatio; inde sationes, & plantationes; inde frugum, fructuumque
ortus & maturitates, aliaque huiusmodi. Quæ de re Boetius lib. 4. de

Boetius:

consolatione philosophiæ metro 6.

Iisdem causis Vere tepenti	(Hæc temperies alit, ac profert
Spirat florifer annus odores,	(Quidquid vitam spirat in Orbe:
Æstas Cererem feruida siccit,	(Eadem sapiens cōdit & aufert,
Remeat pomis grauis Autumnus,	(Obitu mergens orta supremo.
Hyemem defluus irrigat imber.	(

Pulchritudo
quam cōtra-
riorū efficit
oppositio.

Altera commoditas est leuatio fastidij, vt enim dierum & noctis tenebrarum, & lucis alternatio, ita quaternæ vices temporum ad mitiganda vitæ tædia, vt in cæteris fere rebus vicissitudo solet, non parū conferunt. Tertia est pulchritudo efflorescens ex oppositione affectionum, quibus tunc inferiora corpora subinde immutantur. A calore ad frigus: a siccitate ad humorem, & è cōuerso. Consule D. Ambrosium in libro de Noe & arca cap. 23. Lege quoque, si placet, quæ de hac re scripsimus lib. 4. Physicorum cap. 5. quæst. 3.

ARTICVLVS II.

CONTROVERSIÆ

Solutio.

Temperamē-
ta quatuor
anni partiu.

VEniamus nunc ad propositum quæstionis, hoc est, ad temperiem quatuor anni temporum explicandam. Communis auctorum consensus hunc in modum quatuor qualitates anni partibus ascribit. Ver & est humidum, & calidum; Aestas calida, & sicca; Autūnus siccus, & frigidus; Hyems frigida, & humida. Sed in quolibet horum temporum tres adhuc varietates notantur: quia principium, medium, & finis cuiusque eorum non eandem vendicant temperiem: sed extrema cuiuslibet pars cum vicini constitutione aliquo modo conuenit. Igitur, exempli gratia, Ver esto calidum atque humidum appelletur, non tamen quælibet ipsius portio, ex æquo calida est, & humida. Etenim eius initium ob vicinitatem Hyemis, quæ humida est, & non calida, plus humoris, quam caliditatis participat: medium temperatè humidum est & calidum: finis ob propinquitatem impendentis Aestatis, quæ calida est, non autem humida, minus plus humoris, quàm caloris obtinet. Similemque proportionem reliquæ anni partes sortiuntur. Vnde & Astronomi, cum Zodiacum in quatuor quadrantes prædictis quatuor anni temporibus respondentes distribuissent, quemlibet quadrantem in alias tres partes secuerunt, quæ tribus portionibus singularum anni partium responderent.

Diuisio Zo-
diaci in qua-
tuor quad. a-
tes.

Conueniens
& dissidiū totius
quatuor anni
tempora.

Apparet autem in tradita qualitatū distributione, sicut & in ea, quæ elementis conuenit, illa, de qua sæpe scripsimus, dissidens conuenientia, & conueniens dissidium; ac simul etiam quædam iustitiæ nutrix, communiumque bonorum auctrix æquabilitas, quam magnis effert encomijs Philo Iudæus in libro, qui inscribitur, Quis rerum diuinarum haeres sit. Quippe Ver cum Aestate calore conuenit, humiditate pugnat. Aestas cum autumno siccitate nequitur, calore dissidet. Autumnus cum Hyeme frigiditate iungitur, siccitate discordat. Hyems cum Vere humiditate copulatur, frigore dissentit.

Porro

Porro quanuis circa coniugationes qualitatum, quas cæteris anni temporibus assignauimus, auctores conueniant; tamen de ea, quam Veri ascripsimus, nonnulla esse primo aspectu dissensio videbitur inter Hippocratem & Galenum. Ille enim in lib. de natura hum. ver calidū & humidum constituit: hic lib. de temperam. 1. temperatū vocat. Re ipsa tamē non dissentiunt. Nam Hippocrates ver calidū & humidum appellat, quod in eo calor frigiditatem, humiditas siccitatē exuperet. Galenus temperatum vocat, propterea quod ea exsuperantia adeo parua sit, vt iure temperatū dici queat, facta præsertim cōparatione ad complicationes qualitatum, quæ alijs anni partibus conueniunt, vbi excessus denominantiū qualitatum, vt in æstate caloris, & siccitatis multo maior est.

Cōciliant
Hippocrat.
& Galenus.

Sed erit qui obijciat non videri censendum ver temperatum, etiam eo modo, quem diximus, cum demonstret experiētia, doceatque Hippocrates 3. Aphorif. 20. & Aristot. sect. 1. Problematum 27. ver morbis abundare. Respondendum, ver absolutē saluberrimum esse, vt inquit Hippocrates 3. Aphorif. 9. ver namque in benè sanis corporibus raro ac minus periculosos morbos excitat; in corpore autem insalubri, quos mouet, sapius mouet ad bonum, quia euocat ad exteriora noxias qualitates, quibus depulsis, vt plurimum corpora sanitatem assequuntur. Vnde dicitur à medicis, ver inter anni tempora, somnum inter affectiones corporis, diem criticū inter dies morbi, non esse in se mala, sed malum in corpore latens ostendere.

Obiectio.

Dilutio.

Q V Æ S T I O. VI.

DE ÆTATVM ET SINGVLARIVM partium temperamentis.

ARTICVLVS I.

TEMPERAMENTA

ætatum.



Supponenda hoc loco primū est diuisio ætatū, de qua in libris Paruorum Naturalium ex instituto disseruimus. Distribuitur ætas in pueritiā, iuuentutem, virilem ætatem, & senectutem. In qua diuisione, nomine pueritiæ, intelligi debet ætas infantium & puerorum; nomine iuuentutis, ætas adolescentium & iuuenum: quarum ætatū termini & discrimina loco citato explicata à nobis sunt.

Diuisio ætatū.

Deinde, aduertendum cum vita in calido & humido sita sit quandiu

Vita cōstituta in calido & humido.

animal vivit, in quacunq; sit ætate, calorem exigere ut præcipuum instrumentum ad actiones vitæ obeundas, & humiditatem, quæ tanquam pabulo & fomento calor sustinetur. Verum quia calor & humiditas ætatum decursu varias subeunt mutationes, sit inde ut una ætas comparatione alterius magis, minusve calida, aut etiam frigida dicatur: similiterque res habet in humiditate.

Singularum ætatum temperamenta.

Difusio rationis obiecti.

Ut igitur ab ea ætate de cuius temperamento minor est ambiguitas, ordiamur, senectus frigida & sicca est: virilis ætas temperata: iuventus calida & sicca: pueritia calida & humida. Senectutis frigiditatem testatur arctuum tremor, & totius corporis curvitas; quæ duo proveniunt ex defectu caloris non iam valentis membra sustinere, & in sublime erigere. Siccitatem indicat ariditas cutis ex penuria halituosi succi. Nec obstat quod senes assidue excreant, & hæmatii sunt obnoxii: non enim id ex bona & nativa humiditate, de qua agimus; sed ex adventitia & noxia ortum habet. Quod virilis ætas temperata sit, ex eo ostenditur, quia non ob aliam causam in eo ordinariè sistitur clementum corporis, non quidem versus longitudinem; nam id iam diu cessauerat, ut suo loco exposuimus, sed versus latera; nisi ob caloris & humiditatis temperiem, quæ satis est ad corporum magnitudinem in eodem statu graduque servandam; non tamen ad eam ulterius promovendam.

Pueritia abundat humiditate.

Cur pueri magis somnolenti.

Quod ad iuventutem & pueritiam spectat, advertendum est, cum iuventus ortui, in quo humidum primigenium à parietibus accipitur, vicinior sit, negari non posse iuvenes plus istius humidi obtinere, quam viros. Dum igitur iuventuti siccitas cum calore assignatur, id non absolute accipi debet; sed facta collatione ad pueritiam, quæ vberiore servat humiditatem, ut multis indicijs deprehenditur. Primum, quia puerorum corpora ex semine, & sanguine humidis recentius coaluere. Secundò, quia pueri molliores, ac teneriores sunt; ideòque minus firmi, ac robusti. Tertiò, quia magis somnolenti, humiditas enim, cum vaporem multum exhalet, somnum conciliat. Quartò, quia parum intellectu vigent; nimirum propterea quod interiorum sensuum organa humore, quasi nebula, ne functiones suas perfecte obeant, impediuntur; unde senes è contrario ob siccitatem, diu vigilant, & intellectu præstant. Ex his ergo manifestum relinquitur pueritiam humidiorē esse iuventute.

Pueritia & iuventus calidæ.

Quæ calore vincat, controuersum.

Controuersum explicatio.

Quod ad horum ætatum calorem pertinet, utranque iure optimo calidam vocari, satis demonstrant incrementa, quæ tunc caloris ministerio corpora accipiunt. Quæ tamen earum sit calidior, ambiguum est; eaque de re agit Hippocrates lib. 3. Aphorism. Galenus lib. 2. de temper. cap. 2. Auicenna 3. primi doctr. 1. cap. 2. Valleriola lib. 1. locorum communium cap. 10. Thomas Garbius lib. 1. sum. Medic. quaest. 17. Fernelius in libro de spiritu, & innato calido c. 8. Theophilus in 3. de anim. ad text. 56. Quidam iuvenes; alij pueros calidiores esse inquitunt; alij utrisque parem tribuunt calorem. Sed ommissis controuersijs placet nobis ea sententia, quæ statuit pueros, sicuti humido primigenio magis abundant, ita maiorem habere innati caloris copiam: Hæc enim duo,

Personatus in lib. de temper. c. 16. Valleriolus lib. 1. controu. c. 8.

3a c. no do dic l. 1. Ga 2. d ram lib 1. Veg delo scil lib. 1. 17. v cum conc

duo, cum totius vitae fundamenta sint, continuatam quandam inter se cognationem servant). Quod ex eo ostenditur, quia à primo vitae, ac nutritionis exordio datur inter calorem, & alimētum reciproca actio, & perpulsio, qua necesse est nativum calorem sensim diminui. Itē quia calor assidue humidum carpit, & dissipat, nec aliud æquē bonum ex alimento resarcire potest, sicque proprio, ac nativo fomento destitutus ipse etiam collabascit. Nec obstat quod sensus æstimatio maiorem iuuenibus calorem decernit, quā pueris. Id namque propterea accidit, quia calor in corpore humidiori lenior, ac mitior sentitur, eo quod humiditas obtundit calorem; siccitas verò tanquam lima ipsum acuit; at pueri, uti diximus, humidiores sunt, quā iuvenes. Nec item obest quod iuvenes plus sanguinis, & influētium spirituum, plusque biliosi humoris, quæ omnia calida sūt, progressu vitae acquisierint. Hoc enim tantum probat accedere iuuenibus ascititium calorem, quasi nativi supplementum, quod libenter concedimus. Num verò istiusmodi supplemento ita nativi caloris dispendium compensetur, ut pueri, & iuvenes, licet nativo dispares sint; tamen utrique æqualem intensiōem, illi ex gradibus solius nativi; hi ex gradibus nativi & ascititij cōpositam fortiantur, res est omnino dubia, & quæ neque certa experientia, neque ratione demonstrari possit.

Reciproca actio & per-
pulsio inter
vires & ali-
mentum
Dilutio ob-
stat.

Ascititius ca-
lor abundat
in iuuenib9.

ARTICVLVS II.

TEMPERAMENTA SINGVLA-
rum partium.

Nomine partium intelligimus, hoc loco, partes animantium dun-
taxat, non tamen eas solum, quæ anima informantur, sed omnes,
quæ ad animantium vitam, & compositionem quoquomodo
pertinent. Relicta verò medicis longiori de hac re disputatione, ita vi-
detur statuendum. In primis circa calorem. Cor, utpote nativi caloris
fons, reliquas partes calore superat, quod & tactu exploratum est; nā-
que dissecto animante, & digitis in cordis ventriculos immisis, feruē-
tior hic locus deprehenditur. Secundum caloris locum, obtinet spiri-
tus, cui tamen nonnulli primum dedere, & cordi secundum, sed imme-
rito, cum spiritus à corde calorem mutuetur. Tertium locum habet
sanguis & flaua bilis. Quartū simplex caro; deinde iecur, tum lien, tum
renes, quibus succedit cutis pari intervallo ab extremis dissita, & æquis
portionibus, inter reliquas partes, temperatior. Ab hac in frigiditatem
vergit adeps, deinde cerebrum, etsi hoc cōfluentibus eo spiritibus non
parum caleat. Cerebro frigidior est spinæ medulla: hac frigidiores sunt
nerui, alij alijs magis. Hos sequuntur venæ, deinde arteriæ, tum mem-
branæ; atque his omnibus tēdones frigidiores sunt: tendonibus vincula;
deinde cartilagines, ossa, pili: denique postremum frigiditatis locum
fortitur melancholia, & phlegma.

De tempera-
mento calo-
ris.

Cor nativi
caloris fons.

Sanguinem
calidum esse
non frigidū
docent Me-
dici. Hipp.
lib. 1. de morb.
Galenus lib.
2. de tempe-
ram. Fernel.
lib. 3. de tep.
Vega lib. 3.
de loc. affect.
lib. 3. Valef.
lib. contr. c.
15. ubi Arist.
cum Galeno
conciliat.

De sic.

De tempera-
mento fici-
tatis.

De siccitate autem sic habeto. Pilus reliquas partes siccitate exupe-
rat: hunc suo quæque ordine subsequuntur os, cartilago, vinculum,
tendo, membrana, arteria, vena, flava & atra bilis, nervus, qui motui ob-
seruit; cutis autem, ut calore, ita & siccitate in primis temperata est.
Hinc in humiditatem secedit nervus sensationi destinatus, nervo autem
humidius est cor, subinde renes, iecur, lien, simplex caro, pulmo, spinæ
medulla, cerebrum, medulla ossium, adeps, sanguis, postremò pituita.
Discrepantes de hisce temperamentis opiniones lege apud Galenum 1.
de tēperamentis, Auicennam Fen. prima primi doct. 3, cap. 2. Auerro-
em 2. Collect. cap. 2. Fernelium lib. 3. Physiologia cap. 6. Valle-
sium lib. 1. contr. medic. & philosophic. cap. 10. & in artem Medic.
Galenī, Valleriolam lib. 1. locorum communium cap. 10.

Capitis noni Explanatio.



Postea cum demonstratum) Promiserat Aristoteles initio huius operis ita
se de ortu & interitu rerum in commune adurum, ut omnes causas, rationesque
eorum, quæ gignuntur, & intereunt, sub aspectu poneret. Nunc, quia iam causas
proximas, tum elementorum, tum aëtorum, quatenus ex elementis coalescent,
explicuit, ad remotas universalesque tradendas accedit. Quod ut commodius
presteret, colligit hoc capite numerum causarum, quæ ad cuiusque rei generatio-
nem concurrunt. Prius tamen instituit rationem proponit aënis cum sint quædam corpora
ortui corruptionique obnoxia, ut plantæ, animalia, ceteraque multa, quæ potissimum circa terram
gignuntur, doctrinæ or-
dini consentaneum esse,
ut inquam de his parti-
cularum differat, eorum
communes causas pertra-
ctet.

C AP. IX.

Tres causæ
generationis
& corruptio-
nis.

b Sunt igitur tot nu-
mero.) Enumerat tres
causas generationis cu-
iusque rei, materiam, for-
mam, & efficiens. Sicut
enim, inquit, in cœlesti-
bus corporibus duo prin-
cipia materia & forma
non sufficient ad mouē-
dum, sed oportet adesse
tertium, quod agēdivum
habeat, id est, intelligenti-
am, quæ motum edat, sic
in hijs, quæ interitum & ge-
nerationem subeunt, non
satis est dari materiam & formam, sed adiungendum est tertium, quod materiam immuet, & for-
mam inferat.

Inesse cœlo
materiam ex
sententia A-
rist.

Notandus est hic locus contra Auerroem, qui in lib. de substantia orlūs cap. 2. & lib. 8.
Metaphys. cap. 4. & lib. 1. de cœlo cap. 2. scripsit corpus cœleste non constare materia, sed esse medi-
um quid inter puram potentiam & puram actum, videlicet formam quandam per se coherentem
absque materia. Quem secuti sunt etiam Durandus in 2. dist. 12. quæst. 1. n. 14. alijque nonnulli,
quos retulimus, & impugnauimus lib. 1. de cœlo cap. 2. quæst. 4. Hos certe refellit Aristoteles hu-
ius loci, ubi Aristoteles palam affirmat convenire cœlesti corpori non formam tantum, sed etiam
materiam.

Ca Vm autem nonnulla generabilia, corruptibiliaque
sint, & generatio in eo, qui circa mundi medium est,
loco sit, de omni generatione similiter, & quot & quæ
sint eius principia dicendum est: sic enim facilius sin-
gularia contemplantur, cum de vniuersalibus prius sump-
serimas. b Sunt igitur tot numero & genere eadem, quæ in
aënis, primisque. Nam alterum ut materia, alterum ut
forma existit: oportet autem & tertium insuper adesse: nā
duo haudquaquam satis sunt ad generandum, sicut nec in
ipsis primis. c Igitur quod esse, & non esse potest generabi-
libus causa ut materies existit. Nam quædam necessariò
sunt, cœternæ, quædam necessariò non sunt. Quorum illa
quidem non esse, hæc verò esse, est impossibile, eo quod fieri
non

Text. 51.

Text.

Igitur

e. Igitur quod esse.) Rerū caducarū materiā, formā, & efficientē causā singulatim explicat, atq; materiā esse potentiā quandam ad esse & non esse, quę rebus sublunaribus, ut gignantur & intereant, causā existit. Quod ut magis pateat, ait rerū quāsdā necessariū esse, ut corpora celestia: alias necessariū nō esse, ut chymice: alias mediū locū tenere: quōd ita possibiles sunt, ut possint esse & nō esse: quo pacto se habēt ea, quę ortū & interitū subeūt. Materia ergo est, quę facit rē esse & non esse: quia dū formā suscipit, accipit esse res genita: dū eandē formā abiicit, deperit res eadem.

Materia quid.

Materia causā interitos.
Forma quid.

d. At forma, speciesq; Formā ait esse id, cuius gratia aliquid fit, & rationē substantię cuiusque rei, id est, quod rei essentia potissimū confert. Nam cū cuiuslibet entis naturalis quidditas ex materia & forma coalecat, potiorē partē obinet forma, quę actus & perfectio est, remq; in certa specie constituit, ut in primo Physicę Auscultationis libro copiosē disseruimus. Porro cū Aristoteles hoc loco tribuat formę non solum esse rationem substantię, sed etiam id cuius gratia, quod finis proprium est, videtur hic finem ad formā reuocasse: propterea quod licet finis & forma sint distincta genera causarū: tamen una eadēque res, sub diuersa consideratione, & respectu, potest & formę & finis

Finē ad formam reuocauit hoc loco Arist.

non possit, ut necessarium aliter se se habeat. Nonnulla & esse possunt & non esse de quorum numero generabile existit, atque corruptibile, hoc enim interdum non est, interdum est. Quare necesse est, ut generatio, atque corruptio circa id sit, quod esse & non esse potest. Quocirca & hoc causa, ut materies generabilibus existit. d. At forma speciesque, ut cuius gratia, hac autem est substantię cuiusque ratio. Oportet autem & tertium quoque adesse, & quod omnes quidem somniant, nemo tamen dicit. Sed alij specierum naturam causam esse sufficientem ad generandū arbitrati sunt, quē admodum in Phædone Socrates. Nam ubi ille ceteros increpuit tanquam nihil locutos, eorum quę sunt, quedam species esse, quedam quę species participant, & eorum quoque per speciem esse dici susceptione verō oriri & abiectione interire supponit. Quare si hæc vera sunt, species causas esse generationis & corruptionis necessario putat. Alij ipsam materiam, nimirum à qua fit motus. & de neutri rectē dicunt nam si species causę sunt, cur non semper gignunt continēter, sed quandoque, & quandoque non, cum semper tum species tum quę eas participant, in ratione rerum sint? Præterea in nonnullis aliam quandam esse causam spectamus. Nam medicus in corpore sanitatem efficit, & scientiam sciens existente & ipsa sanitate, & scientia & hisce, quę eas participant. Eodem modo & in cæteris, quę facultate quadam fiunt. g. Quod si qui materiam ipsam ob motū generare dicāt, naturalius projectō dixerint, quam qui ita dicunt. Etenim

rationē obinere: formę, quatenus tribuit esse: finis prout est id, cuius gratia efficiens operatur: ideo enim generans materiam disponit, ut in eam introducat formam.

e. Quod omnes quidem.) Tertiam causam, nempe efficientē, quę præter duas superiores necessaria est, Veteres eandē veteres omnes somniasse inquit. Nā cū de illa nō nihil dicerent, eam tamen nullas omnino expreisit. Duas ergo de illa refert quasi extremas sententias: unā Platonis in Phædone: alterā aliorum veterū Philosophorū. Plato sub persona Socratis statuit res effici ab ideis, id est, a substantiis quibusdam materię experibus, & quarū inprehensione, formę, quę si adumbratę quędam illarum similitudines & imagines, in materię sinu defluerent: ita ut dum inprehensio illa perseveraret, res gignitę subsisterent: cū euangeret, interirent. Alia verō

Veteres eandē causam efficientem somniasse.

quod

opinio fuit quorundā existimantiū materiā esse principiū efficiendi: ita ut cū benē disponitur, & accidentium apparatu instruitur, omnia per se pariat, & in lucē effert. Etenim licet quicquid eorū nō entē, aut discordiā & concordiam, efficiat causas constituerint: nullas tamen eiusmodi causas rebus singulis accommodauit: ideoq; conuincuntur asserere materiā ipsā ex se omnia, quę gignunt, efficere.

f. At neutri rectē. f. Utamq; opinionē confutat, ac primū eam, quā Plato secutus est. Sius autē fallacitē dupliciter conuincit, tum quia si generatio esset ex inprehensione idearū, cū ideę perpetuō existās, nec eis quicquid defuit, quominus operentur, tūque materia semper in prępiti sit ad excipiēdas formas, oportere dari semper generationē, ita ut eadē materia perpetuō alias & alias formas indueret, neq; unā & eadē aliquanto tempore reuerteret, quod est apertē falsum. Secūdo verō id ex eo ostēdi potest, quia idē eodē modo se habēt semper facit idē: at eterna illa rerū exemplaria, cū nulli sint mutationi obnoxia, eodem pacto se semper habeant necesse est: ac præterea nunquam cessabunt ab inferendis formis in eandē materiam, Secundo eandē sententiam refellit, quia cū

Refellitur opinio Platonis de ideis.

Art natura ars sit emula, imitatrixq. nature: ex ijs, quę in arte videm9, philosophari possum9 & inquirere ea, quę in natura sunt: at in arte, præter formā & materiā, est efficiens, ut præter sanitatem & subiectū, medicus: præter scientiam & discipulū, magister: ergo in natura præter formam, & materiam, danda erit alia causa, quę sit efficiens. Hic adverte nō liquidō cōstare an Platonis fuerit ea sententia de ideis, quā ei Aristoteles hoc in loco, & sæpe alibi attribuit. Sunt enim qui dicāt Platonē non formas illas extra omnia singularia per se coherentes; sed diuina exemplaria, ad quę Deus respiciens creaturas producit, ideas vocasse. Sic enim eius dicta interpretati sunt D. Augustinus lib. 83. quęstionum, quęst. 46. Clemens Alexandrinus lib. 4. & 5. Strom. Eusebius Cæsariensis lib. 12. de præparatione Euang. cap. 12. Tertullianus in suo lib. de anim. cap. 18. alijque non pauci. Sed nos hac de re ex instituto lib. 4. Metaphys.

Materiz offi
cium pati ac
recipere.

g. Quod si qui materiam. Posteriorē sententiam refellit, quā in eo Platonice præferi, quod Platonius minus ad naturā conuenienter loquens, asseruerit causam efficientē non operari per motū, sed per receptionē, vel abiectionē: hi verō mouere illā dixerint, quod omnī cōsensu efficiēti causę

esse hęc assertio ē demōstrat, primū quia materiz non est mouere, aut agere sed moueri & pati. Habet enim forma & materia partita officia, & forma ut est actus & perfectio, ita agendi munus obit: materia sicut est potētia, ex se a suis experta, ita recipiēti, patiēdiq. partes sustinet. Secūdo, quia ut in arte materia nō se vltro, aut vi sua mouet ad formā, sed eā ab artifice accipit, ut lapis figurā pyramidis: ita in natura animal non ā se, sed ā progenitore, atq. adeo ab aliquo efficiēte gignitur. Et tunc quoq. eodē philosopho in eo ait, quod sola contenti materia præstāsimā causā videlicet formā omiserint.

h. Præterea potētiās. Putat Alexād. & Philoponus nō impugnare Arist. hisce verbis eandē sentēt. quā primē, sed reprehensionē conuentionē in Parmenide. Verē similior tamen est, ut ipse verborū contextus indicat, interpretatio D. Thom. & Auerrois existimantiū persequi Aristotelē eandē oppugnationē alio argumento. Asserebāt nimirū ijsdē Philosophi materiā, per potētiās, seu vires qualitātū, tanquā per organa siue instrumēta, reiū generationem exequi. Id confutatur, quia ut in arte instrumēta nō ā se mouentur ad conficiendū opus, sed manu artificis: ita qualitates illę vi propria nihil molientur, hoc est, nullum compositum physicū producent, nisi prout sunt instrumēta principalīū causarū efficiētiū. Vnde constat has necessariō dandas esse in natura.

Qualitates vi
propria non
producere cō-
posita natura
lia.

Ignis maxi-
mē actiuus.

i. At ipse quoq. ignis. Sententia illorū philosophorū erat materiā per calidū & frigidū, atque alias qualitates, quę agēdi & patiēdi vim obtinēt extra alterius principalis causę efficiētiā re-gignere & corrumpere, perinde ac si instrumētū artis, facultate motuq. proprio lecticā v.g. aut tellū āderet: cōtra id opponit Aristot. quod ignis, qui maxime actiuus est, enā ab alia auctori causa agitur, nepe ā cælo: & multo secus operatur quā organa; siquidē organū dirigitur ab artifice, ut hanc aut illā formam inducat: ignis autē effrenata licentia operatur, ita ut aliorū corporū temperiem sepe dissoluat. Quare neq. ex illi mandū est ignē agere simpliciter ut instrumētū; neq. negandū posse ab alio, tanquā ab efficiēte, externa vi moueri. Quod aduersarij propterea assecuti non sunt, quia modū, ac rationem, qua ignis patitur, agiturque nō satis considerauerunt. Capitis

quod alterat, quodque trāsfigurationem facit, causę ut quippiam oriatur rationem sibi vendicat magis. Et in omnibus ex æquo tam hisce, quę natura constant, quam quę ab arte proficiuntur, hoc agens dicere consueuimus, quod mouendū vim obtinet. Verum enim verō & hi quoque non rectē dicunt Pati nāque & moueri materię est; agere verō & mouere, alterius potētię: palam autem est cum in ijs, quę arte, tū in ijs, quę natura sūt: nā neq. aqua ex se animal facit, sed natura, neque lignū lecticā, sed ars. Quare & isti ob id, & quia potiore omittunt causam, aut rectē dicunt: quid ita enim formamque exterminant. Præterea potētiās, atque vires corporibus tribuunt: per quas admodum instrumenta-liter generant, eam quę ā specie sumitur, causam auferentes. Etenim quoniam, ut aiunt, calidum segregare, & frigidum congregare natum est, & cæterorum quodque aliud agere, aliud pati, ex his & per hæc gigni & corrumpi. cætera omnia dicunt. i. At ipse quoque ignis moueri ac pati videtur. Præterea perinde faciunt, ac si quis serrę & instrumentorum cuique eorum, quę generantur, causam tribuat. Nam cum quis Serra secat, diuidi quippiam, & cum corradit, leue fieri necesse est: & in cæteris simili modo. Quare si quam maxime agit, mouetque ignis, quomodo tamen moueat, nō vltra contemplantur, nempe quod deterius, quā instrumēta. Sed & prius a nobis vniuersaliter de causis dictū est, & nūc de materia & forma pertractatū, atq. determinatū.

Text. 54

Text. 55

Capitis Decimi Explanatio.



Pa Retera eadem. Reiectis veterum philosophorum dogmatibus, suam de vniuersali causa efficiendi ortus interitusque sententiam exponit, docetque coelestium spherarum motum & quem octauo Philice Auscultationis putat sedamoustrasse continuum, ac sempiternum esse, efficere corporum sublunarium generationes, & corruptiones in defecta serie decurrentes. Nam cum is motus, non autem generatio, inter ceteras mutationes principem locum habeat, semperque exillat, & id potius quod est, ei quod non est, quam quod non est, ei quod est causa esse debeat, consequens sit, ut id, quod predictam lationem subit, & semper est, efficiat id, quod non est ac gignatur, atque

CAP. X.

Pa Retera eadem demonstratum sit motum eum esse perpetuum, qui lationi accomodatur, his existentibus, & generationem quoque continenter esse necesse est. Latio namque continuè generationem ideò faciet, quia ad-mouet & abmouet id, quod gignendi vim obtinet. Insuper & priora esse dicta rectè lationem inquam mutationem primam esse, & non generationem, dilucidum est. Nam multo magis consonum est rationi, id quod est, ei quod non est, ut nascatur causam esse, quam id, quod non est, ei quod est ut sit. Sed quod latione subit, est: quod verò oritur, non est. Idcirco & latio generatione prior est. Cum autem supponatur & demonstratum sit continuam rebus ipsis generationem, corruptionemque competere, & lationem generationis causam esse dicamus, patet quod si vnica latio foret, fieri non posset, ut ambæ fierent, propterea quod contrariæ sunt. Nam idem eodemque modo semper habens, idem facere naturum est. Quare aut generatio semper esset, aut corruptio. Multo autem esse motus, contrariosque aut latione, aut inæqualitate conuenit: contrariorum enim contrariæ sunt causæ. Quocirca & prima latio, ortus ac interitus causa non est, sed obliqui circuli latio, ea namque, & continua est & duobus motibus fit. Nam generatio, corruptiove futura sit semper continua, semper quippe iam quidem moueri necesse est, ut ne mutationes istæ desiciant: sed duobus, ut ne altera duntaxat eueniat. Continuitatis igitur causa est latio vniuersæ, accessus verò, & recessus ipsa declinitas: accidit enim ut interdum procul, in-

terdum

nis non esse motum primi mobilis, qui semper eodem modo se habet in ordine ad generabilia & corruptibilia, sed motum solis sub circulo obliquo, seu Zodiaco, qui prout est perpetuus, causa est eorum generatio & corruptio non quæ intermittantur: prout vortus & quasi contrariæ, ac non semper eodem pacto se habens respectu nostri, adeò, prout solem nunc ad nos adducit velius septentrionem, tunc abducit velius Austrum generationes, & corruptiones sibi. De hac re plurius ac plenius in questione.

c Aequali in tempore. Collegit tempora generationis & corruptionis inter se æqualia esse, quemadmodum solis accessus, & recessus paribus temporum spatij abiciuntur. Nam accessus à Capricorno ad Cancerum sex mensibus peragitur, eundemque recessus à Cancro in Capricornum: & in accessu quidē sunt ver & æstas: in recessu autumnus, & hyems. Subiicit quoque Aristoteles

italatio generationis causa habeatur. Quæ deprimata lationis hic dicimur, quo pacto accipienda sint, iam alibi in hoc opere exposuimus.

b Cum autem supponatur. Nonnulla sunt quæ difficultate ingerunt, quæ fieri possint, ut motus coelestium corporum sit causa generationis, & corruptionis. Primum quia istiusmodi motus est vnus, semperque idem: at quod idem est, & eodem pacto se habet, idem facere naturæ solet. Quare aut semper erit generatio, aut semper corruptio, neque vna alteri succedet. Præterea, contrarij effectus contrariæ causas requirunt: sed generatio & corruptio sunt contrarij: igitur si motus cæli eorum causa est, non vnus tantum erit, sed plures: ipsi quoque contrarij inter se: cum igitur ipsa vnus tantum sit, & omni contrarietate vacet: non videtur quæ ratione ad illum tanquam ad causam generatio & corruptio referri queant. Ad hanc difficultatem respondet Aristoteles, causam generationis, & corruptionis

Generatio, nis, & corruptio nis remota æqualia.

vitam cuiusque viventis certa periodo contineri à celesti circulo, hoc est, ex celesti influxu, à quo & virtus generantis modificatur, & res genita quoad suam conservationem dependet. Quod non ita est interpretandū quasi omnium vita eum decursum & metam perpetuò seruet, quam ei natalitia sidera in ortu sine cōceptu præscripserunt. Accidit enim non raro ut ob intemperantiam, vel aliquem fortuitum eventum, breui intercant, qui temperamentū, quo diutissime vitam propagare possent, acceperūt. Quod ergo Aristot. ait, cuiusque vitam ex siderum afflatu, certa mensura definiri, id sublatis impedimentis intelligi debet. Vel dicendum loqui Aristotelem de speciebus, docereque singulas species, prout cuiusque natura fert, præsceptā habere durationem, quā ut plurimum non transgrediantur, licet eatum individua, ob diversam qualitatum temperiem, astrorum aspectum, soli, cœlique naturam magna varietate alia ferūs, alia citius occubant.

d. Omnium enim ordo est. Dependentiā totum sublenariū, quam etiā lib. 1. Meteororū c. 2. docuit, probat ex eo, quia omnia ordine continentur: postulat enim ordo ut inferiora à superioribus gubernentur. De laudibus ordinis multa pręclare scripsit D. Augustinus duobus huiusce argumenti libris, & 17. de Civit. Dei cap. 13. & libro 83. questionum, quest. 27. item D. Gregorius Nazianzenus oratione 26. ubi ait ordine nites mundanas; ordinem esse omnium rerum parentem & præsidium, causam pulchritudinis, & stabilitatis; ordinem cunctis animantibus ortum, alimentum, sedesque pręscripsisse. Denique ordinem omnia iam cœlestia quā terrestria constitutū esse & colligare.

e. Apparet autē. Quod do equalibus spatiis generationis & corruptionis dixerat, cōpetum edo inquit experientia. Videmus enim solo ad nos appropinquante, insigni factu partaque naturę

gigni enascique viventia, abscedente autem in interitum ruerē. Constat autem hanc accessum, & recessum, vti iam dictum fuit, pari mensura dānari. Monet tamen sepe accidere, ut quędam generationes vel corruptiones citius, alię tardius perficiantur ob facilitatem aut repugnantiam materię, quę preparanda est, aliisq; causas eiusmodi. Porro cū generalia & corruptio, si pro introductione & abiectione formę accipiantur, momento fiant, in quo neque celeritas, neque tarditas datur (hęc enim temporum don taxat affectiones sunt) planum est accepisse Aristotelem hoc loco generationem, & corruptionem vti cum pręiis alterationibus, quę tem-

Natura fertur id, quod est pręstanti-

si Nam cū in omnibus Tradit hanc causam perennitatis ortus, & interitus sub cœlestium rerum; videlicet ut vnumquodque eo modo, quo valet, perpetuitatem obrineat. Natura enim iusta

terdum propē existat. Atque cum intervallum sit inæquale, motus erit inæqualis. Quare si ex eo generat, quia accedit & prope est; & quia abscedit & procul existit, hoc idem corrumpit. Atque si quia sæpenuerō accedit, generat: & quia plerumque recedit, corrumpit: contrariorū enim causę sunt contrarię: & generatio atq; corruptio secundū naturā æquali in tempore sunt. c. Quocirca & cuiusq; tempus & vita numerū habent, numeroq; pręfinitur: à omnium enim ordo est. Et omne tempus ac vita circuitu mensuratur: verū non eodem omnis, sed alia minori, alia maiori mensuratur: alij siquidem annus, alij maior, alij minor circuitus, mensurā est. c. Apparent autem & ad sensum hisce, quę dicimus cōsentanea: accedente namq; sole generationem fieri, & recedente corruptionē, & in tempore æquali vtrumq; videmus. Nam corruptionis & generationis naturalis tēpus æquabile existit. Sed plerumque accidit, ut in minori corruptio fiat ob mutuam inuicem conspirationem. Si enim materies inæqualis sit, nec omni ex parte eadem, generationes quoq; inæquales, & quasdam celeriores, quasdam tardiores esse necesse est. Unde fit, ut ob horū generationē, alia corrumpi accidat. Semper autē sicuti dictū est, generatio & corruptio continentes erunt, nec vnquam deficient ob eam, quam diximus causam. Idque ratione optima evenit. Nam cum in omnibus, quod pręstabilius est, natura semper expetere dicitur: pręstabilius autē sit esse, quā non esse: & quot modis esse dicamus, alibi dictum sit: hoc verō in omnibus inesse im-

possibile sit, propterea quod longē ab ipso principio distent, reliquo modo Deus ipse vniversum complevit, continua facta generatione. Nam ita maximē, ipsum esse cōtinentes erit, propterea quod illud, semper inquam generationem fieri, ad substantiam

Text. 57.

Text. 58.

Text. 59.

sua propensione ferat in id, quod melius & nobilius est: est autem melius & nobilius esse, quam non esse, cum esse participatio quædam sit nature divinæ. Oportere autem ad hunc finem assequendum ordinem, seriemque generationum, & corruptionum nunquam intermittere, inde constat, quia singularia, quæ ipsi subijciuntur, sic quodammodo sunt immortalia, & ad primam causam, à qua nature conditione longius digressa sunt, ut cunctis accedunt, domo videlicet quancquam numero pereant, alii in eorum locum succedunt, specie conservantur.

g Quo circa, Circularis, inquit, motus celestium sphaerarum, qui antiquitate, continuitate, Alteri recur & æqualitate primus est, æmulatur, quoad eius fieri potest, generatio corporum sublunarium: sus in genera sicut enim ille ab eodem puncto versus idem punctum contendit: sic ex aqua v. g. per mutua tione subla- generationem fit iterum, ad eandem aquam: cum ex aqua generatur aer, ex aere ignis, ex igni natium cor- ruptus aer, ex aere aqua. porum.

Substantiam proximè accedit. Cuius rei, ut sæpè diximus, causa, circularis latio est: sola enim continens est. g Quocir- ca & cetera alia, quæ in se se secundum affectus, atque vires transmutari solent, seu corpora simplicia circularem imitā- tur lationem: nam cum ex aqua gignitur aer, & ex aere ignis, & rursum ex igni aer, & ex aere aqua, in orbem ire genera- tionem ideo dicimus, quia rursum eodē redit, recipiturque.

Text. 60.

Quare & recta horum latio circularem imitata lationem continens existit. h Atque ex hisce colligetur id, quod nonnul- li addubitant, cur cum corporum quædam ad suum feratur locum, in tempore infinito corpora deducta, separataque non fuerunt. Nam mutua in se se migratio, huiusce rei causa existit. Si enim in suo quodque loco mansisset, nec à vicino fuisset transmutatum, iam iam separata forent, atque discreta. Transmutantur igitur ob lationem, quæ duplex est: & quia transmutationem subeunt, fieri non potest, ut ex ip- sis ullam aliquo in loco statim maneat. Quod igitur genera- tio sit, atque corruptio, & quam ob causam, & quid genera- bile, & corruptibile ex hisce, quæ diximus, manifestum est.

Text. 61.

i Cum autem sit necesse quippiam esse mouens, si futurum est ut sit motus, quemadmodum antea dictum est in alijs, & si motus semper sit, semper esse quippiam mouens: & si conti- nuus, unum idemque & immobile, & ab alteratione genera- tioneve immune: et si plures sint motus circulares, plura qui- dem, sed omnia hæc quodammodo sub uno esse principio nes- cesse sit: & cum tempus sit continuum, motum esse continuū siquidem fieri nequit, ut sit tempus sine motu, tempus profe- cto continui cuiuspiam numerus erit. Eius igitur, qui in gyrū

Text. 62.

fit, sicuti in hisce, quæ initio diximus, præfinitum est. i Ded- utrum motus ideo sit continuus, quia id quod motum subit,

h Atque ex hisce) Que- rit quidnam sit, cur elemē- ta cum nature impetu in proprium locum feran- tur, ut in eo quiescant, cur, inquam, infinitis annorū seculis decursis, fixæ e- nim mendum ab æthero, non iam in natia sede propriaque regione consi- stant, sed sursum ac deor- sum oberrant, & alijs per- mista sint. Respondet ic- circo propria loca desere- re, ut inter se congregian- tur, & adcertis qualitati- bus munō agant, atque ex se tandem generentur. Vnde efficitur, quod ma- gna ex parte confusa exi- stent. Nam terra & aqua calore attenuatq; in exha- lationem, & vaporem so- luntur, ascenduntque, & aer frigore addensatus de- scendit.

Questio.

Responsio.

i Cum autē sit, i Quia dixit motum celestem esse causā generationis & corruptionis, de moto- re, quia eius motus causa efficiens est, quædam subij- cit vberius pertradata in octavo physicæ Auscul- tationis, & lib. 12. Meta- physicæ, cap. 8. Docet ergo motorem non unum,

sed multos esse, quemadmodum & motus non unus duntaxat, sed plures sunt, similiterque mobilia, non unum sed plura. Verum ut omnia mobilia sub uno primo mobili ita, & omnes motores sub uno primo motore ordinatos esse. Deducit ergo aliquot consequen- tias, quarum prima ita habet. Motus est, ergo motor est. Secunda, Motus semper est, er- go motus perpetuus est. Tertia, Motus est perpetuus continuus ergo & motor unus est, im- mobilis, & generationis, atque alterationis expertus. Quarta, Motus non unus tantum est, sed plures, ique perpetui & continui: ergo & motores plures sunt, immortales, atque im- mobiles. Tum probat motum esse continuū, quod antea supposuerat. Nam tempus non potest esse sine motu, cum sit numerus motus, ut constat ex quarto libro Physicorum, sed tempus est continuum ergo & motus continuus erit. Confirmationem harum om-

nium consequentiarum potissimum ex Physicis petendam esse vult Aristoteles ubi nos etiam ostendimus motus, & mundi æternitatem nequaquam fuisse ab illo demonstratam, ut patet quæ Catholicæ fidei veritati repugnet.

Dabim.

1. Sed utrum motus in questionem vocat, sit ne motus continuus, quia mobile continuum est, an quia terminus ad quem tendit, continuitatem habet. Respondet imprimis omnem motum, intellige physicum, esse continuum ex parte subiecti: nihil enim talem motum subit, nisi quantitate præditum sit, ut libro. sexto Physic. cap.

continuum sit: an quia id, in quo sit motus, locus, inquit, aut effectus? Palam sane est, motum idem continuum esse, quia id, quod mouetur, continuum est. Nam quopæcto continuus est affectus, nisi quia res ea, cui accidit, continua est? Si vero & quia id in quo, hoc soli loco competit, quippe qui magnitudinem quandam habeat: magnitudinibus autem sola circularis continua est, adeo ut ipsa sibi semper continua sit. Corpus igitur circulare quod ferri assolet, motum facit continuum; motus vero tempus.

Responsio.

3. demonstratum fuit: id tamen peculiare esse latiori, ut etiam id, supra quod sit, id est, magnitudo, quam conficit, continuitatem obtineat & hanc quidem obtinet sine exitu latius circularis, quæ fertur supra magnitudinem conclusam circulo initij, finisque experte.

Q V Æ S T I O. I.

AN SIT NECESSE OMNIA
viventia naturæ conditione tandem
extingui.

A R T I C V L V S. I.

NEGATIVÆ PARTIS
argumenta.

1. argum.



Am partem, quæ negat, hæc argumenta videntur cōprobare. Omnibus rebus insitū est à natura sempiternitatis desiderium, ut proximo superiori capite 10. text. 59. & lib. 2. de anima cap. 4. text. 34. Aristoteles docuit: hoc autem desiderium irritum esse non potest, cum natura nihil frustra molitur, docente eodem Aristotele 1. lib. Polit. cap. 2. Igitur res viventes non modò certam vitæ periodum non habent, sed possunt immortales esse.

2. argum.

Secundò. Mors obvenit hominum generi ex peccato; Igitur homo, si nullo se flagitio inquinasset, naturæ suæ relictus, immortalem vitam obtineret. Antecedens probatur, primū, quia id testantur verba illa capitis 2. Geneseos, In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Deinde quia mors pœna est: pœna vero non nisi ob culpam à Deo infligitur.

Tertio

Tertiò. Si viuentia naturæ lege interirent, oporteret Socratem, etsi ei nihil extrinsecus noceret, tandem extabescere calore interire; idque sine dolore, quia doloris causæ sunt diuisio cōtinui, & dissolutio temperamentī, quæ causæ, in eo euentu, non essent: at quòd mors absque doloris sensu, eoque acerrimo esse non possit, indicat illud Aristotelis lib. 3. Ethicor. cap. 6. Mors maximè omnium rerum est horribilis. Quod etiam inculcat lib. 2. Rhet. Ac simile quid legitur apud Euripidem in Iphigenia & lib. 3. argonautic. 3. argum.

Quartò. Alchymicæ artis professores affirmant, per aurum liquatū & aptum, habileque ad potandum; ac per eam, quam quintam substantiam vocant, posse arceri senectutem, deque eare extant scripti à medicis libri. Quin verò non difficile videtur excogitare remedia, quibus humidum innatum, & naturalis calor, quæ vitæ fundamenta sunt, conseruentur; quemadmodum, & contra venena, & lethalium morborum vim tot amuleta inuenta fuere. 4. argum.

De his Vincetius in hist. lib. 26. Cælius lib. 7. c. 9. Herodotus lib. 2. A. lex. lib. 3. c. 2. Plin. lib. 21. cap. 37. Cōfirmatio
argum.

demortua corpora, quæ faciliè extabescunt, & in putredinem abeunt, aromatum condimentis quàm diutissimè integra seruantur, cur non etiam viuentia artis, naturæque remedijs ab interitu defendi poterunt? Nihil ergo videtur ob stare, quominus animantium vita in æuum pro- 5. argum.

Quintò. Quemadmodum corporibus gloriosis conferet Deus supernaturale donum impassibilitatis, quo in omnem æternitatem ab interitu libera manebunt; ita non repugnat in hoc statu tribuere viventibus qualitatem aliquam naturalis ordinis, cuius beneficio incorrupta perseuerent. Fieri igitur potest, vt viuentia munere naturæ perpetuò durent.

Sextò. Prioribus mundi seculis, hominum vita adeò fuit diuturna, vt alij vixerint ultra septingentos annos; alij ultra octingentos; alij ultra nongentos sexaginta, vt sacræ paginæ monumenta in libro Geneseos testantur. Multi etiam ex antiquis gentium scriptoribus prodiderunt quosdam vixisse ad quingentos, & sexcentos, eoque amplius annos; cuius rei testes profert Iosephus 1. libro antiquitatum cap. 3. Manethonem, Berosum, Mochum, Esthiazum, Hieronymum Aegyptium, Hesiodum, Hecatæum, Elamium, Agesilaum, Ephorum, & Nicolaum. Cum ergo illorum hominum vita tandiù producta fuerit; non videtur impossibile, accedente maiori studio, & industria, seruare illam ab interitu immunem. 6. argum.
Genes.
Iosephus.

ARTICVLVS II.

EXPLANATIO
quæstionis.

Quod

Aristot.
Galen.
Auicenn.

Varie causæ
ortus, & inte-
ritus viuen-
tium.

Ptolem.
Alchibi

Refellitur o-
pinio quorū-
dam de sūdo-
rū influxu.

Syderū affla-
tus.

Particulares
causæ interit-
us.

Res inani-
mate diutur-
iores, quā
animatæ.

QUOD tamen omnia viuentia, cōstanti, rataque lege naturæ, mor-
ti succumbant, demonstrat experientia quotidiana; idemque
tradidit Aristoteles proximo capite 10. & 4. lib. de Generat.
animalium cap. ultimo, Galenus in lib. artis medicæ, Auicenna Fen. 1.
primi Doctr. 3. cap. 3. ad finem, cæterique auctores communi consen-
su. Sed, vt hæc assertio illustrior euadat, nonnulla obseruanda erunt.
Primum sit, causas vt ortus, ita & interitus rerum viuentium, alias esse
vniuersales, alias particulares; quasdam cōmunes, alias priuatas, & vni-
cuique proprias. Causæ vniuersales, præter primam, sunt corporum
cœlestium influxus, vt docuit Aristoteles loco citato, & lib. 1. Mete-
orum cap. 2. & lib. 4. de Generatione animalium cap. ultimo. Sanè præ-
ter ordinariū afflatum, de quo in ijs libris agit Aristoteles, demittunt
nonnunquam cœlestia corpora in mundum inferiorem qualitates, agri-
tudinum, & interitus effectrices, secundum varios aspectus, & regionū
naturam; idque interdum tanta vi, vt existant in tota aliqua regione
populares morbi. Quod in magnis planetarum coniunctionibus eue-
nire tradunt Ptolomæus Alcabitius, cæterique Astrologi. Itaque mi-
nimè probanda est sententia Plotini in eo libro, quo inquit num
astra aliquid agant, Ficini eius interpretis, Chalcidij commentarijs in
Timæum, Mirandulæ lib. 3. contra Astrologos cap. 21. & aliorum exi-
stimatium planetas, stellasque omnes adeò esse natura beneficas, & pro-
pitias, vt nulli inde morbi, nullum incommodum mortalibus obueniat.
Pugnat certè hoc cum experientia, qua compertum est, multis, in lunæ
coitu, morbos recrudescere, ægrotantium corpora deterius affici, no-
cereque per id tempus purgationes, & dum pestilentia grassatur, ordi-
nariè tunc plures extingui: Id quod non aliunde provenit, nisi quia
tunc id astrum occulto suo influxu corporibus vehementer incom-
modat. Denique res est adeò conspicua, vt probatione non egeat. Ma-
neat ergo, vnam è causis vniuersalibus tam morborum, quā interitus,
esse afflatus corporum cœlestium. Cui causæ adiungi potest ambien-
tis aeris natura, situs regionum, aliaque eiusmodi, quæ sua qualitate cor-
pora imbuunt, & ea in deteriorem statum sæpe vertunt, & ad interitū
ducunt; ob eamque causam iubent medici delectum haberi loci, ac situs
ad habitandū. Lege sectionem 14. problemat. Aristotelis; Hippocratē
in lib. de aere, aquis & locis.

Causæ etiam communes interitus, sunt contrariorum, quibus viuē-
tium corpora constant, pugna, & actio caloris natui humidum perpe-
tuò depalcentis. Qua de re non semel, tum in hoc opere, tum alibi scrip-
simus. Particulares verò causæ sunt, quæcunque lingulis indiuiduis
peculiariter accidunt, vt ratio temperamenti minus diuturni, intempe-
rantia cibi ac potus, aliaque id genus complura.

Secundò aduertendum est res inanimatas, vt plurimū, longioris
æui esse, quā animatas. Primum, quia animatæ corrumpuntur tum
ab intrinseco, cum secum dissolutionis suæ causam circumferant, vt ex
dictis constat, tum ab extrinseco propter multiplicia incommoda eis
incidentia, & ingruentium contrariorū vim, quibus minus, quā ina-

nimata

Lib. 1. cap. 5.
q. 3. 9. & 10.
In parvis Na-
tur. tract. de
vita & morte
c. 3.

De ho-
dicio
Scot. i
13. q. 2.

nimata resistunt; Item, quia formae rerum non viventium cum magna intemperie qualitatum in materia permanent, non ita vero formae viventium, quae ut perfectiores sunt, ita ad sui conseruationem plus exigunt.

Tertio. Illud quoque haud ignorandum est, quod peritiores medici tradunt, videlicet calidam, & humidam temperaturam, qualis est sanguinea, longioris vitae esse. Idque tradidit etiam Aristoteles in libro de longitudine, & breuitate vitae, ubi ad calidi & humidi copiam, ac proportionem, refert vitae longitudinem, ad inopiam autem, & improportionem eiusdem, breuitatem; eo potissimum argumento, quod senectus, & id, quod mortuum est, obarescit, algetque. Et vero debet tale humidum non modo copiosum esse, sed etiam lentum, acreum tamen: aqueum enim, cuiusmodi inest piscibus, licet copiosius terrestrium humido habeatur, defectu praedicti lentoris diuturnum non est. Vnde inter terrestria praedicta sanguine, quae humidum affluentius habent, & lentius, quam exanguia; diutius viuunt: & inter exanguia, viuaciora item sunt, quae lentius habent humidum, ut olea, pinus, palma, cypressus, aliaeque oleosae, & resinosae arbores. Hinc collige non solum inter ea, quae specie differunt, sed inter illa etiam, quae eiusdem speciei sunt, quaedam breuiorem, alia longiorem vitae modum nancisci; quandoquidem superiores causae, quae vitam producunt, aut contrahunt, tam in diuersis speciebus, quam in eadem promiscue reperiuntur. Lege, si placeat, quae de hac re scripsimus in libro de longitudine, & breuitate vitae.

Calidum, & humidum temperamentum longiorē vitam reddere.

ARTICVLVS III.

SOLVTIO ARGV-
mentorū.

His ita explicatis, tantum superest, ut argumenta initio proposita diluamus. Ad primum igitur fatendum naturam singularibus rebus, etiam caducis, perpetuitatis ingenuisse desiderium; neque id inane esse, cum singula eo modo, quo per naturam possunt, perpetuentur, id est, si non numero, saltem specie. Vbi animaduertere licet naturae providentiam; nam ut ea etiam, quae tota specie infœcunda sunt, quod vi procreatrice careant, (qualia videntur esse maiori ex parte, quae e putri materia gignuntur) ut ea, inquam, perpetuitatem suae speciei non abrumperent, consultum illis à causis vniuersalibus fuit, datumque aliquid generatrici potentiae proportionale, nimirum coelestis calor, quo procreantur, & in lucem pro-

Dilat. 1. arg.

Naturae providentia ad res conseruandas.

Ppp

deunt,

De hoc desiderio consule Scot. in 4. d. 43. q. 2.

deunt. Item quia pleraque eorum citò delentur, quàm numerosissima sunt, ut bruci, pulices, muscæ, aliæque id genus bestiolæ, videlicet, ut quod tempori eorum adimitur, multitudine compensetur.

Dilutio. 2.

De dono im-
mortalitatis
primis paren-
tibus concess-
so.

Ad secundum respondendum est, mortem esse naturalem homini secundum se spectato, ut docent Theologi Scholastici cum Magistro lib. 2. sentent. distinct. 19. quod ex eo ostenditur, quia homo natura sua est mixtum animatum, quod ex se corruptioni subiacet, ut ex dictis patet. Primi tamen parentes conditi à Deo fuere cum dono immortalitatis supra ipsorum naturam, quod quandiu nō peccassent, retinerent, peccando amitterent; proindeque eorum corpora, licet in eo statu secundum sensum compositum mori non possent, quia si innocentiam servarent nunquam interirent; in sensu tamen diuiso mori poterant, quatenus eis liberum erat, suscepta peccati labe, innocentiam amittere, atque ita incurrere mortis necessitatem, cui nunc omnes obnoxij sumus. Vnde illud est discriminis inter beatos post resurrectionē, inter primos parentes in statu innocentiae, & inter homines in statu naturæ lapsæ, in quo nūc sumus, quod beati mori nunquā poterunt, primi parentes poterant nunquam mori, homines verò in statu naturæ lapsæ, non possunt non mori. Consule Milevitanum Concil. Can. primo, Arausicanum Can. 2. Tridentinum sess. quinta, D. Augustinum libro 6. de Genesi, ad litt. capit. 25. & lib. 13. de Civit. Dei capit. 20. & lib. 1. de peccat. merit. & remis. D. Cyrillum lib. 1. in Ioann. cap. 15.

Qua confide-
ratione mors
dicenda, aut
non dicenda
sit pœna.

Quod autem obijciebatur mortem pœnam esse, nec nisi ob culpam homini inflictam, dicendum mortem respectu hominis secundum naturæ conditionem præcisè spectati, non debere propriè pœnam dici, sed duntaxat comparatione illius secundum eum statum, quo à Deo po creatus fuit, & à quo per culpam decedit.

Dilutio. 3.

Mors natura-
lis sine dolo-
re.

Plato.

Tacitæ ob-
iect. dilutio.

Ad tertium, concedendum quod colligit, fatendumque eos, qui ita mortem obeunt, absque dolore extingui; quod affirmat Aristoteles in lib. de morte, & vita capit. 10. Mors ea, inquit, quæ in senectâ accidit, dolori obnoxia non est. Idemque docuit Plato in Timæo hisce verbis. Quæ post senectam ad finem secundum naturam accedit, inter omnia mortis genera, à dolore alienissima est, & magis cum voluptate, quàm cum dolore fit. Cur autem hæc mors absque dolore accidat, causam reddit Aristoteles, quia fit sine externo, & violento affectu. Plato verò (quod eodē recidit) quia id, quod præter naturam est, dolorem inducit; quod autem per naturam, iucundum est: at mors, quæ per morbos, & vulnera contingit, præter naturam evenit; quæ calore ultro extabescente; secundum naturam. His non obstat quod mors omnium maximè terribilis, ac formidabilis ab Aristotele dicitur: non enim id propterea ab illo asseritur, quod mors omnis cum dolore sit, sed quia, ut ipse ibidem explicat, omnium terminus est. Adde etiam, quia etsi non naturalem, ordinariam tamen, & communem accerrimus dolor antecedit.

Obijciat

Obijciat aliquis, Ea diminutio caloris, quæ paulatim fit in extrema senectute usque ad vitæ extinctionem, non potest non dissolvere temperamentum, cum hoc requirat certam caloris moderationem; atque adeo necessario ægritudinē inuehet, & non nihil doloris inuret: Ergo etiam mors illa naturalis cum dolore erit; non quidem in eo momento, quo anima à corpore separatur, quia tunc corpus, ut iam non informatur anima, ita neque sensus neque doloris particeps est, sed in tempore antecedente momentum separationis. Occurrendum tamen diminutionem illam caloris, quæ in senectute fit, non dici dissolvere simpliciter temperamentum, cum id fiat secundum conditionem ætatis, cui tunc ea diminutio, & temperamentum cum exiguo illo calore congruit, ac debetur; & ideo neque tunc morbum, neque ortum ex eo dolorem in ijs, qui ita moriuntur, dari.

Obiectio.

Refutatio
obiecti.

Ad quartum, dicendum multos multa polliceri, quæ non præstant; sed esto concedamus medicos non solum dum morbos sanant, valetudinemque restitunt, sed etiam alijs rationibus per artem adhibitis, posse aliquorum hominum vitam diutius extendere; ac fortasse etiam senectutem aliquantulum retardare: negamus tamen posse ab illis effici, ut homines in multa secula vitam protrahant. Si enim id possent, certè nemo diues non ab eis vitæ diuturnitatem auro emeret. Neque obest, quod contra venena, ac morbos complura, eaque salutaria remedia inuenta sunt. Namque multo promptius est aduentitia mala remouere, quam effluxum humidi primigenij, & natiui caloris dispendia, quæ naturæ necessitate mortem inuehant, refarcire. Nec item officit quod cadauera aromatum condimentis à tabe integra diu seruentur: multo enim plus ad rerum viuientium, quam ad non viuientium incolumitatem requiritur, ut ex superioribus facile quivis intelliget.

Dilutio. 4.

Non posse artem medica in multa secula vitam produci.

Ad quintum dicimus, primum non videri negandum, quemadmodum Deus condidit corpora coelestia naturæ suæ conditione expertia qualitatum corrumpentium, ita posse tribuere viventibus aliquam qualitatem naturalis ordinis, qua fiant tuta, immuniaque à recipiendis extrinsecus qualitibus, quæ ipsa corrumpant, vel etiam à temperamento sibi proprio, ac debito remoueant. Quæ sententia ex eo corroboratur, quia virtus, qua lignum vitæ poterat homines in statu innocentiae à senio defendere, & in flore iuventutis conservare, non erat supra naturam, sed naturalis ordinis, ut alibi ex Hugone à S. Victore, Strabo, & D. Thoma probabilius iudicauimus. Quare inficiandum non erit posse à Deo imprimi viventibus talem qualitatem, ad eum, quem diximus effectum, quæ nihilominus intra cancellos naturalium qualitatum contineatur. Neque tamen viuentia dicenda tunc erunt naturaliter incorruptibilia; quia eiusmodi qualitas, esto ordinis naturalis sit, non tamen ex ordinario naturæ præscripto eis debetur, sed ex beneficio auctoris naturæ, conferenda erit.

Dilutio. 5.

De virtute ligni vitæ.

Quod si opponas, omne accidens materiale ordinis naturalis referri transcendentem respectu, ad aliquod corpus naturale, prout deque ri-

Obiectio.

Cur humidū
equè bonum
restaurari nō
possit dixi-
mus in lib.
Paruot. nat.

In lib. Paru.

Responsio.

naturaliter deberi. Respondemus ex tali respectu transcendentem tantum sequi, si eiusmodi accidens existat, oportere inesse in eo corpore, quod respicit; non tamen sequi, debitum illi esse eiusmodi accidens, cum ex parte causae efficientis est supra vim naturae; licet quoad suam entitatem sit ordinis naturalis. Si autem petas, ad quodnam corpus dicendum sit referri id accidens, si nulli corpori debetur. Dicimus v. g. qualitatem illam conservatricem corporum viventium referri ad ipsa corpora viventia, similiterque iudicandum de alijs id genus qualitatibus.

Vnde prae-
nate capacitas
recipiendi qua-
litates corrup-
pentes.

Et haec quidem sententia hunc in modum fortasse defendi potest. Contraria tamen, quae asserit non posse à Deo produci talem qualitatem ordinis naturalis, quae corpora viventia suapte natura corruptibilia à corruptione perpetuo defendat, reddatque interitus experientia, probabilior videtur. Primum, quia capacitas recipiendi qualitates corrumpentes, provenit ex natura materiae, & ex natura formae, siue ex modo informandi illius, atque adeo ex intimis naturae principijs. Quare non videtur per aliquam vim naturae, seu per aliquam qualitatem in naturae ordine contentam, posse subiectum aliqui capax, reddi perpetuo incapax ad recipienda praedicta accidentia, siue ab eorum receptione impediri. Quemadmodum neque fieri potest, ut corpus coeleste, quod incorruptibile est, per aliquam naturalem qualitatem fiat capax accidentium corrumpentium, & interitum subeat. Deinde, quia non apparet quamobrem qualitas illa dicatur ordinis naturalis, ac non potius supernaturalis. Nec enim dicetur naturalis ratione causae efficientis, siquidem in confesso est illam à solo Deo, qui supernaturalium qualitatuum auctor est, produci posse, si producibilis est. Non ratione finis, siue effectus, quem edit; quia hic est conservatio corporum ab interitu: quem effectum praestabit etiam qualitas, in qua consistit dos impassibilitatis, quam supernaturalem esse tuetur communis sententia Theologorum. Nec denique ratione subiecti, cum neque sequatur eius formam, neque illi debita commensurata sit. Nulla est ergo ratio cur eiusmodi qualitas dicatur ordinis naturalis.

Dos impassi-
bilitatis qua-
litas superna-
turalis.

Incorruptibi-
litas coelestium
corporum.

Quae verò in contrariam partem adducta sunt non difficilem habent explicatum. In primis enim ad id, quod de corpore coelesti afferebatur, dicendum corpus coeleste conditum fuisse à Deo incorruptibile: quia constat ex materia suapte natura incapaci qualitatuum corrumpentium, & ex forma inseparabiliter informante, quae quidem forma (licet etiam ponamus materiam coelestem, & sublunarem esse eiusdem speciei, atque adeo coelestem in se praecise sumptam non esse incapacem qualitatuum corrumpentium) ex proprio modo actuandi materiam, reddit ipsam idoneam ad recipienda accidentia, quae interitum moliuntur. Patet autem in istiusmodi incorruptibilitate nullam involvi repugnantiam, quae tamen involvenda erit, si corpus natura aptum ad corruptionem, fiat vi naturae ineptum ad eandem.

Quod

Quod itē dicebatur, videlicet eā qualitatem, de qua agimus, non deberi viventibus ex ordinario naturæ instituto, sed munere auctoris naturæ conferendam: Præterea eatenus tantum referri ad viuentia respectu transcendentem, quatenus, si existat, non nisi in eis esse debeat; ideoque haud naturalem esse; non satisfacit; quia omnis materialis qualitas ordinis naturalis simpliciter debetur alicui corpori naturali; cum deberi illi non sit aliud, quam esse ei convenientem & commensuratam, quod necessario vindicat omnis qualitas naturalis ordinis comparatione alicuius corporis naturalis. Item, quia tametsi ex eo, quod lumen gloriæ, verbi causa, relatione transcendentem respiciat intellectum beatum, non sequatur, esse illi connaturale, debitumve; accidentia tamen ordinis naturalis aliam sortiuntur rationem; quandoquidem, ob eam commensurationem, & convenientiam, quam diximus, necessario vindicant certa subiecta, ad quæ simpliciter referantur, tanquam eis debita & connaturalia,

Accidentia
ordinis natura-
lis necessa-
rio vindicant
certa subiecta

Quod ad vitalis pomi virtutem attinet, dicimus eiusmodi pomum non habuisse vim tribuendi incorruptibilitatem, de qua agimus, sed duntaxat compensandi optimo humido iacturam humidi primigenij, ita ut sapius repetitum arceret senectutem, & eam mortem, quæ de generante humido, senectute obuenit. Itaque adhuc homo simpliciter corruptibilis maneret, nisi ei aliunde prouisum esset, quia ignis v. c. aliaque extrinsecus aduenientia lædere eum possent. Quare ne noxijs qualitatibus succumberet, ijsque mortem oppeteret, consultum ei præterea fuit tum per propriam vigilantiam, ac circumspectionem, tum maxime per peculiarem, providentiam, assistentiamque diuinam, & subtractionem concursus generalis ad omnem actionem, & effectum qui aliquod ei nocumentum posset innehere; ut alibi diximus. Vel certe ultra externam providentiā, & beneficium conditoris, tributa ei fuit qualitas quædam, quæ corpus à corruptione servaret, siue inhærens ipsi corpori, ut quibusdam videtur, siue animæ, ut alijs placet, quod nobis minus arripet. Verum non est dicendum istiusmodi posteriorem qualitatem naturalis fuisse ordinis sed supernaturalis: esto vi talis pomi virtus fuerit naturalis, eique pomo conveniens, ac debita.

De virtute po-
mi vitalis.

Explicandum nunc superest ultimum primi articuli argumentum, circa quod sciendum; nonnullos in quæstionem vocasse, num anni, quibus prima mundi origine homines vixere, tot mensibus constiterint, quot nostri, an paucioribus. Nam quod non eadem fuerit omnibus temporibus, neque apud omnes gentes mensium & annorum computatio, constat ex ijs, quæ scripsit Xenophon in lib. de Aequiuocis, Berosus 3. antiquitatum, Plinius lib. 7. naturalis historię cap. 48. alijque nonnulli.

Dilatatio vlti-
mi arg. pri-
mi art.

Xenophon.
Berosus.
Plinius.

D. tamen Augustinus loco citato, alijque Patres, & Theologiæ professores sententiam illam de breuitate annorum in primis mundi ætatibus nequaquam audiendam censent; & quidam merito tum ob alias rationes, tum quia si inibi tam breues anni intelligendi essent, ut singuli è nostris deos illorum comprehenderent, sequeretur Enos nono,

D. August.

Cainan verò septimo ætatis suæ anno genuisse: cum sacra pagina narret Enos nonaginta annorum, Cainan septuaginta, liberos suscepisse. Itē quia cap. 7. Genes. eo anno, in quem diluviū incidit, fit mentio primi, secundi, septimi & decimi mensis. Nec evadet qui dixerit eos menses tribus tantum diebus constituisse; cum ibidem diuinæ literæ referant decimum septimum diem mensis secundi, vigesimum septimum mensis septimi, septimum, & vigesimum mensis secundi.

Quatuor cau-
sæ ob quas
prius homi-
nibus diutur-
ior vita fuit.

Ciborū mul-
tudo ventri-
culi vires mi-
nuir.

Græci histo-
rici multa
mentantur.

Solinus.
Lactantius.

Dicendum igitur est multis de causis, tot seculorum vitam illis ho-
minibus contigisse. Primum, quia vis ipsa humanæ naturæ vegetior in
ijs erat, ac fortior, ut potè suo fonti, & principio vicinior. Secundo, quia
tunc maior erat Medicinæ artis & remediorum ad arcendos morbos
peritia, multoque maior vigeat tunc cognitio herbarum, fructuum,
lapidum, & aliarum rerum, quæ ad vitam conservandam, & producen-
dam vim obtinent; communicata videlicet ab Adamo quasi per manus
ipsius posteritati, tum earum, tum aliarum complurium rerum sciētia.
Tercio, quia terræ fructus, quibus homines vescerantur, ante aquarum
eluvionem, ad alendam, & sustentandam vitam, plus in se virium cōhi-
beant; non dum solo consperso aquarum salsedine, quam constat ste-
rilitatem inducere. Quarto, quia tunc homines maiorem sobrietatem
in victu, potuque seruabant: constat enim ciborum multitudinem &
condimentorum varietatem stomachi vires infringere, morbos inuehe-
re, vitam minuire.

Iam verò de illo annorum numero, quem nonnullos vixisse, refe-
runt gentium scriptores, ut in argumento commemorauimus; si de ijs,
qui post diluuiū vixere, loquantur, non est cur, an ita sit, magnopere
laboremus, nec cur ita fuisse credamus, præsertim cum Græci scriptores
multa in historijs mentiantur. Plinius lib. 7. Naturalis historiæ cap.
48. cum ex nonnullis auctoribus longissimam quorundam vitam retul-
lisset, subdit opinionem illam ex temporum inscitia ortum habuisse,
propterea quod alij vnum æstate annum determinabant, alterum hye-
me: alij quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trime-
stres fuere: quidam lunæ Senio, ut Aegyptij. Quod prodidit etiam Soli-
nus Polyhist. cap. 3. & Lactantius lib. 2. diuinarum instit. cap. 12. ex
Varrone. At enim ex recentibus rerum indicarum historijs, constat
apud urbem Diū inuentum à Lusitanis quendam à Gangaridura gen-
te, annos crecentos triginta quinque natum, cui aliquoties deciderant
dētes alijs mox succedentibus in eorum locum, cui etiam barba ubi om-
nino incanuisset, reslorescente ætate iterum nigrescebat. Sed hæc natu-
ræ prodigia rara omnino sunt, & quæ si quando existant, non oriuntur
nisi ab aliqua extra ordinaria naturæ vi, quam medici & philosophi ma-
gis admirentur, quam percipiant, aientes illam barbæ, dentium, & iuue-
tutis renouationem, in naturæ potestate non esse, quod tamen non ab-
solutè, sed de vltata naturæ facultate, intelligi debet.

Quibus positis, respondendū, licet quorundā vita adeo fuērit diutur-
na, non ideo, vlla cura humana, artisve beneficio posse hominem aut
aliud viuens à necessitate moriendi in perpetuum vindicari.

CAP.

Capitis Undecimi Explanatio.



Vm autem in hisce? Quia statuit rerum ortus & occasus perpetuos, ac perennes esse, ita ut intermiti nequeant, in contrarietatem adducit, nam eiusmodi series ita procedat, ut prius alicuius rei generatio, & res, quæ per eam producit, necessaria sit, vel potius omnes accidentario eveniant, possintque esse & non esse. Hanc questionem respondet, quædam generationes necessarias esse quædam non esse, idemque simili

CAP. XI.

Text. 63. **C**a Vm autem in hisce, quæ per ortum, alterationemve aut omnino transmutationem continenter moventur, hoc post hoc deinceps esse, ac oriri intetum ut non deficiant, videamus utrum quippiam sit quod erit necessarium, an nihil, sed omnia non fore contingat, considerandum est.

Text. 64. Palam enim est, quod nonnulla. Atque continuo fore & esse futurum, hac de causa diversa sunt. Nam de quo verum est dicere ipsum fore, de eo tandem hoc, ipsum inquam esse, verum sit oportet: de quo vero nunc verum est dicere ipsum esse fu-

Text. 65. turum, hoc non fore nihil vetat. Nam tamen si futurum est, ut quispiam ambulet, tamen fieri potest, ut non ambulet. Omnino autem cum ex entibus nonnulla & esse & non esse con-

Text. 66. tingat, quod & ea quæ gigni solent, ita sese habebunt, & non necessario erunt, apertum est. Vtrum igitur vniuersa sint eiusmodi: an non, sed aliqua simpliciter fore necessaria sit, & sicut in ipso esse sit, ut quædam non possint non esse, quædam possint non esse, sic & in ipsa quodam generatione verbi gratia, solitaria fore necesse est, nec fieri potest, ut non contingat. d Si igitur prius fore necesse est posterius erit, ut si domus, fundamentum, si vero fundamentum, lutum: non ne ergo si fundamentum factum est, domum quoque fore necesse est: an non adhuc, nisi & ea fore simpliciter necesse sit? quod si hoc sit facto fundamento, fore domum necesse est. Nam sic prius sese habet ad posterius. Quæde causa si hoc erit, ante fore illud est necesse. Si itaque est necesse fore posterius, prius quoque necesse est: & si prius & posterius. Verum non ob illud, sed quia necessario futurum supposebatur. In quibus ergo posterius esse necesse est, in hisce recurrit, semperque si prius est factum, posterius fore necesse est. Quod si deorsum versus in infinitum habeant, haud quaquam ex posterioribus hoc fore simpliciter, sed ne ex suppositione quidem erit necesse: nam semper aliud ante necessario erit: quocirca & illud fore neces-

Text. 67. sarium

Text. 68. sarium

larium, si vnumquodque in se consideretur, non esse necessarias, sed contingentes, quia nullum singulare corruptibile per se sumptum ad vniuersi perfectionem, & ornatum exigitur. Cõsule de hac re D. Thomam lib. 2. contra Gent. cap. 84.

b Si igitur prius? Ut enucleatè explicet quo pacto in generatione dissolubilium substantiarum necessitas inueniatur, dubitat utrum sicut id, quod ori prius est, necessario arguitur ex eo, quod ori est posterius, ut ex recto fundamentum, ex fundamento lutum: ita recto conuenit, & ex priori colligatur necessario posterius. Hanc dubitationem respondet, cum posterius in se necessarium est,

Inter dicendum de his, quæ per generationem producuntur. Pronuntiat hoc probat Aristoteles duplici ratione, quarum prior, quia sumitur a distinctione Græci vocabuli rem futuram significantis, quæ dictio apud Latinos non est, in Græco tantum idiomate vim obtinet. Ea vero ita se habet, Ad rem futuram significandam ut vltimus verbum *γενεσθαι* quod denotat rem necessariam futuram, *μελλειν* quod denotat rem possibilem esse & non esse. Igitur rerum quædam necessaria, quædam non necessaria fiunt. Posterior ratio ita concluditur, Generatio est via ad esse, ergo sicut se habet esse rerum, ita & earum generationes: sed quoddam esse est necessarium, ut Solem in orbem moueri, quoddam contingens, ut Socratem currere: ergo & generationum quædam erunt necessariae, alie contingentes. Hæc probatio eo tendit, ut doceat Aristoteles generationes speciebus, id est, singularium, si spectentur quatenus per ea species conseruantur, necessarias esse: quia species rerum per se ad vniuersi ordinem & pulchritudinem requiruntur: generationes autem singulares corruptibiles per se sumptæ ad vniuersi perfectionem, & ornatum exigitur.

Generatio-
nes alias esse
necessarias, a
lias contin-
gentes.

Generatioq;
via ad esse.

Species requi-
runtur ad per-
fectionem vni-
uersi.

Dubium

Responsio,
tunc

tunc necessario colligi ex priori: ut si oportet simpliciter domum esse, utique necessaria rerum consequentia, ex fundamento arguimus domum futuram, licetque mutuo reciprocate, si hoc est, illud est, si illud est, hoc est. Quia vero in tali rerum genere non est dicendum posterius simpliciter colligi ex priori, sed ex conditione sue naturae, cum ponatur in se absolute necessarium esse, non autem ex hypothese. Ex his capis vult Aristoteles documentum ad dijudicandum quod ex generatione prioris necessario inferatur generatio posterioris, videlicet, quod generatio posterioris, in se est absolute necessaria.

Progressus
generationum
duplex,

c Quod si deorsum
Duplicem generationum
progressum considerare
oportet. Unum rectum,
alterum circularem, seu
in orbem. Rectus dicitur
cum formae, quae in mate-
riam inferuntur, semper
inter se specie differunt.
Circularis vocatur, cum
eiusmodi formae non om-
nes differunt specie, sed sit
regressus ad illam, quae est
eiusdem speciei. Prioris
progressus exemplum est,
cum ex terra fit aqua, ex
aqua aer, ex aere ignis, om-
nes enim haec formae spe-
cie distinguuntur. Poste-
rioris vero, cum ex aqua
fit aer, ex aere ignis, ex ig-
ni terra, ex terra aqua, ex
aqua rursus aer: ubi a ge-
neratione aeris fit tenuior
ad generationem eius-
dem aeris. Quod ergo
generationes in rectum
non possint esse necessariae
probat Aristoteles, quia
vel tunc essent finitae, vel
infinitae: quorum neutrum
 dici potest. Non primum,
quia sequeretur generatio-
nes non esse perpetuas.
Non posterius, quia si sem-
per alia, & alia forma in-
troducitur, nulla erit sim-
pliciter necessaria. Super-
est ergo ut duntaxat pro-
gressus circularis genera-
tionum necessarius sit: &
ex una prioris generatione
necessario sequatur alia,
et si quibusdam interpositis, ut in proposito exemplo ostenditur, qua redeat idem secundum
speciem, quod si non continuatione, regressione tamen perpetuum sit. Atque hoc modo alteri
ortus, obitusque elementorum perenni circulatione sic in mundo existunt, ut & ipsa elementa
seruentur, & cuiusque generatio, quatenus in orbem redit, neque unquam ex toto cessat, neces-
sitate perpetuitatemque obtineat.

Dubium 1.

d Cur nam igitur? In dubitationem adducit: cui quaedam ex se mutuo in circulum orientur
ut cum

sarium erit. Quare si infiniti non sit principium, nec primum
quicquam erit, ob quod fore erit necessarium. At verò ne in his
ce quidem, quae finem habent, atque terminum, hoc verò dici
continget & simpliciter, inquam, fore quippiam, cum domum, cum
factum fuerit fundamentum. Nam cum fuerit factum, nisi sem-
per eam fieri sit necesse, semper id esse, quod potest non esse,
eveniet. At in generatione semper sit esse necesse, si ipsius ge-
neratio necessario sit: nam necessario & semper simul sunt:
quod enim esse esse necesse non potest non esse. Quare si quid
necessario est, sempiternum est: & si sempiternum est, neces-
sario est. Si itaque huiusmodi generatio necessario est, semper-
terna est: et si sempiterna, necessario. Si igitur generatio cuius-
piam necessario simpliciter sit, in orbem eat, eodemque re-
uertatur necesse est. Nam generationem, aut terminum ha-
bere, aut non habere, necesse est. Et si non habet, aut in rectum,
aut in circulum. Horum autem, si sempiterna sit, in rectum
minime possibile est, quia nequaquam sit principium, neque
deorsum, ut in futuris accipimus, neque sursum, ut in hisce,
quae iam facta sunt. At esse principium, si finita non sit, atque
eam sempiternam esse necesse est. Quocirca circularis sit, est
necesse. Igitur regressum fieri necesse erit. Ut si hoc neces-
sario sit, ergo & prius: at verò si hoc & posterius fore erit ne-
cesse: atque hoc semper continuè: nihil enim refert per duo,
an plura hoc dicamus. Igitur necessario simpliciter circulari
motui, atque generationi competit. Et si in orbem fiat gene-
ratio fore quodque, esse factum necesse est: et si necesse sit
horum generatio circularis erit. Haec itaque non sine ratio-
ne accidunt posteaquam motus ille circularis atque celestis
perpetuus est: nam haec necessario fiunt, & erant quaecunque
huiusmodi motiones sunt, & propter hunc fiunt motum.
Nam si id, quod in orbem movetur, aliqua semper mo-
ueat, eorum quoque motum circulare esse necesse est, ut si su-
pera latior orbita sit, sol orbita movetur. Quoniam autem hoc
paucis movetur, haec sanè de causa anni tempora in circulum
fiunt, redeantque. Quae cum ita fiant, omnia profecto, quae
sub ipsis sunt, haud secus fient. d Cur nam igitur quaedam
ita fieri videntur, nempe circulatim oriri, ut pluvia, & aer

Text. 69.

Text. 70.

(nam

ut cum ex aere fit aqua, rursusque ex aqua aer; & ex vaporibus pluvia, atque ex pluvia vapores neque tamen idem in animantibus accidat: non enim ut ex Sophronisco Socrates, ita rursus

nā si nubes erit, pluat etiā oporteret, & si pluet, nubē quoque fore conuenit) homines verō & animalia in se se non redeunt remeantque ita, ut idem rursus oriatur? non enim si pater sit te fore, sed illū, si tu sis necesse est: hæc autē generatio in re-ētū proficisci videtur. Rursus autē hoc considerationis initium sumatur, simili ne modo vniuersa redeant, an non; sed quædā numero, quædā specie solū? Quorū igitur substantia motū subiens incorruptibilis est, ea omnia, ut patet, etiā numero eadem redire solent: nam motus id comitari solet, quod motu ciatur. Quorum verō non, sed corruptibilis, specie, nō itē numero, reuerti necesse est. Quocirca cū ex aere aqua fit, & ex aqua aer, aer specie idem, non numero redit. Quod si & eadē numero aliqua redeant, nō tamen ea, quorū substantia ortū subit eiusmodi existēs, quæ nō esse possit.

specie restauratur, ita neque in ortu animantium: cū utrobique idem numero reparari impossibile sit.

ex Socrate Sophronisco generatur. Quærit etiā Dubium 2.

nam idem numero redire queat. Hinc autem posteriori dubio occurrit dicendo quæ semper eterna sunt & interire nequeunt, ea posse redire secundam numerum, ut idem Sol ad Arietem: caduca verō nō nisi secundum speciem regredi. Unde etiam prioris ambiguitatis explicatio liquet. Sicut enim in reciproca aeris & aquæ generatione nō idem numero, sed idem

Responsio.

Q V Æ S T I O. I.

N V M Q V O D S E M E L

interijt, per vim naturæ idem omnino redire possit nec ne:

A R T I C V L V S I.

V E T E R V M I N P R O P O S I T A

quæstione sententia, eiusque improbatio.



Ariæ sunt in hac controuersia Philosophorum sententiæ. Nam Platonici, ut Diuus Augustinus libro 12. de Ciuitate Dei cap. 13. refert, & ex eorum libris constat, arbitrati sunt, confessim siderum, cœlorumque cursibus, & peractō magno anno, easdem omnino causas, eosdemque effectus perpetuō redituros, ut verbi gratia, sicut Plato

Platonici dogma.

Anni magni
spatium.

Ptolemæus.
Alphosus Rex.

Dogma Pla-
tonicorū vn-
de fluxerit.

Varietas cor-
porū, in quæ
redire animas
fixerunt ve-
teres.

De anima Ne-
ronis.

Interpretatio
Alcinou.

D. August.
expositio.

Philosophus Athenis in Academia discipulos docuit; ita proli-
xis temporum intervallis, sed tamen certis, & idem Plato, & ea-
dem ciuitas eademque schola, iidemque discipuli repetiti, & per in-
numerabilia temporum secula repetendi sint, eodem scilicet magno
anno vertente. Hunc vero annum nonnulli è Platoniceis triginta sex
millibus nostrorum annorum concludebant, quo spatio credidit Pto-
lemæus peragi cursum nonæ Sphæræ ab occasu in ortum. Cui tamen
rectè contradixit Alphosus Rex in suis tabulis aiens non nisi quadra-
ginta nouem millibus annorum eiusmodi periodum confici. Ad hæc,
Platoniceorum dogma fuit, quod illi à Pythagoræis: hi verò ab Aegy-
ptijs, vt Herodotus libro. 2. scripsit, acceperunt, animas, cū è cor-
poribus exiissent, ad corpora sapius redire. Aiebant autem Platonico-
rum nonnulli huiusmodi animarum descensum in corpora per or-
bes mundanos gradatim fieri. Nam aliquando animam vitam agere
Aetheream apud eam stellam, cui vel natura, vel affectu est propin-
quior; aliquando Dæmoniacam in igni: hinc Heroicam in aere: de-
nique in terris humanam.

Ac nonnulli etiam è Pythagoræis, & Platoniceis, itemque Hia-
chas, Brachmanes, Zoroastres, Trismegistus, & Appollo Thianæus
animos ratione præditos in belluina corpora, belluarum animas in
corpora humana vicissim demigrare dixerunt. Aiebant prætereà hu-
manos animos pro ratione antea actæ vitæ, pecudū corpora sortiri. Eos,
qui cantui dediti fuissent in lusciniæ, olores, aliasve eiusmodi canta-
trices aues: qui foedis voluptatibus, in porcos; qui latrocinijs in lupos;
qui iracundiæ in serpentes: qui audaciæ in leones: qui fraudibus in
vulpes degenerare. Homerum in pauonem; Orpheum in Cyg-
num abiisse. Animam Thamyræ philomelam affectasse: Aiæcis leo-
nem, Agamenonis aquilam, Therfitis simiam. Ex eodem quoque pla-
cito effluxit id, quod narrat Plutarchus in libro de fera numinis vin-
dicta nepe inferorum opifices conatos fuisse Neronis animam clavis
ignitis vndique transfixam in Pindaricæ Echidnæ speciem vertere, ac
transformare, vt per viscera erumpens partu matrem deuoraret, ac la-
niaret; fuisse tamen in aliud bruti genus cicurius, nempe in reptile
iuxta lacus commorans, transfusam: propterea quod Græcorum genus
seruitutis iugo liberasset.

Alcinous in libro de doctrina Platonis capit. 16. sic Platoniceum
dogma interpretatur. Cum, inquit, omnium artifex, quamlibet ani-
mam antea cognato astro tanquam vehiculo imposuisset, instar le-
gum conditoris fatales eis leges explicauit, vt ipse extra culpam
delictorum existeret. Docuit igitur perturbationes à corpore exo-
rituras voluptatem, dolorem, metum, iram; quas si vincerent in
cognatum astrum denique redituras: si verò ab ijs superarentur,
generatione secunda, in vitam sceminæ migraturas: Et quæ non-
dum ab improbitate cessarent, in belluarum corpora immitten-
das.

Sunt verò nonnulli, è quorum numero est D. Augustinus lib. 7. de
Gene

Genesi ad literam cap. 10. qui sentiunt, utipar est, præclaros illos philosophos veram nostrorum animorum in pecudum corpora transmigrationem haudquaquam docuisse: sed rebus fictis adumbrasse quo pacto homines vitijs & moribus deprauatis quodammodo propriam exuat naturam, & in bestias mutantur. Itaque animorum transitum non in pecorum membra, & effugiem, sed in pecorum affectus significasse. Vel etiam propterea eiusmodi palingenesiam finxisse, ut homines metu poenæ & futuræ post mortem conditionis à sceleribus deterrerent. Quo fit ut Philoponus libro 1. de anima ad textum 53. Aristotelem mordacitatis infimulet, quod Pythagoricam philosophiam de animarum reditu in corpora seu humana, siue belluina tanquam fabulosam, ac minime seriam contempserit; cum lateant in ijs occulta mysteria, quæ Philosophi, ne inuulgentur, atque omnibus passim fiant obuia, recondere consueuerunt. At enim morem hunc cur Aristoteles interdum improbet, diximus in primo Physicæ Auscultationis libro cap. 7. quæst. 1. art. 1.

Cæterum quidquid illi existimarint, siue etiam dixerint animas re-meaturas ad propria corpora; ex quo sequebatur reparandum idemmet singulare, quod perierat: siue asseruerint immigraturas in corpora diuersa; ex quo non colligebatur idemmet singulare restituendum fore; cum numeralis identitas compositi Physici non nisi ex eadem materia, eadēque forma singulari contingat: fides tamen orthodoxa veritatis magistra docet cōmentitium esse perpetuum illam rerum omniū circuitum, & animorum ad alia, atque alia corpora regressionem. Itaque eiusmodi figmentum D. Augustinus loco citato multis sacrae paginae testimonijs refellit. Si enim ita res haberet, non solum mortui semel ad vitam excitandi essent, ut re vera sunt; sed iterum ac sæpius, imò & infinities interitum subitari; cuius oppositum docet illud D. Pauli cap. 4. epistolæ primæ ad Thessalonicenses; semper cum Domino erimus, videlicet post resurrectionem; & ad Romanos 5. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Item illud Apocalyp. 10. Tempus non erit amplius. Denique idē statuit fidei articulus, quo futurā vitam aeternā profiteamur. Quod verò hic error etiā à philosophiæ veritate abhorreat, sequenti articulo patebit, ubi ostendemus eundem numero effectum naturæ viribus redire non posse. Tamen si, quod attinet ad metempsychosim, eam non hic ex instituto, sed in tertio de anima proprijs argumentis confutare decretum nobis sit.

Superioris
dogmatis cō-
futatio.

Quodd hē re-
terreā nō
nisi superna-
turaliter sic
possibilis D.
Dionys. c. 6. d.
dia. nom. D.
Greg. homil.
20. in Ezech.
D. Damas. lib.
4. de fid. or-
th. c. 28. D.
Chrys. hom.
de resur. D.
Ambr. lib. de
fide resur. D.
Aug. lib. 22.
de Ciuit. c. 4.
Theologi in
4. dist. 75. &
44.

ARTICVLVS II.

OPINIO ALIORVM EXISTI-

mantium id, quod interijt, posse idem nume-
ro redire per naturam.

R Eiecto Ethnicorū errore, cum nostris Philosophis nūc res erit, expendemusque, num aliqui saltem effectus iisdem numero per naturam restitui queant. Richardus in 4. sent. dist. 43. q. 1. ar. 3.

Primū arg.

alijque nonnulli affirmantem partem sequuntur; quam etiam probabiliorem iudicat Scotus ibidem quæst. 3. artic. 1. Sunt autem pro hac opinione hæc argumēta. Si calor spatio trium horæ quadrantium existat, illius existentia in primo, & tertio non pendet à sui ipsius existentia in medio quadrante. Potuit ergo existere in primo, & tertio; esto in medio non extitisset; hoc autē fieri non posset, nisi corrūperetur, idemque rediret.

2. argum.

Ergo calor qui semel interiit reparari idem potest. Secundo, Aqua in multas partes secta perit, ut pote dissoluta vnione partiū, quibus constat; at si rursus partes coeant, eadem singularis aqua reparatur, cum ex iisdem partibus non nisi idem totum coalescat; igitur idē

3. argum.

totum semel destructum, redintegratur. Tertio, Quædam partes anima præditæ ab animantibus diuulsæ, arte medica iterum reliquis vniuntur: ergo quod interiit, potest idem numero reuiuiscere. Quod si quis respondeat non esse id absurdum in parte corrupta, & confestim toti, prædicto modo, applicata; esse tamen absurdum & impossibile per naturam in toto vivente, quod interiit. Contra id obijcitur. Nam

D. Aug. de pe-
lecano.

D. Augustinus super Psalm. 101. refert à quibusdam traditum pelicanum rostro pullos suos occidere: sed post se ipsum sauciando, sanguinem effundere, eoque superfundos pullos vitæ reddi. Idemque com-

D. Gregor.

memorat D. Gregorius super eundem Psalmum, aiens ita philosophos opinari; ergo totum etiam vivens, naturæ facultate, potest in vitam reduci. Quarto, Iidem homines possunt vi naturæ ab interitu reuocari; ergo iisdem effectus possunt naturaliter restitui. Antecedens multis

4. argum.

modis ostēditur; Primum, quia intereūte Socrate, manet in materia potentia naturalis passiva ad eandē numero animā excipiendam, cū potentia materiæ nihil aliud sit, quam ipsa materiæ essentia, quæ mutari nequit; itemque in anima separata manet appetitus naturalis, ut corpori vniatur, teste D. Augustino libro 12. de Genesi ad literam capit. 35.

D. August.
D. Thom.

& D. Thoma prima part. quæst. 76. art. 1. ad 6. qui appetitus similiter est ipsamet natura animæ, ac nihil aliud quam formalis propensio ad informandum corpus. Quare cum nec illa potentia naturalis materiæ, neque hic animæ appetitus frustra esse debeant, dabitur aliqua vis in natura, quæ vtrumque explere valeat. Deinde, Animus contra naturā suam, extra corpus detinetur, cum naturale ei sit esse in materia, ad quam informandam suo pte ingenio inclinatur: atqui nihil per vim æternum esse potest, ut docet Aristoteles 1. de Cælo cap. 2. text. 15. &

Nullum vio-
lentum per-
petuum.

lib. 2. cap. 3. text. 18. ergo animus nequibit vagari sempiterno tēpore extra corpus, atque ita ad id tandem repatriabit. Præterea, Homini, secundum naturæ conditionē spectato, debetur naturalis beatitudo, quæ est vltimus eius finis naturalis, cum cæteræ res suos vltimos fines naturaliter atsequantur; sed hunc finem non potest obtinere in hac vita mortali tot miseris obnoxia; Vnde D. Augustinus libro 13. de Trinitate capit. 8. & 20. statuit non posse homini in corpore mori-

Leg. Pier. in
Hierogl. c. 11

Leg. 1
quod
Capti
loc. 11

mortali beatitudinem contingere: oportet ergo animam naturæ ipsius ope, ac beneficio ad corpus redire, ut homo in meliori statu positus, naturali felicitate potiatur. Nec sat erit talem beatitudinem obtinere in anima separata: tum quia sic non expleretur appetitus totius speciei, tum quia non sola anima, sed totus homo præmium, aut pœnam meretur. Qua ratione futuram corporum resurrectionem probant D. Chrysostomus homil. 65. in Ioannem, Cyrillus Ierosolymitanus catech. 18. Damascenus lib. 4. cap. 28. Tertullianus lib. de resurrectione carnis cap. 14. Gregorius Nyssenus oratione 3. de resurrect.

D. Chrysost.
D. Cyrill.
D. Damasc.
D. Gregor.
Nys.

Postremo, quod in doctrina Peripatetica, non sit negadū posse idem numero corruptum redire, ex eo probatur, quia Aristoteles lib. 8. Metaphys. cap. 4. text. 11. & lib. 12. eiusdem operis cap. 2. text. 11. ait si eadem materia, idemque agens perseveret, eundem effectum produ-
ctum iri. Et lib. 8. Physicor. cap. 6. text. 53. & hoc in lib. cap. 10. text. 56. docet idem eodem modo se habens facere idem. Cum ergo re intereunte maneat eadem materia, possitque perseverare idem efficiens, eodem pacto se habēs, utique fatetur Aristoteles rem, quæ interijt, posse reparari.

s. argum.

ARTICVLVS III.

APPROBATIO CON-
trariæ sententiæ.

ADuersaria tamen opinio existimantium quod semel propriè interijt, idem numero per vires naturæ redire non posse, vera est, eaque tradidit Aristoteles hoc in lib. cap. 11. text. 70. & in cap. de oppositis, ubi docuit non esse regressum a priuatione ad habitum, & lib. 5. Phys. cap. 4. text. 37. ubi scripsit non posse redire eandē numero sanitatem. Idem tuctur D. Thomas lib. 4. contragentes cap. 18. Ferrar-
iensis in commentarijs eiusdem capituli. Hæricus Gandauensis quodli-
bet. 7. quæst. 16. Durandus in 4. distinct. 43. quæst. 2. Capreolus ibi-
dem quæst. 1. art. 1. Richardus quæst. 1. circa 3. princip. Averroes hoc
in lib. ad text. 70. Zimara in theorematibus proposit. 102. alijque com-
plures. Nituntur autem hi auctores eo potissimum fundamento, quod
quilibet effectus singularis pendeat ab eodem numero agente, materia,
tempore, ac reliquis circumstantijs, quæ ad eius productionem concu-
rerunt. Nec enim alia ratio excogitari potest, cur hic potius, quam ille
singularis effectus producat, nisi quia huiusmodi singulare circum-
stantiarum confluxu perficitur. Et vero semper eadem omnino circū-
stantiæ habentur, cum eadem est agentis actio, seu productio. Quo fit,
ut ex unitate productionis arguatur identitas effectus, ex varietate di-
uersitas. Ut enim quælibet res per actionem, qua producit, ultimo,
ac completè a suo efficiente accipit esse, & singularitatem, ita ab eadem

Legit D. Th.
quodlib. 4. q. 4.
Capreolum
loc. cit. cit.

sic dependet, ut ab alia idem esse capere non possit. Porro ex his sequitur non posse idem singulare restitui nisi per eandem singularem actionem, cum per aliam nequeat ei reddi idem esse. At quod actio, seu productio, quæ semel evanuit, eadem numero repeti nequeat, ex eo probant, quia hæc numero actio necessariam habet dependentiam à duratione, quæ sit, tum vera, tum imaginaria, quæ veræ respondet; quæ duratio redire non potest siue sit momentanea, siue successiva. Id quod ex eo ostenditur, quia alioqui si hodierna die sol, cæteri que planeta, & corpora omnia cœlestia super idem omnino spatium ab eisdem motoribus æqua velocitate, ac reliquis eodem modo, quo hesternæ die, se se habentibus, mouerentur; sequeretur tunc hodiernum, & externum diem, vnum, eundemque prorsus diem esse, atque præteritum fieri præsens. Quod certè communis animi conceptio non admittit. Consecutio probatur, quia revolutioni hodiernæ, eiusque durationi nihil deesset ad idem tatem cum hesternæ præter coexistentiam cum duratione imaginaria.

Determinatio effectuum quoad singularitatem.

Germana causa, cui idem numero effectus reparari nequeat.

Obiectio.

Refutatio.

Porro, nos libro 2. physicae auscultationis, Nominalium & aliorum quorundam opinionem secuti, statuimus causas omnes quoad singularitatem effectuum, quos producunt, determinari à causa prima; exempli gratia, ignem cum ex se indiscriminatim se habeat tam ad hunc, quam ad illum calorem producendum; determinari à Deo ad hanc numero actionem, per quam hunc potius, quam alium producat. Nam illud de determinatione proveniente à duratione, seu vera, seu imaginaria, futile est: cum duratio posterius quippiam sit actione, quam mensurat, eique in suo iam esse constituta superueniat, ut loco citato pluribus verbis disseruimus. Ad eam igitur, quam illic amplexi fuimus, philosophiæ normam, censemus componendam esse rationem, qua probetur non posse quod interijt, idem numero reparari: Nimirum quia cum hæc causa ideò hunc singularem effectum producat, quia eam Deus præfijit, ut in hoc subiecto, hoc tempore, ac denique sub his circumstantijs, hanc potius, quam illam actionem eliceret, atque adeò hunc, non illum effectum promeret: inde necessariò fieri, ut idem effectus postquam semel evanuit, sicque variatis ijs circumstantijs, idem produci non valeat; quia nequit redire eadem actio, per quam fuit productus.

Sed obijcietaliquis; Post editum hunc effectum, adhuc manet in Deo potentia, qua determinavit agens naturale ad actionem effectricem illius: ergo adhuc Deus poterit idem agens similiter determinare ad eandem actionem, eundemque effectum. Huic obijectioni, concessio antecedente, si de potentia absoluta intelligatur, neganda est consecutio, dicendumque, Deum non cōcurrere iterum ad eam determinationem, quia licet ex potentia absoluta posset, ex ordinaria tamen statuit non concurre, accomodans se ad conditionem agentis naturalis, quod postquam semel eo pacto determinatum fuit, manet ex lege ordinaria in determinabile ad eandem numero actionem, & eundem effectum secundo producendum; quod provenit ex ipsa similitudine agentis naturalis cuius vis, edito semel in lucem effecto, quasi effusa manet. Hinc igitur, tamquam

Cap. 7. q. 1.
art. 2.

quam ex fonte oritur ratio, ob quam effectus, qui semel esse desijt, reparari non possit: quæ impossibilitas alijs quoque argumentis comprobari solet. Primum, quia id, quod agens naturale nunquam præstitit, credibile non est fieri ab eo posse; cum natura suæ potestatis exercendæ præuida sit: nullus verò equus eum, qui interierat, reproduxit; similiterque res semper habuit in alijs causis physicis. Quin verò si agens naturale posset rem corruptam iterum, atque iterum reparare: posset etiam potiori iure, non corruptam sæpius producere, sicque eadem res per naturam multis in locis simul existeret; quod nemo dicet. Præterea, si quoties idem agens & patiens concurrunt, idem effectus redit, ut contrariæ partis assertores volunt, sequitur eandem lucem quotidie à sole immitti, & eundem calorem posse millies in aquam transfundi: si toties igni remoto, aqua frigeat, ac toties illi idem ignis applicetur. Quod cum satis absurdum videatur, nequaquam admittendum erit, posse naturæ viribus id, quod interijt, idem numero reparari.

Natura præ-
uida suppo-
testatis exer-
cendæ.

Dubium tamen est, si equus, qui erat à Bucephalo generandus, multis ante annis à Deo immediatè produceretur, isque interiret: utrum nihilominus idem equus esset à Bucephalo generandus: si enim esset, iam dabimus corruptum per naturam reproduci. Huic dubitationi affirmatè respondendum est. Nam in eo quod Deus productionem illius equi miraculo anticipavit, non abstulit Bucephalo vim naturalem, quæ ad illum generandum habet, neque verò eam impediuit: si modo ponamus, tot ante annis, prædictum equum fuisse corruptum, ut materia, in quam eius forma introducenda est, generationis tempore non sit contrarijs dispositionibus ita occupata, ut recipere eam formam non possit. Quod accideret si v. g. equus hodierna die generandus esset, & hesternum interitum subiisset. Neque hæc responsio contradicit opinioni, qua statuimus non posse corruptum naturaliter idem redire; id enim de ijs, quæ statò naturæ tempore per causas physicas producta corrumpuntur non de illis, quæ extraordinario illo modo esse accipiunt, in quibus efficiendis perinde se habet causa naturalis, ac si diuina potentia nihil circa eorum productionem fuisset molita.

Dubium:

Responsio.

A R T I C V L V S III.

E X P L I C A T I O A R G V M E N. torum secundi articuli.

Diluamus nunc argumenta, quæ probare videbantur, posse quod interitum subiijt, idem redire per naturam. Ad primum respondendum est, existentiam huius caloris v. g. in tertio quadrante pendere ab existentia sui ipsius in secundo; quatenus si illius existentia in secundo interrumpetur, oporteret per aliam nouam actionem effici atque adeò non iam eundem produci. Ad secundum, cum aqua in diuersas partes diuiditur, et si desinat esse id totum, quod antea erat, non tamen

Solutio pri-
mi argum.

Solutio 2.

tamen propriè corrumpi. Nec enim cōpositum naturale corruptionē inire propriè dicitur, nisi abscellu formæ. Quare nil mirum si, partibus iterum coeuntibus, idem totum instauretur. Nos autem de ijs tantum, quæ propriè corrumpuntur, locuti sumus.

Solutio 3.

Tertio argumento rectè occurrebatur; potest enim corruptum partiale, si a toto viuentē separetur, eandem viuentis formam, quam amiserat, recuperare per dispositiones, nō quidem easdem numero cum ijs, quas ante habuerat; sed eis similes, idoneas tamen ad iteratam eiusdem formæ receptionem: quæ receptio comparatione partis idē non est impossibilis per naturam, quia facile est extendere se formam ad partē ita unitā; quemadmodū & in nutritione se se porrigit ad materiam alimentī, quæ denuō accedit, & toti agglutinatur. Si tamen viuens, cui pars antea diuulsa rursus coniungitur, imperfectum sit, proindeque habeat animam diuisibilem, non reparabit pars illa eandem animæ portunculam, quam amiserat; sed nouam particulam animæ denuō eductam de potētia illius partialis materiæ, vt erit consideranti perspicuum.

De pe'ccano
discrepancia
inter aucto-
res.

Ad id, quod de pelecano obijciebatur, in quo commemoranda variāt auctores: (nam D. Hieronymus epist. 29. ad Præsidium ait Pelecanū non occidere pullos, sed a serpente occisos excusso sanguine ad vitam reducere) dicendum eam historiam fabulosam esse, nec a sacris doctōribus, vtī veram afferri, sed vt ab alijs traditam, vulgatamque narrari. Nam neque iidem pulli possunt renouiscere, vt ex superiori disputatione constat, neque alijs eiusdem speciei, ex demortuorum cadaueribus possunt vita donari; quia perfectā animantia, cuiusmodi sunt pelecani, non nisi interuentu virtutis seminariæ animam, vitamque naturaliter accipiunt, vt docuimus in libris de cœlo, cū de phœnicis regeneratione disputaremus.

Legē eūdem
D. Hieron.
in ps. 101.lib. 2, c. 3, q.
6. att. 4.

Solutio 4.

Duplex nō-
tio materiæ.

Ad quartum, negandum est antecedens, & ad primam eius probationem dicendum, quod attinet ad potentiam materiæ, posse illam sumi duobus modis; vno pro inclinatione substāciali materiæ ad formā absolutē considerata: altero, pro eadem inclinatione, cum ordine respectu vè ad causam efficiētē naturalem, à qua possit reduci ad actum. Si igitur potentia materiæ secundum priorem notionem accipiatur, semper materia illā seruat, siue forma perierit, siue non, vt rectè probat argumentum: si secundum posteriorem, abolita separatavè forma, iam non manet in ea talis potentia: cū nullum sit agens physicum, à quo in eius formæ actum reduci queat, cum illæ numero dispositiones, quæ forma quælibet etiam rationalis physicè requirit, à materia exciderint. Et vero manet in anima separata appetitus ad materiam informandam: sed neque hic appetitus, nec materiæ potentia frustra erunt post abscellum animæ a corpore: quia vt non dicatur frustra, sat est fuisse aliquādo perductam in actum partim à Deo, cū animum creauit, & corpori infudit (qui in eo opere habet rationem agentis naturalis, quatenus ipsa rei natura suo iure efflagitat, vt Deus in materiam vltimo præparatam animum immittat, adeo vt miraculum foret, si Deus tunc eius creationem suspenderet) partim à generante, quod producendo dispositionē

materiæ.

De appetitu
animæ separa-
tæ respectu
corporis.Legē
4. d.
finē.

materiae, & animae unionem pro sua facultate attigit.

Ad secundam probationem eiusdem antecedentis, negandum est quod assumit. Enim vero status animi extra corpus nec est ei naturalis, cum natura sua sit pars hominis, & forma corporis, ad quod informandum ingenitam habet propensionem: nec contra naturam, seu violentus, quia, ut alibi exposuimus, nihil dicitur alicui rei violentum, nisi quod ei per vim extrinsecus illatam convenit, & cui res actione resistit, quo modo quies in loco superiore est lapidi violenta; quia per talem vim fuit in eo collocatus, atque inde excedere, & deorsum tendere per impulsum proprium nititur. Erit igitur status extra corpus praeter naturam animae; non naturalis, neque violentus.

Ad tertiam dicimus, homini secundum naturam spectato competere beatitudinem naturalem, quam Aristoteles 1. lib. Ethic. capit. 7. & lib. 10. cap. 6. 7. & 8. constituit in statu virtutis, tum moralis, tum intellectualis, adiunctis etiam bonis corporis, & fortunae, quae ad virtutis usum sufficiant; & hanc beatitudinem posse à nobis per vires naturae in hac vita adipisci, non quidem perfecte quo pacto eam habuerunt primi parentēs, dum primaeuam iustitiam retinere; sed imperfecte, ac more humano, à qua non necesse est omnem prorsus defectum, & miseriam excludi. Ita verò ad explendum naturalem appetitum, quem huiusce felicitatis obtinendae homines habent, non necesse est redire animos ad corpora, cum etiam in vita morti obnoxia possideri queat, ut locis citatis docet Aristoteles. Nam quod Diuus Augustinus ait in hac mortalitate non esse beatitudini locum, de perfecta beatitudine intelligi debet. Nec patres ex eo ostendunt futuram resurrectionem, quod conueniens sit reuerti animos in corpora, ut naturalem beatitudinem sortiantur, sed ut totus homo praemium, quod erit supernaturalis beatitudo, vel poenam prout quisque meruit, obtineat.

Quid dicatur violentum.

De naturali hominis beatitudine.

Explicatur Augustini dictum de hominis beatitudine.

Q V A E S T I O II.

P O S S I T N E E N S P E R,
manens, quod esse desijt, idem numero
diuina virtute reparari, an non,

A R T I C V L V S. I.

QVÆ ARGVMENTA PROBARE
videantur non posse.

Lib. 2. de cel.
5. q. 5. a. 5.

Legit Scot. in
4. d. 43. q. 2. in
fine.

Status con-
trouersie.



Ethnici Phi-
losophi re-
surrectionē ne-
garunt.

Athenagoras
D. Gregorius
D. Augustin.
D. Cyrillus,
D. Basilus,
Theophilus,

De hominibus, quorum animus, ijs intereuntibus, perma-
net, an diuina virtute à morte ad vitam reuocari queant
nulla est inter catholicos disceptatio. Nam quòd possint,
constat ex testimonijs sacræ paginæ, quæ id sæpe factum
narrat, docetque futurum in communi omnium hominū
resurrectione; quanuis hanc negarint omnes Ethnici philosophi, vt re-
fert Tertullianus libro de præscriptione hæreticorū cap. 7. Alij quòd
crederent animam vnā cum corpore interire, vt Epicuræi & Stoici,
qui iccirco D. Paulum resurrectionem prædicantem, nouorum Dæ-
moniorum annuntiatorem appellarunt Actuum 17. Alij quòd puta-
rent animam, etsi immortalis esset; non posse, etiam diuina virtute,
ad corpus reduci. Neque soli gentium philosophi, sed etiam inter
Iudæos Saducæi in hoc errore fuerunt, vt constat ex Matthæi 22.
& Marc. 12. itemque Simon Magus, teste Dionysio capit. sexto de
diuin. nominib. & Marcion referente Tertulliano loco citato, alijque
hæretici, quos disertissimis verbis confutant Athenagoras libro de
mortuorum resurrectione, Diuus Gregorius homil. 26. in Euangel.
& libro 14. Moral. capit. 28. Diuus Augustinus sermon. 19. de ver-
bis Apostoli, Cyrillus Ierosol. Cath. quarta & 18. Diuus Basilus
homil. 8. Examer. Theophilus Antiochenus libro primo contra Chri-
stianæ religionis calumniatores. D. Thomas 4. contra gentes capit.
79. & alij.

Primum Arg.

Tantum igitur in quæstionem adducimus, an cōpositum, cuius for-
ma interijt, vel forma ipsa per se, vel si quid à Deo in nihilum redigatur,
an, inquam, idem prorsus diuina virtute reparari queat. Durandus in
4. dist. 43. Ioannes à Neapoli quodlibet 21. quæst. 6. Abulensis ad cap.
22. Matthæi quæst. 238. & Marsilius hoc in libro quæst. 18. ad negan-
tem partem deflexere, quæ hisce potissimum rationibus confirmatur.
Ideo agentia creata nequeunt eundem numero effectum reparare, quia
non est in eorum potestate repetere eandem actionem, qua effectus in
lucem prodit, & à qua necessario depēdet; atqui nec Deus potest ean-
dem actionem rursus edere; sicuti nec eundem motum, aut tempus, aut
momentum; ergo & cæt.

2. Arg.

Secundò. Idem probatur ex eo: quia si res iterū est; ergo bis est: ergo
habet duplicem durationem, ergo duplicem existentiam; igitur sunt

3. Arg.

duæ res, & non vna, atque eadem. Tertiò. Id, quod iam est, dum est,
nō potest à Deo produci, cum producere sit cōferre esse rei non habēt;
ergo multo minus id, quod iam non existit, vlla vi effici poterit.

4. Arg.

Quartò. Per diuinam potentiam fieri nequit, vt id, quod extitit, nō
fuerit, nec vt, quod nō fuit, extiterit, vt docuit Plato in Sophista, & ex
Agathone refert, approbatq; Aristoteles lib. 6. Ethic. cap. 2. ergo pari
modo fieri non poterit vt id, quod desijt esse, neque est, rursus existat.

5. Arg.

Quintò. Si Deus ageret ex necessitate naturæ, non minorē haberet
potentiam, quam nunc habet agens liberè: sed tunc non posset idē cor-
ruptum reparare: ergo neq; modò potest. Maior propositio ostēditur,
quia quidquid Deus potest, per potētiā potest, nec volūtas minuit, au-

get

Soti
44.
ca ad
Argo
q. 1
alior
dist.

get ve potentiā, seu liberè, seu necessariò operetur. Vnde philosophi, qui Deum ex necessitate naturæ agere posuerant, nō propterea infinitam ei potentiā denegarūt. Minor suadetur, quia tunc Deus nō ageret, nisi per causas secundas modificando suam potentiā, eamque accōmodādo ad earum finitudinem, & imbecillitatem; alioqui si absque ea moderatione totam suam vim effunderet, necessario produceret infinitum. Cū ergo causæ secundæ nequeant quod corruptum fuit, idē numero restituere, fatendum erit id neque in diuinā potentiā vllō modo cadere.

ARTICVLVS II.

PARTEM AFFIRMATIVAM
omnino veram esse.

HAE C tamen sententia probanda non est, asserendumq; res ōnes permanentes, siue ex parte, siue ex toto perierint, posse easdem secundū numerum diuinā virtute redire. Quæ est assertio D. Thom. quodl. 4. art. 5. & opus. 9. c. 82. & 4. contr. gent. c. 81. Ferrariēsis ibidē, Aegidij theor. 1. Henrici Gandauensis quodlibet. 7. quæst. 16. Scoti in 4. dist. 43. q. 1. D. Bonauenturæ ibidē quæst. 5. Capreoli q. 1. Paludani quæst. 2. & 3. & Theologorū cōmunis; estque D. August. lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 20. & serm. 19. de verbis Apostoli vbi ita scripsit, si in nihilū rediremus facere Deus poterat, vt essemus, sicut & fecit nos esse, cū antea nunquam fuisset. Quod item esset D. Gregorius homil. 28. in Euangelia vbi Longe, inquit, minus est Deo reparare quod fuit, quā creasse quod non fuit. Ex quorū Patrū dictis ita licebit argumentari, Non minor est Dei potētia, postquā res aliqua permanens ab eo producta enauit; quā erat antequā illam efficeret (cū res postquam ab illo producta fuerunt, nihilominus, quā antea, in eo eminentes sint) ergo respectu diuinæ potentiæ nō magis repugnateandē ab interitu vendicari, quā repugnabat antea produci; Quare poterit illam Deus inesse pristinū restituere; præsertim cū ex parte ipsius rei, quæ restitui debet, nulla sequatur implicatio, vt ex argumentorū solutione patebit. Vnde etiā deduci potest vulgata illa ratio ad idē confirmandū; videlicet quia id, quod nullā repugnantiam inuoluit, potest à Deo fieri: nulla vero inuoluitur, si res permanens, siue corrupta omnino fuerit, siue in nihilū residerit, eadē numero reparetur. Tertiò, idē hunc, in modū cōprobatur. Ideo vi naturalium causarum nequit permanens, quod extinctū est, idem numero redire; quia idem nō nisi per eandem actionē, produci potest; atqui Dei potentia, cū nullis certis limitibus contenta sit, omnesq; gradus rerum tam específicos, quā singulares in se eminenter cohibeat, non limitatur ad certa instrumenta, certumve agendi modum, nec ex se aliunde determinatur; potest igitur eandē actionē rursus edere, atq; adeo nihil impedit, quominus idē numero postquā esse desijt, reproducat.

Assertores
partis affir-
matione.

D. August.

D. Gregor.

Prima ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

Rrr 2

Quæ-

Sor in 4. d.
44. quæst. uni-
ca articulo 1.
Argentinatis
q. 1. art. 1. &
aliorū in 4.
dist. 43.

Quæstio.

Responsio.

Dependentia
huius caloris
à certo agente
calido cuius-
modi sit

Quæsierit tamen aliquis, an Deus non solum per se immediate, sed etiam adhibendo ad id creaturam tanquam instrumentum, possit id, quod esse desijt, reparare. Cui dubitationi respondendum est, si id, quod desijt, sit ens per se subsistens, quod fuerit annihilatum, ut anima rationalis, vel Angelus, quod proinde non nisi per creationem restitui debet, tunc de illius restitutione idem iudicium ferendum, ac de creatione. Quare cum verior sit sententia eorum, qui credunt non posse à Deo assumi creaturam, ut instrumentum, ad creandum; convenienter asserendum erit, nec posse Deum uti creatura, ut instrumento, ad reproduendum id, quod per annihilationem desijt esse. Si vero aliter esse desierit, ut calor, qui frigore expulsus perijt: tunc dicendum vel quæri, utrum idē numero calor possit reparari, assumpto instrumento actu vel potestate calorem habente, ut igni, vel pipere; aut quæri, nū reparari possit per instrumentum, quod omnis prorsus caloris expers sit, ut aqua summe frigida. Si igitur de priori instrumento quæstio proponatur, respondendum erit, posse Deum per illud reproducere id, quod perijt excitando v. c. ignē, qui alioqui poterat calorem producere, ut illum singularem calorem, quem efficere non poterat, efficiat. Nulla enim ex eo sequitur implicatio contradictionis, cum hic calor singularis, non absoluta, sed physica tantum necessitate à certo agente calido pendeat. Quod si de posteriori instrumento quæstio sit, tunc dubium est probabile in utramque partem, quod quia à nobis in Metaphysica adductis argumentis ex professo tractatur, cum in disceptationem adducimus, num Deus quemlibet effectum causæ secundæ effectricis, quovis instrumento præstare queat; ideo hanc controuersiam in eum locum reservamus tum quia ibi opportunius discutietur, tum ne hic plus à quo longiores simus.

ARTICVLVS III.

RESPONSIO AD PRIMI

Articuli argumenta,

Ad primum.

Diuamus nunc argumenta, quæ probare nitebantur rem permanentem, quæ esse desijt, non posse eandem omnino diuina virtute restitui. Ad primum concessa maiori, neganda est minor, dicendumque sicuti Deus potest id, quod perijt idem numero reproducere, ut ostensum à nobis fuit, ita posse reparare actionem realiter eandem. Nam cum actio sit idem re cum termino, nequit terminus idē re, nisi per actionem realiter eandem, etiam à Deo restitui. Diximus realiter, non autem formaliter eandem, quia non repugnat id, quod esse desijt, reparari per actionē formaliter distinctam, cuiusmodi esset actio creandi, qua Deus crearet equum, quem annihilauerat: hæc enim cum sit à nihilo productio, non potest non differre specie à generatione, qua idem equus, per naturæ vires, productus fuerat.

Ad

Reproducen
dū Angelū
eum eadē di
ratione Sox
rius 3. p. q. 33.
2. 1. disp. 44.
sect. 6. Mo
lina 1. p. q. 10.
2. 5. disp. 1.

Ad secundum respondemus, ex eo quod res, quæ desijt iterum sit, non necessario consequi, ut habeat duplicem durationem, duplicemvè existentiam. Sicut enim recuperat eādem essentiam, ita potest eandem durationem, eandemque existentiam recuperare; atque ut dicatur bis esse, fat est interruptam fuisse eius durationem, & existentiam, eamque iterum assumpsisse.

lib. 4. Physic.
1. 3. 7. 2. 2

Ad tertium respondendum est, si produci sumatur pro accipere de nouo esse, quod res antea nullo pacto habebat, tunc fieri non posse; ut res, quæ iam existit, producat; cum id implicationem inuoluat. Si tamen usurpetur pro accipere esse quolibet modo, tunc non negandum id, quod iam existit, posse alibi idem esse à Deo accipere. Nam si Petrum, qui Conimbricæ est, simul Deus Romæ constituat, quod fieri posse alibi ostendimus, tunc idem esse, quod Petrus Conimbricæ habet, Romæ accipiet: quemadmodum & idem esse reale, quod Christi corpus habet in coelo, accipit sub modo sacramentali, in diuina Eucharistia.

lib. 1. de coe
lo c. 12. ad
text. 140.

Ad quartum concedatur antecedens, negetur consecutio, nam ex eo quod redeat id, quod fuit, non sequitur repugnantiam, ut constat ex dictis, quæ tamen manifestè apparet, si demus rem, quæ fuit, non extitisse, aut rem, quæ extitit, non fuisse, ut alibi docuimus cum D. Augustino lib. 26. contra Faustum, cū D. Hieronymo in epist. ad Eustochium de custodia virginitatis, & refertur cap. Si Paulus 32. quæst. 5. cum D. Anselmo 2. lib. Cur Deus homo cap. 12. & in lib. de Concordia præscientiæ & liberi arbitrij: quorum patrum sententiam defendunt Diuus Thomas 1. p. quæst. 25. artic. 4. & Caiet. ibidem, Richardus in 1. distinct. 42. quæst. 5. Capreolus ibidem quæst. 1. ad argumenta contra 7. conclusionem, Ferrariensis 2. contra gentes cap. 25. & alij.

Cap. 10. q. 3.
2. 2.

Ad quintum, neganda est maior propositio, quia agere ad extra ex necessitate naturæ, & non libera voluntate, imperfectio est, quæ si in Deum caderet, non haberet Deus infinitam virtutem: non quod potentia à voluntate sit, sed quia imperfectio voluntatis diuinæ nequit esse cum infinita perfectione potentiæ: quandoquidem diuina voluntas, & potentia, cæteraque attributa sunt vnumquid simplicissimum: atque adeo si voluntas esset imperfecta, etiam potentiam imperfectam esse oporteret: & ita diceretur illa hanc arguitiue minuere, quatenus ex illius imperfectione, huius imperfectio necessario argueretur. Unde colliges si Deus ageret ex necessitate naturæ futurum, ut esset, ac non esset Deus: esset enim, quia ita ponitur: non esset, quia aliquam imperfectionis notam sustineret, quæ tamen à diuina natura longissimè abest. Quod non videtur aduertisse Aristoteles, qui Deo & agendi necessitatem, & infinitam virtutem simul attribuit, ut 8. Physicorum libro annotauimus.

Si Deus agat
ex necessi
tate naturæ,
esset ac non
esset Deus.

Q V Æ S T I O III.

POSSIT NE SVCCCESSIVVM,
quod evanuit, diuina virtute idem restitui.

A R T I C V L V S. I.

N E G A T I V Æ P A R T I S.

argumenta.

Prima ratio.



Negativam partem huiusce controuersiae defendunt S. Thomas quodlibet. 4. art. 5. Henricus Gandanensis quodlib. 7. quaest. 16. Durandus in 4. distinct. 43. quaest. 3. Capreolus ibidem quaest. 1. Ferrariensis ad caput 81. libri 4. contra gentes, & plerique alij. Probatur autem haec pars huius rationibus. Id, cuius vnitas ex sua natura requirit continuitatem,

non potest idem restitui; quia si interruptitur iam soluitur eius continuitas: sed vnitas entis successiui requirit continuitatem, vt constat ex ijs, quae docet Aristoteles lib. 5. Physicorum cap. 4. text. 39. ergo nullo ens successiuum potest idem numero redire.

2. Secundo. Non potest restitui idem motus, nisi restituatur idem tempus; sed idem tempus non potest restitui: ergo & cetera. Probatur minor, quia tempus verum & positium habet ordinem essentialem ad tempus imaginarium; quod cum diuinitus mutari, aut transferri nequeat, fit vt idem iudicandum sit de tempore vero & positio; atque adeo vt hoc postquam desijt, reparari non possit.

3. Tercio. Minus est rem iam existentem conseruare, ne corrumpatur, quam corruptam reparare; sed Deus non potest conseruare rem successiuam ne corrumpatur: ergo fortiori ratione nequibit corruptam reparare. Minor suadetur, quia si res successiua conseruetur, & cohibeatur ne fluat, non iam erit successiua, sed permanens: atque ita a propria natura decedet, quod fieri non potest.

4. Quarto. Reproductio eiusdem successiui vel est simpliciter impossibilis, vel possibilis simpliciter; si possibilis simpliciter; ergo possibilis erit virtute naturali: Enim vero quoadocumque effectus est simpliciter possibilis, & causa parē habet virtutē, atque antea; nō minus poterit ex tali causa idē effectus prouenire, atque antea potuit. Si igitur reproductio eiusdem successiui sit effectus possibilis simpliciter, certē causa naturalis, quae ipsum prius edidit, & eo corrupto, aequē potens, & efficax est, poterit idem omnino restituere: Atqui hoc a veritate alienum est: ergo reparatio eiusdem successiui est effectus simpliciter impossibilis. Talis autē effectus

Ex Durando.
loco supra citato,

Ex 5co
4. d. 43
Dur. q.

effectus subterfugit omnem causam: igitur per nullam virtutem idem numero successuum reproduci poterit.

Quintò. Si idem successuum posset reuocari, sequeretur posse spatio vnius quadrantis mille annos decurrere; hoc autem nulla ratio admittit, ergo neque illud. Consecutio probatur, si enim non repugnat primum quadrantem proximè transactæ horæ ad eum, qui nunc fluit, restitui; certè nec repugnabit restitui simul ad eundem, secundum, tertium, & quartum, similiterque omnes quadrantes, quotquot mille annorum curriculo fluxere.

Sextò. Entia successiua, eo ipso quòd successiua sunt, non solum vendicant partem extra partem (hoc enim commune est omni quanto etiam permanenti) sed tanquam essentialem differentiam sortiuntur obtinere illas secundum prius & posterius, ut sensit Aristoteles 4. lib. Physicorum cap. 11. at si eæ partes recurrant concedendum erit, quæ fuerant priores, fieri posteriores, & contra: atque adeò amittere rationē sibi intrinsecam, & essentialē, quod fieri nequit: ergo & cæt. Assumptio probatur, quia finito extremo horæ quadrante poterit Deus, si eandem horam reuocare potest, sic eam reuocare, ut incipiat ab ultimo quadrante, ita ut quartus fiat primus, & tertius secundus, atque eodem modo cæteri; quo fiet, ut partes posteriores, maneat priores. Nullo ergo pacto admittendum videtur cadere in diuinam virtutem, ut res successiua eadem numero reuocentur.

ARTICVLVS. II

PARTEM, QVÆ AFFIRMAT
probabiliorem videri, nec aduersariorum argu-
menta concludere.

Contraria pars defenditur à Bassolio in 4. dist. 43. quæst. 1. à Mayrone in 4. distinct. 44. quæst. 3. & Aureolo apud Capreolū dist. 43. quæst. 1. art. 2. Bernardo cōtra Henricum quodlibet. 7. quæst. 14. & alijs, potestque illa suaderi diluendo implicationes, quas aduersarij contendunt sequi ex reditu successiui: quæ probandi ratio in subiecta materia perquam efficax est. Si enim ostensum fuerit eiusmodi implicationes non rectè colligi, aut re vera implicationes non esse, in confesso erit posse idem successuum à Deo reuocari, cum id, quod nullam repugnātiā inuoluit, haud quaquam sit diuinæ potentia denegandū.

Quod igitur ad primum argumentum spectat, cum sumit unitatem successiui pendere ex ipsius continuitate, bifariam id intelligi potest, nimirum, vel quia ut successuum sit vnum, debet sibi ipsi continuum esse: vel quia oportet, ut eius partes inter se continuentur. At non priori modo, siquidem nihil sibi ipsi cōtinuum esse dicitur. Si posteriori, esto si successuum redeat, adhuc eius partes inter se cōtinuitatem seruabunt:

ergo

Que cōtinui-
tas requiritur
ad unitatem
entis successi-
ui.

Ex Scoto in
4. d. 43. q. 1.
Dur. q. 3.

ergo adhuc erit vnum, idemque sibi ipsi; non minus quam vna quantitas permanens, si Romæ & Conimbricæ per diuinam potentiam simul ponatur (quod non esse impossibile lib. 4. Physicorum ostendimus) erit eadem numero quâtitas, non quòd sibi ipsi in diuersis locis continetur; quandoquidem ea, quæ loco distant, continua non sunt; sed quia vtroque illius partes sibi mutuò coherent.

*Soti in dictis
& epugnantia.* Hic aduerte Sotum, licet in hoc argumento à cōtinuitate desumpto, magnum ad opinionem suam præsidium esse arbitretur, concedere tamen, si motus localis sit quid distinctum à mobili, posse illum diuinitus reproduci. Quia in re parum sibi videtur constare; siquidem perspicuum est, siue motus distinguatur à mobili, siue non, dum reproducitur non inesse illi eam cōtinuitatem, quam ad vnitatem successiui requirit. Quare aut talis vnitas exigenda non est, aut absolutè negandum posse eundem numero localem motum reuocari.

*Non possit
essentiam tē-
poris veri, &
positiui ab
imaginatio
pendere.* Ad secundum argumentum, concessa maiori, neganda est minor; & ad eius probationem dicendum, licet tempus verum & positium aliquem commensurationis ordinem habeat ad tempus imaginarium, non tamen ab eo pendere illius essentiam, singularitatemvè: cum eiusmodi tempus, utpote fictitium, & nihil omnino habens entitatis, nullā realem causalitatem in verum, & positium ens exercere valeat. Quare ordo ille, siue respectus commensurationis nihil obstat, quominus idem numero tempus redire possit. Quod ex eo etiam ostenditur, quia v. g. superficies, quæ gymnasium ambit, non minus superficiæ imaginariæ respondet, & commensuratur, quàm temporis imaginario tempus verum, ac positium; & tamen constat eandem realem superficiem non solum diuina virtute posse aliò transferri, sed per vim naturæ frequentissimè id fieri, cum aer gymnasium ambiens ventorum flatu huc illuc comseat.

Obiectio. Quòd si quis obijciat; quemadmodum locus est immobilis propter superficiem imaginariam ei respondentem, quæ immobilis est, ita tempus positium debere esse irreuocabile propter tempus imaginarium, cui commensuratur. *Dilatio.* Occurrendum quauis, si tempus positium accipiatur reduplicatiuè, prout coexistit imaginario, reuocari non possit, ut neque imaginarium potest; tamen si consideretur quoad suam realitatem posituam & absolutam, de qua in hac disputatione quærimus; tunc non esse negandum posse illud reuocari. Esse verò peculiarem rationem cur locus, etiam specificatiuè sumptus, Physicè tamen spectatus, immobilis perhibeatur; videlicet quia sic importat, connotatque relationem certæ distantiae ad superficiem imaginariam vndique circumfusam, quam relationem, non nisi mutato per motum situ, & superficie imaginaria, deperdit. Nihil vero tale ex se importare tempus positium respectu imaginarij. Vnde est quòd locus definitur per ordinem ad superficiem imaginariam, ut denotat particula, immobilis, quæ in eius definitione ponitur. Et tamen in definitione temporis nullus exprimitur respectus ad tempus imaginarium. Neque dictis obstat quòd tempus positium, ut diximus, habet ordinem commensurationis ad tempus imaginari-

*Tempus po-
sitium com-
mensuratur
imaginario.*

imaginarium, quatenus tanta portio huius, tantæ illius portioni ex æquo respondet: non enim hic ordo reddit tempus irreuocabile, siquidem idem tempus numero poterit commensurari nunc vni parti temporis imaginarij, nunc alteri, si tamen ambæ æquales sint; quemadmodum, & eundem panum diuersis vlnis, tanquam mensura externa, dimetiri possumus.

Sed & alia prætereà ratio occurrit ad eiusdem secundi argumēti vim infrigendam, nempe si ideò non posset redire idem motus, quia non potest redire idem tempus, quod eius propria mēsurā est, & nequit redire hoc tempus, quia nequit redire tempus imaginarium illi respondens; sequeretur neque rem permanentem, vt Angelum, posse à Deo produci, cuius oppositum ante ostendimus. Probatur cōsecutio. Etenim non minus depēdet existētia Angeli à sua duratione, quæ est æuū, & hoc æuū ab æuo imaginario, quod ei similiter respondet: quāu motus à tempore positiuo, & tempus positiuum ab imaginario. Nam quod detur etiam æuū imaginarium, ex eo ostendi potest, quia non est maior ratio, cur vero tempori respondeat tempus imaginarium; quā vero æuo imaginariū: ergo si propterea motus & tempus produci nō possunt, certē neque Angelus poterit; imò neque Socrates; cum simile argumentum confici queat, ad probandum non posse redire modum æui, quo illius existētia mensurabatur.

Ad tertium argumentum negari debet antecedens, quando ex conseruatione rei sequitur eversio naturæ, atque adeò implicatio contradictionis; qualis sequitur si res successiua teneatur, ne fluat. Nam cū eius essentia in successione & fluxu consistat, vt in argumento dicitur, si existat, & tamen non fluat, nequaquam erit successiua, sed permanens. Quod cum sit impossibile, fieri non poterit, vt successiuū absq; fluxu teneatur, & conseruetur.

Repugnat
successiuū
impediri, ne
fluat.

Ad quartum dicendum reuocationem successiui neque esse simpliciter impossibilē, quasi à nulla potentia siue creata, siue increata fieri possit: neque esse simpliciter possibilem, quasi à qualibet potentia tã increata, quā creata possit fieri: sed esse possibilem potentia increatæ, & impossibilem creatæ. Licet enim successiuum antequam ab agente creato produceretur, in eius potestate esset; tamen posteaquā semel ab eo productum fuit, & euauit, iam in eius potestate esse desijt, ob rationes, quas supra attulimus. Itaque agens creatum respectu illius non iam parem habet potentiam, atque antea.

Reuocatio
entis successi
ui que pacto
dicatur possi
bilis.

Pro quinti & sexti argumenti solutione aduertendum erit, cū dicitur ens successiuum posse diuina virtute restitui, id non ita esse accipiendum quasi modis omnibus, qui excogitari possunt, restitui queat, cū eorum multi contradictionem inuoluant. Itaque vt id possibile dicatur, sat est, si aliqua via, & ratio, qua præstari queat, ostendatur. Fieri ergo potest vt, verbi gratia, cuiuslibet anni elapsi partes in vnus horæ quadrantem, replicatæ includantur. Non tamen ita se quodammodo penetrantes, inuicemque permeantes annum in ratione mēsuræ efficient: siquidem annus constituitur ex certo numero quadrantium,

Possitne an-
nes in qua-
drantem ho-
ræ diuinitus
includi.

Si

hora.

horarum, dierum, & mensium eo modo coordinatorum, ut alij alios excipiant, & unus post alium subsequatur. Quæ coordinatio in proposito eventu non esset, quemadmodum si cuiusvis cubiti palmi ad unum penetratiue reducantur, continebitur quidem inibi tota entitas cubiti in ratione quantitatis, non autem mensuræ. Poterit etiam idem annus v. g. is, qui proximè transactus est (quod pari ratione de mille annis dicendum erit) diuina virtute redire, si faciat Deus quod potest facere, ut corpora cœlestia eodem impulsu, & eadem motrici actione, qua superiori anno, eodemque motu, utpotè per idem omnino spatium, & ubi, & ex consequenti, sub eadem prorsus mensura talis motus, quam idem numero tempus, eundemque annu esse oportet, continuata successione moueantur. Similiter poterit diuina virtute redire idem numero motus, & tempus, reuocante Deo eandem productionem successiuam caloris, cum eadem singulari duratione, quæ illam metiebatur. Ex quibus patet solutio quinti argumēti. Licet enim ad unius quadrantis spatium nequeat idem annus, qui præterijt, recurrere, ob rationem ante explicatam; aliæ tamen viæ sunt, quibus idem motus, idemque tempus reparari possint.

Posse eiusdē
horæ partes
conuerso or-
dine redire.

Ad sextum respondendum est, posse Deum efficere, ut unius horæ partes conuerso ordine recurrant, atque ita ut vltimus quadrans fiat primus, & tertius secundus; neque id esse contra naturam entis successiui. Nam tametsi hoc præter extensionem vendicat in suis partibus prius & posterius; id tamen non ita intelligi debet, quasi partes mutato ordine, aut suam, aut tertius essentiam mutant; vel quasi ad quidditatem huius partis determinatè spectet, ut sit prior; & ad quidditatem illius, ut sit posterior; sed ita ut ad earum quidditatem pertineat vnā fluere post aliam, & sic alias prius labi, alias posterius, quod certè natura successiui postulat, tanquam differentiam sibi intrinsicam: sed hoc etiam seruabitur in motu, si inuerso quasi situ remeet; quanuis eadem pars, quæ antea erat posterior respectu antecedentis, euadat prior respectu eiusdem.

Mutato par-
tium ordine
non esset idē
successiuum
quoad identi-
tate acciden-
tariam.

Aduerte tamen si Deus successiuum cum istiusmodi partium mutatione reuocaret, minus idem futurum, quàm si ipsum eo ordine, quo partes primò fluxere, restitueret; sed ea varietas non essetiale, sed accidentarium tantum discrimen induceret. Quemadmodum & in resurrectione si Deus ita corpus Socratis repararet, ut licet eadem esset totius corporis materia: caput tamen, manus, & iecur, aliæque partes non ex eadem portione materiæ, ex qua prius, constarent; esset quidem idē omnino Socrates quoad essentiam, differentiamque individualement, ut ait D. Augustinus in Enchirid. cap. 82. & lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 19. & D. Anselmus in Elucidario, & ad Ephes. 4. non tamen esset idem quoad rationem accidentariam, ob diuersitatem situs. Neque obstat, quod multi graues Theologi volunt, idq; nobis minimè displicet, in resurrectione partes corporis, saltē heterogeneas debere cōstare ex eadē met portione, ex qua antea: Non enim (si modo rectè sentiant) id requirunt ad veritatem resurrectionis, & ad seruandam cuiusque indiui-
dui

dui numeralem differentiam, quæ neque in permanentibus, neque in successiuis ex tali situs identitate pendet; sed ad maiorem perfectionem resurrectionis, quæ eadem materiam non in toto solum, sed in partibus quoque exigit.

His ita pertractatis, licet vtrâq; opinio de successiui reditu probabilis sit; secunda tamen verisimilior videtur, eaque recentioribus philosophis in dies magis probatur. Ac prior quidem tertia potissimum ratione earum, quas initio quæstionis retulimus, quæ faciliori negotio à calumnia vendicari potest, se se tuetur. Posterior autem eo maxime argumento, quòd cum ex tali regressu nulla sequatur implicatio contradictionis; non est cur is iudicetur impossibilis Deo, cuius potentia plus valet, quàm mens nostra possit concipere: cuius præsentia beat ciues illius Reipub. quam neque temporis iniuria carpit, neque alternatium mutationum successio turbat: in qua sol sine occasu, & sine ortu,

perpetuitas sine momentis, quies sine labore. Ad quam qui

veri philosophi esse volunt, toto animi conatu

aspirent, ut in eam tandem, ex hac defluentis

materiæ inanitate, & pereuntium cor-

porum turba, & colluione

cooptentur.

(.†.)

Cōclusio dis-
putationis

FINIS LIBRI SECVNDI.




INDEX.

RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ IN HOC VOLVGINE CONTINENTVR,

In quo numerus paginam indicat; P. principium;
M. medium. F. finem.

ACCIDENS.

 Accidentia ordinis naturalis
necessario vendicant certa
subiecta. 483. p.
Accidentia sunt extensa ratio
ne quãtitaris. 30. m.
Accidentia nõ indiuiduantur
per subiectum. 70. m.
De respectu transcendentis accidentis creati à
Deo. 482. p.
Accidentia in instanti generationis pereunt. 104. p.
Accidentia gignuntur secundum quid. 20. p.
Accidentia quatuor modis pereunt, gignun-
turque. 138. p.
Accidens non refertur transcendentaliter ad ef-
ficiens. 138. p.
Accidentium spiritualium subiectum, anima ra-
tionalis. 46. p.
Accidẽtia materialia inhaerent primo quantita-
ti, cuiusque interuentu materiae. 30. m.
Subiectum inhesionis materiae, supposita for-
ma. 48. p.
Subiectum denominationis accidentium
compositum. 45. f.
Radix recipiendi accidẽtia, materia prima. 48. f.
Ad recipienda accidentia requiratur ne materia
formam vt conditionem. 49. m.
Accidens inherere potest materiẽ formã disti-
tute diuinitus. 37. f.
Accidẽs idem re cũ toto, in toto inheret. 36. m.
Accidens idem re cum subiecto non potest in
alio diuina virtute constitui. 39. f.
Quodlibet accidens materiale potest Deus po-
nere in subiecto materiali. 60. p.
Et immateriale in subiecto materiali, vel im-
materiali. ibidem.
Accidentia materialia quẽdam potest ponere
Deus in subiecto materiali, quãdã nõ 60. p.
Accidens materiale in subiecto immateriali
adhuc sensibile. 62. m.
Accidentia quomodo Verbum diuinum su-
stinet. 53. m.
Accidentia in Sancta Eucharistia. 30. f. & 76. f.
& 98. m.
Accidentia quẽdam corporalia non educun-
tur de potentia materiẽ. 48. m.
Inherentia est modus existẽtiẽ accidentis. 69. f.
& 73. p.
Accidens extra subiectum non datur natu-
raliter. 22. f.

Accidens extra subiectum vi naturẽ quĩ posui-
runt. 65. m.
Accidentia extra subiectum Deus potest pro-
ducere. 66. m.
Et conseruare. 65. f. 66. m. 67.
Accidentia extra substantiam quo pacto adhuc
eius signa naturalia sint. 68. p.
Accidens extra subiectum imitatur substan-
tiam. 68. m.
Accidens existere non potest existentia sub-
stantiẽ. 68. f.
Accidens an acquirat nouum esse extra sub-
iectum. 73. p.
An modus ille accidentis extra subiectum sit
positiuus. 74. p. & f.
Accidens extra subiectum naturaliter accidens
producit. 74. p.
Et substantiam. ibidem.
Accidens extra subiectum vi naturẽ petere
potest. 75. f.
Ex substantia, & accidente vnum per se non
componitur. 371. m.
Accidens vi propria nõ producit compositum
naturale. 472. f.

ACCRETIO.

Accretio, & decretio multipliciter. 252. p.
Accretio vt differt specie, & realiter à nutritio-
ne. 203. p.
Accretio in quolibet poro cõtinua. 270. & 272. m.
Varię ea de re opiniones & argumenta. 271.
Respondetur argumentis. 274.
Accretio, & decretio vt differant à generatio-
ne. 201. m.
Quę accrescunt, & decrescunt vt locum mu-
tant. ibidem.
Accretio versatur circa magnitudinẽ. 201. f. &
202. f.
Accretio nouę quantitatis accessio. 203. m.
Accrescit viuens non alimentum. 204. m.
Inter accretionẽ, & alterationẽ similitudo. ibid.
Quod accrescit manet idem secundum for-
mam. 206. m.
Accretionis & nutritionis discrimen & con-
uenientia. 207. p.
Accretio non fit in viventibus per rarefactionẽ
alimenti in corũ substantiã conuersi. 273. m.

ACTIO.

Sæpe actiones eiusdem speciei oriuntur à con-
trarijs. 383. p.
Actiones sunt suppositorum. 46. p.
Actio qua Deus tribuit esse materiẽ, creatio. 32. m.

Tu

De

I N D E X.

De nominat materiam non suppositum, ibid.
 Actio agentis corporei sine quantitate non da-
 tur. 28. m.
 Actio momentanea generatio. 84. p.
 Actio supponit materiam. 97. p.
 Actio spiritualis quo pacto ab agente corpora-
 li eliciatur. 108. p.
 Actio qua materialis forma producitur & uni-
 tur, est vna. 115. m.
 Non omnia quæ realiter distinguuntur diner-
 sis actionibus producantur. 116. p.
 Actio natui caloris in humidum. 129. p.
 Actio vitalis oriri potest à potentia non vita-
 li. 183. m.
 Actio Physica requirit contactum. 293. m.
 Veterum sententiæ de actione & passione. 298. p.
 Actio est inter contraria. ibidem. f.
 Actio intellectiva immanens. 314. m.
 Actio, & perceptio reciproca inter viuens, &
 alimentum. 469. p.
 Ad mutuam actionem requiritur conuenien-
 tia in materia. 300. f.
 Actio, & passio non fit per ingressum atomor-
 um. 306. p.
 Actio est à vincente. 321. f.
 Actio mutua contrariorum. 330. p.
 Variæ sententiæ ea de re. 330. & 331.
 Vera sententia de actione, & repassione secun-
 dum eandem qualitatem. 331. f.
 In mutua actione, & repassione triplex resisten-
 tia. 332. p.
 Ut detur actio mutua inter agens, & patiens
 quæ requirantur. 328.
 Qui de ea re non bene philosophentur. 329. m.
 Actio similis in simile, vide simile.
 Actio à proportionem maioris inæqualita-
 tis. 333. p.
 Argumenta probantia resistantiam distingu-
 ab actione. ibidem. m.
 Actio sine passione an dari queat. 70. f.
 Actione reflexa potest luminosum in se agere
 intendendo locum. 309. p.
 Actio directæ & reflexa. 308. m. & 309. p.
 Actio reflexa non intendit qualitates in alieno
 subiecto. 318. p.
 Actio per antiperistasis non fit ministerio spe-
 cierum intentionalium. 311. m.
 A quo fiat. 311. m.
 Non dicitur propriè reflexa. 312. p.
 Per antiperistasis qualitates in alieno subiecto
 non intenduntur ab intrinseco. 313. m.
 Rationes pro ea re. ibidem.
 Per antiperistasis media aeris regio fridi-
 da. 316. m.
 Prima opinio de intentione qualitatum per an-
 tiperistasis. 310. f.
 Actio uniformis difformis. 36. p.
 Calor quando nõ seruat legem actionis uniformis

difformis. 137. p.
 Luminosum seruat legem actionis uniformis
 difformis. 321. m. & 327. f.
 Eandem actionem quæ perijt Deus potest se-
 cundum realitatem reparare. 498. f.

A C T V S.

Actus secundus supponit primum. 46. f.
 Actus duo repugnantes eidem animæ simul in-
 esse non possunt. 154. m.
 Possibili in actum adducto nihil est incom-
 modi. 11. m. & 83. p.
 Actus appetendi in nostra potestate. 232. m.
 Actus contrarij qui simul esse non possunt. 413. f.
 Actus contrarij qui simul diuina virtute dari
 possint. 416.
 Cur actus visionis beatæ, & fidei simul dari nõ
 possint. 416. m.
 De actibus tristitiæ, & delectationis. 417. p.
 Quis actus erroris excludit habitum iocun-
 ditiæ. 407. m.
 Actus voluntatis, & appetitus sensitiui an sint
 contrarij. 119. f.

A D E P S.

Adeps quid sit. 107. m.
 Adeps an viuat. 173.
 Adeps an differat à sanguine. ibidem.
 Multi post quadrag. annum ex macilentis fiunt
 pingues. 266. f.
 Aristoteles, & Galenus de temperamento pin-
 guedinis. 171. m.
 Adeps quod habeat temperamentum. 469. f.

A E R.

Aer cum gignitur ex aqua humor aque cor-
 rumpitur. 138. m.
 Aeri competit summa humiditas. 386. f.
 Aer est humidus, & calidus. 391. p.
 Aer est natura calidus. 393. m.
 Argumenta in oppositum. 312.
 Aer cur noctu, & per hyemem friget. 393. m.
 Media aeris regio cur frigida. ibi. m.
 Quo pacto aer ventilatus refrigeret. 394. p.
 Aeris humiditas cur ignem conseruet. 398. p.
 Aeris ventilatio cur flammam perimat. ibid.
 Semper aer plus habet humiditatis, quam
 aqua. 387. f.

A E T A S A E V V M

Ætas media æquo Marte agit. 264. f.
 Ætas extrema Martis dependia non resar-
 cit. 265. p.
 Ætas florida. 266. f.
 Ætas consistendi. 267. m.
 Ætatis diuisio. 467. f.
 Singularum ætatum temperamentum. 468. p.
 Quæ ætas calore vincat. ibidem. f.
 Diuturnioris quæ sunt res inanimatæ quam aci-
 matæ. 478. f.
 Breuioris quæ sunt animalia aquatilia. 247. m.

A G E.

I N D E X

A G E R E.

Id quod non est non habet vim agendi.	140. f.
Agere enim membrum in aliud.	164. m.
Omne agēs utitur assimilare sibi passū.	299. m.
Agens, & patiens ad quod genus pertineant.	300. f.
Vetustum dogma de ratione agendi, & patiendi.	301. m.
Aristotelis sententia de ratione agendi, & patiendi.	306. p.
Continuè non posse in se mutuo agere ut intellexit Aristoteles.	307. p.
Agentium naturalium vis terminatur.	307. m.
Agere supponit esse.	323. f.
Agens maioris aëritatis dupliciter.	325. m.
Ordo aëritatis in qualitatibus.	332. f.
Agens nō a quolibet patiente repetitur.	334. m.
Agens, & patiens car in se mutuo agant.	ibid. f.
Agens parva victoria quando dispendiū refarcit.	336. m.
Quomodo intelligendum: Nihil agit in distans.	336. f.
Explicatio dubij de superficie media inter utrumque agens.	338. p.
Numeri agendi vim non habent.	440. m.
Ex nihilo nihil fit naturaliter.	11. m. & 33. p.

A G G E N E R A T I O.

Aggeneratio quid sit.	43. p.
Aggeneratio concomitatur motum ad quantitatem.	43. p.
Aggeneratio vera actio.	103. m.

A L I M E N T U M.

Alimentum iustitię mediocritate dispensatur.	166. f.
Alimentū quomodo simile, & dissimile.	237. m.
Discrimen inter alimentū & medicamentū.	237. m.
Quod uni alimentum, alteri venenum.	238. m.
Alimentum cōmune membrorū sanguis.	246. f.
Vnde necessitas alimenti.	247. m.
Mistum quo pacto dicitur alimentum.	248. f.
Alimentum in substantiam convertitur.	255. p.
Rationes pro eadem re.	ibid. m.
Opiniones ea de re.	254.
In distributione alimentī iustitię equalitas.	225. m.
Alimentum quale debeat esse.	206. f.
Alimentū aliud calidū, aliud frigidū &c.	232. m.
Alimenti duplex acceptio.	239. f.

A L T E R A T I O E T A L T E R A R E

Alteratio quo pacto a generatione differat.	5. m.
& 29. p.	
Vetustum dogma de discrimine inter alterationē, & generationem.	5. f. & 6. f.
Alteratio quid.	25. m.
Quando fiat alteratio.	14. m.
Definitio alterationis.	27. m.

Duplex alterationis notio.	27. m.
Alteratio propria quę sit.	28. m.
Alteratio quomodo desinat.	275. m.
Alterans ultimum.	300. p.
In genere alterantium deueniendum ad vñ primum.	300. p.
Ad figuras non est alteratio.	26. p.
Alterationis subiectum.	30. p.
Qui negant alterationem esse motum continuū.	34. m.
Alteratio motus continuus.	35. f. & 37. m.
Non potest dari quies inter quolibet duo minimas alterationis.	36. m.
Alteratio nobilior quam motus ad quantitatem.	41.
Alteratio quomodo nobilior latione.	42. p.
Alteratio ignobilior aggeneratione.	43. p.
Alteratio ad generationem ordinatur.	418. m.

A N G E L V S.

Angelus materię non potest vniri.	63. p.
Angelos procreasse liberos qui putarint.	93. m.
Michael prius natura est subia quam Angelus.	
Angelorum creationi definitio generationis nō conuenit.	88. m.
Angeli non habent corpus.	94. m.
Angeli in resurrectione cineres colligēt.	110. m.
Angelus qui esse desijt, si a deo reproducatur nō necessario habebit duas existētiās.	500. p.

A N I M A.

Animam triplicem possuit Plato.	133. p.
Opinio ponens in homine duas animas.	154. p.
Anima simul nutritiua, sensitiua, & intellectiua.	155. p.
Abea actiones nutriendi, sentiendi, & intelligendi proueniunt.	ibidem.
Duplex consideratio animę sensitiuę & vegetatiuę.	155. m.
Anima corporis dispensatrix.	156. f.
Animas comparat Aristoteles speciebus figurarum.	155. p.
Animarum successio in vtero.	159. p.
Anima sensitiuę corruptibilitas.	160. p.
Anima ad corpus habet se vt finis, forma, & ars.	160. f.
Anima imperfectorum animantium.	160. f.
Animę vegetatiuę triplex facultas.	221. p.
Animę vnius assertores.	156. p.
Anima non est corporea.	433. f.
Manicheorum dogma de animis.	252. f.
Animę omnes equalis.	457. m.
Varietas corporum in quę redire animas finxerunt veteres.	488. m.
De anima Neionjs.	ibid.
De animis Platonis palingenesis.	489. p.
Anima rationalis quoad officium informandi pendet a corpore.	108. m.
Anima rationalis est per se subsistens.	113. p.

INDEX

Anima rationalis eminenter continet alias formas. 144. p.
 Anima rationalis in corruptibilis. 154. m.
 Anima una tantum in homine. 117.
 Qui oppositum asseruerit qua censura dignus. ibid. f.
 Anima rationalis in corpore est per se subsistens. 46. p.
 Error Academicorum circa animam rationalem. 450. p.
 De appetitu animæ separatè respectu corporis. 494. f.
 Anima Christi subsistit subsistentia verbi divini. 152. m. & 151. f.
 Anima Christi denominatur ut quod ab actionibus sibi proprijs. 155. f.

ANIMAL.

Animalia quomodo degenerent. 93. p.
 Animal an ex terrestri fiat aquaticum. 128. p. & 29. f.
 De animalibus aquaticis, & amphibijs 130. p.
 Animal nutritur quandiu vivit. 207. m.
 Animalia felle carentia. 229. p. & 230.
 Animalia liene carentia. Ibidem.
 Animalia quædam cur utraque bili careant. 230. m.
 Animalia quæ venenosis vescuntur. 237. f.
 Animalia quæ vento pasci dicuntur, quæ odore, quæ igne. 240.
 Animalia aquatilia brevioris cui. 247. m.
 Animantia omnia piscibus calidiora. 389. m.
 Animantibus natura tegumenta, & arma dedit. 452. p.

ANNIHILATIO.

Annihilatio non est mutatio. 117. p.
 Annihilatio est quid negativum. 119. p.
 Annihilatio non est, malum quid. 126. p.
 Cur Deus in se peccantes non annihilaret. 126. m.

ANNVS.

Annus Climatericus. 44. p.
 Anni tempora. 465.
 Temperamenta quatuor partium anni. 466.
 Conveniens dissidium inter quatuor anni tempora. ibid. f.
 Anni in prima mundi origine æquales nostris. 483. f.
 Qui per multos annos vixerit. 484. m.
 Anni magni spatium. 488. p.
 Possit ne annus in quadrante horæ divinus includi. 503. f.
 Annus qui præterijt divin ita potest redire. 504. p.

APPETITVS.

Appetitus perpetuitatis. 82. p. & 479. f.
 Appetitus immortalitatis. 122. p.
 Appetitus sensitivus, & rationalis. 134. m.
 Appetitus in homine duplex. 119. f.
 Appetitus viventi ad suam conservationem. 179. m.

Appetendi actus in nostra potestate. 232. m.
 Appetitus an. separatè respectu corporis. 494. f.

A Q V A.

Cum ex aqua aer gignitur humor aquæ corrumpitur. 138. m.
 Similitudo à conversione aquæ in vinum. 207. p.
 Aqua ad nativum frigus reuocatur. 313. m.
 Aquæ puteorum, & fontium non magis calidæ esse hyeme, quam æstate qui putent. 314. m.
 Rationes pro ea sententia. ibid.
 Aqua puteorum & fontium cur hyeme incalescat. 316. p.
 Aqua in gelu quomodo concreseat. 322. m.
 Aqua aliquando tepescit, & non rarefit. 36. m.
 Aqua in vinum convertitur. 344. m. & 207. p.
 Aqua an à vino diluto exim i possit. 344. f.
 Aqua à quo reducatur ad nativum frigus. 378. m.
 Aqua cur valde humectet. 387. m.
 Semper aer plus habet humiditatis, quam aqua. ibidem. f.
 Luna cur aquæ dicatur dominari. 318. p.
 Aquæ summum frigus debetur. 389. p.
 Aqua calefacta cur citius congelascit. 390. p.
 Aqua frigida, & humida. 391. p.
 Cur manus aquæ siccitatem non sentiat. 395. m.
 Variæ causæ cur aqua ignem extinguat. 397. f.
 Aqua tepida habet simul aliquid caloris & frigoris. 401. m.
 Aquæ guttula ferrum candens etiam refrægit. 534. m.

ARISTOTELES.

Aristoteles cur reprehendit Platonem. 1. f.
 Aristotelis error circa divinam providentiam. 72. p.
 Aristotelis locus ex secundo Metaph. explicatur. 144.
 Aristoteles dicebat cerebrum cum alijs partibus non esse continuum. 161. m.
 Aristoteles in corde posuit sensum communem. 211. f.
 Aristotelis sententia de generatione cordis. 193. m.
 Aristotelis sententia de principatu cordis. 213. f. & 208. f. & 200. p.
 Aristotelis sententia de concursu foemine in generatione relinquatur. 187. p.
 Aristotelis fundamentum de calore avertitur. ibid. f.
 Aristotelis opinio de materia foetus. 190. p.
 Aristoteles animas speciebus figuratum comparat. 153. m.
 Aristoteli sententia cerebrum non esse continuum cum alijs partibus. 161. m.
 Aristoteles quomodo intellexit continua in se agere non posse. 307. p.
 Aristotelem vellicat Galenus. 391. m.
 Aristotelis loca explicantur. 400. f.
 Aristoteles ubi platoniceam doctrinam recolat. ibid.
 Aristoteles quid de incubitu avium. 90. f.

A R B O R.

Arbo-

I N D E X.

Arborum semina viuunt.	180. f.	tudine.	497. m.
Arbores etiam calore viuunt.	399. p.	B I L I S.	
Arborum calor precipuus minister operatio- num.	401. m.	Bilis atræ & flauis comoda.	259. f.
Arbor Cœlestis dicitur homo.	454. p.	Atca bilis ob infirmitatem acridinem sibi apperitione excitat.	230. p.
De arbore vitæ.	481. m.	Flaua bilis concoctionem iuuat.	230. m.
A R S.		Cut quædam animalia vtraque bili cateat. ibid.	
Arts naturæ æmula.	194. p. & 472. p.	Vtraque bilis sæpe in venis reperitur.	231. m.
Arts inferior matetiam præparat, superior dat formam.	188. m.	& 245. m.	
A R T E R I A.		Bilis vtriufque vesicula.	246. m.
Ateriæ quæ sunt.	108. m.	Potest quis è melancholico biliosus effici	358. f.
Ateriæ vitali facultati in seruiunt.	ibid.	Biliosi habent celeres ingenij motus.	463. p.
Ateriæ oriuntur à corde.	ibid. f.	B o n u m c o n c o r d i æ.	
Ateriæ pulsus admodos certos compo- nunt.	211. p.	432. f.	
Ateriæ quod temperamentum habeant.	469. f.	C A D A V E R.	
A V I C E N N A.		Cadaverum formas cur membrorum simili- tudo cominetur.	150. m.
Auicennæ error circa formatu productione.	83.	Cadaverum forme quomodo distinguatur. ibid.	
Auicennæ opinio de potentia generatua.	182.	Cadaverum forme à quibus per se generen- tur.	151. p.
Auicenna ait naturam ferri in continuatione spectari non in multiplicatione singularium.	221. f.	Cadaveris formam in triduo sibi verbum. diui- num viuunt.	151. m.
Auicenna illustrauit opinionem de forma cor- poris.	145. m.	In cadaveribus capilli ut crescant.	166. p. & 168.
Auicenna finxit intelligentiam corporum formatricem.	182. m.	Cadavera aromatum condimentis à tæbe ser- uantur.	481. m.
Auicenna ait animam, & suam, & alienam corpus alterare posse.	200. f.	C A L O R.	
Anaxagoras suam vocem ignorauit.	6. p.	Calor, & frigus cur differentiæ terræ dicant- tur.	19. m.
A V E S.		Calor minimus non datur.	39. m.
Quid Aristoteles de incubitu auium.	90. f.	Caloris creatio in quo recipiatur.	70. f.
Aues quomodo variè ex ouis generentur. ibid.		Caloris nativæ actio in humidum.	129. p.
Aues quæ tantum incubant non disponunt prin- cipaliter materiam.	97. p.	Calor quando non seruat legem actionis dif- formis.	137. p.
Aues quomodo procreant pullos ex ouis.	90. m.	Caloris lima siccitas.	325. m.
D. A V G V S T I N V S.		Caloris necessitas.	217. m.
D. Augustini dictum de existentia mali in bo- no.	121. f.	Caloris pabulum humidum.	247. m.
D. Augustini opinio de Gigantibus.	17. m.	De actione caloris in humidum variæ opinio- nes.	243. f.
Ut rerum similitudo, ita & verborum halluci- nandi occasio ait August.	27. p.	Vera opinio.	249. p.
D. August. de colore Chamæleontis.	30. f.	Calor qui est in eadem parte cum humido non agit in illud.	249. m.
& 32. p.		Calor inhius, & influens.	197. m.
D. August. ait Dæmones cum feminis concu- buisse.	94. f.	Calor qualitas actiua.	365. m.
D. Augustin. de Serpentibus Magorū.	95. m.	Calor gignitur à luce.	374. p.
D. August. de Poeticis conuersionibus quid senserit.	96. f.	Calor ex proportionem mutata idem an ma- neat.	374. m. & 379. m.
D. Augustinus quomodo oues Iacob diuersi coloris fetus conciperent.	200. m.	Caloris proprium laxare.	381. p.
D. August. de Pelocano quid senserit.	490. m.	Calorem appellabat Empedocles litem.	381. f.
Explicatur Augustini dictum de hominis beati- tudine.		Calor naturalis non dissoluit per se humi- dum.	382. f.
		Calor summus conuenit igni.	386. m.
		Non omnis calor è cælo.	389. m.
		Omnis calor elementaris eiusdē speciei.	396. m.
		Calore nativo abundant Germani, Indi alci- tatio.	399. f. & 401. f.
		Omnis calor eiusdem speciei.	400. p.
		Qui putent oppositum.	398.
		Ttt 3	De ca.

I N D E X.

C O L O R.

Colores Polypi, & Chameleontis.	31.
Vnde colorum diuersitas.	193.
Oues Iacob quomodo diuersi coloris factus cō-	
ciperent.	200. m.
Diuerfi colores in filijs, & parentibus.	199.
De calore cœlesti, igneo, & vitali.	400. m.
Innatus calor si aliunde augeſcat in febrim	
euadit.	402. p.
An calor febrilis nationum perimat.	ibid. m.
Calor ſpirituofus.	ibidem.
Cur frigoris, & caloris productio ſimul eſſe	
non poſſint.	413. p.
Calidum dupliciter.	433. p.
Acquiſitio caloris, & frigoris in ſubiecto nudo	
poſſe dari ſimul de modo non excuſſatur	
ultra ſummam latitudinem vnius.	417. p.
Idem dicendum de eo ſubiecto cui aliquid in-	
eſt frigoris & caloris, non tamen tota lati-	
tudo.	ibidem.
Calor intenſus, & remiſſus dicuntur contra-	
rij.	312. f.
Caloris fons cor.	469. m. & 211. m.
De caloris temperamento.	462. m.
Calor aſcetiſ abundat in iuuenibus.	ibid. p.

C A P I L L V S.

Capilli vita ſuſcitis ſacereſcunt.	165. p. & 168. m.
Capillos non eſſe qui patent.	ibid.
Capillos eſſe animatos qui patent.	165.
Capilli vt genereſcant.	ibidem.
Capilli ex quo ſiant,	166. f.
Capilli terminum creſcendi habent.	167. p.
& 169. p.	
Capilli præciſi cur citius naſcantur.	ibidem.
Capilli quomodo augeſcunt.	167. f.
Capillos criſpos habent Aethiopes.	167. p.
Capilli tota vita creſcunt.	168. p.
Capilli vt nutrantur.	ibidem.
Capilli ſuis conſtant organis.	168. f.

Canities vnde proueniat	165. f.
Calx inieſta aqua igneſcit.	317. m.
In calce ignis actus eſt.	ibidem. f.
In capite cur ſenſus.	433. m.
Caput ſine cerebro inuentum dicitur.	460. f.

C A V S A, E T C A V S A L I T A S.

Cauſa decremēti in corporibus humidis.	17. f.
Cauſa perpetuitatis generationum.	18. f.
Cauſa naturalis cur hunc numero effectum	
producat.	40. m.
Quanto cauſarum effectus poſſit Deus ſe ſolo	
producere, & conſeruare.	66. m.
Modus cauſandi cauſę materialis quo pacto	
ſuppletur à Deo.	77. m.
Cauſa impediens perfectionem.	122. m.
Cauſa per accidēs reducitur ad cauſā per ſe.	433. f.
Cauſam efficientem veteres ſomniarūt.	471. m.

C E R E B R V M.

A Cerebro nerui oriuntur.	212. p.
Ex cerebri offenſione qui morbi.	ibidem. m.
Cerebri frigus non mitigat cor.	215. m.
Cerebrum ex ſubita apprehenſione non tur-	
batur.	215. m.
Cerebri præſtantia.	216. p.
Cerebrum an corde nobilius.	ibidem. f.
Cerebri ſedes nobilior quam cordis.	217. p.
Cerebrum non eſſe continuum cum alijs parti-	
buz Ariſtotelis ſententia.	161. m.
Cerebrum non ſentire ait Galēnus.	ibidem.
Facultas naturalis partim eſt in cerebro par-	
tim non.	211. f.
Caput ſine cerebro inuentum dicitur.	460. f.
Homini cerebrum maius proportionem ſui	
corporis.	431. f.

C I B V S.

Cibi vehiculum quid.	223. f.
Cibi & potus diſcrimen.	234. m.
Cibi appetitionem excitat atra bilis.	230. p.
Cibi noxi ingenio, & memorię.	460. p.
Ciborum multitudo ventriculi vires mi-	
nuit.	484. m.

C H A M A E L E O N.

Chameleontis colores.	31.
Chameleon quo pacto ſe transformat.	33. p.
Chameleon mulcis veſciatur.	242. m.
Qui dicunt illum veſci aere.	240. m.
Chameleon colores repræſentans non altera-	
tur.	33. p.

C H R I S T V S.

Chriſti anima ſubſiſtit ſubſiſtentia verbi di-	
uini.	12. m.
Chriſtus non dicitur incepiſſe.	35. m.
Natura humana in Chriſto caret propria ſub-	
ſiſtentia.	69. m.
Chriſti corpus in Euchariftia accipit eſſe ſub-	
ſtantiale.	98. m.
Corpus Chriſti in Euchariftia cur non agit	
in ſpecie nec patitur.	296. f.
Terminus humanę generationis Chriſti.	109. f.
Quid B. Virgo in Chriſti generatione ege-	
rit.	110. f.
Chriſti corpus mortuum in triduo.	147. p. &
117. p.	
Chriſti corpus mortuum, & viuum quo pacto	
ſeſcit idem.	121. f.
Chriſti temperamentum pro ætate ratione	
variatur.	443. p.
Chriſtus nunquam egrotauit.	ibidem. m.
In Chriſto magna pulchritudo.	453. p.
Chriſti effigies ex Nicephoro	ibid. f.
Chriſti ſtatura.	456. p.

C H Y L V S.

Chyli confectio	222. m.
An Chylo ventriculus alatur.	245. p.
Ex qua parte Chyli quatuor humores generē-	
tur.	228. m.

Qui

INDEX.

Qui color ad pulchritudinem.	435. p.	les.	31. f.
COMPLEXIO.		Contrariorum mutua actio.	330. p.
Complexionum diuisio.	441. f.	Si vnum contrarium sit in natura alteri quoque dari conuenit.	2. 8. f. & 304. f.
Qualis ad ingenium magis conferat.	ibidem.	Dux qualitates primæ contrariæ in gradibus remittis simul.	401. m.
Rationes pro vtraque complexione.	462.	Qui id negent.	403.
Qui ingenio florere melancholici.	ibid. m.	Qualitates secundæ contrariæ possunt permisceri simul.	406. m.
Melancholicorum laus.	ibidem. f.	Qui habitus contrarij simul esse possint.	ibid. f.
Complexio sanguinea apta ad functiones vegetatiuas.	463. p.	Contraria in gradibus intensis simul esse nequeunt.	407. f.
Complexio phlegmatica ad mentis actiones inepta.	ibidem. m.	Cuiuslibet subiecto certa inest capacitas ad recipiendam contraria.	408. p.
Duo genera Melancholicorum.	ibidem. f.	Pugnent ne contraria formaliter an efficienter.	ibidem. m.
Melancholica ascitua.	464. m.	Quædam contraria non actiua.	ibidem.
Quos Melancholicos Plato commendat.	463. m.	Quoties duo contraria prima eidem in substantia in eandem latitudinem gradualem vnius necessario complent.	409. p.
COMPOSITVM.		Cut id non accidet in alijs contrarijs.	ibid. f.
In composito non insunt tot formæ, quæ predicata.	142. f.	Contraria in gradu perfecto diuinitus possunt esse simul.	410. f.
Compositum tripliciter manet idem.	2. 6. m.	Qui id negent.	ibidem. p.
Compositum subiectum denominationis accidentium.	45. f.	De quibus contrarijs hoc sit intelligendum.	411. m.
Accidens idem se cum composito, in composito inheret.	16. m.	De contrarijs actionibus.	412.
CONCOCTIO ET		Acquisitiones primarum qualitatum contrariarum in subiecto obnuente iam completam vnius contrarij latitudinem non possunt dari simul.	413. m.
Eius Facultas.		Argumenta in oppositum.	414.
Concoctio prima.	222. p.	Cum mundus constet ex contrarijs cut nō peccat.	291. f.
Concoctio secunda.	223. p.	Acquisitiones contrariarum qualitatum secundarum non sunt simul.	414. f.
Coctrix facultas.	222. p.	Qui actus contrarij non possint simul dari in eadem potentia.	415. f.
Concoctio non omnino ventriculo necessaria ex Galeno.	219. p.	Contrarij actus qui simul diuina virtute dari possint.	416. p.
Concoctionum tres species.	234. f.	Tristitia, & delectatio quomodo proprie contraria.	417. p.
Primæ decoctionis rudimentum.	229. f.	Quæ mutuo contraria sunt, possunt in se transmutari.	430. m.
Secundæ, & tertiæ decoctionis rudimentum.	227. p.	Sæpe actiones eiusdem speciei oriuntur a contrarijs.	383. p.
Concoctionem inuat flaua bilis.	230. m.	Quomodo Aristoteles vnum contrarium in priuationem appeller.	373. m.
Concoctus, vide tactus.		Calor remissus, & intensus dicuntur contrarij.	322. f.
CONSERVATIO ET		Actus voluntatis, & appetitus sensui an contrarij.	139. f.
Conseruare.		CONVERSIO.	
Res eisdem gignantur & conseruantur.	396. m.	Conuersio vxoris Lot.	97. p.
Naturæ providentia ad res cōseruandas.	478. f.	In conuersionibus qui modus loquendi.	97. m.
Qualitatem naturalem conseruatricem corporum corruptibilium in perpetuum, Deus potest producere.	481. f.	Ad conuersionem quæ requirantur.	98. p.
Oppositum tamen videtur probabilius.	482. m.	Conuerrere potest Deus lapidem in Angelum.	99.
CONSVETUDO.		Conuersio importat duplicem actionem.	99. m.
Consuetudinis vis.	218. m.	Generatio naturalis est conuersio.	100. p.
Consuetudo venena sumendi.	239. m.	Genera.	
Consuetudo quantum valeat.	335. m.		
CONTINVVVM.			
Continuum bifariam diuisibile in omnem sui partem.	13. p.		
Continuum est inter quolibet duo puncta.	14. p.		
Continua in se mutuo non posse agere quo pacto intellexit Aristoteles.	307. p.		
Continuari specie distincta non possunt.	332. m.		
CONTRARIA.			
Contrariorum subiectum necessario dandū.	7. m.		
Omnis mutatio inter contraria.	14. f.		
Contraria circa idem.	27. p.		
Contrarium non habent species intentiona-			

I N D E X.

Generatio & conuersio sunt vna actio realiter
 non essentialiter. 100. m.
 Conuersionis species varie ibid.
 Conuersio præcipue actionem positivam im-
 portat. 100 f.
 Ad veram conuersionem quinque conditiones. 96. f.
 Conuersio aque in vinum. 107. p. & 344. m.
 C O R.
 Num cor prius generetur late disputatur 183.
 & sequentibus.
 Cor ultimo deficit. 195. f. & 197. f.
 Cor spiritus & sanguinis arterialis generat. 196. p.
 Aristotelis opinio de principatu cordis. 208. f.
 & 213. f.
 Cor cuius sanguinis origo. 209. f.
 In corde reside facultas vitalis. 210. m.
 Cor principium vite. ibidem.
 Affecto corde animal interit. 210. m.
 Cor vite Thesaurus. 211. p.
 In corde vis pulsatrix. ibidem.
 In corde vis confectrix spirituum vitalium. 211 p.
 Cor fons caloris. 211. m. 469. m.
 Cor fons sanguinis ex Platone. 214. m.
 Cor mundi Sol. 214. f.
 Sine corde perfectum animal non gignitur. ibid.
 Sine corde perfectum animal diu non vivit. 215. p.
 Testudo non habet cor. ibidem.
 Cerebri frigus non mitigat cordis calorem. 215. m.
 Cor ex subita apprehensione turbatur. 215. m.
 De dignitate cordis veterum opinio. 216. p.
 Cor an cerebro nobilius. ibidem. f.
 Cordis sedes nobilior quam Cerebri. 217. p.
 In leno cordis ventriculo spiritus vitales gene-
 rantur. 219. f.
 Cor ire & concupiscentie domicilium. 232. p.
 Licet animal ob febrim pereat, semper ei pro-
 pe mortem friget cor.
 C O R P U S E T C O R P O R A L E.
 Idem corpus potest à Deo simul constitui in di-
 uersis locis. 300. p.
 Corporis Orestis, & Pallantis magnitudo. 12. f.
 Corpus humanum instar mælicæ instrumenti
 fabricatum. 135. m.
 Corporis humani politia. 216. f.
 Corporis humani fabrica. 221. m.
 Corporis humani incrementum. 265. m.
 Corporis humani proportio optima. ibidem.
 De corpore Eue ex costa Adam. 290. m.
 Corporum incrementa quid promoueat. 266. m.
 Corpora quæ plus exercetur cur viuaciora. 230. m.
 Corpora dæmoniorum quo pacto ignis urat. 312. m.
 Corpus Christi, vide Christus.
 Dæmones corpus habere dogma Platonis.
 cum. 93. m.
 Corpus non habet Dæmones, nec Angeli. 94. m.
 In corpore assumpto quo pacto hominem
 Dæmones generare possint. 94. m. & 95. m.
 In informandis corporibus Dæmonum im-

becillitas. 95. m.
 Corporale, & spirituale genere differunt. 134. m.
 Corpora beatorum quatuor primas qualitates
 habebunt. 441. f.
 Corporis statum in beatis varia. 436. m.
 Corporum magnitudo in patria quanta futu-
 ra sit. ibidem.
 Gloriosorum corporum temperamentum omnino
 inuariabile. 493. m.
 De pulchritudine corporum gloriosorum. 436. m.
 Corpora humana habere partem materie Adami
 qui putet. 214. m.
 Corpulenta substantia, quæ dicatur. 237. m.
 Corporis humani temperamentum an sit ceteris
 præstantius late disputatur. 448. m.
 De corpore æthereo anime rationalis Acade-
 micorum error. 430. p.
 Corpus humanum unde formatum à Deo. 431. p.
 In corpore hominis nulla particula quintæ sub-
 stantie. 430. m.
 Corporis humani & celestis cõuenientia ibid. f.
 Corporis species simulachrum mentis. 435. m.
 Corpora primorum parentum in quo sensu
 immortalia. 480. p.
 Qualitatem naturaliter perpetuoque conserva-
 tricem corporum Deus potest facere. 481. f.
 Oppositum tamen videtur probabilius. 482. p.
 Corporum varietas in quæ redite animas
 fixerunt veteres. 488. m.
 Corporis informandi appetitus inest anime
 separatæ. 484. f.

C O R R U P T I O.

Corruptionis definitio. 26. m. & 116. f.
 Generatio, & corruptio quando sint. 14. m.
 Terminus ad quem corruptionis, est terminus
 à quo generationis. 20. m.
 Corruptio non est actio positiva. 116. f.
 Corruptio duplex. 117. m.
 Quæ corrumpuntur, & generantur non pro-
 prie mutantur. 117. f.
 Corruptionis, & generationis conuenientia, &
 discrimen. 118. p.
 Corruptionis terminus negatiui quid. 118. m.
 Corruptionem esse quid positivum qui puta-
 rint. 118. f.
 Quomodo sit corruptio naturalis respectu for-
 mæ & materie. 120. p.
 Corruptio malum quid. ibidem.
 Corruptibilitas unde proveniat. 120. f.
 Corruptio quomodo causas habeat. 121. m.
 Generatio vnius corruptio alterius. 127. & 29. f.
 In corruptibile quomodo dat esse corrupti-
 bili. 134. f.
 Corruptibile sumi potest à forma incorrupti-
 bili. 160. m.
 Corruptibilitas anime sensitivæ. 160. p.
 Non omne mixtum corruptibile ab intrinseco. 32. p.
 A cor-

I N D E X.

- A corruptione eximi possunt corpora per qualitatē diuinitus superadditam. 481. f. & sequentibus.
- Incorruptibilitas celorum. 482. f.
- Corruptū naturę viciis redire nō potest. 491. m.
- ## C R E A T I O.
- Creatio an sit actio. 33. f. & 35. m.
- Creatio est etiam illa actio qua Deus tribuit esse materię. 32. m.
- Creatio in quo recipiatur. 33. f. & sequent.
- Creationi Angelorum definitio generationis non conuenit. 88. m.
- Creatio & annihilatio mutationes nō sūt. 117. p.
- Creatio caloris in ipso recipitur. 70. f.
- Creatio & generatio eiusdem vt differant. 59. f.
- ## C R E A T V R A.
- Creatorę relatio. 34. p.
- Creatorę relatio non potest dari extra subiectum. 70. m.
- Creature relatio idem recum illa. 60. p.
- ## D E C R E T I O.
- Decretio quo pacto differat a generatione. 201. m.
- Decretio quo pacto fiat. 207. f.
- Decretio multipliciter. 262. p.
- Decretio differt ab accretione, & mutatione plu quam genere. 262. f.
- Vide accretio.
- Causa decrementi in corporibus humidis. 17. f.
- Decoctio vide coctio.
- ## D A E M O N E S.
- Dæmones vi propria nihil gignunt.
- Dæmones corpus habere dogma Platonium. 93. m.
- Dæmones procreasse filios qui putarint. ibid.
- Dæmones concubitu feminarum generare non possunt. 94. p.
- Dæmones in corpore assumpto quo pacto hominem generare possint. 94. m. & 95. m.
- Dæmones num cū feminis cōcubuerint. 94. f.
- Ex congressu Dæmonis, & femine Merlinus dicitur generatus. 95. p.
- Dæmonum imbecillitas in efformandis corporibus. 95. m.
- Dæmones vt internis sensibus illudant. 171. m.
- Dæmones aliquādo hominum aspectum deludunt. 211. p.
- Dæmonibus torquendis ignis eleuatus diuinitus. 313. p.
- ## D E N S I T A S.
- Densitas & raritas qua acceptione non sunt qualitates. 277. f.
- Densi & rari definitio. 277. m.
- Densitas & raritas sublunaris eiusdem speciei cum celesti. 278. p.
- In materia densiori ignis acius vrit. 367. m.
- Densare proprium frigoris. 381. p.
- Corpora densa cur humiditatem diutius conseruent. 387. m.
- Densitas ad aspectum terminandum necessaria. 326. m.
- Densitas non auget virtutem intensiuam qualitatis. 327. f.
- ## D E N T E S.
- Dentes sunt animati. 169. m.
- Dentes sentire ait Galen. ibidem.
- Dentes tota vita an crescant. 267. f.
- ## D E V S.
- Deus accidentia extra subiectū conseruat. 65. f.
- Deus accidentia extra subiectum potest producere. 66. m.
- Quarum causarum effectus Deus potest producere & conseruare se solo. 66. m.
- Deus aspectum non fallit ponendo accidentia sine substantia. 68. p.
- Deus qua ratione modum causandi cause materialis suppleat. 77. m.
- In Deo nulla mutatio. 78. m.
- In Deo noui modi esse non possunt. 78. m.
- Dens etiam nunc rebus a se initio creatis idem esse confert. 78. f.
- Deus dat esse materię per creationem. 81. f.
- Deus potest conuertere lapidē in Angelū. 196. p.
- Deus peccantes cur non annihilat. 126. m.
- Deus rerum naturas non potest euertere. 63. f.
- Deus determinat ad hunc numero effectū. 40. m. & 492. m.
- Deus potest ponere in eodem subiecto aliquos actus contrarios. 417. p.
- Deus potest res permanentes quę perierunt reuocare. 497. m.
- An id facere possit mediante creatura. 498. p.
- Deus potest eandem actionem quę periit secundum realitatem reparare. 498. f.
- Deus potest ponere idem corpus in duobus locis. 300. p.
- Si Deus ageret ex necessitate esset & non esset Deus. 499. f.
- Dies critici. 43. f.
- ## D I S P O S I T I O.
- Dispositionum duo genera. 334. m.
- Dispositiones consequentes non concurrunt efficienter ad formę productionem. ibidem.
- Dispositiones consequentes concurrunt in genere cause materialis. 334. m.
- Dispositiones consequentes per se formam, eam conseruant dispositiue. 336. p.
- Dispositio completa ad formam viuētis quomodo incipiat. 374. f.
- ## D I V I S I B I L E.
- Bisariam continuum diuisibile in sui partem. 33. p.
- Nullam corpus diuidi potest in omnem sui partem. 275. m.
- Vua
Diuisi.

I N D E X

Diminibilis est ille calor qui post primam super-
ficiem ad complementum caloris desidera-
ratur. 274. m.

E F F E C T V S E T efficiens.

Cur causa naturalis hunc numero effectum pro-
ducat. 40. m. & 492.

Quarum causarum effectus Deus possit se solo
producere & conservare. 66. m.

Accidens non refertur transcendentaliter ad
efficiens. 138. p.

Efficientem causam veteres somniarunt. 471. m.

An idem numero effectus naturę viribus redire
possit late disputatur a pag. 487.

Dependentia huius effectus a certo agente qua-
lis. 498. m.

E L E M E N T V M.

Elementum an possit esse viantis alimentum
late disputatur a pag. 239.

Ex concursu duorum elementorum ut gigna-
tur tertium. 326. f.

Elementa in mixto sunt potentia. 339. f.

Elementa ordinantur ad missionem. 343. p.

Elementa actu ne sint in mixto late tracta-
tur a pag. 349. m.

Mixtum ut inqueatur ab elemento prædomi-
nante. 355. f.

De definitione elementi ibidem. & 368. &
sequent.

Quomodo elementa maneant virtute in mistis
late tractatur a pag. 356.

Cur elementa plura vel unum non dicantur
in alio contineri. 354. f.

Elementorum & mistorum qualitates eiusdem
speciei. 358. p.

Singuli humores singulis respondent ele-
mentis. 359. m.

Elementorum consideratio qualis in hoc o-
pere. 361.

Elementa non sunt prima principia simpli-
citer. 362. p.

In quolibet elemento tria principia. 364. p.

Elementa dupliciter spectantur. ibidem.

Quę qualitates quorum elementorum pro-
prię. 366. m. & 385. f.

Quatuor tantum elementa. ibid. f. & 409. f.

Theoremata de statu, & conditione elemen-
torum. 367. f.

Elementi acceptiones varię. 368.

Elementorū formę non sunt qualitates. 370. m.

Gravitas, & leuitas non sunt formę elemen-
torum. 372. m.

In elementis præter quatuor qualitates non dan-
tur alię virtuales eiusdem appellationis. 375. f.

Elementa calida ingentiam habent rarita-
tem. 382. m.

Cuiuslibet elemento plures insunt qualitates pri-
mę. 391. p.

Elementaris mundi concursus discordia. ibid. m.

Elementa mutuis vicibus dispendia resar-
ciunt. 392. p.

Qualitates elementorum in excellenti non
tamen summo gradu, contrariarū ad mix-
tionem habent. 394. m.

Elementorum qualitates symbolicę eiusdem
speciei. 396. p.

Elementa symbolica 418. f. & 423. f.

Quodvis elementum, è quouis gigni po-
test. 422. p. & 430. p.

Cur vicina elementa se non absorbant. ibid. m.

Symbolica elementa inter se facilius transmu-
tantur. 424. m.

Non omnia elementa symbolica eque facile
aut a symbolica eque difficile conuertun-
tur. 425.

Potest elementum unum corrumpere plura
elementa & ex ijs aliud a corruptis specie
distinctum generare. 426. m.

Quilibet duo elementa non habentia symbo-
lum possunt occasu suo tertium gignere ab
ipsis specie diversum. ibidem.

Elementa communia generationis princi-
pia. 428. p.

Opinio de magnitudine elementorum. 431. f.

Empedocles elementa cœlo priora statuit. 432. f.

Empedocles elementis generationem & inte-
ritum negavit. 434. p.

Opinio Empedoclis de concretionem misti ex
elementis. ibidem. m.

Elementa qua ratione misceantur. 435. p.

In quolibet misto omnia elementa. 436. p.

Elementa è misto procedunt. 435. m.

E M A N A T I O.

Emanationū an præcipua causa generas. 76. m.

Emanatio non est proprie actio. 319.

Embryo interitum sibi non molitur. 359.

E M P E D O C L E S.

Empedoclis reprehensio 431. p. & 432. p.

Empedoclis contradictio. 433. p.

Empedocles elementa cœlo priora statuit. 432. f.

Empedocles elementis generationem & inte-
ritum negavit. 434. p.

Opinio Empedoclis de concretionem misti ex
elementis. ibidem. m.

Empedocles solem igneę naturę faciebat. 7. p.

E X I S T E N T I A.

Si res quę perijt iterum reproducatur nõ necessa-
rio habebit duas existentias. 100. p.

Existencia est purus modus rei. 61. f. & 68. m.

Existencia vnias rei nequit alteri aptari. 68. m.

existere nõ potest accidens existens substantię. 68. f.

In heretia est modus existens accidentis. 69. f. & 73. p.

Materia suam habet existentiam. 116. p.

Particula ex, vel de late patet. 97. f.

Exhalationis saccessio circũstante frigido. 315. f.

E S S E N

INDEX.

ESSENTIA ET ESSE.

Essentia inest rebus ex eternitate.	82. f.
Essentie quo pacto non habeant causam.	83. f.
Essentie identitas non pendet per se à principio actus.	111. p.
Esse forme materialis quale.	115. m.
Esse est à forma.	147. p.
Esse supponitur ad actionem.	323. f.
Esse substantiale accipit Christi corpus in Eucharistia.	98. m.

EXTENSIO.

Extensio materiæ.	149. m.
Extensio & raritas se comitantur.	287. m.
Extensio est de ratione quantitatis maior vero, vel minor per accidens se habent.	287.
Extensio accidentium à quantitate.	30. m.
Extensio substantiæ à quantitate.	61. p.

FACULTAS.

Facultas naturalis, vitalis, animalis, quid sint & ubi resideant late disputatur à pag.	208.
Triplex facultas vegetantis animæ.	221. p.
Facultas coëctrix.	222. p.
Facultas nutritiva.	264. f.
Facultas alitrix cur non lassetur.	252. f.
Facultas nutriendi terminatur intrinsece ex parte effectus.	267.
Facultates ad administrandam nutritionem quæ & quot.	221. f. & sequent.
Harum facultatum distinctio.	216. m.
Facultatis actus definitio.	320. p.

FAMIS.

Famis & sitis natura & causæ explorantur late à pag.	231.
Famis data ad instaurandum humidum pingue.	236. p.
Ad famem concurrunt quinquæ.	233. p.
Famis subiectum.	234. p.

FOEMINA.

Formina mas occasionatus.	122. p.
De intentione nature in productione foemine D. Thomas.	ibidem. f.
Ducendi opinio ea de re.	123. p.
Quomodo generatio foemine intendatur à natura.	123. m.
Fœmina an actus concurrat ad generationem late apag.	184.
Fœminas non conferre verum semen putat Aristoteles.	185. m.
Fœminæ verum semen edunt, sed minus efficiunt.	186. m.
Fœmina, & mas habent potentiam eiusdem speciei.	ibidem.
Fœmina cur sola non gignat.	188. p.
Fœminas tantum dari in quibusdam animalibus dubitat Aristoteles.	185. f.
In statu innocentie fœmina, vel mas generandi erant pro parentum arbitrata.	200. p.
Ex fœmina, & Dæmone Merlinus dicitur	

generatus.

Fœminæ productio.	95. p.
Inter matrem, & sobolem similitudo.	122. f.
	188. f.

FOETVS.

In foetu est vis eiusdem speciei ac in generante.	183. f.
Fœtus, patris & matris similitudinem refert.	186. m.
Fœtus materia quæ, ex Aristotele.	190. p.
Refellitur eius opinio à Medicis.	ibidem.
Fœtus materia ex quo sanguine.	190. m.
Fœtus materia in animalibus exanguibus.	191. p.

FEBRIS.

Febris cuiusmodi calor.	164. p.
Animal quando febris laborare indicandum sit.	440. p.
Febris definitio.	ibidem.
Febris diaria, putrida, & hæctica.	402. m.
Licet animal ob febrim pereat semper ei prope mortem friget cor.	ibidem. f.
Innatus calor si aliunde augeatur in febrim euadit.	402. p.
Animantia quæ fel non habent.	229. p. & 230.

FERRVM.

Ferrum candens vsuturam accendat.	321. f.
Ferrum candens non est totum versum in ignem.	326. p.
Ferrum ignitum à gutta aque patitur.	335. p.
Struthio camelus excoquit ferrum, & absunt aurum.	402. p.

FIGVRA.

Ad figuras non est alteratio.	25. p.
Similitudo animæ cum figura.	155. m.
Figura hominis cur recta.	433. p.
Corporis figura plus conuenit homo cum bellis, quam cum plantis.	ibidem.

FRIGVS.

Cur Aristoteles frigus priuationem vocat.	19. m.
Cur frigus & calor differentia ignis & terre dicatur.	ibidem.
Frigus cerebri non mitigat cor.	241. m.
Frigus qualitas actus.	365. p.
Frigus non est priuatio caloris.	371. p.
A quo reducatur aqua ad natum frigus.	378. m.
Vel frigus siccitatem afferat.	ibidem. f.
Frigoris proprium densare.	381. p.
Solum frigus aque debetur.	389. p.
Frigus non concurret per se ad functionem vitæ.	401. p.
Frigidum dupliciter.	484. p.
Frigidiores pisces ceteris animalibus.	389. m.

FORMA.

Formæ diuersa munia.	48. f.
Yuu 2.	Formæ

I N D E X

Forma non est per se subiectum acciden-
tium. 46. f.
Forma num sit conditio ad recipienda acci-
dentia. 49. m.
Forme recipiuntur in materiā extensam. 56. p.
Non ex qualibet materia, & forma sit vnū. 57. f.
Forma celestis materiam sublunarem infor-
mare non potest. 62. f.
Formarum triplex genus. 70. f.
Formæ substantialis fecunditas. 81. m.
Forma cur Pythagoreis harmonia. ibidem.
Forme non proprie producuntur, excepta ra-
tionali. 84. p.
Duplex forme notio. 112. f.
Forme causalitas non est actio. 114. m.
Forma vt corrumpitur per accidens. 115. f.
Forme materialis esse. 115. m.
Formam patientis cur generans excludit. 129. m.
Ad formæ introductionem non concurrunt
efficienter dispositiones cōsequentes. 134. m.
Sed concurrunt in genere causæ materialis. ibid.
Dispositiones per se consequentes formam eam
conseruant dispositiue. 136. f.
In composito non insunt tot forme, quot
predicata. 142. f.
Forma dat esse, & vnitatem. 143. p.
Formam corporeitatis qui posuerint. 145.
Rationes ponendi formam corporeitatis. 147.
Qui eam negent. ibidem. f.
Omnis forma vel est Metaphysica, vel natura-
lis, vel Mathematica. 148. f.
Ex actionibus specie diuersis non arguuntur
forme specie distincte. 162. m.
Forma quo excellentior eo pluribus eget or-
ganis. 292. m.
Dispositio completa ad formam viuētis quo-
modo incipiat. 274. f.
Forma vniiformiter difformiter extensa. ibid.
Viuētium imperfectorum forme diuisibi-
les. 260. p.
Formam cadaveris vniuit sibi verbum diuinum
in triduo. 151. f.
Formas cadaverum cur membrorum simila-
do comitetur. 150. m.
Forme cadaverū quomodo distinguantur. ibid. f.
Formæ cadaverum à quibus per se generen-
tur. 151. p.
Formæ elementorū non sunt qualitates. 371. m.
Formæ substantialis dignitas. 432. m.
Formæ proprium agere. 437.
Forma quæ in subiecto vniiformi difformitate
extenditur in prima superficie habet certum
gradum post illam incertum. 274. p.
Metaphysici gradus non sumuntur à sola for-
ma. 160. m.
Forma quid. 471. p.
Ad formam reuocat Aristoteles finem. ibidē.

G A L E N U S.

Galenus gloriatur se plagam Aristoteli infli-
xisse. 118. f.
Galenī sententia est cerebrū nō sentire. 161. m.
Ex Galeno concoctio non omnino necessaria
ventriculo. 229. p.
Galenus Aristotelem vellicat. 392. m.
Galenus ait Germanos abundare nativo calore,
Indos asceritio. 399. f.
Diuisit Galenus febrem in diatiam, putridam,
& hecticam. 402. m.
Licet animal ob febrem pereat, semper ei pro-
pe mortem frigere cor ait Galenus. ibid. f.
Mortem valde febrientis frigido cordis tempo-
ramento ascribit Galenus. ibidem.
Galenus triplicem animam in homine admi-
sit. 133. m.
Galenus putat semen viuere. 179.

G E N E R T I O E T

Generare.

Quæ natura gignantur, & intereant. 5. p.
Generatio perfecta quo pacto ab alteratione
differat. 3. m. & 29. p.
Veterum dogma de discriminē generationis,
& alterationis. 3. f.
Generatio, & corruptio quando sint. 14. m.
Num detur generatio simpliciter. 14. f.
Causa perpetuitatis generationum. 18. f.
Triplex generationis modus. 19. p.
Accidentia gignantur secundum quid. ibid.
Terminus ad quem corruptionis, est terminus
à quo generationis. 24. m.
Discrimen inter generationem, & alias muta-
tiones. 26. f.
Generatio differt à transubstantiatione quæ fit in
Eucharistia. 30. m.
Generationis definitio. 26. m. & 114. m.
Generationis subiectum. 16. f.
Generatio quo pacto dicatur recipi in materiā
nude sumptam. 37. p.
Discrimen inter subiectum generationis, &
aliorum accidentium. 37. p.
Opinio veteris philosophiæ de generatio-
ne. 80. m.
Generatio substantiæ ex speciebus Sacre Eu-
charistiæ. 77. p.
Generationis triplex acceptio. 84. f.
Quæ reperiuntur in qualibet generatione. 85. m.
Quatuor generationis definitiones. 81. m.
Generationis vera definitio. ibidem.
Quæ definitio conueniat generationi filij in
diuinis. 89. p.
Generatio actio momentanea. 84. m.
Ad generationem tria principia requirun-
tur. 86. m.
Compositum proprie generatur. 87. p.
Materia mutari proprie dicitur non genera-
ri. 87. m.
Triplex notio generationis viuētium. ibid. f.
Discrimen.

I N D E X.

- Discrimina generationis viventium. 88. f.
 Generationis viventium definitio. 98. p.
 Generatio viventium cur creationi Angelorum non conveniat. 100. p.
 Generationis naturalis est conversio. 100. p.
 Non tamen quædiuinitus dari potest. ibid.
 Generatio, & conversio sunt una actio realiter non essentialiter. 100. m.
 Generatio est una actio, simplex vera realis. 103. p.
 In instanti generationis accidentia percipiunt. 104. p.
 Generatio sustentatur à supposito. ibidem.
 Duplex accipio generationis. ibidem.
 Generatio, & creatio eiusdem ut differant. 99. f.
 Generatio non consistit in productione totius. 101. p.
 Neque in productione formæ. ibidem.
 Generatio consistit in vnione. 103. f.
 De generatione humana. 105. f. & 106.
 Generationis humanæ quatuor modi. 108. f.
 Resurrectio generatio, vel regeneratio dicitur. 109. m.
 Terminus generationis humanæ Christi 109. f.
 B. Virgo quid in Christi generatione egerit. 110. m.
 Discrimen Physicæ, & supernaturalis generationis. 110. p.
 Generationis multiplex consideratio. ibidem.
 Generationis vniocatio vnde. 112. m.
 Generationis terminus primitate intentionis. 113. m.
 Generationis terminus ut quod. ibidem.
 Generationis terminus formalis, & proximus. 114. p.
 Forma, & compositum ut terminant generationem. 114. m.
 Generatio idem recum forma. 114. f.
 Terminus principalis generationis idem qui corruptionis. 115. f.
 Quæ generantur, & corrumpuntur proprie non dicuntur mutari. 117. f.
 Generationis, & corruptionis convenientia, & discrimen. 118. p.
 Generatio feminæ quomodo intendatur à natura. 123. m.
 Generatio vnius quomodo dicitur corruptio alterius. 127. & 29. m.
 Generatio accidentium quatuor modis. 138. m.
 Discrimen inter subiectum generationis, & motum. 140. f.
 In statu innocentie femina, vel mas generandi erant pro parentum arbitrato. 200. p.
 Ad generationem an concurrat actio femina. 184. f.
 Qui putent non concurrere. 185. p.
 Qui putent oppositum. 186. p.
 A generatione quomodo differant accretio, & decretio. 201. m.
 Generatio quatuor humorum. 223. m.
 Quid quid gignitur è re corrupta sit 203. p.
 Discrimen inter terminum magnitudinis ad generationem, & nutritionem requisitum. 272. f.
 Quomodo generetur tertium elementum ex concursu duorum. 329. f.
 Generas nū sit propria causa emanationis. 76. m.
 Nihil generant Dæmones vi propria. 18. p.
 Dæmones concubitu feminarum generare nō possunt. 94. p.
 Dæmones quo pacto in corpore assumpto homines possint generare. ibidem. m.
 Dæmones generasse liberos qui putantur. 93. m.
 Merlinus ex Dæmone, & femina quo pacto, dicitur generatus. 93. p.
 Galina quo pacto filium cum Miluino capite genuit. 199.
 Genij qui dicantur. 93. f.
 Generatio rei naturæ ordine præit eius perfectionem. 377. p.
 Res eisdem gignuntur, & conseruantur. 396. m.
 Alteratio ad generationem ordinatur. 618. m.
 Sat est geniti causam immediate ante existisse. 427. m.
 Generationis principia cōmunia elementa. 428. p.
 Sanogithij Nanos, & proceros generant. 18. p.
 Tres causæ generationis, & corruptionis. 470. m.
 Generationis, & corruptionis tempora æqualia. 473. f.
 Alterni recursus in generatione sublanarium corporum. 475. p.
 Generationes alię necessarię, alię contingentes. ibidem.
 Generatio via adesse. ibidem. m.
 Progressus generationum duplex. 486. p.
 Progressus circularis generationum necessarius. ibidem. m.

G I G A S.

 Olim maior gigantum numerus. 17. p.
 De Gigantibus sententia Augustini, & Patrum. 17. m.
 Gigas varias habet significationes. ibidem. m.

G R A V I T A S E T L E V I T A S.

 Gravititas, & leuitas non sunt formę elementorum. 32. m.
 Gravititas, & leuitas à primis qualitatibus oriuntur. 377. f.
 De ortu summe gravitatis, & leuitatis. 389. f.

H A B I T U S.

 Habitus contrarij possunt esse simul in gradibus remissis. 406. f.
 Non tamen habitus scientiæ, & erroris. 407. p.
 Quis actus erroris excludit habitum scientiæ. ibidem. m.
 Habitus & priuatio circa idem. 433. p.

H E P A R.

 Hepar officina sanguinis. 195. m.
 Vuu 3 Adhe.

INDEX.

Ad hepar pertinet sanguinis nutrientis confectio. 169. p.
Sententia Hippocratis de generatione cordis, & hepatis. 194. f.
Sententia Medicorum de hepatis, & cordis generatione. 195. p.

HIPPOCRATES.

Hippocrates membra politicę gubernationi comparat. 193. p.
Hippocratis sententia de generatione cordis & hepatis. 194. f.
Hippocratis experimentum de generatione cordis & hepatis. 195. p.

HOMO.

Homo formaliter corruptibilis. 174. f.
Sol, & homo generant hominem. 186. f.
Homo parvus mundus. 208. f.
Humani corporis positio. 216. f.
Humani corporis fabrica. 221. p.
In quolibet homine esse portinunculam materię quę fuit in Adamo quę putent. 234. m.
Num cum externa effigie bruti humana species conservari possit. 62. p.
Hominis generatio. 105. f.
Hominis temperamentum ceteris prestantius. 449. m.
Argumenta ea de re. ibid. m.
In hominis corpore nulla particula quintę substantię. 450. m.
Conuenientia inter humanum corpus, & celeste. ibidem. f.
Hominis corpus ex quo formatum a Deo. 451. p.
Homo in quo vincat belluas, & in quibus vincatur ab illis. ibidem. m. & 452. m.
Homo imbecillior nascitur ceteris animalibus. ibidem. f.
Homini natura arma, & tegumenta negauit, belluis dedit. 452. p.
Triplex finis recte statuitur in homine. 453. p.
Homo plus conuenit cum belluis, quam cum plantis in corporis figura. ibidem. f.

HUMIDITAS.

Humiditas, & siccitas cur dicuntur resistere. 257. m.
Humidi instauratio. 254.
Humidum primigenium non æque instaurari potest. 257. m.
Humidum caloris pabulum. 247. m.
De actione calori sin humidum diuersę sententię. 248. f.
Vera opinio. 249. p.
Calor, qui in eadem parte cum humido est, in illud non agit. ibidem. m.
Humiditas qualitas passiva. 365. f.
Humidum, & siccum multipliciter. 366. m.
Calor naturalis nõ dissoluit humidum se 387. m.
Humiditas summa composita aeri. 386. f.
Argumenta in oppositam. 387.

Cur aqua plus humectet. ibidem. m.
Corpora densa humiditatem diutius conferuant. ibidem.
Semper aer plus habet humiditatis, quam aqua. ibidem. f.
Humiditas aeris cur ignem conseruat. 398. p.

HVMORES.

Humores quatuor an sint animati late disputatur. 370. & sequent.
An sint partes animalium. 174. m.
Quatuor humores non sunt continuati cum partibus corporis. 172. f.
Humores in resurrectione humano corpori reddendi. 174. f.
Humores quo pacto generantur. 213. m.
Humores ubi generentur. 210. p. & latius 227. & sequentib.
Humorum usus, utilitas, & secretio. 223. m.
Similitudo ad declarandum differentiam humorum. ibidem.
Humores ex qua parte chyli generentur. 228. m.
Humores inter se specie distinguuntur. ibidem.
Humores secundi apud Auicennam qui. 227. m.
Singuli humores singulis respondent elementis. 339. f.

IDEM ET IDEMTITAS.

Compositum tripliciter idem. 246. m.
Homo quo pacto tota vita idem perseueret. 237. p.
Quod nutritur manet idem. 238. p.
Quomodo intelligendum, quę eandem habent realitatem separari non possunt. 71. p.
Identitas numeralis ex eadem materia, & forma conuergit. 849. m.
Idem numero effectus an per vires nature reddere possit. 487. & sequent.
Cur hic numero effectus producat potius quam ille. 492. m. & 40. m.
An idem numero effectus permanens possit iterum a Deo reuocari. 496. & sequent.
An id facere possit Deus mediante creatura. 498. p.
An idem succellum diuinitus reducere possit. 500. & sequentib.

LECVR.

Iecoris substantia. 122. f.
Iecoris figura. ibidem.
Ad quam partem vergat. 223. f.

IGNIS.

In igne quomodo viuere dicatur animal. 242. p.
Ignis differt a re viuente quoad conuersionem. 267. p.
Ignis minor ut absorbeat a maiore. 293. p.
Ignis cor, ora dampnatorum urit. 312. m.
Ignis eleuatur ad torquendo demonem. 313. p.
Ignis actu est in calce. 317. f.
Empedocles solem ignea natura faciebat. 7. p.
Frigus, & calor cur differentia ignis, & terre dicantur. 19. m.
Ignis in materia densiori actius urit. 367. m.
Ignis

I N D E X.

- Ignis cur non dicitur facile terminari termi-
no alieno* 383. m.
Igni calor summus conuenit. 386. m.
Ignis inter elementa est ut agēs, terra ut patiēs. 390.
Ignis est calidus, & siccus 391. p.
Ignis raritas non ex sola siccitate oritur. 397. m.
Ignis extinguitur ab aqua multis de causis. ibi f.
Ignis cur aeris humiditate conseruetur. 398. p.
In igne salamandram viuere qui putant. 399. m.
Ignis etiam fit ex terra, & aere. 418. m.
Ignis tres quasi species. ibidem. f.
Ignis quo modo nutrirī videatur. 436. f.
*Ignis maxime formalis inter cetera elemen-
ta.* 437. p.
*Ignis in sua sphaera prae raritate nobis non
apparet.* 327. m.
Ignis maxime actiuus. 472. f.
- I M A G I N A T I O.**
- Imaginatio parentum quam efficax ad forma-
tionem fetus.* 199. f.
*Formina albi coloris filium ethiopem genuit
ex imaginatione.* ibidem. f.
Et gallina pollū miluini capitis excludit. 200. p.
*Imaginatio in homine causat diuersitatem
in filiis.* 200. p.
Imaginatio quomodo rem transmutat. 200. m.
Opinio D. Thomae ea de re. ibidem. f.
Imaginationis vis. 312. p.
*Imaginatio vehemens impedit alias actio-
nes.* 346. m.
- I M A G O.**
- Imagines non habent contrarium* 311. f.
*Imagines intentionales primarum qualitatum
non reflectantur.* 311. f.
- I N C E P T I O.**
- Inceptio rerum permanentium.* 37. m.
*Quomodo incipiat dispositio completa ad
formam viuētis.* 274. f.
- I N D I V I S I B I L E S I V E**
indiuiduum.
- Democritus magnitudinem ex indiuisibilibus
 componebat.* 9. m.
In diuibile bifariam. 13. p.
In diuiduē magnitudines. 9. m.
Indiuiduē superficies Platonis. 10. f.
- I N F A N S.**
- Infantis velocitas aeterna educati.* 178. f.
*Infantum corpuscula ex qua materia in resur-
rectione supplementum capiet.* 236. m.
Infantium membra quot diebus formentur. 110. f.
In fatibus corporis praecisi citius regenerantur. 168. p.
In infantibus nerui teneriores. 431. f.
*Infantes multo paulo tardiores ingenio eua-
dunt.* 460. m.
- I N F I N I T V M.**
- Infininitudo atomorum* 9. m.
Infininitum natura abhorret. 121. f.
Natura quod infinitum abhorreat. 122. m.
- Infinita materia non datur.* 16. f.
- I N G E N I V M.**
- Quod temperamentum aptius ad ingenium.* 417. & sequent.
Quid ingenio proffit quid noceat. 457. &
sequent.
Diuersarum gentium ingenia, & mores. 459. p.
Ingeniorum feraces urbes quae. 459. f.
Cur temperamentum indicet ingenium. 461. p.
Qui ingenio florere, melancholici. 462. m.
*Pueri multo paulo tardioris ingenij eua-
dunt.* 463. m.
- I N S T A N S.**
- Quando sit pars nutritionis in instanti.* 275. m.
*Cuiuslibet instanti non responderet aliqua pars
termini per motum producta.* 39. p.
Instans naturae quid. 34. f.
*Instantia seu prioritates naturae quam vim ha-
beant.* 35. p.
- I N T E N S I O.**
- Duplex opinio de intensione qualitatum.* 34. p.
*Intensio luminis per motum luminosi quo-
modo.* 39. m.
*Intensio qualitatis ultra primam superficiem
ut fiat.* 274. m.
*Intendi, & remitti non idem quod suscipere
magis, & minus.* 282. p.
*In intensione noua qualitas cur acquiratur non
tamen in rarefactione noua quantitas.* ibid. f.
*Lux quando impeditur ab extensione confert
se ad intensiōem.* 316. m.
*Intensio qualitatum certis gradibus defini-
tur.* 404. f.
- I N T E N T I O.**
- Dupliciter aliquid intenditur.* 124. m.
Malum est praeter intentionem naturae. 125. p.
- L A C.**
- Lac efficitur ex sanguine.* 177. p.
Lac extinguitur concepto foetu. ibid. f.
Lac aliquando extra ordinem naturae. 177. f.
*Sit ne differentia specifica inter lac & sangui-
nem.* 178. p.
Lactis vis. ibidem. f.
Lactis efficacia etiam in peccandis. 179. p.
- L A T I O.**
- Duplex lationis comparatio.* 41. f.
Latio an nobilior alteratione. 42. p.
Latio quam minime subiectum mutat. ibid. m.
*Per lationem non acquiratur realitas sed mo-
das quantitatis.* ibidem.
- L I E N.**
- Animantia liene carentia.* 229. p.
Lienosi ad risum faciles. ibidem. m.
Qui absque liene vixerant. 230. f.
*Procliuiores ad risum grandiore sunt lie-
ne* 231. f.
Linguae

INDEX.

- Lingue ministerium. 221. m.
- L I Q V O R.**
- De liquore stillatio. 335. p.
- Cum liquor ali, eiusdem speciei miscetur an generetur tertium. 341. m.
- Opinio Durandi. ibidem.
- Quid dicendum ea de re. ibidem.
- L V N A.**
- Luna cur appareat non tamen aliz cœli partes. 327. m.
- Cur luna tantū luminis ad nos eiaculetur. ibid.
- Luna cur aque dicatur dominari. 388. p.
- L V X E T L V M E N.**
- Intensio & diminutio Luminis per motum luminosi ut fiat. 39. m.
- Lux Solis. 67. m.
- Lux calorem virtute continet. 115. m.
- Lux calorem gignit. 374. p.
- Lux quando impletur ab extensione confert se ad intensionem. 316. m.
- Luminis extensio uniformis difformis ultra primam superficiem. 321. m.
- Luminis reflexio quando datur. 316. m.
- Argumentum de luminosis. ibidem.
- Luminosa posita penetrative qualiter agant. 327.
- Luminosum potest agere in se intendendo lucem per actionem reflexam. 309. p.
- Cur lumen ab opaco reflectatur. ibidem.
- De duobus corporibus æque lucidis altero raro, altero denso. ibidem. m.
- M A S.**
- Mas in quibusdam animantibus an datur. 143. f.
- Mas, & fœmina potentias habent eiusdem speciei. 186. m.
- Mas diutius vivit. 248. m.
- Mares & fœminæ in statu innocentie generandi erant pro parentum arbitratu. 210. p.
- Marium mēbra quot diebus formentur. 110. f.
- M A L V M.**
- Annihilatio non est malum quid. 126. p.
- In homine cur malum morale maiori ex parte inveniatur. ibidem. f.
- Malum non intendit natura. 126. p.
- M A G N E S.**
- Magnes eadem virtute attrahit, & retinet. 226. f.
- De vi magnetis. 378. m.
- Magi Pharaonis quo pacto serpentes produxerunt. 93. m.
- Mathematica sunt in loco. 293. f.
- M A G N I T V D O.**
- Magnitudines indiuiduæ. 9. f.
- Magnitudo ex solis punctis non constat. 11. f. & 12. m.
- Magnitudinem ex diuisibilibus componebat Democritus. 14. m.
- Magnitudo corporis Christi. 456. p.
- Magnitudo corporum gloriosorum. ibidem. f.
- M A T E R.**
- Similitudo inter matrem, & sobolem. 188. f.
- Maternitatis relatio quod fundamentum proximum. 189. m.
- Mater agit per calorem in fœtum. 189. p.
- Vide fœmina.
- M A T E R I A.**
- Materia infinita non datur. 16. f.
- Materia prima per se non est subiectum accidentium. 46. f.
- Materia prima radix recipiendi accidentia materialia. 48. f.
- Materia prima dici potest subiectum accidentiū supposita forma. 48. p.
- Materia num requirat formam ut conditionē ad recipienda accidentia. 49. m.
- Materiæ diuersa monia. 48. f.
- Materia pura potentia. 16. m.
- Materia dicitur ens actus cū recipit formā. ibid.
- Accidens inherere potest materiæ omni forma destituta diuinitus. 17. m.
- Non ex qualibet materia, & forma fit vnū. 17. f.
- Materia subleuari a forma cœlesti informati non potest. 62. f.
- Materiæ Angelos non potest vniri. 63. p.
- Modus causandi materialis causæ quo pacto suppletur a Deo. 77. m. & 79.
- Materia prima omnis actiuitatis experta. 81. p.
- Materia effectiue a solo Deo accipit esse per creationem. 81. f.
- Materia dicitur ppter mutari nō generari. 86. m.
- Materia in actione supponitur. 67. m.
- Materiæ potentia dupliciter. 111. m.
- Materiæ causalitas non est actio. 214. m.
- Materia suam habet existentiam. 116. p.
- Materiæ extensio. 149. m.
- Materia animalium exanguium in fœtu quoq. 191. p.
- Materia rerū subleuariū eiusdem speciei. 293. m.
- In materiā fit vltima corporū resolutio. 363. m.
- Materiæ propriam pati. 437. m. & 472. m.
- Omnes homines habere partem materiæ quæ fuit Adamo, qui potent. 254. m.
- In materia duplex conditio. 449. f.
- Materia quid. 471. p.
- Materia causa interna. ibidem.
- Duplex notio materiæ. 494. m.
- M E D I C I.**
- Medicorum virtutes influentes non admittuntur. 172. p.
- Medicorum bilis coarguitur. 311. f.
- Medici dicunt fœminam concurrere actiue in generatione. 186. m.
- Medicorum sententia de generatione cordis & hepatis. 194. f.
- Medicorum virtus rectrix supernacanea. 220. p.
- Medici refellunt Aristotelis opinionem de materia fœtus. 190. p.
- Medici non possunt vitam in multa sæcula producere. 431. m.
- Possunt

I N D E X.

Possunt medici vitam diutius extendere, *ibid.*

M E M B R A V M.

Membra infantium quot diebus formen-
tur. 110. f.

Membra omnia animalium continua. 162. m.

Membrum vñ quo pacto agit in aliud. 164. m.

Membra a quo delineantur. 192. p. & f.

Membra omnia simul generari qui pa-
rent. 193. p.

Non omnia membra simul generari. *ibid.* f.
& 194. m.

Membra vt stent mutuis auxilijs. 193. m.

Membrorum politia. 194. p.

Membra corporis imitantur situm vniver-
si. 216. m.

In membrorum compositione causa similitu-
dinis quæ. 199. m.

Quod membrum in homine nobilius. 216. m.

Membrorum commune alimentū sanguis. 246. f.

Membra arida non nutriantur. 270. p.

M I S T I O, E T

Mistum.

Quo argumento multi missionē negant. 338. f.

Non omne mistum corruptibile ab intrin-
seco. 321. p.

Mistio non est generatio. 339. p.

Mistio non est accretio nec alteratio. *ibid.* m.

In misto sunt elementa in potentia. 339. f.

Non idem est compositio & mistio. 340. p.

Quælibet pars misti est mista. 340. m.

Quæ missionem subeant. *ibid.* f.

Tenacia, & viscosa nō facile miscentur. 341. m.

Missionem esse probatur. 342. p.

Mistio est naturalis. *ibid.* m.

Elementa ad missionem ordinantur. *ibid.*

Cum liquores eiusdem speciei miscetur an ge-
neretur tertium. 343. m.

Mistio varie sumitur. 347. m.

Argumenta contra definitionem mistio-
nis. 346.

Ad missi generationē tria requiruntur. 348. p.

Missionis definitio. *ibid.*

Elementa an in misto maneant secundum
suas formas late tractatur. 349. & sequent.

Mistum quomodo moueatur ab elemento præ-
dominante. 355. m.

Missionis forma dupliciter sumitur. 354. m.

Mistorum, & elementorum qualitates eius-
dem speciei. 358. p.

Duplex misti consideratio. 432. m.

E misto procedunt elementa. 437. m.

In quolibet misto omnia elementa. 436. p.

In mistis diuersæ speciei temperamentorū va-
rietates. 441. p.

M O R B V S.

Qui morbi ex offensione cerebri pronen-
tiant. 212. m.

Morbus est ipsa senectus. 163. p.

Quid morbus. 483. p.

Non quælibet dissolutio temperamenti est
morbus. 439. f.

Morbus atrophia. 238. m.

Membra quæ morbo aruerant, non nutriun-
tur. 270. p.

Morbi minus periculosi verno tempore. 467. p.

Molle quid. 366. p.

M O R S.

Nors naturalis homini. 120. m. & 480. p.

Mors violentia. 121. p.

Mortis & vitæ figura in duobus mundi parti-
bus. 217. f.

Mors dicitur ab Aristotele extinctio caloris na-
turalis. 402. m.

Mortui omnia viuencia lege naturæ succum-
bunt. 478. p.

Varie causæ ortus, & interitus viuentium, *ibi-
dem* & f.

Mori non potuisse homines in statu inno-
centiæ, verum est in sensu cōposito. 480. p.

Mors qua consideratione dicenda sit per-
na. *ibid.* m.

Mors naturalis sine dolore. *ibid.* f.

Mors ab Aristotele cur omnium maximè terri-
bilis dicitur. *ibid.* m.

Cur ortus & interitus rerū perennis sit. 13. f.

M O T V S, E T

Mutatio.

Motus localis corporum simplicium pertinet
ad lib. de celo. 2. p.

Qui motus sit mensura reliquorum. 45. p.

Qui negent alterationem esse motum conti-
nuum. 34. m.

Alteratio motus continuus. 33. f.

Motus ad quantitatem speciei infima. 264. p.

De desitione motus. 271. m.

Corrupto subiecto cessat idem motus. 271. p.

Motus alterationis in nutritione quomodo
desinat. 273. m.

Motus varij in rarefactione 283. m. &
285. f.

Motus ad raritatem in Eucharistia quo pacto
dari potest. 287. p.

Motum, & naturam qui sustulerunt. 302. m.

In genere mouentium veniendum ad vnum
primum. 300. m.

Duo genera mouentium; 294. m.

Mouens primum, & vltimum. 299. f.

Xxx

Omnia

I N D E X

Omnis mutatio est inter contraria. 14. f.
 Discrimen generationis ab alijs mutationi-
 bus. 26. f.
 Quæ generatur & corrumpuntur proprie non
 dicuntur motari. 117. f.
 Mutatio propria quid requirat. 86. p.
 De motu formicæ insidentis lanceæ. 414. p.
 De motu ad quantitatem. ibidem. m.
 Divisio motuum. 431. p.
 Ad rationem motus sufficit si tendat in formā
 sub nouo modo positum. 286. f.

M V N D V S.

Homo parvus mundus. 208. f.
 Mundi cor sol. 214. f.
 Elementalium mundi concursus discordia. 391. m.
 Mundus cum constet contrarijs cur non pe-
 reat. ibidem. f.
 Mundi pulchritudo è quibus efflorescat. 124. p.
 Ad perfectionem vniuersi species requirun-
 tur. 487. f.

N A T V R A E T Naturale.

Naturale tripliciter. 119. m.
 Quomodo corruptio naturalis respectu forme
 & materie. 120. p.
 Naturalis est mors homini. 110. m.
 Natura abhorret ab infinito. 120. f. & 122.
 Natura aliqua facit imperfecta. ibidem.
 Entia naturalia bifariam imperfecta. 122. m.
 Naturæ vniuersalis intentio. 127. p.
 Natura non intendit malum. 125. p.
 Ars naturæ æmula. 194. p. & 472. p.
 Naturalis facultas. 108. p.
 Natura amica compendij. 224. m.
 Natura necessaria dat, negat superflua. ibid. f.
 Naturam qui sustulerunt. 302. m.
 Naturæ solertia & providentia. 337. m.
 Naturalium agentium vis certis terminis de-
 finitur. 307. m.
 Natura belluis arma & tegumenta dedit non
 homini. 412. p.
 Contra naturæ calumniatores. ibidem. m.
 Natura fertur in præstantissima. 474. f.
 Naturæ providentia ad res conseruandas. 479. f.
 Natura præuidet suæ potestatis exercen-
 dæ. 493. p.
 Per naturam idem numero effectus redire
 non potest. 490.

N E R V I.

Nervi qui. 208. m.
 Nervi à cerebro oriuntur. 212. p.

Nervi in infantibus teneriores. 431. f.

N V T R I R E E T

Nutriri.

Conuenientia, inter nutritionem & accretio-
 nem. 207. m.
 Nutritur animal quandiu viuit. ibidem. m.
 Nutritio quo modo fiat. 221. m.
 Odor non nutrit. 242. m.
 An animalia sanguine prædita solo sanguine
 nutrantur. 243. & sequent.
 Vis nutritiua non opus est vt actu semper
 conuertat. 252. p.
 Quod nutritur quo pacto manet. ibid. 258. p.
 Decretio differt à nutritione plusquam ge-
 nere. 262. f.
 Accretio differt à nutritione. 263. p.
 Nutriens facultas tripliciter. 264. f.
 Nutriendi facultas terminatur intrinsece ex par-
 te effectus. 267. m.
 Quod nutritur augetur. 267. f.
 In nutritione motus alterationis quo pacto
 desinat. 285. m.
 Quo euentu fiat pars nutritionis in infan-
 ti. ibidem.
 Nutritio quando fiat. 225.
 Nutritionis facultates administræ. 225. m.
 Nihil ex suis partibus nutriri potest. 175. p.
 Vnum quodque nutritur ijs ex quibus con-
 stat. 436. m.
 Videtur ignis nutriri. ibidem.

O D O R.

Odor non nutrit. 242. m.
 Odor mosci & ambari. 374. m.
 Odore quæ gentes dicantur per dies aliquos
 sustentari. 240. f.
 Odore panis seu mellis vitam quatrinduo qui-
 dam sustentasse dicitur. ibidem.
 Animalia quæ odore pasci dicantur. 240.

O P E R A T I O.

Operatio sensitiva, vitalis, intellectiva, im-
 manens. 134. m.
 Ad operationes animalis influit eo. 215. f.
 Delectationes sunt operationum gra-
 tia. 236. p.
 Vnum quodque est gratia suæ operatio-
 nis. 33. p.
 Vide actio.

O R D O.

Ordo doctrinæ. 1. p.
 Ordo idè in recipièdo qui in respicièdo. 135. m.
 Ordo naturæ qui. 319. m.
 Ordo actiuitatis in qualitatibus. 332. f.
 Ordinis encomia. 474. m.
 Olla

INDEX.

Ossa post consilendi gratiam non accrescunt. 267. m.

P A R E N S.

Parens uterque concurret alicui in generatione. 187. f.

Parentum imaginatio quantum inest ad membrorum compositionem. 196. f.

Et ad colorem. 199.

In primis parentibus temperamentum quale. 442. m.

Primorum parentum temperamentum idem tota vita futurum fuisse. 441. p.

In productione primorum parentum nulla alterantem creati actio fuit. 110. p.

Primi parentes quatenus erant in statu innocentie mori non poterant. 480. p.

Primis parentibus immortalitatis donum concessum. ibidem.

P A R T E S.

Partes organicæ quæ. 61. p.

Partes organicæ non habent peculiare formas. ibidem. f.

Qui id affirmat. ibidem. p.

Partes organicæ dupliciter. 162. p.

Partes dissimilares agunt in se mutuo. 163. m.

Partium triplex genus. 174. m.

Partes viventium dupliciter. 206. p.

Partes materiales quæ. 239. f.

partes formales secundum Aristotelem quæ. 290. p.

Detractio partis à vivente quando non sit continua. 275. f.

Partes animalis quod temperamentum habeant. 489. f.

Partes anni quod habeant temperamentum. 466. m.

P A S S I O E T P A T I.

Sine passione an actio dari queat. 70. f.

Nihil ab omnino simili patitur. 206. f.

Actio & passio non fit per ingressionem atomorum. 306. p.

Actio & repassio secundum eandem qualitatem. 331.

Non à quolibet patiente repassitur agens. 334. m.

De Pelecano discrepantia inter auctores. 494.

Vide actio.

P H I L O S O P H I A.

Philosophiæ parens experientia. 10. m.

philosopho charior veritas quam plato. 187. p.

Veterum philosophorum error. 381. f.

Aliqui philosophi generationem ab alteratione non distinxerunt. 6. f.

Falsa veteris philosophiæ opinio de generatione rerum. 80. m.

philosophorum sententias in medium afferre, vtile. 4. p.

P I P E R.

Piperis Virtus. 205. p.

piper quomodo calefaciat. 373. f.

piper non se calefacit sed ventriculum. 376. p.

P I T U I T A.

Pituita quid. 223. m.

pituita fertur cum sanguine. 229. m.

pituita aliquando animal alitur. 232. m.

pituita vehiculum alimenti. 224. p.

pituita cum in ventriculo gignatur. 228. m.

P L A T O.

plato ab Aristotele reprehensus. 1. f.

Dæmones habere corpora dogma platonium. 93. m.

platonis opinio de quantitate interminata. 132. p.

plato triplicem animam ponebat. 133. f.

plato animam vni corpori vt motorem assignabat. 137. f.

platonis Idææ. 203. p.

Plato fontem sanguinis cor dixit. 214. m.

Platonis superficies individua. 307. f.

Plato formas quæ per se separatæ coherere non possunt formatum vmbra appellat. 373. p.

Platoniam doctrinam vbi Aristoteles redoleat. 400. f.

Platoniorum dogma de Dæmonibus. 93. m.

Platoniorum dogma de anno magno. 488.

Platonis palingenesis de animis. 489. p.

P O R V S.

Fori quid, & eorum causa efficiens & finalis. 268. m.

Opinio Averrois de poris refellitur. ibidem.

P O T V S.

Discrimen inter cibum & potum. 234. m.

Potus commoda. ibidem.

P O T E N T I A.

Potentie generatiue & formatiue munia. 181. m.

Potentia generatiua inest generanti. 182.

potentie formatrici cur tanta vis insit. 183. p.

potentia formatrix non est vitalis. 183. m.

potentia videndi prior dignitate tactu. 364. f.

Vide facultas.

P R I N C I P I V M.

Qui vnum principium fecero. 5. f.

Empedocles quatuor fecit rerum principia. 6. p.

Tria principia ad generationem requisita. 86. m.

Idèntitas essentiarum non pendet per se à principio actu

Principium non essendi materia. 118. f.

Xxx 2 Element.

I N D E X.

Elementa non sunt prima principia simplici-
ter. 362. p. & 363. f.

P R O P R I E T A S.

Subiecta an sine proprietatibus diuinitas con-
seruari possint. 71. p.

Qua necessitate proprietates emanent à sub-
iectis, ibidem. m.

P U L C H R I T U D O.

Pulchritudo mundi è quibus efflorescat. 124. p.
Ex pulchritudine corporis animi pulchritu-
do. 454. m.

Pulchritudo late quid. ibidem.
Pulchritudinis animi Encomium. ibidem. f.

Ad pulchritudinem requiritur harmonia mem-
brorum & colorum gratia. 454. f.

Pulchri dici non possunt homines parui, ve-
nusti maxime. 455. p.

Pulchritudo magna in Christo. ibidem. p.
Pulchritudo cū virtute quā vim habeat. ibid. m.

Pulchritudo corporum gloriosorum. 456. m.
Pulchritudo vnde. ibidem. f.

Pulchritudine vincit homo animantia. 457. p.
Pulchritudo etiam confurgit ex contrariorum
oppositione. 466. p.

P U L S V S.

Sine pulso perit animal. 219. m.
Pulsatrix vis in corde. 211. p.

Pulsus arteriarum ad modulus certos compo-
situs. ibidem.

Pulmonum magnitudine consultum quibusdā
aibus contra sitim. 236. f.

P U N C T V M.

Magnitudo ex solis punctis non constat. 12. f.
& 12. f.

Inter quolibet duo puncta continuum. 14. p.
Non plura sunt puncta in maiori circulo
quam minori. 281. f.

Q U A L I T A S.

Duplex opinio de intensione qualitātū. 34. p.
Qualitas nobilior quantitate. 41. p.

Substantia quo nobilior eo nobiliores habet
qualitates. ibidem. m.

Qualitas magis accedit ad substantiam quam
quantitas. 44. m.

Quædam qualitates Corporales non educun-
tur de potentia materiæ. 48. m.

Qualitas extra subiectum diuinitus conserva-
ri potest. 67. m.

In intensione noua qualitas acquiritur non
tamen in rarefactione quantitas. 282. f.

Qualitas in alieno subiecto cur non intenda-
tur à se. 317. m.

Qualitatum intensio in alieno subiecto non fit
per actionem reflexam. 318. p.

Qualitas in materia densiori non agit in-
tensius. 327. f.

Ordo actiuitatis in qualitatibus. 332. f.

Quæ qualitates dicantur resistere magis.

Qualitates mistorum & elementorum, eiusdē
speciei. 338. p.

Qualitatum tactilium septem coniugatio-
nes. 365. p.

Qualitates actiue frigoris, & caloris. ibidem. m.

Qualitates patibiles siccitas & humiditas. ibid. f.

Quæ qualitates elementorum propriæ. 366. m.

Qualitates non sunt elementorum formæ. 371. m.

Qualitates virtuales. 373. m.

Quatuor qualitates positivæ. 374. f.

In elementis præter quatuor qualitates non
dantur aliæ virtuales eiusdem appella-
tionis. 375. m.

Qualitates virtuales mistorum vnde. 376. p.

Qui eas negent. ibidem.

Quatuor tantū sunt qualitates primæ. ibid. m.

A primis qualitatibus ceteræ qualitates orien-
tur. 377. f.

Definitiones primarū quatuor qualitātū. 380. p.

Argumenta contra definitiones. ibidem.

Soluntur. 382.

Primarum qualitātū triplex consideratio 384. p.

Omnes primæ qualitates in quadam consid-
eratione sunt passivæ. ibidem.

In alia consideratione duæ sunt passivæ, duæ
actiue. ibidem.

Primæ qualitates tertio modo omnes acti-
uæ. ibidem.

E quatuor qualitatibus quæ magis actiue. 384. f.

Duæ qualitates non dicuntur passivæ quod
magis patiuntur. 385. m.

Duæ qualitates passivæ magis resistunt. ibid. p.

Vnicuique elemento conuenit vna qualitas
in summo. ibidem. f.

Cuiuslibet elemento plures insunt qualitates
primæ. 391. p.

Quæ qualitas in elementis contrariis admix-
ta sit. 394. f.

Qualitate symbolicæ elementorum eiusdē speciei. 396.

Qualitatum intensio certis gradibus defini-
tur. 404. f.

Qualitates supernaturales possunt in infinitum
augeri. ibidem.

Contrariarum qualitatum latitudines equa-
les. 405. p.

Duæ primæ contrariæ qualitates in gradibus
remissis simul. 405. m.

Qualitates secundæ contrariæ possunt inuicem
permitteri in eodem subiecto in gradibus
remissis. 406. m.

Probabilis est duæ qualitates contrarias in
gradu perfectio diuina virtute posse simul
in eadem re inueniri. 410. f.

De quibus hoc intelligendum sit. 411. p.

Acquisitio primarum qualitatum quomodo
simul dari non potest. 413. m.

Acquisi-

I N D E X.

Acquisitiones contrarię secundarum qualitatum
nō inveniuntur simul in eodē subiecto. 414. m.
Mediocritas primarum qualitatum non est
posita in indivisibili. 435. f.
Temperamentum an sit simplex qualitas. 438. m.
Beatorum corpora quatuor primas qualitates
habebunt. 442. f.
Qualitas non naturalem Distributionem potest vi-
uentibus quæ tota sint a corruptione. 481. m.
Unde pronuntiat capacitas recipiendi qualitates
corruptibiles. ibidem. m.
Locus impassibilitatis qualitas supernatura-
lis. ibidem.

Q U A N T I T A S.

Quantitas non agit. 44. m.
Quantitas lequatur ne formam an materi-
am. ibidem.
Accidens est extensa ratione quantitatis. 50. m.
Accidens ut primo inheret quantitati eiusque
incidentia materie. 50. m.
Quantitas extendit substantiam. 62. p.
Quantitas quo pacto non potest accidentibus
inhibere. 51. m.
Formę recipiuntur in materiam extensam ra-
tione quantitatis. 56. p.
Quantitas extra subiectum diuinitus conse-
quatur. 67. m.
Absque quantitate non potest dari latitudo
Physica. 70. m.
Quantitas extra subiectum non acquirit noui-
tatem. 73. m.
Num acquirit modum positionem. 74. p.
Quantitas extra subiectum vi nature perire
potest. 76. p.
Sine quantitate non datur agentis corporis
actio. ibidem. m.
De quantitate interminata. 132. p.
Quantitas ad materie officium propius acce-
dit. 139. f.
Motas ad quantitatem species infima. 164. p.
Nova quantitas an in rarefactione acquiratur
lucet tractatur. 177. & sequent.
Nova quantitatis perfectio non est noua
quantitas. 181. m.
Quid quantitatis immotum maneat in rarefa-
ctione, & condensatione. 184. m.
Quantitas, terminus, & subiectum quo pacto
esse possint simul. 187. p.
Quantitas intrinsece habet extensionem, maio-
rem vero vel minorem ex accidente. 187. f.
De quantitate corporis Adami, & Euge. 290. m.
Quantitas rediffert a substantia. 293. m.
De motu ad quantitatem. 414. m.
Quis non potest dari inter quolibet duo mi-
nima alterationis. 36. m.

R A D I I.

De intentione radiorum. 306. m.
Radij solis reflexi videntur generant ignem. ibid. f.

Duo radij in vnum coeuntes. 310. m.
Radius directus & reflexus simul producun-
tur. 310. m.

R A R E F A C T I O.

In rarefactione an noua acquiratur quantitas. 278
Argumenta probantia acquiri. 279.
Opinio Scoti ea de re. ibidem. f.
Vera sententia. 280. p.
Quod rarefit varijs afficitur motibus. 283. m.
& 285. m.
In rarefactione cur noua quantitas non ac-
quiratur. 282. f.
In rarefactione & condensatione quid quanti-
tatis immotum maneat. 284. p.
Quid de media linea. ibidem.
Quid de puncto, linea, & superficie in Ra-
refactione. 285. p.
Ex patuo fieri magnum absque rarefactione
vel accessu materie naturaliter qui puta-
rit. 288. p.
Diuinitus qui id fieri posse potest. ibidem.
Qui negent. 289. p.
Probabilior sententia. 290. p.
Quando rarefaciat subiectum. 289. m.
Rarefactio dupliciter. 291. m.

R A R I T A S.

Rari & densi definitio. 277. m.
Raritas quando non sit qualitas. ibidem. f.
Raritas & densitas celestis & sublunaris eius-
dem speciei. 278. p.
Raritas & extensio se comitantur. 287. m.
Raritas aliquando pro partium positione ali-
quando pro qualitate. 277. m.
Elementa calida ingenita habent raritatem. 381. m.
Raritas in genere non ex sola siccitate ori-
tur. 397. m.

R E G E N E R A T I O.

Solida cur non regenerentur. 183. p.
Opinio Aristotelis ea de re. ibidem.
Opinio Galeni. ibidem.
Pars corrupta potest regenerari. 494. p.

R E L A T I O.

Relatio Creature. 14. m.
Relatio Creature idem re cum illa. 60. p.
Relatio maternitatis quod habet proximum
fundamentum. 189. m.
Relationem paternitatis & maternitatis distin-
gui specie ait D. Thomas. 189. m.
Relatio Creature extra subiectum dari non
potest. 10. m.

R E S O L V T I O.

Resolutionem nō fieri vsque ad materiam pri-
mam qui putent. 150. m.
Resolutionem fieri vsque ad materiam pri-
mam probabilius. 132. f.
In materiam sit vltima corporum resolu-
tio. 263. m.
Rectum sui contrarijque index. 4. m.

INDEX.

RESISTENTIA.

Resistentia Negatiua, Prinatiua, Cōtraria. 331.
Discrimen inter has resistentias. ibidem.
Argumenta prostantia resistentiam distingui ab actiuitate. 333. m.

RESURRECTIO.

Resurrectio quedam regeneratio. 83. m.
De corporis us in Resurrectione. 191.
Resurrectio generatio, & regeneratio dicitur. 109. p.
In resurrectione humores corpori reddendi. 174. f.
In resurrectione corpora infantium ex qua materia. 339. m.
In resurrectione non interueniet actio alterantis. 110.
In resurrectione an danda sit actio consequens rarefactionem. 284. p.
Ethnici Philosophi resurrectionem negant. 436. p.

RISVS.

Lienosi ad risum faciles. 229. m.
Procliuiores ad risum grādiore sunt liene. 231. p.

SANGVIS.

Sanguinem esse animam qui putant. 172. m.
Sanguis non informatur anima. ibidem.
Probatur ratione sūta ex Eucharistia. 173. m.
Sanguis vltimum alimentum. ibidem. p.
Sanguis venalis & arterialis. ibid. f. & 174. p.
Discrimen inter sanguinem & spiritus. ibid.
Sanguis in corpore non mouetur a se. ibid. f.
Sanguis à quo mouetur. 175. p.
Sanguinis necessitas. ibidem.
Sanguis pars animalis. 175. m.
Sanguis uiuit improprie. ibidem.
Sanguis est quid incompletum. ibidem. f.
Sanguis assumptus à verbo diuino non predicatur de illo. 176. p.
Sanguis immediate Verbo Diuino vnitus. 171.
Sanguis menstruus. 177. m. & 190. m.
Sanguine menstruato alitur fetus. ibidem.
Sic ne discrimen inter lac & sanguinem. 178. p.
Qualis sanguis sit fetus materia. 190. m.
Sanguinem arterialem cor, venalem hepar generat. 196. p.
Cuius Sanguinis origo cor. 209. f.
Sanguinis fons cor ex Platone. 214. m.
Sanguis per se nutrit. 244. m.
Argumenta in oppositum. ibidem.
Non omnia membra sanguine nutrantur. ibidem. f.

SANITAS.

Sanitas dupliciter. 164. m.
Quid sit sanitas. 438. p.

SEME.

In semine vis formatrix. 219. m.
Semen ex superfluo alimenti. 179. m.
Qui putent semen viuere. ibidem.

Semen non viuere. 180. p.
Semen arborum & herbarum viuunt. ibid. f.
Seminis vis dirigitur ab auctore nature. 182. f.
Exminas non conferte verum semen ait Aristoteles. 183. m.
Qui putent conferre sed minus efficac. 186. p.
Parium seminis differentia. 191. f.

SENECTVS.

Senectus ipsa est morbus. 263. p.
Senes cum deliri. 462. f.
Senibus vnde iudicium. 464. f.
In senectute diminutio caloris non dissoluit temperamentum. 461. p.

SICCITAS.

Siccitas lima caloris. 335. m.
Siccitas, & humiditas cur resistunt. 335. f.
Siccitas qualitas patibilis. 361. f.
Siccum & humidum multipliciter. 366. m.
Siccitatem vt afferat frigus. 378. f.
Sal exsiccat corpora. 384. f.
Frequētes balneæ cur corpora exsiccent. 388. p.
Siccitas in summo gradu cōuenit terræ. 390. p.
Siccitatem aquæ cur manus non sentiat. 395. m.
Siccitatis Temperamentum. 470. p.

SIDERA.

Sidera natalitia iuuant ad ingenium. 457. f.
Refellitur quedam opinio de syderum influentia. 478. m.
Syderum afflatus. ibidem.
Sydera non influunt per se in voluntatē. 479. m.
Sydera natalitia quanti polleant. 18. p.

SIMILE.

Similium triplex genus. 319. m.
Quæ similia primo modo in se agere non possunt. ibidem. f.
Similia secūdo modo agere possunt in se. 321. m.
Inter similia tertio modo nō datur actio. 323. m.
Argumenta ea de re. 324. m.
Nihil ab omni ino simili patitur. 206. f.
Inter similia non datur actio. 299. p.

SIMILITUDO.

Similitudo causa erroris. 27. p.
Similitudo triplex. 198. p.
Varietas & dissimilitudo facierum. ibidem.
Similitudinis causa in coloribus. ibid. f.
Similitudinis causa in artuum compositione. 199. m.
Similitudo à conuersione aquæ in vinū. 207. p.

SITIS.

Sitis definitio. 231. f.
Argumenta contra definitionem. 232. m.
Solutio. 236. m.
Quo pacto oriatur sitis. 235. p.
Vera sitis definitio. ibidem. m.
Magnitudine pulmonum consultam quibusdā quibus contra sitim. 236. m.

SOL.

Sol

I N D E X.

Solis Lux.	67. m.	Subiectum accidentium spiritualium ani-	ma.	46. m.
Sol cor mundi.	214. f.	Discrimen inter subiectum generationis & ac-	cidentium.	17. p. & 140. f.
Empedocles solem igne naturę faciebat.	7. p. & 8. p.	Extra subiectum Deus potest conservare ac-	cidentia.	67. f. & 97.
Sol & homo generant hominem.	186. f.	Item producere.		66. m.
Radij solis directi & reflexi.	309. f.	Accidentia nō indiuiduantur per subiectū.		70. m.
Radij solis reflexi generant ignem in spe-	culo.	Subiecta sine proprietatibus diuinis conser-	uari possunt.	71. p.
Radij duo in vnum coeuntes.	110. m.	Accidens extra subiectum num acquirit no-	num esse.	73. p.
Solis ęstu quidam interiere.	401. f.	Commune subiectum quod contraria susti-	neat.	293. p.
Sol quomodo faciat diuersa anni tempo-	ra.	Corrupto subiecto cessat idem motus.		275. p.
Diuisio Zodiaci in quatuor quadrantes.	466. f.	Cuiuslibet subiecto certa capacitas ad acciden-	tia recipienda.	408. p.
S P E C I E S.				
Species rerum differunt vt perfectum & mi-	nus perfectum.			135. m.
Species rerum vt numeri.	ibidem.			
Speciesbus figurarum animas Aristoteles com-	parat.			ibidem. m.
Materia subleuatis eiusdem speciei.	293. m.			
Species intentionales, reales an gignant.	312. p.			
Species rerum requiruntur ad perfectionem	vnuerſi.			483. f.
Actio per Antiperistasis non fit per species	intentionales.			312. m.
S P I R I T V S.				
Spiritus vitalis.	216. m.			
Spiritus vehicula imaginum.	171. m.			
Spiritus vitales & animales non informantur	anima.			174. p.
Discrimen inter sanguinem & spiritus.	ibid.			
Spiritus improprie nutriuntur.	176. p.			
Receptio imaginum in spiritibus.	ibidem. m.			
Spiritus instabiles.	ibidem.			
Vis coſecratrix spirituum vitalium in cor-	ds.			111. p.
Spirituum finalis causa.	217. f.			
Spiritus quid.	218. p.			
Spiritus influens & influens.	ibidem.			
Spiritus influens diuiditur in vitalem & ani-	malem.			ibidem.
An sit ponendus spiritus naturalis.	ibidem. f.			
Quibus indiis deprehendatur dari spiri-	tus.			219. p.
Spiritus vitalis in lęuo cordis ventriculo.	219. f.			
Spiritus a quo cęantur.	220. p.			
De spiritu sustentatione.	ibidem.			
Circumuoleti concidunt ob motum spiri-	tuum.			219. p.
S V B I E C T V M.				
Opiniones de subiecto horum librorum.	1. m.			
Vera sententia.	2. p.			
Contrariorum subiectū necessario dandū.	7. f.			
Extra subiectum non datur accidens natura-	liter.			12. f.
Generationis & alterationis subiectum.	30. p. & 36. f.			
Subiectum accidentium compositum.	45.			
		Subiectum accidentium spiritualium ani-	ma.	46. m.
		Discrimen inter subiectum generationis & ac-	cidentium.	17. p. & 140. f.
		Extra subiectum Deus potest conservare ac-	cidentia.	67. f. & 97.
		Item producere.		66. m.
		Accidentia nō indiuiduantur per subiectū.		70. m.
		Subiecta sine proprietatibus diuinis conser-	uari possunt.	71. p.
		Accidens extra subiectum num acquirit no-	num esse.	73. p.
		Commune subiectum quod contraria susti-	neat.	293. p.
		Corrupto subiecto cessat idem motus.		275. p.
		Cuiuslibet subiecto certa capacitas ad acciden-	tia recipienda.	408. p.
		S V B S I S T E N T I A.		
		Anima Rationalis in corpore est per se sub-	sistens.	46. m.
		Sola per se substantia accipiunt esse.		118. p.
		Anima rationalis per se subsistit.		113. p.
		Substantia diuina comunicari potest.		69. m.
		Substantia creata comunicari non po-	test.	ibidem.
		Natura potest conservari sine propria sub-	sistentia.	ibidem. f.
		Natura humana in Verbo diuino caret pro-	pria substantia.	ibidem. m.
		Anima Christi subsistit substantia Verbi di-	uini.	31. m.
		Actiones sunt substantium.		46. p.
		S V B S T A N T I A.		
		Substantia a quantitate extenditur.		61. p.
		Accidens imitatur substantiam cum extra sub-	iectum ponitur.	167. m.
		Substantia realiter distinguitur a quantitate.		263. m.
		Substantia quo nobilior eo nobiliores quali-	tates habet.	41. m.
		Substantia inherere non potest.		69. p.
		Accidens non potest existere existentia substan-	tie.	68. m.
		Ex substantia & accidente non fit vnum	per se.	371. m.
		Quod vni est substantia, alteri non potest	inherere.	371. f.
		Corpulenta substantia quę.		237. m.
		Sustentare varijs modis.		79. m.
		S V C C E S S I V V M.		
		Successuum ens extra subiectum diuinitus	poni potest.	67. f.
		Successio animarum in vtero.		219. p.
		Successuum ens diuinitus resisti potest.		301. m.
		Qui id negent.		300.
		Quę continuitas requiratur ad vnitatem entis	successui.	301. f.
				Non

INDEX.

Non potest essentia temporis variab imaginario pendere. 302.
 Tempus positum commensuratur magis nario. 301. f.
 Repugnat successioni impediri ne fluat. 303. m.
 Revocatio successui quo pacto dicatur possibilibus. ibidem.
 Possunt eiusdem horæ partes conuerso ordine redire. 304. p.
 Mutato partium ordine non esset idem successui quoad identitatē accidentariā. 304. f.
SUPERFICIES.
 Superficies indiuidue Platonis. 307. f.
 De superficie media inter vtrūque agēs. 338. p.
 Luminosum maius non auget lumen in prima superficie. 321. m.
 Immediate post primā superficiem est quicquid est infra V. G. lucem vt octo. ibidem.
 Si prima superficies diuinitus subtrahatur à corpore quid. 332. p.
 Agens in prima superficie producit quantum habet & post illam minus. 327. f.
 Superficies imaginaria & immobilis. 32. m.
TACTVS.
 Tactus Physicus. 294. p.
 Tactus improprius. 294. f.
 Omnis actio Physica contactum requirit. 293.
 Tactus virtutis & quantitatis. 293. p.
 Inter quæ reperitur contactus. ibidem. f.
 Ad mutuam actionem & passionem contactus non est ratio agendi sed vt cōditio. 296. m.
 Ad actionem non requiritur proprie contactus. 297. p.
 Tactus sentit exoperantiam qualitātū. 338. m.
 Tangibile quid. 364. m.
 Tactilium qualitatum septem coniugationes. 365. p.
 Tactus posterior nobilitate aspectu. 364. f.
TEMPERAMENTVM.
 Ex ignis & aque oppugnatione temperamentum ad formam mixti. 427. f.
 Mortem valde febrientis frigido cordis temperamento adscribit Galenus. 402. f.
 Temperamentū quomodo videtur relatio. 437. f.
 Temperamentū esse qualitātē quibz placuit ibid.
 Temperamentum non est simplex qualitas sed aggregatum. 438. m.
 Non quilibet dissolutio temperamenti egritudo. 439. f.
 Temperamentum vni forme difforme; difforme simplex, & compositum. 440.
 Nodem temperamentorum discrimina. 441. p.
 Temperamentorum varietas in mixtis diuersis speciei. ibidem.
 Temperamentum debitum fuit in primis parentibus. 442. m.
 Primorum parentum temperamentū idem fere tota vita futurum fuisset. 443. m.

Temperamentum Christi Pro ptatum ratione varium. 443. p.
 Gloriosorum corporum temperamentum omnino inuariabile. ibidem.
 Qui negent temperamentū ad pondus. 444. p.
 Qui concedant. ibidem. f.
 Potest dari in toto misto inanimato temperamentum ad pondus. 445. f.
 In toto misto animato nequit per naturam dari temperamentum ad pondus eius forme conueniens, non repugnat tamen dari in aliquo membro viuentis. ibidem.
 Temperamentū ad pondus & ad iustitiā. 442. p.
 Temperamentum quantam varietatem subeat. 337. f.
 Temperamento variato non semper interit animal. 338. f.
 Humani corporis temperamentum ceteris præstantius. 449. m.
 Salamandra temperamenti frigidi. 399. m.
 Temperamentum calidum & humidum propagant vitam. 479. p.
 Temperamentum siccitatis & caloris. 470. p.
 Temperamentum singulare partium animalis. 469. f.
 Temperamentum cur indicet ingenium. 451. f.
 Temperamenta quatuor. ibidem. f.
 Temperamenta quatuor anni partium. 466. m.
 Temperamentum singulare etatum. 468. p.
TERMINVS.
 Terminus ad quem corruptionis est terminus à quo generationis. 20. m.
 Terminus generationis primitate intentionis. 113. p.
 Terminus generationis vt quod. ibidem.
 Terminus generationis formalis & proximus. 114. p.
 Terminus principalis generationis, qui corruptionis. 113. f.
 Terminus corruptionis negatiuum quid. 118. m.
 Forma & compositum vt terminant generationem. 114. p.
 Discrimen inter terminum magnitudinis ad generationē & ad nutritionem requisitū. 272.
 Cur ignis non dicitur facile terminari termino alieno. 383. f.
 Cur minutissima non bene terminentur alieno termino. ibidem.
TERRA.
 Terra stirpibus alimentū promptuarium. 33. f.
 Terre conuenit siccitas in summo gradu. 390. f.
 Inter elementa ignis vt agens, terra vt patiens. ibidem. m.
 Terra sicca & frigida. 391. p.
DIVVS THOMAS.
 De opinione Dni Thomæ circa subiectum accidentium. 48. m.
 Omnes species quantitatis habere imperfectionē, nō omnes species qualitatis ex D. Tho. 41. m.
 Quo

I N D E X.

Quomodo D. Thomas putat Demones
posse edere humanam prolem. 95. f.
D. Thomas de intentione naturæ in pro-
ductione scemine. 122. f.
Quomodo D. Thomas intelligit opinionem
Platonis de triplici anima. 133. m.
D. Thomas ait relationem patris & ma-
tris distinguere specie. 189. m.

T O T V M.

Totum absque noua actione emergit. 116. m.
Totum est generationis terminus prout
intentionis. 113. m.
Vide compositum & partes.

V E N A.

Venæ quales. 108. m.
Venæ & iecore propagantur. 209. m.
Vena umbilicaris. ibidem.
Venæ mesentericæ. 222. m.
Vena caua magna. 225. p.
In venis sæpè utraque bilis reperitur. 231. m.
& 246. m.
Vesicula utriusque bilis. 246. m.

V E N E N V M.

Venenosis quæ animantia vesantur. 237. f.
Venena sumendi consuetudo. 339. m.
Quod vii alimentum alteri venenum. 138. m.
Inter venena frigida, opium & cicuta. 399. m.
Contra venena plura remedia inuenta. 481. m.

V E N T R I C V L V S.

Ventriculus communis officina. 221. m.
Ventriculi substantia & forma. ibidem.
Ventriculo concoctio non omnino necessa-
ria ex Galeno. 224. p.
Ventriculus naturæ membranæ. ibidem. m.
Ventriculus an Chylo alatur. 245.
Ventriculus ex parte alitur chyloso suc-
co. 246. f.
Ventriculus cur hyeme calidior. 318. m.
Vri ventriculi legem ut colligent. 352. m.
Ventriculi vires minuit ciborum copia. 484. m.

V E R B V M.

Diuinum.

Verbum Diuinum sustentat humanitatem sine
imperfectione. 75. m.
Verbum Diuinum quomodo mutari dica-
tur. 87. p.
Verbum Diuinum vniuit in triduo formam
cadaveris. 131. f.
Vnjo Hypostatica inter Verbum Diuinum &
Humanitatem soluta fuit per mortem. 147. m.

V E R I T A S.

Veterem dogma de ratione iudicandæ veri-
tatis. 9. p.

Qui veritatem querit ambiguitatem vitet. 27. p.
Veritas charior Philosopho, quam Plato. 187. p.

V I N V M.

In vinum aqua conuertitur. 344. m.
Aqua non à vino diluto eximi potest. ibid. f.
Multa de vino. 460.

V I O L E N T V M.

Violentum quid. 119. m. & 491. p.
Mors violenta. 121. p.
Nullum violentum perpetuum. 490. f.

V I T A.

Vitæ & mortis figura in duabus mundi par-
tibus. 217. f.
Vitalis facultas. 108. p.
Vita consistit in calido & in humido. 467. f.
Calidum & humidum temperamentum lon-
giorem vitam reddunt. 479. p.
Vitam in multa secula producere non possunt
medici. 481. m.
Possunt medici vitam extendere. ibidem.
De ligno vitæ. ibidem. f.
De virtute pomi vitalis. 483. m.
Cur homines antiqui diuturnioris vitæ. 484. p.
Qui diu vivere. ibidem.

V I V E N S.

Triplex notio generationis viuientium. 87. f.
Discrimen generationis viuientium. 88.
Generationis viuientium definitio. ibidem. p.
Viuentium moueri proprium. 170. m.
Viuentium partes dupliciter. 206. p.
Viuentia quo pacto ab intrinseco intereant. 249. m.
Viuentis quandiu vivit nutritur. 251. f.
Argumenta in oppositum. 250.
Viuentium imperfectiorum formæ dissimi-
les. 260. m.
Viuentium appetitus ad conseruationem. 179. m.
Inter viuentis & alimentum actio & per-
ceptio. 469. p.
Omnia viuientia lege naturæ morti succum-
bunt. 471. p.
Varie causæ ortus & interitus viuentium. ibid.

V N G V E S.

Vngues versus omnem dimensionem cres-
cunt. 165. m.
Qui putent vngues animari forma totius.
us. ibidem. p.
Qui putent vngues animatos esse & informati
alia forma. ibidem. f.

Yyy

Qui

INDEX.

Qui putent non esse animatos. 166.
 Vngues generatio. ibidem.
 Vngues crescendi habent terminum. 167. p.
 Vngues quo modo augetur. ibidem. m.
 Vngues praecisi cur pueris citius regeneran-
 tur. 168. p.
 Vngues tota vita crescunt. ibidem.
 Vngues in cadaueribus ut crescant & nutri-
 antur. 168.
 Vngues suis constant organis. ibidem.

V N I T A S.

Vnum per se & per accidens. 63. p.
 Qui vnum principium fecero. 5. f.
 Quo modo intelligendum, virtus vnita for-
 mas agit. 325. f.
 Vnitatem dat forma. 143. p.
 Vnum vni contrarium. 396. f.
 Vnum per se ex substantia & accidente non
 fit. 371. m.

L A V S D E O.



A Duerte á pagina duodecima vsq; ad paginam vigesimá quartá numerorũ notas male sibi coherere, nec meliùs emédari potuisse ad vsũ indicis & mendorũ, quàm si post paginã decimam secundã statim apponas decimã septimam, ac reliquas deinceps vsque ad vigesimã quartã subsecuto ordine tibi componas: hinc enim iam alij numeri, vt plurimum, recto tramite gradiuntur.

ERRATA POTIORA SIC

Corrige. Prior numerus paginam, posterior lineam indicat, à fi. à fine paginæ.

7 1. à fi. Nunc. 22. 4. incommodi. 22. 10. fine coeuntibus. 28. 28. à fi. recipit vel amittit generatio vocatur. 38. 26. à fi. coerectiones vel secretiones. 38. 23. à fi. guttulis, quæ citius. 39. 4. à fi. accidente. 39. 5. si posteriori. 39. 8. funditus. 21. 6. tum aliorum. 22. 10. fine simpliciter. 23. 1. à fi. eadem. 31. 1. vt cumque. 38. 13. flum. 38. 3. à fi. alterationem. 110. 6. generationis 111. 2. à fi. respiciens. 113. 1. terminare. 123. 10. pro materiam dic materiam. 140. 9. illa. 143. 13. negari. 159. 17. à fi. ob. 172. 15. tantum. 183. 21. seminis. 208. 16. à fi. sensus. 248. 3. à fi. elementorum. 260. 9. à fi. lege, nouam animam. 266. 22. incrementum. 272. 2. à fi. concluditur. 317. 18. lege, quam habeat calor. 318. 10. à fi. preclusionem. 319. 21. corpore. 372. 20. dele, q; 381. 3. à fi. declarabat. 394. 8. frigidus. 394. 9. inducit. Ibidem, penetrat. 395. 13. à fi. qualitatis. 402. 11. auctum. 413. 22. potest. 417. 7. est enim utrobique. 432. 11. hac. 442. 12. à fi. esset. 443. 23. num. 484. 11. à fi. trecentos. 492. 1. à fi. effata. 499. 18. repugnantia.

FINIS



THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.
TEL. 733-4131

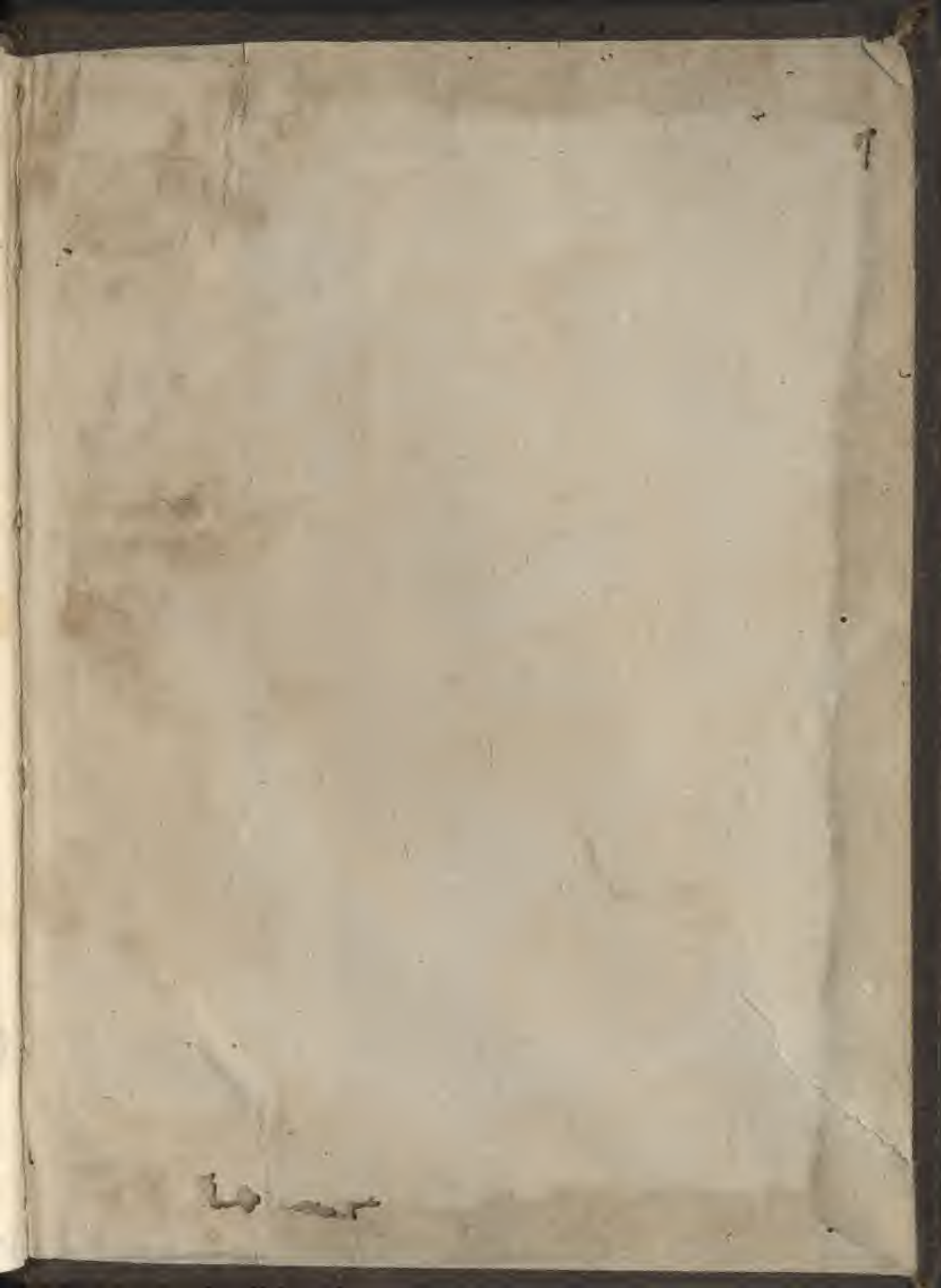
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.
TEL. 733-4131

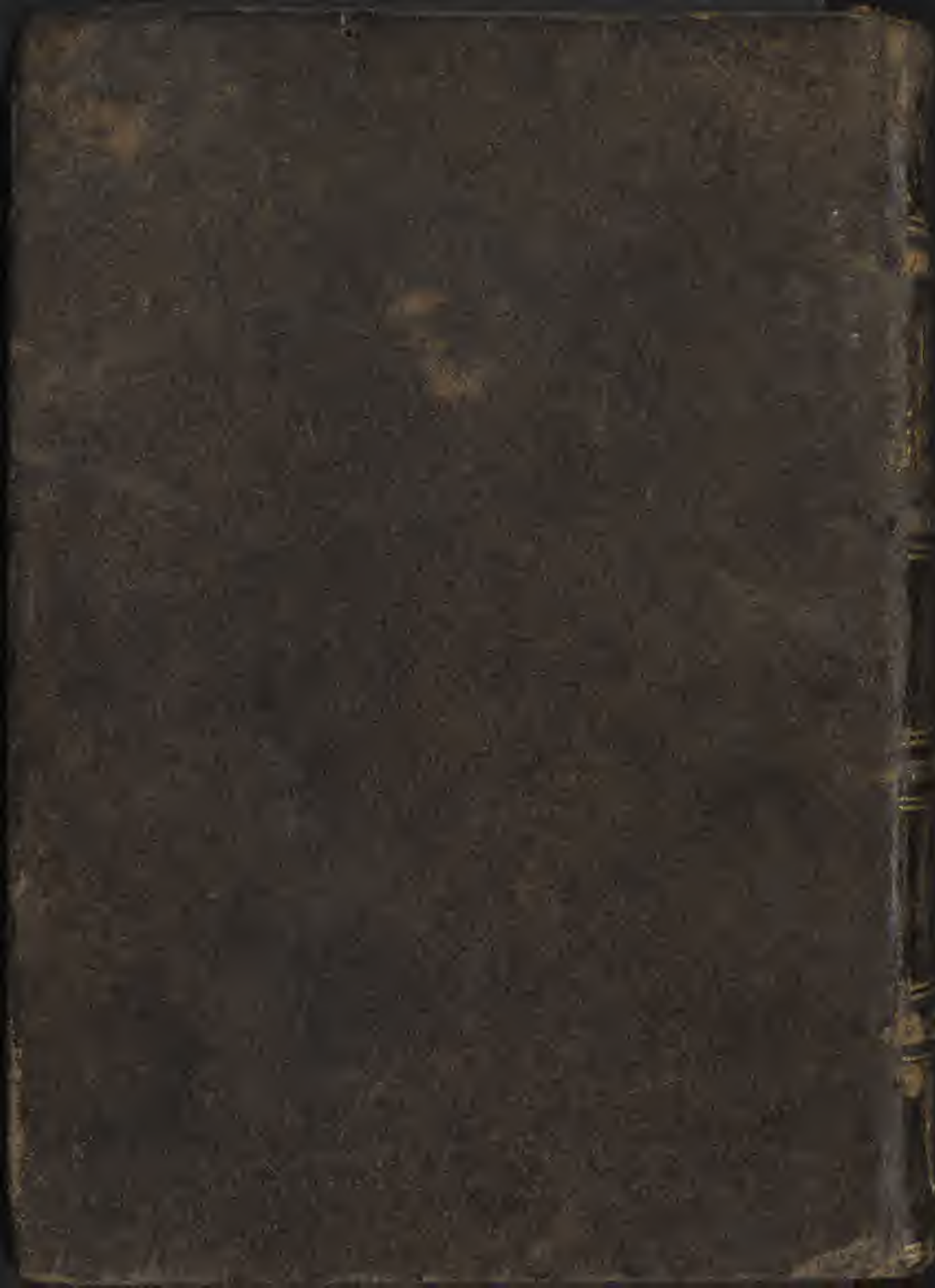
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.
TEL. 733-4131

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.
TEL. 733-4131

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.
TEL. 733-4131









IN BIBLIOTHECA

CONIMB.
D. GENRAT
ET CVRR.

LIBRARIUS



IN BIBLIOTHECA



IN BIBLIOTHECA

Sala
Cmb.
Est.
Tab.
N.º